

7/7/1982

S 1301A

BRITISH MUSEUM
NATURAL HISTORY
LONDON

ACTA
PHYSICO-MEDICA
ACADEMIAE CAESARAE
NATVRAE CVRIOSORVM

ACTA
PHYSICO-MEDICA

ACADEMIÆ CÆSAREÆ
LEOPOLDINO-CAROLINÆ
NATVRÆ CVRIOSORVM
EXHIBENTIA

EPHEMERIDES

SIVE
OBSERVATIONES HISTORIAS
ET EXPERIMENTA

A
CELEBERRIMIS GERMANIÆ
ET EXTERARVM REGIONVM

VIRIS

HABITA ET COMMVNICATA SINGVLARI STUDIO
COLLECTA.

VOLVMEN NONVM

ACCEDVNT APPENDIX ET TABB. ÆN. XIII.
CVM PRIVILEGIO SACRÆ CÆSAREÆ MAIESTATIS.

NORIMBERGÆ,
Impensis B. W. M. ENDTERI, CONSORTIVM,
ET VID. B. ENGELBRECHTI.
TYPIS FLEISCHMANNIANIS ANNO MDCCLII.

SACRATISSIMO ET POTENTISSIMO
INVICTISSIMOQVE PRINCIPI
DOMINO DOMINO
FRANCISCO
ROMANORVM IMPERATORI
SEMPER AVGVSTO
PIO. FORTI. FELICI
GERMANIAE HIEROSOLYMORVMQVE
R E G I

LOTHARINGIAE BARRIQVE

D V C I

MAGNO DVCI ETRVRIAE

ET RELIQA

PATRIAE PATRI DIVINITVS DATO

CAESARI OPTIMO INDVLGENTISSIMOQVE
SVMMO

RERVM SACRARVM ET LITTERARIARVM
TVTORI ET CONSERVATORI

*PIGNVS HOC PIETATIS EXIGVVM
SVBIECTISSIMO ANIMO*

D. D. D.

SACRAE CAESAREAE REGIAEQVE MAIESTATI
DEVOTISSIMI

NATVRAE CVRIOSORVM ACADEMIAE

PRAESES. DIRECTOR. ADIVNCTI.
COLLEGAE.

AUGUSTISSE IMPERATOR

Quum ad TVAE SACRATIS-
SIMAE MAIESTATIS
puluinar, AUGUSTISSE
CAESAR, nouum hoc Acto-
rum

DEDICATIO

---

rum suorum Volumen demissis-
simo reuerentissimoque cultu
deponit Academia nostra : post
DEVM rerum vniuersarum ar-
bitrum rectoremque nulli prius
abundantiusque felicitatem
hanc et salutem pacatamque
suae fortis conditionem in acce-
ptis refert, quam TIBI, PATER
PATRIAE IN SPEM SAECVLORVM DATE,
qui post sedatas bellorum fune-
stissimorum perturbationes feli-
cior AVGVSTO TRAIANOQUE me-
lior pacem triumphis innumera-
bilibus pretiosiore concor-
diamque et securitatem Germa-
niae

DEDICATIO

---

niae rerum cultiorum parenti et
 nutrici auspicatissime prouiden-
 tissimeque restituiſti et vindica-
 ſti. Vti ergo tam exoptatam
 rei medicae fortunam TIBI,
 PRINCIPVM CLEMENTISSIME, tan-
 quam DEO TVTELARI et SALVTARI
 debere ſe religioſiſſimo animo
 fatetur: ita etiam communi
 omnium ciuium et ſubditorum
 applauſu conſenſuque vnanimi
 flagrantiffime ardentiffimeque
 vouet, vt TVAM, CAESAR AVGV-
 STISSIME, qui pro incolumitate
 totius imperii prouehenda ſub-
 iectarumque gentium commo-

)(

dis

DEDICATIO

---

dis vtilitatibusque amplificandis
excubas, TVAM omnino vitam
et salutem ceu sacram omnium
anchoram tutissimumque praesi-
dium seriffimos in annos longos-
que aetatis humanae decursus
SVPREMVM ALTISSIMVMque NVMEN
stabiliat corroboretque largissi-
misque etiam rerum optatissi-
marum accessionibus frequen-
ter affluenterque intra fortunae
sine ulla offensione perennis
cursum TE, CAESAR AVGVSTO-
RVM MAXIME, cum AVGVSTISSIMA
CONIVGE et SOBOLE cu-
mulatum maētatumque reddat
prae-

DEDICATIO

---

praesertimque in maiores impensioresque Academiae nostrae progressus saluum incolu- memque seruet ac tueatur. Ne- que est, si vota haec **NUMEN OPTI- MVM MAXIMVM**que pro **TVA**, **CAESAR INDVLGENTISSIME**, vita et salute conceptis omnium bono- rum verbis nuncupata in optatos deduxerit effectus, cur nos de felicitate Academiae nostrae per **TE** indies augenda et confir- manda vlli vnquam dubitemus et ambigamus: quum **TE** non mo- do ab antiquissimis **PROGENITORI- BVS** cum augustissima **CAESARVM**

DEDICATIO.

HABSBURGICORVM et AVSTRIACORVM Stirpe confociatum sed etiam a Diuo CAROLO SEXTO sanctissimae memoriae AVGVSTO ad gloriam STIRPIS AVSTRIACAE propagandam adoptatum felicissimoque PRINCIPIS ET REGINAE incomparabilis MARIAE THERESIAE conubio iunctum CAESARVMque AVGVSTISSIMORVM praesertimque LEOPOLDI et CAROLI VI gloriosissimorum IMPERATORVM successorem factum cernamus et veneremur; qui multis Academiam nostram felici

felici augurio conditam et fundatam gratiae singularis indulgentiaeque munificentissimae generibus affecerunt largisque priuilegiorum honoribus maclarunt et amplificarunt efficacissimoque ipsius conatus et labores protexerunt ac vindicarunt praesidio eamque indies clariorem et ornatiorem reddiderunt. Vti igitur tam exoptatam rerum suarum felicitatem et salutem ab ANTECESSORIBVS TVIS gloriosissimis clementissimisque IMPERATORIBVS post singularem diuinae gratiae propen-

DEDICATIO

---

pensionem bene auspicateque
inchoatam longiusque indies
propagatam abundantiusque
cumulatam Academiae nostrae
cum omnibus, qui de pro-
gressu rei medicae bene cor-
dateque sentiant, impensis-
sime prolixissimeque gratula-
mur TANTOSQUE diuae memo-
riae FVNDATORES, ASSERTORES et
AMPLIFICATORES, beneficentissi-
mos AVGVSTOS deuotissimo
pietatis obsequio, dum nostra
vigebit Societas, colimus et ve-
neramur: ita etiam, CAESAR
INDVLGENTISSIME, qui
re-

DEDICATIO.

---

rerum publicarum arduam ingentemque molem summa fortitudine prudentiaque sustines omniaque imperii negotia singulari animi magnitudine iustitiaque et moderatione gubernas benignissimeque liberalia doctrinarum vtilissimarum studia foues, TVAM nunc supplices litantesque flagrantissimis ardentissimisque notis imploramus et exoramus MAIESTATEM, vt institutas nostrae Academiae rationes, quae sub tuo auspiciatissimo fortunatissimoque imperio prima post DEI voluntatem fae-

cu-

DEDICATIO

---

cularia celebrat, inter laetissima
temporum feliciter instaurando-
rum auguria maioribus incre-
mentorum viribus largioribus-
que efficacissimae indulgentiae
beneficiis cumulas instructas-
que reddas praesentissimoque
augustae voluntatis nutu contra
omnium iniuriarum offensiones
et invidiae conatus firmatas cor-
roboratasque in seram usque
posteritatem clementissi-
me referues.

SERENISSIMO POTENTISSIMOQVE
PRINCIPI AC DOMINO
MAXIMILIANO
IOSEPHO
S. R. I. ELECTORI
ET
ARCHIDAPIFERO
VTRIVSQVE BAVARIAE ET PALATI-
NATVS SUPERIORIS
D V C I

COMITI PALATINO
AD
RHENVUM
LANDGRAVIO
LEVCHTENBERGENSI
ET CETERA

PRINCIPI AC DOMINO CLEMENTISSIMO
PROTECTORI SVO GRATIOSISSIMO
BENE FELICITERQVE
ACCLAMAT

NATVRAE CVRIOSORVM ACADEMIA

SERENISSIME PRINCEPS

Quantum animi dolorem ex im-
prouiso festinatoque obitu RE-
VERENDISSIMI CELSISSIMIQUE PRINCIPIS
EPISCOPI BAMBERGENSIS ET WIRCEBUR-

DEDICATIO

GENSIS, DOMINI FRIDERICI CAROLI &c. PROTECTORIS SVI DESIDERATISSIMI Academia nostra grauitèr efficaciterque sensit percepitque: tantum è contrario gaudium ex TVA, PRINCEPS INDVLGENTISSIME, singulari paternaque clementia largiter abundeque haurit; qua factum est diuinitus, vt excelsum benignissimi PROTECTORIS munus humillimo religionis cultu oblatum TIBI deuotissimeque traditum gratiosissime prolixissimeque susciperes litterisque humanissime datis Academiam nostram omnino persuasam esse velles, TE, PRINCEPS SERENISSIME ac POTENTISSIME, semper eo adhibiturum esse singularem curam, ut studia nostra non modo facta tectaue conseruentur, verum etiam

DEDICATIO

iam magis magisque indies indiesque
 amplificentur. Vti igitur pro TVA
 nobis largissime indulgentissimeque
 promissa clementia et propensione
 summas pro ea, qua par est, deuotis-
 simi animi religione gratias TIBI, be-
 nignissime PROTECTOR, publice
 priuatimque agimus habemusque: ita
 etiam gnauiter confidenterque spera-
 mus, fore, vt non modo PARENTIS
 AVGVSTISSIMI, DIVI CAROLI
 VII, gloriosissimi Imperatoris, qui
 priuilegia Academiae nostrae ab an-
 tecedentibus Romanorum Caesaribus
 largissime vberissimeque indulta post
 susceptum cultioris orbis imperium
 gratiose confirmauit ac stabiliuit gra-
 tiosiusque amplificauit et extendit
 gratiosissimeque ampliora et vberio-
 ra promisit, singulari admirabilique

DEDICATIO

---

exemplo concitatus, verum etiam
TVA IPSIVS, SERENISSIME
PRINCEPS, incredibili feruentissi-
maque propensione, qua egregias hu-
manasque artium optimarum scientias
earumque cultores et indagatores li-
beralissime beneuolentissimeque pro-
sequeris, commotus et inflammatus
post NVMINIS aeterni gratiam auxi-
liatricem conatus et labores Acade-
miae nostrae ad supremam diuini no-
minis gloriam publicamque humani
generis salutem primarie vniceque de-
stinatos eumque in finem per orbem
cultiorem diuulgatos totis, vt aiunt,
neruis et viribus totaque animi con-
tentione, quantum potes, qui tamen
multum potes, summo Principis E-
lectorisque sanctioris fastigio consti-
tutus, tanquam alter Hercules, firmis-
sime

DEDICATIO

sime tueris et conferues largissime-
que augeas et amplifices maioribusque
subinde clementissimae protectionis
et propensionis beneficiis mactes et
ornes. Tanta igitur rerum optimarum
spe freti eo semper nos omni stu-
dio allaboraturos esse sancte fideliter-
que promittimus, vt, quicquid post
DEVM IMMORTALEM CAESA-
REMque AVGVSTISSIMVM A-
cademia nostra TVO, PRINCEPS
ET ELECTOR POTENTISSIME,
benignissimae protectionis firmamen-
to vel incrementi vel ornamenti ad
publicam humani generis salutem fe-
licius prouehendam acceperit, pro ea,
qua par est, grati deuotissimique animi
pietate et submissione publice priua-
timque collaudemus et praedicemus
TIBIque etiam vnanimi votorum ar-
den-

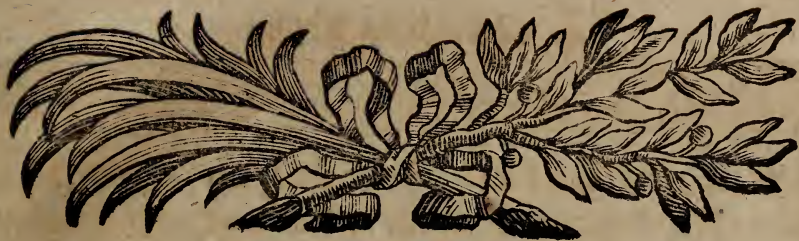
DEDICATIO

---

dentissimorum consensu vitam et salutem perpetuis bonorum optatissimorum accessionibus duraturam omniaque felicitatis nunquam intermorituræ genera voueamus et apprecemur.

PRÆ-

PRAEFATIO

Iusto quidem tardius seriusque in lucem
prodiisse nouum hoc Actorum nostrorum
Volumen nulli sane negamus et inficia-
mur: sed tamen iustas etiam necessariasque vel
omnino excusandi rationes proferre in medium
valemus, cur ista nostrarum Ephemeridum au-
gendarum typisque exscribendarum voluntas
hucusque præpedita et sufflaminata fuerit.
Prius est, quod parce nimis lentoque successu
debitum sufficientemque Observationum uti-
lium et rariorum apparatus a Collegis nostris
honoratissimis accepimus: deinde etiam, quod
magnam sane Virorum experientissimorum so-
lertissimorumque iacturam moesti lugentesque

) ( ) (

feci-

PRAEFATIO

fecimus, qui partim Academiae nostrae multo adiumento et subsidio, partim etiam singulari ornamento patrocinioque fuerunt. Hinc autem vel maxime deploramus ac desideramus Maecenatem illum gratiosum, fato nobis acerbore ereptum, qui se chori nostri Patronum ac Ducem inscribi nomineque APOLLINIS MUSAGETAE insigniri passus est, Illustrissimum atque Excellentissimum Dominum Dominum IOANNEM GEORGIVM IOSEPHVM COMITEM de KOENIGSFELD, S. R. I. CANCELLARIVM VICARIVM &c. &c. cuius erga nos singulari gratiae et propensione supremum hic pietatis obseruantiaeque cultum praestamus et exhibemus. Post tantas autem rerum humanarum vices, quæ diuinitus Academiae nostrae contigerunt, praesertim quum nonnullis abhinc annis Clementissimum graui luctu amisisset PROTECTOREM, Reuerendissimum Celsissimumque S. R. I. Principem ac Dominum Dominum FRIDERICVM CAROLVM Episcopum Bambergensem & VVirceburgensem &c. &c: miro per DEI gratiam solatio incredibilique gaudio recreata et confirmata est, quod Serenissimus Potentissimusque Princeps ac Dominus Dominus MAXIMILIANVS IOSEPHVS, S. R. I. Elector, Vtriusque Bauariae et Palatinatus Superioris Dux &c. &c. summum

PRAEFATIO

num benignissimi PROTECTORIS munus liberalissime indulgentissimeque suscepit; qui pro sua in artes scientiasque cultiores admirabili propensione largiter abundeque, ut speramus, commodis Academiae nostrae prouidebit paternisque insistens vestigiis eam nobis sartam tectamque conseruabit. Neque etiam non solatio gaudioque affecta et exhilarata est Academia nostra, quod grauis membrorum vtilissimorum iactura aliis nunc Virorum experientissimorum doctissimorumque accessionibus feliciter abundeque completa est, qui pro augendis exornandisque Actis nostris, quantum omnino confidimus expectamusque, suas conferent symbolas obseruationibusque rite legitimeque institutis maius rei medicae et physicae lumen affudent. Tandem autem, quum anno proxime elapso primum effluxit saeculum, ex quo fundatae et ordinatae fuerunt Academiae nostrae rationes primusque constitutus illius Praeses: deliberatum animo habemus, debitam huius felicitatis memoriam recolere et conseruare illincque primam Voluminum Decuriam proxime edendo Volumine finire et complere. Vnde etiam Collegas nostros amicissimos gnauiter vehementerque hortamur et excitamus, vt intra hoc exigui temporis spatium tanto festinantius studiosiusque obseruatio-

PRAEFATIO

nes, historias et experimenta transmittant; quanto ardentius flagrantiusque propositum nostrum de publicando Volumine decimo explere et absolvere contendimus allaboramusque. Quod reliquum est, beneuolo eruditoque Lectori, pro ea, qua par est, animi contentione laborum nostrorum in augmenta rei medicae physicaeque conditorum institutum iam ultra faeculum durans enixe prolixaeque commendamus.

I.

Continuatio

CATALOGI

DNN. Collegarum Academiae Cæsareæ
Leopoldino - Carolinae Naturæ
Curioforum

*ab anno 1748. usque ad annum 1750. in
eandem receptorum.*

Anno 1748.

Ordo
receptionis.

551. Dn. D. *Abraham* BAECK, Sereniss. ac Potentiss.
Regis Sueciæ Archiater. *Critodemus II.*
552. Dn. D. *Rudolphus Joannes Fridericus* SCHMIDT,
Sereniss. Landgravii Hassö - Darmstadini Consiliar.
& Archiater, Practicus Hamburgensis. *Morienus.*
553. Dn. D. *Christophorus Gottlieb* KRATZENSTEIN,
Imperialis Academ. Scientiar. Petropolitanae Profes-
sor Mathematicum. *Dædalus III.*
554. Dn. D. *Joannes Gottschalk* WALLERIUS, Chy-
miæ Prof. Publ. in Regia Academia Upsaliensi &
Regii Collegii Medici Stockholmiensis Adessor.
Philetus II.

Anno 1749.

555. Dn. *Caspar Leopoldus* KIRCHSCHLAGER, Philos.
& Me-

Ordo
receptionis.

- & Medicin. Doct. Augustiff. Imperatricis Viduæ,
ELISABETHÆ CHRISTINÆ, Consiliarius & Ar-
chiater. *Demetrius II.*
556. Dn. *Georgius Leonhart* HUTH, Med. Doct. & Praet.
ac Reipubl. Norimbergens. Phys. Ordinar. *Hygie-
nus II.*
557. Dn. D. *Xaverius* MANETTI, Medicinæ & Botani-
ces Prof. Publ. & Horti botanici Cæsarei Florentini
Custos. *Theophrastus Eresius III.*
558. Dn. *Joannes Guilielmus* WIDMANN, Medicin. Doct.
& Praet. ac Reipubl. Norimbergens. Phys. Ordinar.
Dieuches III.
559. Dn. D. *Cromwell* MORTIMER, Regiæ Societatis
Scientiarum Londinensis Secretarius & Collegii Me-
dici Socius. *Nigidius Figulus II.*

Anno 1750.

560. Dn. *Albertus de* HALLER, Philos. & Medic. Doct.
Botan. Anatom. & Chirurg. in Regia Gœttingensi
Academ. Prof. Publ. Ordin. Consiliar. Aulic. & Ar-
chiat. Potentiff. Reg. Magn. Britann. Suprem. Senat.
Reipubl. Bernens. Ducentumvir, Societat. Scien-
tiar. Anglic. Berolinens. Stockholm. & Upsal. Soda-
lis. *Herophilus III.*
561. Dn. D. *Casimir Christophorus* SCHMIEDEL, Sereniff.
Marggr. Brandenb. Culmbac, a Consil. Aul. Medi-
cin. Anatom. & Botan. in Academ. Fridericiana Er-
langensi Prof. Publ. Ordin. *Oribasius II.*
562. Dn. *Fridericus* BOERNER, Medicin. Doct. & Pra-
eticus Guelpherbytanus. *Cineas II.*

Ordo
receptionis.

563. Dn. D. *Gottlob Carolus* SPRINGSFELD, Medicus Ducalis Aulicus & Physicus Civitatis Leucopetrensis ac Societatis Teutonicæ Lipsiensis Sodalis. *Stantius II.*
564. Dn. *Ludo-vicus Michael* DIETERICHS, Philosoph. & Medicin. Doct. & Practicus Ratisponensis. *Ifidorus II.*
565. Dn. *Henricus* HEISENIUS, Medicin. Doct. & Practicus Vachensis. *Hicesius II.*
566. Dn. *Joannes Ambrosius* BEURER, Xenodochii Norimbergensis ad Spiritum Sanctum Pharmacopœus ordinarius. *Apollonicus II.*
567. Dn. *Joannes Ernestus* STIEFF, Philosoph. & Medicin. Doct. & Practicus Wratislaviensis. *Solon II.*

II.

CATALOGUS

Dominorum Collegarum hujus Aca-
demix, hætenus, quoad quidem nobis
constat, demortuorum.

Ordo
receptionis.

316. Dn. *Joannes Gabriel* DOPPELMAYER, Mathemat-
tum Prof. Publ. in Gymnasio Ægidiano Norimber-
gensi, Imperial. Academ. Petropolit. itemque Regiar.
Societatum Scientiar. Anglic. & Pruss. Sodalis, †
d. 1. Decembr. 1750. ann. ætat. 73.

Ordo
receptionis.

320. Dn. D. *Joann. Georgius* LIEBKNECHT, Prof. Theol. Primar. Senior Facult. Theol. & universæ Academiæ Gießenæ & Superintendens Circuli Marpurgens. † d. 17. Septembr. 1749. ann. ætat. 71.
376. Dn. D. *Rudolph. August.* BEHRENS, Consiliar. Aulic. Sereniss. Ducis Brunsvic. & Lüneb. Decanus Collegii Med. & Poliater Brunsvicensis, † d. 12. Octobr. 1748.
393. Dn. *Joannes Godofredus* BÜCHNER, Illustrissimor. Comitum Ruthenor. Consiliar. & ab Archiv. Secretior. † d. 8. Maj. 1749. ann. ætat. 54.
410. Dn. D. *Joannes Philippus* WOLFF, Illustriff. Comit. regnant. de Castell-Rüdenhausen Consiliar. Aulic. & Archiater, † d. 11. April. 1749.
485. Dn. D. *Joannes* STORCH, Comes Palatin. Cæsar. Sereniss. Ducis Saxo-Gothani & Principis Schwartzburgo-Rudolphopolitani Consiliar. & Archiat. Præsid. militar. & Præfecturæ Gothanæ Medicus ordinar. † d. 9. Januar. 1751.
489. Dn. D. *Joann. Conradus* TRUMPH, Practicus Goslarjensis & Metallicolarum sylvæ Hercyniæ Medicus ordinarius, † d. 8. Mart. 1750.
520. Dn. D. *Christophorus Conradus* SICELIUS, Practicus Nordhusanus, d. 15. junii 1748. ann. ætat. 52.
523. Dn. *Christianus Gottlieb* FREGE, Med. Doct. & Practicus Lipsiensis, † Mens. Jun. 1748.
525. Dn. D. *Joann. Georgius* LOECHL, utriusque Nosocomii aulici Monachiensis St. Josephi & Elisabethæ Physicus, Sacr. Cæs. Majest. CAROLI VII. gloriosiss. memor. Consiliar. & Medicus cubicularis, † Ann. 1745.
(*Hujus Mors justo serius nobis annunciata fuit.*)

Ordo
receptionis.

526. Illustrissimus ac Excellentissimus Dn. *Georgius Josephus Antonius Maria S. R. I. Comes de KOENIGSFELD*, Augustiss. Imperator. CAROLI VII. & Sereniss. Elector. Bavar. Consiliar. intim. actual. & respective Minister Conferentiarum, supremusque Camerarius, † d. 16. Novembr. ann. ætat. 72.

III.

CATALOGUS

alphabeticus

Excellentissimorum Virorum, qui pro
IX. hoc Volumine observationes physico-
medicas communicarunt.

Dn. D. *Joannes Sebastian* ALBRECHT, Gymnasii Casimiri-
riani Academici, quod Coburgi floret, Philosoph,
natural. Prof. Publ. Ordin. Physicus Ducalis Provin-
cialis, Acad. N. C. Adjunctus, d. *Pantemus*. pag.
I. 187. 401.

Dn. D. *Eberhard. Frideric.* BLANCHOT, Med. Licent.
& Practicus Stutgardiensis. pag. 350.

Dn. D. *Philippus Adolphus* BOEHMER, Medicinæ & A-
natomix in Regia Fridericana Hallensi Academia
)()()()() Prof.

Prof. Publ. Ordinar. Acad. N. C. *Herophilus II.*
Append. pag. 59.

Dn. D. *Jo. Philippus* BREYNIUS, Medicus Gedanensis,
Acad. N. C. *Collimachus* Soc. Reg. Lond. Socius.
Append. pag. 173.

Dn. D. *Joannes Martinus* BREHM, Reg. Suecicus & Has-
siacus, itemque Ducal. Hildburghufanus Medicus
resp. aulicus & Provincialis, Practicus Smalcalden-
fis. Acad. N. C. *Sethus II.* pag. 345.

D. D. *Francisc. Ernestus* BRÜCKMANN, Poliater Guel-
pherbytanus, Adseffor Collegii Medici Brunsvicens.
Societat. Reg. Berolinens. Scientiar. Sodalis. Acad.
N. C. *Mnemon.* pag. 156.

Dn. D. *Salentinus Ernestus Eugenius* COHAUSEN, Ar-
chidioeces. Trevirens. Proto-Physicus, Præsidii E-
lectoral. Medicus ordinar. & Poliater Confluenti-
nus. Acad. N. C. *Cleombrotus II.* p. 27. *App. p. 33.*

Dn. D. *Christianus Andreas* COTHENIUS, Potentiss. Regi
Boruss. a Consil. aul. & t. t. Sereniss. Duci Viduæ
Ducique Filio Megapolit. a tutela Corp. Physicus
Prov. Prignicens. Consul. Civitat. Havelbergens. A-
cad. N. C. *Callimachus II.* *Append. pag. 108.*

Dn. D. *Joannes Fridericus* CRELLIUS, Anatomiae, Phy-
siolog. & Pharmaciae Prof. Publ. Ordinar. in Aca-
demia Helmstädiensi. Acad. N. C. *Sostratus III.*
pag. 223.
Dn.

- Dn. D. *Henricus Fridericus* DELIUS, Medicinæ in Fridericana Erlangensi Prof. Publ. Ordin. Acad. N. C. *Democedes II.* pag. 388. *App.* p. 123.
- Dn. M. *Bonifacius Henricus* EHRENBERGER, Mathes. & Metaphys. Prof. Publ. in Illustri Gymnasio Coburgensi, & Alumnorum Inspector. Acad. N. C. *Euclides III.* pag. 58. 135.
- Dn. D. *Joann. Balthasar* EHRHART, Reipubl. Memmingens. & diversorum S. R. I. Statuum Archiater. A. N. C. *Lysias.* pag. 128.
- Dn. D. *Joannes Bernhardus* de FISCHER, quondam Russiarum Magnæ Imperatricis, ANNÆ, gloriosæ memoriæ, Personæ Medicus, & per Russias, medicas res dirigens, Archiater. Acad. N. C. *Olympus.* pag. 256. 335.
- Dn. D. *Joann. Hermannus* FÜRSTENAU, Prof. Medicinæ primarius & Oeconomiae Ordinarius in Academia Rinteliensi. pag. 16. 144. 279. 367.
- Dn. *Joann. Fridericus* FÜRSTENAU, utriusque Medicinæ Doct. Anatom. & Chirurg. in Academ. Rinteliensi Prof. Publ. Ordin. Acad. N. C. *Faustinus.* pag. 54. 197. 329.
- Dn. D. *Joannes* de GORTER, Medicin. Prof. Publ. Ordin. & Archiater in Academ. Duc. Geldr. & Comit. Zutphan, quæ est Harderovici. pag. 316.

- Dn. D. *Joann. Godofredus* de HAHN, Potentiff. Reg. Boruff. Confiliar. aulic. Poliater Wratlaviensis. Acad. N. C. *Dexius*. *Append. pag. 1.*
- Dn. *Henricus* HEISENIUS, Medicin. Doct. & Practicus Vachensis. Acad. N. C. *Hicesius II.* pag. 211.
- Dn. D. *Joann. Jacobus* HUBER, Collegii Medico-Chirurgici, quod Cassellis floret, Prof. Chirurg. & Anatom. practicae, Potentiff. Reg. Sueciae atque Landgravii Hassiae Confiliar. aulicus & Archiat. Aulae Badena-Durlacens. Medicus Acad. N. C. *Aretaeus II.* pag. 382.
- Dn. Lic. *Christian. Frider.* JOERDENS, Physicus ordinarius & Scholarcha Illustris Gymnasii Curienfis in Variscia. Acad. N. C. *Micon.* pag. 157.
- Dn. D. *Carolus Frider.* KALTSCHMIED, Anatom. Chirurg. & Botan. in Jenensi Academ. Prof. Publ. ordin. Sereniff. Ducis Saxo-Vinar. & Ifenacens. ac Sereniff. Marchion. Brandenb. Culmbac. Consil. aulicus, prioris Medicus ac Physicus, Comes Palatin. Caesar. Acad. N. C. *Protarchus II.* pag. 12.
- Dn. *Andreas Jacobus* KIRSTEN, Med. Doct. & Practicus Graefenbergae Noricorum. pag. 24.
- Dn. D. *Georgius Christianus* MATERNUS de CILANO, Director Gymnasii academici Altonensis & Philosoph. natural. ac Medicin. in eodem Prof. Publ. Ordin.

din. Comitatus Pinneberg. & Rantzoviens. Med.
Provincialis, Altonensium Poliater, & Collegii ana-
tomici Director. Acad. N. C. *Menander.* pag 357.

Dn. D. *Georgius Fridericus* MOHR, Liberæ S. R. I. Civi-
tatis Giengensis Physicus ordinarius. Acad. N. C.
Archimedes III. pag. 120.

Dn. D. *Rüdiger Frider.* OVELGÜN, Comes Palatin. Cæ-
sar. Medic. Provincial. Moguntin. Archiater Wal-
deccensis, Reverend, Capitul. & Civitat. Fritzla-
riens. Medicus Ordinar. Acad. N. C. *Diophantus*
II. pag. 297.

Dn. D. *Joann. Christophorus* POHL, Medicin. Prof. Publ;
Extraord. in Academ. Lipsiensi, Facultat. Med. Ad-
fessor, Collegii B. M. V. ibidem Collegiatus. Acad.
N. C. *Philadelphus.* pag. 288.

Dn. D. *Wolfgang Thomas* RAU, Physicus Provincialis Geis-
lingensis, & Collegii Medici Ulmenfis Adfessor.
pag. 150.

Dn. D. *Joann. Adam.* RAYMANN, Physicus Eperiesinus in
Hungaria. Acad. N. C. *Aristophanes.* pag. 87. 307.

Dn. *Christianus Fidejustus* SILBERSCHLAG, Medicus
Aulicus & Poliater Ohrdruffensis. pag. 342.

Dn. D. *Christophorus Jacobus* TREW, Sacr. Cæs. Majest.
ut & Sereniff. March. Onoldino-Brandenb. Consi-
liarius & Archiater, Reip. Nor. Phys. Ord. Sen. Co-
mes

in loco affecto vulnere, seu alio signo, præter tumorem. Tunc enim plerumque symptomata illa ab ægroto malitiose simulata, a Medico vero ex mera suppositione judicata clamant adversæ partis patroni, ut Judici, si quidem fieri possit, fucum faciant & a recte sentiendi via ad devia abducant suis dubitationibus. Immo in subsidium nonnunquam vocantur Chirurgi, uti plerumque Imperitiores, sic imprimis arduorum ejusmodi casuum plane ignari, ut per sua testimonia, Medici relationi contraria, fidem hujus, si possint, infringant, quanquam bene alias noverint, in foro legali fidem & auctoritatem Medici periti præ Chirurgi barbitonsore semper prævalere (a). Recensione dignum judico ejusmodi casum, per quatuor fere annos in foro acausarum patronis agitatum, tribus tamen conformibus Jctorum sententiis rite judicatum. Lanionis cujusdam servo, ætatis 19. annorum, oves d. 12. mensis Septembris anno 1741. circa meridiem pascenti lis movebatur a rusticis quibusdam, & de flagello quodam amisso, & de inconvenienti pas-

(a) Vid celeberr. *Mich.* ALBERTI Jurispr. med. Tom. I. cap. I. §. XXVIII. *Herm. Frid.* TEICHMEYERI Institut. med. legal. Cap. XXI. p. m. 179. Chirurgis solis vix creditur; imprimis vero celeberr. BOHNIVS de dupl. Offic. Med. Part. I. Cap. III. p. 43. Tertium, quo muneris auctoritati Medicorum detrahunt Chirurgi, non horum, sed Legislatorum potius quorundam, culpa fit, qui horum in deponendo super vulnereum lethalitate similibusque fidem ac peritiam Medicorum peritiæ parem, nedum hac majorem, voluerunt, &c. quamvis nonnullos Jctorum ab hac sententia recessisse, in propatulo sit. Conf. Part. II. Cap. III. pag. 558. Celeberr. *Mich.* ALBERTI *Commentar. in Constitution. Criminal. Carolin. Artic. CXXXVI.* p. 330. seqq.

pascuorum seu jure pascendi in illo loco. A verbis mox ventum est ad jurgia, a jurgiis ad verbera. Alter rusticorum juvenum lanionis servum capite prehensum declinavit, alter vero pedo ex manibus opilionis extorso duobus tantum ictibus regionem hypochondriacam & lumbarem dextram, propter declinatum caput nunc eminentiorem, graviter percussit. Quo facto commorantem adhuc ad vesperam usque læsum in illo loco vehementes invasere dolores, ut erectus progredi non potuerit, paulo post sanguis copiosus per nares, per os profluxit. Domum ductus circa vesperam, Chirurghi cujusdam curæ se commisit, qui, explorata contusionis perpeßæ conditione, in tumentem regionem sacculos ex herbis resolventibus, cum vino decoctos, calide applicavit rite. Sed tertio die accedentibus gravioribus symptomatibus, motibus imprimis convulsivis, id denunciavit. Jussu itaque illustr. Regiminis ad ægrotum missus, vidi illum sinistro lateri incubantem, contracto corpore, debilem, anhelum, & paucis tantum verbis, ob difficultatem loquendi ex dolorum augmento, de summis doloribus, uti in toto abdomine sic imprimis in affectis & contusis locis querulum. Præter tumorem nihil quidem reperiebam in affecto latere, & excretiones tam alvinam, quam urinariam, successisse legitime referebant adstantes, convulsam tamen aliquoties hoc die esse Chirurgus præsens addebat. Ex conditione situs corporis, quo verbera exceperat æger, ex instrumenti læsionis conditione, ex symptomatibus præsentibus, summis doloribus, respirandi, loquendi, ob dolorum augmentum, difficultate, convulsivis motibus, ab aliis observatis, ex viscerum natura & situ, quæ hæc loca intus occupant, ex decubitu contracto in sinistrum latus, ex impotentia reclinandi corpus ad latus dextrum, ex harum circumstantiarum omnium non sane ex suppositione mera, sed rationali computatione, non poteram non judicare, ejusmodi

symptomata non oriri a sola externa contusione, sed duorum illorum ictuum, baculo tereti inflictorum, vim altius penetrasse & viscera in his regionibus sita, hepar, diaphragma, forsan etiam reneum dextrum, inde læsa esse graviter, ideoque statum ægri tanto minus vili esse pendendum, quanto graviores contusiones nobiliorum internarum partium, ipsis vulneribus sæpe magis periculosiores esse soleant (b). Licet alius Chirurgus, juratus quidem, sed parum expertus & harum rerum minime gnarus, in externis tantum hærens, nullo respectu habito ad partes sub istis regionibus contentas, denuo, de nihili esse læsionem, denunciaverit, ut sic novam tantummodo, ex ignorantia notam, dubitandi rationem, causæ adversæ patris suggererit impudens, eventus in ulteriori morbi progressu satis docuit, illas partes a me indicatas a labe non fuisse immunes. Nam postquam inter alia resolventia etiam Arnicæ infusum propinaveram, undecimo morbi die sanguis coagulatus seu grumescens, cum fecibus mixtus, & cum urina, post aliquam mingendi difficultatem, tanquam vias propiores, sed etiam subinde per os rubicundus quidem, non tamen spumosus, ex longinquo repetitus, post anxios & repetitos dolores, immo post iteratos motus convulsivos perpeffos, fuit excretus. Continnavit hæc excretio per os ad decimam usque septimanam & ultra, diversis modis mutata, adparente interdum tumore livido, brevi transeunte & redeunte circa mammam dextram. Ipsam vero hanc excretionem non ex pulmone, sed hepate

potius.

---

b) Conf. *Commerc. litter. phys. techn. med. Noric. 1745. Hebdom. XXIX. p. 228.* ubi percussione vis probatur exemplo, quod nuper demum Stuttgartiæ accidit, ubi a perniciosissima impulsione baculi teretis, non acuti, ad abdomen citra ullam continuam solutionem, ex opposito ren medius crepuit.

potius, ortam esse, per vias præternaturales non æque notas, quæ abscessuum plurium est natura, sequentes me persuasere rationes: 1) *Læsionis locus*, nam non pectus, sed hypochondrium dextrum primario afflixit contusio baculo tereti facta. 2) *Sanguinis excreti conditio*, non spumosi, sed crassioris, pituita remixti. 3) *Excretionis ratio*, non tussi, sed vehementibus spastico-convulsivis motibus, periodice, vespertino plerumque tempore hora quinta factæ, ubi dolores ingravescabant, quando diaphragmatis tensio renitebatur. 4) *Dolorum subjectum*, non pectus dolebat, sed illi ardentis dolores in hypochondrio dextro percipiebantur & altius surgebant usque ad jugulum, serpentino quasi, & morsicante motu, donec ipsa excretio actu fieret post motus iteratos convulsivos. 5) Quia cum ipso cruore modo fluxiliore, modo spissiore coagulato aliquoties solidioris quasi vasculosæ substantiæ, in aqua tepida non resolubilis, aliquid excretum est, quod adhuc in spiritu vini asservo. 6) Quia sanguinis excretio non statim primis diebus, sed undecimo demum die, Arnicæ usu contigit. 7) Auctoritas CELSI, qui *Libr. V. de Medicina, Cap. XXVI. §. 10.* inter signa læsionis hepatis refert punctiones doloresque usque ad jugulum, junctumque ei latum scapularum os, intensos. Hæc mea de subjecto læsionis speciali sententia confirmata est ulteriori morbi progressu. Nam Imo Novembris excretio ita mutabatur, ut una cum sanguine aliquid puris, sub levi tussicula, excerneretur ad vigesimum usque hujus mensis diem, ab eo tempore minor puris, major vero lymphæ glutinosæ, tenacioris, loturæ carnis instar coloratæ, copia spem consolidationis faceret. Accidit vero ut proximis diebus per animi pathemata vehementiora, iram inprimis, fortius ageretur humorum motus, unde difficilius respirabat æger, & vigesimo secundo hujus mensis die major iterum sanguinis & puris copia proveniebat, doloribus iterum auctis ab hy-

pochondrio læso usque adjugulum. Hæc igitur mitigabantur adhibitis medicamentis contemperantibus, & resolventibus externe hypochondrio læso applicatis; nova enim lymphæ nunc minus coloratæ copiosa excretio fuit observata. Proximo die vigesimo septimo æger de amaritie oris, ventriculi inflatione & inde orta nova dyspnœa querebatur, quæ tamen symptomata, nova læsi hepatis indicia, multum remittebant, interno usu rhabarbarinorum & cichorii infuso, externe autem cum resolventibus etiam pægoricis applicatis. Vigesimo nono hujus mensis die contigit, ut nasutulus ille Chirurgus temerariam manum violenter inter costas spurias & hepatis situm adigeret, & verbis contumeliosis incongruis animum ægri denuo incenderet ira, unde denuo orti convulsivi motus vehementes etiam ad brachium dextrum usque progrediebantur. Delenito ægri animo & exhibita Mixtura ex aquis diapnoicis cum pulveribus cinnabarinis & antepilepticis specificis consopiebantur illi motus, aucta interim tertio & quarto Decembris dyspnœa. Postquam vero ab usu Mixturæ resolventis major iterum copia coaguli viscosi, pituitosi, cruore & pure mixti, excerneretur, illa remittebat, manente adhuc dolore magis nunc tensivo, quam morsicante in hypochondrio dextro, qui adhuc impediēbat, quo minus æger nec sedere erectus, nec dextro lateri incumbere potuerit. Novam itaque instituebam corporis explorationem, advocato simul in testimonium rei beato nostro Consiliario atque Archiatro BÜCHELMANNO, tertio quoque simul Chirurgo admisso. Denudatum ægrum prone super mensam, quantum dolores id permittebant, prostratum, omnes ac singuli curiose inspeximus & statim, præter tumentem regionem hypochondriacam dextram, observabatur, ob maciem summam, contractam per morbum diuturnum dolorosum, curvatura spinæ dorsi circa inferiores thoracis & superiores lumborum vertebrae, detra-

Etis simul & elevatis costis spuriiis, ex situ in sinistrum latus continuo, supposita manu sinistra capiti, per tres menses, ob dolorum vehementiam, si in latus oppositum & affectum corpus reclinare volebat, nata, & per inæqualem ligamentorum tensionem nec non cartilaginum intervertebraliū inæqualem pressionem confirmata & habitualis. Prospiciendum nunc erat etiam huic curvaturæ. Fasciis omnis generis adhibitis, sed nullis satis validis repertis ad restituendam rectitudinem, thorax tandem applicandus erat, ex solidiori corio confectus, quo successive arctius constricto ex parte voti competes facti ulteriorem applicationis continuationem ordinavimus. Medicamentis interim aperientibus, abstergentibus & tandem etiam traumaticis lenioribus in usum vocatis, sub congrua diæta per Dei gratiam tandem eluctatus est, per varios casus per tot discrimina rerum, æger morbum tam gravem & chronicum, valetudinarius licet mansurus per omnem ætatem. Hactenus ventum erat, & res extra omnem dubitationis rationem posita videbatur: sed nondum cessit litigandi libido, quæ novas contradictiones suggestit, quin dubitavit, annon servus æger a domino hospitio exceptus, ubi sanguinis ex laniena quotidiana copia, ad fallendum Medicum ore non exceperit sanguinem, miscuerit alvinis fecibus renalique excreto, & quæ hujus farinae alia? annon jam ante laboraverit spinæ dorsi curvatura? &c. Sed qui in ægroto tale quid ante hunc casum observaverit, licet diu apud nos in urbe versatus sit, nemo erat qui testimonium poterat dare. Quis docuerit ægrotum plebeium Arnicæ efficaciam, ut post ejus usum demum simulaverit cruentas excretiones? quis docuit inexpertum naturæ methodum in sanandis fibris divulsis, cruorem excipere pus, hoc lympham glutinantem, sanantem. Fateor quidem, me nunquam ipsum excretionis actum oculis vidisse, sed a me visitante tantum producta excreta esse perlustrata;

lustrata; sed quis hoc requirat a Medico famulitium, ut noctu dieque lecto ægroti adsitet & excubias quasi agat, donec ejusmodi quid contingat, nisi qui officia Medici cum ministerio ancillari confundere in contumeliam artis velit. Et quod rem tandem ab omni dubitatione liberat, & æger ipse & ancilla, cui ministerium quotidianum in cura ægroti demandatum erat, juramento judiciali asseruerunt, rem ita neque aliter accidisse, nec quicquam vel commentitii, vel ficti, vel simulati subfuisse unquam. Sic tandem veritas, odii fœcunda mater, triumphat, mendacium ruit, solo relicto pudore. *O magna itaque, ut cum CICERONE (c) loquar, vis veritatis, quæ contra hominum ingenia, calliditatem, solertiam, facile se per se ipsam defendit.* Nec ego quidem ornatus causam hanc dicere volui, quam simplex ratio veritatis ferebat,

OBSERVATIO II.

Dn. D. JOANN. SEBAST. ALBRECHT.

Ruptura ilei a subita & violenta corporis distensione, intestinis flatibus repletis.

Fibram omnem determinatum tantum admittere tensionis gradum, quo, ex quacunque causa, velocitate inprimis accedente, nimis aucto, rumpi eam, in physicis per experimenta & observationes comperta res est. Accidunt inde varia pathemata omnibus corporibus, tam naturalibus, quam artificialibus, quorum structura ex fibris, tam rigidioribus, quam mollioribus, est composita, vegetabilium æque ac animalium. Robustissimæ arbores violentiæ ventorum
omni

omni resistere nequeunt, quin in medio sæpe frangantur. Multo minus vero ejusmodi improporcionatam, impetuofam imprimis, tensionem sustinere valent membranofæ animalium partes, quin lacerentur, & sæpius, pro conditione situs & actionis dignitate, subitam universæ machinæ minentur, immo inferant, ruinam. Novum hujus rei nunc quidem exhibebimus exemplum, quod nuper demum tristi sane fato observavimus.

Rusticus quidam, sexaginta annorum, robustæ, pro ætatis ratione, naturæ, staturæ mediocris, habitus corporis carnosî, hernia inguinali pluribus retro annis laborans, bene a meridie pastus cibus nutrientibus flatulentis, globulis nempe farinaceis & brassica alba capitata muriatica, largo insuper potu assumto, post meridiem in litem venit cum aliis rusticis ex vicinia, qui equis curruque limites agrorum transgressi erant. Inter jurgia, contumeliosa verba & rixasprehendit ille dextra sua frenum equi anterioris, ut progressum inhibeat. Subsultans velociter equus alacris, subita tensione attollit simul rusticum, violenter manum detrahere nescium; sentit hic rupturam aliquam in corpore, rumpuntur Ilia Codro. Ob dolorum vim subito ortam manibus pedibusque lente ad lares revertitur, nam erectus neque stare neque gressus facere poterat. Unicum dolorum levamen aliquod ex compressione abdominis sentit. Ingravescentibus doloribus statim altero die, suborto sudore frigido, extinctus est summo mane. Refertur casus ad Magistratum, qui judiciale corporis inspectionem, præsentibus Scabinis suscipiendam mihi Physico provinciali mandat, ut corpus delicti, quod vocant, h. e. veritatem & conditionem læsionis, ante oculos ponerem ad Judicis decisionem. Suscepta illa est eodem adhuc die, ubi statim externe inflationem tumidam in superiori & inferiori dextri oculi palpebra, absque tamen omni inflammatione aut suggillatione

observavi, qui tumor, scalpello facta incisione, audito sibilo flatulento, statim in utraque palpebra subsidebat, sine ullius humoris cujusdam extravasati effluxu aut indicio grumescentiæ. In reliquo universo corpore nulla violentiæ externæ, vel contusionis, vel vulneris apparebant indicia, cutis saltem, quod tantum non in omnibus demortuis observatur, in tergo, regione lumbari & iliaca lividula erat. Totum abdomen flatibus, instar tympanitici, mire erat expansum. In inguinali regione, versus pubem, in conspectum veniebat tumor parvus, herniosus, detracto emplastro contra rupturam imposito a Chirurgo. Scrotum vero sine omni tumore, flaccidum potius & rugosum, a compressis statim post mortem femoribus lividulum reperiēbatur.

Post peractam integumentorum communium muscilorumque abdominalium separationem, prima incisione in peritonæum facta cum intolerabili foetore copia flatuum erumpebat, subsidente multum abdominis tumore. Ulteriori facta sectione omentum corrugatum sursumque retractum, scirrhosum simul & ex parte corruptum observabamus. In pelvim vero sentina seu colluvies excrementorum, multo liquamine dilutorum, causa foetoris, mephitim spirantis, confluerat. In perlustrationis ulteriori progressu ventriculus æque ac intestina, tam tenuia, quam crassa flatibus & copiose assumptis corruptis turgida, in situ naturali videbantur. Diligenti adhibita cura tandem in regione iliaca dextra, in intestino Ileo ruptum vulnus, unius digiti transversæ magnitudine, labiis, quemadmodum in rupturis fieri solet, inæqualibus, laceris, secundum longitudinalem tractum, veniebat sub conspectum. Ipsum vero intestinum Ileum a vulnere proxime erat sphacelo corruptum, remotius vero inflammatum. Præter hæc illud quoque evidentissimum nunc videbatur, tumorem illum herniosum, externe in inguine observatum, hoc quidem tempore, non a de-

delapsu & ingressu intestinorum, sed relaxato antea fibrarum processus peritonæi tono, a distensione flatulenta abdominis, fuisse natum. In hac ipsius processus tunica vasa venosa admodum erant varicosa, per eum autem transeuntia ad testiculos vasa, cum ipsis testiculis & vesica urinaria ab omni labe reperiabantur immunia. Nulla circa cordis flaccidi auriculas aderant polyposa concrementa, quæ subitaneæ mortis poterant accusari causæ. Pulmones videbamus ab infarctu sanguinis spissioris lividos gravesque, quorum sinister lobus pleuræ firmiter erat annexus.

Nulla itaque alia causa, magis evidens, mortis subitæ poterat detegi, quam crepatura ilei, orta a veloci & violenta corporis sursum facta extensione. Neque hæc est sine exemplo. Celebris enim quondam *Job. Jac. WEPFERVS* reliquit nobis duas Observationes de Ileï atque intestinorum crepatura, sine abdominis læsione externe conspicua, in *Ephemeridibus Nat. Cur. Dec. II. Ann. X. Obs. CLXXI. p. 297.* & *ibid. Obser. v. proxima p. 331.* ubi in Scholiis eruditissimis annotavit, id facile fieri posse, si intestina flatibus fuerint distenta, quemadmodum & in hoc subjecto illud observavimus, immo flatus ad ipsas palpebras oculi dextri penetrasse, ex natura & vi aëris elastica, quæ, uti notum, perquam insignis est.

(*Coburgo Halam missæ d. 16. Maji, 1747.*)

OBSERVATIO III.

Dn. D. CAROLI FRIDER. KALTSCHMIEDII.

De

*Ileo in Hernia incarcerata Gangræna affecto ,
ægra tamen superstitè.*

Mulier sexaginta & octo annorum, jam per multos annos tumorem in dextro inguine senserat, magnitudine ovum gallinaceum excedentem, levique manus pressioni per multos annos cedentem, sponte etiam ut plurimum per femnum disparentem, interdum vero, motu inprimis corporis vehementiori denuo adparentem, herniam itaque inguinalem prodentem. Die vero hujus anni XIX. Aprilis, tumor induratus admodum dolere, nullamque admittere repositionem cœpit. Doloribus in dies auctis, quartoque die calore accedente præternaturali, adpetituque prostrato, alvi obstructione vexatur pertinaci. Quibus symptomatibus frustra per remedia, quæ vocant domestica, tentatis, octavo die, XXVI. Aprilis, auxilium meum implorabat, ubi, præter antea memorata symptomata, vomitu fatigata, dolores sentiebat acutissimos. Jam etiam rubor herniæ incarceratæ, admodum induratæ, splendens, inflammationem intestini ilei, doloribus late ac profunde abdomen occupantibus, testabatur, omniaque emollientia ac lenientia per noctem adhibita eludebat. Nulla itaque nec internis, nec externis remediis relicta spe, ægra cultello chirurgico se submitit. Die igitur sequenti XXVII. ejusdem integumentis dissectis intestinum ileum fatis denudatum maculam nigram, nummi argentei magnitudine, ostendebat, & circa circum musculus abdominis & inprimis rupto peritonæo firmissime

missime cohærens, omnem repositionem renuebat. Nec ausus aperturam musculorum abdominis dilatare, veritus, ne partes intestini ilei gangrænosæ, abdomini immixtæ, anceps jam vitæ periculum cum sphacelo & morte commutarent. Admotâ igitur intestinis denudatis Essentia Opobalsami & balsami Peruviani probe saturata, cataplasmata emollientia diligentissime adhibenda curavi, a quibus per 24. horas admotis, internis temperantibus ac bezoardicis mediis superadditis, partes gangrænosæ intestini ilei multum fundebant ichorem cum foetore fere intolerabili, fæcesque reclusas ruptæ dimittebant. Admoto aperturæ ilei balsamo de Copaiva, pus benignum adparebat, foetorque imminutus quarto die disperebat. Apertura intestini ilei, pollicem admittens, colore rubro musculorum abdominis vulneris labiis similis, doloribus & calore febrili fugatis adpetituque redeunte, spem vitæ protrahendæ dabant. Nec spes vana; subsequenter enim XIV. diebus reliquæ ilei partes integræ, cute antea remota testæ, vulneris consolidationem admiserunt, nisi, quod aperturam ilei occludere doloribus denuo accedentibus prohiberer. Clauso itaque circum circa vulnere, aperturam ilei intactam relinquebam, fundentem assumpta sæpius immutata. Omnes interim actiones, & vitales, & naturales, a statu sano non abhorrent, nisi quod alvus debito modo non semper respondeat, quando fortior excretio per aperturam ilei fit, lubricantibus autem adhibitis medelam admittit. Adpetitus vero hactenus præsens eum superat, qui ante accessum supra memoratorum symptomatum adfuit. Nec ullum postea adparuit symptoma, nisi quod vulnus intestini die XIV. Junii uncias circiter duas, & die XIX. ejusdem unam sanguinis funderet. Status autem præsens ipsi negotiis domesticis interesse permittit.

OBSERVATIO IV.

Dn. D. CAROLI FRIDER. KALTSCHMIEDII.

De

*Ileo a Scrupulis pirorum mespilaceorum eroso
& perforato.*

Opfex quidam XXV. annorum præteriti mensis initio ingentem avellanarum pirorumque mespilaceorum devorat copiam. Passione iliaca correptus per 14. dies a Medico satis perito frustra opem fert. XIV. mensis præteriti die ego vocatus, ac quævis emollientia, diluentia & drastica, *ἀνα* & *κάρω* immissa, frustra adhibita a circumstantibus edoctus, ægroto Mercurii vivi libram I. in oleo amygdal. dulc. propino, clysteribusque emollientibus continuandum suadeo, additis jusculis lubricantibus. Omnibus autem irritis æger die sequenti moritur.

Sectione die XVI. instituta, totus intestinorum tractus inflammatus apparebat. Imprimis autem ileum in parte inferiore in tribus locis perforatum, prope valvulam *Bauhini*, ubi corrugatum & mire contortum tres quasi separatas cavitates, fæcibus duris repletas, efficiebat, ita erosum erat, ut ab intestino colo quasi abruptum videretur, non nisi paucis fibris cum intestino colo adhuc cohærentibus. In fæcibus in cavitatem abdominis effusis, in vicinia partis ilei dilaceratæ quiescentibus, aqua dilutis, unciam dimidiam scrupulorum ex piris mespilaceis inveni, quorum quantitas etiam fere æqualis adhuc partim in fæcibus prope rupturam antea memoratam ilei intus, partim circa reliquas partes ilei erosas deprehendebatur. Intestinis ex abdomine remotis, mercurii vivi propinati portionem in cavitate abdominis frustra

stra quærebam, quod tamen ex perforato ileo conjicere licebat, quippe qui ad partes erosas non penetraverat, fæcibus induratis ilei partem, ad ulnæ longitudinem a colo remotam, adeo occludentibus, ut ne granum quidem ulterius penetrare potuerit. Corrugationem igitur ilei circa connectionem cum colo præternaturalem, fæcibus induratis ejusmodique scrupulis pirorum, duritie ac superficie aspera ad vitri contusi figuram proxime accedentibus, obstructionem, irritationem, inflammationem ac erosionem præstantibus, morbo incunabula struxissè, ut ingurgitati scrupuli erosionem funestam præstiterint, in aprico est; tristissimo simul exemplo, scrupulos ex piris ejusmodi mespilaceis non temere esse deglutendos, monente. Præter autem modo memorata jucundum erat, quod multis Dominis Commilitonibus sequentia in cadavere hoc demonstrare possem: 1.) in posteriori enim hepatis parte lobus præter naturam adparebat, linguæ humanæ figuram & longitudinem exacte repræsentans; 2.) vesicula fellea duplo major admodum inflata adparebat; 3.) intestinum duodenum amplitudine sua colon fere æquabat, ita quidem, ut in eadem amplitudine a pyloro statim pergeret, pylorus quoque duplo amplior, quam vulgo videmus, conspiceretur. Cumque voracitatis id signum Auditoribus exhiberem, a circumstantibus familiaribus defuncti testimonium sequebatur, fame ipsum sæpius præternaturali vexatum fuisse. Symbolam suam quoque contulit ad obstructiones alvi in hoc subjecto hæc mala conformatio; cibus ventriculo propter nimium dilatatum pylorum assumtis remoram & digestionem sufficientem denegante, crudiores & minus subactam massam eorum in intestina protrudente, ac potu non sufficienti superingesto, devoratis imprimis cibus minus resolubilibus, & sic obstructionibus alvi passionique iliacæ pabulum præbente.

(*Jena Halam missæ d. 5. Julii 1747.*)

OBSER-

OBSERVATIO V.

Dn. D. JOANN. HERMANNI FÜRSTENAU.

Foramen in fundo ventriculi aliaque præternaturalia in cadavere sectione judiciali deprehensa.

Juvenis rusticus 30. fere annorum, non maritatus, respiratione difficili, flatulentia & similibus symptomatibus, diu multumque vexatus, varia undique conquisita, maxime empirica, usurpavit auxilia, absque omni salutari effectu. Tandem is mane in lecto, in quo duo simul focii cubaverant, subito exanimatus & triduo abhinc legali inspectioni adjudicatus, habitum corporis externum maculis variis & striis, staseos sphacelosæ testibus, refertum, pudendum cum scroto tumidum & lividum, incisione facta collapsum, & pollices in manibus pedibusque incurvatos, circulum vero rubicundum in collo, qui prius adfuisse fertur, fere evanidum ostendit. Abdomine lege artis aperto, omentum parvum & lacerum, intestina inflammata, & cœco cum appendice vermiformi & valvula *Bauhini* plane destituta, transitu ex tenuibus in crassa sollicitate, sed frustra, quæsito, apparuerunt. Ventriculi vero fundus, pariter inflammatus, foramen obtulit semifloreni magnitudine, non tamen contentis plane destitutus fuit, quæ, facta ejusdem elutriatione, ignis ope evaporata, colorem nigricantem, foetorem vero abominandum, præ se tulerunt. In pelvi sanguis, loturæ carnis similis, libræ unius fere pondere, visus est, vesica urinaria & partibus vicinis illæsis; fellea vero vesicula cum hepate examinata, plane flaccida & bile omni destituta apparuit. In pectore pulmones suggillati & lobis suis mediante diaphragmate,

mate, quod perforarunt, hepatis adnati, cor vero situ plane perverso & quasi horizontali, atque notabilis pariter sanguinis serosi extravasati quantitas, diaphragmati incumbens, deprehendebatur. In capite præter sinum duræ matris fal-ciformem, sanguine extravasato repletum, nihil fere p. n. adparuit.

Ex hisce phænomenis tale formavi iudicium: Licet ex constitutione variarum partium præternaturali vitæ & valedudini defuncti notabile damnum illatum sine dubio sit; nullum tamen vitium præterquam foramen illud in fundo ventriculi notatum, morti subitæ inducendæ sufficere, illud vero non aliunde, quam a materia acri caustica & venenata, sive alimenti, medicamenti, aut veneni forma brevi aut longius abhinc adsumta, sive ab alio propinata, derivandum esse, id quod & contentorum ventriculi conditio confirmare videtur, quæ, prædicto modo examinata, nullas ciborum reliquias eidem admixtas ostendit, nullis in abdominis cavitate & pelvi quoque deprehensis. Similem fere casum celeberr. Dn. *Mich. ALBERTI*, Jurisprud. med. p. 268. annotatum reliquit.

OBSERVATIO VI.

Dn. D. JOAN. HERMANNI FÜRSTENAU.

*Phthisis absque notabilioribus symptomatibus
lethalis.*

Vir biliosus, 40. annorum, prævia animi ægritudine febre catarrhali cum purpura correptus, per æstatem male habet, variisque medicamentis inprimis chinatis & purgantibus tractatus, autumnò ingruente pejus in dies habet, & respiratione valde difficili cum virium decremento in dies

maiore laborare cœpit, tussi non tam humida, quam sicca, nec nisi certis intervallis, molesta Hæmoptysis nulla per totum morbi decursum adfuit, pedum tumor non nisi per breve temporis spatium circa talos, isque valde mediocris, fuit visus; maxima saltem de nausea, ciborum fastidio, flatulentia, oris siccitate, alviq̄ue segnitie querela fuit: quibus congruis auxiliis cum *ἐνδοξία* ægroti itum est obviam. Sed non obstante ciborum, qui rediit, adpetitu, vires, cum alvi tarditate persistente, in dies sunt imminutæ, febre lenta & vix sensibili circa meridiem ingruente & sudoribus colliquativis, nec non capillorum & unguium defluvio, corpusculum marcidum depascente, atque sub urinæ hætenus flammæ & purpureæ in turbidam & hinc coctam mutatione, cum aliis signis bonis per aliquot dies licet adparentibus, circa solstitium hybernum, mente integra, letho ægrum tradente.

OBSERVATIO VII.

Dn. D. JOAN. HERMANNI FÜRSTENAU.

*Puerpera cum singularibus & extraordinariis
symptomatibus defuncta.*

Fœmina juvencula 28. annorum, recens maritata mox a nuptiis imprægnata, marito peregre hinc profecto, toto gestationis tempore de doloribus dorsi acerbis fudit querelas, V. Sne semel atque iterum administrata. Inguente partus tempore, accedentibus consuetis doloribus, aquis mox profusis, ægra triduo elapso non nisi V. Sne in pede repetita & balneis, fotibus, inunctionibus aliisque internis & externis remediis simul adhibitis, difficillimo labore puellam tandem mortuam enixa est, primis post partum horis belle,
imo

imo pancratice sibi valere visa, altero abhinc die mola exclusa, lochia per sex continuos dies satis larga profudit. Hinc vero eorum fluxu sensim remittente neque arte ulla revocabili, febris, quæ ante partum invasit, brevi eodem exantlato recruduit & accedente purpura alba, in pectore saltem & collo conspicua, cum delirio per intervalla exacerbato, risu & vigiliis perpetuis, siti inextinguibili, alvi duritie, urina flammea & cruda & similibus symptomatibus, variis licet remediis, temperantibus, absorbentibus, paregoricis, demulcentibus, diaphoreticis, laxantibus roborantibus varia sub forma, ipsisque vesicatoriis iterato applicatis, ægram nihil conquerentem, hilarem & usque ridentem, adeoque quid secum ageretur fere nesciam, die morbi primo & vigesimo e medio sustulit.

Trimestri hinc elapso defunctæ soror, vix duos annos major natu & ipsa primipara, filium sanum vegetumque enixa, purpura pariter alba, anxietate præcordiali, hinc & delirio accedente, circa septimum a partu die extincta est.

OBSERVATIO VIII.

Dn. D. JOAN. HERMANNI FÜRSTENAU.

Hæmorrhagia uteri gravidæ & fœtui noxia.

Menses gravidarum fœtui innoxios Vir Clariss. J. H. SLEVOGTIVS peculiari Dissertatione demonstravit. Hujus ut passim occurrunt exempla omni dubio carentia, maxime si priores gestationis menses, si plethoram, hæreditariam dispositionem, consuetudinem & similes attendamus circumstantias; ita vicissim uterina hæc excretio præter naturæ ordinem & consuetudinem, ultimis præcipue mensibus contingens, aut matri, aut fœtui fausti nihil omi-

nari, quin potius subinde utrique funesta esse solet, cujus quidem rei notabile nuper exemplum videre licuit in foemina honesta plusquam quadragenaria, post aliquot annorum intercapedinem iterum, & octavo quidem mense, gravida, quæ ructibus acidis & nausea, cum sanguinis ex utero stillicidiis, laborans, vix aliquot Tincturæ fuliginis saturatæ dosibus adsumtis belle ad se rediit, versus sacra natalitia puerperium lætum expectans; sed paucis dierum intervallo, redeunte hæmorrhagia uterina, doloribus partus simul mustitantibus, & V. Sne in brachio, & analepticis aliisque congruis auxiliis adhibitis, inter ipsos partus dolores, foetu neutiquam excluso, animam exhalavit. Aliam novi foeminam foecundam prole matrem, quæ non aliud certius graviditatis propriæ adfirmat esse criterium, quam mensium fluxum sæpius & extra ordinem redeuntem. Sed & illa loco foetus vivi & sani, aut abortus, aut foetus mortuos, aut molas hæctenus plus simplice vice exclusit, ex tot tamen periculis interim eluctata, vegeta adhuc & alacris in hunc usque diem degens.

(*Rintelio Halam missæ d. 12. Jul. 1750.*)

OBSERVATIO IX.

Dn. D. JOAN. JACOBI TREYLING.

*Mola carnosæ - scirrhusæ - scrophulosæ stupendæ
magnitudinis & ponderis, post XV. annos
tandem lethalis.*

Civis & lanionis Neoburgi ad Danubium relicta vidua, prope sexagenaria, staturæ mediocris, duodecim liberorum mater, quorum ultimum, & quidem masculum, septendecim abhinc annis feliciter, uti ceteros, enixa est, a quindecim

decim circiter annis abdomen in dies sine alio sanitatis incommodo, nisi, quod obtusum dorsi dolorem accusaret, augeri sensit, usque dum illud in eam, quam *Tab. I. Fig. I.* fittit, omnibus intuentibus stupendam, excreverit molem, ipsi tamen adeo non molestam, quin, quod oppido mirum, omnia sua negotia consuetò antea more perficere, & pari cum aliis gressu per scalas & civitatis clivum, (quem vix non quotidie e suburbio, in quo habitabat, ad macellum, quod in medio foro est, superare debuit,) sine querela incedere potuerit. Hac tandem ex inflammatoria febre XVI. April. 1741. extincta, cadaver jussu excelsi Regiminis Neoburgo-Palatini a clarissimo Dn. D. FISCHERO, Aulæ & urbis Physico, (qui hanc relationem mecum communicavit,) præsentibus Pharmacopola civico, quatuor Chirurgis, & tribus Obstetricibus, cultro anatomico fuit subjectum, prius tamen ab uno lumbo ad alterum supra convexitatem abdominis filum circumductum, quod unam cum duabus tertiis ulnam Neoburgensem, id est, digitos pedis Bavarici, seu quod fere idem, Parisiensis, quinquaginta duos; in diametro autem (vid. Figura citata cum regula geometrica) duos pedes æquavit. Fili, a sterni mucrone super convexitate abdominis ad pubem usque ducti, longitudo erat ulnæ unius cum parte quarta, id est pedum trium totidemque digitorum: a sterni mucrone ad umbilicum, duorum pedum & totidem digitorum. Remotis integumentis & solutis lacinis, seu, uti suspicor, ligamentis uteri latis, simul præter naturam coëxtensis, quibus uterus ex anteriore parte peritonæo firmiter cohærebat, uteri moles cum suo contento quaquaversum libere moveri poterat. Mola autem ipsa ope duarum appendicularum acuminatarum, haud dubie vasculosarum, quarum ope suum nutrimentum hauriebat, versus diaphragma fundo uteri adnata erat. Exemptæ postea molæ, quam *Fig. 2. Tab. I.* monstrat, hæc erat facies & con-

stitutio: Figura quadantenus ad ovalem accedebat; substantia vero compacta sua carnosa, & quasi glandulosa, succo lymphatico-nutritio tamen satis irrorata, & hinc inde vasculis sanguiferis intertexta, itemque spissitudine & colore exacte substantiam uberis vaccini, per medium secti, æmulabatur, cujus tamen limbus, seu peripheria, in latitudine digiti auricularis spissior adhuc, & velut lardaceæ substantiæ erat. Longitudo molæ, prout ex figura adparet, adscendebat ad pedes duos cum totidem digitis: profunditas, seu densitas (ubi maxima fuit) ad pedem unum & dimidium: latitudo ad unum pedem & undecim digitos. Pondus denique LXXXII. libras civilis ponderis, seu CXXV. libras medicinales accurate adæquabat: qualem monstrosam magnitudinem huic analogam, an unquam habuerit aliqua molarum, passim jam jam in Ephemeridibus & Actis nostris descriptarum, jure meritoque dubito, eoque magis miror, quod viscera abdominis a tanta mole, quaqua versum ea premente & angustante, tanto temporis intervallo salva in officio suo conservari potuerint, & monstrosum pondus expeditum foeminæ gressum non impediverit, quod ultimum quidem minus mirandum esse judico, si Milonis Crotoniæ exemplum in subsidium voco, qui, dum juniorem vitulum, ad naturaliter terminandam usque magnitudinem, quotidie suis humeris impositum gestavit, hoc exercitio viribus musculorum cum vix sensibili ponderis incremento audacis, huic oneri pedetentim ferendo fuit assuefactus. Pari ratione ista foemina, cum singulis diebus per XV. annorum decursum non plura, quam ad summum XXXIV. grana nutrimenti suæ molipræternaturali adjecerit, usque dum ad LXXXII. libras adscenderit, utique nullo unquam die augmentum sensit.

OBSERVATIO X.

Dn. D. JOAN. JACOBI TREYLING.

De

*Hydrocephalo post primum ætatis annum
lethifero.*

Dum aliquot abhinc mensibus exiguum meum librorum adparatum, tempore obfessionis fortalicii nostri, ignibus tunc vehementissime angustati, in cellario subterraneo reconditum, in ordinem rursus redigerem, fortuito mihi in manus venerunt notata, tempore, quo Viennæ studio medico & praxi operam darem, a me confarcinata, & a multis jam annis non inspecta, ex quibus obiter lustratis sequentem observationem memoratu haud indignam, communicare licebit. Viennæ Austriacæ in suburbio (*auf der Wieden* dicto) anno 1730. natus fuit infans cum hydrocephalo, cetera bene & naturaliter constitutus. Vid. *Figura 3. Tab. I.* Vixit autem, si hæc miseria vita est, a matre ob pondus capitis, ægre lactatus, per annum unum diemque unum, quo tandem febre, haud dubie inflammatoria, (quod ex macula livido-rubra supra frontem suspicari licuit,) interijt. Aperto post mortem capite, cranium in superiore parte parvulum deprehendebatur, hujusque margines ad modum cartilaginei tenuis molles erant & flexiles. Longitudo capitis, a mento usque ad calvariam, erat 16. digitorum, seu dimidiæ ulnæ Viennensis. Dura meninx coëxtensa erat supra totum saccum aquiferum in circuitu. Sub dura vero meninge, id est, inter hanc & piam matrem, quæ cerebrum proxime ambiebat, naturalem amplitudinem vix excedebat. Saccus erat tenuissimus, sex aquæ libras medicinales complectens,

ara-

arachnoideæ forsan membranæ, præternaturaliter extensæ & ampliatae, soboles. Aqua subviscidula, turbida, pallido-citrina fuit. Oculi profundius latitabant in suis cavitatibus, ob tumorem superincumbentem, & pressionem atque hinc inductam abbreviationem nervorum opticorum. Tandem & id omnino admiratione adhuc dignum est, quod serum hoc, omni motu circulatorio prorsus destitutum, tamdiu incorruptum, salva vita, manere potuerit.

(*Inglstadio Norimbergam missæ d. 24. Jul. 1747.*)

OBSERVATIO XI.

Dn. D. ANDREÆ JACOBI KIRSTENII.

De

Puella cum manibus monstrosis & sine ano nata, fecesque per genitalia reddente.

Rustici uxor, viginti sex annorum, primipara, legitimo partus tempore enixa erat puellam, omnibus aliis partibus corporis externis perfectam integreque constitutam, præterquam quod brachiis inferioribus & ano destitueretur, nec non in sinistra manu saltem quatuor digitos haberet. Sicuti enim alias ordinarie extremitas inferior ossis humeri, ope trium capitulorum & duarum cavitatum cum ossibus cubiti, articulationem constituit, ita hic, in ambobus brachiis, carpi ossa, ulnæ & radii loco, miram quandam, cum ossis humeri inferiore extremitate articulationem subierunt. Utraque manus equidem introrsum flectebatur; attamen vario modo infans illas movebat. Sinistra manus pollice destituta erat, reliquis autem quatuor digitis gaudebat. Dextra vero manus pollice quidem prædita erat, ast hic a sede sua

sua ordinaria remotus & pendulus cuti adhæsit, nec movere eundem infans potuit. Statim quidem hancce deformitatem externam parentes & obstetrix animadverterunt; ignorarunt tamen per aliquot dies filiolum ano carere, & feces per partes genitales excernere, donec quotidie lintheamina semper in anteriori regione fecibus conspurcata, posteriori prorsus munda relicta, cernerent. Hacce re permoti, curatius inspexere filiolum observaruntque, neque maculam, neque cicatriculam, quæ anum referret, adesse. Me igitur convenerunt, & quid in tali statu faciendum, interrogarunt. Sedulo hinc lustratis his partibus, deprehendi occlusas illas posteriores partes a natura mire in anterioribus obscœnis partibus compensatas, siquidem intestinum rectum, per totum perinæum interne productum, infra meatum urinarium exitum sortitum erat, fecesque per hunc canalem quotidie exercebantur. Quia autem, propter malam istam conformationem, parentes tenellum hunc infantem parvi æstimabant, hinc in dies debilior evadebat, tandemque decimo post natalem die obiit. Incidi quidem corpus & præternaturalem istam intestini recti insertionem prædicto modo inveni. Optaveram etiam, ut permetterent mihi parentes separationem unius saltem brachii, quo posituram, numerum & insertiones musculorum humeri eorumque connexionem cum carpo scrutari possem; omnibus autem & meis & aliorum amicorum precibus id, quod desiderabam, impetrare non potui. Stolidi enim parentes & agnati, rusticorum more, putabant, fore hac ratione, ut ita misere iam conformata filiola magis adhuc excrucietur.

(*Gresfenberga Norimbergensium Halam missa*
d. 7. Aug. 1747.)

S C H O L I V M.

Memoratu satis dignæ huic observationi merito subnectenda est alia, prorsus & in omnibus fere circumstantiis eidem analogâ, quam Excellentiss. KALTSCHMIEDIUS, Collega noster æstumatissimus, ipso hoc anno 1750. quo typis excubatur præsens Actorum Volumen, Epistolæ gratulatoriæ, sub calcem Dissertationis de *Virginitate*, mense Maio Jenæ ventilatæ, sequentibus inseruit verbis: *Die XXVIII. Aprilis obstetrix quædam ad me accedebat, referens infantem quinque dierum ano carere, seque citius non potuisse hunc defectum conjectura adsequi, cum primo statim die in linæaminibus feces invenisset, sibi itaque persuasum esse, cum urina hæc feces effluxisse. Infans ad me delatus operatione chirurgica tentatur; sed quamvis decenti loco cum cultro in pelvim penetrarem, frustra tamen intestinum rectum attingere conabar. Sperans igitur, postero die fecum quantitate aucta, tumidum intestinum rectum in conspectum venturum, infantem satis quietum dimittebam. Cum vero postero die denuo vulnus investigarem, ac quantum artis regulæ permittebant, dilatarem, nec quidquam intestini recti in conspectum veniret, artem humanam utique hic nihil valere perspicuens, puellam satis relinquebam. Postero die, ultimo nempe Aprilis, mortuum infantem cultello anatomico subiciebam, ubi inveni, obstetricis conjecturam, de fecibus alvinis cum urina emissis, vanam non fuisse. Intestinum enim rectum ad collum usque vesicæ pergebat, ibique terminabatur. Resecto eodem ex abdomine, cum vesica & ureteribus, atque ligato intestino, per inflatum intestinum vesica urinaria simul elevabatur. Compressis iterum intestino atque vesicâ tubuloque immisso in utrumque renem, ex utroque hoc viscere per vices flatu expandere poteram & vesicam & intestinum rectum. Mira sane fuit hæc conformatio intestini*

ni recti, fundum pelvis non attingentis, sed ad collum vesicæ clausi & exiguo foramine in hoc ipsum hiantis, ita ut portio fecum primo die per exiguum illud foramen in vesicam penetraverit & cum urina ejecta fuerit.

A. E. Büchner.

OBSERVATIO XII.

**Dn. D. SALENTINI ERN. EUGEN.
COHAUSEN.**

Cosmeticum & Odontalgicum stercoreo-urinosum.

Faciei pulchritudinem conservandi studium & intentus labor, quo non cogunt? Sequior imprimis sexus formam singulariter colere & conservare nititur, ita ut diu noctuque sollicitæ videantur virgines, ut connatam faciei formositatem custodiant, siquidem, teste disertio amatore Sulmonense, sibi *quæque videtur amanda, pessima sit, nulli non sua forma placet*; aut si quid vitii evenerit, vel futuri metus sit, id omni conatu avertere studeant. Ad ægrotos vocatus sæpius in lectis offendi larvatas mulieres, scilicet subinductum faciei & manibus emplastrum, ex spermate ceti, cera virginea & camphora, gestantes, quod contra omnem cutis asperitatem inservire credebant. Quam sollicitæ sunt sæpissime matres, si instant variolæ, ne derelictis earum cicatricibus, grata proles, quæ cuique pulcherrima putatur, deturpetur? ast perquam frequenter observavi, talia mulierularum molimina partim inania fuisse, partim plus obquam profuisse. Sunt enim, qui totam faciem auro incrustant; alii pedes lacte, vel emolliente decocto fovant, a quo fotu sæpius major oritur humorum orgasmica commo-

tio, copiosior materiæ variolosæ generatio & ad partes superiores congestio. Illustris BOËRHAUVIUS *Prax. med. Part. II. p. 68.* balneum vaporis ab initio variolis laborantibus optimo cum successu se applicasse refert, sed partes illud aliquo modo deturbare, ideo non facile capiti applicandum esse monet, & p. 76. scribit: *In principio variolarum obvolvo pedes ægri fomentis emollientibus, ut vasa laxentur & mollia reddantur, tum capiti lenia frigida applico, sed hæc fomenta magna cum prudentia sunt applicanda.* Eadem quoque Dn. de la METRIE, *Libr. singulari de Variolis* in Gallia eximie commendavit, immo celeberr. Dn. D. Daniel FISCHER, Physicus Kæsmarkiensis, & maxime sedulus ac attentus observator, in eleganti & docta Exercitatione docuit methodum curiosam, & crebriori experientia in Hungaria confirmatam, variolas remedio rustico, per balneum aquæ dulcis & feri lactis curandi. Alii ante variolarum eruptionem suadent laudantque faciei repetitam lotionem cum Spiritu vini, dissuadet vero *Archibald. Pitcarnius Opusc. med. p. 161.* externorum quorumlibet ad faciem applicationem, ne ibi transpiratio turbetur, febrisque simul augeatur. Ego in fatis numerosa Praxi nil melius, nil utilius, nil certius deprehendi, quam regimen temperatum, potum diluentem & abstinentiam ab omni inunctione, sive præservatoria, sive curatoria, aliisque similibus artificiis, licet haud raro a mulieribus ad præscriptionem aut saltim conniventiam alicujus sic dicti arcani & approbati balsami, vi aut ex reverentia coactus fuerim, non tamen sine summa cautela & circumspeditione illud admisi. Notum quidem est, quod Medicus penes formæ studiosum sexum sequiorem magnam acquirere possit famam laudemque & adfectum, si grato cuidam cosmetico ablandiri noverit, atque idcirco mirandum est, Auctorem *Machia-velli Medici*, illius oblitum esse, nisi forte sub *Propositione decima*, quæ jubet quocur-

cunq̄ue modo gratiam mulierum, ut ab illis dein commendentur, adquirere. Utcunq̄ue verissimum deprehenditur, quod secundum *Paulum Zachiam Quæst. medico-legali. Lib. VI. Tit. 1. Qu. 7. §. 21. p. 463. cosmetica & comptoria, falsam adulterinam, atque fictitiam, ac propriam meretricum pulchritudinem inducentia, Medico indigna sint, & non sine peccato aut præscribantur aut administrantur. Verum hoc de solis fucum facientibus dictum vult; quæ autem revera faciei sordes, maculas, varos, guttam rosaceam, &c. radicaliter tollunt, ac ab ejusmodi malis præservant, eorum cognitio & præscriptio Medico magis laudi ducitur. Non sine singulari effectu sæpius suasi illud, quod in *Satyris Medicor. Silesiacor. Specim. IV. Obs. 2. p. 14.* communicat clariss. *Godofr. Henr. BURGHARD*, Physicus Wratislaviensis, nullumque est dubium, apud mulieres non tantum, sed & per illas apud alios magnam famam hac ratione acquiri posse: mulieris enim decor gaudium virorum est, licet ex virtutibus & internis qualitatibus vera pulchritudo sit æstimanda. *Nam si quo in homine hæc occurrant, ut in animo pulchri mores insint, & in corporis specie illis singula correspondeant consentiantque eandem suscipientia rationem, pulcherrimum hoc erit ei, qui inspicere possit spectaculum. PLATO Libr. III. de Republ.**

His autem optime se habentibus, oleum tamen & operam perderet, quicumque faciei culturam dissuadere intenderet, cum hujus amor in plurimis tantus sit, ut nulli parcant labori, nullis sumptibus, quin imo ad res etiam absurdissimas devolvantur. Ita illustrissima quædam Matrona a juventute sua pro secreto sibi servavit cosmeticum, ad cujus descriptionem, ne dicam usum, siquis nausearet, merito ignoscendum ipsi foret. Aluit nempe in servitiis suis famulum, qui quotidie matutinis horis in ahenum cupreum, stanno obductum & cooperculo probe & apte munitum, al-

vum deponere, tumque ocyus, ne vapor pretiosus & odor exhalaret, dicto cooperculo artissime ahenum claudere, quo facto dein guttulæ illæ, quæ cooperculo post refrigerationem adhærebant, caute colligebantur & inter cimelia adservabantur. Hacce essentiali aqua mumix foetidæ microcosmicæ, sine igne destillata, faciem manusque illa fricabat & inungebat, repetita quotidie tali singulari destillatione. Non negandum omnino est, Matronam hanc, utcumque senem, faciei non minus, quam manum albedinem & teneritudinem ita conservasse, ut plurimis fuerit admirationi & stupori, quomodo senescentis cutis mollietatem custodit, siquidem illa methodum in arcanis servavit secretissimis, dum invida philantia non patiebatur aliam videre sibi similem. Circa cosmeticum hoc indagandum adhuc forsitan foret, num ne forte selectis cibus nutriendus sit famulus, & an non ancilla idem illud officium præstare queat, aut non ipsa domina, cum proprium sterces non ita foeteat, aut num non forte etiam lacertosi & pulchri famuli foetorem minuat usurpantis pruriens ardor, utpote ad bina opera conductus, satiendo luxuriosum uterum, & excolendo tenerrimam cutem amoris incitatricem; quod tamen de verecunda matrona suspicari erubesco. Excussi plures Auctores, ac imprimis *Christian, Frider. PAULLINI emendatum Myropolium stercorarium*, neque in ullo inveni aquam essentialem stercores humani adeo eximium & probatum constituere cosmeticum; illius tamen, inter alios, paullulum mutato modo, usum non dissuadet, quin potius encomiasten ejus agit, *Jo. Frider. HELVETIUS in Diribitorio medico Cap. XVI. §. 7. p. 113.* his verbis: *Alii magnetica terræ sulphuræ, ab homine sano vegetoque factæ, quantum volunt, capiunt, atque per retortam inde destillant oleum & aquam, qua aqua ipsi medicantur multa oculorum vitia, ejusdemque ope tollunt multa enascentia pterygia, atque argemas seu albugines.*

Hoc

Hoc denique oleo propulsant tineas capitis, atque eodem medicinam faciunt exulcerato erysipelati æque ac omnibus libenibus, impetiginibusque, simul atque isthæc mala inunxeris illo, mollit ac tollit denique dolores arthritidis volantisque podagræ. Profecto in vili magnum sic latet virtutum medicarum compendium, ita ut dolendum sit, forsitan neminem, ad imitationem *Cervi medici* AGRICOLÆ, GRABII & TORKII, delineasse pharmacopolium ex solo homine exstruendum *). Quales enim & quantæ vires adscribuntur lotio? quam insignes antepilepticæ & antispasmodicæ tribuuntur cranio humano & secundinis primiparæ? ut alias partes, tantopere deprædicatas, jam taceam. Sed è diverticulo in viam redeundum erit. Vis magna quidem amoris, sed an non major doloris? utrumque in excessu sæpe desperabundos reddit adflictos. Quam multi occurrunt nobis pharmacophobi & medico-maltiges, falsique irrisores, qui durante sanitate non nisi artis vanitatem exercentium & ignorantiam & falsitatem, sive fraudes plenis buccis absurdisque sarcasmis crepabant ac explodebant, exclaman-

---

*) Præstitit jam olim hoc Daniel BECKHERUS, edito Tractatu, qui inscribitur: *Medicus Microcosmus, seu Spagyria Microcosmi, exhibens medicinam e corpore hominis tum vivo, tum extincto, doctè eruendam, scite preparandam & dextre propinandam.* Prodiit is primo Rostochii 1622. in 12. dein triplo auctior & correctior Lugduni Batav. 1633. in 4. ac tandem Londini 1660. in 12. multaque partim superstitionosa, partim futilia, aliqua tamen etiam utilia continet. De aqua ex stercore juvenis sani, præviâ exsiccatione in aëre, aut furno modice calido, per cucurbitam destillata, refert hic Auctor p. 64. ex MATTHIOLÒ *Lib. I. in Dioscor. p. 73. quod faciet colorem conciliet.* A. E. BÜCHNER.

mantes, se mortem potius subire velle, quam pharmacum fumere, atque pharmacopæorum deauratas pyxides non nisi stercora & quisquillas continere sustinentes; morbo autem doloroso obruti anxie levamen quærunt, omniaque oblata, sine ulla nausæ nota, avidè ingurgitant. Solius igitur stulti est, negare, se id non esse facturum, cujus supremam necessitatem nondum fuit expertus. Dulce est doloris solamen, suavìs longioris vitæ spes, quæ etiam fortissimos ad id cogit, quod in theoria nunquam credidissent. Sequens id confirmabit exemplum: Illustrissima & teneræ constitutionis Matrona corripitur odontalgia intolerabili, ad quam mitigandam Medicorum & vulgi implorantur auxilia. Quidquid suadetur & offertur adplicat & devorat avidissime, sed frustraneo cum effectu. Dies noctesque ob intolerabilem dolorem erant insomnes, ipsaque ægrota quasi furiosa & desperabunda ex uno cubiculo in alterum cursitat. Adplicabantur innumera topica, opiata, thetiacalia, spirituosa, oleosa destillata, cocta, emplastra, cataplasmata, sed irritò successu; ars exhausta obtupefcebat, quin convocati Medici omnem se scientiam exhaustisse, omnesque loculos artis tam divitis & diffusæ excussisse, nihilque amplius sibi reliquum esse, pudibundi fatebantur; tandem accedit unus ex stabulariis, qui remedium crebrius jam per experientiam confirmatum, sibi notum esse referebat, idque adversum quidem & nauseosum esse ajebat, sed levamen & auxilium certum audacter inde promittebat, modo Illustrissima matrona ejus usum non recusaret. Interrogatus ergo, in quonam consistat hoc suum arcanum, respondit, urinam recentissimam adhuc calentem caballi usque ad doloris mitigationem in ore detinendam esse, subinde novam & recentem subjungendo. Vix audito hoc, sine mora famulum vitro instructum ad equile comitatur ægrota tantopere excruciatà, impatienter expectans mingentem caballum, cujus urinam

recen-

recenter exceptam avide, sine ulla nausea, adsumit ac in ore detinet, & en! intra horæ quadrantem atrocissimus ille dolor miraculi instar cessat, nec nisi post viginti annos rediit, tumque ego eandem, misere iterum tali rheumatismo odontalgico afflictam, alio minus nauseoso remedio in momento quasi inde liberavi, adeo felici cum successu, ut postea, ad vitæ usque finem, prorsus immunis ab ejusmodi doloribus permanerit. Erat vero istud remedium solutio dimidiæ drachmæ Euphorbii, in aquæ Majoranæ duabus drachmis facta, de qua novem saltem guttulas, in vola manus contentas, per utramque narem fortiter adtraxit, omni dehinc dolore, incantamenti ad instar, illico cessante, prout hoc plus quam centies in similibus miseris afflictis per experientiam edoctus sum. Prædicta equidem illustrissima matrona paulo fortius solutionem istam attraxerat, unde quasi attonita, nesciens quid actura, hinc & inde currebat, faciem & nares fricans, quoniam acriores salinæ Euphorbii particulæ internam nasi tunicam nimium irritaverant, cui incommodo tamen perquam facile mederi licet, si inprimis crebrior violentiorque cerebrum concutiens accessit sternutatio, attrahendo lac tepidum intra nares. Recordor hac occasione agyrtæ cujusdam, qui multo clamore longaque sesquipedalium verborum periphrasi, solutioni huic, quam in arcanis fervabat, divinas plane virtutes tribuebat, simulque quadrata frustula ligni cujusdam rubri stolidæ plebi divendebat, ac semper horum unum, attracto prius per nares liquore, inter dentes detinere jubebat, ut sic acre & falsum phlegma, dolores tales excitans, promptius efflueret. Non minus etiam succum betæ rubræ expressum & intra nares attractum, a celeberr. WELSCHIO ni fallor in Observationibus commendatum, sæpius dolores tales profligasse novi. Singulari porro cum effectu adplicatum vidi liquorem errhinum Dr. KOZACK, qui paratur ex rad. Hellebor. alb.

Ægor. Ph. M. Vol. IX. E drachm.

drachm. ij. rad. Pyrethr. herb. Majoran. ana drachm. i. & adufo spiritu flor. Anthos ad eminentiam trium digitorum. Hacce Tinctura interior narium superficies penna anserina inungitur, sicque prodigiosa lymphæ quantitas per nares & os prolucitur, unde dolores subito sæpius sopiuntur.

OBSERVATIO XIII.

Dn. D. SALENTINI ERN. EUGEN.
COHAUSEN.

*Lumbricorum latorum & cucurbitinorum specifi-
cum antidotum.*

Ex omnibus illis lumbricorum, in vivo corpore humano prodeuntium, illudque misere sæpius excruciantium speciebus, pessimam utique constituunt a. figura sua cucurbitini dicti, & qui ex his procul dubio coalescunt, lati lumbricici seu *Tæniæ*; de quibus aliunde jam constat, quod in longitudinem ingentem & prodigiosam sæpius excrescant rariusque ac difficillime de corpore exterminentur. Sic enim PLINIUS testatur *Histor. natur. Lib. XI. Cap. 33.* quod intra hominem nascantur Tæniæ tricenûm pedum; PLATERUS aliquot ultra quadraginta pedum vidit. GALENUS tam longos ejusmodi lumbricos observavit, ut per totum intestinorum porrigantur canalem. Vid. SENNERTUS *Institut. Medic. Libr. III. Part. II. §. I. Cap. 4. p. 204.* Similiter quoque expuella octo annorum semper valetudinaria, post exhibitam in proportionata dosi aquam Rulandi, expulsum fuisse lumbricum latum, ad undecim ulnarum longitudinem, & adhuc tertia die post, tria ejus fragmenta, fidei faciunt *Acta Medicor. Berolinens. Decad. I. Volum. II. p. 19.* Plures vero de lumbricis talibus lectu dignas historias colle-

collegit SCHENCKIUS *Obs. med. Lib. III. Obs. I. pag. 371.* Non semel quoque, sed frequentius in praxi mea vidi plurimum ulnarum frustra de latis ejusmodi lumbricis per anum excreta fuisse. Sic recordor cum adhuc in tyrocinio medico apud dilectissimum Patrum meum, *Joann. Henric. COHAUSEN*, Vredenæ Westphalorum degerem, mulierem quandam, tænia tali afflictam, opem ejus implorasse, cui sequens mixtura multum levaminis adtulit: Rec. Essent. Tanacet. Absynth. compos. ana unc. j. Essent. Succin. castorifat, Elixir. propr. dulc. ana unc. dimid. Ol. Rut. gutt. xx. Aqu. Menth. unc. iv. M. D. omni quadrihorio cochlear unum. Huic subjunctus fuit sequens pulvis: Rec. C. C. ust. Sem. Santonic. Musc. corallin. ana unc. dimid. rad. Giaplap. resinos. drachm. iij. Vitriol. martis ad albedinem calcinat. drachm. j. Aethiop. miner. drachm. ij. Camphor. drachm. dimid. Ol. Caryophyll. Absynth. ana gutt. x. M. Interponebatur etiam huic insimul usus sequentis Elixirii helminthagogi: Rec. Rad. Filic. Diptamn. alb. Zedoar. ana unc. dimid. herb. Scord. flor. Hyper. Tanacet. ana manip. j. Musc. corallin. unc. j. Semin. Santon. drachm. vj. Coriandr. unc. dimid. baccar. Junip. unc. j. Concis. & contus. adfundatur Spiritus Junip. q. s. extrahatur, dein colaturæ adde Elixir. propriet. alcalin. unc. j. Essent. Camphor. unc. dimid. Spiritus C. C. volat. unc. j. M. & servetur usui. Quum vero modo exposita hæc remedia exoptatum tamen non semper ferre valuerint auxilium, contra hostem sanitati humanæ tantopere infensum, quibus tandem illum feliciter profligaverim armis, ex sequenti patebit historia. Ante aliquot annos Monialis quædam anxie meum sibi expetiebat consilium; conquerebatur namque illa de continuis hypogastrii doloribus, torminibus, nausea, lipothymiis, somno turbulento, siti insolita, aliisque. Omnia illa symptomata utero adscribebantur, multaque idcirco & varia, magna in copia adhibita fuerunt

runt antihysterica remedia, sed irrito plane cum effectu. Appetitus equidem constabat, interim tamen pallebat, debilis erat atque atrophica laborare credebatur. His addebat, quod facta alvi exoneratione complura parva albicantia corpuscula, nunc majora, nunc minora, spithamæ, quin & ulnæ longitudinem excedentia, sub excrementis observaverit. Jubebam ergo, ut proxime ea colligeret, ablueret, & spiritui vini imposita (nam quinque milliaribus a me degebat,) per nuncium transmitteret. Paruit mandato seduloque hinc corpuscula illa examinans, partes tæniæ esse deprehendi, eaque propter, sepositis remediis antihystericis, amara, mercurialia, martialia & helminthogoga successively præscribebam simulque casum hunc communicabam cum fidissimo meo in medicis præceptore & pie semper devenerando modo nominato Patruo, qui sequentia mihi benevole suggerebat:

„ Quoad expulsionem tæniæ seu lumbrici lati versaris in
 „ supposito erroneo, me æthiopem mineralem laudasse,
 „ quia tantum memini mercurii vivi cum saccharo diligenti
 „ in mortario trituratione subacti, qui helminthogogum
 „ est excellens, quo ipso, & Vitriolo martis ad albedinem
 „ calcinato, & addita resina Jalappæ, lumbricum istum la-
 „ tum me expulisse recordor, cujus exuviæ adhuc apud me
 „ prostant chartæ adglutinatæ propria viscositate. In filia
 „ Pastoris Hoxbergensis reformati, cachectica & miris sympto-
 „ matibus, ad uterum falso relatis, vexata, tæniam ta-
 „ lem particulatim per frustra sexcenta olim expuli, usu aquarum
 „ Driburgensium valde martialium, quibus remotis
 „ ad pristinam *veselheit* & vigorem, tam mensibus restituta,
 „ quam pallido colore fugata, rediit; audiui vero post tri-
 „ ennium e vivis ereptam esse, forte quibusdam articulis
 „ ex hoc monstruoso lumbrico, (qui ex illo genere erat, quos
 „ *cucurbitinos* adpellamus) in corpore relictis & in novam
 „ foeturam reanimatis, - - - Novisti martialia, & vel sim-

„ plicem martis limaturam, in vulgari lumbricorum familia
„ a multis laudari; quidni & in lumbrico hoc rebelli pro-
„ derit infusum martis, seu potius ejus mineræ & mercurii
„ vivi, more Poteriano paratum, si non pro potu ordina-
„ rio, saltem aliquoties in die sumendum? Scribis, te, aliis
„ nil juvantibus, grana Tilli exhibiturum: alii ex illis cum
„ amygdalis duntaxat emulsionem parant & exhibent; WEL-
„ SCHIUS refert, ex pineis Moluccianis, quæ grana Ricini
„ esse dicit, oleum exprimi posse, cujus gutta una, saccharo
„ instillata, sufficienter laxat. Nullus dubito, grana hæc
„ correctionem admittere posse, & sic evadere remedium
„ satis tutum, uti plura alia ejusmodi drastica & virulenta,
„ sub quibus teste HELMONTIO, magna latet entelechia.
„ - - - Optime concepisti consilium de usu aqua-
„ rum martialium; nam mars lumbricis est infestissimus,
„ qui in illarum defectu quoque diversimode præparatus
„ exhiberi potest. Ejus limaturam subtilissime præparatam
„ in lumbricis ceteris præfert GLAUBERUS; BECHERUS
„ vero mineram martialem purissimam: ego usus sum Vi-
„ triolo martis ad albedinem calcinato, ceteris admixto. Pla-
„ cent conceptus BAGLIVII, qui in variis institutis circa
„ lumbricos vivos experimentis acida & oleosa iis comperit
„ insensissima; quid si præpararetur oleum olivarum per in-
„ fusionem cum semine Santonici, genuino tanaceti, rutæ,
„ scord. & hyperic. ejusque in dies ter exhiberetur coch-
„ lear unum? *Nicolaus ANDRY Tr. de generatione ver-*
„ *mium* contra lumbricum latum sequens remedium tan-
„ quam expertum fideliter communicat: Rec. Diagryd.
„ Crem. tartar. Antimon. diaphor. martialis ana scrup. di-
„ mid. Rhabarb. Or. rad. Filic. foemin. ana drachm. dimid.
„ fol. & flor. Tanacet. ana p. j. Cort. rad. Mori, antequam
„ arboris fructus maturescant collecti drachm. j. M. de quo
„ dosin cuilibet subjecto convenientem mane in jusculo

„ pingulore exhibet luna decreſcente. *Illustr. Frider.*
 „ HOFFMANNUS ſequentes eximie commendat morſulos:
 „ Rec. Sacchar. in aqu. Roſar. ſolut. & inſpiſſat. unc. iij, cui
 „ adhuc calido adde Sem. Cinæ drachm. iij. Turbith alb.
 „ drachm. ij. cum dimid. Corallin. drachm. ij. Cinnamom.
 „ opt. drachm. j. cum dimid. Mercurii dulc. drachm. j. M.
 „ F. l. a. Morſuli. Vidi olim Medicum celebrem præſcri-
 „ bentem formulam vini medicati, cujus ingredientia fere
 „ omnia, quæ audiunt helminthagoga erant, e. g. rad. gen-
 „ tian. gramin. diptamn. alb. filicis, hellebor. nigr. herb.
 „ ſcord. flor. hyperic. ſummitat. Centaur. min. ſem. San-
 „ ton. nucl. Perſicor. limatur. mart. &c. quale an in tua
 „ ægrotâ locum habere poſſit, ipſe diſpicias; hæc ſaltem
 „ pace tua in memoriam revocare volui. „ Quibusdam
 „ igitur ex his ab initio, ut opinabar non ſine ſpeciali effectu,
 „ in ægrotante mea uſus fui: major enim ſemper fiducia in fi-
 „ delem ſimulque vere expertiſſimum & veteranum colloca-
 „ tur practicum, quam ut ſuggeſta ſalutaria monita reſpuan-
 „ tur; verum is non fuit effectus, quem ſperaveram. Merito
 „ equidem ſub his circumſtantiis dubitabam, dum exhibitis
 „ tot exquisitis helminthagogis nulla amplius particularum
 „ lumbrici lati obſervabatur excretio, an non illa, quæ ægram
 „ excruciabant, ſymptomata potius ſint effectus gravioris ir-
 „ ritationis generis nervoſi, qui ſub miro dolorum, reptatio-
 „ num, conſtrictionum, morſicationum ſchemate ludere poſ-
 „ ſunt etiam oculatum practicum? nam quemadmodum ta-
 „ lia pathemata quandoque a ſolis lumbricis dependent, ſic
 „ etiam abſque his ſuſſistere & a varia liquidi nervei commo-
 „ tione originem ducere poſſunt, prout ſtupendæ variæ a Pra-
 „ cticis notatæ docent obſervationes. Proinde ſi nulla quic-
 „ quam proficiunt mercurialia, martialia, ſpecifica amara, im-
 „ mo nec acida, nec oleoſa, vermibus alias ſumme inſenſa,
 „ nonne ſuſpicandum foret, tæniam forte, ſi quæ latitaret, ta-
 „ libus

libus non adfici? cum tamen & ea sit lumbricus textura mollissimus, succi chylosi ut prædo, sic quoque merum quasi receptaculum, quemadmodum id docet autopfia.

Excrevit jam olim ægrota lumbrici lati particulas, jam vero nullæ amplius prodeunt; an ergo inde sequitur, vel adhuc latitare plures, vel remediis non amplius auscultare? Hæ considerationes me in suspenso quodammodo tenebant, qua ratione in methodo medendi ulterius sit procedendum; verum cum misera ægrota continuo instaret & audacter adseveraret, revera adhuc in intestinis hæere lumbricum, dum eadem adhuc perseverarent symptomata, simulque subjungeret, se jam olim per aliquod tempus nulla alia fragmenta excrevisse, post aliquot autem menses iterum illa observata fuisse, omnem idcirco curam ad lumbrici internecionem dirigendam esse concludebam. Primo igitur omnes cibos multo oleo condiri jussi, ex commendatione *Luce TOZZI*, adjectis, prout fieri poterat, alio & foliis Lauri. Dein pro potu ordinario præscribebam infusum cum cerevisia vel vino parandum, ex rad. chin. unc. ij. gramin. filic. foeminæ ana unc. iij. herb. Scord. manip. ij. Sem. hyper. unc. dimid. Lign. Sassafr. rasur. C. C. recent. ana unc. j. quæ singula sacco includebantur. Porro etiam emplastrum ex amaris specificis paratum, infra stomachi regionem applicari non negligebam; quin totum abdomen unguento ex oleis tanacet. absynth. rutæ, C. C. foetid. felle bubulo, myrrha, aloe, &c. diligenter inungi jubebam, sed absque optato effectu. Cum ergo hætenus impensum laborem, expensos sumptus, tot interne & externe præscripta & commendata partim pharmaceutica, partim domestica remedia, incassum plane adhibita & devorata, lugeret, ulteriora jam fere nauseans simulque admodum languens & de plenaria convalescentia prorsus fere desperans ægra, serio hinc de potentiori quodam remedio, vermes tales exturbante, cogitabam, sequen-

quentesque tandem pulvicos præscribere & tentare non verebar : Rec. Granor. Tilli gr. iv. Sacchar. Canariens. drachm. dimid. M. F. pulvis, in mortario probe subigatur, dispenseturque in quadruplo. Horum alternis diebus unum mane cum lacte tepido exhibebam, simulque injungebam, ut singulis horæ quadrantibus lac tepidum pro lubitu largiter forbillaret, præcipue si tormina, aut violentiorem vel dolorosum secedendi stimulum persentisceret. Mirabatur equidem ægra novam sibi antea nunquam auditam catharticum sumendi methodum; non defuit tamen cæca obedientia, magnaque sic ferosi humoris colluvies per alvum fuit deturbata, cum aliquali virium dejectione, unde altera die ab usu hujus remedii abstinebat, tertia vero adsumebat alteram dosin, eodem cum effectu, nisi quod excrementis multa teniæ frustra inmixta fuisse gaudens retulerit, certamque nunc conceperit spem, hostem sic tandem expugnatum iri, quem etiam felicissime quarta dosis simul & semel cum magno impetu exturbavit, ut omne seminium una expulsum esse certo consideret. Debilitabatur equidem inde usque adeo, ut vix pedibus insistere valeret; ast statim exhibui temperata tonica & amara, ex Elixir. balsamico *Hoffmanni* cum Tinctura martis, in aquis analepticis, simulque abdomini facculos, speciebus aromaticis repletos, imponebam, quin inungi curabam illud oleo nucistæ, menth. absinth. caryophyll. &c. ac insuper corporis animique quietem, una cum cibis evchymis & evpeptis, itemque vinum generosum cum pane bis cocto parcius subinde sumendum, commendabam, talique methodo tandem, favente divina gratia, efficiebatur, ut de die in diem vires increscerent, pallidus & cachecticus faciei color in roseum, cum omnium stupore, mutaretur, gravia torminosa abdominis pathemata conquiescerent, catamenia debito tempore convenientique quantitate & qualitate iterum prodirent, corpus carnosum & succulentum

evaderet denuo, atque in hunc usque diem sana & sospes degat, firmiore, quam unquam alias, gaudens valetudine, nullaque amplius supersit qualiscunque suspicio, de resitantibus forsitan teniæ reliquiis.

(*Confluentia Norimbergam missæ d. 20. August. 1747.*)

OBSERVATIO XIV.

Dn. D. JOANN. PHILIPPI WOLFFII.

De

Asæ fœtidæ virtute anthelmintica.

Postquam per multos retro annos in affectibus hysteri-
c spasmodico-convulsivis asam fœtidam tam externe,
quam interne, exoptato cum effectu adhibui, decantatum
hoc remedium antihystricum etiam anthelminticis omni
jure annummerari posse, neutiquam dubitare incepti, præci-
pue cum odor ejus alliaceus fragrantia sua sal volatile copio-
sum, in sinu hujus gummi-resinosi reconditum, satis prodatur,
porracea vero tutissima in classe anthelminticorum ex reme-
diis vegetabilibus sint. In hac sententia confirmavit me ef-
fectus dupliciter salutaris, quem interdum in hysteri-
c observavi, quarum morbis asam fœtidam interne opposui, eos-
que hac ipsa feliciter oppugnavi, quandoquidem fœmellæ
tales plus una vice, ubi antea ne suspicio quidem latitantis
cujusdam seminii verminosi aderat, lumbricos per os & al-
vum excreverunt, quod non solum in juvenulis, sed & in
adultioribus, immo ad senilem ætatem jam adpropinquan-
tibus, mihi attendere licuit. Palato vero ægrotantium stu-
dens, propter nauseosum odorem & saporem gummi hoc
resinosum ab initio sub forma pilularum occultavi; cum ve-

ro etiam sæpius in praxi quædam mihi occurrebant personæ, pilularum atque bolorum usum prorsus abhorrentes, & medicamenta solum liquida desiderantes, hinc sequentem pro talibus Essentiam anthelminticam composui: Rec. Asæ foetidæ unc. i. Castorei drachm. ij. Salis tartari drachm. i. Florum hyperici manip. dimid. Spiritus vini rectificati uncias viij. Et sic ope digestionis Essentiam extraxi, quam vel solam, vel cum parte Elixirii Camphoræ tertia, Collectan. Leidens. maritatum, a guttis x. ad xx. & xxx. pro ratione ætatis, contra vermes primis in viis stabulantes, ægrotantibus præbui, elapso vero uno alterove die, laxans jalappinum, vel aliud adhibui, sicque sentinam verminosam exoptato cum successu e corpore exturbavi. Non ita multo post magna cum voluptate in Illustris b. m. HOFFMANNI *Medic. system. ration. Tom. III. Sect. II. Cap. VIII. §. 18. p. m. 1586.* egregium deprehendi elogium, quod doctissimus & ingenuus hic Vir asæ foetidæ, intuitu virtutis suæ anthelminticæ, tribuit, hisce verbis comprehensum: *Sed licet horum (anthelminticorum) eximius circumferatur apparatus, non omnia tamen æque expectationi respondent, & nulla magis probatæ efficacis sunt ipsa asa foetida & sagapeno, præsertim si hæc cum purgantibus, ut mercurio dulci & extracto rhabbarbari, in pilularum forma dentur, &c.* Ex hoc tempore & ego asam foetidam, variis sub formis cum purgantibus remixtam, utriusque sexus ægrotantibus præbui, quemadmodum etiam eandem in formam pulveris redactam non solum junioribus, sed & adultis subiectis, in quibus suspicio de vermibus latentibus aderat, optimo cum effectu adhibui, & adhuc usurpare soleo, prout binæ sequentes observationes, aliarum plurium loco testari possunt.

Anno proxime præterlapso 1746. die 5. mensis Maji Vir quidam quadragesimum quintum ætatis suæ annum jamjam emensuc, e vicinia nostra ad me mittens, auxilium sibi expe-

expetivit, cujus status morbosus ita mihi denunciabatur : Aeger anno proxime præterito, & quidem mense Novembri, pleuritide laboravit, eamque quidem feliciter sustinuit, neutiquam vero vires amissas recuperare, multo minus cum sanitate integra in gratiam redire valuit, sed potius ab eo tempore semper post partum nauseam cardialgicam, sensu reptatorio & insigni dolore stipatam, in gula sentit, os ut plurimum copiosa lymphæ scatet, & interdum æger post prægressas tales afflictiones, per os lumbricos extrahit atque vomitu eicit, quales insensu hospites etiam quandoque per alvum prodeunt. Hisce ergo auditis, facile cognoscebam, passiones hæc morbosas a vermibus, primis in viis nidulantibus, ortum suum ducere, gravemque hanc molestiam, per sex integros menses jam durantem, paucis hisce plenarie rescindebam : Rec. Radic. Jalappæ scrup. i. Tartari vitriolati scrup. dimid. Asæ foetidæ grana iv. M. F. Pulvis. D. mane in jusculo, pro una dosi. Toto hoc die nulla sequebatur alvina excretio, licet æger in ventriculo & abdomine borborygmos atque insignem inquietudinem senserit, quod phænomenon mihi vermium cum asæ foetida conflictum indicabat, unde die proximo laxans paulo fortius hoc modo præbebam : Rec. Radic. Jalappæ drachm. dimid. Tartari vitriolati scrup. dimid. Asæ foetidæ grana iv. M. F. Pulvis & mane itidem cum jusculo sumatur.

Hic pulvis non solum octo sedes proritabat, sed & viginti quinque lumbricos teretes & latos, longitudinem dimidiæ ulnæ superantes, per alvum felicissime exturbabat, ita, ut æger, diu jam jam levamen quoddam exoptans, illud ex voto obtinuerit, & ab omnibus prædictis molestiis plenarie liberatus, pristinam sanitatem integram recuperaverit.

Eodem anno, die 12. Maji, Judæus ex eodem pago, pro filiola sua quinquenni consilium a me petens, morbi hi-

storiam ita mihi enarrabat : Puellam istam ante aliquot hebdomades febre intermittente tertiana laborasse, nunc vero frigus febrile quidem cessasse, sed æstum alternis diebus sub crepusculo redire, insimulque dolores in artubus, pedibus nimirum & brachiis, eandem sentire, præcipue hypochondrium sinistrum torminibus excruciarî, adpetitum prostratum esse, conjuncta extenuatione corporis, & urinam pallidam reddi. Singulis hisce symptomatibus collectim sumtis atque pensitatis, metuebam ne febris hæc corrupta sensim paulatimque in hecticam degeneraret, præcipue quoniam gentis hujus Judaicæ vitæ genus ut plurimum squalidum est, varique remedia domestica incondito modo parentes adhibuerunt; hinc ab initio hunc adfectum a cacochymia derivabam, utque spasmus in artubus & hypochondrio, ab acifero lymphæque depravata excitatum, quomocumque mitigarem, & simul humores viriosos corrigerem, sub diætâ diluente; sequentia medicamenta in usum duxi: Rec. Tincturæ Antimon. tartarifat. Essent. Succini, Ess. lumbricorum terrestr. ana drachm. j. M. atque mane & vesperi exhibeantur xv. guttæ in infuso Theæ. Rec. Emplastri diaphoret. unc. dimid. Camphoræ drachm. dimid. Malaxentur cum oleo Chamomillæ cocto, q. s. & alutæ superinductum hypochondrio dolenti imponatur.

Die 16. hujus mensis pater ægrotae certior me reddebat, nihil ab his remediis levatam illam esse, sed potius dolores in artubus & hypochondrio sinistro in eodem adhuc gradu perseverare, versus noctem quoque alternis diebus æstum ingravescere ipsamque simul pruritu molesto narium vexari & abdomen durum atque tumidum esse: Quocirca de verminoso seminio in intestinis, suspicionem concepi & idcirco nidum fonticorum talium hospitem sequentibus medicamentis oppugnare atque penitus destruere tentavi: Rec. Rad. Jalappæ gr. xvi. Asæ foetidæ, Nitri depurat.

ana gr. iv. M. F. pulvis D. mane dimidia pars & proximo die dein altera in juſculo calido. Rec. Rad. Scorzonæ. unc. dimid. Raſur. C. C. unc. j. cum dimid. Seminis aniſi drachm. ij. Concifa & contuſa miſceantur & coquantur cum duabus menſuris aquæ fontanæ, hocque decoctum loco potus ordinarii porrigatur. Hiſce perpaucis remediis effeci, ut non ſolum quælibet doſis pulveris anthelmintici ſex ſedes moverit, ſed & ingentem copiam lumbricorum expulerit, omniaque ſymptomata uno quaſi iſtu reſciſſa fuerint, ſiquidem adpetitus in dies denuo rediit, omnes dolores in totum ceſſarunt, vires autem & habitum corporis carnoſum antea fere plane amiſſum, hæc puella ſucceſſive recuperavit, ita, ut in hunc uſque diem integra ſanitate fruatur.

OBSERVATIO XV.

Dn. D. JOANN. PHILIPPI WOLFFII.

De

Aſthmate flatulento ſubito oborto moxque iterum ſublato.

Conjux adminiſtratoris cujuſdam redituum publicorum, 37. annorum, paſſionibus hyſtericis obnoxia, graciliori corporis conſtitutione prædita, vitam ſedentariam agens, ceterum autem ſana atque vegeta, anno præterito die 9. menſis Octobris de ſtomacho bubulo, braſſica capitata, cepis & lardo inſarcto, pulteque piſorum ſub prandio largiorem adſumit portionem, unumque & alterum vini cyatum ſuperingerit, quo victu probe exſatiata atque ne minimum quidem incommodi inde ſentiens, poſt meridiem cum marito ſuo amicam quandam viſitabat, in cujus conſortio amicabili ali-

quot scutellas decocti fabarum Coffee adfumebat, neque etiam ab hoc potu alieni quidpiam percipiebat. Ast hora septima vespertina domum sana atque incolumis reversa, subito vehementissima orthopnea, vel potius asthma, momentaneam suffocationem minitante corripitur, licet aer ceteroquin tunc temporis serenus atque temperatus, domique anteingressum in hypocaustum unica tantum scala ascendenda fuerit. Inopinatum hunc adfectum asthmaticum motus spasmodici fibrarum excipiebant atque graviolem reddebant, ventriculus, remotis vestibus & thorace, admodum inflatus. venæque in manibus turgidæ adparebant, pulsus vero durus ac tardus erat, simulque anxietas præcordialis subinde circa orificium sinistrum ventriculi magis exacerbabatur. Femina hæc, quotannis circa æquinoctia venæsectioni adsueta, novissime elapso æquinoctio autumnali solemnem hanc evacuationem, inprimis cum hætenus menses optime & rite successerint, intermisit. Quum igitur vasorum plenitudo, seu pulsus durities atque tarditas, depletionem quandam maxime necessariam & utilem fore mihi indicarent, statim eandem institui jussi, uncias octo sanguinis sic emittens, quo factò ægra quidem quadantenus ad se redibat, motusque spasmodici conquiescebant, ast dyspnœa pertinaciter continuans metum suffocationis nondum deponere permittebat; hinc confestim angustiam hanc præcordialem, a flatibus excitatam, sequentibus remediis felici ac præsentissimo cum successu oppugnavi: Rec. Salis Epsoniensis drachm. vi. Rad. Jalappæ pulveris, scrup. j. Olei destill. anisi gutt. v. M. F. pulvis, statim in haustu jusculi calidi porrigendus. Rec. Herbæ matricar. flor. chamom. ana manip. j. Semin. anisi, foeniculi ana drachm. ij. Salis Epsoniensis unc. dimid. Concisa & contusa coquantur cum s. q. aquæ fontanæ, & binis vicibus decoctum hoc pro clysmate injiciatur mediante syringa.

Die proxime sequente, cum ægotam inviserem, certiore me reddebat, se priorem noctis partem perquam anxie transigisse; postquam vero pulverem laxantem sumisset, permultos ructus cum exoptatissimo angustię præcordialis allevamento ac decremento prodiisse, paulo post etiam alvum solutam fuisse, & quidem duodecies successive, hæcque ratione non solum ingentem copiam feri, sed innumeros etiam Flatus exturbatos fuisse, adeo exoptato cum effectu, ut alteram hujus noctis partem in situ supino placide transigere valuerit, cum antea, in situ licet erecto, difficillime respirare potuisset. Per integrum dein hunc diem respiratio libera atque facilis succedebat, ægra quoque de solo languore corporis & obtuso dolore in regione lienis conquerebatur, pulsusque saltem adhuc debilis & tardus erat, quæ singula non modo ab excretionem alvina crebriore ipsaque venæsectione, sed etiam quoad maximam partem a gravioribus prægressis motibus spasmodicis thoracis & artuum, itemque accelerata in- & expiratione derivanda esse, eo minus dubitavi, quo magis jam constat, omnes motus spasmodicos atoniam fibrarum, seu languorem post se relinquere. Ut itaque tam novæ generationi flatuum obviam irem, quam insimul fibris novum robur adderem, sub congrua molliore diætâ viniq; modico usu, sequentem mixturam exhibui: Rec. Spiritus carminativi de tribus drachm. ij. Tincturæ antimon. tartaris, Essent. Succini ana drachm. j. Ess. Castorei drachm. dimid. M. D. ad Vitr. sumanturque ter de die gutt. XL. Sub hujus ergo remedii usu intra triduum vires ex voto iterum obtinuit, hæctenusque a molesto tali malo prorsus immunis, optime valuit.

OBSERVATIO XVI.

Dn. D. JOANN. PHILIPPI WOLFFII.

Febris marasmodes senilis feliciter curata.

Quod senum febris hæctica, seu marasmodes, morbus sit pertinacissimus summeque rebellis, imo ut plurimum incurabilis atque funestus, celeberrimorum Medicorum monumenta satis superque testatum faciunt. Frequentius quippe nihil est, quam quod affectus marasmodes miseræ omnibusque calamitatibus, senibus alias familiaribus, quorum ætas ipsa morbus est, colophonem tandem imponat, qui idcirco, optime judicante magno *Friderico HOFFMANNO*, Medicin. ration. system. *Tom. IV, Sect. II. Cap. XIII. §. VIII.* melius avertitur. Quemadmodum vero causæ hujus senio perquam infensi morbi a se invicem discrepant, itemque temperamenta, atque insuper subjectorum unum præ altero plus minus viribus exhaustum senioque confectum est; ita etiam prognosis eventus hujus morbi in illis quidem anceps manet, attamen interdum etiam adhuc aliqualem spem sanitatis recuperandæ relinquit, de cuius asserti certitudine sequens casus testimonium quoddam ferre potest.

Anno præterlapso d. 12. mensis Octobr. ad Consiliarium quendam rerum Cameralium, septuagesimum secundum annum jam jam agentem, vocabar, ut eidem, febre marasmode graviter decumbenti, subvenirem. Optimus hicce Vir, constitutione corporis graciliori & temperamento cholerico-melancholico præditus, tam in juventute, quam postea, quum in officio publico constitutus esset, variis itineribus, præcipue equitatione, corpus frequentius exercuit, indeque & partium solidarum robur magis magisque obfirmavit,

mavit, & quoslibet sanitati adversos insultus tempeſtively profligavit, ut ſponte tandem prodeunte & ordinate continuante, ſatis largo hæmorrhoidum fluxu, ab omnibus gravioribus morbis, ad ingruentem uſque ſenilem ætatem, prorſus immunis vixerit. Nunc autem per ſex circiter menſes aqua hæret, dum ex hoc tempore, adpetitu integro manente, vitæque genere magis ſedentario accedente, fluxus hæmorrhoidum, antea tam ſalutaris, ſponte ceſſavit, corpusque ſic ſanguinis mole nimium adgravatum fuit. Sub hoc vacillantis valetudinis ſtatu die 6. hujus menſis, tempore pomeridiano, corpus prope ripam piſcinæ ultra 4. horas aëri perquam frigido expoſuit liberius, ſimulque graviori ira commotus fuit, indeque dein domum revertens, ſubito horrore, quem æſtus, tuſſis, virium & adpetitus proſtratio excipiebat, correptus fuit, alvus pertinaciter claudebatur, abdomen a flatibus turgelcebat & reſpiratio anhelofa reddebatur, quæ ſymptomata non ſolum ad diem 12. huj. menſis uſque, quo ego in conſilium vocabar, continuarunt, ſed & inſuper dolor preſſorius peſtoris & abdominis, admodum difficilis exſcretio mucæ in bronchiis hærentis tenaciſſimi atque multo ſanguine grumofò permixti, accedebant, quæ novæ adſiſtiones malum in dies adhuc gravius reddiderunt, ita ut vires tandem inſigniter fuerint debilitatæ, & partes muſculoſæ admodum extenuatæ, prodeunte ſimul urina ſaturatori rubicundo colore tincta, & pulſu celeriore ac debili reddito. Hinc æger morbo ingraveſcente, proprio conſilio eo maxime adnitebatur, ut alvina excretio, per aliquot dies ſuppreſſa, clyſterum adplicatione reſtitueretur, quorum tamen irritus erat effectus, ita ut potius majora porro ipſe morbus ſuſceperit incrementa.

Omnia hæc ſub primo ſtatim introitu ab adſtantibus percipiens, tenacitatem mucæ alviſque ſegnitiem potu quodam diluente, grati ſaporis, ut nimirum tanto largius & ſine nauſea

sea hauriretur, solvere, simulque æstum febrilem temperare, nec non vires erigere studebam, eumque in finem loco potus ordinarii, tres partes aquæ fontanæ cum una parte vini bonæ notæ & pauxillo flavedinis corticis citri, mediante saccharo Canariensi abrafæ, remisceri iussi, quod potus genus etiam lubentissime & adeo assidue bibebat, ut interdum binas mensuras successive adsumferit. Ad dolores demulcendos flatusque dissipandos sequens Emplastrum abdomini imponendum, & mixturam ante prandium & cœnam exhibendam præscripsi: Rec. Emplast. carminat. Sylvii unc. dimid. Olei baccarum lauri expressi drachm. ij. M. ducatur supra lutam formæ ovalis & applicetur. Rec. Spiritus carminat. de tribus drachmas ij. Liquor. anod. mineral. Hoffmanni drachm. j. M. & D. XL. guttæ in potu consueto. Ut autem etiam tussi, exscreationi & respirationi difficili aliqua ratione subvenirem, sequentia ordinavi remedia: Rec. Nitri depur. Tartar. vitriol. ana scrup. j. Cinnab. nat. gr. xv. Liquirit. coctæ drachm. j. Ol. destill. foenic. gtt. iij. M. F. pulvis, de quo mane & vesperi tertia pars in infuso Theæ, cum femine badianæ maritato, porrigatur. Rec. Aquæ rosar. buglossi ana unc. ij. aqu. veron. Cinnamomi cydon. ana unc. j. flor. benzoës, Cinnab. nat. rad. Irid. Florent. pulveris ana scrup. j. Oxymellis squillit. unc. dimid. M. & D. singulis bithoriis bina cochlearia.

Die 13. noctem somno placide transigens, toto die melius degebat, pulsus tardior, animus erectior, omniaque reliqua symptomata longe mitiora erant. Sequentem vero noctem insomnem transigebat & die 14. de magna virium prostratione orisque molestissima siccitate magnopere conquerebatur, arteriæ etiam in carpis celerius iterum micabant, unde modo dictis remediis, quorum usus continuabatur, sequentia adhuc subjunxi: Rec. Pulv. Iridis Florent. Glycyrrhizæ ana drachm. j. Confect. Alkerm. incompl ana drachm.

drachm. dimid. Sacchari Canar. in aqua Cinnamomi soluti unc. j. & dimid. Clyffi antimon. sulphurat. q. s. ad gratam aciditatem M. F. l. a. Morfuli minores, quibus pro lubitu & urgente siccitate oris, masticatorii loco æger utatur. Rec. Spiritus Lilior. convall. Lavendulæ, matricalis ana drachm. ij. Spir. vini camphorat. unc. dimid. M. & linteis quadruplicatis vertici atque temporibus adplicetur.

Die 15. postquam maximam noctis præteritæ partem placido somno transegerat, versus diluculum iterum admodum inquietus evadere æger pulsusque frequentiore, siccitatem oris, & æstum cum siti auctum sentiens, denuo de compressione pectoris atque exscreatione difficili conquerebatur, concurrente simul novo quodam incommodo, dysuria nempe, variisque aliis ex flatibus iterum oriundis molestiis. Novam igitur præparationem & adplicationem emplastri die 12. præscripti commendavi, thoraci vero cataplasma e cepis, in oleo olivarum frixis, paratum, calide imponere suasi, simulque ardorem & difficilem excretionem urinæ sequente potiuncula mitigare allaboravi: Rec. Aquæ cerasor. nigror. hyssopi sine vino ana unc. j. cum dimid. Sem. lycopod. drachm. dim. Nitri depur. scrup. j. Syrup. papav. rhœad. drachm. iij. M. & sæpius bina cochlearia porrigantur.

Die 16. æstus longe mitior erat, pulsus quoque remissius iterum micabat, urina hætenus rubra & cum ardore excreta, hodie absque ullo incommodo largius prodit & turbida adparet, immo paulo post sedimentum roseum & furfuraceum deponit, respiratio quoque liberius succedit, & exscretio longe facilius, quam antea, perficitur, omniaque reliqua symptomata in dies mitiora adparent & manent usque ad

diem 19. quo ipso tandem urina per tres dies hætenus turbida largumque sedimentum deponens, naturalis iterum

conspiciebatur, adpetitus redibat, & febriles commotiones prorsus cessabant, nihilque amplius superesse videbatur, quam ut, roborato ventriculi & intestinorum tono, hactenus maxime debilitato, laudabilis alimentorum iterum promoveatur concoctio & inde bonus emergat chylus, cujus ope partes carnosæ aliquo modo restitui possent, quem in finem sub prandio vini puri modicum usum commendavi, reliquo vero tempore supra descriptum potum, nunc ex æqualibus partibus vini & aquæ paratum, ulterius continuare jussi. Mixturæ etiam sequentis tonicæ usum ter de die ad XL. guttas pro dosi commendavi. Rec. Tinct. antimon. tartaril. Essent. Succini, ana drachm. ij. Ess. centaurii min. drachm. j. M. D. ad Vitr.

Die 24. æger adpetitu integro huc usque gaudens, & diætam molliorem servans, sitim vero nunc vino puro in prandio fallens, viribus nuper deperditis tantas tulit suppetias, ut eas ex voto iterum collegerit, atque idcirco hactenus lectum ad dimidiam diei partem deserere valuerit, illumque dein vesperi petens somno tranquillo, absque ulla interruptione, fruatur. Ne vero in primis viis qualescunque restitarent, vel ibidem a cibus nunc paullo largius ingestis denuo colligerentur, impuritates, ad obtinendam plenariam illarum repurgationem sequentem haustulum laxantem ordinavi: Rec. Massæ Pilular. balsamicar. gr. xv. Tartari vitriolati gr. viij. solvantur cum aquæ florum acaciæ uncia una, addatur syrupi florum persicorum drachma una, & matutinis sequentis diei horis una vice sumatur. Ast, cum nullus inde circa meridiem hujus diei sequeretur effectus, statim tunc digestivum huncce pulverem, in infuso Theæ sumendum, subjunxi: Rec. Rad. Jalappæ pulverisat. sc̄i up. dimid. Salis Epsoniensis drachm. j. M. Effectus inde adeo exoptatus sequebatur, ut post meridiem non solum cæcies alvum cum insigni levamine exoneraverit, sed & sub
prima

prima statim egestione scybalorum, hæmorrhoidum fluxus, ultra sex menses hæctenus suppressus, simul denuo prodierit, perque tres dies successive continuaverit, tanta cum *ἐπιπορῖα* ægroti, ut dehinc reliqua omnia penitus evanuerint symptomata, sola tantum alvi segnitie & flatulentia exceptis, quæ post aliquot dierum intervallum iterum comparabant, appetitu tamen integro manente, unde cessante stitlicidio hæmorrhoidali, ad alvum apertam servandam, sequens Infusum theeforme laxans quotidie matutinis horis substituebam & per aliquot dies continuare jubebam: Rec. Fibrar. rad. hellebor. nigr. rad. liquirit. polypod. ana drachm. ij. Folior. Sennæ sine stipit. drachm. vj. Herb. melissæ, Epithym. ana manip. j. Agarici albiss. drachm. iij. Seminis anisi, foenic. ana drachm. j. Concisa & confusa misceantur, atque mane binæ drachmæ cum octo uncis aquæ fervidæ infundantur, & infusum hoc cum, vel sine saccharo, tepide forbilletur.

Sub usu hujus infusi alvus quotidie aliquoties aperiebatur, optimeque æger degebat. Interim silentio transeundum haud est, nuper ante fluxum hæmorrhoidalem ingruentem, ptyalismum quendam, ut putabatur, spontaneum obortum fuisse, qui nunc ultra octo dies jam jam, citra ullam tamen noxam, vel virium prostrationem, continuat. Procul dubio excitata fuit hæc excretio per morculos nuper decimo quarto morbi die, contra siccitatem oris præscriptos, dum glandulas sublinguales nimium forsitan ad salivæ effluxum stimularunt, unde etiam eundem, quoniam nihil incommodi intulit, ad diem I. Novembr. usque plane intactum relinquebam; ne tamen insolita talis excretio justo diutius continuando in consuetudinem degeneraret, & salivam, ad chylicationis actum perficiendum summe necessariam, magis magisque imminueret; eandem, ope sequentis Mixturæ, ter quotidie ad XL. guttas adlumendæ, optimo cum effectu mo-

derabar: Rec. Tinct. antimon. tartarif. Essent. Cortic. Casca-
rillæ, Spirit. nitri dulcis ana drachm. ij. M. D. ad Vitr.

Cum vero recens noster convalescens adpetitui rede-
untî largius indulgeret, & tamen ob tempestatis inclemen-
tiam nondum corpus deambulando aut curru vehendo qua-
litercunque movere valeret, atque idcirco interdum, præci-
pue post pastum, languorem & flatulentiam sentiret; ideo
incommodis hisce, sub diæta paullo magis restricta sequen-
tia exoptato cum effectu opposui medicamenta: Rec. Li-
quor. anod. mineral. Hoffmanni, Spiritus carminat. de tri-
bus, ana drachm. ij. M. & matutinis horis guttulæ XLV. ad-
sumantur. Rec. Tinct. mart. helleborat. Wedel. Essent. Cen-
taur. minor. Trifol. fibr. ana drachm. ij. M. & brevi ante
prandium ac introitum in lectum guttæ XL. in vino su-
mantur.

Sub horum tandem usu, usque ad finem mensis No-
vembris continuato, per Dei gratiam eo pervenit noster, ut
dicto tempore cum integra valetudine in gratiam redierit,
& in senio jam adulto vivens, continuante & per intervalla
ordinate recurrente excretionem hæmorrhoidali, vires ex vo-
to recuperaverit.

(*Rüdenbusa Halam missæ d. 16. Septembr. 1747.*)

OBSERVATIO XVII.

Dn. D. JOANN. FRIDERICI FÜRSTENAU.

Singularia circa Purpuram rubram observata.

Cum Purpura rubra, variis symptomatibus stipata, hic lo-
ci epidemice quasi grassaretur, & puerilis in primis æta-
tis subjecta invaderet, decennis inter alios puer meæ trade-
batur

Singularia circa Purpuram rubram observata. 55

batur curationi. Hic quippe post varios in victu, præsertim tempore ad autumnum vergente, circa fructus horæos commissos errores, prævia horripilatione & lassitudine insigni, corripitur vomitibus largis, æstu, siti intensa, cephalalgia, tussi & præcordiorum angustiis, cum maculis exiguis rubris miliaribus, maxima copia die tertio in cute erumpentibus; quo demum tempore parentes me in consilium vocabant. Ego quidem primo intuitu ex torminibus ventris, ægrum certis intervallis excruciantibus, diarrhœa aquosa, murmuribus abdominis, nausea, oris amarore, similibusque signis, saburram in primis viis stabulantem facili cognoscebam negotio, quam vero ob metum, ne exanthemata retrocederent, evacuare haud poteram; medicamenta itaque præscripsi absorbentia, diaphoretica fixa, cum pauxillo niri & cinnabaris, cujus loco deinde tantillum æthiopsis mineralis addidi, subjuncta simul Essentia alexipharmi. temperata; quibus remediis purpura, jam retrograda, iterum ad externam corporis peripheriam expellebatur. Perpetuo ad tussim stimulo & deglutitioni difficili, opponebam Essent. Pimpin. alb. cum Syrupo Violar. mixtam, nec non gargarisma ex salvia lacti incocta. Febris interim perseverans, circa vesperam augmentum capiebat, donec media nocte, quinto die præterlapso, larga narium hæmorrhagia oriretur, insignem virium prostrationem post se relinquens, ita ut æger quasi semimortuus adpareret: collectis autem paullatim viribus, omnia in melius vergere videbantur; aberat enim febris & singula eandem concomitantia symptomata, neque ulla purpuræ vestigia supererant, utpote quæ post hæmorrhagiam narium plane disparuerat. Dum ergo æger nil amplius habebat, de quo conquereretur, quam de deglutitionis difficultate, & perpetua in aspera arteria ad tussim irritatione, adeoque in vado esse videbatur, derepente tantus oboriebatur parotidum tumor, qui suffocationem fere minabatur, accedente simul

simul refrigeratione extremorum & totius habitus corporis externi, & quod maximum terrorem incutiebat, subitanea etiam superveniente totius faciei inflatione, quæ vero per aliquot tantum horas durabat. Sub hoc rerum statu interne ordinabam Essent. alexipharm. cum spiritu salis ammon. anis. & præter facculos ex herbis discutientibus confectos, calideque sæpius adplicandos, præscribebam linctum ex mucilage semin. Cydonior. & Pysyllii, osymelle squillit. & Syr. papav. errat, ut sic acrimoniam in aspera arteria hærentem involverem, pituitam stagnantem resolverem, & somnum, ob perpetuam tussim & irritationem plane fere deficientem, restituerem. Effectus quoque respondebat expectationi, siquidem puer, adsumto aliquoties hoc linctu, per totam noctem placide dormibat, & hora demum nona matutina expergefactus, magnam pituitæ copiam per tussim rejiciebat, tumore parotidum sensim detumescente, nihilque sic restabat amplius, quam ut paucis interjectis diebus, pharmaco quodam purgante, curationi tandem finis imponeretur, quo facto æger, quæ Dei est gratia, ab ancipiti hoc morbo liberatus, integræ valetudini restitutus fuit.

Hacce occasione commemorare adhuc placet, quod soror hujus pueri, duodecim annorum, omnibus symptomatibus, quæ purpuram rubram antecedere solent, lassitudine nimirum membrorum, horrore, adpetitu prostrato, oris amaro, siti, tussicula, &c. jam afflicta, sumto statim, quod ex Ipecacuanha præscriperam, vomitorio, indeque per superiora & inferiora purgata ad pristinum mox vigorem redierit.

OBSERVATIO XVIII.

Dn. D. JOANN. FRIDERICI FÜRSTENAU.

Febris acuta vesiculoso-erysipelacea.

Puer plebeius, 12. annos natus, prægressa tempestate maxime calida, post levem horrorem, maximo æstu, siti, & insigni, in tota corporis superficie, rubore, corripiebatur, mox inflammatio & suppuratio in ore & faucibus, delirium summum, plenaria virium prostratio, tantaque deglutitionis difficultas successerunt, ut omnia fere liquida, ore adsumta, per nares iterum redderet, aliaque deleteria adcedebant symptomata. His itaque in angustiis, & deplorato rerum statu, ad me confugiunt, operamque meam, multis implorant precibus. Ut ergo inflammationi huic fere universali resisterem, absorbentia cum nitro & camphora præscribebam, æger vero partim ob nauseam, partim ob difficilem deglutitionem, invitus, nec nisi coactus pulverem huncce adsumebat, ex quo tamen semper levamen quoddam capere videbatur; commendabam insuper usum acidorum imprimisque succum Citri cum potu largo tenui, nec non lac ebutyratum, quod æger impense desiderabat, cumque is nimio calore externo hypocausti torqueretur, temperare eundem & stragula copiosius imposita removere jussi; interno ori ut prospicerem, gargarisma ex salvia, aceto, vel vino incocta, addito melle despumato, commendabam. Sexto circiter die larga narium hæmorrhagia oriebatur, cum prostratione virium plenaria, ad quas iterum erigendas paxillum vini Rhenani permittebam. Interim multæ vesiculæ in toto corpore, imprimis autem circa extremitates, digitos nimirum manuum pedumque, adparebant, quæ forfice apertæ, purulentam te-

nuem materiam fundebant, cuticula deinde squamularum more secedente. Natura sic adjuta morbum hunc satis periculosum superabat feliciter, & cum postea inadpetentiæ Est. stomachi. & carminativa, desiderio parentum satisfactorus, prospexissem, tanta oboriebatur ciborum cupiditas, ut vix satiari potuerit.

(*Rintelio Halam missæ d. 7. Octobr. 1747.*)

OBSERVATIO XIX.

Dn. M. BONIFACII HENR. EHRENB-
BERGERI.

Nova problemata in campi planitie instituenda.

Varia, in praxi campestri, meditantī mihi sese obtulerunt problemata, quæ Geodætis, ut spero, haud erunt ingrata. Fundamentum, quo maxime ea nituntur, est triangulorum similitudo ac laterum exinde dependens proportio; de quibus agit EUCLIDES *Lib. VI. Propos. II. IV. & V.* Hoc tamen problematum præsentium causa addendum videtur *Corollario Claudii RICHARDI ad Propositionem EUCLIDIS IV. libri dicti aut Commentario Christ. CLAVII ad hunc locum.*

Si in triangulo anguli cujusdam crura proportionaliter abscindantur aliqua linea parallela, tunc quotquot ex illo anguli puncto in basin continuatam ducuntur rectæ, per continuatam quoque parallelam eadem ratione secantur.

Verbi gratia: Sit $\triangle BAC$, *Fig. I. Tab. II.* cujus basis BC, & crura AB & AC per parallelam DE æquali ratione abscissa; continuetur basis BC in F, G, &c. agantur rectæ AE, AG, &c. prolongetur etiam DE, ut fecerit hæc nova crura

crura in H, I, &c. tunc HA, IA, &c. eandem ad HF & IG habebunt rationem, quam habent AD & AE, ad DB & EC, &c. item AC erit ad CF, ut AE ad EH. Demonstratio hic nova non requiritur, sed eadem est cum demonstratione propositionis IV. ab EUCLIDE & aliis data. His autem suppositis, Problemata damus sequentia.

Problema I.

Distantiam duorum locorum conspicuorum A & B, quorum alter A est inaccessus, invenire.

Solutio.

Modus I. Figatur baculus C, (*Fig. 2. Tab. II.*) qui sit cum A & B in eadem recta. Figatur alius D utcunque, & capræ distantiae CD & DB transferantur retro in lineam recta, ut CD sit = DF, DB = DE. Tandem invenitur locus G, qui & cum E & A, & cum F ac B formet duo crura rectilinea. Quibus factis mensurentur lineæ GF, GB, & EF (= CB) ac inferatur juxta regulam auream: Ut GF ad FE: ita GB ad BA.

Corollarium.

Si AC esset distantia quæsitæ, tunc in B baculus infingendus esset, & reliqua omnia essent eadem, sicque tandem inferretur: GF: FE = EC: CA.

Modus II. Vel sit distantia quæsitæ IH (*Fig. 3. Tab. II.*) Fixo baculo K in linea recta cum I & H, adsumtoque pro lubitu loco L, linearum IL & KL mensura capitur, & singularum pars aliquota, v. g. tertia, determinatur in *i* & *k*, ibique bacillis firmatis, in linea recta cum *i* & *k* figatur alius adhuc in *b*, qui inter L & H rectam servet lineam, & erit

bi etiam talis pars aliquota distantiae HI, qualis *iL* nimirum pars tertia.

Modus III. Vel adhibita mensula Prætoriana A (vid. Fig. 4. Tab. II.) ubi distantia quæsitæ est IL, baculoque infixo M, qui sit in linea recta cum I & L, ex unica ejus statione immota habebitur quæsitum, si modo ex adsumto in mensula, horizonti parallela, puncto *a* collineatio fiat ad I, M, L, & mensuræ majores, *aL* & *aM*, juxta scalam geometricam, in lineis in mensa ductis refecerentur; tunc etiam linea *lm* protracta ad *i*, juxta eandem scalam mensurata, indicabit distantiam majorem IL desideratam.

Scholium.

Hoc problema mensula solvendum, quemadmodum & reliqua, ex duabus stationibus alias peragitur. Quanta autem circumspeditione opus sit in transferenda mensula, satis notum est Geometris. Hinc præsentæ hac operatione non fui contentus, sed plura adhuc ex immoto mensulæ situ horizontali excogitavi & tentavi circa duorum & plurium locorum inaccessibleium distantias perquirendas. Ubi tamen pro quovis casu commodus mensulæ locus est eligendus, ne nimis multæ lineæ occurrant dimetiendæ, aut juxta plures baculi sint adhibendi. Atque hoc quidem ingenio exercitato adeo difficile inventu haud fuerit. Circa varios casus nos in præsentiarum fecimus periculum, ad quos plures aliquando, nova data occasione, accedere possunt.

Problema II.

Duorum locorum conspicuorum, sed non accessorum, distantiam emetiri.

Solu-

Solutio.

Modus I. Sint loca M & N (*Fig. 5. Tab. II.*) Figantur duo baculi R & P cum M in eadem recta, & alii duo S & Q cum N rectam constituentes, denique adhuc alius O, circiter intermedius (quamvis non necessario requiratur, ut cum Q & P unam rectam conficiat, sed in arbitrio cujusdam sit positum). His ita factis capiantur distantiae OR, OP, OS, OQ, & ubique determinetur ex O, pars aliquota, v. g. tertia, infixis rite bacillis fiat regressus in linea recta, hinc à *p* & *r*, illinc à *q* & *s* usque dum ibi habeatur punctum *m*, hic punctum *n*, inter O & loca quæsitæ visum: & erit *mn* ejusdem partis lineæ MN quæsitæ.

Modus II. Si in loco O collocetur mensula, & adsumto in eadem puncto *o* dirigatur dioptra ad loca M, R, P, N, S, (*Fig. 6. Tab. II.*) ductisque lineis, transferantur juxta minorem modulum in illas distantiae majores OS, OQ, OR, OP, ex *o* in *s, q, r, p*, facile habebitur *mn*, si prolongentur lineæ *pr* & *qs*, &c.

Modus III. Sint loca T & V (*Fig. 7. Tab. II.*) Figantur duo baculi X & Y, arbitrario quidem, sed ita tamen, ut propiores sibi invicem sint, quam ipsa loca quæsitæ, & optice tandem connecti possint cum ipsis locis quæsitis; id quod fit in loco Z, ubi TX & VY concurrunt, & quasi alligantur. Adsumatur denique quartus baculus A utcunque, commodius tamen ita, ut collineet in Y & X; mensuratisque lineis AZ, AX, AY, ac adsumtis partibus aliquotis, v. g. tertiis in *z, x*, & *y*, inveniantur puncta *t* & *u*, quæ sint cum *x* & *z*, T & A, item *y* & *z*, V & A in lineis concurrentibus rectis: & erit *tu* itidem tertiis pars lineæ TV, qualis v. g. A *x* est lineæ AX, &c.

Modus IV. Quodsi Ay, Ax, & Az, partes tertiæ suarum linearum transferantur retro in linea recta, puncta

u & t similiter retro habebuntur, & aliquando commodius.

Modus V. Idem problema exhibetur in mensula, quam in eadem figura lineis occultis repræsentatam videmus. Reliqua facile concipiuntur: nam mensuræ Ax , Ay , Az , juxta scalam designantur in mensula, in x , y , z , & duabus lineis zxt & zyu , habetur ut , juxta scalam mensuranda, &c.

Modus VI. Quodsi duo vel pluraloca ita sint comparata, ut cum iis in eadem recta duo baculi, e. g. V & X , collocari possint: (vid. *Fig. 9. Tab. II.*) tunc posita mensula in loco aliquo tertio, A , ex adsumto puncto a dirigantur lineæ excurrentes versus ea loca X , V , T , S , O , mensuratisque aX , & aV , hæ juxta scalam rite abscindantur in mensula ab a in x & u ; & linea xu continuata per cæteras lineas, ex a excurrentes, designabit singula loca quæsitæ.

Corollarium.

Idem casus sine mensula per solos baculos solvendus, ex eadem figura facile concipitur, si in loco mensulæ lineæ ax & au , partes fiant aliquotæ suorum integrorum crurum, AX , AV , & retrocedatur eo, quo *Fig. 3.* monstratum est, modo.

Problema III.

Distantiam trium locorum visibilium, ac triangulum formantium, V, K, B , (Fig. 8. Tab. II.) ad quæ nullus pateat aditus, investigare.

Solutio.

Modus I. Si loca eum habent situm, ut cum duobus ex. gr. V , & K , in linea recta duo baculi figi possint, G & F , tunc

tunc infigatur etiam tertius H , qui cum loco tertio B , & baculo G collineet. Adsumatur deinde locus E , qui, si fieri possit, K & B respiciat in linea recta. Hinc linearum EG , EH & EF , mensurandarum abscindantur partes, ex gr. tertiæ in g, b, f , & retro inventis punctis k, b , & u habebuntur quoque partes tertiæ distantiarum, VB, BK , & KV .

Modus II. Si in E constituatur mensula, & reliquæ ita se habeant circumstantiæ, ex una mensulæ statione similis figura in eadem parabitur, quæ hic litteris $Eh g f k b u$ declaratur.

Scholium.

Quoniam hic casus multis variare modis potest, semper etiam alia atque alia ratione erit procedendum. Alia autem occasione plures proferemus. Unus tamen adhuc modus, & ille mensula præsertim peragendus, hic addendus est, juxta quem multi alii dirigi poterunt.

Modus III. Loca sint G, D, F . Figantur duo baculi H & N (*Fig. 10. Tab. II.*) ita, ut regrediens inveniat locum O , ex quo duo inaccessa loca, & baculos videre licet in duabus lineis ibi concurrentibus. Deinde ponatur adhuc alius baculus M , qui in eadem sit lineâ cum H & N , & simul etiam inter locum tertium inaccessum F , & locum concursus O , rectam $FM O$ constituat. Ponatur mensula in E ita, ut ex puncto e , ibi adsumto, tres bacilli videantur in una recta $HNM e$. Sumantur mensuræ eH, eN, eM , & transferantur ope scalæ geometricæ in lineam in mensula ductam, in b, n, m ; fiat quoque collineatio dioptræ auxilio ex e in O, G, D , & F , & si duo loca in unam cadant lineam, uti hic loci F & D , eo melius. Transferatur etiam mensura major eO juxta minorem modulum ab e in o , & lineæ ob, on, om , prolongatæ loca quæsitâ determinabunt.

Problema IV.

Multorum locorum, accessu difficilium, situm & distantiam mensulæ ope ex una quidem ejus statione determinare.

Solutio.

Sint v. g. hic sex loca, B, C, D, E, F, G, *Fig. II. Tab. II.* Hoc autem ante omnia est curandum, ut duo vel plura loca (quo plura, eo melius) uni rectæ opticæ alligemus, quæ nimirum cum alia ejusmodi linea in angulo quodam accessu concurrat. Deinde baculi ita sunt figendi, ut eorum ope linearum concurrentium directio facilius habeatur. Hinc 1.) infigamus baculum R, qui in F & B, E & C, collineet. 2.) Retrogrediamur in T usque, ubi R cum D rectam facit lineam & T cum *a* in mensula, item cum V respondeat. 3.) Alius baculus in linea R *a* cum eodem V collineet & locum G adnectat. 4.) Figatur adhuc baculus S inter R & B cum intermedio F. 5.) Factis nunc ex *a* collineationibus ad V & T, O & R, S & D, E, C, F, G & B; & 6.) distantis *a* T, *a* V, *a* O, *a* R, *a* S, in lineis mensulæ juxta scalam resectis in *t, u, r, o, & s*: continuatæ lineæ *tr* ad *d*, *ur* ad *e* & *c*, *rs* ad *f* & *b*, *uo* ad *g* I, singula loca designabunt.

Problema V.

Locum haud permeabilem, ex. gr. lacum, in mensula immota & ad horizontem parallela, designare.

Solu-

Solutio.

Varia puncta in ambitu designentur baculis, I, K, L, M, N, O, P, Q, (*Fig. 1. Tab. III.*) quorum, ut in priori problemate, duo vel plura alligentur lineis rectis, tandem in unum punctum in linea fundamentali ABC concurrentibus, aut etiam antequam ad istam perveniant, se secantibus cum aliis, uti videre est in F. Mensuræ majores deinceps in lineis a H, & a C, minori modulo transferantur in lineas a h, & a c, ut in d, e, f, g, h, b, &c. sic lineæ ch, cg, cf, bf, be, bd, prolongatæ singula ista loca determinabunt.

Scholium.

Hoc & præcedens problema non sine majori paullo labore & circumspeditione solvi, non inficior: hinc duarum mensulæ stationum usum prorsus antiquatum haud velim, quanquam quo plura sunt exploranda loca inaccessa, eo prolixior & hæc erit operatio. Interim sufficiat probasse, operationem ex uno mensulæ loco non esse impossibilem. Ceterum talismodi operandi ratio iis maxime commodo fuerit, qui vel mensula probe comparata destituti in affere firmato, vel dum plurium hominum ministerio non carebunt, vulgari mensæ adsidendo & dirigendo talem operationem suscipere gestiunt.

OBSERVATIO XX.

Dn. M. BONIFACII HENR. EHRENBERGERI.

Nova Geometria campestris continuata.

Haud ita pridem nova quædam problemata geometrica, in campo instituenda, proposueram ac schematismis de-
Act. Ph. M. Vol. IX. I cla-

claraveram: inter alia autem mensulæ Prætorianæ usum commodiorem exhibueram, dum non duas stationes adsumendas requisivi, sed una solum statione contentus fui, quæ tamen problemata paucissimis innotuerunt. Hinc quum nuper illa denuo inspicerem atque plures mihi, a prioribus iterum differentes rationes in mentem inciderent, de duorum, trium, &c. locorum inaccessorum distantis ex uno mensulæ loco, vel etiam sine mensula determinandis, eas idcirco hic oculis eruditorum subicere non dubitavi. Sit igitur.

Problema I.

Data statione intermedia inter duo loca visibilia, sed inaccessa, invenire eorum distantiam inter se, aut utriusque a mensulæ statione.

Solutio.

Sint duo loca A & B (*Fig. 2. Tab. III.*), mensulæ locus in medio circiter in C, ita ut recta linea AB punctum *c* in mensula MNOP adsumtum, & in ea ad horizontem directam, ductam rectam *ab* simul contineat. Hac linea rite constituta ex puncto *c* ope dioptræ collineetur ad tria ita adsumpta loca, D, E & F, ut bina horum, nimirum D & E cum A, ac D & F cum B, sint in una recta linea. Deinde sumatur mensura linearum CD, CE, & CF, & transferantur singulæ ope scalæ geometricæ in suas lineas, *cd, ce, cf*. Tum ductis & prolongatis retro lineis *dea* & *dfb*, abscindantur secundum scalam eandem distantie *cb* & *ca*, quæ juxta majorem mensulam CB & CA convenient, adeoque & AB determinabunt.

Demonstratio.

Nam quia in triangulo $E c D$ crura ec & de proportionaliter sunt abscissa, adeoque dea est parallela DEA , itemque eadem ratione abscissæ sunt portiones de & fe , ut dfb sit parallela cum DFB : triangulum dba est simile triangulo majori DBA , adeoque ut dc ad ca , ita DC se habet ad CA vel CB . Igitur eadem erit mensura lineæ ab aut cb in particulis scalæ geometricæ, quæ in linea AB est perticarum. Q. E. D.

Corollarium I.

Quibus volupe est, idem problema sine mensura peragere, adhibitis solum baculis, illi figant baculos $F, D,$ & E , ita, ut E & D cum A & idem D ac F cum B sint in recta linea. Deinde adsumto puncto c , mensuretur pertica cD, cE, cF , & sumatur singularum linearum pars aliquota; vel dimidia, vel tertia, vel quarta, &c. inque d, e & f figantur baculi, atque cum his binis b & a respondententes: sic ba etiam erit talis pars aliquota lineæ BA , qualis ec vel cf est lineæ $E c$ vel eF , &c.

Corollarium II.

Quodsi quis idem problema per Trigonometriam solvere susciperet, commodius haud posset, quam si datis Dc & Fc cum angulo intermedio DcF per Problema XI. Tab. STURMII, aut Probl. IV. Perill. WOLFFII *Auszugs der Anfangs-Gründe*, inveniret angulum DFc , ut in $\triangle FcB$ anguli cum latere CF sint dati, ex quibus porro CB elicendum. Idem etiam cum triangulis $E c D$ & $E c A$ est observandum, pro obtinendo latere cA .

Corollarium III.

Imo, idem quæsitum inveniet solis instrumentis goniometricis, si angulos in campo mensuratos, Transportatorii ope transtulerit in charta, lineasque ce, cd, ef , juxta scalam absciderit: tunc enim da & db , & omnia desiderata habebuntur.

Problema II.

Distantiam duorum locorum inaccessorum, A & L, ex una mensulæ statione G paulo aliter, ac supra Tab. III. Fig. 3. exhibitum est, exquirere.

Solutio.

Infigatur baculus I utcunque, & duo alii, H & K, qui tamen propiores sibi sint, quam A & L, illisque duæ lineæ rectæ, in I se secantes, exhibeantur. Tunc fiat regressio eo usque, donec H cum A, & K cum L, ex mensulæ puncto adsumto g sint in linea recta. Ducantur in mensula rectæ ga, gi, gl , ad puncta HA, I, & KL, collineantes, in quas lineas distantiae GH, GI, & GK, pertica exploratæ, transferantur secundum scalam geometricam in h, i, k ; tunc ductis & prolongatis lineis hi ad l , & ki ad a , erit in mensula distantia al quæsitæ, juxta scalam eandem mensurata.

Demonstratio.

Hæc non multum abludit a demonstratione præcedenti. Habentur enim hic similiter $\triangle\triangle$ similia Hig , & hIg , gIk , bIg , & HLg ; gak & gAK , adeoque: ut gb ad al , ita se habet gb ad AL .

Corollarium I.

Quodsi quis solis baculis usus idem problema solve-
re vellet, is parum incommodi inveniet, si fixis, ut antea, ba-
culis H, I, K, G , linearum HG, IG, KG , sumat partem ali-
quotam, quæ jam hic sit gb, gi, gk , & ibi etiam baculos
infigat; deinde cum i & k , in eadem recta, inter g & A po-
nat adhuc baculum a , & cum b & i , in linea recta, inter g
& L firmet baculum I , tunc al erit etiam pars aliquota li-
neæ AL , quæ est hg lineæ Hg , &c.

Corollarium II.

Etiam hic mensuratis lineis GK, GI, GH , & angulis cir-
ca G , & sic ex una solum instrumenti goniometrici statione,
problema per Trigonometriam solvi poterit, si per Tabb.
STURMII Trigon. Probl. XI. aut WOLFFII citati Probl. IV.
inveniantur anguli circa I reliqui, ut habeatur etiam angulus
tertius GAI , & GLI . Ex quibus porro in triangulis AIG ,
& LIG , & dato latere communi habebuntur vel AI & LI ,
vel GA & GL , atque ex his demum ipsa distantia AL quæ-
sita.

Corollarium III.

Tandem etiam usus Transportatorii hic omnem rem tam
cito fere inveniet, quam qui in mensula operatur. Ubi an-
gulos circa g & lineas GH, GK, HI , refecerit in charta jux-
ta scalam geometricam.

Problema III.

*Trium locorum ex una mensulæ statione visibilium,
at inaccessorum, distantiam inter se paulo aliter,
ac jam ostensum est, explorare.*

Solutio.

Sint tria loca, R, S & T, (*Fig. 4. Tab. III.*) Ponatur primum baculus in N utcunque, & adhuc alius M, ita ut ex illo alius inaccessus locus, T, cum N respondeat, & reliqui duo, R & S, simul ex statione mensulæ ∇ , jungantur in lineis rectis, ut VMR & VNS. Figatur etiam baculus, O, inter V & T, ita, ut simul cum N & R in eadem recta sit, & denique ponatur adhuc unus baculus P, vel inter N & R, qui tamen etiam cum M & S collineet, vel inter M & T, ut simul cum O in linea recta conveniat. Tunc ductis in mensula lineis ex V ad MR, NS, OT, transferantur in illas distantiae VM, VN, VO, juxta scalam geometricam in m, n, o , & prolongentur lineæ mn , ad t usque, ac on ad r ; sic habetur quidem distantia RT; ut autem etiam locus S determinetur; mensura PN designetur adhuc in linea nr , ab n ad p & prolongetur linea mp ad intersectionem in s , & habebuntur singulorum locorum distantiae juxta eandem scalam geometricam mensurandæ.

Demonstratio.

Mera hic triangula similia occurrere, quilibet videt: nimirum Vmn & VMN , Vno & VNO , sicque Vro & VRO , Vtm & VTM , ergo & Vrt & VRT , similitudine inter se gaudere, ex præcedentibus constat. Et quia NR est parallela cum nr , & np proportionaliter est abscissa cum NP, igitur PSN cum psn , NRS cum nrs , SNT cum snt , sunt in eadem proportione, adeoque mensura scalæ geometricæ ubique cum mensura vulgari & majori conveniunt.

Q. E. D.

Corollarium I.

Quomodo solis baculis res in campi planitie peragi possit, ex præcedenti Problemate maximam partem patet: Ubi triangulum minus in campo *Vro* cum triangulo *VRO*, & triangulum *mtV* cum triangulo *MTV* respondet. Postea vero in linea *nr* pars adhuc *NP* secundum partem aliquotam, v. gr. dimidiam, tertiam, quartam, &c. ea ratione, qua ceteræ lineæ, est abscindenda, tumque ex *m* & *p* recedendum, donec *s* cum *n* & *V*, item *p* & *m* sint in iisdem lineis.

Corollarium II.

Per calculum Trigonometricum eadem quæsitâ haberi possunt, si quis ab initio duos modo angulos, circa *V* & lineas *MV*, *VN* & *VO* mensuraverit: sic enim ex Coroll. 2. Problematis præcedent. habebuntur anguli circa, *M*, *N* & *O*; adeoque etiam in triangulis *MRN* & *OTN*, lineæ *MN* & *NO*, una cum angulis singulis. Sicque eliciet crura *RN* & *TN*, tandemque *RT*. Ut autem & *ST* & *RS* habeantur, inveniendâ etiam est linea *NS*: cujus causâ inter alia ita procedi potest. In triangulo *MNP* jam habentur crura *MN* & *PN*, cum angulo intermedio *PNM*, ex quibus habentur reliqui *PMN* & *MPN*: & ita in triangulo *SPN*, aut *SMN*, angulus *S* latere non potest. Quo dato, infertur: Ut sinus anguli *S* se habet ad latus *PN*: ita sinus anguli *M* ad *SN*: ex quibus elicitis *ST*, & *SR*, per Problema XI. Tabularum *STURMII*, aut *IV. WOLFFII* erunt inveniendæ.

Corollarium III.

Tandem Transportatorio & instrumento goniometrico adhibito, anguli vicini, *RVS* & *SVT*, cum lineis *VM*, *VN*, *VO*, & *PN* explorentur, & domi in charta designentur modulo minori, ducanturque lineæ *onr*, *m*, *n*, *t*, *m*, *p*, *s* &c.

Proble-

Problema IV.

Distantiam quatuor locorum L, M, O, N, (Fig. 5. Tab. III.) inaccessorum in mensula ex una ejus statione paullo aliter, ac supra a me ostensum est, determinare.

Casus I.

E regione LO ponatur mensula in A, ita, ut in linea recta duo loca L & O cum mensula videantur, & ducatur linea lo A in ista duo loca collineans. Ducantur etiam lineæ ex A ad reliqua loca M & N, nimirum mA & nA. Porro quærat in linea MA punctum P, quod cum O & N sit in linea recta, itemque aliud punctum S in linea NA, quod in O & M collineet. Denique etiam adhuc duo puncta R & T, quæ cum loco L in eadem linea jungantur, ac T simul cum A, S & N conveniat. Tandem in linea recta, MA, quærat adhuc locus Q, qui ad R & N respondeat, atque harum distantiarum, majori modulo sumtarum, AP, AS, AT, QA, determinantur in mensula minori modulo, & facile habebuntur loca quæsitæ, aut integra figura juxta scalam geometricam dimetienda, si modo prius lineæ rectæ signentur in mensula, nempe *srom, pon, trl*.

Demonstratio.

Hæc ex præcedentibus intelligitur. Cum enim omnes mensuræ, vulgari pertica exploratæ, ut: AP, AQ, AS, AT, SR, & RT, in mensula juxta scalam geometricam resectæ sint; habent ubique triangula similia, adeoque crura circa æquales aut eosdem angulos proportionalia.

Corollarium I.

Quodsi idem in campi planitie fieret, ut mensuræ majores in particulis aliquotis determinarentur, quemadmodum in mensula scala geometrica factum est; tunc baculorum usu hoc problema solvi etiam posset. Nimirum: Figantur baculi, verbi gratia, in tertia parte lineæ PA & QA, ut habeantur pa & qa ; sumatur etiam tertia pars lineæ AS & AT, in s & t , & pars similis rt ex RT, ut rs ex RS. Tunc regrediendum a baculis s & r , usque dum perveniamus in lineam ap , aut aq , nempe in m , ubi etiam baculus est figendus; sic & recedendo a baculis at s , & qr , donec in n baculus infixus connexionem visus inveniat: item ponendo baculum o inter n & p , ac inter m & s , tandemque pedem referendo ab a per o , ac à t per r , usque dum visu jungamus illos baculos in l : Tunc habebuntur omnium distantiarum ml , ln , no , mo ; partes tertiæ; hisque triplicatis, ipsum quæsitum. Et sic etiam in quavis alia ratione.

Corollarium II.

Imo exercitio Trigonometriæ planæ omnes has distantias determinabiles quoque esse, negare haud poterit, qui rem adgredi non pigrabitur. Semper enim aliud quæsitum ex alio eliciet.

Corollarium III.

Instrumento etiam geometrico & transportatorio haberi similiter desiderata possunt. Nimirum vicini anguli MAO, & LAN transferantur in charta, & lineæ vulgari pertica mensuratæ, AQ, AP, AT, AS, SR, TR, in lineis consignentur, & ductis novis lineis qrn , trl , $srom$, omnia liquido constabunt in scala geometrica determinanda.

Scholion 1.

Neque tamen abnuendum quoque est hoc : Quo pluribus angulis figura dimetienda prædita est, eo operosius evadere exercitium. Id quod vero etiam in hoc casu, ubi duæ mensulæ stationes adhibentur, inficiari nequit. Ut ideo hic modus, quo plures una mensulæ stationes eliguntur, ideo commodior haud sit, nec isti præferendus.

Scholion 2.

Quia vero locorum plurium distantia occurrit, adeoque operationes quoque diversæ haberi possunt : igitur quatuor locorum distantias aut Trapezia diversimode proponemus & solutiones instituemus.

Casus II.

Sit figura LMNO, (*Fig. 6. Tab. III.*) Sumatur statio mensulæ in linea recta cum latere LM, in A. Ducantur ex puncto adsumto A rectæ ad loca quæsita AML, AN, AO. In linea AN eligatur locus P, cum quo, & singulis trapezii angulis inveniantur puncta Q, R, S, lineas rectas in P se secantes facientia, ac in lineis extremis AL & AO terminantia. Ponatur adhuc alius baculus T, vel inter Q, P & O, vel inter MP & R, qui sit simul inter N & S. Nunc metiendæ sunt pertica lineæ AQ, AP, AS, AR ac PT & scalæ geometricæ auxilio transferendæ in lineas in mensula consignatas, ab A in *q, p, r, s*, & à *p* in *t*. Tunc lineæ rectæ prolongatæ *qpt o*, *sp l*, *r p m*, *st n*, singula loca in mensula determinabunt.

Corollarium 1.

Similiter solis baculis partes aliquotas linearum AQ, AP, AS, AR, determinando ab A in *q, p, s, r*, & à *q* & *p* retrogrediendo in *o*, & ibi baculo signando, item ab *s* & *p*

tendendo in l , sic & ab r per p pergendo in m , ut & ponendo baculum inter s & n , qui & simul cum p & q collineet; habebuntur omnes distantiae quæsitæ in particulis aliquotis.

Corollarium 2.

Nec, cui placuerit trigonometricè rem conficere, difficile erit. Primo enim ex lineis AS & AP cum angulo PAS invenitur latus PS . Deinde in triangulo POS ex datis angulis & latere PS , habetur PO , & in triangulo PNS ex eodem latere PS & angulis ex præcedentibus notis oritur PN . Postea in triangulo QLP ex latere QP , (quod ea ratione, qua PS inveniendum) ex angulis, habetur PL & PM . Denique ex his PM, PL, PN & PO , angulisque circa P habentur lineæ ML, LN, NO, MO .

Corollarium 3.

Denique haud incommodius rem expediet Geometra, si angulos vicinos QAP , & PAS , mensuratos Transportatorio in charta delineabit & ad mensuram minorem delineabit Aq, Ap, As , & pt , in campo prius vulgari pertica exploratas. Et porro his lineis prolongatis refecabit Ar : deinceps ductis per p rectis qpo, rpm, spt , refecta que parte pt , juxta eandem scalam, ducet stn . Sic enim habebit in charta figuram desideratam.

Casus III.

Sit trapezium fere ut in præcedentibus: locetur mensula in A , *Fig. 7. Tab. III.* & in ea ad singula loca M, L, N, O , collineando ducantur rectæ. Figatur baculus S utcumque, fiatque regressus ad P , ut S & O convenient in linea recta, & P sit inter M & A ad regulam. In eadem quoque linea in Q infigatur alius baculus, qui cum N & eodem S rectam constituat. Sic & ex altero latere ponatur baculus T , qui

similiter cum S. & L in una collocatus sit recta. Quodsi inter T & M adhuc baculum ponamus R, qui in lineam PSO coincidat: habebimus omnia data ad figuram $lno m$ in mensula delineandam. Scilicet pertica mensurandæ sunt lineæ AP, AQ, AR, AT, RS, & juxta scalam geometricam in mensula determinandæ ab A in p, q, r, t , & ab r ad s . Tunc ductis lineis tr ad m , ts ad l , ps ad o & qs ad n ; habebuntur singuli trapezii anguli, sicque figura quæsitæ.

Corollarium.

Solis baculis figendis, si partes aliquotas adsumere velimus; ut & Trigonometriæ ope ex lineis mensuratis & angulis vicinis mAl , lAn , nAo , omnia quæsitæ, quamvis operosius, haberi possunt. Facilior autem modus, præter mensulæ usum, erit, si angulis vicinis, ac lineis in charta scalæ geometricæ & Transportatorii auxilio determinatis, lineæ trm , tsl , $ps o$, & qsn , ducantur.

Casus IV.

Sit aliud trapezium PR TS, *Fig. 8. Tab. III.* Infigatur in medio circiter B. Statuatur mensula in A, ita, ut ex adsumto in illa puncto A ad singulos angulos non modo, sed & ad B collinari, ac lineæ rectæ duci possint. Quibus factis, inveniuntur ac signentur loca C, D, E, F, quæ sigillatim cum B & uno locorum P, R, T, S, rectam lineam faciant, mensuratæque AE, AF, AB, AC, AD, transferantur juxta scalam geometricam in mensulæ lineas, & ducantur porro rectæ dbp , cbs , fbr , ebt : tum habebuntur omnes anguli trapezii quæsitæ.

Corollarium I.

Soli baculi figuram quoque designabunt in planitie, si partes linearum aliquotas sumamus: v. g. distantiarum AE, AF, AB, AC, AD, partem tertiam, & infigamus baculos, eodem

dem modo ordinandos, quo hic in e, f, b, c, d , & retrogre-
diamur ex d & b in p , ex c & b int, & ex f & b in r , &c.

Corollarium 2.

Trigonometriæ applicatio singula quoque puncta S, P, R, T , inveniet hoc modo: Ex lineis BA & DA , & angulo BAD datis habetur angulus circa D . Deinde ex latere AD & angulis in triangulo APD , habetur AP aut DP . Porro ex lateribus AB & AC cum angulo BAC elicitur angulus C : quo dato in triangulo ASC ex linea AC & angulis reperitur sive AS , sive CS . Sic etiam ex AB & AF cum angulo FAB invenitur angulus F , & ex hoc ac reliquis angulis in triangulo FRA , datoque latere indagatur FR aut AR . Tandemque ex EA & BA cum intermedio angulo investigatur angulus E , & ex hoc & angulis reliquis cum latere EA , ET aut AT haud latebit.

Corollarium 3.

Nec prolixam operationem accusabunt, qui mensuratos angulos vicinos circa A ac lineas AF, AE, AB, AD, AC , in charta Transportatorii & scalæ geometricæ auxilio designant: sic enim facile quæsitæ reliqua, lineis eb, fb, db, cb , continuatis, deprehendentur.

Scholion 1.

Demonstratione hic superfedemus: cum ea ex præcedentibus pateat. Mera enim triangula similia hic habentur, & in sequentibus quoque occurrent. Solis igitur problematum solutionibus erimus occupati, donec alia materia aliam demonstrationem postulaverit.

Scholion 2.

Plures dari trapeziorum pariter & stationum mensuræ casus, a se diversos, non negamus: sed eos facile, mutatis

mutandis, confici posse bene attendentibus propalam est, si modo hæc ubique notetur regula: ut ad singula loca quæsitæ duæ ductæ habeantur lineæ; altera ex mensulæ statione, altera ex duobus punctis accessis aliis, in mensulam, scala adhibita, transferendis. Idque etiam in subsequenti figura observatum esse, adparet.

Problema. V.

Distantiam quinque locorum inaccessorum ex una mensulæ Prætorianæ statione invenire, & paullo quidem aliter ac supra exhibui.

Solutio.

Sint loca quæsitæ C, D, E, F, G, *Fig. 9. Tab. III.* Locetur mensula, si fieri possit (id quod hic supponimus) ita, ut binorum utrinque locorum distantia rectæ continuatæ collineent in unum concursus punctum. Ut: G & F, ut & D ac E concurrunt in A. Locetur ibidem mensula & ad Dioptræ directionem agantur lineæ Ad, Ac, Ag. In linea AC adsumatur punctum B, baculo signandum, & in lineis collateralibus inveniantur puncta H, I, K, L, quæ cum B & locis quæsitis collineent. Sic loca D, E, F, & G facile in mensula determinari poterunt, si modo distantia AK, AL, AI, AH & AB rite abscindantur juxta scalam geometricam in *b, i, k, l,* & *b.* Distantia tamen AC nondum est determinata: igitur vel in linea BL, vel in BH quæritur punctum inter K & C, aut inter I & C medium in N, ac ejus ab L aut I distantia, majori mensura sumpta transferatur minori modulo in mensula ac linea respondente, tunc linea *knc* etiam locum desideratum c designabit.

Scholion.

Qua ratione vel solis bacillis, vel Trigonometriæ applicatione, vel denique instrumentis goniometricis & in campo & in charta, una cum scala geometrica adhibitis, easdem distantias invenire queamus, ex hæctenus dictis satis intelligitur.

Scholion.

In præcedente problemate supponebam, loca ita esse comparata, ut bina lateralia respondeant, & una in mensula linea ad illa collineet. Ne igitur quis putet, alio in casu id forte non procedere: ecce novum Problema ad Schema *Fig. 1. Tab. IV.*

Problema VI.

Ubi collineatio ad quinque loca singula seorsim datur (quæ sint B, C, D, E & F,) ex unico puncto A in mensula adsumto, illa determinare.

Solutio.

Figatur baculus G in linea media AD, & ad hunc ac loca reliqua definienda ponantur in lineis lateralibus baculi, H, I, K, L. ita ut cum locis B, C, E & F, & medio baculo G rectas constituent, IGC, HGB, KGE, ac LGF. Utque etiam locus medius D determinetur: ponatur baculus alius in N, inter L & D. Quodsi igitur lineæ AI, AH, AK, AL, AG & GN majori modulo explorentur, & in mensula ad scalam geometricam in *b, i, k, l, g* & *n* designentur: ductæ lineæ rectæ *bgh, igc, kge, lgf* & *lnd*, singula loca quæsitæ ad eandem scalam determinabunt, ut eorum inter se distantia pateat liquide.

Corollarium 1.

Extra usum menſulæ, ſolis baculis & instrumento goniometrico adhibitis, omnes iſtæ diſtantiæ habentur, ſi angulis ſingulis ad A, una cum lineis AI, AH, AG, AK, AL, item GN, & angulo circa N, menſuratis, hæ menſuræ in charta, Transportatorii & ſcalæ geometricæ ope designentur. Sic enim lineæ per puncta designata ductæ omnia deſiderata determinabunt.

Corollarium 2.

Nec difficile erit Trigonometriæ perito, ex data linea AG & angulis circa A & G, lineas GB, GC, GE, & GF, itemque ex linea GN & angulis circa G & N, etiam GD invenire per Probl. I. Trig. WOLFFII contract. Poſtea ex datis lateribus GB & GE cum angulo intermedio habebitur etiam BC, & ex CG & DG cum angulo intercepto circa G exploratur CD; & ſic reliquæ quoque diſtantiæ, DE, & EF per Probl. 4. l. c.

Scholion.

Si loco GN, in linea GH aut GF intermedius alius adſumatur, qui unam lineam cum D & I, aut cum D & H faciat, punctum D ſimiliter haberi poterit.

Problema VII.

Diſtantiã ſex inter ſe locorum inaccessorum, aut polygonum ſexangulare inaccessum ex uno menſula, eoque conſtanti loco, inquirere.

Solutioes Caſus I.

Sit polygonum ABCDEF (Fig. 2. Tab. IV.). Adſumatur punctum G in linea AD continuata uſque ad punctum

Etum O in mensula adsumtum. Fiat collineatio ex hoc puncto O ad singula loca; nisi bina aut plura in unam rectam commode coincidunt. Atque adsumto puncto G accessio in linea circiter media, ex. gr. ADGO, quærantur adhuc alia puncta in extremis utrinque lineis: nimirum cum G & B rectam facit N, cum G & C convenit M, cum E & G in eadem recta habetur I, cum F & G collineat K. Restant duo anguli e regione positi, A & D, quos una linea conjungit cum G & O. D autem cum E & H, & idem D conjungitur etiam cum C in puncto L. Ut autem & A determinemus, in linea OF quæratum punctum P, cum M & A recta conveniens. His expeditis mensura sumitur linearum ad punctum O in mensula ex singulis locis concurrentium; scil. OK, OI, OH, ON, OM, OL, OP, OG, & transferatur juxta scalam in lineas ex O ad istas regiones ductas, in *k, i, h, n, m, l, p, & g*. Sic postea loca quæsitæ in mensula facile inveniuntur, per rectas nimirum ex istis intersectionibus collateralibus per *g* continuatas itemque per lineas ex *m*, per *p* ad *a*, & ex *e* iam determinato ad *b*; per *d*, item ex *c*, etiam jam invento, ad *l*, per idem *d* ductas.

Scholion.

Alia quoque ratione, ut in præcedentibus problemat. nimirum per baculos una cum instrumento goniometrico designatis iisdem punctis & angulis, vel adhibito calculo trigonometrico, hæ locorum distantia haberi possunt, si modo nota sit linea OG & anguli circa G & O; sic enim in $\triangle OEG$ habetur eodem, modo ut in præcedentibus, nim. Probl. 1. Trigonom. WOLFFII contr. linea EG; item ex angg. in $\triangle OFG$ & eadem linea OG; proveniet quæsitæ FG; sic & in $\triangle GBO$ ex angg. & eadem OG, latus invenietur GB, ac denique in $\triangle GCO$ eodem modo acquiritur latus GC. Porro in $\triangle AOM$ ex angg. & latere MO, habetur etiam li-

Actor. Ph. M. Vol. IX. L nea

nea AO, ex qua, subtracta OG, relinquetur GA; ac tandem vel ex i angulis & latere OH, vel ex i DOL angulis & latere OL, elicitur OD, & sic subtracta GO, etiam GD. Ex quibus inventis nunc per Probl. 4. Lib. cit. porro exquiruntur inter se distantiae AB, BC, CD, DE, EF & FA.

Solutionis Casus II.

In figuris 8. & 9. *Tab. III.* ac 1. & 2. *Tab. IV.* punctum accessum B vel G adsumimus, ad quod loca inaccessa & quaesita ex utroque latere collineando retulimus, ut ista cum hoc & alio in extremis lineis adsumto, & baculo signato rectam constituerent. Dari autem casus potest, ubi etiam sine loco accesso prius adsumto omnia fere quaesita inveniuntur, si modo locus quidam inaccessus mensulae proximus, ad quem jam e mensula collineatio facta est, per duo puncta alia, in linea recta adsumta, determinetur, ut hic tanquam notus nunc haberi possit. Sit igitur figura inaccessa sexangularis ABCDEF, *Fig. 3. Tab. IV.* F sit locus proximus inaccessus, ad quem linea ex mensula Ob collineet. Figantur duo baculi N & G, eorumque ab O distantia designetur in mensula: sic ducta recta gnf, non solum punctum f, sed & integram lineam fa describet. Nunc porro cum hoc loco f determinato, visu connectantur loca C, D, & E in M, L & H, horumque distantiae ab O in mensula signentur juxta scalam, in m, l, & h: sic ductae rectae mfc, lfn & hfe, ista puncta quaesita, imo integram etiam lineam fe dabunt. Ut solum locus B, qui pone F adhuc quaerendus est, ex alio puncto sit determinandus. Nimirum inter G & B ponatur adhuc P, qui simul in lineam ex O ad alium locum, v. gr. D, cadat, & hujus ab O distantia refeceretur ab O in p juxta scalam; sic linea gpb etiam quaesitum b indicabit.

Corollarium 1.

Atque idem quoque interdum commode procedit in figuris quinquangularibus, imo & quadrangularibus, quæ angulum nobis obvertunt.

Corollarium 2.

Trigonometriæ peritus primum inquiret circa $\triangle GFO$, ex angulis circa O, G & F, ac linea OG, in lineas GF & OF, & ex his & angulis FOA & FAO, (ex præcedentibus hauriendo) in lineam AF. Sic in $\triangle OBG$ ex angulis circa O & G & OG habebitur OFB, adeoque & FB. In $\triangle MCO$ ex MO & angulis invenitur OC & MC. Porro ex LO & angulis in $\triangle LDO$ exploratur LD & OD: ac tandem ex HO & angg. linea HE & HI, sicque & FE. Quibus inventis etiam lineæ DE, ex datis DF & EF cum angulo intermedio, & reliquæ quoque lineæ, DC, CB, BA, ex similibus datis, per Probl. IV. Compendii Wolffiani & XI. Tab. STURMII haberi una cum omnibus angulis, sicque tota figura delineari potest facillime.

Problema VIII.

Unam eandemque figuram inaccessam mensulæ diversis modis locatæ, attamen in sua statione immotæ, inscribere.

Solutio.

Unum exemplum diversa ratione tractari posse, tribus his figuris, *Tab. IV. Fig. 4.* & *Tab. V. Fig. 1.* & 2. exhibebimus, ubi una eademque figuræ inaccessibleis facies in mensula diversa ratione sistitur. Eædem quidem lineæ in *Fig. 4. Tab. IV.* & *Fig. 1. Tab. V.* ex puncto O in mensula ad-

sumto excurrunt ad singula loca, præter E & G, quæ in unum cadunt lineam EGO: at reliquæ lineæ, loca singula refecantes & determinantes, variant, & tamen una & æqualis figura in mensula generatur. Quod enim ad *Fig. 4. Tab. IV.* attinet, quæ primum menti nostræ obijciebatur, ubi per septem baculos septem loca inaccessa inveniri posse monstramus: primus baculus fuit N, inter O & A, & post hunc secundus I, inter O & B, qui simul cum D & N unam constituat lineam. Mensuratis igitur distantis ON & OI, illisque in mensula minori modulo expressis, ducta recta *ind*, inventus fuit locus D. Hunc inter & NI positus est baculus tertius X, qui simul G & F conjungit in una linea, & cum his locis quartus R in una recta inter D & O infixus est. Mensuratis ergo OR & OX, hisque mensuris in mensularite notatis in *r* & *x*, ductaque linea *rxgf*, prodierunt loca G & E. Postea quintus baculus S, inter D & O locum obtinuit, & cum A & X collineans, illud punctum A determinavit. Mensurata enim OS, & in mensula debito modo signata, linea *fxa* locum istum abscindit. Idem etiam factum est cum loco E, qui cum X & sexto baculo M collineat: hujus igitur distantia ab O in *m* signata, & ducta linea *mxe*, habebitur ejus vestigium. Restat locus C, qui septimo baculo H, inter O & B vel I ponendo, ita ut cum E & C rectam constitueret, inveniri poterat. Nam mensura IH, aut OH, in *b* minori modulo designata, ductaque linea per locum *e* jam inventum, linea *ec* & locus *e* latere amplius non poterat. Atque his rite peractis omnes lineæ ac distantie CA, CE, EA, AF, FB, EB, ED, &c. minori mensura facile designari possunt.

In *Figura* autem *I. Tab. V.* licet eadem collineationes ex mensulæ loco O factæ, ad singula loca determinanda habeantur: tamen reliqua puncta adsumta fere sunt diversa, præter N & I, quorum illud quidem inter O & A, hoc inter

ter O & B rectam constituit; sed ita tamen, ut illud simul cum G & C, hoc cum H & E collineet: H autem vel in eadem simul linea, cum N & B, vel in eadem cum O & F adsumi possit: Ubi etiam isto in casu NH metienda & in mensula designanda, in hoc autem OH quærenda esset. Et quia M simul cum G & A, & cum N & B concurrat, ita ut etiam inter D & O habeatur, R autem in eadem linea cum G & F consentiat: horum baculorum ab O distantia modo mensuranda & in mensula consignanda est, positoque adhuc baculo L, cujus ope in linea cum N tam G, quam C habebitur: sic omnia loca per sex tantum baculos inquisivimus.

Alia autem linearum dispositio prodiisset, si vel locus N inter E G & O, vel plane alius mensulæ locus esset adsumtus. Id quod tentantibus inventu non adeo erit difficile. Nimirum *Figura 2. Tab. V.* diversam fere a prioribus rationem exhibet. Ex O scilicet in mensula adsumto quatuor tantum rectæ excurrunt ad loca D, C, A, F, B: reliqua alio modo alligata habentur. Ponitur mensula cum loco O in eandem rectam cum D & C, quæ duo loca designantur, ibi per baculos L & I, hic per idem L & R, ubi etiam G simul determinatur, qui inter C & LR cadit. Cumque C iam ex binis hisce locis haberi possit, etiam E non latebit: baculus enim H in eadem recta cum CE, & recta EGS illum prodent. Locus etiam F cum G connectitur in M, & inter hunc locum M & B baculus L eundem etiam inaccessum B determinabit. Restat, ut habeatur D per loca L & I, & denique A, quod vel ex loco inter S & A, vel quod melius, inter R & A, nempe ex X (vel etiam ex puncto inter I & A) haberi potest. Ab initio baculum quoque N posuimus inter O & A, M & B: sed nunc video, illum esse superfluum. Ductis enim quatuor in mensula lineis, ut supra indicatum, mensurentur OM, OL, OS, SR, RI, IH & LX, & ad scalam geometricam designentur

tur in $m, l, s, r, i, h,$ & x , sic linea $dli, cglr, sge, rxa, mgf,$
& $ceb,$ singulorum locorum puncta indicabunt.

Corollarium 1.

Quodsi quis horum locorum inaccessorum inter se distantias vel trigonometricæ, vel transportatorii & scalæ geometricæ, instrumentique goniometrici ope, ex angulis cum lineis quibusdam datis, inquirere gestiât, nihil aliud illi opus foret, quam ut sciat angulos circa O, R, S, M, I & H , *Fig. 4. Tab. IV.* ex quibus cum lateribus $OR, OS, OM, OI,$ & OH , reliqua incognita haud difficulter colligi poterint.

Corollarium 2.

Similiter in *Fig. 1. Tab. V.* ex lateribus $OR, OM, OI, OL,$ & angulis circa O, R, M, L & I , cætera, quæ latent, eruentur, sicque lineæ rectæ intermediæ DC, CE, EA, AF, FB, BG & GD , per *Probl. XI. Tab. STURMII Trigon. aut Probl. IV. WOLFFII* habebuntur.

Corollarium 3.

Nec difficile foret, pari fere ratione in *Figura 2. Tab. V.* procedere. Ex datis nimirum angulis in $\triangle DOI$ & latere OL prodit vel DO , vel DI ; ex angulis & latere OS i OGS habetur tam OG , quam GS , adeoque ex OD & OG cum angulo O elicitur DG . Sic in $\triangle MBO$ ex MO & angulis proveniet BS , adeoque GS & BS cum angulo intercepto dabit GB . In $\triangle SEN$ ex basi SH & angulis profertur SE , ex quo GS subtractum dat GE . Similiter ex $\triangle OCR$, ut & DGR angulis & latere OR producitur GC , & sic porro. Nam eodem modo cætera omnia obtineri possunt.

(*Coburgo Halam missa d. 24. Januar. 1748.*)

OBSERVATIO XXI.

Dn. D. JOANN. ADAMI RAYMANNI.

Petechiarum mendacium Historia, earumque à sinceris differentia.

Quamquam petechiarum hæc distinctio nondum civitate donata, sive in Medicorum scholis usu recepta sit, sufficiente tamen cum nitatur ratione, minime eam repudiandam esse arbitror: Ex improvise namque, sub orthostadia, citra omnem vel graviorem saltem febrilem commotionem erumpentes maculæ, tam indiscretam, cum notissimis malignarum februm petechiis habent similitudinem, ut easdem primo adspectu ab invicem discernere, ut prognosæque ac medendi interest methodo, nec omnium, nec facile semper sit, & ex hoc principio sub petechiarum genere species collocari queant; quarum proinde illas *petechias mendaces*, has vero *sinceras* adpellare lubet: *scorbuticas* namque more vulgari easdem dicere, pudet & tædet, partim quod illis quoque locis & regionibus familiares sint, quibus Scorbutus non indigena, sed ignotus plane est hospes, infonsque per consequens accusatur: partim quod dyscrasiæ humorum scorbuticæ in morbis prætextus, communiter nihil aliud, quam occulta morbi qualitas, adeoque ignorantiaë causarum morbiferarum speciosum velamentum atque asylum sit. Nec aliquid refert, quod ejusdem schematis maculæ, & quidem hæmorrhagiarum quarumvis, narium vero & gingivarum præcipue non minus feraces, genuina realis Scorbuti soboles sint, (quare, ne quid dissimulem, præcipit inter in *Actis N. C. Volum. VII. Observ. 110.* decernitur, nulla cum hoc exanthemate scorbuti signa vel sub

sub initium, vel augmentum, comparere,) quoniam hæ illis longe alios exferunt mores, dum & pertinaciores sive magis chronicæ sunt, & graviorum symptomatum stipantur cæterva; quapropter mendosam hanc denominationem earundem patrocínio male defendi, in propatulo est. Cum interim multum de nomine disquirere idem foret, ac de lana rixari caprina, idcirco cujusvis optioni relictum esto, sive consuetam *macularum scorbuticarum* adpellationem retinere, sive probatam nobis *petechiarum mendacium* huic surrogare, dummodo in re factique consentiamus historia: quam siquidem non injuria inter adfectus desideratos & omissos repono, systemata namque Medicorum nec pro dignitate, nec ex professo, sed defunctorie & oscitanter saltem, ceu symptomatis scorbutici, exanthematum horum meminisse consueverunt, ea propter illam, si non prætexere, pro viribus tamen adumbrare, simulque earundem a sinceris petechiis discrimen indagare atque hinc eruere jam suscipio.

Est autem primum utrisque maculis id commune, quod per summam cutem læviter, id est, absque ulla ejusdem asperitudine, multo minus protuberantia, efflorescant, atque idcirco conspicuæ quidem, sed non simul palpabiles sint, ea tamen cum differentia, quod petechiis veris inficere faciem insolens fere, spuriiis vero satis frequens sit: quarum hæ insuper magis quasi pro more petechiarum pestilentialium, quas Belgæ a forma, quam referunt, piperis, *Peperkorn* vocant, prominulæ esse videntur. Dein conveniunt in eo quoque, quod post dierum aliquot intercapedinem sensim pallescentes, cuticula illæsa, sive, ut explicite dicam, eadem nec rupta, nec furfurum vel squamularum forma secedente, insensibiliter, nisi mors præveniat, dissari consueverint: hoc tamen rursus interposito discrimine, quod veræ quidem fugaces & instabiles, mendaces contra fixæ magis & pertinaces sint; illæ enim ut levi de causa citam subeunt palindromen,

men, ita citius etiam tertio, quarto, vel quinto post eruptionem ut plurimum disparet die: hæ autem, stationem suam firmiter tuentur, ut ne quidem per intercidentes profusissimas hæmorrhagias intro facile recurrant, tardiusque circa 7. 9. aut 11. diem evanescant. Communem porro utræque habent colorem; jam enim purpurascunt, jam livescunt, iam prorsus nigrescunt; figuram item & latitudinem eandem monstrant, rotundæ namque familiariter sunt, pulicumque æmulantur puncturas, nisi quod centrali puncto, ceu ictus, destituantur, vestigio: latitudine æquant non raro lenticulas, imo eas aliquando excedunt, illa tamen iterum cum disparitate, quod petechiæ spurix veris & frequentius mox ab exordio, & quod præcipuum est, impune magis colorem nigricantem induant, a regulari item forma sæpe desciscant, hoc est, triquetrx vel quadratæ aliqua ex parte compareant, & veras latitudine, si pestilenciales excepero, quas grossum aliquando æquare perhibent Loimographi, communiter vincant.

Fallitur ergo & fallit *Christianus Joannes LANGIUS*, dum macularum petechialium & scorbuticarum discrimen docere intendens, illas lenticulas, has vero vix caput acus æquare, atque proinde priores semper, ut forte adhuc tum juniore Medico, *Dissertat. XXVII. §. 19.* excidit, vel ut *Præxeos suæ Cap. XIV. §. 8.* cautius scribit, ut plurimum posterioribus majores esse prætendat: quamvis enim indeterminata nec constanter eadem utrisque sit latitudo, propius tamen collimasset ad scopum, si, ordine inverso, has illis frequentissime latiores esse dixisset. Prudenter interim discretionis huic signo diffidens, recipiendam esse sociæ febris conditionem ac indolem, consulit, ceu in quo anacrifeos si non omne, summum tamen, consistit momentum. Id enim genuinis petechiis singulare est, ut vix unquam alias, nisi cum febris continuis, iisque malignis, præcipiti scilicet &

citra caussam manifestam extrema virium prostratione comitatis, mendacibus contra, ut citra febris concursum sub orthostadia, raro per intermittentes simplices aut duplicatas, rarissime per subcontinuas benignas efflorescant. Quapropter jam olim Joannes STEPHANI, *Oper. medic. Dec. IX. Conf. 6.* minus eos tolerandos esse censuit, qui quamcunque in cute efflorescentiam *petechiarum* insigniunt nomine, etiamsi febris sit aut intermittens, aut mitissima. Celeberr. JUNCKERUS etiam in *Conspectu. Medicinæ theoret. pract. Tab. XLIX.* cavet, macularum scorbuticarum cum petechialibus confusionem: inducunt quippe febres ultra acutarum terminum excurrentes, humorum dyscrasiam scorbuticam, vel si in corpus ad hanc jam dispositum incidant, maculis illud decolorant non semper petechialibus, sed scorbuticis, ut inquit SORBAIT *Med. Pract. Tract. I. Cap. 61.* pronunciandis. Hinc etiam petechiarum illæ ordinarie plus minus contagiosæ, populares, ancipitisque periculi; hæ vero sporadicæ, imo individuales, & citra infectionis metum securiores sunt: Neque enim vita in his facile, si febris absit, nisi forte exhaustis per effrenes hæmorrhagias cum sanguine viribus, periclitatur, sed si illæ habenas admittant, fere in tuto est.

Tantopere autem amant petechiæ mendaces hæmorrhagarum quarumvis connubium, ut nonnisi perraro solitaria compareant, verum communiter vel simul cum illis concurrant, vel eas præmittant, vel, quod frequentius est, pedissequas habeant, quo ex capite sunt, qui morbum hunc hæmorrhagico-maculosum adpellant. Quapropter vix jure redarguendus ero, si hæmorrhagarum hanc fertilitatem, proprium earundem esse dixero characterem: nam quamvis veræ quoque petechiæ interdum sanguinem eliciant & profundant, longe tamen hoc illis est insolentius idque ut plurimum lethale, prioribus vero, nisi modum excedant, respective

ſpectivè innoxium, ſi non ſalutare. Ad hiftoriam porro petecharum mendacium, ſpecificamque earundem differentiam pertinet, quod, ut uſu atque experientia comper- tum habeo, præ reliquis ætatibus puerilem quam maxi- me, ſub exitum ſcilicet primi, aut quod fere ſolemnius eſt, exordium ſecundi annorum ſeptenarii conſtitutum, adgredi conſueverint, ubi veræ, quia ſunt contagioſæ, omnem in- differenter ætatem impetunt. Toto enim, quo Medicinam facio, tempore, nonniſi in ſeptem, novem & decem annos natis eaſdem mihi ſpectare contigit: fuerunt autem, ut ver- bis earundem depingam imaginem, maculæ læves, nil ultra planitiem cutis eminentes, nec pruriginosæ, latitudine aci- culæ grandioris caput à potiori æquant, nonnullis earum in corporis extremitatibus illud ſuperantibus, colore lividæ & nigræ, qualem ſanguis ſubter cutem a ſugillatione effu- ſus exhibere aſſolet, figura majori ex parte rotundæ, inter- ſperſis quibusdam irregularibus: & hæc citra omnem febrem ægritudinis, vel gravioris mali ſenſum, manifeſtamque pro- phaſim, rare & ſparſim, in cruribus potiffimum, hinc bra- chiis & abdomine, plerumque vero per omnem cutis ſu- perficiem, ne facie quidem excepta, acervatim & confer- tim proruperant, quibus poſteriori præcipue in caſu, una vel paullo poſt, incognitæ olim gingivarum cruentationes, ea- rum a dentibus putrilaginofæ, non citra foetorem, ſecefſio- nes, atque impetuoſæ, modo per vices repetentes, modo continuæ, narium potiffimum accedebant hæmorrhagiæ, maculas nil quicquam colore privantes vel diminuentes, quoad ſanguinis exundatione cohibita, magis magisque ex- pallescentes, ſenſim, citra minimam cuticulæ decorticatio- nem divaporarent inſenſibiliter, temeratamque corporis in- tegrilatam, ſi reſidem a tanta fluidi vitalis jactura virium ex- cepero languorem, brevi & optato reſtituerent.

Talem morbi hujus cum definita ætatis periodo consuetudinem doctiff. Dn. BEHRENS, pro sagaci suo ingenio, non saltem jamjam perspexisse, sed & sua atque ad quos, in *Dissert. Epistolari de Adfectionibus a comestis mytulis*, provocat, ZELLERI, MOEGLINI & BINNINGER experientia persuasum divulgasse comperio: cui hæresi plures quoque Medicorum illustrium suffragantur observationes, quas pro confirmanda thesi hic producere nec loco nec tempore alienum erit. Ita Caspar PEZOLDUS *Observat. Chirurg. VI.* refert, filium maculas octennem sanguineas, puniceas & violaceas, comite hæmorrhagia universali, narium utpote, alvi, renum, &c. maxime periculosa, exclusisse, qui tamen morbo hoc prospere explicatus est. Hinc non disparem casum scientissimus & dives experientia WERLHOFIUS, in puella conspexit decenni; hæc enim, ut *Disquisitionis de Variol. & Anthrac. Cap. III. §. XV. Nota 65.* exponit, citra febrem & aliquam ægritudinem, pariter in hæmorrhagiam largam, sanguinis partim sinceri nigri, partim serosi, per gingivas, nares, pulmones, stomachum, intestina & vesicam, per undecim dies, vicibus anomalis, cum deliquio extremorumque perfrigeratione, recurrentem incidit, sub qua sensim nigerrimæ & copiosæ toto in corpore erumpebant maculæ, quibus cessante sanguinis profluvio evanescentibus, natura quamvis tanta liquoris vitalis portione spoliata, ut in corpore pallidissimo, sub elanguido pulsu parum admodum ejus superesse videretur, arte tamen adjuncta, plenam & constantem a morbo portavit victoriam.

DOLÆUS *Ephemer. N. C. Dec. II. Ann. IV. Obs. 118.* pueri mentionem facit nondum novennis, alioquin sani, cujus omne corpus absque dolore, febre, aut lassitudine prægressa, subito una cum facie, labiis & lingua, ubi mane adsurgeret; numerosissimis maculis lividis & nigerrimis tantopere obsitum fuit, ut dorsum, interspersis maculis, trutarum
non

non diffimilibus, baculis perculsum esse videretur, quæ tamen intra paucos dies per antiscorbutica, vel potius propria naturæ vi (suppositam enim humorum dyscrasiam scorbuticam, adeo confestim emendari extra fidem est,) pristina restitutus est valetudini. Puerum decennem sistit celeb. Dn. D. JOERDENS, *Actor. N.C. Vol. VII. Obs. 110.* qui, superatis morbillis, post exactos in perfecta sanitate dies 14. citra febrem vel commissum errorem, gingivarum primum cruentatione cum foetore, mox vehementi narium hæmorrhagia vomituque cruento correptus est, maculis sub hoc profluvio in omni corporis planitie prorumpentibus, *sanguineis*, non a colore, sed, ut se explicat, earundem origine (quam a sanguine subter cutem restagnante, ducere, ex eo opinatur, quod ex nonnullis earum, remota cuticula, coagulatum protraxit) ipsi dictis: licet autem ex sanguis mortique proximus esse videretur, consopita tamen extemplo hæmorrhagia, quam auctior macularum exceperat cum pervigilio eruptio, hisque intra quindecim dies disparentibus, superstes & incolumis evasit, id quod alteri quoque puero, nec non puellæ, post superatas variolas accidisse narrat. Consimiles item maculas, læves, rubentes, sanguineas, latitudine pisum partim æquantes, partim superantes (quarum nonnullæ apertæ sanguinem pariter fuderant), in septenni puero, ob paupertatem male nutrito, nocte quadam ex improvise, sine præcurrente mali alicujus sensu, prorupisse, testatur in *Act. N.C. Vol. II. Obs. 79.* ZWINGERUS, quibus sequente die copiosa e faucibus, sine vomitu & tussi, per vices in alterum usque diem repetens successit hæmorrhagia, qua coercita, exasperata fuere cuncta symptomata, imo post triduum, ipsa turbari coepit ratio, & circa octavum diem, spiritus reddebatur impeditior, donec duodecimo tandem morbi die, sub sudore largiore sensim dissipatis, & intra paucos dies in totum evanescentibus maculis, rationis

usus corporisque rediret integritas. Puerum denique decennem, ne plura cumulem testimonia, frigore & mox æstu correptum, sanguinem floridum ex gingivis singulisque alveorum utriusque maxillæ interstitiis, in magna copia continuo per horas undecim profudisse, & in utroque labio vesicas eodem turgidas concepisse, recenset *Astor. N. C. Vol. VII. Obs. 131.* WOLFFIUS, prorumpentibus simul per cutis summitatem maculis petechias referentibus, quarum numerum hæmorrhagiæ multiplicaverat suppressio: Vesicis interim labiorum intra quatrimum rescicatis & secedentibus, maculis vero post sextiduum dispalescentibus, firma & plena successit orthostadia.

Neque tamen idcirco ætatem adultam privilegio quodam ab hac adfectione exemptam esse contendo, novi enim ex doctorum Virorum experientia, eandem hanc quoque, etsi rarius, impetere. Ita ZWINGERUS loc. cit. testatur virginem annorum XVII. quoad externum habitum & adspectum bene valentem, mensium fluxu hætenus regulari emanente, absque ullo febris indicio, vel qualicunque œconomix vitalis turbatione, aliquando mane, ex lecto surgentem, maculis nigris, morsibus pulicum similibus, per omne corpus, citra graviorum symptomatum concursum, conspersam fuisse, quibus sub usu diapnoicorum sensim dissipatis, revocatisque in ordinem mensibus ad integram rediit valetudinem. Virgo pariter adulta & robusta, ubi sine causa procatartica manifesta, ut inquit in *Commerc. litterar. Norimberg. Ann. 1735. Hebd. VII. §. II.* WERLHOFIUS, sub mensium tempus in subitam & ingentem, per nares, sanguinis limpidi & foetentis, una cum revomitione spissi & nigerrimi, incidisset eruptionem, maculas circa collum & in brachiis, partim nigras, partim violaceas & purpureas exclusis, quibus, die altero numero auctis, adhuc supervenit circa oculorum ambitum, nasi dorsum, &

circa

circa os & mentum, velut a sugillatione livor, interveniente, ob hæmorrhagiarum continuationem, lipothymia, extremorumque, cum pulsu parvo & frequentissimo, perfrigeratione, donec illis, per corticis Peruviani quolibet bihorio usum, alternasque Laudani liquidi Sydenhamii doses, cum acidis & nitrosis obedire nollent, cohibitis, maculis vero in dies una cum livore faciei pallescentibus & septimo die plane evanescentibus, vires cum sanitate, citra mensium restitutionem, redirent. Clericus in *Ephemerid. N. C. Centur. I. Obs. 93.* fervente sub canicula sole, pullulantibus in brachiis, cruribus, dorso & pectore, absque signo morbi alicujus pathognomonico, maculis, partim sub-rubris, partim lividis, obulum æquantibus, & aliis ab hac amplitudine formaque circulari recedentibus, petechias esse ratus in ædibus calefactis, sub stragulis se continebat, quem Medicus, colliquatione vix non exanimem, in liberam inde deducendo auram, sine ullo remedio, innoxie intra biduum disparentibus maculis, incolumem servavit. Musicus quoque ibidem *Obs. 101.* producitur, qui, citra ullam malæ valetudinis notam, adeo dense toto in corpore maculis obrutus fuit cœruleis, ut horridum præbuerit adspæctum, & quidem citra omne sanitatis præjudicium vel consequentem noxam. Similiter quoque his jure accenseo, quas *Ephem. Nat. Cur. Dec. III. Ann. IX. & X. Obs. 108.* ROMBERGIUS in muliere, post exactas a puerperio 4. hebdomadas, satis sana, cum subita narium & gingivarum ac uteri hæmorrhagia, densissime prorupisse memorat, & *petechias sine febre* idcirco vocat, quod ex nigro rubræ, lenticulas æquantes, petechiarum perfectam referrent imaginem. Veros namque non fuisse petechias, argumento est, quod citra febrim & comparuerint & persisterint, ægræque octiduo post Medicum accedendi potestatem reliquerint. Huic analogam mulieris historiam Dn, D. JOERDENS l. c. exponit, cujus totum corpus,

corpus, quarta quoque a puerperio hebdomade, sub vehementi narium & uteri hæmorrhagia, maculis, per abusum, ut jam supra notavimus, *sanguineis* ipsi dictis, verius autem *livescentibus* adpellandis, hunc enim colorem sanguis sub cuticula restagnans exhibet, conspersum fuit, quæ tamen, cohibito sanguinis profluvio, & disparentibus postea maculis, in perennem cum sanitate rediit gratiam,

Imo nec *senilem ætatem*, prorsus immunem ab hoc esse exanthemate, WOLFFIUS *Act. N. C. Vol. III. Obs. 79.* docet; vidit enim in vetula septuagenaria, gracili quidem, sed plethorica, post triduanam cephalalgiam, per universum corporis habitum, maculas violaceas, diversæ magnitudinis, quarum nonnullæ duodenarium superabant nummum, prodiisse subito, sublatis illico doloribus capitis; vehemens dein narium successit hæmorrhagia, summam virium inducens prostrationem, siquidem non guttatim, sed rivuli instar, sanguis promanabat, stupenda simul, primum grumosi, hinc floridi quantitate ejusdem, per alvum reddita: quamvis autem syncöpe jam accessisset, intercepto tamen sanguinis hoc torrente, maculisque paulatim disparentibus, rediit pristinus & in sextum annum constans sanitatis vigor. Ast rarissimum est, ætatem *infantilem* hoc vexari morbo, unde unicum saltem in *Ephemer. N. C. Dec. III. Ann. IX. & X. Obs. 169.* occurrit exemplum, infantis scilicet dimidii anni, qui virio, prout suspicabatur, nutricis, ira excandescens, citra notabilem virium prostrationem, maculis violaceis, in tota corporis superficie decoloratus fuit, sanguinemque sternutando excussit, & per palatum, labia, immo ex oculorum canthis, sub ploratu, lacrymarum loco, guttatim reddidit, qui tamen imminens tunc vitæ discrimen feliciter effugit.

Sed quam expedita huc usque, utrarumque macularum fuit discretio, dum nemo nisi imperitus, citra febrem erumpentes pro veris declaravit petechiis: tam intricata & per-

anceps

anceps ea redditur, ubi intermittentibus febribus simplicibus, speciatim tertianis, vel simplicibus, vel duplicatis, adeoque in continuitatem vergentibus, complicantur. Quamquam enim febres hæc in more positum habeant, præsertim si chronicæ evadunt, ut præter varia pustularum genera, vere saltem mendaces petechias, sive *maculas*, abusive *scorbuticas* dictas, sub declinationem, vel exsolutionem simul propellant, quemadmodum RHODIUS *Cent. I. Obs. 10.* in Equite quodam, ex tertiana convalescente, lividas erupisse maculas notat, qui quartanam quoque per nigras critice defuisse, illisque evanescentibus eam sublatam fuisse, ex SYLVATICO *Obs. 16.* plumbeas item ac lividas, duplicatæ successisse tertianæ, ex PRÆVOTIO *Obs. 27.* addita declaratione, non esse hæc signa malignitatis necessaria, nisi graviora adfuerint symptomata, refert. Ipse ego præterito Vere, in Chirurgo benè carnosio, quarto tertianæ simplicis paroxysmo rubras, citra pruritus, nummi magnitudine in cruribus effloruisse maculas vidi, quæ non nisi tertio adhuc die, succedente, novæ accessionis in locum, largissimo sudore, una cum ulteriori febris recursu, iterum evanuerant. Contingit etiam sed rarius, ut mentionatæ febres, dum adhuc vigent, maculas ejusdem generis excludant, easque tum quidem vel simultaneo, vel repetito partu, hoc est, ut distinctius loquar, comparens eruptio vel intercalaribus etiam, sive a febre vacuis diebus, stabilis manet, vel finito paroxysmo cum sudore evanescit, venturo rursus postliminio reditura. Ita in simplici tertiana maculas, pulicum moribus æmulas, in collo & pectore densissime provenisse, in *Ephemerid. N. C. Cent. I. Obs. 93.* legimus, quæ non nisi debite curata discesserant febre. Vicissim, quæ circa tertianæ quartum paroxysmum, cum euphoria in ambitu corporis, circa caput vero & dorsum quam maxime purpureæ & mox livescentes, grossi magnitudine, proruperant maculæ, paroxysmis conquiescentibus

evanescebant; illisque ex ordine recurrentibus denuo repul-
lulabant, juxta *Ephemer. N. C. Dec. II. Ann. III. Obs. 176.*
(cujusmodi eruptionis periodicæ mentionem quoque facit
ETTMÜLLERUS *Colleg. Pract. Cap. 8.*) Quamvis inquam
hæc usitata & certa sint; vere tamen tertianas aliquando, sit
venia verbo, *petechizare*, sua, DONATUS *Lib. III. Hist. med. Cap. 14.* STEGMANNUS *Ephemer. N. C. Dec. III. Ann. I. Obs. 19.* & FEHRIUS *de Scorzonera*, ut plures taceam, se confirmatum habere adferunt avtopsia. Ipse b. STAHLIUS, Vir quondam ut probatæ fidei, ita etiam acris simul judicii, testis est in *Historia febris petechizantis, M. Majo Observationum suarum menstrualium exhibita*, se vidisse tertianarios ita leviter continuitatem sentientes, ut alternis diebus orthostadii essent, in quibus sub paroxysmo, non uno saltem, sed & altero ac tertio, maculæ prodibant, cum impetu paroxysmi senescente rursus semper delitescentes, quamvis subjungat, id particulare vel prorsus individuale fuisse: qualem tertianæ typum, febrem hanc Bosonii popularem, servatis exactissime periodis, mentitam quoque fuisse, & maculas tēmpore apyrexias disparentes, cum accessionibus semper rediisse, gentilis noster LOEWIUS uti *Act. N. C. Volum. II. App. p. 36.* exponitur, itidem observavit.

In hoc tamen ambiguitatum labyrintho, fili Ariadnes munere, sollicita constitutionis epidemicæ & genii febrilis exploratio, perfungitur, viamque hinc evadendi monstrat: neque enim extra ejusmodi statum facile tales simulatæ eveniunt tertianæ. Pêtechiales vero sub earum delitescere larva, præter vulgaria malignitatis indicia, denunciant, tum notata semper earundem continuitas, quatenus non saltem plures solito in calore horas transigunt, ac proinde angustiora accessiones inter servant spatia, sed nec unquam quoque ex integro detepescunt plenamque indulgent apyrexiam: tum etiam magis magisque semper invalescens paroxysmorum anti-

anticipatio, cum paucis & vix sensibili, contra tertianarum morem, occurrente horrore, & quod palmarium est, pulsus cum celeritate & frequentia perseverans debilitas, cui, aucto per circuitus fervore, proficere magnitudine alias solenne est. Si ergo rebus ita comparatis maculæ prodeant, de genuinarum petechiarum profapia easdem esse magna utique erit præsumtio, & sic vice versa.

Quid proxime elapso anno mihi in praxi obvenerit, integra enarrabo fide, iudicium perito & in morborum diagnosi exercitato deferens Lectori. Puer scilicet nondum septennis, mercatoris huius filius, vegetus & semper floridus, tenerioris licet constitutionis, mense Aprili familiari tunc tertiana correptus, ubi, superatis septem ejusdem paroxysmis, primum in duplicem, cum hypochondrii sinistri, citra tumorem, dolore, mox in subcontinuum, remittentem scilicet, sed non intermittentem, versa fuisset, læves quidem maculas, sed visu iudice petechiis veris quodammodo protuberantiores, lenticulas æquantes, nonnullis a rotunda earum figura recedentibus easque nigras, in cruribus potissimum, brachiis, hinc & abdomine sparsim (ultra enim sexaginta harum haud erant) citra graviora symptomata prodeuntes, exhibuit, quas cum parentes, una cum Medico ordinario, sanguine iisdem conjuncto, pro veris habuissent, calida quoque ipsi, expellendi fine, exhibebant alexipharmaca. Cum autem mox abhinc, gingivas non citra foetorem cruentari, easdem a dentibus denigratis secedere, e naribus sinistra sanguinem per vices stillare animadvertent, territi insolitis his olim puero, & aliis ægrotis, petechiarum symptomatibus, me tandem in auxilium, quarto ab eruptione illarum die, sibi adsciscunt. Probe ergo pensitatis morbi circumstantiis, dictas illas maculas, pro *petechiis mendacibus* declaravi, metumque hæmorrhagiæ impetuosæ & periculi ancipitis, imminere prædixi, atque mutato regimine nimis

æstuoso, pro potu aquam pane tosto correctam, & succo Ci-
 tri acidulatam, cerevisiæ in locum, qua hætenus æger ute-
 batur, commendavi, simulque liquorem mineralem anod.
 Hoffm. cum Tinct. antimoni exhibui. Quoniam etiam cre-
 brius potulenta revomebat, ac tenesmo ad ani usque urge-
 batur procidentiam, hinc vermes forsitan subesse ratus, cly-
 sma ex lacte vaccino saccharato, injici, hocque rejecto, topi-
 ca stomacho convenientia applicari jussi. Nocte maxima
 ex parte insomni transacta, urinaque saturate rubicunda, &
 mox cum sedimento copioso submucido returbida missa, sur-
 gente die sanguis non tam stillare, sed rivuli instar copiose
 manare, primum quidem sincerus, postea vero serofus, in-
 cepit, quem intra suos cancellos continere sub initium qui-
 dem distulimus, sed ubi modum excedere vellet, anacolle-
 matibus turundisque nasalibus, albumine ovorum, cum alu-
 mine subagitato, oblitis, & exhibito succo Citri, cum aqua
 sclopetaria temperato, admixto simul antimonio diaphoret-
 tico, ægre tandem intra horas quinque mitigavi, quo tem-
 poris intervallo, adstantium æstimatione, ultra sesqui alte-
 ram libram diffluxisse fertur, maculis interea nec evanes-
 centibus, nec quicquam colore mutatis, cruentatione vero
 gingivarum ab hinc emanante. Circa decimam antemeridi-
 dianam vomitu, ad quem adhuc inclinabat, paucos sangui-
 nis excussit grumos, quos quidem ex represso per turundas,
 & devio in stomachum ejusdem fluore, per nares antea pro-
 deunte, proficisci supponebam, sed mox erroris convince-
 bar, ubi quarta post meridiem hora, recrudescente, mitiori
 licet impetu, serosa naris sinistra hæmorrhagia, paullo post,
 simultaneo vomitu, me præsentem, sanguis, loturam carniū
 referens, interspersis grumis, ad libram dimidiam elidere-
 tur, quo facto ægrum totum ex sanguinem viribusque orbū,
 analepsi non neglecta possibili, prognostico reliqui, qui et-
 iam, mente sibi constantissimus, trihorio abhinc non tam
 expi-

expiravit, quam placidissime somno obdormivit perpetuo.

Alterâ die fugitivo, quia furtivo, cadaveris comperi examine, maculas eadem forma similique numero prostare, corpus nec intumuisse, nec putredinem olere, ventriculum absque rugarum vel villorum vestigio glabrum & eo usque extenuatum, ut potius membranam, quam fibroso carneam quandam æmularetur substantiam: lienem, qui hac ætate rubescere naturaliter consuevit, lividum & atro cruore turgidum, ac proinde quadrangulum potius, quam oblongum, simulque ita friabilem, ut levi dissolveretur contactu: Hepar ex sanguine & pallidum: intestina sparsim rubentia, rectum vero lividum; ex jejuno tandem Medicus ordinarius lumbricum duas spithamas longum & adhuc viventem protraxit, eundemque ceu necis patratorem non erubuit accusare.

Hunc ego quidem puerum, etsi res in utramque partem disputari possit, mendacibus potius, quam veris laborasse petechiis ex eo sustineo, quod toto hoc anno, petechizantes febres ab hac urbe omnique ejusdem constanter exulaverint vicinia, nemoque domesticorum, vel prolium numerosarum, contagio infectus fuerit, neque tertianæ, licet crebro duplicarentur, similia in aliquo ægrorum produxerint exanthemata, ut dentium nigredinem, gingivarum cruentationem, earundemque ab illis secessionem, ceu petechiis peregrina, reticeam symptomata. Justa equidem est suspicio, febrim-lienis inflammatoriam sub typo latuisse tertianæ; sed nec huic veras progignere petechias familiare est. Hujus interim visceris male adfecti culpa, sinistram tantum narem profudisse sanguinem, vomitumque accessisse cruentum, imo tam præcipitatum mortem, inflammatione scilicet in sphacelum degenerata, demonstratione non indiget. An ceterum mater, in filium hunc humorum ab utero

traduxerit dyscrasiam occultam, siquidem a pueritia hucusque, quamvis a quo est maritata rarius, foetentibus narium, ceteroquin sana, vexatur periodicis exulcerationibus: an vero febris demum eam noviter induxerit, in suspenso relinquo: prout nec corticis Peruviani cum salibus alcalinis usum, cujus unciam integram, cum vino & aqua infusam, ex præscripto sui Medici, æger mox ineunte febre, vomitorio præmissa consumserat, tanquam omnis mali scaturiginem accusare, quamvis factum minime adprobem, præsumo.

Dum jam commentatiunculam hanc ad umbilicum ferre perduxeram, iterato recens morbi hujus exemplar, mense Augusto, ceu æstuosissimo anni tempore, nactus sum, quod mantissæ loco præmissis subnecto historiis. Diaconi scilicet nostratis filius, nondum ex integro quinquennis, ingluviosus ac propterea ventriosus & corpore obesior, ubi recte valens somno se dedisset, concitata naris dextræ, sub auroram, exsuscitatur hæmorrhagia, simulque per omne corpus, crura vero & abdomen quam uberrime, læves & nigerrimas excludit maculas, quarum nonnullæ lenticulas excedebant, & livore suo illas, quæ a contusione remanent, quasque vulgus *blaue Mähler* vocat, in facie præcipue, mentiebantur exacte, sanguine sincero & florido jugiter ad meridiem usque dimanante, nec parca ejusdem copia, prævio ventris imi dolore, per superius & inferius guttur, alternis demum vicibus, excussa, æger languere, pallescere & sitire ocepit, parentes vero, de ulteriore vitalis laticis profusione avertenda solliciti, auxilia conquissiverant, & præsentaneum in binis aquæ vulnerariæ, sive, pro Gallorum dictione, *sclopetariæ*, cum nitro & antimon. diaphor. mixtæ, dosibus invenerunt, actutum enim & constanter hinc omnis sanguinis consopitus est fluor. Altero die post noctem tranquillam & placidam, macularum quidem increvit numerus, sed citra omne febris vel hæmorrhagiæ vestigium, si dupli-

ces atras excepero per alvum factas dejectiones, quam proinde totam ludis & cursitationibus, pro more, sani instar, exegit. Pro sanguinis grumosi reliquiis, vel latentibus forsitan vermibus expediendis (ventrem enim sibi dolere aliquantisper subinde referebat) accepit tertio die Rhabarbarum cum mercurio dulci in Syrupo de Cichorio, & novem dejectionibus inde concitatis nigram pariter placidissime excrevit materiam, tanta cum euphoria, ut nullo abhinc amplius remedio indiguerit, sed maculis a quinto morbi die sensim expallescentibus, & intra septem dierum spatium prorsus evanidis, intemeratam recuperaverit sanitatem, quam ineunte morbo spondere ex eo hæsitabam, quod ante circiter biennium, ex purpuræ cum febre continenti rubræ, atque parotidis dextræ, eo tum subnatæ, palindrome temeraria, primum quidem macie tantopere extabuerit, ut vivum referret sceleton, dein vero anasarca monstrose extumuerit, quoad ex universalis hoc inundationis periculo, crebriori inter alia Tincturæ Cantharidum cum æquali portione Ess. cathart. remixtæ usu, salvus emergeret. Memorabile fuit, gingivas, etsi ex consilio durius perfricatas, nihil unquam cruoris plorasse, forte quod sanguis orgasticus, facilem & patulam per nares & intestina habuerit viam.

Ubi vix idem revaluisset puer, ecce mense eodem fororcula ejus sesqui alterius anni, necdum a matris depulsa uberibus, ex improvise maculis primum rubris, dein livescentibus, citra ullam hæmorrhagiam vel febrim, nisi quod fugaciter paululum incaluerit, conspergitur, quibus, sub constanti orthostadia, intra septem dies disparentibus, spes perstitit, manifesto documento, petechias hujusmodi mendaces, ut ab aliis etiam observatum est, absque hæmorrhagiarum aliquando efflorescere comitatu,

OBSERVATIO XXII.

Dn. D. JOANN. ADAMI RAYMANNI.

De

Anginæ in pulmonum inflammationem metaptosi.

Inter morborum crises, quas abscessu per effluxionem & depositionem absolvi constat, HIPPOCRATES eorundem quoque metaptoses, sive in alios transitus, non injuria Lib. *de Affect. Edit. Foëssianæ, pag. 518.* connumerat, siquidem ad posterius earundem genus pertineant, vicesque harum gerant. Subeunt namque metaptosin morbi tunc maxime, quando eorundem causa materialis, derelicta, quam prius occupaverat, sede, alio atque alio transfertur, hacque ratione, a quiete & vacatione primigenii morbi, alter succedit recenter. Contra si eadem in foco suo superstes & fixa, per propagem & consensum, partes alias in societatem & consortium mali abripiat, ac proinde morbus morbo velut autarium accedat, *epigenesis sive superventio* dicitur. Quandoquidem autem celebris hæc quondam HIPPOCRATI, GALENO Medicisque coævis metaptoseos doctrina, obrepente, temporis successu, posteriorum, naturæ investigandi opera, fastidio & incuria, usque adeo in desuetudinem venerit, & pene oblitterata fuerit, ut quo recentiores sunt morborum Historiographi, eo rariora illius exhibeant paradigmata: Idcirco pro refricanda ejusdem memoria, simulque demonstranda, non tam argumentis, quid nempe fieri possit, quam potius rerum documentis, quid re ipsa fiat, existentia, singulare anginæ in Peripnevmoniam transeuntis producam specimen.

Concivis & Pellio Kesmarkiensis, vir circiter quadragenarius, laudabilis & floridæ corporis habitus, dum ad solennes

nes Debrecinensium, pro more suo, ante biennium, mense Augusto proficisceretur nundinas, accensamque tempestatis fervore sitim repetita frigidæ ingurgitatione restinguere moliretur, leviozem anginam, deglutiendi scilicet saltem, non vero respirandi simul difficultate comitatam, contraxit, cujus tumorem cum auferere & ad maxillarum sinistram diffundi animadverteret, transeunter in nostro substitit suburbio, nec alia ratione, nisi impetuosis & frequentioribus in fauces per syringam, opera Chirurghi, injectionibus, sibi consulere voluit. Post superatas afflictiones morbi triduanas, voti equidem potiri videbatur, ubi omnis in faucibus, maxilla & collo sinistro adparens & tractabilis cum rubore tumor, concubia nocte subito, deglutiendi simul restituta libertate, discederet; sed quam seditiosa, graviorisque tempestatis prænuncia, tranquillitas hæc morbi inopina fuerit, eventus docuit. Mox enim abhinc noviter incensa febris, dyspnœa ignotaque hætenus pectoris successit oppressio, unde æger de securitate prosequendi iter susceptum diffidens, in consilium & auxilium me provocavit. Cum ergo anguem, ut ajunt, in herba latere, & Peripnevmoniam ancipitis periculi, anginæ nimirum succedaneam, in procinctu esse præviderem, imminuto, citra moram, incisa mediana sinistra, sanguine, quem cito alba & tenaci superficietenus crusta obductum fuisse deprehendi, alvum, per triduum jam obstructam, oleo amygdalarum, mercurio dulci, paucisque diagryd. sulph. granis exsolvi, subductisque excrementis figuratis, corpus perspirabile reddere, tam calida infusorum sorbitione, quam & Mixturæ ex aqu. flor. Sambuci, Scordii, Ess. Pimpinell. alb. nitro, antimon. diaph. & syr. acetos. Citri compositæ, crebrior exhibitione, allaboravi. Altero die non falsam fuisse, quam conceperam, suspicionem, invitus experiebar; æger enim, nocte insomni transacta, febre crescente, urina aquescente, tussisque sicca & inani vexari, ac tantopere in pectore gra-

vari incepit, ut supinum vix tolerare potuerit decubitus, sed spiritum sedendo cogere ducere. Quibus exploratis, illico funis utrisque adplicari vesicatoria, sinistrum, quem sub tussi sibi dolere conquerebatur, thoracem spiritu Serpilli camphorato & crocato inungi, facculos discutientes siccos desuper imponi, pectorale decoctum calidum crebrius sorbillare, & pulverem antispasmod. cum bezoardico, specif. cephal. Mich. camphoræque tantillo, interdum fumere ægro injunxi; ast omnis hæc officiositas incassum pro dolor! cecidit, siquidem sequente statim die spirationem brevem, elatam & sonoram reddi, vires magis magisque fatiscere, mentem leviter turbari, sub noctem, extremis, cum pulsu parvo, inæquali & creberrimo, perfrigeratis, corpus sudore colliquefcere frigido, adeoque mortem jam jam pulsare limina, comperi, qua etiam illucescente die, exactis septem, non a metastasi, sed anginae origine, diebus, defunctus est.

Jam quemadmodum hunc ægrum Peripnevmonia, in sphacelum degeneranti, tam præcipitanter succubuisse, novissima symptomata liquido docent; ita eandem non per successionem, sed anginae metastasin venisse, nulla est dubitatio: neque enim huic superstiti illa accessit, conjunctimque affixit, ut in Cynanche exquisita, strangulatu æque ac erectæ cervicis spiratione molesta, fieri assolet, in qua utpote fistulam spiritalem, una cum capite, appensisque eidem pulmonibus, simul inflammari, Medicis per extispicia innotuit: sed in vicem discedentis, imo metastasi ad pulmones jam prorsus abolitæ anginae, deinum successit. Cum autem subita ejusdem cum faucium æqualitate, deglutitionisque simul restituta integritate abitio, omnem, ut resolutionis, ita etiam suppurationis excludat opinionem, dum illa non confestim, sed pedetentim, moleculis liberum fluidorum transitum interceptantibus coagulatis, continuato sanguinis per adfectas partes celeriori progressu sensim discerp-

tis,

tis, absolvitur, statimque inflammatoriam radicitus & secure, citra mali alicujus, secus ac hic evenit, subsequenter accessum, tollit; hæc autem, ruptæ & repurgatæ vomicæ reliquisset vestigia: Ideo anginam in occultum, ut cum MESUE loquar, hic raptam fuisse oportet, gangrænæ enim vel scirrhi ne umbra quidem suspicionis adparet, quibus tamen totidem modis terminari quibuslibet inflammationibus commune est. Exinde ipse etiam HIPPOCRATES passim, speciatim vero *Lib. Prænot. p. 45.* eadem hac ratione colligendo, futuras anginosarum metastasium tempestates, tanquam ex specula, prospexit: Si nempe faucium tumores & rubores dispareant, intellige *subito & derepente*, non successiva diaphoresi, extra dies judiciales, adeoque præter naturæ ordinem, & quidem sine signo & crisi propria, facili scilicet & indolente *spûti purulenti*, sive, ut 371. *Coac.* exprimit, *cocti*, exscreatione, ceu resolutionis indicio, & citra tuberculi suppurationem, vel erysipelatis recentem in cervice & steruo eruptionem, non per epigenesin & progressum illuc ex faucibus, sed diadochen, sive materiæ morbiferæ, forti contentione naturæ, cum libertate meatuum & humore meabili, ab interioribus foras, hoc est, ex faucibus in cervicis viciniam transpositum, prognatum, utpote qua plurimos anginarum defungi periculis passim inculcat; atque si insuper æger facile ac sine dolore se habere videatur, humor enim morbificus, ubi, faucibus derelictis, alio contendit, his nec amplius molestus esse, nec priusquam alibi deponatur, corpus novis laceffere potest cruciatibus: tum, inquam, propter consequentem anginæ ad interiora factam metastasin, futuram indicat mortem. Quorsum autem eadem commigraverit, alterius morbi successio, & signa partis oppressæ noviter adparentia, denunciant. Ita si morbus, sedatis dolore & tumore in faucibus, ad pulmones versus fuerit, febris, & lateris insuper confestim acedit dolor, juxta *p. 470. 2. de*

morbis, tunc dementiam, peripnevmonicis haud insolitam, ut in *Prænotionibus* observat, aliquando infert. Anginosum vero erysipelas intro vergere, indicium est, si evanescente rubore pectus gravatur, & æger spiritum difficilius trahit, ut 366. *Coac.* inquit; qua declaratione fidelissimus Præceptor discipulos suos ad ineundam morbi, vel male recurrentis, vel resolutione optato discedentis discretionem, procul dubio manu quasi ducere voluit, siquidem hoc in casu pectori sua manet illibata respirandi libertas, in illo vero contrarium usu venit. Quam cum morbi vicissitudinem æger noster expertus fuerit, anginam illius in pulmones translata fuisse, nemo, ut opinor, in controversiam ducet.

Adeo clandestina interim & insidiosa est hæc palindrome, ut ubi ægri, insperato sublatis anginæ molestiis, se jam tenere arbitrantur portum, ibi vitæ faciant naufragium, quemadmodum militi apud HEURNIUM *Commentar. in Hippocr. Sect. V. Aphor. 10.* accidit robustissimo, qui gravi laborans angina, postquam ea in peripnevmoniam abiisset, rogabat ex Medicis, quid jam concepissent spei, se enim calamitate illa defunctum esse: responsum, parum id sibi placere; jussit ergo 12. ova coqui, quibus devoratis eadem periret die. Imo ORIBASIUS, referente in dicti *Aphor. Commentario* BRASSAVOLO, annotavit, ignaros quoque Medicos, credere ægros anginæ jam effugisse discrimen, quos docti in grandius, propter illius in pulmones descensum, incidisse cognoscunt. Quam pernicialis enim anginarum hæc ut plurimum sit metaptosis, nemo quisquam, venerabili nostro sene, longo morborum usu, præside ingenii sagacitate incomparabili exercito, (quæ utraque conquirendæ scientiæ medico-practicæ probatissima sunt adminicula & instrumenta) perspexit accuratius. Sic autem primum compendiose *Sect. V. Aph. 10.* pronunciat: *Qui anginam effugiunt*, id est citæ ex ea mortis defunguntur periculo, *iis*
in

in pulmonem vertitur, & intra dies septem intereunt, quos si evaserint, suppurati fiunt: quod dein fufius 367. Coac. explicat, dum ait: *Quibus angina ad pulmones divertit, partim quidem intra septem dies pereunt, partim vero liberati pus intro colligunt, nisi pituitosa sursum educantur, hoc est, resolutio inflammationis interveniat. Tandem fufius id Lib. 2. de morbis p. 470. dilucidat, si angina, inquiens, ad pulmonem versa fuerit, plerumque moritur æger (ex sphacelo scilicet pulmonum, in quem omnis vehementior & pepasmi expers inflammatio natura sua fatiscit); quod si, pergit, quinque effugerit dies, purulentus evadit (inflammatione in supurationem conversa), nisi ipsum confestim tuffis corripuerit, qua excreato & repurgato sputo (per resolutionem istaeos intercedentem) convalescit. Quamvis autem doctissimus DURETUS in 367. Coac. expositione, anacatharsin salutarem vix esse sperabilem pronunciet, parte nempe adfecta ab humore, qui propriæ substantiæ corruptione in vitio est, labefactata, MARTIANUS tamen in eadem Coacarum Commentatione, non tam assentatione, quam potius assensione & illustris ægri exemplo convictus, Præceptoris tuetur sententiam, quem utpote ex angina ad pulmones transposita, nec obiisse, nec purulentum redditum fuisse, sed per copiosam materiæ pituitosæ excreationem superstitem mansisse vidit, quamvis parotides insuper, sed jam sano, successerint & suppuraverint. Quo forte respexit CELSUS, dum Lib. II. Cap. VII. si angina, inquit, subito finita est, in pulmonem id malum transit, & intra diem septimum occidit, quod nisi incidat, sequitur ut aliqua parte suppuret; parotidibus namque, aut crurum fistulatis tuberculis, pulmoniacos ab interitu quandoque vindicari Hippocraticum est dogma. Sed, utrum pulmone suppurato, vitæ salus sperari possit, dubitanter 365. Coac. quæritur, vix enim aliqua aut certenimum angusta spes restat, ut natura his se expediat diffi-*

cultatibus, partim quod priusquam inflammatio in suppurationem convertatur, sphacelus & mors plerumque interueniat, partim quod efferi humores citius computrescant, quam in pus laudabile abeant. Hinc rotunde & explicite *I. de Morbis p. 453.* enunciat, nullam spem dari ægrum superesse posse, si quodvis erysipelas extra diffusum intro vertatur, pulmonemqueprehendat, sed brevi potius, putrido ac purulento pulmone reddito, perituum esse, nisi duobus, tribus aut ad summum quatuor diebus (priusquam scilicet is pus conceperit) diffusum fuerit, & quod intus est, foras transferit, *sic enim plerumque, inquit, sanus evadit.*

Quod autem Peripnevmonia secundaria, anginæ nimirum succedanea, præceps magis, si non in exitium, tamen in suppurationem ruat, (peripnevmoniam enim inducias dierum quatuordecim, imo & quandoque longiores, nisi mors præveniat, concedere, ex HIPPOCRATE constat) mirari haud licet: In pulmonem namque translata materiam, ceu incendii febrilis & restagnationis circa fauces labe jam inquinatam, non ita facile subigi, resolvi & eliminari posse, sicuti de inquilina, in pulmonibus inflammatis recenter genita, illud possibile est, facile a priori per rationem constat, indeque etiam illius decursus brevior, quam hujus, esse solet, si nempe lethalem præcipue fortitur eventum. Termini vitæ, quos HIPPOCRATES diversos præfixit, facile, præeunte MARTIANO, conciliabuntur, si eundem modo ab anginæ exordio, modo ab illius in Peripnevmoniam transitu, numerum iniisse dixerimus, quamquam nec una eademque semper & omnes fors maneat. Dignissimus enim BOERHAAVII discipulus, *Illustr. van SWIETEN*, in *Aphorismorum* ejusdem 809. *Commentario* testatur, se non saltem sæpius anginarum in pulmonum metaptofes observasse, dum subito evanescenti in faucibus dolori, in pectore stertor, modo cum lateris puncturis & summe difficili red-
dita

dita respiratione, modo citra hæc, successit, sed plurimos etiam, quos tractavit, tertio, quarto, vel quinto die, adhibitis licet in tempore remediis efficacissimis, periisse, paucis admodum, idque non nisi cum multa molestia, fervatis. Imo ipse HIPPOCRATES Polemarchi uxorem, ex simili anginae transpositione, cum nimirum sublatam faucium suffocationem difficilis & sonora exciperet respiratio, septima aut nona die mortuam fuisse *f. Epid. Hist. 62.* narrat.

Quamvis de reliquo anginosa materies interdum ad hypochondriorum quoque viscera, & præcipue Hepar, juxta 374. *Coac.* & experientiam laudati *Van SWIETEN*, transferatur, imo caput aliquando impetat, ut idem ex eo prætendit, quod anginosam mulierem, evanescente quinto die dolore faucium, & illico cephalalgia, cum ardoris sensu, succedente, qui nequidem pressionem pulvinaris tolerans, omnem denegabat decubitum, intra biduum periisse viderit. In angina namque, absque ulla crisi in capite se se exerentes cum febre dolores, quos ceu perniciosos 372. *Coac.* damnat Præceptor, non transpositionis ejusmodi, sed propagationis exemplar sunt: unde significanter & suo pro genio emphatice dixit *in*, non *ex* angina, & quidem absque ulla significatione in caput eos prorere, hoc est, anginae sine ullo levationis signo superstiti, adeoque pari, ac prius, dolore molestæ, eosdem super accedere, non vero in locum evanidæ succedere. Omnium tamen frequentissime ad pulmones commigrare assolet, quare etiam sagacissimus alias DURETUS, hanc unicam anginarum dari metaptosin falso sibi persuaserat: cujus singularitatis hanc potissimum causam esse arbitror, quod congestoria humorum in faucibus stasis, per venas reduces in massam sanguinis delata, & cum hoc per cavam superiorem in cordis ventriculum dextrum corruata, nonnisi trajectis pulmonum anfractibus, in corpus

pus universum dispensari queat, atque toties publicum hunc progressum subire debeat, quoties absoluto vitali circulo noviter in orbem circumagenda est: quibus proinde, prægressa in faucibus restagnatione, spissitudinis & immeabilitatis contractum vitium, primum & eo promptius affricat, quo minus nondum fatis subacta, nec sanguini intime remixta, (pro more chyli, quem, facta paucis a partu horis venæsectione, eidem supernatare non insolens est) ultimos arteriæ pulmonaris fines inoffenso cursu superare potis est, hincque subsistens in pulmonibus magis magisque acervatur. Hæc etiam ratio est, cur omnem exanthematum, tuberculorum, & quorumvis tumorum palindromen, dyspnœa plus minus gravis, semper presso, ut ajunt, pede excipiat. Nemo interim inde offendatur, quod recitatæ HIPPOCRATIS prognoses Cynanchen in specie pro objecto habeant, indifferenter namque eundem, citra nominum deletum, (quem posteri, dictionis ad pompam magis, quam utilitatem comparatæ aucupio, nimis curiose excogitaverant,) hac voce usum fuisse, ut iam olim recognovit GALENUS, extra controversiam est.

Sed stationarios & respectivè quietos alibi humores, in venas & sanguinem resumî, atque cum hoc alio atque alio transferri, plura adhuc suppetunt documenta. In vulgus quippe notum est, quævis exanthemata, sive cum febre, sive citra hanc exclusa, rubores etiam & tumores erysipela-ceos, ut clam & subito retrocedere, ita vicissim repullulare: grandiores item ecchymoses, sive sanguinis per contusionem extravasationes, nec non perniones, & conclusas in vesicis, per combustionem vel ambulationes longas in pedibus genitis, serositates, remeare in venas. Usu insuper & experientia Medicis constat, conquiescentem unius tonsillæ inflammationem transire in alteram: Anginæ minui periculum, si rubor in pectore prodeat, adeoque foras se conver-

tat morbus (vid. *Sect. VII. Aphorism. 49.*): inflammationem pulmonis, fistulosis crurum abscessibus exfolvi 396. Coac. varices crurum, vel longam dysenteriam gibberorum lumbarium, a tuberculo humorumque ibidem collectione oriundorum, libertatem adferre, *Lib. de Art. p. 806.* Imo cruorem extra vasa, in cavitatem thoracis, ex vulnere in illam penetrante, compluendo accumulatum, per mictum, AQUA PENDENTIS testimonio, secedere: ut ad Empyematum, aquarum hydropicarum expurgationes per alvum & vesicam, arthriticorum, œdematosorum, vel magna item vulnera comitantium, tumorum; parotidum porro & bubonum retrocessionem temerarias, pluraque practica hujus generis experimenta, non provocem. Quæ cuncta, dari in corporis vivi œconomia resorptionem humorum, palam demonstrant, quam ipse jam olim HIPPOCRATES perspexit & *Lib. de Art. p. 805.* indicavit, auris enim suppurationem celeriter incidere ex eo dissuadet principio, *quod multa*, inquit, *ex his, quæ suppurari videntur, quandoque resorbentur*, cum scilicet materia inflammationis, pepasmo, priusquam genuini puris adipiscatur naturam, ita meabilis redditur, ut a bibulis sorberi venis, atque per eas torrenti vitali tradi, cum hoc undiquaque circumfluendo, ad cuncta corporis adpellere secretoria, ibidemque sequestrata, tandem eliminari possit. Unde est, quod, ut naturæ peritissimus HIPPOCRATES multis didicit experimentis, urina crassa & multa, in omni stasi systrophica, futuræ suppurationis vindex sit, parotidumque retrocedentium noxæ, per largas multi sedimenti urinas, vel biliosum alvi profluvium, salutariter interceptantur: quorum hoc in purpuratis infantum præcipue febribus, frequenter observavi, quibus utpote si rubra cutis absque crisi dispareant exanthemata, circa aures tubercula excludere familiarissimum est, quæ si absque suppuratione retrograda fiant, inposturam & collusionem in ægri signifi-

cant necem, nisi vel postliminio repullulent, vel ad vesicam aut alvum convertantur.

Omni ergo anginae in pulmones transitum, ut id pro observationis adjiciam coronide, pro solo puris in hos per guttur prolapsu, cum LINDANO interpretari, quo FORESTUM quoque, experientissimum alias Practicum, inclinasse, ejusdem *Lib. XV. Obs. 24.* persuadet, non optimum, ut ETTMÜLLERO quondam visum est, sed tam a veritate, quam & mente HIPPOCRATIS potissimum, alienissimum est. Contra indolem namque anginae laryngis, quam supponit LINDANUS, est, eo usque adollescere, ut pus concipiat, sed nisi resolvatur, confestim strangulat: vel si forte requisitas concesserit inducias, ex puris tamen in trachæam descensu præfens potius suffocatio, quam Peripnevmonia, impenderet. Anginosi interim puris dari aliquando metastases (communiter enim prorumpit in fauces,) non diffiteor, imo HIPPOCRATEM easdem 375. *Coac.* exposuisse opinor, dum inquit: *In angina laborantibus, absque ulla significatione gracilescentibus faucibus, dolor intensus ad pectus aut, (ut alii legunt) & ad alvum progressus, purulentas dejectiones facit: alioquin autem tale quid solutionem præ se fert.* Fauces scilicet si in angina, pharyngis præcipue, sine signo resolutionis, vel ad cervicem & sternum foras transmissionis, adeoque immerito gracilescent, ut fit remittente, confecto pure, inflammatione, pectoris & ventris accedens dolor, ob puris, abscessu rupto, maxima ex parte in stomachum per gulam, aliqua vero per glottidem in pulmonum canales (secus enim illico præfocaret descensu) purulentas facit excretiones, hoc est, puseo transpositum per vomitum, alvum, & sputa vacuabitur; *diachorisis* enim nomen, quod originalis adhibet Textus, non alvi saltem dejectiones, sed promiscue quasvis sæpe excretiones significat, quibus anginae interim exsolvuntur & terminantur. Et hancce meam
para-

De anginæ in pulmonum inflammationem &c. 115

paraphrasin, si forte non conceptui HIPPOCRATIS, experientiae tamen consonam, inter alia FORESTI, ad quam paulo ante provocaveram, illustrat & confirmat observatio.

Utrum postremo humores in hoc ægro, intra fauces intercepti proprio in pulmones transfuerint impetu, vel crebriori injectionum cum syringa impetu sedibus suis depulsi fuerint, jam non disquiram: suspicione minimum justa non caret, eosdem, provocata intensiori fibrarum in faucibus strictura, Naturam in transversum egisse, pari fere modo, ac in cachecticis, si forte tertiana accesserit, per illius rigores, sive superficiales cutis spasmos, inveterata œdemata interdum reprimi, & periculoso cum eventu ad pulmones transponi contingit. Ejusmodi anginæ quatrduanæ restrictionem, ex Essent. Pimpinell. alb. saccharo auctiori dosi excepta, & post gargarismatis injectionem in ore detenta, prognatam fuisse doctiss. SCHUSTERUS *Act. N. C. Vol. VII. Obs. 49.* refert, cujus subitaneam retroactionem, restaurata simul solida æque ac fluida deglutiendi potentia, quamvis graviores extemplo spasmodico-lipothymici, summa præcordiorum stipati anxietate, excepissent paroxysmi, prodeunte tamen purpura & menstruis ex ordine redeuntibus, materia nimirum anginæ in pulmonibus nequaquam consistente, sed partim ad summitatem corporis transposita, partim per uterum evacuata, rariori fortuna ex scopulis his enavigavit hæc ægra.

(*Eperieso Halam missæ, d. 15. Februar. 1748.*)

OBSERVATIO XXIII.

Dn. D. FRANC. ERNEST. BRÜCKMANNI.

Petrefactum singulare & curiosum, dentem seu palatum piscis Ostracionis referens.

In Epistola mea itineraria LXIV. Ann. 1737. Lithophilis curiosis lapidem quendam figuratum, *Tab. V. Fig. 3.* iterum delineatum, ad indagandum exhibui, addita brevi descriptione, quod nempe sit lapis Musei mei figuratus, rarissimus, forsan quoque unicus sui generis, qualem nullibi in ullo unquam haectenus Museo curioso, etiamsi instructissimo, conspiciere mihi licuerit; quod ratione coloris flavescens, in uno latere lævis, quasi a natura politus, rugosus, & papillulis ad latera undique obsitus, in altero vero inæqualis magis & brunnus sit, incertæ simul patriæ. Adjeci porro, plane me latere, aut sit insectum marinum petrefactum? an non rectius palatum integrum vel dens molaris piscis cujusdam majoris marini, nullibi haectenus, quantum quidem tunc constabat, delineati? Concretum hocce lapideum jure hæreditatis in meum transierat lithophylacium, nemo vero haectenus, decennio & ultra jam elapso, nomen lapidis & ejus originem, itemque patriam cum loco natali, indicare potuit. Tandem præterito mense Januario anni curr. Excellentiss. Dn. Emanuel Gottl. Harrer, Reipublicæ Ratisbonensis Consiliarius & Senator, similem lapidem, cujus effigiem *Tab. V. Fig. 4.* silit, sub nomine *dentis Ostracionis petrefacti*, ad pagum *Kneiting*, non procul Ratisbona, cum glossopetris minoribus flavis inventi, gratiose ad me misit. Ex litteris Ejusdem sequentia addere placet: „ Offero „ Tibi hic petrefactum, me judice, certe rarissimum, & quan- „ tum.

tum constat, a nemine, nisi a Te, Vir Prænobilissime,
modo delineatum & breviter saltem descriptum. Fortu-
na favente, nuper adeo originem laudati corporis petre-
facti paulo penitus detexi. Cogitationes meas super
hoc concreto officiose hic Tecum communicabo. Patria
hic in lapicidina Kneitingensi existit; in hac, licet rarius,
hæc petrefacta cum glossopetris, dentibus lupi marini &
aliorum piscium dentibus lapidefactis, quorum jam alia
vice exemplaria quædam ad Te dedi, inveniuntur. De-
scriptio Tua, quam in jam citata dedisti Epistola, cum no-
stro concreto accurate coincidit. Non dubito, quin ex-
emplar Tuum ibidem Fig. V. exhibitum, æque dictam la-
picidinam pro loco inventionis agnoscat; juxta figuram
vero Tuum exemplar unum ex maximis existit, reliqua
enim hic inventa paulo minora, quandoque etiam paulo
elatiora deprehenduntur. Olim hoc petrefactum retuli
ad piscium dentes, quos LUIDIUS Anglus, in *Lithophy-
lacio Britanni. Class. X. Caps. 20. & Tab. X.* sub nomine,
Siliquastris, delineavit, & quos WOODWARDUS, æ-
que natione Anglus, in Libro, cui titulus: *Fossils of all
Kinds dissected into a Method, Epist. II. p. 14.* distinctius
paulo explicavit, & quorum quoque peculiaria specimi-
na in Ephemeridibus Academ. Regiæ Scientiarum Parisinæ
hinc & inde notantur. Sed obviam mihi factus piscis ma-
jor Brasilianus, 17. pollices seu uncias Rhenanas, longus,
& 14. cum dimidia proxime ad caput, in regione, qua
duæ pinnæ prostant, in circumferentia crassus, totus un-
dique spinis obsitus, exsiccatus & infarctus. Caput ejus-
dem magis compressum, quam rotundum. Palpebræ
præeminentes; orbitæ oculorum ovales & satis magnæ;
os ranarum ori simile; aculei, quibus totus horridus ac
superstratus, supra nasum versus anteriora inclinant; in
capite in altum erecti visabantur; in qualibet palpebra

„ quatuor supra, & quatuor infra numerantur; reliqui in
 „ abdomine ac dorso, quippe qui in lateribus præcipue om-
 „ nium longissimi, immediate cutim tegunt; circa eandem,
 „ minores facti, plane evanescunt, ita ut spatio duarum un-
 „ ciarum a caudæ pinna sat rariores, hinc & inde modo u-
 „ nicus, observentur. Quod ad aculeorum substantiam at-
 „ tinet, sunt satis acuti, inflexiles, & ad basin, qua parte cor-
 „ tici vel corio sunt inplantati, duabus radicibus, triangu-
 „ lum quasi constituentibus, firmati. Pone caput, ante duas
 „ pinnas, unciam unam cum dimidia longas, in utroque
 „ piscis latere, uti in reliquis hujus generis piscibus, duo ob-
 „ longa foramina notantur. Duabus unciis a caudæ pinna,
 „ alia pinna in dorso, & iterum alia in abdomine, priori è
 „ diametro obversa, parum tamen major, videnda. Piscis
 „ hic, breviter sic consignatus, uti judico, ad *Orbes* pertinet,
 „ & certe est idem cum *CLUSII Exoticor. Lib. VI. Exp.*
 „ *21.* sub nomine *Hystricis*, & ex dicto Auctore desumptus
 „ *WILLOUGHBEY Ichtyol. §. 8. p. 146.* item *KLEINII in*
 „ *Miss. III. Piscium p. 20. Num. 13.* sub nomine *Crayracionis*
 „ *oblongo-rotundi*, ore producto, diametri trium un-
 „ cialium, bidentulo, superciliis elatis, spinis undique hor-
 „ ridi, nec non *ARTEDI in Gener. Piscium Num. 19. p. 60.*
 „ & *Synonym. Pisc. Num. 21. p. 86.* sub nomine *Ostracionis*
 „ *conico-oblongi*, aculeis undique densis, basi trique-
 „ tris, &c. Cum pisce horum Auctorum noster in totum
 „ convenit, nisi quod exsiccatu colorem perdiderit, nec
 „ puncta nigra amplius observanda sint, quippe exsiccatu
 „ colorem ex brunno-viridem in dorso, in abdomine vero
 „ similagineum exhibet. Os piscis, in diametro tres uncias
 „ habens, angulum acutum trianguli præbet, ex duobus
 „ modo ossibus, maxilla nempe superiore & inferiore, con-
 „ stat; bina ossa in margine parum elata, satis dura, parum
 „ acuta, hinc ac inde acute-crenata, dubio procul, quo
 „ „ piscis

„ piscis semel captam prædam eo tenacius in ore retinere
„ queat. In binarum maxillarum media parte magnus,
„ magis quadratus, quam rotundus, dens observatur; hujus
„ anterior & planior pars versus oris apicem, posterior ve-
„ ro gulam versus vergit. Dens ipse fornicatus, in superio-
„ ri parte rugis, per transversum currentibus, instructus,
„ extra maxillam tantum parte sua elatiori fornicata pro-
„ minet. „

Hic in ore istius piscis repertus ac delineatus dens omni ex parte convenit cum meo petrefacto, & si non ex hac piscium specie desumptus fuerit, tamen certe ex alia, cum Ostracionis bidentuli plures dentur species; WILLOUGHBEY enim XVII. ejusdem descripsit; ARTEDI in *Generibus piscium* novem enumerat, quemadmodum etiam celeberr. Dn. KLEINIUS in cit. *Miss. III.* varias allegat; ipse quoque ego duas in Museo meo adservo species, sed prohi dolor! mandibulis destitutas. Credo firmiter, unam & alteram Ostracionum speciem eundem dentem in maxilla gerere, idque eo magis, cum WOODWARDUS l. c. talem dentem hoc piscium genus in palato gerere affirmaverit. Quod autem petrefactum illud sit palatum vel dens cujusdam piscis, de eo vel exinde nullum superest dubium, cum inter glossopetras & aliorum piscium dentes in nominata occurrat lapidicina, in quam aquæ diluviales probabiliter pisces & horum partes cum aliis animalibus marinis transtulerunt.

Figura ergo I. Tab. VI. sistit integrum exsiccatum piscem.

Fig. 2. maxillam inferiorem, quæ extrahi potuit.

Fig. 3. maxillam superiorem, & quidem utramque harum in magnitudine naturali, ubi *a* dentem ipsum in specie, *b* vero marginem maxillarum denotat.

Fig. 4. tandem ipsum dentem exemptum petrefactum, admodum fornicatum exhibet.

(*Guelpherbyto Halam missa d. 26. Februar. 1748.*)

OBSERVATIO XXIV.

Dn. D. GEORG. FRIDER. MOHR.

*Specimen Historiæ naturalis subterraneæ agræ
Giengensis ejusque viciniae.*

In sesquicentum camporum sylvarumque circiter spatiis, ad plus quam triginta oppida, pagos villasque pertinentibus, ultra quingentas, quas detegi & collegi, fossilium varietates historice & physice magno animi ardore conscribere quidem incepti; oblatis vero mihi, præter spem & expectationem, in aliis quoque locis, compluribus adhuc aliis, multitudine ac varietate insignibus petrefactis, & indidem adhuc pluribus obvenientibus, ulterius hæc observationes & perscrutationes continuare mecum constitui, initium tamen jam, suafu & hortatu quorundam Fautorum, cum recensione eorum facturus, quæ circa *monticulum felinum*, in fossa circa urbem Giengam ducta, cui ædicula custodis portæ Heydenheimensis superstructa est, inveniuntur.

Hic monticulus spectat septentrionalem urbis regionem; ipse vero tractus, e quo tam varia protrahuntur petrefacta, versus meridiem patet, versusque radices speculæ & carceris illius in fastigio hujus urbis conspicui, ubi rudera sic dictæ *Arcis antiquæ*, jam dudum dirutæ, quam Comites *de Helffenstein*, civitatis hujus quondam Domini, inhabitabant, obvia sunt.

Nomen autem istud hic monticulus non a felibus obtinuit, sed ab Idolo Cimbrorum, quod felis figuram referebat,

rebat, & hic loci a stolidis paganis olim colebatur religiose; quemadmodum etiam Arx illa ruinosa in Comitatu Oettingensi, agro Giengensi vicino, *Katzenstein* dicta, simile delubrum fuisse dicitur.

Latus ergo meridionale illius monticuli conflatum esse videtur ex saxo calcario, mediocris magnitudinis, coloris cæssi, illiusque quidem frustulis apparentibus deformibus, quæ interjecta terra argillaceo-margacea & arenosa in unam quasi massam concreta, murum natura productum repræsentant; cujus vero materies aëri exposita injuria tempestatum tam friabilis facta est, (quod *verwittern* vocant Mineralogi) ut pueri, lusus gratia hic convenientes, partim cultris ordinariis, partim vero solis digitis, pulverulentis illis ruinis inhærentia petrefacta effodere & colligere valeant.

Sunt autem ea omnino friabilia, & facile destruenda, unde pauca specimina integra haberi possunt. Colorem ex albo cæsum, quem ex argilla superinducta nata sunt, de reliquo per totam suam substantiam perpetuo repræsentant. Ex hac ratione stricte loquendo haud *petrefacta* dici possunt, quippe sale margaceo seu calcareo imprægnata, insuperque, qua indolem nativam, in secula conservata sunt.

Quicquid igitur de istis marino-terrestribus concretis figuratis effoditur, id ipsum olim fuerunt, quod jam in forma repræsentant lapidea, ut ut friabiliori; sicut ossa in cæmeterio pro reliquiis viventium olim hominum habentur. Certe nil aliud, quam ipsum mare ejusque fundus talia conchyllorum ac coralliorum genera semper producit, unde ista corpora non nisi ipsius fluctibus in terram habitabilem potuerunt deferri, sive hoc factum fuerit diluvio universali, sive quodam particulari, in quibusdam regionibus, sive ante diluvium mare fuerit in illa parte globi nostri, ubi nunc terra est. Sufficit, ejusmodi corpora, tanquam vera marina,

præsentiam maris quondam satis probare, ubi jam inveniuntur, quocunque etiam tempore talis nostræ telluris fuerit facies.

Theca ista lapidea, extus deformis, intus vero ad *ἀρχι-Βεῖαν* mathematicam, tanquam adæquatissimus modiolus vel ectypus undiquaque circumvolutus, contentis suis figuris respondens, evidenter loquitur, se prius fuisse mollem, seu limum, dum alio modo solida aliis solidis haud jungi possunt, nisi continens, ob mollitiem præviam sufficientem, a contento impressionem recipiat. Spectes deinde contentum tanquam nativitate solidum corpus, ut ipsam concham, ab animali molli carnosio olim inhabitatam, quod una cum domicilio nativo & indumento novo limoso superaddito in lapideam sensim sensimque duritiem, postquam mare, quocunque fuerit tempore, vel casu, vel ratione, suam sedem relinquens, siccum deseruit fundum.

Jam scire licet, quod, sicut petrefacta marino-terrestria monticuli modo dicti felini Giengensis, duris lapidibus adhærentia, vel lapideæ farragini, in calcem defatiscenti, immersa ac obruta, occurrunt: ita aliis in locis Giengæ vicinis lithophyta supereffe, ipsa quidem illibata structura, in achatinum lapidem conversa, ubique tamen argillæ subtilissimæ pingui figulinæ immersa, adeo, ut cavitates quoque majores lithophytorum illorum, ut Madreporarum, Favaginarum, &c. eadem argilla factæ appareant.

In hisce ergo speciminibus suo tantum agri Giengensis in angulo, eoque argilloso, occurrentibus, uti apud omnes in confesso erit, cum certa aliqua, quæcunque demum illa fuerit, mundi Epochæ ut corpora dura terræ immersa fuerint, hancce immersionem in molle corpus, argillam scilicet, obtigisse; ita apparet, quæ ante tot secula argilla fuerit, eandem adhuc dum similem tueri substantiam, idque phænomenon, circa petrefactorum indagacionem alibi etiam obvium,

vium, sic nunquam sua pro dignitate notatum fuisse, ideoque hac occasione ejusdem speciatim mentionem facere licebit, quia complures Geosphiterras omnes, itemque argillas & arenas, in lapides tandem mutari autumant.

Quod enim ad arenas attinet, reclamant multo magis Tifchingensis & Nider- Stözingensis ager, uterque Giengæ vicinus, cum suis arenariis (tria milliaria circiter a se invicem distantibus), conchis admodum copiose repletis, quarum quædam, imprimis ex Pectinum classe, hinc inde repertæ, plane non sunt mutatæ, sed testaceam suam nativam lamellatam substantiam, qua tanquam maris incolæ olim gaudebant, nulla habita ratione tot post hominum memoriam revolorum seculorum, quibus ad nos sint delatæ, ita retinuerunt, ut nulla differentia compareat, inter illas & ipsissimas conchas, quas mercatores, e locis maritimis huc venientes, afferunt. Eorum vero comites atque affines, Pectunculi nimirum, facilius mutationi sunt obnoxii, siquidem de iis sola tantum vestigia, tanquam modioli, arenæ stratis planioribus, placentarum formam exhibentibus, innumerabili copia impressa, nunc conspiciuntur.

Sic arena etiam, qualis tunc erat, cum primum sepulchrum præberet conchis, talis adhuc apprehenditur, nec in lapidem arenarium mutata. Alibi tamen locorum quod marmora obtingant, negandum haud est, manifesto monstrantia, ea natales suos argillæ, mediante spiritu quodam gorgonico (placet jam loqui cum vulgo, dum sentio cum eruditis) in marmoream duritiem mutatæ, se debere; quemadmodum utique cautes prægrandes lapidis arenarii & molaris, nil sunt aliud, quam cumuli maximi arenæ olim contiguæ, jam in lapidis continuitatem compactæ.

Cur vero quædam terræ ac arenas in lapides fuerint mutatæ, tales contra eadem manserint, quales tempore immersionis corporum marino- terrestrium fuerint: itemque,

cur marmoreis & molaribus lapidibus fere nunquam, reliquis vero sæpius petrefacta talia sæpius nominata immersa observentur, hac vice aliis indagandum relinquo, contentus phænomeni hactenus neglecti nova inculcatione. Firmum autem illud & observatione confirmatum argumentum, non omnes scilicet terras mutari in lapidem, occasionem suppeditavit, quod *terræ* quædam *medicamentosæ* salutari fuerint *Adamiticæ*, qualis præstantissima est Memmingæ illa Kunersbergensis, quam celeberr. Dn. EHRHART publici juris nuper fecit, circa cujus usum medicum saltem in transitu hic notare licebit, Illustrem HAMBERGERUM in Dissertatione, *de modo agendi terreorum*, solidissimis argumentis physicis refutasse Dn. D. TRALLES, Virum ceteroquin celeberrimum & doctissimum, qui scripto singulari usum talium remedium tanquam irritum & supervacaneum prorsus rejicere tentavit.

Sed redeo ad monticulum nostrum *felinum*. Superficies integra ejus spatii lithophori constituit tantum longitudinem aliquot perticarum, ultra quarum terminum plane nihil de marinis conspicitur. Merito hinc mirandum utique est, in spatio tam angusto non solum multa, sed etiam adeo insignis diversitatis petrefacta, nimirum ultra triginta eorum species, & quidem exilissimas, in hoc loco, tam proxime sibi junctas fuisse notatas, quod in tota reliqua vicinia observare haud licuit, quemadmodum etiam hoc notatu pariter maxime dignum est, quod saltem in spatio illo supra descripto etiam de belemnitis valde exiguis quidam offendantur, quorum ne unicus quidem in reliquis adjacentibus locis, ad aliquot milliaria usque, conspici potest.

• Sæpius vero hoc observatur, quod in parvo aliquo spatio terra insignem contineat copiam corporum marino-terrestrium, quorum ne unicum quidem ultra hosce terminos per longam dein camporum seriem videre contingit. Celeber-

leberrimus & doctissimus Auctor Dissertationis, de *Belemnitis Suevicis*, tanquam causam allegat fundi marini alibi locorum speciatim conchyliorum feracis, alibi vero, longosque per tractus, prorsus sterilis, haud secus ac Arabia deserta animalibus cicuratis lætisque segetibus destituta est, cum vicina mox Arabia, felix dicta, omnibus iis abundet. Sed celeberrimus MORO, Italus, juxta novam suam hypothesein hujus phænomeni explicationem, longe clariorem promittit, ad quem idcirco Lithophilum curiosum, plura desiderantem, remittimus, designationem nunc illorum petrefactorum exhibituri, quæ in unico illo monticulo felino inveniuntur.

1) Lapilli corallini extremitatibus bulbosis, lævibus.

2) Similes lapilli, extremitatibus furcatis asperis & striatis. Neutri simile in iis Auctoribus Lithographis, quos evolvere mihi licuit, deprehendo, ut idcirco nova genera esse existimem, nedum in plantarum historiis, quæ de submarinis egerunt, uti MARSIGLI *Historia maris*, allisque talia offendere potui.

3) Corallites tubæformis exitu nutante, vel limbo extimo ad latus inclinante.

4) Corallites comæformis flore fructuve tam adhuc præditus, quam iisdem destitutus. Vid. *Memoires pour servir à l'histoire naturelle des petrifications*, Pl. XIII. Fig. 70. & 71.

5) Coralliorum lævium & tuberculorum fragmenta.

6 & 7) Coralliorum quorundam extremitates quasi umbilicatæ, quarum nonnullæ ostendunt centrum magis minusve concavum, nonnullæ stellulam quandam 5-vel 6: crenis excavatam. Vid. idem modo citatus liber *Pl. XIII. fig. 55 -- 57.* ubi nominantur: *Especes de fruits de Coralloide*, & fig. 60 -- 64. *Fruits & fleurs des Plantes marines.*

- 8) Asteriæ columnares exilissimæ.
- 9) Asteriæ obtusangulæ exiles.
- 10) Asteriæ acutangulæ exiles.
- 11) Echinites ejusque crustulæ mammillares.
- 12) Bidentula, seu officulum internum Echini marini.
- 13) Lapis Judaicus, seu aculeus Echini marini, & quidem
  - a) Ventricosus tuberculis secundum longitudinem ordinate positus, suprema parte lævis;
  - b) Cylindroides mucronatus sulcatus tuberculis ordinate positus;
  - c) undique lævis teres;
  - d) muricatus seu spinosus cylindroides;
  - e) lævis triquetrus;
  - f) Acicularum fragmenta.
- 14) g) Aculei forsitan species, conum regularem repræsentans, in cujus basi acetabulum, magis amplitudine, quam profunditate, nec non substantia eleganter candida conspicuum. Similes lapidis Judaici varietates in edecumata Dissertatione Illustr. Archiat. Brand. Culmbac. D. D. WAGNERI, enarrantur.
- 15) Entrochi & trochitæ diversæ magnitudinis & structuræ, præsertim trochitæ tam in medio depressi, quam in medio turgentes, sive doliati exiles.
- 16) Belemnitarum parvulorum fragmenta.
- 17) Num Belemnitarum aut Pistilli Aronis fragmenta.
- 18) Vermicularia conglomerata.
- 19) Opercula diversarum cochlearum marinarum.
- 20) Cochleola umbilicata forsitan terrestris.
- 21) Exemplar Ostreæ Gaideropodæ parvulæ, aut ostracitæ, quales in agro Echterdingensi eruuntur, & Lemnosritæ Scaphusiensibus audiunt.
- 22) Pectunculus exiguus ni fallor LISTERI.

- 23) Pectinis partim striis & fulcis latioribus conspicui, partim subtilissime striati fragmenta.
- 24) Articulorum ad Stellam marinam arborecentem ROSINI duæ species.
- 25) Tellinitæ haud exiguæ fragmentum unice repertum.
- 26) Turbinites lævis parvulus, conum obtusum exacte repræsentans. Vid. Liber supra citat. *Pl. XXXIII. fig. 215 -- 217.*
- 27) Num fungitæ species, auriculis quasi prædita, unice hic reperta.
- 28) Fungites umbilicatus, superficie spongiosa, summitate plana.
- 29) Verrucæ fossiles Echini papillaris vel mammillati (species ovi anguini) a celeberr. KLEINIO in *naturali dispositione Echinodermatum. p. 19. Tab. VII. A. B. C. proprie Cidaris Mauri, Morche Talband, & a RUMPHIO p. 33. Tab. XIII. Num. 3. Echinometra digitata secunda* appellati. Hæ verrucæ in tergo animalis circa anum ejusdem prostant, facileque decidunt, quoniam non adeo firmiter adnexæ sunt. Reperiuntur etiam in arena nostra Fichtelbergensi, referente Illustri Archiatro WAGNERO.
- 30) Officulum metacarpi ad Encrinum marinum in unico exemplari mutilato.
- 31) Fragmenta de Ostrei pectinati & falcati duabus speciebus.
- 32) Species conchæ, quam *quadrifpinatam & trifulcatam* nominamus, quia protopodio avis aquaticæ palmi pedis similis est.
- 33) Juvat hic simul exponere officula, sive spinulas Stellarum marinarum exilissimas, quales magnus ille Oryctologus, Illustr. WAGNERUS, cum multis aliis quoque figuratis marinis perparvulis, haud ita pridem collegit

legit ex arena illa copiosa, quam rivulus quidam, prope pagum *Monchau*, ex montis Piniferi famosissimi scaturigine evomit. Sunt autem quæ singulari ipsius in me benevolentiae accepta fero, sequentia:

- 1) Arena ipsa ex scaturigine modo dicti rivuli, diversa marina continens.
- 2) Lapilli varii nulla certa figura præditi, originis corallinae.
- 3) Corallia minima non ramosa striata cum suis radicibus, seu parte sessili.
- 4) Eadem diffracta vel in fragmentis.
- 5) Eadem duplici triplicique fronte prædita, seu ramosa.
- 6) Coralliorum crassiorum & geniculatorum fragmenta.
- 7) Ostracodermatum fragmenta.
- 8) Lapides Judaici, seu aculei Echinorum marinarum cylindrici confracti.
- 9) Papillæ seu fragmenta Echinorum papillarum, vel *o vi anguini* PLINII.
- 10) Asteriæ pentagonæ variæ magnitudinis.
- 11) Officula seu spinulæ Stellarum marinarum.

Reliqua in aliud differenda sunt tempus, quo prioris designationis ulteriorem suppeditabo continuationem.

(*Gienga Norimbergam missa d. 18. Mart. 1748.*)

OBSERVATIO XXV.

Dn. D. JOANN. BALTHAS. EHRHARTL

De

Mixturis oleosis polychrestis.

Rarius omnino, immo vix unquam hæctenus, nostris maxime in oris, in usum vocatæ fuerunt in medica praxi
Mixture

Mixturæ quoad maximam partem ex oleo quodam paratæ, & quidem sequentes maxime ob rationes, quoniam 1) oleosum omne & pingue, quando rancidum evadit, tantam ordinarie concipit acredinem, ut ipsas etiam solidas molliores partes arrodere valeat, siquidem e. g. lardum admodum rancidum, aut caro fumo indurata pinguior & vetusta, paulo largius vel frequentius comesta, facile raucedinem imo erosiones & ulcerationes superficiales in faucibus excitare valet. 2) Quia homines admodum obesi, quando febribus putridis vel exanthematicis, itemque morbis a viscerum qualicumque labe graviori oriundis, cachecticis maxime & hydropicis, laborant, gravius longe adfliguntur, quam macilentis. In illis enim si anorexiam simul experiuntur, & a ciborum abstinent adsumptione, pinguedo resoluta ex folliculis undique expansi contextus cellulosi, aut panniculi adiposi, ad massam sanguineam revehitur, dumque illa ordinarie ex ramosis constat particulis, hinc nova talis earum admixtio vitalem sanguinis maximeque lymphæ circulum aut per angustissimos mæandros progressum difficiliorem reddit, eoque ipso morbum jam præsentem necessario augere & diutius sustinere valet. 3) Quoniam apud omnes in confesso est, pinguibus ulcera reddi fordida magis, siquidem etiam idcirco tonsorum squalida linimenta, *axungie* optimo jure dicenda, i. e. axibus curruum inungendis digna, similiaque emplastra, toties omnis generis abscessus & ulcera deteriorare deprehendimus. Pone autem jam internos quosdam morbos materiæ purulentæ vel ulcerosæ deberi, sive dispersæ adhuc per universam viscerum substantiam, quod in suppuratione ex inflammatione prognascente contingit, sive jam in certo spatio collectæ, quod in ulceribus internis pulmonum, mesenterii, renum, vesicæ, uteri, usu venire solet: nonne his oleosa medicamenta maximam adferent noxam? Oggeris quidem, plebeio experimento phthi-

fin sæpius sanatam fuisse pinguedine canis, longo usu cochleatim etiam adsumta. Consideres vero qualis fuerit phthiſeos species, & qualis pinguedinis exhibitæ indoles. Non enim illa ulcerosa ultimo in gradu constituta, sed sicca erat, a compressis vesiculis pulmonalibus, iisque ichore quidem, at parcissimo & acri, irritatis, concurrentibus simul stricturis mesenterii & primarum viarum spasmodicis. Pinguedo item canina, sub tali statu adhibenda, debet esse recentissima, tenerior, ex juniore sanoque cane desumpta. Non possunt ergo nocere, sed potius sub variis casibus perquam utilia & proficua esse 1) pingua delibatissima, recentia, ex recenti subjecto parata, ipsaque teneriora, i. e. domestico humore rorido nondum destituta, & subinde cum aliis quoque medicamentis appropriatis conjuncta ac in virtute sua exaltata. 2) Sub certis potissimum indicationibus exhibita, in affectibus a partium stricturis spasmodicis imprimis ortis, indeque maxime dependentibus viscerum infarctibus & obstructionibus, in lymphæ nimia acrimonia, & muriatica falsedine; in tussi rhevmatica sicca, frequenti stimulo perquam molesta & alios pulmonum fonticos affectus facile post se trahente, aliisque similibus morbis, præcipue etiam colicis & calculosis, prout hoc in exemplis quibusdam, per experientiam satis jam confirmatis, nunc seorsim monstrare lubet.

Ut vero priori satisfiat requisito, oleum amygdalarum dulcium paretur, expressum sine igne, aquam limpidam pene non tantum colore, sed & sapore referens, ex amygdalis integris, albidissimis, non flavescens, non rancidis, non cariosis & a vermibus erosis, verbo, selectissimis. Eædem macerentur prius aqua, in qua salis communis largior portio soluta fuit; iteratis quibusdam vicibus affusa, aut inde cohobata, qua ratione sapor ordinarius naturalis iisdem restituitur (Chymia enim docente salis communi vis inest rege-

nerandi

nerandi & oleosa depurandi); faldedo dein omnis per simplicem & puram fontanam aquam calidam eluatur, sicque simul amygdalæ decorticentur, deinceps vero optime iterum exsiccentur, calore tamen temperatissimo, ac tandem in mortario calido in pulvem teneriorem contundendo redactæ novoque linteo sacco exceptæ, prelo pariter calidiusculo subjiciantur, & unica saltem vice exprimantur, sic enim largientur *oleum amygdalarum regium*, haud admodum pretiosum; remanentia enim, sicuti vocant, pro conficienda pasta amygdalina, aut sapone etiam adhiberi potest, imo & in certam emulsionis speciem redigi. Ceterum recens semper tale sit oleum & apto in loco adservetur; justo autem vetustius dein semper pro clysteribus, emplastris, unguentis aut linimentis destinari potest, ad instar olei amygdalarum vulgari methodo parati.

Ex tali autem delibatissimo oleo speciatim sequentia admodum efficacia parari possunt remedia:

I.) *Mixtura oleosa antispasmodica.*

Rec. Olei amygdal. dulc. n. d. Vin. Malvatic. alb. ver. ana unc. j. cum dimid. Essent. Millefol. & carminat. Wed. ana drachm. dimid. spirit. nitri dulc. scrup. ij. Syr. Cort. Aurantior. drachm. j. M. offeratur optime prius agitata & quantum fieri potest calidissima.

Tormina abdominis, cardialgiam, plures spasmodicos affectus sæpe in instanti compescit: vomitum etiam iliacum sistit, & licet forsitan rejiciatur, statim tamen denuo oblata dein remanet in ventriculo, optatas vires exserens. Præterea quoque urinam promovet & flatus efficacissime exturbat. Talis simplicior mixtura ex oleo amygdal. & vino malvat. parata jam olim CRATONI, Medico celeberrimo, laudata, & Præceptoris forte ejus, *Bapt. MONTANO*, usitata, abhinc & a SYDENHAMO imitata legitur. Medicamen-

tum vere saponaceum videtur, spirituosus salinorum loco illud ingredientibus pinguisque nuptis, quæ papillas linguæ non tantum blandius afficiunt, sed & partim vasa absorbentia, per fauces ad ventriculum disseminata, celerrime fubeunt, partim vero exhalantia vasa abstergunt, quo fit, ut, restituta in his partibus ordinaria transpiratione per emissaria illa, quæ juxta bulbos resorbentes tam solide detexit celeberrimus Dn. D. LIEBERHÜHN, effectus adeo laudabilis hac ratione obtineri queat. Per transpirationem autem modo nominatam non cutis illam Sanctorianam intelligo, sed periphericam viscerum, quam, ceu HIPPOCRATI jam olim notam, è tumulo resuscitavit doctissimus Abraham KAUU BOERHAAVE. Ex eo quoque carminativus effectus omnium optimus, nostri dependet remedii, quia digestiva simul & canalem alimentarium relaxante gaudet efficacia, cum reliqua flatibus pellendis dicata medicamenta intestina sæpe magis irritare soleant. Ne vero chorda semper oberremus eadem, talis formula variari etiam poterit, pro ratione morborum ac individuorum diverforum. Hystericis & quibus dulcia sunt adversa, Effent. Gentian. rubr. commode additur, uti in *syrupo illo longæ-vitatis* ZWINGERI in Actis hisce descripto, dulcia amarum commode sunt mixta, natura sæpe præeunte, uti in Polypodio, magisque in Dulcamara vel Solano scandente, Arnicæ vires æmulante, observamus. Hydropico-tympaniticis addimus Effent. alexipharm. Stahl. Effent. levistici, vincetoxic. & sal Sedlizensis. In partu difficili conjungimus Effent. Succin. sal gemmæ ol. Cinnamom. ver. & pauxillum Theriac. cœlest. In ischuria senili, a diathesi scorbutica seri & atonia tubulorum renalium oriunda, adjecimus plus simplici vice lætissimo cum eventu syr. de Althæa, Tinct. martis cydoniat. Lap. cancror. & Cinnabar. nativam.

II. Mixtura oleosa pharyngica.

Rec. Ol. Amygdal. dulc. n. d. Syr. Rosar. solutiv. Syr. de Mann. Aqu. Cinnamom. vinos. ana unc. j. Misc.

Modus exhibendi idem est ac prioris, ut nimirum bene calida & conquassata porrigatur, hac enim ratione emulsionem quadantenus refert, sicque pro dosi cochlear unum vel duo præberi possunt, quoniam deglutitio pene abolita plus haud admittit. Optime scilicet conducit hæc mixtura non solum in angina rheumatica, sive musculis, sive tonsillis affectis, sed & in angina apostematode & parotidum inflammationi sæpe juncta. Tum enim blanda sua indole oleosa stricturas spasmodicas relaxat doloresque mitigat, maturationem, deficiente staseos resolutione, adjuvat, pus latens provocat, ruptorisque vices tandem agens, id educit, & quod palmarium est, congestionem ulteriorem absterfiva sua efficacia avertit & præcaver,

III. Mixtura oleosa becchica.

Rec. Ol amygdal dulc. n. d. Syr. de Althæa, pulv. Sacch. cand. rubr. ana unc. j. Aqu. Cinnanom. vinos. drachm. vj. Spec. diatrag. frig. recent. scrup. ij. M.

Apta & sedula mixtione consistentiam nanciscitur sinegmaticam, ut nihil fere de oleoso appareat, grato illis maxime ægris spectaculo, qui oleosa cane pejus & angue fugiunt delicatuli, licet oleum illud nostræ descriptionis nunquam eos, qui maxime nauseabundi fuerunt, rejecisse recordor. Hoc vero becchicum suapte consistentia, dosibus parvis, at sæpe repetitis liguriendo sumtum, tusses catarrhales molestissimas compescit, dum sub tarda deglutitione irritatis ab acri lymphæ, glandulis aliisque laryngis partibus exterioribus ac fauces respicientibus adhærens, particulis suis oleosomucilaginosi insignes illas tussiculosas commotiones citius

tollit, aut eximie mitigat. Possunt etiam tali mixturæ quædam dulcedinem mitigantia, simulque resolventia, adjici, ex quorum numero sal ammoniacum depuratum paucis saltem granis additum, convenientius erit nitrosis aut salibus neutris, recte docente doctissimo Dn. de GORTER.

IV. *Mixtura oleosa antinephritica Brunneri.*

Rec. Lap. Cancror. subtiliss. præparat. unc. dimid. Coque cum vini Acronian. vel Bodamici (est vinum saturate flavum valde acidum) unciis jx, ad consumptionem dimidiæ partis, in vase apto: Colaturæ adde Ol. amygdal. dulc. drachm. vj. syrup. de Althæa, Papav. alb. ana unc. dimid. M.

Vires titulo respondent, dum remedium, paulo diutius continuato usu renum tubulos abstergit & liberat a viscosis ac tartareis impuritatibus, simulque tonum partium restituit, cum absorbentia acidis soluta tonicam quoque, specificè in renes, exserant efficaciam, juxta egregiam Dissert. Illustr. de HEUCHER, de adstringentium usu in calculo.

V. *Mixtura oleosa emulsiva occultata.* Artificium illud, oleum amygdalarum dulcium sub emulsionis forma tegendi, ut Jovem lapidem jures, nullum inesse oleum, laudavit jam olim Christian HELLWIGIUS, Wratislaviensium Poliater dexterrimus, sed modum compositionis non detexit. Facile vero præstabitur id, dummodo Ol. amygdal. dulc. n. d. cum vitello ovi & amygdalis excorticatis subtilissime contusis subigatur, & aquæ destillatæ dein admisceantur, subjunctis absorbentibus candidis cum saccharo, quemadmodum talem oleosorum saponem optime demonstrat doctiss. BOERHAAVIUS. Tales emulsiones
 exc-

exerunt vires egregias demulcentes, simulque gustui præ omnibus aliis gratissimæ sunt.

VI. *Mixtura oleosa cum Balsamo de Tolu, in quibusdam Pbtbiseis speciebus maxime proficua*, inter primas referri meretur, satis clare jam descripta in *Pharmacopœia extemporanea FULLERI*, complures formulas medicas efficacissimas exhibente. Uno verbo, remedia demulcentia latissimo patent usu, hincque benignissimus Creator plantas ex genere Malvarum, Althææ, Ketmiæ, Alceæ, undique terrarum progerminare voluit, reperiesque veritatem hanc confirmatam sive de frigidissima regione LINNÆUM consulas, utpote plantarum Lapponicarum egregium Commentatorem, sive Zonam adeas torridam, in qua quot malvacei generis sponte nascantur herbæ, & Illustr. SLOANE de *Jamaica*, & BURMANNUS de *Capite bonæ spei* & Auctores *Horti Malabarici* & RUYSCHIUS de *Amboina* testatum dabunt.

(*Memminga Norimbergam missa d. 12. April. 1748.*)

OBSERVATIO XXVI.

Dn. M. BONIF. HENR. EHRBERGERI.

De

Tabulis striatis.

Inter deceptiones opticas, per anamorphoses factas, ultimo quidem loco *tabule striatæ*, in planis intercisis ac scalaribus exhibitæ, quas Perillustr. ac Generosiss. WOLFIUS *tessellatas imagines* adpellat, referri solent a quibusdam, etsi ratione artificii non ultimum locum mereantur. Mentionem earum fecimus *Observ. XCIII. Voluminis VII. horum Acto-*

Attorum pag. 320. seqq. atque in nos tunc temporis recepimus, ex instituto easdem aliquando explicare, id quod etiam nunc exequi studebimus.

Sunt autem scalares istæ Tabulæ striatæ superficies plures certo intervallo disjunctæ, in quibus pictura integra exhibetur ita delineata, ut omnes partes ex certo loco visæ adpareant unitæ & continuæ, ita, ut spectatorem facile in admirationem convertat, maxime cum ex diversis oculi punctis diversas inter se invicem eodem in loco observat picturas, vel etiam cito in alias conversas. Divisimus enim hæc Tabulas in *immobiles & versatiles*, illas dicemus, quæ ex eodem oculi loco eandem semper imaginem sistunt: has, quæ imagines ex eodem oculi loco visas mutant. Atque harum utrarumque materiam, quod concernit, constant istæ communiter vel ex ligno, charta vel lintea inducō, vel ex laminis ferreis stanno obductis, quibus chartæ folia adglutinata sunt, vel etiam ex alia materia, cui imago induci potest. Ex meris autem foliis chartaceis compositas merito rejicimus, quod e situ suo facile dimoveantur, ita ut in justum redigi ordinem difficulter possint.

Relicta tamen materia, curæ magis mihi sit forma, cujus fundamentum in *Theorem. 68. §. 308. seqq. Elementor. Opticæ Wolffianæ*, aut in ejusdem *Compendio Theor. 7. §. 54.* vel etiam in *Tabulis Sturm. Opticæ Prop. XIX.* quærendum est. Quod nimirum disjuncta eo modo, ut remotioris objecti radii, ex inferiore parte emissi, & radii superiores objecti propioris, unam faciant lineam, videantur conjuncta. Id quod, cum in Opticis demonstratur uberius, nec perceptu sit difficile, a demonstratione prolixa aliquatenus me supersedere jubet.

His autem suppositis, Tabulas striatas sequentem in modum construere jubent: In picturæ alicujus, aut etiam figuræ æri incisæ, superficie aversa illinitur glutinium, huicque

que prismata triangularia lignea, itidem glutine madefacta, imponantur tam vicinia, ut continuam quandam tabulam eorum bases conficiant. His bene coalitis cum pictura, cultelli acie prismata contigua discindantur. Postea vel stilo super mensam aut asserem erecto, vel orbiculo perforato, in certa ab asseris distantia elevato, ibique oculo adplicato, prismata eo usque aut admoventur sibi, aut dimoventur a se, donec margo supremus propioris prismatis cum margine imo sequentis optice adpareat connexus. Id quod *Figura 5. Tab. VII.* reddet clarius.

Sint aliquot Prismata æqualia 1, 2, 3, 4, 5, (quo plura, quoque minora, ut tamen integram picturam capiant, eo melius); adsumatur punctum oculi erectum, circa O, ex quo super apices prismatum ad bases proximorum ductæ rectæ OCD, OGH, OWM, OIK, eorum inter se distantias determinant, ut linea CL superior cum inferiore Dm, GN cum Hb, WP cum MQ, &c. optice coincidat. Quod si igitur pictura in superficiebus prismatum e regione oculi O rite est adglutinata, ista in superficiebus XTSK, RIMQ, PWHb, GNmD, & ACLd ex O spectatis adparebunt unitæ, & figura discissa nunc redintegrata.

Quoniam autem prismata hæc tres admittunt picturas pro ipsorum superficiebus, possunt istæ picturæ aut figuræ eodem modo reliquis superficiebus induci. Hoc tamen observandum, ut eorum ordo probe teneatur: tunc enim nihil amplius agendum est, quam ut iisdem in locis prismata invertantur, si aliam cernere velimus imaginem, puncto oculi servato.

Quod si vero duobus simul spectatoribus ex adverso constitutis picturæ essent exhibendæ, tunc superficies VTXB, YRIZ, & reliquæ hujus lateris ita non convenient, uti ex altera parte. Remotiora enim ibi prismata hic sunt viciniora: adeoque non ubique totæ superficies pictura sunt

inducendæ, sed quantum visus admittit, ne prismata remotiora aliquam partem latentem habeant picturæ.

Aliud vero incommodum comitatur Tabulas striatas hucusque descriptas, ubi nimirum folia figuræ discissa sunt adglutinata: quod extremitates laterales picturæ in foliis discissis non rite respondeant. Aliud enim fundamentum opticum communiter negligitur, quod in *Tabb. Sturmianis* est *Prop. XIV.*, in *Elementis* autem supra citatis *Theor. 29. §. 211.* & in *Compendio, Exper. V. Cor. 3.* & *Theor. V. §. 52.* Quod, quo propius est objectum oculo, aut quo majorem angulum format res visa, eo major quoque adparet, & quo remotior est res ab oculo, aut, quo minorem angulum visorium efficit in oculi fundo, eo minor sistitur visui. Ex his enim dijudicatu facile est, imagines in ære incisas & in charta impressas, prismatibus ligneis adglutinatas non ubique ita exhiberi, ut tanquam integræ ac convexæ visui obversentur. Quanquam enim pictura aut imago circa medium in omnibus suis segmentis bene respondet, non tamen in suis extremitatibus lateralibus exacte convenit: quia remotiora ab oculo segmenta justo adparent minora, & propiora e contrario, utpote majorem angulum visorium formantia, reliqua magnitudine excedunt, id quod ex schemate *Figuræ 4. Tab. VIII.* infra uberius explicando, patebit facile. Ubi longitudo *BC* ex oculi puncto *V* non major adparet quam *on*, & reliquæ lineæ *RQ*, *YX*, *Za*, &c. isti prorsus æquales, successive minores, aut ex *W* visæ successive majores. Nam *RQ*, utrinque lineam *DA* adparenter excedit portionibus *NR* & *PQ*, & sic in reliquis.

Quo remotior tamen oculus a tabulis striatis abest, ut lineæ, ab oculi puncto ad extremitates remotioris lineæ (*AD*) ductæ, parallelis propiores evadant, eo minor fit differentia segmentorum, ut tandem sensibilibiter evanescat. Id quod in *Tabulis striatis Suenofurtensis* Volum. VII. horum

rum Actorum, Observ. XCIII. p. 321. memoratis, observatum videmus.

Ibi vero non prismata triangularia sunt adhibita, sed lamellæ tenuissimæ, æqualibus intervallis distantes, & tabulæ planæ fundamentali perpendiculariter impositæ: quas *Tab. VIII. Fig. 3.* pars superior adumbrat, nimirum ABCDFV, non quidem tanto numero lamellas exhibens, quanto in tabulis istis adparent; attamen pro explicatione sufficientes, ut compositionis ac structuræ ratio exinde intelligi possit. Ubi simul duplicatas tabulas striatas, nimirum inferiores etiam, exhibemus, ut sic sex picturas distinctas ex sex diversis oculi locis observare liceat.

Scilicet lamellæ superiores monstrare possunt figuram ex puncto oculi O cognoscendam, & aliam ex altero lamellarum earundem latere e regione cernendam, tertiam autem in interstitiis plani superioris ABCD, quæ ex transverso, sive directe visa, velut per cancellos repræsentantur. Et sic ex opposito in parte inferiori similiter tres figuræ oblectare possunt spectatores, tribus diversis in locis diversæ spectandæ, una scilicet in lamellarum inferiorum AI, g2, e3, x4, X5, B6, latere dextro, ex puncto infra W adsumto conspicienda, altera e regione sinistra in istarum lamellarum latere sinistro, ac tertia in plana superficie inferiore in interstitiis conspicua. Noster hic adparens schematicus unum tantum latus exhibet. Quo explicato cætera facile intelliguntur. W denotet distantiam spectatoris ab imagine depicta, O altitudinem oculi, ex quo puncto excurrentes rectæ occultæ OIH, ONK &c. determinant latitudines segmentorum sive foliorum adglutinandorum EI, IL, NP, QR, ST, VB, in quibus (*Fig. 5. Tab. VIII.*) junctis figura exhibenda esset delineanda.

Quod vero nunc attinet ad Tabulas striatas prismaticas, quarum structuram superius jam descripsimus, notandum

porro, illa prismata omnia simul & eodem momento versatilia fieri posse, ut, si triplici imagine in diversis suis planitiebus prædita sunt statim alia post aliam exhiberi & è certo puncto oculi conspici adcurate possint. Nimirum ista prismata singula in media fronte triangulorum suorum, ubi numeri 1, 2, 3, (*Fig. 5. Tab. VII.*) adscripti sunt, instruantur manubriis angulatis vel incurvatis æqualibus, eodem situ in eandem plagam gaudentibus & cum prismatibus ita firmiter conjunctis, ut omnia simul moveri possint. Quem in finem novum schema *Fig. 1. § 2. Tab. VIII.* adjunximus, ubi id, quod in tribus tantum prismatibus ibi videre est, in pluribus facile intelligi poterit. Scilicet in medio triangulorum, prismata singula terminantium, tam anteriori, quam postico, exporrigantur axiculi aut styli teretes, ut prismata eorum auxilio vel in foraminibus, vel crenis imposita, circumvolvi possint.

Imponantur igitur prismata 1, 2, 3, crenis suis in erectis afferculis ABCD & EFGH, tanquam fulcris, & ex altera parte, ubi afferi circa r, a, b , imponuntur, aptentur manubria angulata, quorum forma paullo expressior numero 2. exhibetur in RSTV. His manubriis in fronte circa V, aut num 1, circa u, x, y adplicetur afferculus alius IK minoris latitudinis, ut in foraminibus suis u, x, y , manubria sint volubilia. Quodsi hic afferculus protrudatur, etiam manubria omnia æquali motu cum prismatibus se convertent, aliamque post aliam superficiem, alia pictura præditam, obvertent.

Deinde hoc incommodum notavimus in superioribus, extremitates laterales figurarum aeri incisarum non respondere exacte in prismatibus, se invicem subsequenter; ut, si figura includatur parallelogrammo rectangulo, illud in prismatibus ex oculi puncto super W aut V adsumto visis (*vid. Fig. 4. § 5. Tab. VIII.*) exhibeatur minime, sed potius

tus formam scalæ ex utroque latere repræsentabit, superior vero ac inferior latitudo, Trapezii potius latera parallela formabunt. Remotius namque ab oculo prisma minori magnitudine adparet, & quod in illo sistitur, justo est minus, maxime, quod in extremitatibus utrinque exprimendum esset. Hincque paullo majus esset exhibendum, & reliquæ figuræ in prismatibus, quo propius accedunt ad oculum spectatoris, eo minore magnitudine gaudere deberent: quod tamen in figuris aeri incisus fieri haud potest. Hinc igitur cavendum, ne tales figuras prismatibus adglutinemus, quæ in latitudinem nimium extenduntur, sed potius in medio & circa istud conspiciuntur, maxime autem facies, manus, & quæ tanquam unum corpus continuum sunt exhibenda. In lateribus autem figurarum, gramina, flores, frutices, montium remotissimorum cacumina, &c. quæ unam feriem continuam & exactam haud requirunt, oculis possunt objici. Hac tamen cautione opus non erit, si picturis juxta punctum oculi delineatis prismata inducantur; de quibus infra plura. Tunc vero opus non est, ut prismata inæqualiter a se invicem distent.

Quodsi denique prismata hæc omnia rite includantur cistæ, superne vitro aut linteo subtiliori ac perspicuo testæ, ita ut manubria angulata a latere dextro promineant; & sic extra cistæ parietem asserculus manubriis commode applicatus moveatur ad tertiam partem circuli, atque ex puncto oculi, seu foramine, in media latitudine superne adsumto, introspectiatur; satis spectabilis cernetur figurarum subita mutatio.

Hactenus de *tabulis prismaticis*. Nunc ad *tabulas lamellis adornatas* pergimus: quæ cum superius nondum sufficienter explicari potuerint, nunc paullo planius sunt explicandæ.

Nimirum super tabula ABCD (*Fig. 3. Tab. VIII.*) prout jam antea monuimus, ex lamina ferrea stanno superinducta facta, parallelogrammi rectanguli formam habente, transverse erigantur lamellæ tenues, æquales & æqualiter a se distantes, tot quidem numero, quot requiruntur ad integram picturam excipiendam, ea etiam longitudine, (EF, IM, &c.) quam latitudo tabulæ desiderat. Altitudo (AE) sit circiter dimidii digiti, ac distantia lamellarum (*Ag, ge, &c.*) plus minus sesqui digitum æquet. Quodsi his lamellis pictura aeri incisa esset adglutinanda, non omnes lamellarum superficies inducendæ partibus figuræ transverse sectis; sed duæ solum lamellæ oculo proximæ, verbi gratia VC & ST: reliquæ vero eam tantum altitudinem adquirunt, quam lineæ *Ouv*, *Oab*, &c. ex puncto oculi O super lamellam proximam ST, in *u* ductam ad sequentem posticam in *r*, designat. Nimirum latitudo minor erit, quam in lamella præcedenti, ut QR. In subsequenti denovo lamella linea *Onb* adhuc minorem partem, nimirum NP, quæ latitudinem $\frac{7}{8}b$ habet, determinat. Et sic porro posterior lamella visui dabit ex O partem IKLM, tandemque ultima EFGH.

Quia etiam remotior ab oculo lamella ADFE, ex O super W visa, non major adparet, quam pars proximæ lamellæ *ft*, id quod ex lineis ex W ad A & D ductis elucescit; aut ex *Fig. 4. Tab. VIII.* ubi AD ex W visa non major exhibetur, quam linea FE, aut si punctum oculi esset in V, latitudo BC adparet in magnitudine *no*, & reliquæ lamellæ successive majores. Igitur necesse esset, ut partes lamellarum pictura ornandæ, aut potius chartarum folia, in quibus futura pictura esset depingenda, prius juxta *Figuram 5. Tab. VIII.* conjungerentur; nimirum *fe* esset pars picturæ adglutinanda lamellæ oculo propiori, quæ occuparet in *Fig. 3. Tab. VIII.* portionem *ft*; *hg* esset pars inducenda lamellæ

mellæ posteriori, *ki* subsequenti, & sic porro. Atque in his foliis figura ita quidem esset depingenda, ut quælibet pars haberet picturæ partem ex alia atque alia magnitudine formatam. Nempe pars *qrda* esset pars picturæ, cujus integra magnitudo conveniret parallelogrammo *abcd*; pars *pn* autem caperet partem picturæ, cujus latitudo paulo minor eadem longitudine gauderet, & sic in reliquis, semper minor latitudo picturæ requireretur. Quia vero hoc valde est incommodum, ideo huic medela quovis modo est adferenda. Non autem alio fieri modo perfecte potest, quam si pictoris oculus in *O* constanter hærens (*Fig. 3. Tab. VIII.*) picturam in lamellis delineabit, id quod etiam in reliquis Tabularum striatarum generibus tutius existimandum. Nisi forte tota imago aut pictura circa mediam *WS* (*Fig. 5. Tab. VIII.*) cernatur, & oculi punctum remotius eligatur.

Quod circa partem superiorem Tabularum striatarum observatum est, idem etiam circa inferiorem tenendum, & quod in latere dextro fieri jussi, id quoque in sinistro faciendum, prout supra jam monui.

Unum hoc adhuc monendum duco, genus hoc Tabularum speculo plano augeri & exornari posse, quo mediante, si unum latus lamellarum nudo visui est conspicuum, alterum per reflexionem observabitur. Sed tunc alterum latus lamellarum non tanquam ex eadem oculi distantia, sed duplici potius est designandum, & modo quidem inverso: lamella enim oculo proxima in speculo fit remotissima.

(Coburgo Halam missa d. 28. April. 1748.)

OBSERVATIO XXVII.

Dn. D. JOANN. HERM. FÜRSTENAU.

*Hernia scrotalis cum febre lenta tabifica
lethalis.*

Hernias plerasque, si non omnes, a ruptura vel relaxatione peritonæi oriri, hanc vero a violentia qualibet externa produci, una est peritorum in arte sententia; ac licet non pauci, saniores inprimis, hernias a causis quoque internis, flatulentia præsertim, non raro proficisci experti fateantur; plerique tamen rem hancce ut minoris momenti, & nullis aut paucioribus junctam molestiis, omnisque expertem periculi, obiter & quasi aliud agendo attingere videntur. Et si dicendum, quod res est, in omni ætate, quolibet vitæ genere, sexu etiam utroque exempla passim sunt obvia eorum, qui varii generis hernia, ex levioribus interdum causis orta, laborantes, vix aliud inde incommodum, quam quod subligaculorum necessaria gestatio adfert, experiuntur, vitamque subinde absque singulari molestia incolumem ad seram usque senectutem transigunt. Quin imo alios inter, ex rusticana gente nuper occurrit, qui herniam, quam diu circumfert, scrotalem, absque omni ligatura sibi relictam gerit, & laboribus agrestibus plerumque sufficit, herniæ ipsius incarceratæ, qui subinde adfuit, metum, aut paucissimis remediis domesticis, aut *αυτοκρατεια* Naturæ & *αυτοχρησια* licita & honesta, aut gratia potius divina superans, quin & liberius & alacrius cum sacculo isto foras propendente, quam intus retracto, & quovis modo coarctato, degens. Quid si intestina, quorum longissimum volumen, arcto abdominis spatio comprehensum, sedulos naturæ scrutato-

tatores dudum in admirationem rapuit, ex qualibet caussa interna liberius adfectantia nactaque spatium, succi, cui sunt destinata, nutritii confectioni & ad massam sanguineam derivationi magis paria evadant, ipsisque herniis, absque externa violentia generatis, critici quidpiam subit? sequens certe, quod memoratu dignum visum est, exemplum hancce conjecturam confirmare videtur. Vir 65. annorum, insigni naturæ robore gaudens, in lauto vitæ genere adpetitui plerumque forti strenuè indulgens, in Veneris castris ab ipsa inde pubertate militans, gonorrhœa quondam adfectus, dysuria quoque & mictu cruento subinde afflictus, plerumque tamen vegetus & alacris in negotioso vitæ genere permansit: Hoc vero cum otioso magis ante biennium fere commutato æger non iracundiæ tantum more solito frequenter indulgens, sed & tacitum atque occultum in præcordiis mœrorem alens, frequentiore flatulentiam, alvi-que, quam per omnem vitam fluidam expertus est, quandam segnitiam observavit, eoque veritatem Aphorismi Hippocratici *Sect. II. 20. & 53.* proprio docuit exemplo. Hinc vero absque alia causa manifesta hernia scrotalis in latere primum sinistro, hinc dextro quoque lentis initiis exorta, & brevi incrementum notabile nacta, ægrum ad conquirenda congrua auxilia mature quidem impulit satis. Vinculis vero & subligaculis aliis ex aliis adplicatis, cum pleraque etiam exquisite elaborata & congrue satis adplicata prolapsis intestinis in situ retinendis minime sufficerent, inventum est tandem, adplicatum & absque singulari incommodo gestatum ab ipso aliquod, nec nisi noctu leviter relaxatum, quod eadem firmiter retineret. Sed mox inter mali gliscentis initia, febris lentæ & tabificæ indicia haud fallacia adfuere. Præterquam enim, quod abdomen, antea turgidum, mox lacinia instar corrugatæ flaccesceret, lassitudo, oris siccitas, sitis, ciborum fastidium, vertigo, agrypnia & similia sym-

ptomata singulis matutinis horis accedentia, & circa meridiem aucta læti nihil ominari videbantur, præsertim cum æger remedia ipsi convenientia identidem exhibita constanter respueret, & spretis salutaribus monitis in ipso febris statu, invito licet adpetitu, laute non raro & opipare pranderet, neque ad regimen diapnoicum, illo præsertim tempore necessarium, debita ratione & congruis præfidiis promovendum, ullo modo disponi potuerit, aquis nonnullis mineralibus, Selteranis, Pyrmontanis, Wisbadensibus, frustra, spiritu vero Tartari, salis ammoniaci, Cornu Cervi, & similibus stomachicis & aromaticis, ad vires restaurandas aliunde ingentibus dosibus exhibitis, diu fatis, sed majori cum sanitatis detrimento usurpatis. Nimirum æger, s. d. symptomatibus sensim auctis, accedente demum respiratione difficillima & laboriosa, stranguria admodum dolorifica, agrypnia perpetua, summa virium prostratione & linguæ per aliquot dies impotentia, haud dubio mortis imminentis indicio, pulsuque tremulo & intermittente d. XXIV. Jul. anni præteriti vitam cum morte commutavit.

OBSERVATIO XXVIII.

Dn. D. JOANN. HERM. FÜRSTENAU.

Tremor universalis a vermibus.

Tremoris universalis & particularis exempla in qualibet ætate, quovis vitæ genere, utroque sexu, haud infrequenter occurrunt, nec parca ejus apud Scriptores praticos fit mentio. Qui vero Pathologiam cerebri & generis nervosi, & praxin ejusdem clinicam seorsim tradiderunt, WILLISIUS, HILDESHEIMIUS, WEDELIUS, de MOOR, BELLINI, adfectus hujus, passim obvii, id quod merito mireris,

reris, vix ac ne vix quidem mentionem fecerunt, ea forsan ratione inducti, quod malum hocce aliis plerumque, & ad finibus convulsivis præsertim complicatum vitiis notaverint. Præter Auctores vero systematicos, RIVERIUM, SENNER-TUM, ETTMÜLLERUM, HOFFMANNUM & alios, qui in evolvenda ejus natura & tradenda medendi ratione, laudabilem operam posuere, illustris inprimis SCHELHAMMERUS commemorandus venit, utpote qui in adfectu hoc, peculiari Diatribe excutiendo, data laboravit opera. Hi ad unum omnes, & quotquot præterea evolvere licuit Auctores, in eo consentiunt, tremorem a debilitate generis nervosi, & liquidi nervei, vel si mavis, spirituum animalium inordinato & irregulari in organa motibus voluntariis dicata proficisci influxu, utrumque vero vitium ab ætate senili, vulneribus aliisque morbis & læsionibus generis nervosi, a venenis & medicamentis narcoticis, ab effluviis arsenicalibus, mercurialibus & metallicis, ab intempestivo & immodico Veneris usu, ab inebriaminibus, ab animi pathematibus & variis aliis causis, naturalibus, non naturalibus & præternaturalibus produci & foveri, eundem vero & a vermibus originem trahere, a nemine observatum vel commemoratum memini, præterquam, quod illustris PECHLINUS nullum morborum genus tam insolitum, tam *δαιμονιακόν* pronunciaverit, quod non vermibus originem debeat. Illud vero puer me docuit quinque anni quadrantes natus, qui vix ablatatus, prævio paroxysmo epileptico, cum symptomatibus febrilibus & diarrhoea aliquamdiu colluctatus & vix sibi restitutus, Majo mense in aëre libero horrido & boreali versatus & placentis aliisque farinaceis & saccharatis affatim pastus, tremore corripitur universali nunquam per somnum quidem prorsus remittente, latus vero sinistrum magis, quam dextrum, adficiente & siti, æstu, ciborum fastidio, similibusque symptomatibus stipato. Mali fomitem

in primis quærens viis, digestivis, emeticis & catharticis interpositis una cum absorbentibus, temperantibus & diapnoicis strenue sibi pugnandum vocatus duxit Medicus, nullo tamen alio inde consequente effectu, nisi quod malum in eodem tramite persistens nullum neque incrementum, neque detrimentum, neque alius vitii accessionem admitteret. Antihelminthicis autem prioribus admistis, & mercurio inprimis vivo cum saccharo subacto ab ægro pusillo, omne alias medicamentum averfante, diligenter usurpato, quarto & decimo morbi die exacto, & lumbrico ingenti per alvum excreto, tremor sensim remisit, ægerque cum sanitate brevi in gratiam rediit.

OBSERVATIO XXIX.

Dn. D. JOANN. HERMANN. FÜRSTENAU.

Icterus cum diarrhœa, nausea & vomitu assumptorum perpetuo, accedente singultu lethali.

Vir 55. annorum habitus corporis tenerioris, pauci cibi, sed multi & generosioris potus, Venæsectioni semestri, atque simul annuo acidularum Pymontanarum usui a multo tempore adfuetus, a pane per annum fere spatium abhorruit, & variis digestionis primæ vitiis, doloribus inprimis colicis, cum diarrhœa subinde afflictus, opem quæsit, & remediis carminativis, absorbentibus & catharticis identidem exhibitis invenit. Autumnali æquinoctio nuper elapso, præviis variis diætæ erroribus, & commestationibus mutuis in seram noctem, honoris causa, ut fieri solet, protractis, accedente vehemente animi commotione, V. Sine in pede ex more administrata, serum ex viridi flavescens sanguini educto & patina excepto innatare, simul & fecibus alvinis

vinis fluidis ut plurimum aliquid sanguinis sinceri admixtum deprehendit. Ex eo tempore icterus habitum corporis universum & album in primis oculorum, cum vicina regione, intensa flavedine tinxit, æger vero ὀφθαλμοδίοις per integrum Octobrem & Novembrem mensem mansit, & interdum obambulans, vesperi mature lectum petens, per integram noctem profundo & placido somno gavisus, sed & ciborum fastidium sensim auctum, & diarrhœam perpetuam expertus est, viribus utcumque constantibus, ab omni insultu febrili, dolore, tumore, siti, tussi & respiratione difficili prorsus immunis. Variis remediis aperientibus, temperantibus, digestivis, blandis quoque emeticis & catharticis frustra per aliquod tempus adhibitis, acidulas tandem Pymontanas, toties hætenus cum fructu usurpatas, & solas fere ictero pertinaci debellando pares, nullo contradicente, per modo dicta, præsentem, proposui. Per octo quoque dies circiter æger eadem, in conclavi amplo & tepido obambulando, non sine manifesto levamine haurire visus est, vomitu asumptorum hætenus perpetuo per triduum fere constanter inde emanente, aquis vero per alvum & urinam exitum consuetum cum εὐφορίᾳ ejusdem invenientibus, sed adpetitu ciborum neutiquam redeunte, morboque nil quicquam inde remittente, viribus sensim prostratis, accedente ad ultimum singultu, sopore & levi delirio interpolato, initio Mensis Decembris a. p. placida morte defunctus est.

(*Rintelio Halam transmissæ d. 10. Jun. 1748.*)

OBSERVATIO XXX.

Dn. D. WOLFFGANG. THOMAE RAU.

De

Cardialgia cum enormi ventriculi sensibilitate indeque nata hectica stomachica.

Clericus quidam, ætatis 51. annorum, sanguineo-chole-
ricus, multis abhinc annis passionibus hypochondriacis, hæmorrhoidibus anomalis, interdum decoloratis, interdum albis, obnoxius, alvique obstructionibus & flatulentis vexatus, cardialgia spasmodico-flatulenta graviter decubuit, a qua quodammodo liberatus, circa initium anni 1747. denuo cardialgia cum ardore stomachi, phlogosibus, fiti, inadpetentia, alvi pertinaci obstructione & dolore lumbari correptus fuit. Medicus, quem per litteras consuluit, malum pro febre continua mesaraica, tum temporis epidemica, habuit, & varia temperantia & bezoardica fixa, conjuncta Ess. alexipharmaca, eidem opposuit; sed sub horum, præsertim Essentiæ usu, de intolerando fere ardore & æstu ventriculi conquestus fuit, qui brevi adeo increvit, ut nulla penitus esculenta ferre potuerit æger, insuper potus quoque ingestus statim prægravationes pectoris & ventriculi, crebrioresque ructus ipsi excitaverit: ex quo factum, ut sudor copiosus & colliquativus corpus tabidum penitus emaciaret, & æger, consumptis, ob rebellem agrypniam, viribus, cum pulsu debili celerrimo, perpetuo lecto adfixus jaceret, & per alvum nec feces, nec flatus per 3. continuas septimanas emitterentur, insimulque etiam urina flammea parcissime secederet. Talem inveni deploratum morbi statum, ad ægrum vocatus. Præcedentem cardialgiam ventriculi erosionem reliquisse, ex qua hectica stomachica enata fuerit, haud injuria conjiciebam, sed ægro aliquid exhibere, quod

quod ventriculus absque molestia ferret, hoc opus hic labor erat. Hunc tamen in modum Deo benedicente feliciter rem gessi : quovis bihorio cochleatim exhibui hanc mixturam : Rec. Aqu. chamomill. ℥ij. millefol. menth. ana ℥i℥. Perlar. ℥℥. nitr. purif. Rhab. Or. Cort. Peruv. ana ℥℥. matr. perlar. Cinnab. nativ. C. C. sin. ign. ppt. Gum. Arab. & tragacanth. ana ℥j. Mucilag. sem. Cydonior. cum aqu. rub. id. parat. Succ. Citri rec. Syr. papav. rh. ana ℥℥. M. Ad ventriculi ardorem demulcendum somnumque conciliandum Rec. MP. balsam. ℥℥. Extr. Cort. Cascarill. ℥℥. chamomill. gr. xij. Theriac. coel. gr. viij. Balsam. Peruv. q. s. M. f. Pil. pond. gr. ij. Num. xxx. obduc. ☉. Dos. quavis nocte x. Pro potu sit hordeum mundum grossius, cum passulis minoribus in sero lact. caprill. decoctum, addito post colaturam pomi Citri in taleolos incisi dimidio & sacchari tantillo. Pro alimento nil nisi juscula hordeacea & carnea adsumantur, in quibus Gelat. C. C. cum Succ. Citri & Conf. Alkerm. paratæ cochlear unum & alterum solvatur. Verum si tepide tantum hæc adsumeret, statim insignis ardor & prægravatio ventriculi, cum præcordiorum anxietate, subsequeretur. Hinc suasi ut æger etiam juscula frigide adsumeret, quo facto verbis mihi se satis exprimere haud posse testatus fuit, quam egregiam inde refectioem, absque ulla noxa senserit. Ad alvum solvendam clystma injectum fuit domesticum, ex jusculo carnis cum sem. anis. & carvi decocto addito ol. olivar. vitell. ovar. & sale communi, quo multæ siccæ & nigricantes sordes, cum flatibus, excretæ sunt : dolor lumbaris, adplicatis ad anum hirudinibus, conquievit. Postea ex usu sequentis Electuarii alvus quotidie cum euphoria fuit reserata : Rec. Extr. pulp. Passul. minor. Conserv. flor. tunic. ana ℥℥. pulv. Rhabarb. Or. ℥ij. Cort. Peruv. elect. ℥ij. pulv. stomach. Birekm. sine Sacch. ℥iv. Gum. Arab. Tragacanth. spec. diacret. Myns. Nitr. purif. Lap.

Lap. ☉ ppt. ana ʒʒ. Corall. rubr. ppt. ʒj. flaved. Cort. Orant. ʒʒ. Bals. Peruv. ʒj. Syr. Rosar. solutiv. ʒiv. M. dos. quater de die quantum duo cultelli cuspides capiunt. Nihilominus ardor ventriculi, æstus internus, & crebriores phlogoses acriter vigeabant, & urina adhuc parcius reddebatur, hinc sequentem præscripsi Emulsionem: Rec. Semin. 4. frigid. major. ana ʒij. Sem. Cannab. papav. violar. ana ʒj. aqu. rub. id. Chamomill. millefol. menth. ana ʒiʒ. F.l.a. Emulsio, Colat. add. Nitr. purif. ʒij. Gumm. arab. & tragac. ana ʒj. aqu. Perlar. Syr. dialth. Fernel. ana ʒvj. M.D. sæpius cochleatim, sic etiam hæc symptomata imminuta fuerunt; ast ancilla mihi retulit, adsumta juscula hordeacea indigesta plane per alvum fuisse dejecta, non sine ventris torminibus, ideoque ut tonus ventriculi & canalis alimentarii firmaretur: Rec. Extr. Calam. aromat. ʒj. Cort. Cascarill. aquos. ʒij. millefol. gentian. rubr. ana ʒʒ. Nitr. purif. ʒj. solv. in Aqu. menth. ʒiʒ. M. dos. LX. gutt. bis de die. Hoc Elixirium ominosam illam lienteriam ex voto sustulit & æger jam ex usu jusculorum refectionem sensit. Supra memorato autem Electuario, quum paullo fortius alvum movisset, post ejus consumptionem aliud mitius & magis roborans substituendum censui, quod talis erat compositionis: Rec. Conserv. Menth. ʒʒ. pulv. Cort. Peruv. ʒiij. Cascarill. Rhab. Or. ana ʒij. rad. Zedoar. Nitr. purif. ana ʒiv. Gumm. arab. Tragac. Lap. ☉ ppt. ana ʒij. flaved. Cort. Aurant. ʒʒ. Bals. Peruv. ʒʒ. Syr. flor. tunic. ʒiv. M. Utendi modus erat ut prioris, sed non idem effectus; alvina enim excretio per aliquot iterum dies ægrius successit, flatuque retenti phlogoses & pungitivum dextri hypochondrii dolorem excitarunt, ut quamvis adpetitu redeunte ventriculus ova forbilia aliaque evpepta jam ferret, virium tamen incrementum vix senserit ægrotes. Usui itaque Electuarii interpositus fuit hic pulvis visceralis: Rec. Pulv. Cort. Peruv. stomach.

Stomach. Birckm. sin. sacch. ana ʒj. Rhab. Or. ʒiij. Pulv. Cornach. ʒʒ. Nitri purif. ʒiv. Cryſtall. Tart. ʒij. Lap. ʒ. ppt. Matr. perlar. ppt. ana ʒʒ. Macis ʒj. Sem. anis. ʒj. flaved. Cort. ʒrant. ʒij. Ol. de Cedro gtt. vj. M. F. Pulv. Hujus usu alvus rite soluta fuit, flatuum molestia & phlogoses cessarunt, ventriculus bene se habuit, ut pauxillum vini Neccarini nullum ardorem aut sensibilem calorem crearet, & æger viribus redeuntibus, & carnosio corporis habitu, opinione citius recuperato, spatio 4. septimanarum plenarie convalesceret.

Postquam ergo hac ratione idem ille Clericus per semestre, integra fanitate gaudens, vixisset, ex vehementi iracundia & mentis mœrore concepto, nec non ex ingluvie acetariorum, denuo de ventriculi indigestione & prægravatione, oris siccitate, flatulentis, torminibus & alvi segnitie conqueri cœpit. Præscripsi primo pulverem sequentem, post meridiem & vesperi in aqua Cinnam. sin. vino ad sumendum: Rec. Pulv. antispasmod. ʒj. Rhab. Or. ʒj. Magnes. alb. ʒʒ. Cort. Peruv. ʒʒ. M. Exinde vero nihil levatus fuit, sed potius phlogoses, cum intercurrentibus horripilationibus, pulsus insimul celeritas, sitis, ardor & prægravatio ventriculi post quævis adsumta, & plenaria inadpœtentia, pristinam ludi tragoediam ipsi ægro persuadebant: ideoque ob alvum iterum pertinaciter suppressam sequens præscripsi Apozema: Rec. Fol. Senn. s. st. Passul. min. exacinat. ana ʒʒ. flor. Chamomill. vulg. p. j. Crem. Tart. Cort. Cascarill. ana ʒij. Sem. anis ʒʒ. Coqu. in aqu. simpl. q. s. ad remanent. ʒiv. in quibus dissolv. Mann. Calabr. ʒvj. Nitr. purif. ʒʒ. aqu. Cinnam. s. vin. ʒij. Syr. Rosar. sol. ʒʒ. M. Quum æger inde sexies blande & copiose purgatus fuisset, subjunxi Mixturem, ex aqu. Menth. ʒij. Millefol. Chamomill. ana ʒʒ. Cinnam. s. vin. ʒʒ. pulv. antispasmod. ʒiv. Cort. Cascarill. Rhab. Or. Conch. ppt. ana ʒij. Sal. Absynth. ʒʒ. Liqu.

Lap. ☉. ppt. ana ʒʒ. Corall. rubr. ppt. ʒj. flaved. Cort. Orant. ʒʒ. Bals. Peruv. ʒj. Syr. Rosar. solutiv. ʒiv. M. dos. quater de die quantum duo cultelli cuspides capiunt. Nihilominus ardor ventriculi, æstus internus, & crebriores phlogoses acriter vigeabant, & urina adhuc parcius reddebatur, hinc sequentem præscripsi Emulsionem: Rec. Semin. 4. frigid. major. ana ʒij. Sem. Cannab. papav. violar. ana ʒj. aqu. rub. id. Chamomill. millefol. menth. ana ʒiʒ. F.l.a. Emulsio, Colat. add. Nitr. purif. ʒij. Gumm. arab. & tragac. ana ʒj. aqu. Perlar. Syr. dialth. Fernel. ana ʒvj. M.D. sæpius cochleatim, sic etiam hæc symptomata imminuta fuerunt; ast ancilla mihi retulit, adsumta juscula hordeacea indigesta plane per alvum fuisse dejecta, non sine ventris torminibus, ideoque ut tonus ventriculi & canalis alimentarii firmaretur: Rec. Extr. Calam. aromat. ʒj. Cort. Cascarill. aquos. ʒij. millefol. gentian. rubr. ana ʒʒ. Nitr. purif. ʒj. solv. in Aqu. menth. ʒiʒ. M. dos. LX. gutt. bis de die. Hoc Elixirium ominosam illam lienteriam ex voto sustulit & æger jam ex usu jusculorum refectioem sensit. Supra memorato autem Electuario, quum paullo fortius alvum movisset, post ejus consumptionem aliud mitius & magis roborans substituendum censui, quod talis erat compositionis: Rec. Conserv. Menth. ʒʒ. pulv. Cort. Peruv. ʒij. Cascarill. Rhab. Or. ana ʒij. rad. Zedoar. Nitr. purif. ana ʒiv. Gumm. arab. Tragac. Lap. ☉ ppt. ana ʒij. flaved. Cort. Aurant. ʒʒ. Bals. Peruv. ʒʒ. Syr. flor. tunic. ʒiv. M. Utendi modus erat ut prioris, sed non idem effectus; alvina enim excretio per aliquot iterum dies ægrius successit, flatusque retenti phlogoses & pungitivum dextri hypochondrii dolorem excitarunt, ut quamvis adpetitu redeunte ventriculus ova sorbilia aliaque evpepta jam ferret, virium tamen incrementum vix senserit ægrotus. Usui itaque Electuarii interpositus fuit hic pulvis visceralis: Rec. Pulv. Cort. Peruv. stomach.

Stomach. Birckm. sin. facch. ana ℥j. Rhab. Or. ℥iij. Pulv. Cornach. ℥℔. Nitri purif. ℥iv. Cryſtall. Tart. ℥ij. Lap. ℥. ppt. Matr. perlar. ppt. ana ℥℔. Macis ℥j. Sem. anif. ℥j. flaved. Cort. Orant. ℥ij. Ol. de Cedro gtt. vj. M. F. Pulv. Hujus usu alvus rite soluta fuit, flatuum molestia & phlogoses cessarunt, ventriculus bene se habuit, ut pauxillum vini Neccarini nullum ardorem aut sensibilem calorem crearet, & æger viribus redeuntibus, & carnosio corporis habitu, opinione citius recuperato, spatio 4. septimanarum plenarie convalesceret.

Postquam ergo hac ratione idem ille Clericus per semestre, integra sanitate gaudens, vixisset, ex vehementi iracundia & mentis mœrore concepto, nec non ex ingluvie acetariorum, denuo de ventriculi indigestione & prægravatione, oris siccitate, flatulentis, torminibus & alvi segnitie conqueri cœpit. Præscripsi primo pulverem sequentem, post meridiem & vesperi in aqua Cinnam. sin. vino ad sumendum: Rec. Pulv. antispasmod. ℥j. Rhab. Or. ℥j. Magnes. alb. ℥℔. Cort. Peruv. ℥℔. M. Exinde vero nihil levatus fuit, sed potius phlogoses, cum intercurrentibus horripilationibus, pulsus insimul celeritas, sitis, ardor & prægravatio ventriculi post quævis adsumta, & plenaria inadpœtentia, pristinam ludi tragoediam ipsi ægro persuadebant: ideoque ob alvum iterum pertinaciter suppressam sequens præscripsi Apozema: Rec. Fol. Senn. s. st. Passul. min. exacinat. ana ℥℔. flor. Chamomill. vulg. p. j. Crem. Tart. Cort. Cascarill. ana ℥ij. Sem. anis ℥℔. Coqu. in aqu. simpl. q. s. ad remanent. ℥iv. in quibus dissolv. Mann. Calabr. ℥vj. Nitr. purif. ℥℔. aqu. Cinnam. s. vin. ℥ij. Syr. Rosar. sol. ℥℔. M. Quum æger inde sexies blande & copiose purgatus fuisset, subjunxi Mixturem, ex aqu. Menth. ℥ij. Millefol. Chamomill. ana ℥ij. Cinnam. s. vin. ℥℔. pulv. antispasmod. ℥iv. Cort. Cascarill. Rhab. Or. Conch. ppt. ana ℥ij. Sal. Absynth. ℥℔. Liqu.

miner. anod. Hoffm. Eff. carmin. Wed. ana ʒj. Succ. Citr. rec. ʒiij. Syr. Cort. Orant. ʒʒ. Sub pastu insuper adfumit gtt. LX. Elixir. balsam. in haustu apozematis diæterici, ex hord. passul. min. Succo Citr. & rub. id. Sic flatus quidem absque multo conamine succedebant, verum alvus semper sicca, ut plurimum per biduum suppressa, haud sine tenesmo & dolore lumbari ejectis scybalis induratis, permansit. Quare molimina hæmorrhoidalia subesse ratus, clyisma domesticum injicere jussi, cui successerunt hæmorrhoides torminosæ, decoloratæ, spumosæ, quibus cum per aliquot dies indulgissem, opposui Apozema ex rad. Chin. Saffaparill. cichor. polypod. quern. ana ʒʒ. ras. Lign. Saffafr. Guaiac. ana ʒj. anis. stellat. sal. Tart. ana ʒij. quarum specierum ʒʒ. cum mensura aquæ fuit decocta, addito post colaturam, ob ardorem ventriculi & suspectam febriculam lentam erraticam, sequente Julapio: Rec. Mucilag. Tragac. cum aqu. simpl. fact. ʒʒ. Syr. acetosit. Citr. rub. id. berber. papav. rh. de Cinnam. ana ʒj. Nitr. purif. ʒij. M. Sic omnia successive evanuerunt symptomata, superflite tantum molesta alvi segnitie & ventriculi debilitate, cui tamen etiam medelam attulit Electuar. ex pulp. ramarindor. extr. ʒʒ. Conserv. Cochlear. ʒvj. pulv. rad. Jalapp. fol. Senn. s. ft. ana ʒiʒ. Lign. Saffafr. flaved. Cort. Orant. ana ʒj. Caryophyll. aromat. ʒj. spir. nitr. dulc. ʒj. Syr. rub. id. q. s. hac methodo iterum æger convaluit & celebrata postea consueta venæsectione autumnali in pede, jam per 7. menses sanus & vegetus officio suo fungitur.

OBSERVATIO XXXI.

Dn. D. WOLFFG. THOMAE RAU.

De

Diversis speciebus motuum epileptico-convulsivorum.

Hortulani Geislingensis uxor, 42. annorum, obesa, succi plena, in matrimonio sterili vivens, potui spiritus frumenti dedita, jam a 12. abhinc annis menstruum tributum stata quidem periodo, ast justo parcius exsolvit, quem defectum vasa sanguifera exiliora quidem quodammodo arguunt, ast mala artificia, quæ ad menses cohibendos in juventute adhibuit, absque dubio maximam partem effecerunt. Ab hoc tempore pathemata hysterica valde eam vexarunt, tandemque in adfectum spasmodico-convulsivum degenerarunt, cujus hæc est facies: Prægressis pandiculationibus & præcordiorum angustiis, totum corpus rigidum quasi sit & immobile, postea dextrum brachium versus humerum oblique extrorsum incurvatur, ut muscoli flexores cubiti & carpi indurati & constricti adpareant, non sine intensissimo ægræ dolore, quem ejulatibus prodit; remittit dolor simulac brachium vi quadam extenditur, sed statim fauces strangulantur & respiratio ad suffocationem usque intercipitur, atque tunc, irritis aliis, V. S. in brachio sinistro extremum est remedium. Post paroxysmum ægra omnium, quæ sub eo ab adstantibus acta fuerunt, conscia est, & tantum de lassitudine corporis conqueritur, a medicamentis vero, ob gulæ sensibilitatem, abhorret, & hinc nulla spes sanationis superfit, quamvis paroxysmi adeo frequentes non sint, si a potu spiritus frumenti absteineat ægra; simulac vero eun-

dem largius ingurgitat, statim vehementi paroxysmo crapulæ poenas das. Alia foemina linteatoris Geislingensis uxor 28. annorum, iracunda, hysterica & plethorica, menstruum tributum rite solvens, paroxysmo epileptico, post graves cum viro altercationes habitas, aliquoties decubuit, sub cuius initio ægra primò ascendentem quasi ex utero vaporem & faucium angustationem sensit; sequebantur postea pandiculationes, mox mens deficiebat, artus convellebantur atque sub totius corporis, cum vociferationibus, agitatione, pollices in pugnum imprimebantur: accedente dein respiratione sonora, paroxysmus remisit, & ægra ad se rediens defiti & lassitudine conquesta est, immemor antea actorum; post breves autem inducias pristina ludebatur tragœdia, ita ut me præsentem intra horæ spatium tres paroxysmos superaverit. Exhibitis selectioribus antispasmodicis & nervinis, qualia sunt Liqu. C. C. succinatus, mineral. anod. Hoffm. & Eff. Castor. itemque pulvis antispasmod. antepilept. lumbric. terrestr. denique pilulæ balsam. cum Castoreo & asa foetida nuptæ, per semestrem paroxysmus emansit, nunquam forte reversurus, si mulier ista moderaminis adfectuum studiosior esset.

In Xenodochio Geislingensi foemina annorum aliquot ultra viginti, cachectico - hysterica, rite alias menstruada, quæ biennio ab hinc in Nosocomio a scabie ferina liberata fuit, ex improvise horrendis convulsionibus corripiebatur. Administrata fuit in ipso paroxysmo venæsectio, (quam aliquoties prætermisit) statimque ad se rediit ægra, ac datis postea, in forma mixturæ, antea nominatis medicamentis, hætenus per Dei gratiam a malo hoc immunis vivit.

Puella sex annorum, pusilla & tenera, convulsiva dextri brachii agitatione, sæpius recurrente, laboravit corpore tunc rigido & immobili manente. Ob nauseosam ejus relictationem nulla medicamenta eidem exhiberi poterant, præter

præter Liqu. C. C. succinatum, anod. min. Hoffmanni & Tinct. Tart. quibus Extr. helleb. nigr. ob vermium suspitionem, admiscui, non sine felici successu: successive enim malum remisit, tandemque puellam penitus deseruit. Alia puella 10. annorum, præcedente terrifico corporistremore, sæpius convulsivis artuum agitationibus concussa fuit, absque tamen pollicis in pugnum intrusione, aut oris spuma; extra paroxysmum adpetitus ad frigida & lactinia maxime ferebatur, adpectu erat pallida, oculique torvi & rigidi adparebant, ac de dolore morsicante circa umbilicum interdum conquerebatur. Nata hinc fuit iusta de latentibus vermibus suspicio, nec fefellit me conjectura; exhibito enim pulvere anthelmintico, ex pulv. Cornachino, ad Verm. Aug. antispasmod. Musc. Corallin. C. C. ust. æthiop. mineral. myrrh. Sem. fanton. alb. & bals. Peruv. lumbricus ex tere-tum genere, longitudine dimidiæ ulnæ, cum multis minoribus suæ profapiæ per alvum fuit expulsus, tandemque sub-juncto usu sæpius laudati Liqu. C. C. succinat. anod. Hoffm. & Ess. Castor. nec non pil. balsamicar. cum Extr. panchym. Croll. & mercur. dulc. a motibus convulsivis plenarie liberata fuit.

OBSERVATIO XXXII.

Dn. D. WOLFFG. THOMAE RAU.

De

Vetulis menstruatis.

Honesta matrona, sanguine mihi juncta, 80. annorum, integris adhuc externis & internis sensibus gaudens, cessantibus XLVII^{mo} ætatis suæ anno mensibus, siccos habuit ab hoc tempore rivulos genitales, usque dum LXXI^{um} annum complevisset: Tunc autem denuo sanguis ex genitalibus ipsi

stillavit, parcius quidem, ast sine intermissione, ut per novem annos vix tridui spatio siccum plane habuerit sinum muliebrem; & ubi hoc quandoque contigerit, semper fere Erysipelas faciëi, cum scotomia, somnolentia & sensuum hebetudine, haud sine metu apoplexiæ, accessit. Sumto autem Rob Juniperi, ipsi in hoc casu euporisto, discussum fuit Erysipelas, fluxusque rediit, a quo nullam ceteroquin patitur noxam, quam quod corpus antea obesum jam sensim contabescat, ut brevi subsequatur marasum senilem eidem ominatus sim. Venæsectionem annuam, antea confueram, ex consilio Medici cujusdam sub initio hujus fluxus omisit, nec ego, ab ea postea in consilium vocatus, aliter sensi, quum eodem illo sufficientem sanguinis jaçturam patiatur, atque ideo hæc artificialis sanguinis ventilatio majori cum fructu in casu necessitatis, & accedentibus post ejus suppressionem apoplexiæ prodromis, administrari queat.

Alia mulier, sexagesimum nonum ætatis annum agens, catameniorum fluxu consueto tempore finito, ab eo immunis fuit, usque dum septuagesimum septimum annum attigisset, a quo tempore sanguis iterum periodice quavis quarta septimana per quatrimum circiter ex genitalibus prodiit, ast sine euphoria, potius cum valetudinis damno: pedes enim oedemate jam gravantur, & abdomen lento gradu tenditur & intumescit, urinæ mictio imminuitur, alvus sicca evadit, & flatus retinentur; paucis, tympanites cum ascite complicata præsto est, quod rebelle malum ægram, omnia medicamenta respuentem, tandem jugulabit. In utraque ceterum muliere non semper sanguis sincerus, sed tenuis & ichorosus, cum molesto quandoque genitalium pruritu, secedit, ob scorbuticam procul dubio humorum dyscrasiam, cui maxime adscribendum est, quod oscula vasorum uteri, in ætate senili cruori rubicundo alias haud pervia, hinc inde erodantur. Idcirco etiam non tam naturalibus catamenio-

rum

rum causis, quam acrimoniæ & salsedini massæ sanguineæ ejusmodi rariores sanguinis excretiones, quarum plura exempla exhibet Excell. Georg. Franck de FRANCKENAU, in *Satyr. med.* VI. p. 96. adscribendæ sunt.

OBSERVATIO XXXIII.

Dn. D. WOLFFG. THOMAE RAU.

De

Lochiorum defectu plenario in quinque puerperiis, tandem in maniacum furorem desinente.

Quos in præcedenti Observatione de naturæ in excretionibus sanguineis luxuria recensui binos casus, merito excipit alius, de ejusdem in hoc negotio defectu. Rustici nempe uxor, 35. annorum siccoris & strictioris corporis habitus, a primis pubertatis annis mensium vel anomalia, vel plenaria suppressione, atque inde procul dubio emergentibus melancholico-hystericis pathematibus laboravit: marito vero nupta, in quinque puerperiis utero haud purgata fuit, ita ut de lochiis vix ullum indicium comparuerit. Ultimo vero puerperio exantlato menses per 20. hebdomadas plane suppressi fuerunt, calor vero & intestina agitatio humorum adeo increvit, ut in furorem rapta, nemine id animadvertente, ex improvise in puteum ædibus suis vicinum sese præcipitaverit. Quam vero vicinorum auxilio ex eo elutata, atque sic ex orci faucibus erepta fuisset, meticulosis & torvis oculis adstantes adspexit, & paullo post labores suos consuetos domesticos, quasi re bene gesta, continuavit, tantum de siti & pandiculationibus hystericis conquesta. Ad eam vocatus, Venæsectionem in pede, diætam refrigerantem & humectantem, cum medicamentis temperantibus an-

ti-

tispasmodicis & aperitivis, ordinavi, quibus per aliquot hebdomadas adhibitis, copiose menstrua fluxerunt, instar hæmorrhagiæ uteri, & sequenti quoque periodo redierunt, ut jam sic satis bene degat hæc mulier.

OBSERVATIO XXXIV.

Dn. D. WOLFFG. THOMAE RAU,

De

Noxio succi Sempervivi in puerpera usu.

Cauponis cujusdam uxor, post partum difficilem, primis puerperii diebus utero rite purgata fuit, & absque conspicua febre lactea satis bene se habuit. Cum vero suafu sciolæ obstetricis potui aquæ simplicis, injecta crusta panis tosta quodammodo medicatæ, succum Sempervivi, seu Sedi majoris, largiori manu addidisset, adsumtis vix aliquot haustibus hujus miscelæ, lochia plenarie ipsi substiterunt, subsequente horrore, calore, siti intensa, præcordiorum anxietate, cephalalgia, alvi siccitate & abdominis inflatione. Administrata tamen, coindicante sic pulsus plenitudine, venæsectione in pede, atque adsumtis pilulis balsamicis & mixtura temperante, antispasmodica, carminativa & leniter bezoardica, ex aqu. meliss. rub. id. Cinnam. sin. vin. pulv. antispasmod. cephal. Mich. bezoard. minor. Wedel. Magnes. alb. Tinct. rhabarb. aquos. Ess. Succin. & Castor. Liqu. min. anod. Hoffm. & Syr. flor. Tunic. composita, bidui spatio cuncta hæc symptomata cessarunt, fluxus lochialis restitutus fuit, & per reliquum puerperii tempus optime dein se habuit.

OBSERVATIO XXXV.

Dn. D. WOLFFG. THOMAE RAU.

De

Contractura sinistri pedis in puerpera, ex suppressis lochiis.

Uxori rustici cujusdam, cachecticæ, post infelicem partum, quo manu cujusdam balneatoris foetus mortuus extractus fuit, lochia parcius primo fluxerunt, mox penitus suppressa fuerunt: quo factò non solum ex minima corporis motitatione acutum in coxendice sinistro dolorem sensit, sed ob tibiam quoque ejusdem lateris retro femur contractam, & genu rigidum & inflexile redditum, pedi nequidem insistere, multo minus ejus adjumento obambulare potuit, accedente simul duritie in sura, cum maculis hinc inde in tibia & femore livido-fuscis. In consilium ergo vocatus, usum balnei acidularum Uberkingensium suasi, quarum visitatio inter officii partes a Perillustri Senatu Ulmensi mihi demandata est. Paruit ægra, & quotidie bis, cum necessario regimine, tali infessit balneo, juncto semper post ejus usum, ob incipientem partis adfectæ ariduram, linimento ex ungu. nervin. & populeon. ana ζ iß. ol. lumbric. terrestr. ζ j. spirit. formicar. & Vin. camphorat. ana ζ iß. ol. destill. majoran. & succin. ana gtt. vj. Interne ad uterum purgandum & menses, exantlato puerperio, instaurandos, adsumsit quotidie Elixir, aperitiv. Claud. cum Eff. Succin. pimpinell. & Tinct. antimon. acri remixtum, subjunctis simul pilul. balsam. cum mercur. dulc. & sale volatili C. C. nuptis, & ol. destill. caryophyllor. aromatizatis. Effectus ex horum usu fuit satis felix: menstruo enim spatio non solum catamenia rite fluxerunt, verum etiam durities & maculæ livido-fuscæ,

procul dubio a sanguine lochiali per metastasin in pede collectæ, penitus disparuerunt, atque mulier hæc pristinam ambulandi potentiam ex voto recuperavit, ut jam absque omni fulcimento libere incedat, parum tantum claudicans; nec ulla mihi subest dubitatio, reiteratum, proximo Vere, balnei ejusdem fontis salubris Uberkingensis, usum, hanc quoque molestiam plenarie sublaturum esse.

OBSERVATIO XXXVI.

Dn. D. WOLFFG. THOMAE RAU.

De

Lethali ischuria cum vesicæ urinariæ inflammatione.

Miles præsidarius Ulmensis, in pago Aufhausen stationem suam habens, LXVI. annorum, tenesmo vesicæ & mictioni pultacæ sæpe obnoxius, post hæmorrhoides cæcas subito iterum disparentes atque in vesicam urinariam translatas, plenariam expertus est ischuriam, quam pressò pede excipiebat penis & scroti ingens tumor & rubedo, circa vesicæ urinariæ regionem in pube & hypogastrio quoque conspicua: jungebatur calor, sitis, ardor internus, alvi constipatio, agrypnia & inanis ad mingendum irritatio; atque ita misere excruciatu æger per quatuor dies absque omni auxilio decubuit. Ego tandem cum Chirurgo accitus, præter enarrata symptomata, ægrum inveni summe debilem, & anxie respirantem, cum pulsu celeri, parvo, contracto. Omnibus pensitatis, quum rebus sic stantibus catheterismo nullus esset locus, clystma extemporaneum, ex lacte vaccino, butyro, vitello ovi & tantillo salis communis injicere, partibus vero inflammatis Cataplasma de mica panis

panis Chirurgum adplicare jussi, simulque interne Emulsionem ex Semin. 4. frigid. major. Card. Mar. & papav. cum aqu. rub. id. Ceras. nigr. Scord. Chærefol. factam, addito antimon. diaphoret. & Syr. papav. alb. sæpius cochleatim adfumendam ordinavi. Sic elapsis 12. circiter horis urina sponte quidem & magna in copia prodiit, ast sine euphoria & minime ex relaxato sphincteris spasmō & discussa ejusdem & adjacentium partium inflammatione, sed potius ex sensatione, ob lethalem in partibus adfectis incipientem necrosin, sublata, altero enim die, sub vehementibus in regione hypogastrii doloribus, placide expiravit,

OBSERVATIO XXXVII.

Dn. D. WOLFFG. THOMAE RAU.

*Improvida & noxia Arsenici adplicatio in
favo capitis.*

Puella rustica 14. annorum, defluxionibus serosis ab ipsa infantia obnoxia, favo capitis diu defœdata, atque a pediculis, ingenti in copia a pabulo ulcerum manantium enutritis, valde vexata fuit. Hinc ejus noverca ad eosdem enecandos pulverem contra pediculos (*Laus-Pul-ver*), sub cujus nomine rustici semen staphidis agricæ subintelligunt, e pharmacopolio petiit: Pharmacopœus vero ex errore intelligit pulverem arsenici albi, qui rusticis vulgo pulvis contra mures (*Maus-Pul-ver*) audit, ejusque ʒij. quæ ordinariè pro uno Crucigero venales prostant, exhibuit. Accepto arsenico, quum ejus dimidium, cum butyro frixo subactum, noverca per ancillam puellæ capiti inungi curaverit, paullo post subsequēbatur immanis cephalalgia, sitis, difficultas deglutiendi, faucium inflammatio, inanes vomendi conatus,

tus, anxietas pectoris, virium dejectio, quibus ingravescentibus consilium tandem a me petebatur. Erroris commissi a Pharmacopœo certior factus, præscripsi emulsionem sæpius cochleatim adsumendam: Rec. Amygd. dulc. excort. ℥℥. Sem. 4. frigid. maj. ana ℥ij. aqu. Cerafor. nigr. flor. Sambuc. ana ℥iv. F. l. a. Emulsio add. Sperm. Cet. rec. ℥ij. ol. amygdal. dulc. rec. ℥i℥. mucilag. sem. Cydonior. & gumm. Tragacanth. cum aqu. Rosar. fact. ana ℥℥. Theriac. Androm. ℥ij. Syr. papav. alb. ℥vj. M. Ad spicula arsenicalia obtundenda & involvenda, itemque ad dolorem moderandum, caput inungere jussi sequente Unguento: Rec. Unguent. alb. camphorat. Ungu. ad pediculos ana ℥i℥. Linimenti simpl. ol. jasm. ana ℥℥. bals. Peruv. ℥ij. M. Ad os colluendum & fauces ab inflammatione defendendas, præscripsi mellis rosac. rob. diamor. ana ℥i℥. Lap. prunell. ℥ij. M. admisc. aquæ simplici pro Gargarismate; sitim vero restinguere jussi lacte recenti vaccino. His sedulo adhibitis, tridui spatio omnia cessarunt symptomata & enecato (forte a veneno arsenicali) toto pediculatorum agmine, puella tantum de dolore periodico capitis conquesta fuit, qui continuato usu prioris unguenti, successive tandem evanuit. Quia vero per quatuor dies ab inunctione arsenicali alvus adstricta mansit, hinc eandem sequente referavi potione laxativa: Rec. Mann. Calabrin. ℥j. Crem. tart. ℥j. solv. in decoct. Tamarindor. ℥iij. add. resin. Jalapp. cum vitell. ov. solut. gr. iv. aqu. Cinnam. sin. vin. ℥iij. Syr. cort. aurant. ℥ij. post cujus adsumtionem quinque dejectionibus alvus cum euphoria fuit soluta, & puella brevi perfecte convaleuit, manantibus tantum copiose ulceribus capitis pro quorum aliquali exsiccatione pulverem ex rad. Aristol. rot. Irid. Flor. ana ℥i℥. Mastich. oliban. Succin. ana ℥j. Tut. præparat. Nihil. alb. Ceruss. Nor. ana ℥ij. subinde inspergere jussi.

(Geislinga Norimbergam missæ d. 20. Julii, 1748.)

OBSE-

OBSERVATIO XXXVIII.

Dn. D. JO. PHILIPPI WOLFFII.

De

Anasarca cum febre quartana duplici, in grvida, feliciter curata.

Fabri cujusdam ferrarii uxor, septem & viginti annos nata, antea sat robusta & lacertosa, filiolum per totius ferme anni decursum lactans, languorem corporis viriumque aliqualem imminutionem sentiebat, eaque propter mense Majo ann. præt. ut vigorem pristinum citius & facilius recuperaret, filiolum ablactavit. Spem autem frustrabatur successus, siquidem periodus tributilunaris, antea extra lactationis tempus solemnis, non unica tantum, sed sexta vice sicco plane pede præteribat, insuperque tussis admodum molesta, cum extenuatione corporis, respiratione difficili & dolore lateris dextri in regione hepatis, accedebat. Neque etiam hæ afflictiones, consumptionem hecticam omnino minitantes, diuque perpetim uno in gradu perseverantes, sufficiebant, sed sub finem Octobris superveniebat adhuc febris, eaque intermittens, de qua tamen non exacte indicare queo, cui classi speciali a primordio invasionis annumeranda fuerit, quoniam serius in auxilium vocatus fui, postquam ea per integras sex hebdomades jam jam duraverat; neque etiam ab adstantibus certi quicquam de ejus typo comperire potui, utpote qui eundem statim ab initio anomalum fuisse referebant, in progressu autem, post aliquot hebdomades, se demum observasse adferebant, quod binos dies febriles unicus tantum intermedius, sine febre transiens, exceperit & adhuc dum excipiat, ita quidem, ut altero die plus frigoris quam æstus, altero vero plus æstus, quam fri-

goris, sentiat; sub horrore sitis intensior, unatum tussi admodum gravi, per totum paroxysmum durante, ægram affligit, cujus vehementia insimul urina, sub molestissimis doloribus, citra voluntatem expellitur; hætenus pedes tantum occupaverat tumor œdematosus, nunc autem universum corpus tumore seroso, seu hydrope anasarca, infestatur, mammæ vero flaccidæ conspiciuntur. Quoniam etiam insuper crebriores borborygmos, motui foetus non plane absimiles, licet nondum exquisitè talem æmulantes, ægra sentit, hinc in sextum usque mensem gravidam se se esse autumat, quumque id non plane improbabile mihi videretur, tutiorem in methodo medendi eligendam esse viam ratus, sequentem in modum eandem adornavi. Ad sitim restringendam & tussis vehementiam mitigandam, die 16. Decemb. quo primum vocatus fui, sequens, potus ordinarii loco adhibendum, præscripsi decoctum: Rec. Radic. cichor. enulæ, liquoritiæ ana ʒʒ. Rasur. Corn. Cerv. ʒij. Sem. anisi ʒij. Concisa & contusa misceantur, & dimidia pars cum hordei mundati manipulo uno in binis mensuris aquæ fontanæ ad crepaturam hordei coquatur. Pro obtinenda vero humorum serosorum, in universo corporis habitu stagnantium & extravasatorum correctione & evacuatione, Infusum hocce per epicrasin laxans præscripsi: Rec. Radic. bryon. polypod. trifol. fibrin. ana ʒiij. Folior. Sennæ sine stipit. ʒvj. herb. Fumar. Trifol. fibrin. summitat. centaur. minor. ana manip. dimid. femin. anisi, fœnicul. ana ʒj. Tartar. vitriol, ʒij. Concisa & contusa misceantur, cum quarta parte mensuræ aquæ ferventis infundantur, & post refrigerationem una vini mensura addatur, stentque sic per nychthemerum, & quotidie postmodum ʒvi. matutinis horis adsumantur. Sub usu vini hujus medicati ingentem quantitatem humoris aquosi ægra non solum per alvum, sed & per vesicam excernebat, simulque urinam absque ullo incommodo & dolore retine-

re, atque urgente necessitate pro lubitu libere reddere valebat, tanto quidem cum exoptato successu, ut etiam febris, indies remissior reddita, tandem die 12. Januar. ann. curr. plane cessaverit. Quo plus igitur serosi humoris per alvum & vesicam evacuabatur, eo magis quoque tumor hydropicus subsidebat, siquidem modo dicto illo die cum febre omnis quoque tumor hydropicus profligatus erat, exceptis tantum pedibus, qui aliquali adhuc cedemate, gravidis, in ultimis gestationis mensibus constitutis, alias quoque familiaris, obsessi deprehendebantur; tussis autem nondum cessabat, longe tamen mitior erat, adpetitus quoque cum somno redibat, unde vires magis magisque augebantur, ut lectum tandem relinquere & negotiis domesticis iterum vacare potuerit ægra. Tunc etiam simul certior de vera reddebatur graviditate, siquidem, subsidente in toto corpore tumore hydropico, abdomen prætumidum durumque permansit, motusque foetus vegeti satis distinctus tactu percipiebatur, unde ad tollendas morbi reliquias sequentis Mixturæ guttulas XL. bis vel ter de die adsumere iussi: Rec. Tinct. antimon. tartarif. Effent. Vincetox. Gent. rubr. Succin. ana ʒij. M. D. ad Vitr.

Restituto sic adpetitu & somno, viribusque ex voto recuperatis, nil nisi tussis, cum mammarum flacciditate, restabat; foemina vero ista, his non obstantibus, quum de reliquo satis integra frueretur sanitate, domicilium mutans, mense Februar. a. c. in pagum vicinum cum familia sua migravit, ubi etiam d. 2. Martii filiolum vivum & bene valentem, partu legitimo & facili enixa fuit. Ab eo vero tempore, tussi magis magisque increbescente, ob latitantem procul dubio pulmonum graviorem labem, denuo corporis invalescebat extenuatio, cum virium manifesto decremento, ita ut intra aliquot hebdomadum spatium, accedente febre hæctica, extincta tandem fuerit.

OBSERVATIO XXXIX.

Dn. D. JO. PHILIPPI WOLFFII.

De

Singultu hysterico ab insomnia terrifico excitato.

Conjux cujusdam administratoris aulæ, triginta annorum, gracilioris corporis constitutionis, ceteroquin vegeta atque sana, quatuor etiam liberorum mater, temperamenti cholericæ-melancholici, ira facile excandescens & passionibus hysterice frequentioribus obnoxia, proxime elapso anno, die 29. Januar. optime antea valens, consueto alias tempore secure lectum petit, media autem nocte ab insomnia anxio & terrifico turbata evigilat, summamque statim angustiam præcordiorum, continuis ructibus atque singultu perpetuo, cum metu subitanæ suffocationis, stipatam sentit. Catamenia hætenus ordinem & modum debitum servarunt, ægraque in diætâ nullum commisit errorem, alvi vero obstructione sæpius laboravit, quæ in præsentiarum quoque per tres dies jam clausa erat. Prima ergo luce in auxilium vocatus, ante omnia sequens, pro obtinenda alvi reperatione, injicere jussi enema: Rec. Specier. emollient. manip. ij. flor. Chamom. manip. j. baccar. Laur. excorticat. ʒij. semin. anisi ʒß. Concisa & contusa misceantur, atque dimidia pars cum sufficiente quantitate aquæ fontanæ coquatur, colaturæ falis culinæ & butyri recentis ana ʒß. addatur & applicetur. Ad ipsam autem illam vehementem spasmodico-convulsivam diaphragmatis constrictionem, in qua unice singultus, ægram hancce tam graviter adfligens, consistit, provide moderandam, alternis horis bina cochlearia sequentis mixturæ antispasmodicæ præbere jussi: Rec. Aquæ hiron-

hirundin. cum castor. florum chamom. ana $\bar{z}$ ij. Elixirii Camphoræ $\bar{z}$ ß. Castorei, cinnabar. nat. depur. nitri depur. ana $\bar{z}$ j. syrup. Card. bened. $\bar{z}$ ß. M.

Postquam igitur ægra clysterem injectum per tres horæ quadrantes retinuerat, alvus aliquoties reserebatur, circa meridiem quoque sequentis diei 30. Januar. cum eadem iterum inviserem, neque de singultu, nec de angustia præcordiali aliove incommodo amplius conquerebatur. Nihilominus tamen, si forsitan etiam flatus, quorum præsentiam ructus crebriores, præterita nocte cum magno impetu erumpentes, indicare videbantur, in ventriculo & intestinorum canali adhuc latitarent, illos sequente haustulo laxante exturbare intendebam: Rec. Massæ Pilular. balsamic. $\bar{z}$ j. solvantur in aquæ seminis anisi $\bar{z}$ j. addantur tartar. vitriolat. $\bar{z}$ ß. syrup. Rosar. solut. $\bar{z}$ j. M. D. ad Vitr.

Hoc ita una vice adsumto, subjunctoque infuso Theæ, cum circa vesperam alvus tamen clausa maneret, jussi demum ut binas adhuc drachmas Salis Epsoniensis, in aqua fontana solutas, superingereret, quo factò bis solvebatur alvus, omniaque penitus evanescebant symptomata. Sequente die equidem denuo recurrentem aliquam persentiscebat præcordialem angustiam; quum vero & ad hanc tollendam, & ad molestissimi singultus recursum avertendum, priorem mixturam, die 29. Januar. præscriptam, aliquoties iterum sumsisset, in totum omnia conquieverunt symptomata, ipsaque ægra a permolesto & fontico tali malo prorsus liberata, insimulque hac ratione iterata vice eximia Camphoræ & camphoratorum virtus, quam in affectibus ex terrore subortis sæpius jam expertus fueram, comprobata mihi fuit.

OBSERVATIO XL.

Dn. D. JO. PHILIPPI WOLFFII.

Status summe morbosus gravidæ, citra noxam gemellorum in utero gestatorum, feliciter tandem devictus.

Fœmina 34. annorum, strigosi corporis habitus & cholericomelancholici temperamenti, ordinatum & regularem hæctenus menstrui fluxus successum experta, ante novem menses, & quod excurrit, virgo adhuc, scriniario juveni nupsit, statim vero, in initio matrimonii, prima vice imprægnata, vix per unum alterumve, ab eo tempore, mensem. negotia sua domestica rite peragere potuit, quin potius illico variis molestissimis adfligebatur morborum insul-tibus, intenso nempe capitis dolore, nausea, vomituque perpetuo, qui etiam tanta cum violentia miseram torquebat, ut ipsum sanguinem floridum, larga in copia, sub eo simul rejecerit, ipsumque etiam sputum, quod exscreabat, itidem cruentum adparuerit. Omnia hæc symptomata venæsectioni, tempestive satis institutæ, neutiquam cedebant, sed pertinaciter continuando sub progressu graviditatis non solum magis ingravescebant, sed & aliis adhuc accedentibus graviora reddebantur, siquidem ingens successive pedes occupavit tumor œdematosus, ingressum summe difficilem reddens, cui macies summa, faciem, brachia & thoracem occupans, se se dein jungebat, dum interim abdomen prægrande prominens, supra genitalia, quæ simul admodum tumida erant, propendebat, & hæc caterva malorum una serie usque ad diem 4. Maji ann. curr. continuabat, quo die misera hæc, quæ hæctenus solum remedia domestica in usum traxit, ob
aquæ

aquæ sanguine tinctæ ex utero effluviū, horrorem insig-
nem, tremorem artuum, inprimis pedum, & anxietatem
præcordialem cum doloribus lumborum, dum insolita hæc
symptomata metum ipsi incutiebant, de foetu ante partum
forsitan morituro, tandem vesperi opem meam efflagitavit.
Sub primo statim introitu horrorem hunc, tremorem & do-
lores lumborum, ad uterum se extendentes, veros esse pro-
dromos partus instantis denunciavi, idque eo magis, quo fre-
quentior aderat stimulus ad mingendum & desidendum, ob-
stetrix quoque de situ naturali foetus me certiore reddebat.
Itaque parturientis animum, fere dejectum, spe felicitis adhuc
expectandi eventus prius erigebam, utque ex parte quoque
sua nihil negligeret, blande hortabar. Deinde ad vires ali-
qualiter excitandas, sequentia in- & externa præscribebam
analeptica: Rec. Aquæ meliss. flor. chamom. ana ℥ij. aqu.
cinnamom. cydoniat. ℥j. syr. cortic. aurantior. ℥℞. Succin.
præpar. cinnabar. nativ. depur. ana ℥j. Misceantur & par-
tim naribus odor excipiatur, partim etiam temporibus &
carpis manuum linteamina madefacta imponantur. (*)

Die 5. Maji, postquam præcedente nocte dolores & co-
natus ad partum magis aucti fuerunt, hora sexta matutina
filiolum vivum feliciter enixa fuit; obstetrix autem adseve-
rabat, alium adhuc vivum foetum in utero restitare, cujus
motum & membra sat distincte sentire posset, quemadmo-
dum etiam exclusionem istius filioli neque sanguinis lochia-
lis effluviū, neque secundinæ sequebantur, puerpera ve-
ro nullos amplius dolores persentiscebat. Ligato igitur fu-
niculo umbilicali filioli debiteque abscisso, parte autem alte-
ra ex utero propendente ad femur firmata, sequentem mix-
turam successive adsumendam præscripsi: Rec. Aquæ pu-
leg. melissæ, menthæ, cinnamom. buglossat. ana ℥i℞. cinnab.
nativæ depur. trochiscorum de Carabe ana ℥℞. borrhacis Ve-
netæ ℥ij. Syrup. cort. aurantior. ℥℞. M. D. ad Vitr.

(*) Hic quædam in MSto ommissa videntur.

Die 6. Maji dolores quidem redibant, sed absque sufficiente nisu mox iterum evanescebant, situs quoque foetus præternaturalis notabatur, unde suadebam, ut puerperam jusculis nutrientibus rescicerent & in lecto quiescere concederent, obstetricem vero instruebam, ut genitalia linteaminibus, lacte calido imbutis iterumque expressis, tepide foveret, ne tumor magis forsitan ingravesceret.

Die 7. Maji situs foetus minus vitiosus erat, quam hesterno, & caput versus orificium uteri appropinquabat, virium autem summa aderat prostratio, nullosque ad partum necessarios dolores puerpera sentiebat. Obstetricem igitur, ut caput in situm naturalem modeste redigeret, hortatus sum, atque virium & dolorum defectui tali succurrebam Mixturem Rec. Aqu. cerasor. nigror. buglossæ, melissæ ana ℥ij. aqu. cinnamom. borraginat. ℥j. pulv. hepatis anguillæ, nitri depur. ana ℥j. borracis Venetæ ℥ij. Confect. Alkermes incompl. ℥j. syrup. acetosit. citr. menth. ana ℥ij. Misceantur & frequentius aliquot cochlearia porrigantur.

Redeuntibus igitur quadantenus viribus, cum post meridiem sponte e lecto surgeret puerpera, dolores & horrores frequentiores ceu indubia signa partus instantis, iterum notabantur, qui quoque dein versus crepusculum absque intermissione continuantes, tandem effecerunt, ut hora decima vespertina, adeoque tertio demum die post priorem partum, filiolarum vivam felici partu excluderet. Quamprimum ergo hanc placenta uterina, quam bini hi infantes in utero communem habuerunt, cum binis funiculis umbilicalibus, firmiter eidem adhuc adhærentibus, secuta fuit, statim lochiorum quoque fluxus rite succedebat, & puerpera hæc, post tot tantasque perpeffas ærumnas, non solum mater binorum infantum facta, sed & hi ipsi sani & vivi in lucem editi fuerunt, ac licet filiolarum, procul dubio ob nutrimenti necessarij defectum, elapso vix octiduo, e vivis ite-

rum discefferit, filiulus tamen, in hunc usque diem adhuc superstes, optima & illibata fruatur sanitate.

De reliquo equidem, quum primo statim die post ultimum partum, per exiguum licet temporis spatium, lectum desereret puerpera, lochiorum illico subsistebat fluxus, subsequente simul horrore & æstu, cum alvi obstructione; ast, prævia clysteris injectione, saltem infusum florum Cheiri calide subinde forbillare, & quarta qualibet hora dosin sequentis pulveris exhibere jussi: Rec. Antimon. diaphor. ʒj. borac. Venet. ʒʒ. cinnabar. antimon. depur. nitri depur. ana ʒj. M. F. Pulvis, divid. in vj. part. æqu. Sic altero statim die redeunte lochiorum fluxu, febriles non solum evanuerunt commotiones, sed & ipsa puerpera, restitutis per diætam congruam viribus, firmiore nunc, quam unquam alias, gaudet sanitate.

(*Rüdenbusa Halam missæ d. 6. Augusti, 1748.*)

OBSERVATIO XLI.

Dn. Lic. CHRISTIANI FRIDER.
JOERDENS.

Fractura tibiæ lethalis.

Illustris quidam regius negotiorum administer, 60. annorum, bono corporis habitu præditus, &, præter podagram quandoque ipsum affligentem, a longo tempore nullo morbo subjectus, in itinere e carpento, quod ab equis, deturbato e sede suo rhedario, velocissimo cursu proripiebatur, saltu forti periculo imminente se se subtrahere tentabat, sed infelici sidere fracturam in pede dextro cum vulnere, prope articulationem supra malleolum, patiebatur. Repositione fracturæ legitime facta, brevi post vulnus pus copio-

sum fundebat, ita, ut ligaturas sæpius relaxare & deligationes solito frequentius reiterare opus fuerit, præcipue, dum ligatura strictior, ob magnum humorum affluxum, inflammationem gangrænamque minitantem, minime locum habere videbatur. Elapsis tribus mensibus fistulosum evadebat ulcus, quod, præter vulnus primarium, quatuor alia ostendebat orificia, quorum unum in parte externa fracti ossis fibulæ conspiciebatur, omnia vero injectionibus balsamicis institutis communicationem inter se prodebant. Incisione, vel reformidante ægro, vel metu hæmorrhagiæ, a læsione forsan arteriarum non evitanda orituræ, intermissa, varia ab empiricis commendata remedia adhibebantur, e quibus notari meretur rustici e dissito loco accersiti curatio per annum continuata. Hic enim, præter interne exhibita, externe sebum vel cervinum, vel aliud quoddam, qualibet instituta deligatione immittebat ulceribus, atque Unguentum e vegetabilium succis & gummatibus, in cerevisia triticea solutis, œdemate pedis jam præsentem, frigidissime applicabat, hocque remedium quovis quarto, vel quinto die renovabat, donec separatis pluribus ossibus particulis ex aper-turis protractis, hæc ipsæ partim coibant, aliæ vero denuo, prægressis prius motibus febrilibus, oriebantur, & omnes tandem consolidabantur, præter eam, quam primarium vulnus reliquerat; hæc enim in sordidum ulcus convertebatur, & partim saniem tantum, partim foetidam materiam, ramentis aut festucis ossibus interdum mixtam, cum inflammatione pedis, sub novis motibus febrilibus, reddebat. Elapso anni dimidio rusticæ hujus curationis, lymphæ quædam, quandoque sanguine tincta, præputium inter & glandem penis prodire incipiebat, quæ tandem dolorem urentem & ex-coriationem inducebat; subsequabatur in inguine dextro tumor & prope radicem dorsi penis tuberculum scirrhosum. Varia a variis adhibebantur remedia incassum. Chirurgus
voca-

vocatus iterum ex ulcere pedis notabile frustum cariosi ossis extrahebat. Cachexiæ præsentiam indicabant utriusque pedis oedemata, superveniebant dolores arthritici, motibus febrilibus juncti, defectus somni & appetitus, tumores in inguine dextro & in penis dorso Indies magis dolorosi, inæquales, diverse colorati, & in margine duriores evadebant, tandemque excoriabantur, præcipue inguinalis e parvis aperturis aquosum, foetidum, sanguineque coagulato mixtum liquorem fundebat, quæ aperturæ omnes in unam coibant, cujus orificium digitum minorem admittebat & profunditate ad longitudinem digiti accedebat. Sudores colliquativi denique, de febre putrida testantes, mortem brevi secuturam annunciabant, quæ etiam omni miseriæ imponebat finem.

Scholium.

1) Ex hoc casu patet, quantum negotii pareat fractura cum vulnere, præsertim in subjecto humoribus abundante, in quibus jam acrimonia præsto est, cujus præsentiam testatur podagra, cui æger noster quandoque obnoxius fuit: Prohibet enim humorum affluxus & copiosior suppuratio arctiorem deligationem, quæ tamen summe necessaria est, quia hac mediante ossa fracta, debite reposita, firmiter adunata servanda sunt. Relaxatione igitur frequentiore ligaturarum facta, quam materia collecta, tumor pedis supra ligaturam a stagnatione increfcens, dolores & color partis, sphaçeli metum incutiens, suavit, ossa etiam nec firmiter cohærere, multo minus coalescere possunt, immo interstitia eorum facile ulcerosam admittunt materiam, quæ cariem inducere ipsis, variosque ulcerosos in carne sinus excitare potest.

2) Incisio, quæ proponebatur, ad cariosas partes detegendas,

gendas, hic non locum habebat, quia rami arteriæ tibialis internæ nequaquam illæsi manere potuissent; his vero læsis hæmorrhagia certe periculosa, immo lethalis metuenda fuisset, ægrum e Scylla in Charybdim præcipitans. Quilibet enim probe expertus novit, quantus labor, omni sæpius successu felici destitutus, requiratur in sistendo arterioso sanguine, quippe qui impetu forti, quasi e syringa continuo pressus, urgetur in distans, omniaque summa industria adplicata removet, licet vulnusculum parvum arteriæ inflictum sit.

3) Pinguia ulceribus a rustico rustice adplicata noxia admodum fuisse, quilibet facile judicabit: ea enim cariem accelerarunt, unde ulcus magis sordidum evasit, præsertim cum Unguentum, e succis vegetabilium & gummatibus in cerevisia triticea solutis confectum, frequenter admodum & frigidissime pedi jam tum œdematoso impositum fuerit. His enim effectum est, ut, repulsis partibus acris, lymphæ copiosæ immersis, non solum febrilibus accessibus & inflammationi pedis ansa præberetur sed & communicata cum massa sanguinea acrimonia putrida, salinisque partibus indies auctis, hæc copiosius deponerentur in glandulis glandis penis & præputii, quibus hinc arrosis profluebat lymphæ, vel potius ichor, quandoque a læsione ramusculorum sanguiferorum rubore tinctus; immo dictus humor repressus largius ad glandulas inguinales delatus, tumorem in inguine excitabat, qui successive cancrösam indolem prodebat, & in ulcus depascens transibat.

4) Cancrösæ hæc dicenda fuisse ulcera, qualitas eorum docuit. Aderat enim fœtidus, ichorosus, erodens liquor, & rosione dolores pariens, margines ulcerum luxuriantes, duræ, inæquales, variis peregrinis coloribus notatæ, in quibus vasa sanguifera atro-rubentia tangebant, indoles ulcerum etiam erat rebellis, dum, optimis & efficacibus licet adhibitis medicamentis, indies in pejus mutabantur.

§) Cur

5) Cur plerumque in glandulis oboriantur tumores ejusmodi, in ulcera cancroſa abeuntes, earum officium, cui deſtinatæ ſunt, indicare videtur. Lympha enim, quæ ſalia in maſſam ſanguineam delata ſolvit, in glandulis ſecernitur, qua ſimul ſalia ipſis ingeruntur; his auctis lympha ſucceſſive coagulatur, ut non tam promte vaſa glandularum tranſeat; mora ſic interveniente oritur diſpoſitio ad ſtagnationem, ac demum ipſa ſtagnatio, quæ fibras extendit, & in tumorem glandulam elevat, primitus tam diu dolore deſtitutum, quamdiu lymphæ novæ acceſſus ſalia copioſa diluere adhuc poteſt; hoc ipſo vero, ob majorem lymphæ coagulationem & auctum magis inſarctum, ceſſante, ſalia ſtagnantia acriora fibras arrodunt, & ulcus tandem cancroſum producent. Comprimuntur etiam inſimul a vaſis ſeroſis glandulæ vaſa ſanguifera, unde continuo durante affluxu novi ſanguinis hæc expanduntur & capaciora evadunt, ita ut ſanguinis color magis tranſpareat, oculiſque atro-cœruleum ſiſtat.

OBSERVATIO XLII.

Dn. Lic. CHRISTIANI FRIDERICI
JOERDENS.

Cancroſum ulcus penis & glandulæ inguinalis.

Ruſticus 58. annorum, inſultu febrili quavis ſexta vel octava ſeptimana redeunte corripiebatur, qui nunquam ultra 24. horas durabat. Frigoris ac æſtus acceſſus hic ſemper tumore & rubore penis ſubſequenti, inſtar eryſipelatis, ſiniebatur, ardore quodam, ſi urina emittenda erat, ſtipato. Hæc incommoda quavis vice brevi ſua ſponte tranſibant. Ante quatuor meſes male veſtitus, frigida tempeſtate, in ſylva nimis diu commorabatur hic ruſticus, nimiamque penis

nis refrigerationem patiebatur, unde brevi post liquor e præputio, absque ullo ardore, instar feri lactis, profluere incipiebat. Adibat hinc medicastrum, qui pro interno usu commendabat Decoctum, & externe emplastrum quoddam membro virili imponebat, unde quidem stillicidium hujus liquidi e præputio cessabat, sed emplastro remoto arrosio in penis medio conspiciebatur, quæ, foliis plantaginis impositis, non solum continuabat, sed etiam superiora versus in pene serpebat, & successive glandi penis circumcirca, ad hujus usque medium, ubi inceperat arrosio, ulcus depascens, inæquale inducebat, primitus nullo dolore stipatum, qui tamen postmodum leviter affligebat, si paululum refrigeresceret membrum. Balneator quidam, in auxilium vocatus, venereum hoc esse ulcus declarabat, atque stillicidium liquoris e præputio ante hac observatum, *gonorrhœam virulentam* appellabat, eaque propter medelam unice a salivatione mercuriali expectandam promittebat. Instituit etiam hanc, & per integras tres septimanas saliva copiose fluebat, ita, ut corpus viribus admodum destitueretur, sed successus speratus non adparebat, & malum in eodem statu permanebat, quare balneatorem dimittebat æger, meamque opem anxius implorabat. Statim, probe exploratis omnibus circumstantiis & præcipue ulceris qualitate, cognoscebam, gangrænosum adesse malum, quare internis balsamicis, acrimoniam corrigentibus, externisque mundificantibus, defensivis, rosivamque materiæ indolem destruentibus satis efficacibus, immo & decantati illius specifici, succi nempe Onopordæ, applicatione rem aggrediebar, quibus quidem efficiebatur, ut ulcus cancrosum, quod interim penem fere ad medium usque consumserat, non ulterius serpsit; attamen margo sanæ partis purus, inæqualis, vasis sanguiferis atro-cœruleis tumidus manebat, dolorque sensim accedebat, qui postmodum successive augebatur. Proinde etiam

etiam tumor, nucis juglandis magnitudine, durus, absque dolore, in inguine dextro observabatur, quem intactum relinquebam. Nulla igitur spe superstitæ, quomodo reliquum penis integrum servari posset, Chirurgum instruxi, qua ratione illud in parte sana, prope radicem penis, tollere queat. Jussi nempe, ut cannulam plumbeam, sufficienti longitudine gaudentem, conficiendam curet, cui alia adaptetur, clypeo munita, quæ priori immitti, & pro lubitu extrahi possit; prior cannula intrudatur urethræ ita, ut ultra locum, in quo resectio instituenda, progrediatur, & sic a ligatura simul comprehendi & constringi in urethra possit, circumducendo nempe penis parti sanæ aliquoties linteum complicatum, digiti transversi longitudinem æquans, hocque filo crasso fortiter constringendo ita, ut amputatione penis supra ligaturam facta, nil sanguinis e vasis resectis promanare queat, cui deinde, relaxato paululum funiculo constrictorio, concedatur aliqualis exitus, ut impurus evacuetur, & orificia vasorum patefiant, quibus vitriolum Cyprium admoveatur, & totum vulnus optimis stypticis & deligatione conveniente bene muniatur, & circumducta fascia, quam vocant *spicam inguinalem*, firmetur, intrusa priori antea altera cannula, tegmine prædita, ut pro lubitu extrahi, urinaque libere emitti possit. Hoc dicto modo Chirurgus feliciter rem peregit, & vulnus intra spatium trium hebdomadum sanavit, ita, ut rusticus, successive collectis viribus, domesticis & agrestibus laboribus absque ullo incommodo aut dolore præstuerit. Elapsis sic aliquot septimanis, tumor ille in inguine dextro dolorosus reddebatur & magnitudo ejus fere ad duplum augebatur. Defensivis a Chirurgo applicatis emplastris, tandem ad rupturam deductus fuit tumor, pusque optimum & bene coctum reddidit, quod vero successive ichorosum evadebat, & ex apertura fonticulum referente effluebat. Collabebatur dein tumor & dolores evanesce-

nescebant, ita, ut negotia rustica iterum peragere & aliquando pecudes fugitivas cursu persequi valeret, unde spem concipiebat Chirurgus, fore, ut ulcus, adhibitis convenientibus remediis, perfecte tandem sanaretur; sed ecce! ichor inopinato iterum fluere incipiebat copiosius, cum foetore, tumor etiam denuo augmentum capiebat, colorem mutabat in livido-cœruleum, dolores accedebant & successive augebantur, cavitasque ulceris, exploratione instituta, ad os femoris usque extensa inveniebatur, unde quandoque sanguine tinctus ichor proveniebat, donec tandem, erosione majori vasorum facta, hæmorrhagia lethalis ægrum, dum solus & absque suorum consortio erat, vita privaret.

Scholium.

1) Attentionem meretur frequens insultus febrilis, qui, semper in pene deposita acrimonia, deserbuit. Communissime & frequenter admodum in dispoſitis fieri solet, ut febrilis accessus, erysipelate in parte aliqua corporis erumpente, tollatur; sed rariorem utique habendum esse huncce casum existimo, ubi materia febrilis semper ad glandulas penis & præputii delata fuit.

2) Quemadmodum erysipelas, in aliis corporis partibus ex febre natum, satis sæpe in suppurationem abire solet; ita in nostro ægro ex insultibus febrilibus levior peni inducta est inflammatio, quæ æstu & ardore tantum se prodidit, unde tandem ulcerosæ evaserunt glandulæ interiores præputii & exteriores glandis penis, lymphamque feri lactis instar stillarunt.

3) Uti in alia corporis parte, si erysipelas suppuratum forsitan exitum non inveniat, aut supprimatur, materia purulenta stagnatione fit acrior, partesque vicinas arrodit: ita humor

humor salinus, in glandulis penis & præputii majori copia depositus & excretus, postmodum vero repressus stagnatione majorem acquisivit acrimoniam, & pro indole sua maligna validius arrodendo partes adjacentes, ulcus ibidem produxit depascens cancrosum, quod non solum præputium, sed & glandem penis consumpsit.

4) Chirurgi hic culpanda est ignorantia & negligentia, qui, conspecto ulcere glandis penis, statim pro venereo illud habuit, & prævium liquoris stillicidium male *gonorrhœam* adpellavit, antequam penitus indagaret in viam, unde prodierit ille liquor, quippe qui, referente ægro desuper interrogato, minime ex urethra, sed ex præputio tantum promanavit, nec culpam ejus minuit consensus Medici cujusdam, cui is casum hunc se proposuisse adseverabat, quum ulceris qualitas eum docere debuisset, non venereæ, sed cancrofæ illud esse indolis, ob labia dura & tumida, contorta, inæqualia, vario colore tincta, quam inæqualitatem & colorem diversum etiam tota ulceris peripheria ostendebat, quæ vero in ulcere venereo non observantur. Et licet primitus ichor valde foetidus doloresque cancrofis ulceribus proprii defuerint, attamen modo dicta phænomena de cancrosa ulceris indole eum convincere potuissent.

5) Confirmatur hoc casu experientia eorum, qui mercurium lymphæ glandularum vitiatæ optimum domitorem in morbis aliis, in cancro vero minus aptum & insufficiens esse remedium, dixerunt.

6) Patet etiam ex nostro casu, quantum differat inter se acrimonia, quæ ulcus venereum, & quæ cancrosum producit. Immo ipsa acrimonia, cancrosa ulcera efficiens, non semper unius ejusdemque est qualitatis, dum remedia, quæ cancrofam corruptionem sistere & tollere possunt in una corporis parte, in alia plane nullum effectum exerunt, quod exemplis illustrari posset, si spatium id concesseret.

OBSERVATIO XLIII.

Dn. Lic. CHRISTIANI FRIDERICI
JOERDENS.

Sternutatio insolita nimia, a scabie retropulsa.

Vocabar ad puerum 12. annorum, qui jam per 17. septimanas sternutationibus nimis affligebatur, & quidem adeo frequentibus & immediate se se excipientibus, ut nullo vel noctis, vel diei habito discrimine, ægrum, vel brevi, vel longiori mora interjecta, adfligerent. Inveniebam eundem mensæ adsidentem quiete, & brevi post meum accessum manus subito abdomini admoventem, quas vero eo ipso momento, & cogitatione fere citius, injiciebat capiti, a sternutatione illico subsequente fortiter moto: Plusquam quinquagies sternutabat puer, & per momenta quædam cessans malum pari modo redibat. Adstantes adseverabant, sternutationum numerum quandoque hunc, quem vidissem, superare. Quærebam ex puero, quare in initio paroxysmi manus abdomini admoveret? isque respondebat, se dolorem momentaneum sentire in infimo ventre, cui manibus succurrere dum cogitaret, statim illas in caput, pro eo suffulciendo, quoniam sensatio eo ipso momento illuc transfiret, conjicere debere, facta tunc insimul sternutationis initio. Nihil interim ex parentibus & ægro rescire poteram, quidnam proprie ansam huic molestæ afflictioni dederit. Hinc eandem pro convulsivo habebam morbo, cujus causa in acrimonia quadam nervis inimica, in abdomine latitante, varias partes irritante, & per consensum nervos in tunica narium pituitaria admodum sensibili feriente & vellicante, consisteret. Interne igitur exhibere jussi liquorem mineral. anod.

anod. cum oleo Cajeputi mixtum, & externe pulverem hæmagogum naribus attrahendum dedi, qui sanguinis coagula e naribus produxit, quo facto medicamentum internum intra octo dierum spatium puerum a malo hoc liberavit. Et licet illud post aliquot dierum intervallum redierit, attamen reiterato usu horum remediorum iterum cessavit, efflorescente demum purpura rubra in toto corpore. Hæc excretio purpurea ansam mihi dedit sciscitandi, an forte puer ante mali ortum eadem, aut aliis cutis inquinacionibus, laboraverit, quæ intempestive repressæ fuerint? Parentes tunc referebant, puerum ante ortam sternutationem scabie laborasse, ipsis vero minime cognitum esse, quod ullum aliquod medicamentum, pro ea abigenda, adhibitum fuerit. Interim alii fide digni testes mihi indicabant, puerum scabiem unguento quodam profligasse.

Scholium.

1) Ferrarum esse hunc sternutationis insolitæ affectum, quilibet expertus fatebitur. In *Annalibus medico-physicis Wratislaviensibus* equidem talis casus occurrit, qui vero cum nostro collatus ratione originis & reliquarum circumstantiarum differt. Ille enim, uti mihi videtur, solum a nimis sensibili narium tunica nervea ortum duxit; hunc vero ab acrimonia quadam in abdomine latitante & nervos tunicæ narium in consensum trahente provenisse, circumstantiæ fere mihi persuadent.

2) Observationes medicæ satis superque docent, quantum noxæ scabiei repressio in corpore humano afferat. Quanta inde in nervos redundaverint mala, ex iisdem pariter liquet; & licet de sternutatione insolita inde orta nihil, quantum quidem mihi constat, adhucdum profet, attamen
expe-

experientia testatur, præter alios affectus, etiam spasmodicos & convulsivos, immo ipsam epilepsiam ex hac causa provenisse.

3) Quale fuerit unguentum, quo puer scabiem suppressit, me quidem latet; si vero speciatim supponatur, unguentum istud fuisse mercuriale, quale plerumque plebei adhibere solent, a quibus procul dubio illud, parentibus insciis, obtinuit puer, & quidem, prout merito suspicari licet, non rite, quod ad mercurium attinet, præparatum, ipse hic mercurius, utpote nervis inimicus, omnium facillime sinisterum talem in hoc subiecto effectum producere potuit.

4) Ut ratio pateat, qui fiat, ut adfecto uno alterove in abdomine nervo, ab acrimonia illic hospitante, nervi capitis & præcipue olfactorii, in tunica nervea narium expansi, in consensum trahantur, ut hic sternutationis se exferat effectus, ad vermium præsentiam in intestinis provocare placeat, utpote quorum rosio, vel exhalans ab eorum recrementis acrior vapor, nervis inimicus, eosque vellicans, in junioribus æque ac in adultis titillationem & prurimum in naribus, immo ipsam sternutationem producit.

5) Effectus medicamenti, quod acrimoniam, in interioribus abdominis latentem, ad corporis peripheriam exturbavit, manifesto ipsam docuit causam, ita ut nullum dubium amplius supersit, eandem fuisse eam acrimoniam, quæ ex scabie retropulsa sub forma purpuræ iterum prodit.

(*Curia Variscorum Halam missæ d. 23. August. 1748.*)

OBSERVATIO XLIV.

Dn. D. JOANN. SEBAST. ALBRECHT.

De

Salicum Rosis fictis, neque bonorum, neque malorum nunciis.

In tanta corporum, quæ tellus alit, copia, & inter animalia & inter plantas, non raro nata observantur, quæ partium sive situm consuetum, sive numerum justum, sive figuram debitam, sive posituram ordinatam spectes, sive denique magnitudinis & totius habitus rationem habeas, multum a lege naturali & ordine aberrant,

*Multaque tum tellus etiam portenta creare
Conata est, mira facie, membrisque coorta (a).*

Vocantur ejusmodi corpora *monstra*, & quia prædicere aliquid, non a plebe tantum imperita, sed etiam ab eruditis nonnullis, falsa ratione seductis, creduntur, *prodigiis* adnumerantur (b).

Experientia docet, plantarum gemmæ id esse a natura tributum, ut, quocumque in loco existunt, novæ progeniei rudimenta, mirifice complicata, in se contineant & cum stupore nostro tandem expellant, quamvis ipsius propagationis ratio non semper eadem observetur. Notum enim est,
Astor. Ph. M. Vol. IX.   Aa   aliter

a) *Tit. LUCRETIUS* Libr. V. de rer. natur. 835.

b) *CICERO* de divinat. Lib. I. cap. 93. *Ostenta, portenta, monstra, prodigia vocantur, quia aliquid ostendunt, portentant, monstrant, prædicunt.* *IDEM* de Natur. Deor. Lib. II. cap. 7.

aliter illam fieri per semen, aliter per furculos & stolones, aliter per radices fibrosas & flagellantes, aliter denique per bulbos & sic porro. Gemmarum hinc duplex observatur ordo. Aliæ enim flores & fructus continent, *floriferæ* & *fructiferæ* inde dictæ, aliæ verò radicibus novas fibrillas suggerunt, in trunco & ramis autem novos cum foliis producant furculos & vocantur *steriles*. Priorum quidem tempus adeo statum non est, plerumque tamen arborum fruticumque gemmas vernali tempore flores proferre observamus: posteriorum vero tempus magis ordinatum est, quo solutis vinculis, depositisque tegumentis, nunc evolutæ, præsentem majorem succi nutritii copia, opitulante aëris clementia, vi sua elastica, recentes furculos emittunt cum foliis ambitu, distantis certis, in longa serie dispositis, ut succedentibus denuo gemmis nutritionem aptam commodent. His finibus adsequendis commodissima esse tempora, vernale & æstivum, omnibus constat; hinc Germanis nobis illos furculos diversis nominibus, *Frühlings sprossen*, & *Sommerlatten*, vocari solere novimus: magnam autem florum copiam, una cum prioribus, ex propriis gemmis eniti, posteriores vero furculos priorum meras esse prolongationes, observationibus æque patet, ac illud, quod hæc omnia etiam diversis salicis speciebus, eodem modo, contingunt.

Quemadmodum vero animantium embryonibus, tam a causa interna, quam externa, multa accidere possunt, quæ regulari partium dispositioni officiant: ita hoc idem tenellis vegetabilium partibus, exeunte autumnali tempore & sub initium hyemis, vitali actu in publicum quasi producendis, evenire posse, sana ratio dicitur. Quicquid enim causarum tenerimam fibrarum, ex quibus partes solidiores compositæ sunt, structuram & tonum elasticum, quacunque ratione, vulnere, strictura, erosione, corrugatione vel forte etiam alia, lædere valet, illud succi nutritii inæquali distributione

ad anomalias in plantis efficiendas tanto magis sufficit, quanto plures causarum forte concurrunt. Quod jam dudum observavit vir quondam celeberr. *Job. Daniel MAJOR* (c).

Vernali tempore prægressas solis blanditias sæpe excipit rudior aëris intemperies, qua in vegetabilibus adhuc tenerioribus earumque partibus nondum satis obfirmatis, copiam succi nutritii, solis calore jam in motum acti, & ad vasa tenella adpulsi, inspissari, & ab ulteriore progressu impediri, nemo facile dubitabit, qui frigoris effectus bene noverit. Perit autem simul elasticitatis vis, fibrillæ teneræ & ex his constructa, non majoris roboris, vascula constringuntur, rigida fiunt, quo minus & furculi & illis adnata foliola adhuc tenera in debitam longitudinem excrescere valeant. Hinc breviora, crassiora, neque satis perfecta, neque justis distantibus dimensa, sed incongrue, copiose in unum quasi locum per circulos contiguos ita collecta observantur, ut rosæ figuram, satis tamen imperfectam, referant. Mira enim est cœli ambientis vis & efficacia.

Aestivo tempore alteri furculorum proventui accommodato, prægressa pluviarum copia, & subito orto calore diutius continuo, vegetabilibus eadem accidere possunt, quo minus in iustam longitudinem singulæ earum partes excrescere valeant. Quin immo hæc frugibus sæpenumero accidere, ruricolæ suo & publico damno, proh dolor! experiuntur. Exsiccantur enim & indurantur præpropere, sub hac tempestatis conditione, fibræ motrices elasticæ, in-

Aa 2

ter-

---

c) In *Diff. botan. de planta monstrosa Gottorp. Schleswigæ, 1665.* in 4. conf. Mr. *Cl. PERRAULT* de la circulation de la Seve des plantes. *Oeuvres de physique Tom. I. p. 80. it. Noel REGNAULT, Entret. physiqu. Tom. III. nr. IV.*

terdum etiam grandi um impetu ita vulnerantur, ut humores propellere nequeant. Hinc etiam, æstivo hoc tempore inordinatam ejusmodi, in surculis brevioribus, foliorum congeriem, tam in salicibus quam in aliis vegetabilium generibus, sub *rosæ* cujusdam ficta imagine observari, nemo mirabitur, imprimis si salicis spongiosorem substantiam noverit.

Sunt porro hæc anni tempora modo memorata, insectorum copiarum excludendæ quam commodissima, ideoque etiam, licet non singulis annis æquali copia id fiat, fertilissima, quorum plurimum in deponendis suis ovulis, ex Summi Numinis consilio & providentia, mixam novimus esse sagacitatem & industriam. Vel enim vulnuscule gemmis, foliis, aliisque partibus junioribus inflicto, his committunt sua ovula, vel asperso humore acri, glutinoso coarctant fibras, vel denique filamentis robustioribus, quasi sericeis, ex proprio corpore mirifice productis, aliisque mille artibus, folia contrahunt, & in his ovula sua solis calori ad fomentationem relinquunt, donec exire possint, eum in finem, ut statim post egressum e testis, de alimento nutritioni apto profectum sit foeturæ (d), licet hoc sæpius fiat cum magno plantarum detrimento, quod gallorum in plurimum arborum foliis nascentium, aliarumque excrecentiarum exemplis, nec non sericeis fasciculis & contractis inde in folliculi formam foliis, in furculorum plerumque apicibus conspicuis, est evidentissimum.

Hanc:

---

d) vid. *Joh. Leonh. FRISCHII* Beschreibung allerhand Insecten XXter Theil, num. IV. p. 6. it. *Guil. DERHAM* Physico-Theologie Libr. VIII. c. 6. *Joh. RAY* Gloria Dei Libr. II. cap. 13. Mr. *REAUMUR*, Mémoires pour servir a l'hist. des Insectes Tom. I. num. 2.

Hanc tamen ab industria insectorum in formandis ejusmodi rosis, si ita dicere fas est, desumptam causam tunc demum locum habere posse arbitramur, quando vel ex stigmate impresso, vel ex cavitate quadam, latentis vermiculi hospitio, vel ligatis ope filamentorum foliolis, aut aliis signis, præsentiam insectorum arguentibus, convicti de illa erimus; in quorum autem signorum defectu, alterutra adductarum causarum, a tempestatis conditione desumpta, erit potior. Nobis quidem varia ejusmodi rosarum fictarum exempla, sicca ab amicis missa, accurate intuentibus, nihil eorum observare licuit, quæ insectis tribuere potuerimus. Interim tamen possibilitatem rei plane non negamus, virorum in detegendis naturæ arcanis exercitatissimorum industria, observationibus (e) & fide convicti. Ex hætenus dictis facile liquere putamus, cur ejusmodi foliorum in salice congeries præternaturales neque omni anno, neque quovis anni tempore, neque ubivis locorum simul, sed tunc & ibi demum contingunt, ubi una vel plures causarum præsto sunt. Eas vero causas dicto anno non defuisse, diligentioribus rerum naturalium scrutatoribus manifestum erit, si observationes aërometricas, in illis provinciis factas, ubi copia rosarum sic dictarum uberior fuit, conferre velint.

Quemadmodum porro natura, ut aliarum rerum, sic actuum incrementorumque modum & ordinem tenet: nam

Certum ac dispositum est, quicquid crescat & insit (f),

ita in arborum fruticumque parte supra terram eminente gemmas quoque & inde natos furculos vel in apice, vel in ramorum, imprimis autem circa genicula, ubi adsunt, ra-

A a 3

rius

e) *Marcell. MALPIGHII* in Oper. Tom. I. tr. de Gallis, p. 121.
Mr. *REAUMUR* l. c. Tom. III. Part. II. num. 12.

f) *LUCRET.* l. c. Libr. V. 133.

rius autem in trunci ambitu, oriri videmus (g). Eademque est ratio, cur ejusmodi luxuriantes foliorum congeries non vage, sed tantum in apicibus, vel ad latera ramorum, etiam circa genicula, conspiciantur, ubi ante illas gemmæ exstiterant.

Per hæcenus dicta satis quidem demonstratum putamus, folia ejusmodi non esse florum petala aut corollam, neque eorum compagem florem esse dicendam, qualis rosa est. Accedunt autem & aliæ rationes, quibus prohibemur, quo minus possimus eam pro rosæ flore agnoscere, nempe partium verum florem constituentium defectus, non solum pediculi proprii & calicis veri reliquas floris partes nobiliores sustentantis & tuentis, sed etiam harum nobiliorum, staminum, apicum, uteri, seu fructus & seminis, absentia, quarum usus in propagandis generibus & speciebus absolute est necessarius. Quibus autem, quoniam omnium oculis patent, immorari nolumus, pauca adhuc potius addituri de colore & aliis, a forma foliorum desumptis, differentiis.

Licet autem rosarum color non sit unus, sed præter frequentissimos, roseum & album, alii adhuc observentur, quibus Botanici species distinguunt; harum tamen rosarum, ex ingenio hominum magis fictarum, quam naturæ industria factarum colorem, cum nullo rosarum, sed potius cum illorum varietate colorum, qui in salicum foliis, tam ætate, quam specie differentibus conspiciuntur, convenire, tantum non omnes saniores & a præjudiciis liberi profitentur observatores. Ipse HERMANNUS, qui pluribus de his rosis & earum præfagio scripsit, fateri cogitur, roseum & album colorem illis plane denegandum esse, sed recentiores seu teneriores

---

g) vid. Dr. *Christ.* WINCKLERI *Observ.* in *Ephem. N. C. Decur. I. Ann. VI. Obs. CXVII. p. 155.* Confirmant hoc etiam exempla, quæ ipsi possidemus.

riores adhuc colore viridi, nec odore rosarum, sed salicis esse præditas, adultiores factas, instar foliorum salicis, cerasi, pruina læsorum, non rubras, sed rubellas, non flavas, sed flavescentes, ætate tandem pressas obscuriores, quin imo nigricantes conspici (h). Reliquæ differentiæ quoad formam in illis conspicuæ a diversa, in diversis salicis speciebus, foliorum figura & habitu facile oriuntur. Lanuginosas in parte averfa, in superiori crenatas illas, vidit D. *Christ.* LEHMANN (i). Diligentissimus ille quondam historiæ naturalis investigator atque interpres, *Job.* RAIUS, securos nos de nostri asserti veritate dimittit, his verbis illud confirmans: *Salix humilior, fol. angust. subcærul. ex ad-verso binis; Salix arborea vulgaris; Salix humilis angustifolia; Salix caprea longifolia; nobis observantibus, & aliæ fortasse pleræque species excrementum producunt, in ramorum fastigio, Rosæ æmulum, foliis confertim stipatis compactile. Unde Salix rosea perperam a nonnullis pro distincta salicis specie habetur* (k).

Observantur quidem aliæ adhuc in vegetatione salicis anomalix, v. g. rami in Lituæ figuram incurvati, qualem vidit Illustr. quondam Vir & Germaniæ nostræ decus, *Georg. Wolfg.* WEDELIUS (l). Excrecencias botryoides in eodem arborum genere observavit L. *Sigism.* GRASSIUS, *Phys.* quondam apud Suidnizenses celeberrimus (m); sed cum

h) Maslographiæ l. c. p. 242.

i) Im Historischen Schauplatz des Meißnischen Ober-Erz-Gebürges, p. 482. conf. Breslauer Naturgeschichte VIIIter Versuch, pag. 714. it. XVI. Versuch p. 518.

k) In Synops. method. stirp. Britann. p. 292.

l) Vid. Ephem. N. C. Dec. I. Ann. III. Observ. CXLIII. p. 264.

m) ibid. Observ. CCXIV. p. 477. ubi simul refert, se quotannis obser-

cum nostræ nunc non sint considerationis, lubentes illas mitimus ad reliqua progressuri.

Est hoc non recens aut nudius tertius demum natum, sed antiquum & ætate maxime provectum hominum vitium, ut res quotidianæ, etiamsi admiratione vel maxime dignæ, transeant, contra vero nimiarum quarumque rerum, si insolitæ prodierunt, spectaculum fiat. Tunc, SE-NECA auctore, & experientia teste, *urbes conclamant, pro se quisque vana superstitione trepidat. Nihil enim horum sine timore miramur* (n). Ex quibus facile patet, ab ignorantia & credulitate natum superstitionis vitium, plus rebus virium tribuere, quam illis inest, vel inesse potest. Philosophia itaque naturalis, firmis principiis, observationibus, experimentis, rationibus superstructa, cum id agat, ut corporum vires, Mathesi adjuvante, metiatur, erit sane optimum, post sacras litteras, ad hunc animi morbum destruendum, remedium, quippe quæ docet, quid per illas vires, tanquam causas, fiat & fieri possit, sicque superstitionum tollit tenebras (o). Si vero scriptura sanctior nos consternari prohibet a signis cœlorum (p), quia consternantur ab il-
lis

---

observasse congeriem foliorum salignorum, rosarum figura, in salice latifolia.

n) Quæst. Natur. Lib. IV. Cap. 3. Lib. VII. Cap. 1.

o) TULLIUS de divinat. Lib. II. Cap. 149. *Ut religio propaganda, quæ est, juncta cum natura cognitione, sic superstitionis stirpes omnes ejicienda.* Et Mr. le SAGE, Cours abrégé de physique, p. 10. *Le plus grand usage, que nous retirons de l'étude de la physique, est de nous garantir de la superstition, de nous faire voir la vanité des présages ou des prognostics & l'abus des diverses especes des divinations, qui se sont pratiquées dans le monde.*

p) JEREM. X. v. 2.

lis gentes: quanto minus nobis Christianis licitum erit, ex minimarum rerum contingencia in plantis, mali quid ominari aut inde tristari, cum ipsi gentium saniores satius duxerint, causas rerum inquirere, quam eas metuere (q).

Ex præmissis satis manifestum esse putamus, quibus ex causis rosæ dictæ salicis orientur, quarum forsan aliæ plures esse possunt: ridenda itaque erit eorum vesania, aut potius temeritas, qui vel boni vel mali quid inde augurantur. At, Pacem tunc fore, quando ex Salice progerminaturæ sint rosæ, inquiunt, antiquum esse proverbium. Novimus illud, sed quæ proverbiorum vis sit, etiam non ignoramus. At tamen concederemus, tunc aliquid veritatis, quando vel unquam salicibus natas veras rosas nobis exhibuerint. Nam illas, quas proferunt, non esse rosas, sed anomalas foliorum congeries, rosæ tantum æmulas, satis probatum putamus. Regerunt creduli: experientia historica confirmari, quotiescunque floruerint ejusmodi rosæ, mox pacem esse restitutam. Provocant ad exempla: accidisse hoc ante hos centum annos, post belli trecennalis tristissima Germaniæ fata, pace tandem Osnabrugæ feliciter a Deo donata. Pacem cum Turcis, nominis Christiani infensissimis hostibus, anno 1698. Carlowitzii iterum initam, prægressam esse largam harum rosarum in Silesia copiam: Et hoc, non eo solum, sed aliis quoque temporibus accidisse concedimus; sed, cur in Silesia, non vero in Hungaria & Austria, belli calamitatibus magis pressis, floruerint, hoc nos quidem ignoramus. Quin nunc etiam, post pacem a Deo, pacis autore, cui laus & gloria sit, felici hoc anno restitutam, novo hoc exemplo suam sententiam, vel superstitionem potius, confirmaturi sint augures, nulli dubitamus. Sed quodnam tunc erit

Astor. Ph. M. Vol. IX.

Bb

ha-

---

q) SENECA l. c. Libr. VI. cap. 3. conf. CICERO de divinat Lib. II. cap. 49.

harum rosarum præfagium, quando nullum bellum, sed pax ipsa adest? At florere tunc in copia has rosas negant. Sed pace adversariorum, majore confidentia nos hoc negamus, celeberr. RAII & GRASSII, aliorumque virorum observationibus aliter edocti. Recentioribus temporibus, ex agitata lite, curiosorum animos excitates & intentos in hanc rem, contrarium observasse ex D. HENNINGII, olim Medici Budissini celebr. & *Job. Henr.* LINCKII apud Lipsienses quondam Pharmacepœi curiosissimi, communicatis relationibus constat (r). Tunc demum firma & ab omni superstitionis macula purgata stabit adversariorum sententia, quando rationem docuerint, qua, causæ plures naturales, fortuito antegressæ, quarum vim in producendis rosis illorum fictis supra demonstravimus, cum imperantium & eorum, qui illis a consiliis sunt, animis, belli pacisque arbitris, connectantur: quod vero æque impossibile futurum judicamus, ac omne illorum studium vanum adhuc fuisse scimus, qui in stabilienda vi siderum, de cœlo in aulas Principum & omnium hominum fortunas fluente, laboriosissimi sunt. Veritas sibi semper sufficit, *sed conjectura omnis, in qua divinatio nititur; ingenis hominum, TULLIO teste, in multas ac diversas, etiam contrarias partes sæpe diducitur, cum illa nihil quicquam sit incertius* (s), se ipsa evertit, id quod etiam hic contingit. Quemadmodum enim quosdam ex harum rosarum, ut vocant, uberiori copia de pace futura divinare audivimus, sic alii, in partes contrarias abeuntes, belli futuri præfagia illas esse contendunt, alii vero calamitosum annonæ incendium tunc metuendum esse, vulgo persuadere conantur. Illis facile permittimus, ut litem adversariis

r) vid. Breslauerische Sammlungen XXV. Versuch p. 298. seq.

s) De divinat. Libr. II. Cap. 55. & 147. Edit. Lambin. & Godfr. hanc enim in manibus habuimus,

sariis suis, pacis patronis, moveant & cum illis arma conferant, securi interim, utra partium victoriam reportarit. His vero, sub ea conditione, accedimus, si ab earum præsentia, tanquam signo aëris constitutionis, vegetationi frugum minus proficuae, ad annonæ caritatem argumentantur: Sin minus, æque suspectæ erunt eorundem rationes, quas cum ignoramus, neminem nobis opponentis munus impositurum esse confidimus, donec nos de illis erudierint, itaque & hos cum reliquis suis fociis mittimus.

(Coburgo Halam missa d. 7. Septembr. 1748.)

OBSERVATIO XLV.

Dn. D. JOANN. FRIDER. FÜRSTENAU.

De

Pleuritide in summo vigore jam constituta & pessimis Symptomatibus stipata, in phthifico feliciter sanata.

Civis hujus loci, quadraginta circiter annos natus, in juventute sua admodum vegetus, laboriosus, robustus, & habitum corporis valde carnosum præ se ferens, neglecta postea diæta, non solum perpetuo fere otio, sed & compositionibus diurnis & nocturnis indulisit, quare etiam respiratione difficili, sputo cruento & purulento, adpetitu prostrato, & consumptione totius corporis laborare cœpit: Tandem vero, prævio horrore, æstu, siti, cephalalgia, oppressione pectoris, doloribus lateris sinistri punctoriis vehementissimis corripitur. Hoc sub rerum statu Chirurgus quidem accersitus Venæsectionem in brachio administravit, & Essentiam quandam, nescio qualem, ægro exhibuit. Ast, non

obstantibus gravissimis symptomatibus, sensim auctis, æger quotidie libero sese exposebat aëri, & tremulus ac temulentus, cauponas & spirituosorum liquorum officinas, ipsi adeo adamatas, salutabat; cumque solus amplius pedibus haud valeret incedere, a commilitonibus & confratribus suis ad dicta se deduci passus est loca, donec tandem ibidem fere exanimis in terram concideret, & sic domum deportaretur. Uno vel altero die iterum elapso, dumque omnia fere conclamata adparebant, meam denique implorant operam. Accedens itaque, ob symptomatum vehementiam fere obstupui; delirium enim summum, rhonchum, stertorem, respirationem difficillimam, linguam nigram aridam, vocem debilem, tremulam, pulsum convulsivum & tendinum subsultum, in artubus motus spasmodicos, urinam pallidam similiaque mali moris symptomata, observabam. Idcirco prognosi quidem me statim munivi; nec tamen ægrum sine auxilio relinquere volui. Binis itaque vesicatoriis in inferiori femorum parte, ad mentem BAGLIVII, statim adplicatis, pulverem bezoardicum Wedelii, cum nitro & Camphora debita quantitate remixtum, omni bihorio exhibui, & interposita simul Mixtura cordiali analeptica, infusum theeforme, ex adpropriatis radicibus, herbis, floribus, & seminibus pectoralibus, resolventibus & balsamicis, cui præcipue *Arnicae flores* secundum *Act. Med. Berolinens.* erant adjecti, præscribebam, illudque calide frequentius hauriendum, linguæ autem mucilaginem semin. cydon. & Syrup. Violarum & Moror. illinendum suadebam. His igitur remediis rite & juxta præscriptum usurpatis, blandus per universum corpus ermupebat sudor, & symptomata mitigabantur; quare in tramite cœpto aliquamdiu pergendum existimavi. Aeger autem adhuc dum intensissima siti vexatus & infusum istud theeforme, rarissimo exemplo, maximo opere adpetens, illud in magna sibi parare jussit quantitate, & calide

calide æque ac frigide ad aliquot mensuras adsumsit; quo facto, incredibile dictu, quanta materiæ purulentæ & sanguinolentæ quantitas per vomitum & tussim ejecta fuerit. Aeger autem sub horum remediorum usu, per octiduum continuato, accedente simul diarrhœa pituitosa & purulenta, sensim cum sanitate in gratiam redibat. Quare superato morbo præter catharticum, etiam tonicam Tincturam ex Tinct. Tartari & Spir. Salis ammon. anisat. concinnatam, una cum herbarum pectoralium decocto, exhibui, eo quidem cum effectu, ut de die in diem melius se haberet, & cum ante hunc morbum phthisicus adpareret, redeunte adpetitu, & carnibus viribusque resumptis, jam ultra semestre, & quod excurrit, spatium optima fruatur valetudine.

OBSERVATIO XLVI.

Dn. D. JO. FRIDER. FÜRSTENAU.

De

Pleuritide per institutam sexto demum die venæsectionem feliciter sublata.

Vir plebeius, robustus, & laboriosus ultra triginta annos natus, postquam jam aliquoties Pleuritide esset correptus, M. Junio a. c. iterum eodem adfectu, consuetis symptomatibus stipato, infestatur. Morbum autem ab initio vilipendens domestica saltem in usum vocavit remedia. Aucto vero morbi impetu, die quinto omnia in peius rueræ cœperunt. Media itaque nocte in auxilium vocatus, ægrum inveni quasi moribundum & cum morte colluctantem: Tanta enim aderat respirandi difficultas, ut verbis factis exprimi haud possit: reliqua autem symptomata ita erant comparata, quemadmodum morbo huic solent esse propria.

Statim itaque non solum bina vesicatoria, sed etiam pulveres bezoardicos nitrosos & camphoratos, infusum theeforme ex pectoralibus & resolventibus, & Mixturam ex Gummi ammoniaco, in aquis adpropriatis soluto, addito insuper oxymelle squillitico, & Syrupo de Manna, in usum vocavi, & congruum simul regimen injunxi. Sed vix sermone dignum fuit, quod æger inde sentiebat, levamen. Quare cum jam aliquoties de Venæsectione, quam æger per totam vitam nunquam administraverat, rogatus essem, illam, malo jam ad ἀκμὴν provecto, prius dissuadebam. Quum vero optimis aliisque expertis & generosissimis remediis nihil efficerem, malum autem interea in momenta majora sumeret incrementa, & ægro suffocationem minaretur, anceps potius, quam nullum, in hoc ægro experiri consultius duxi remedium. Venæsectionem itaque sexto die, ad uncias circiter duodecim, celebrare jussi. Sanguis e vena extractus paucorum spatio momentorum omnem exuebat rubedinem, & instar gelatinæ tenacissimæ, pauca circumfluente aqua, in coagulum abibat; æger quoque sub ipsa venæsectionis administratione & convulsionibus & lipothymiis ad spectu horrendis tentabatur; sed has plus terroris, quam periculi alere eventus docuit. Congruis enim remediis resolventibus, diluentibus, analepticis, diaphoreticis, & ultimo cathartcis, forma varia, justo tempore & ordine exhibitis & quadantenus continuatis, æger, benedicente Deo, pristinam recuperabat valetudinem.

OBSERVATIO XLVII.

Dn. D. JO. FRIDER. FÜRSTENAU.

De

*Dentitione difficili cum oppletionē & infarctu pe-
toris conjuncta.*

Chirurgi cujusdam filiola, aliquot menses ultra annum nata, variis defluxionibus catarrhalibus imprimis quoque ophthalmiæ aliisque symptomatibus & adfectibus haud raro obnoxia, ob dentium eruptionem difficilem, gingivis tumentibus, atque insimul, præter consueta alia accidentia, terribilibus, sine intermissione fere, per aliquot dies durantibus corripiebatur convulsionibus. Variis incassum tentatis & adhibitis remediis, filiolæ parens, cum eandem jam in agone constitutam putaret, a me petebat consilium. Mixturem itaque ex aquis cordialibus & analepticis, additis simul specifico cephalico Michael. pulv. March. pauxillo Liq. C. C. Succinat. & Syr. flor. Pœoniæ præscribebam, quo quidem remedio effeci, ut convulsionibus cessaverint, malumque mitius redditum fuerit. Cum vero sequentibus diebus pectoris infarctu & oppressione, tussi, respiratione difficili, appetitu dejecto, vomitu aliisque symptomatibus adhuc excrucietur, binos pulvisculos, quorum uterque ex sulph. aurat. antimon. gr. j. mercur. dulc. gr. iij. milleped. præparat. & corall. rubr. præpar. ana gr. iv. constabat, alterum vesperi, alterum autem mane cum potu calido diluente exhibere jussi. Eventus quoque expectationi respondebat; priorem enim pulverem quidem unus vel alter insequabatur vomitus, succedente tamen quiete & somno, altero autem exhibito manifestus non sequebatur effectus emetico catharti-

tharticus, & puella, parentibus tale quid ne quidem suspi-
cantibus, belle iterum valere incipiebat. Hujus autem mo-
do dicti pulveris virtutem (quod hac occasione reticere ne-
queo) hactenus plus vice simplici re vera expertus sum egre-
giam. Ita v. g. nuperrimè adhuc vocatus ad puellam unius
& dimidii anni, quæ post superatam pleuritidem tristis &
languida apparebat, rhonchis & infarctu pectoris laborabat,
& appetitu plane destituebatur; huic cum eadem forma,
proportione ac tempore idem præscripsissem remedium vo-
ti iterum perfecte compos sum redditus. Plura exempla
jam brevitatis causa silentio prætereo.

OBSERVATIO XLVIII.

Dn. D. JO. FRIDER. FÜRSTENAU.

De

Autochiria juguli dissectione tentata.

Rusticus melancholici temperamenti, perpetrato prius ho-
micidio doloso atque enormi, a mala deinde conscien-
tia in desperationem redactus, utque pœnam effugeret pro-
meritam, cultro suo, uti vocant, rasorio jugulum sibi ipsi
discindere tentabat; sed nescio quo casu vel fato, an vindi-
cta, an gratia divina, suum haud exequi potuit propositum.
Utut enim sectio ab una fere ad alteram penetraret aurem,
partes tamen ad vitam absolute necessariæ non ita enormi-
ter erant læsæ, ut mors necessario insequi debuerit. Imo,
quod magis mireris, per integras viginti & quatuor horas
sine deligatione jacuit, nec ipse, nec propinqui, nec adstan-
tes auxilium quæsiverant, donec a me & Chirurgo quo-
dam, a Magistratu requisitis, visitaretur. Instituta igitur
vulneris explorazione, præter laryngis musculos, sterno-
quo;

quoque mastoidei leviter itidem incisi, satis clare ac distincte in conspectum prodibant. Venæ jugulares externæ erant incisæ & sat magnam sanguinis quantitatem ploraverant, larynx vero ipsa uno tantummodo loco deprehendebatur læsa. Nihil itaque obstabat, quo minus acu incurva, quæ filum ducebat ceratum, abluto prius vulnere cum spiritu vini, læsionem istam atque incisionem consueremus; quare novem futuris justo intervallo per partes institutis, filoque singulis vicibus, interposito prius panniculo exiguo, abscisso, vulnus adeo hians, ut palma manus in illud commode imponi potuerit, combinavimus, & Chirurgo, ut digestivum quoddam cum balsamico remixtum medicamentum cum linamentis vulneri imponeret, imperavi. Venæsectione deinde, ad avertendam vel imminuendam febrem vulnerariam & symptomaticam, in brachio administrata, temperantia, absorbentia & nitrosa pro interno usu præscripsi. Externe autem fofus, & inprimis spirit. vini camphorat. cum pau-xillo aceti destill. cum linteis calide imponere iussimus. Res iterum ex voto successit: Essentia enim Myrrhæ aliaque balsamica, post suppurationem applicata, vulnus optime conglutinarunt, ita ut hic homicida, qui jam promeritam expectat poenam, in tantum sanitati perfecte restitutus fuerit.

OBSERVATIO XLIX.

Dn. D. JO. FRIDERICI FÜRSTENAU.

De

Febre acuta crisi anticipata quinto die feliciter soluta.

Quid de diebus criticis, eorumque efficacia statuendum sit, non una est intelligentium sententia. Antiquissimis

mis temporibus Medicos multum ad eosdem respexisse, ex eorum scriptis clare satis apparet. In itinere litterario olim constitutus varios desuper cum celeberrimis & expertissimis Germaniæ & Belgii Medicis sermones miscui. Sed non eadem omnibus mens erat. Alii enim dies criticos flocci pendebant, cum rursus alii maximam eorum rationem habendam esse existimarent. Quodsi vero dicendum quod res est, quilibet in praxi medica vel mediocriter versatus semper fere in morbis acutis circa dies criticos singularem in corpore humano mutationem facili animadvertet negotio. Crises autem nostris in regionibus, utpote temperatioribus, esse imperfectas, neque cum antiquorum, in calidis regionibus habitantium, crisis comparandas, extra omnem dubitationis aleam positum est. Interim tamen modo exponenda clare docebit observatio, nullam regulam tam firmam esse, quin patiatur exceptionem.

Vir juvenis, viginti annorum, lautioris conditionis, admodum plethoricus, ferus, robustus, inque omnibus suis actionibus vehemens, variis diætæ erroribus, imprimis autem motibus corporis vehementioribus & præcipue equitationibus fortissimis, tempestate frigidissima, deditus, victui etiam durissimo & vario assuetus, cum optime valens & nihil mali sentiens consueto tempore lectum peteret, simul & semel media nocte prævio horrore vomitum plane enormem, cum omnium sensuum obrubilatione, experiebatur. Succedebat æstus, sitis, cephalalgia, aliaque hujus farinæ symptomata. Altero igitur die statim in auxilium vocatus, indolem & causam morbi adhuc dum ignorans, saltem temperantia, bezoardica & nitrosa præscripsi. Sequente autem die, continuantibus, imo auctis iisdem symptomatibus, venæsectionem in brachio, quam nunquam hactenus celebraverat, administrare jussi. Hoc facto diluentia, diaphoretica, bezoardica fixa pariter ac volatilia, in pulveris & Essentia

tiæ forma justo tempore & debitis intervallis exhibui. In primis autem pulveres nitrosi camphorati, cum absorbentibus & diaphoreticis remixti, omni fere trihorio exhibebantur. Hos semper blandus per totum corpus se diffundens sudor excipiebat; symptomata quoque quadantenus mitigabantur, nisi quod pulsus tremulus & tendinum subsultus cum levi delirio quandoque intercurrente, mali quidpiam ominari viderentur. Circa noctem emulsionem refrigerantes, cum bezoardicis & papaverinis, ordinare solebam. Potus ordinarius erat prisana ad gustum ægri parata. Interdum quoque haustus vini Rhenani vel Mosellani concedebatur. Quum vero altera vice, pro ratione indicantium id urgentium, venæsectionem reiterare volebam, propinqui eandem recusabant. Existimabant enim, fore, ut mater admodum timida, & filii primogeniti amore mirum quantum capta, si forte res non ex voto cederet, infelicis morbi eventus causam in reiteratam venæsectionem conjiceret. Ab hocce itaque proposito invitatus desistere cogebatur; interim tamen jam dicta medicamenta sedulo continuare jubebatur. Quarto die hora quarta matutina narium hæmorrhagia, iteratis recurrens vicibus, aliquod quidem levamen afferre videbatur; hæc non diu durabant induciæ. Tendinum enim subsultus, partium tremor, summa debilitas aliaque symptomata, quinto die adhuc durantia, parum salutis promittebant. Circa vespèram autem ejusdem diei, prægressa iterum narium hæmorrhagia, & succedente sudore largo, omnia fiebant mitiora, & ab hoc tempore singulis fere momentis symptomatum decrescebat vehementia. Redibat enim appetitus alias prorsus abolitus, & somnus quietus & placidus sequebatur. Imminuebatur quoque calor, sitis, aliaque febrim continuam comitari solita symptomata. Aegrotus itaque, ut ut alias fero, de vita tamen admodum sollicito, injuncta simul quiete, dictorum remedium continuatur.

tionem licet rariori usu, sedulo inculcavi, septimo autem & reliquis criticis diebus nihil, quod critici quidpiam redoleret, observare potui. Aeger enim lectum mox relinquens, saltem de dolore in hypochondrio dextro conquerebatur, qui vero etiam brevi tempore, exhibito & reiterato pharmaco, ex mercurio dulci aliisque appropriatis purgantibus concinnato, externe autem ad latus affectum fotu e spiritu vini camph. croc. spir. lumbric. terrestr. saponem Veneto, oleo lumbr. terrestr. similibusque confecto & calide applicato, cessabat, ita quidem, ut etiam hic æger præter spem & opinionem citius ex morbo gravissimo evaserit.

OBSERVATIO L.

Dn. D. JO. FRIDER. FÜRSTENAU.

De

Spina ventosa, valde spinosa, exempla quædam.

Quemadmodum nihil dicitur, quod non sit dictum prius: ita quæ verum in vita communi, & quotidiano rerum usu pollicentur fructum, nunquam dicuntur satis, eorumque, quorum hæc scire interest, memoriæ commendantur. Quare & de spina ventosa, quæ tot aliorum laudabilem industriam exercuit, quædam in medium proferre, eamque in theoria æque ac praxi valde esse spinosam, paucis ostendere in animum induxi. Non autem necesse erit in denominationis ratione, aut fusiori affectus delineatione prolixius occupari, cum satis constet, ossium tumorem inflammatorium & quasi ventosum, inque suppurationem abeuntem, ab Arabibus; inque primis AVICENNA derivato hoc nomine indigitari, cui tamen alii duce M. A. SEVERINO *Pædarthrocares* appellationem substituere malunt. Malum autem pas-

sim nostris quoque in regionibus obvium est, & licet infanti & puerili ætati magis sit familiare, illis tamen non est proprium; ossibus carpi, metacarpi, & reliquis manuum & brachiorum pedumque articulationibus magis est infestum, quamvis non negandum, quod & reliquam ossium compagem male subinde mulctare soleat; cum nullum os totius corporis humani ab eo plane esse immune, & utriusque sexus homines eidem esse obnoxios, observationum fide constat. Causam diri hujus mali indagantes, insignem quandam, acidam imo causticam, ossa corrodentem acrimoniam, uno fere ore, neque immerito, accusari videmus. Quando autem de causis procatarteticis, acrimoniam ejusmodi inducentibus, & ossibus non quidem omnibus & singulis, sed his tantum illisve malum inferentibus, ea qua decet attentione solliciti sumus, pleraque, si non omnia, ex rerum, quæ vocantur, naturalium & præternaturalium serie communiter quidem, sed frustra hic allegari deprehendimus. Experientia enim, rerum magistra, nos edocet, & aëris vitia quælibet, & errores in victu, & animi corporisque motus modum excedentes, & temperamenta quoque, vel potius intemperies quaslibet, vitium hocce vix, nisi in centesimo, imo millesimo forsan subiecto, accedente peculiari quadam dispositione revera producere. Interim non negamus, ab achoribus & similibus exanthematibus improvide retropulsis, vel etiam doloribus arthriticis & rheumaticis, sponte vel incongruorum usu medicaminum retrocedentibus, spinam ventosam frequenter originem trahere. Cum autem hæ ipsæ, & si quæ dantur similes causæ occasionales, non in omnibus subiectis, in quibus occurrunt, & non nisi rarissimis exemplis morbo huic producendo sufficiant; illi demum rem acu tetigisse videntur, qui luem veneream, vel miasma quoddam ab eadem relictum, & vel per hæreditariam dispositionem, vel aliunde communicatum, si non uni-

cam, potissimam tamen diri hujus mali causam, & fomitem esse adfirmant. Nec obstat, quod plerique hoc morbo decumbentes, eorumque propinqui veram ejusdem causam, aut re vera ignorent, aut eandem constanter dissimulare studeant; ita ut nonnisi ex diuturna, & sollicita demum causarum indagine & sæpe post festum demum eadem innotescat. Interim tamen variolarum, inprimis confluentium & malignarum reliquæ, inter plura alia & fontica mala, ut cariem ossibus, ita & spinam ventosam inducere aptæ sunt; hincque immerito ex serie causarum occasionalium excluduntur; quemadmodum etiam violentiæ & injuriæ quælibet externæ sicco pede minime sunt prætereundæ, cum illæ solæ sæpe spinæ ventosæ producendæ sufficiant. Ex hisce vero ut spinæ ventosæ ætiologia valde spinosa fati elucescit, ita ejus quoque praxin & medendi rationem spinis haud paucioribus & difficultatibus esse implicatam, sequentia, quæ propriis manibus tractavimus, docebunt paradigmata.

Puella nimirum sesqui annum nata, abdomine duro & inflato prædita, siti nocturna & vigiliis perpetuis laborans, oculi quoque dextri fugillationem levem & digiti indicis in manu sinistra tumorem erysipelaceum atque indolentem referens, a Venerando Domino Parente debitis remediis externis & internis tractata, eodemque duce tumor digiti indicis, maturationi proximus, lancetta a me apertus, notabilem puris ploravit quantitatem; quo factò ulcus balsamo de Copaiba, Essentia succini, ut & haud raro, vero & genuino Opobalsamo & unguento digestivo, superinducto emplastro de spermate ceti rite tractabatur, cumque tumor ac rubor digiti sensim esset imminutus ægraque pusilla a potu & vigiliis nocturnis sensim abstracta, nihilo tamen minus præter dentitionem difficilem, febre quotidiana, cum vomitu adsumptorum perpetuo, vigiliis & inquietudine summa corripiebatur,

tur, ulceri autem digiti indicis sinistri aliud tuberculum in manu dextra, brevi quoque exulceratum superveniebat; utrumque autem pus copiosum & tenue, interdum autem plane nullum fundebat; nova vero circa labia, gingivas, linguamque exorta ulcuscula aliaque indicia suspicionem forte haud injustam contagii venerei præbebant. His autem, internorum & externorum remediorum ope, lege artis tractatis & interne quidem mercurialibus per intervalla justa diligenter usurpatis, exterius vero, assidua pulveris euphorbii & olei caryophyllorum adplicatione, frustoque tandem ossis cariosi, ex digito indice manus sinistrae, deinde quoque ex metacarpo manus dextrae feliciter extracto, & emplastro de ranis cum mercurio hinc perpetuo adplicato, puella mediocriter valebat, nisi quod tibia dextra similem abscessum & spinam pariter ventosam minaretur; quare coelofavente ad desiderium propinquorum iteratum, cum curatrice sua ad locum duodecim hinc milliaribus distantem profecta est, unde paulo post, loca pridem consolidata iterum esse aperienda, & similia parum læti ominantia nunciantur, quibus malis tandem confecta post biennium vitam cum morte commutavit.

Secundo loco commemorare juvabit, puellam duodecim circiter annorum, quæ & ipsa in carpo manus sinistrae spina laborans ventosa, ex quo lapsu sub traha injuria & violentia externa manifesto læsa vitam hætenus causariam, incantationi ab imperitis imprudenter adscriptam, duxerat. Huic diligenti partis adfectæ deligatione, injectionibus ex aqua phagædenica & infuso herbarum vulnerariarum factis, instituta simul partium carnosarum, ope ceratæ spongiæ, dilatatione, ossisque corrupto modo pulverem euphorbii, interjecto interdum caryophyllorum oleo, modo mercurium præcipitatum rubrum, cum myrrha vel alumine misto remistum adspargendo, nonnunquam etiam parti tumenti,

menti, accedente simul rheumatismo & vehementi totius brachii dolore, emplastro vesicatorio, ad ductum LENTI-LII, applicato, non omisso internorum mercurialium & similium hæmocatharticorum usu assiduo, talem paravi, benedicente Deo, medelam, ut manum & brachium, brevi antea tumidum, incurvatum ichoribusque foetidum, mundum, rectum & sanum evaderet, ægraque cum valetudine profus in gratiam rediret.

Tertium casum constituit puer tredecim annos natus, qui diu jam manum & brachium dextrum tumidum, foedum, adspectu horribilem, odoratu abominabilem, incertum ex qua causa, circumgerebat, cui similem & externam pariter ac internam paravam medelam. Sed malum ab aliis maximam partem empiricis & incongruis remediis pridem applicatis victuque & regimine perverso corruptum, iisdem cedere renuit, quin accedente hydrocele, abdominis, pedum, manuumque tumore œdematoso insigni, cum cachexia & atrophia totius corporis conjuncto, & materia tenui ex ulcusculis profluente, æger febre lenta tabifica confectus, selectis remediis frustra oppositis, inopinato fati cederet.

Quarto & ultimo loco in scenam prodit puella undecim annorum, quæ & ipsa cum jam ante septem annos variolis confluentibus malignis adfecta esset, hoc ipso tempore & postea in brachio sinistro sat profundas, cum carie ossis subjacentis conjunctas, experta est exulcerationes: quibus quidem lege artis tractatis remansit tamen præter brachii incurvationem circa carpum præcipue conspicuam, tumor & dolor circa apophysin ossis ulnæ dicti, eo quidem loco, quo cum carpo articulatur, quotidie guttula una vel altera purulentæ materiæ inde exstillante; hanc ægram, quæ magnopere ferrum pertimescebat, prævia minimi ulcusculi, ope ceratæ spongiæ, dilatatione, officulo quodam cor-
rupto

rupto nigricante & vacillante exemto, pulvere mercurii præcipitati rubri myrrhæque electæ insperfo, & emplastro diachylo composito simul superinducto commodaque fascia adhibita, brevi tempore, benedicente Deo, pristinæ valetudini restitui.

(*Rintelio Halam missæ d. 13. No-vembr. 1748.*)

OBSERVATIO LI.

Dn. D. HENRICI HEISENII.

Mensium defectus perpetui exempla quædam rariora.

Catameniorum obstructionem multos & sæpe deleterios producere morbos, res est in praxi quotidiana frequenter obvia, quemadmodum etiam id jam prisco ævo Medicinæ dogmaticæ parens, HIPPOCRATES, annotavit, quando in *libro de Genitura* inquit: *Mensibus non procedentibus corpora fœminarum morbosa fiunt*, quæ tamen verba COUS noster sic intelligenda voluit, quod tunc maxime id contingat, si non aliunde erumpat sanguis, quemadmodum id speciatim declarat *Aphor. 33. Sect. V.* dum dicit: *Menstruis deficientibus sanguis ex naribus profluens bonum.* Rara quidem sunt paradigmata muliercularum, quarum sanguis menstruus, dum per loca naturalia viam aptam non invenit, per aliam ruit portam, quorum complura in *Ephemerid. & Actis Nat. Curios.* itemque apud PECHLINUM, SCHENCKIUM, multosque alios Observationum scriptores occurrunt. Longe autem rariora sunt exempla illarum fœminarum, quæ per totum vitæ suæ decursum nullum plane expertæ sunt mensium fluxum, cujus rei, inter alios, binos admodum notabiles casus exhibet *Joann. RHODIUS, Obs. Actor. Pb. M. Vol. IX.*

med. Cent. III. Obs. 47. In censum vero rarissimorum exemplorum illud refero, quod mihi in praxi nuperrime annotare licuit, cui simile nullibi hæctenus consignatum inveni. Matrona nempe quædam honesta, boni habitus, sexagesimum nunc fere annum ætatis agens, in matrimonio quinque filias successive in lucem ediderat, quas inter tres menstruum fluxum nunquam expertæ sunt, nullumque ejus unquam vestigium observarunt, nec tamen firma de reliquo destituebantur valetudine, roseumque semper faciei colorem præ se ferebant. Una ex hisce tribus tanquam virgo anno proxime elapso pectorali morbo occubuit. Parentes optimi, ut nil, quod e re esse videbatur, prætermitterent, varia cum a Medicis, tum vel maxime etiam ab Empiricis petita, ad hocce naturæ vitium quovis possibili modo emendandum, in usum traxere remediorum genera; mox enim aperientibus & hæmagogis pugnabatur, mox emmenagoga, seu strictiori sensu pellentia, & sexcenta alia, sub varia forma adhibebantur, sed irritò semper cum effectu. His ergo nil proficientibus, parentes de filiabus hisce in matrimonium collocandis cogitabant, (quod etiam annis ab hinc quatuor factum est,) sperantes fore, ut maritorum cohabitatione fœcundæ redderentur; sed spe concepta itidem excidere, siquidem natu major ex iisdem non ita multo post consummatum matrimonium febre inflammatoria præmature obiit; altera vero, adhuc in vivis, sine prole, superstes, ad plethoram imminuendam, naturæ in hoc passu defectum arte resarciendum, gravioreque morbos avertendos singulis sex septimanis sufficientem sanguinis copiam venæsectione emittere cogitur. De reliquo optime & pancreaticæ valet, nec quidpiam, de quo conqueratur, se habere certo adfirmat.

OBSERVATIO LII.

Dn. D. HENRICI HEISENII.

Rheumatismus femoris interno Antimonii usubrevi feliciter sublatus.

CURRENTIS anni adulto mense Martio me consultum ibat vir plebeius, ætatis consistentis, 30. nempe & aliquot annorum, duris adfuetus laboribus, hætenus sanus, firmiter persuasus & confusus, me afflictioni suæ medelam parare posse. Conquerebatur vero valde de atrocissimo dolore lancinante & pungente femoris dextri ad genua usque sæviente. Adeo enim dire vexabatur, ut ægre gradi posset, & id nē quidem nisi claudicans cum intensissimo dolore. Externe nullus vel tumor, vel rubor visebatur. Indaganti mihi causas procatarticas, respondit ægrotans, se nullam plane allegare posse causam, quam quod pridem jam, sed mediocriter, hosce persenserit dolores, eosque linimentis fere semper mitigaverit, non raro etiam in totum abegerit, nunc vero ex hisce remediis nil quicquam levatus sit. Ante tres dies, dum mihi hæc enarrabat, venæsectionem sibi administrari primum proprio instinctu curaverat a Chirurgo. Hic autem pro more ejusmodi hominum semidoctorum & nasutulorum tres tantum sanguinis uncias emiserat, cum tamen sine detrimento in subjecto hoc carnosicere & plethorico integram fere libram educere potuisset. Sub his ergo circumstantiis suasi ægroto, ut pilulas purgantes, ex Extract. panchym. Croll. gr. xvj. resin. Gialapp. gr. vij. mercur. dulc. gr. viij. compositas sumeret, quæ etiam alvum decies cum euphoria subduxerunt, & insignem pituitosorum humorum copiam evacuarunt. Hoc factō sequentem exhibui pulverem:

Rec. Antimon. subtiliss. pulveris. Sacchar. alb. ana. ʒʒ. Sa-

lis volat. Succin. ʒʒ. M. F. Pulvis, de quo ter de die quantum cultri cuspis capit, adfumatur. Horum medicamentorum usu trium dierum spatio sic se levatum sensit ægrotus, ut rite obambulare & labores consuetos ex voto exercere valeat, Deo T. O. M. & Medico gratias agens summas pro sanitatis in pristinum statum restitutione. Cogitabit forsan aliquis, Antimonium non tam omne curationis punctum in hoc ægroto absolvisse, quam pilulas purgantes & sal volatile succini; sed sciat, me alios hoc malo, licet non semper eodem vehementiæ gradu, adflictos, itidem solo Antimonio, saltem cum sacchari anatica portione, pro grato sapore conciliando, remixto curasse, & semper eundem effectum ac solatium manifestum observasse.

OBSERVATIO LIII.

Dn. D. HENRICI HEISENII.

Vulnus nuchæ inflitum, cum insigni pectoris tumore complicatum.

Praxi clinicæ feliciter faciendæ procul dubio quam maxime velificat solida corporis humani sani notitia, quæ haud superficialia Physiologiæ & Anatomies cognitione absolvitur. Hujus rei veritatem inter alia demonstrat mirus partium consensus (Græci *συμπάθεια* adpellant), ab eoque læso orti varii morbi ac symptomata varia. Hunc consensus in Praxi attenta sæpius observare licet. Ejus commatis quoque est casus sequens chirurgicus, quem cum non multo abhinc tempore observaverim primum, nec unquam alias relatum legerim, idcirco jam communicare haud dubitavi. Juveni nimirum rurali robusto, viginti circiter annos habenti, sano, musculosa nuchæ pars, intra primam & tertiam colli vertebra[m] sclopeto glande plumbea graviter

one-

onerato, forte fortuna perfoditur, sic ut mediante ictu magna capillorum pars in vulnus intruderetur. Adstantes Chirurgum statim adeunt; prius vero quam advolat, en! insignis totius pectoris collique tumor in conspectum veniebat, cum respiratione anhelosa valde, non absque adstantium terrore. Adventans demum Chirurgus & prægrandem tumorem contemplanus, arbitratur, vulnus adesse malignum seu venenatum, ac tumori in horas augmentum sumentis prius esse succurrendum ratiocinatur. Ingrediebatur itaque paternam pharmaceuticam officinam, petens Unguent. dialth. cum paxillo Camphoræ remixtum, quo pectus illiniret ægroti, & simul enarrans casum. Ego tum temporis valde juvenis dissuadebam inunctionem, & ut capillamentorum potius procuraret extractionem consulebam. Chirurgus tamen nasutus pectus inungebat dicto unguento, unde respiratio magis anxiosa evadit & tumor crescit. Hoc viso capillorum farraginem meo consilio extrahere an nititur, quo facto omnis tumor evanescebat statim, nondum adhuc elapso horæ quadrante, & respiratio evadere liberior. Vulnus autem postea lege artis tractatum trium spatium septimanarum sine ullis accedentibus mali moris symptomatibus ad consolidationem perfectam perductum fuit, nihilque mali in pectore reliquit.

OBSERVATIO LIV.

Dn. D. HENRICI HEISENII.

*Aëris adflatus inclementior, cum iracundia, post
superatam jam febrem intermittentem
demum funestus.*

Fœmina quædam honesta, quinquagenaria major, temperamentum melancholici prædominantis, ante aliquot annos

annos anasarca, hinc & ascite laboraverat, utrisque tamen feliciter tandem, non tam medicamentorum farragine, quam vel maxime robore ac beneficio naturæ, paucis iisque vulgaribus adjunctæ remediis, profligatis, hinc quoque a servitiis apoplectici cujusdam per integrum annum fuerat, quo tempore multos tetros vapores, summa cum nausea, hausit; ab integro trimestri circiter spatio demum conqueri cœpit de lassitudine membrorum spontanea, inadpetentia & vomendi interdum conatu, similibusque symptomatibus. Ipsis ergo his diebus, ad hoc malum abigendum, proprio instinctu purgans aliquod sumit medicamentum, quod quidem *ἀνα νεινάτω* potenter illam exercuit, sed postridie in febrem delapsa fuit ardentem biliosam, uti quidem symptomata arguebant. Conquerebatur enim de oris insigni amarore, æstu, cephalalgia & siti inextinguibili; urina admodum erat biliosa, cruda, cum multis in superficie bullis & absque sedimenti vestigio. Accersitus ego præscribebam pulverem ex depurato nitro, crystallo montana præpar. Rhabarbaro & lapidibus cancror. ppt. compositum, nec non potiunculam diluentem & temperantem. Hisce & similibus per triduum, subjuncto regimine conveniente, usurpatis, æstus & reliqua, quotquot aderant, symptomata remittebant. Alius autem huic statim succedebat hostis, febris nempe intermittens tertiana, post unam alteramve accessionem in quotidianam terminata, ac simul cum ictero complicata. Sub his igitur circumstantiis novum istud malum, præmissis infuso laxante rhabarbarino, (poscente sic morbi utriusque genio,) expugnare tentavi salino-digestivis medicamentis, admixta semper Rhabarb. opt. & absorbentis alicujus certa portione, quibus etiam effeci, ut mitiores accessus persenserit ægrota, sed quam maxime adhuc conquerebatur de oris amaritie & nausea insigni, simulque efflagitabat emeticum aliquod. Licet autem vires valde debilitatæ deprehenderentur, ni-
hilo

hilo tamen minus pertinaciter inhærenti ægrotæ mitius tale remedium exhibui, fatisque magnam saburræ biliosæ copiam per vomitum rejecit, nullum vero inde levamen obtinuit. Impatiens ergo hujus rei, proprio motu duo adhuc per vices sumsit vomitoria, & semper insignem bilioforum humorum quantitatem evomuit, remanente tamen semper amaritudine pristina. Quum itaque viderem, materiam peccantem per superiora imminui, vel potius eliminari in totum nequaquam posse, quolibet tertio die decoctum rhabarbarinum, cum abstergente salino remixtum, exhibui, tandemque id consecutus sum, ut mitior dein facta febris pedetentim, una cum aurigine conjuncta, remitteret, & de nulla amplius cogitaretur re, quam virium amissarum conveniente restitutione. Hoc igitur tempore ægrotæ nostra in ædibus obambulans, animadvertit, non omnia durante morbo ad amissim esse peracta, hinc vehementi commovetur iracundia & adflante insuper aëre inclementiori (*ein Zug-Wind wehete sie an*) subito delabitur in κατόχον, ac una veluti in stuporem; oculis enim apertis dormiebat & expergefacta vel interpellata non respondebat, nec, re aliqua oculis propius admota, palpebras vel ipsum oculum movebat. Symptoma hoc mali utique præfagii nec selectioribus remediis adhibitis ullo modo auscultabat, ut ita impediri haud potuerit, quo minus hic miser status per integros tres duraverit dies, quibus exactis, omnibus animalibus & vitilibus, hinc & vel maxime rationalibus actionibus imminutis & profus amissis, ægrotæ, cum valetudine in gratiam redire visa, tandem occubuit.

Scholium.

Intermittentem quotidianam febribus diuturnis, ægreque cedentibus adnumerat GALENUS *Lib. II. Cap. 6. de Crisi-*

Crisibus, ejusque rei *Comment. III. Progn. 23.* causam notat trifariam, partem nimirum adfectam curatu interdum difficilem, humores crudos, crassos incoctosve, & demum errorem. Suo id exemplo exacte comprobavit: ægrota modo allegata. Præterquam enim quod ex ascite antea perpeffa & aurigine nunc complicata, hepatis præcipue, si non omnibus abdominis visceribus, labes mortifera inducta, & durante curatura apoplectico memorato præstita, insignis quantitas pravorum humorum collecta fuerit; ægrota quoque graves in sex rebus non-naturalibus commiserat errores, ut idcirco mirum haud sit, illam tandem extinctam fuisse, manifesto insimul indicio, omne fere hydropis genus post brevem vel longam moram viam ad Lethum sternere & in hunc usque diem sæpius adhuc Medicorum evadere opprobrium,

OBSERVATIO LV.

Dn. D. HENRICI HEISENII.

Apoplexiæ Historia.

Vir senex, septuaginta & septem annorum, temperamenti melancholico-fanguinei, venæsectioni & scarificationi per maximam ætatis suæ partem regulariter, ultimo biennio ante morbi, quem delineare in præsentiarum animus est, excepto, adfuetus; nullis unquam vel motibus, vel conatibus, multo minus excretionibus hæmorrhoidalibus, vel alii cuidam hæmorrhagiæ naturali obnoxius. Is dum juvenis esset, ac vigente florentequæ ætate, nec non post hanc, quemadmodum ille apud *Rembertum DODONÆUM*, vini potatione valdopere delectabatur, cujus subinde complures mensuras exhaurire poterat, citra ebrietatem

tem aut cerebri ullam offensam. Hic post sexagesimum annum temperantius vixit; elapsis vero septuaginta vitæ annis multo etiam parcus, quam antea. Militiam quoque olim secutus, Marti non solum, sed & Veneri strenue litavit; hinc quoque præmiis, quibus tales subinde adficiuntur certatores, haud destitutus fuit, siquidem per intervalla sæpius Gonorrhœa benigna, non raro etiam maligna, si non ipso morbo gallico, laboravit, hocque porro luxuriosum & ad excessum usque libidinosum vivendi genus in causa fuit, quod ad vitæ fere ultimum usque finem ulcera pedum cacoëthea non sine gravi molestia gestaverit. Non obstantibus tamen hisce & similibus, Venerem in senectute jam decrepita amplecti crebro non destitit. Anni demum currentis hujus medio mense Februario subito corripitur Apoplexia gravi, cum sensuum internorum pariter ac externorum oppressione fere plenaria, respiratione sonora, aliisque similibus symptomatibus, post paucas elapsas horas in Hemiplexiam dextri lateris desinente, sublato libero non solum motu, sed & partium in hoc latere sensu, cum linguæ paralyfi, rationis & memoriæ læsione graviori, ac deglutionis summa difficultate. Consultus in id parens meus, tum temporis adhuc in vivis, venæsectionem statim largam instituere jubet, & præmissa extremorum frictione utrique cruri emplastrum vesicatorium adplicare. Interne, præter cephalica, selecta nervina & aperientia, suggerebat quoque diluentia & resolventia, non neglectis ptarmicis naribus immixtis. Quum autem brevi post parens optimus, in cineribus quoque adhuc pie devenerandus, nimis mature prohi dolor! ad æterna migraret gaudia, alius accersitur Medicus, qui eodem insistens tramite, præter jam dicta, externe unguinosa quoque varia, satis pretiosa, adhibebat, eo quidem successu, ut æger rationis & memoriæ usum quadantenus receperit, sensus & motus lateris adfecti aliqualis redierit; pedibus autem insistere minime poterit.

tuerit. Hæc agitabantur ad initia usque mensis Aprilis, quo tempore ad patrios reversus lares & ego in auxilium vocabar. Visitans itaque ægrotum, deprehendebam illum in cubili sedentem, balbutientem valde; serum præterea copiosum ex ore manabat; respiratio erat admodum anxiosa & sonora; lingua adparebat tumida valde, quæ etiam causa erat, quod solidos cibos minus rite deglutire posset, & ne fluidorum quidem deglutitio sine vehementissima interveniente tussi procederet. Venæ cum arteriis in capite & collo, maxime in fronte, admodum tumidæ & inflatæ erant, hæque ultimæ fortiter pulsabant; tunica etiam oculorum albuginea, rubore suffusa, inflammationem mentiri videbatur. Adpetitus erat integer, si non excedens, quod & in plerisque hoc morbo decumbentibus offendere licuit. Tumor præterea aderat pedum œdematosus, & singulare quid monstrabat manus dextræ paralyticæ tumor, cum pedis fanii sinistri tumore reciprocans. Pensitatis ergo probe omnibus circumstantiis, & indicationibus, ut vocant, curativis rite formatis, venæsectionem largam, ab ægro adhuc sano oscitanter neglectam, quamprimum reiterandam suasi. Priori vero Medico & nonnullis adstantibus administrationem ejus impediens præter infusum rhabarbarino-sennatum cum Extracti Ellebori nigri scrupulo uno acuatam, ad primarum forsan viarum cruditates eliminandas, hac vice nil porrigebam. Quum ergo non ita multo post peregre mihi per quadrimestre circiter temporis spatium abeundum erat, accidit, ut prior denuo in partes tractus Medicus venam sinistri brachii secare juberet, sicuti id antea a me, ipso tunc contradicente, commendatum erat, sicque paroxysmum imminentem & proxime instantem feliciter iterum declinaret. Præterea methodo supra jam allegata ab ipso adhibita tractavit ægrotum usque ad Octobrem mensem ann. curr. quo domum iterum redux quam velocissime ad ægrotum accer-

accerfor. Advolans etiam ad desiderium, novo ægrotum obrutum paroxyfmo invenio, cum sensuum defectu, facie & præcipue oculis torvis & aliis supra jam adductis symptomatibus. Cruoris igitur vitalis ex brachii sani vena ingentem satis quantitatem educere jubeo, & de sequenti Mixtura tonica bina exigua ipsi infundebam cochlearia: Rec. Tinct. Fuligin. Claudi ζ ij. Spir. salis ammon. anifat. Bals. vitæ Hoffm. ana ζ j. Olei destill. Salviæ gtt. iv. M.

Hocce adsumto remedio in somnum placidum delapsus ægrotum deserebam. Altero mane inveni illum melius se habentem, sudore quasi diffluentem, adque interrogata apte respondentem, cum pulsu magno, duro, quadantenus celebriore. Urina erat turbida, & copiosum sedimentum ad fundum deponebat. Mixturam modo memoratam, in dicta itidem dosi, quinta vel sexta qualibet hora denuo sumendam suasi, utque cruri utrique emplastrum vesicatorium adplicetur, jubebam. Triduo post, antea a me præscriptum infusum laxans ipsi exhibui, quod satis notabilem impuritatum copiam eduxit cum euphoria. Ex horum ergo usu medicamentorum sic se levatum sensit ægrotus divino adjutus auxilio, ut uno alterove elapso septenario tam solida, quam fluida, sine impedimento adsumere & deglutire, pedibus itidem $\delta\rho\theta\epsilon\varsigma\acute{\alpha}\delta\iota\omicron\varsigma$ insistere, & cum baculo in hypocausto obambulare; articulate porro & apposite loqui & respondere valuerit; memoriam demum & rationem in totum fere receperit, excepto solummodo illo tempore, (quod tanquam peculiare quid neutiquam omittendum duxi) quo novilunium adparuit vel instans, vel jam præsens, utpote quo confuse admodum & minus articulate loquebatur, adeoque rationis adhuc temporariam patiebatur jacturam. Quo itaque in hoc ad minimum statu conservarem eundem, auctor fui, ut quolibet fere mense lene aliquod purgans sumeret, ad ciborum reliquias, ex adpetitu nimio in ventriculo &

intestinatorum canali forsan subsistentes, blande educendas, in-
 simulque ad plethoram ex hac causa forsitan productam im-
 minuendam, insultumque novum præcavendum, quolibet
 bimestri spatio ventilationem sanguinis fusciperet, sicque de-
 bite observatis hisce regulis, belle etiam valuit. Factum
 est autem, ut, postquam sanguinis ipsi adeo salutarem edu-
 ctionem semel atque iterum omiserat, aliquando in cœna
 bene pastus novo iterum correptus insultu apoplectico,
 priusquam medelam facere quis poterat, subito accedente
 mira spasmodorum ac convulsionum facie, expiraverit, id quod
 circa solstitium hujus anni hibernum contigit.

Scholium.

Apoplexia ordinarie in serosam ac sanguineam, nec im-
 merito, dispescitur. Non raro autem utramque conjunctim
 occurrere, & mixtam sic, si ita adpellare licet, constituere,
 Casus modo adductus evincit. Non solum enim plethora
 ex adminiculorum chirurgicorum neglecta administratione
 facili negotio iterum emergens, sed & fonticulorum natu-
 ralium exsiccatio, ulcerum nempe pedum, morbo huic atro-
 ci producendo velificarunt. Non postremam autem morbo
 antiã, sed maximam dedisse Veneris studium immodicum,
 merito mihi persuadeo. Opportune hic in mentem mihi
 veniunt ea, quæ celeberrimus quidam Practicus jam pri-
 dem monuit, multos in lecto mortuos esse inventos, cujus
 subitæ mortis causam non nisi Veneris, in senescente admo-
 dum ætate abusum fuisse, postea adparuit; quæ sane & ad
 nostrum quadrant casum.

(*Vacha Hassorum Halam missæ d. 28. Decembr. 1748.*)

OBSERVATIO LVI.

Dn. D. JOANN. FRIDERICI CRELLII.

De

Canali osseo peculiari in Cranio observato.

Omnis generis observationes anatomicas singulares, rariores & novas, quas in sectionibus cadaverum in Theatro Academiae Juliae Carolinae anatomico notabo in usum publicum describere mihi proposui, quæ, si non omni ex parte novæ sint, partim tamen aliquos naturæ lusus, & in struenda corporis machina variationes exhibebunt, partim quid morbus in mutandis partibus solidis valeat, ostendant, aliorumque observationibus confirmandis inservire poterunt, ut vel hoc nomine non ingratum hoc lectoribus spicilegium futurum sperare liceat; siquidem, prout CICERO de *divinatione* Lib. II. Cap. 71. ait, *observatio diuturna, crebriusque iterata, notandis casibus facit artem.* Dum in cerebro aliquo demonstrando Ann. 1742. occupati eramus, atque ad illud e cranio eximendum principia nervorum a medulla oblongata dissolvebamus, arteriam carotidem, quæ pone sellam turcicam, ad interiora cerebri perrectura, ascendit, peculiari canali strictius inclusam esse notabamus, cujus fabricam, purgatis ossibus, curatius indagando, apophyses clinoides anteriores ossis sphenoidi statim pone foramen opticum, infuetum hoc foramen, diametro magnitudini arteriæ carotidis respondens, dimissa prope extremum marginem ex parte inferiori columna ossea, lateribus sellæ equinæ affixa, efformare deprehendimus. A nullo scriptorum anatomicorum, cum antiquorum, tum recentiorum, quos hanc ob causam evolvimus, simile quid annotatum invenimus, nisi quod accuratis-

simus WINSLOWIUS, *Anatomes suæ Part. I. §. 234.* his verbis ejus meminisse videatur: *Quatre apophyses clinoides, deux anterieures, & deux posterieures, dont les deux posterieures quelque fois n'en font qu'une, & quelque fois s'avancent vers les anterieures, & s'y unissent en maniere de poutre, sous laquelle passe la derniere courbure de l'artere carotide interne; on trouve aussi ce passage divisé en deux par une petite colonne ou cloison osseuse; & plusieurs autres varietés.* Cum qua descriptione exacte convenit horum processuum concursus in capite, quod præparatum celeberrimus HEISTERUS noster, Patronus atque Collega summe venerandus, in amplissimo suo apparatu anatomico servat, & benevole mecum communicavit: Utroque enim in latere posteriores processus ad anteriores exporriguntur, septumve quoddam osseum, foramen efformans, constituunt, ita ut in dextro latere ex concursu binorum processuum & tertio a sellæ lateribus assurgente conflatum sit; in sinistro vero posterior processus solus columnam osseam dimittat, quæ tamen sellæ latera non penitus attingit; in nostri vero cadaveris capite processus illi quatuor in totum a se distant, & dictum foramen, utrinque perfectum, a solis anterioribus, non longe procedentibus, effectum est.

OBSERVATIO LVII.

Dn. D. JOANN. FRIDER. CRELLII.

De

Officulo in processu sagittali duræ matris reperto.

In eodem cadavere 1742. hic dissecto, officuli præternaturalis intra processum falciformem duræ matris reperti meminisse fas erit. Scilicet dum ad interiora cranii aditum nobis

nobis parabamus, remotis integumentis externis, ad latus dextrum futuræ sagittalis summo in vertice in pericranio æque ac ipso offe parietali fugillationis quoddam vestigium duorum circiter digitorum latitudine occurrebat, quod ab ultimo capitis detruncati casu, & ad corpus quoddam durum allisione deduxissemus, si cutis pari ratione suffusa fuisset, quæ tamen unius ubique coloris manserat. Dum cranii dissecti hæmisphærium superius removere conabamur, ibidem fibræ duræ matris præ aliis locis fortius adhærebant, non sine majori vi avellendæ; dura matre discissa, eodem in loco vasa piæ matris, ad sinum longitudinalem abeuntia, aliquantum dilatata, & ab humoribus in trajectu impeditis ultra naturalem diametrum distenta vidimus. Dum vero causam illius phænomeni scrutamur, in latere dextro dicti sinus corpus durum & asperum intra illius membranas tangimus, quod dimidium fere pollicem longum, posteriori parte latius crassiusve, versus anteriora extenuatum & in præacutam cuspidem desinens, unguam avis cujuspiam minoris figura satis exacte referebat, multisque fibris arcte cum duræ matris tunicis cohærebat. Similium ossium in dura matre generationem celeberr. quondam Argentoratensium Medicus *Joann. Valent. SCHEID*, peculiari *Dissert. de officulis in cerebro humano mulieris apoplexia extinctæ repertis*, ex instituto descripsit, pluresque *Observationes* huc spectantes ejusdem Collega, celeberr. *Joann. SALZMANNUS*, in *Dissert. de officicatione præternaturali* §. X. collegit, uterque etiam modum, quo in ejusmodi membranis officula generari possint, exponere conatus est. Mihi quidem, ejusmodi corpora dura ab humorum quacunque ex causa collectorum stagnatione, eorumque, dissipata parte tenuissima, induratione generari, figuram vero a loci, in quo hærent, dispositione varia obtinere, verosimile videtur, prout fusius hoc, in *Dissertatione, de arteria coronaria cordis instar ossis indurata,*

ta, Vitembergæ 1740. ventilata, demonstrare annifus sum. Semel vero formata ejusmodi corpora dura, partes vicinas molles comprimendo, & si, prout nostrum, aspera & acuta sint, pungendo, varias molestias, dolores, & in circuitu humorum impedimenta generare debere intelligimus. Cum autem hoc ad locum, ubi vasa ex pia matre intra sinum penetrare debebant, adhæreret, transitum per illa sanguinis impediendo dilatationem horum vasorum aliquam produxit, majorem futuram, nisi facile per lateralia vasa, per anastomoses his juncta, sanguis hic impeditus ad sinum devehî potuisset: neque dubium est, quin gravioribus cephalalgîis irritatione sua excitandis aptum fuerit acutum hoc in apice officulum, quibus tamen an obnoxia fuerit, dum viveret foemina, non constat.

OBSERVATIO LVIII.

Dn. D. JOANN. FRIDER. CRELLII.

De

*Processu vermiformi peculiari, intestino cæco
adnexo.*

Aperto abdomine, in eodem hoc cadavere, dum canalem intestinorum lustrabamus, *appendix vermiformis* intestini cœci attentionem nostram poscere videbatur, siquidem hic non solum major atque capaciore, quam alias in adultis esse solet, deprehendebatur, verum etiam intus corpore compacto repletus erat. Repurgatis igitur intestinis, saccoque cœci intestini, ad fabricam *valvulæ* BAUHINI demonstrandam, aperto, in hujus quoque processus orificium studiosius inquirebamus, illudque præter morem ita ampliatum, ut *minimi digiti apicem satis commode recipere possset*, atque ca-
vum

vum ejus fecibus, globulorum minorum figura formatis, refertum videbamus. Hoc ergo phænomeno usum illius, dum in foetu nullas feces excernente pro receptaculo illarum habetur, confirmari censeo, imprimis si conditionem reliquorum intestinorum crassorum simul attendimus: illa enim intestini coli portio, quæ in latere dextro ascendit, & arcus ejus, sub hepate & ventriculo transversim excurrrens, insigniter distenta videbantur; at reliqua pars, quæ in latere sinistro descendit, & denique in rectum terminatur, angustata atque contracta erat, ut vix tenuis intestini diametrum æquaret: transitu enim fecum ab hac intestini spastica contractione impedito, aliquam illarum partem in processum vermiformem intrusam, ibidemque retentam esse apparet.

OBSERVATIO LIX.

Dn. D. JOANN. FRIDER. CRELLII.

Varia singularia circa partes genitales, ac speciatim uterum & ovaria, observata.

Uterus & ovaria, in eodem hoc cadavere, ac reliquæ partes generationi dicatæ, uti in paucissimis foeminis ab omni labe immunes sunt, ita hic quoque varia a naturali statu recedentia offerebant. Utrumque ovarium non solum pluribus vesiculis lividis, sero sanguinolento turgidis, repletum erat, sed dextrum imprimis in parte anteriore exiguam *excrescentiam* globosam, pisi minoris magnitudine, a tenui parvoque petiolo suspensam, exhibebat, quam primo intuitu facile quis pro ovulo imprægnato, a substantia ovarii secedente, neque tamen ab eodem penitus separato, sed mediante petiolo adhuc connexo, habere posset, imprimis si alium cum hac observatione conferas uterum, quem inter

Actor, Ph. M. Vol. LX, Ff præ-

præparata mea ostendere possum, in quo *tubæ Fallopianæ* arctissime cum ovariiis concreverunt, atque prope orificium dextræ tubæ similis *pisiformis protuberantia* ex ovario dependet, ut ab amplexu fimbriarum tubæ elevata, non vero prorsus separata fuisse videatur. Aliam tamen horum tumorum originem esse vel ex hoc ipso cadavere discere licebat, siquidem in eodem latere dextro a ligamento uteri lato, aliquot ab ovario digitorum distantia, simile corpusculum longo satis petiolo dependebat, priori quoad omnia simile, nisi quod hoc pellucidum esset, cum prius obscuriorem carneum colorem præ se ferret; quale etiam alia occasione ab *externa tubæ Fallopianæ tunica* in media ejus longitudine emergens me observasse recordor. Quæ utraque cum ad ovula referre locus, in quibus radicata hæserunt, non concedat, eandemque omnia conformationem habeant, illa quoque in ovariiis notata pro ovulis non esse reputanda declarant; unde potius ad *tumores cysticos*, ab humore in vasis lymphaticis stagnante & intra folliculum peculiarem congesto formatos, similes excrescentias referendas esse crediderim. In proclivi foret, pluribus celeberrimorum Auctorum observationibus hanc de genesi harum vesicularum sententiam illustrare, si temporis angustia hoc concederet, quod tamen alia occasione, cum pluribus rarioribus circa partes generationi inservientes observatis, ex instituto præstabimus.

Jam tribus adhuc verbis ipsius uteri præter naturam in hoc subjecto affecti meminisse par erit. *Orificium uteri internum* tumidum *scirrhusumque* tactu deprehendebatur, fundus contra lividus mollisque, humoris intus fluctuantis suspicionem movebat, quo aperto tunicam internam exesam ipsamque ejus *substantiam ulcere fœtente corruptam* conspiciere licebat, unde etiam *foramen e fundo uteri ad tubas* utrinque tendens, quod alias vix setam admittit, adeo amplum redditum erat, ut stilum satis crassum commode intrudere liceret.

OBSERVATIO LX.

Dn. D. JOANN. FRIDER. CRELLII.

Puellæ gibbosæ sectio, & causæ hujus mali in eadem detectæ.

Puella quatuordecim circiter annorum, antea sana, & juxta membrorum omnium proportione, ipsarumque etiam vertebrarum junctura, naturaliter conformata, lapsu supino, præter opinionem in terram prostrata, dorsumque vehementius eminentibus asperioribus lapidibus allidens, atrocioribus illis, qui primum impetum excipiebant, doloribus superatis, alium tamen, etsi paulo obtusior, remanere, atque elapso aliquo temporis spatio dorsi spinam incurvari mediaque parte protuberare sensit. Quæ cum patienter quidem ferret, neque, uti in more positum est tenuioris sortis hominibus, sub initium ingruentis mali medelam quæret, post aliquot menses juxta ipsum tuber durus dolensque tumor, satis alte penetrans, formari, cutimque versus exteriora urgere, cœpit, quo, cum profundius humorem latitare perciperetur, denique ad maturationem deducto, materiaque intus collecta emissa, sedulo licet adhibitis depurantibus, abstergentibus atque balsamicis minime tamen consolidari potuit, sed perpetuo extillantem sanioso ichore, sinuosos intus cuniculos agere, lateque divagari, exploratione specilli ac injectionibus deprehensum est: unde atrophiam totius corporis junctam, & insigni inferiorum extremitatum debilitate, standique ac ambulandi impotentia succedente, viribus sensim fractis, tumoribusque œdematosis ultimo late se diffundentibus, exspiravit. Altiori omnino indagine digna videbatur sedes, in qua fons & origo pertinacis hujus ulceris lateret, quasve potissimum partes destruendo misera-

ram confecerit. Precibus igitur pretioque tandem veniam, cuncta curiosius lustrandi, impetravimus, ubi exterioribus corporis mire in superioribus partibus extenuati, inferioribus contra sero infra cutem in celluloso contextu stagnante tumentibus, consideratis, ad interiores corporis cavitates curatius inspiciendas properatum est. Cum thoracis figura a distortis vertebrais depravata esset, siquidem processus spinosi, a quarta ad nonam, parte postica insigniter prominebant, superioribus æque ac inferioribus interiora versus inclinatis, non adeo mirandum videbatur, quod pulmones, in arctius spatium compressi, minusque commode explicati, hinc inde fortius cum pleura coaluerint, & ob sanguinem ægrius per illos trajectum variis in partibus corrupti viderentur: nexibus illis insolitis solutis, & pulmonibus a pleura, quantum sine illius læsione fieri poterat, liberatis, nullum vestigium ulceris, ad cavitatem thoracis penetrantis, quod aliqui antea suspicati fuerant, sed pleura integra deprehendebatur. Tanto magis itaque scire desiderabamus, quorsum sinus illi pergerent, cum *flexilis stylus, intra octavæ & nonæ costæ interstitium ulcere immissus* sub ipso gibbere ad oppositum latus pergeret, neque exitus inveniretur. Trunco igitur aortæ descendente, qua vertebrais thoracis incumbit, remoto, pleuraque dissecta, *plura vertebrarum corpora carie fœdata* reperiebantur. Quintæ enim & sextæ corpus a latere arrosum, septimæ fere totum absumentum, & quod de illius parte inferiore residuum erat, cum octavæ reliquiis ita coaluerat, ut ægre locus, ubi cartilagine distinctæ fuerant, notari posset; octavæ corpus inferiori parte ultra dimidium, nonæ vero penitus deficiebat, decima vero superiori parte itidem labem jam tum contraxerat; ligamentum illud cartilagineum, quo corpora vertebrarum copulantur in omnibus, quæ carie arrosæ erant, penitus destructum videbatur, siquidem illud ex substantia, uti celeberr. MORGAGNIUS in

Adversar. anatom. III. p. 104. monet, inter cartilaginem & ligamentum fere media constat, adeoque ossibus mollius vim acris saniei celerius sentit, ab eaque primo consumitur. Neque costas ab hoc malo intactas mansisse facile intelligitur, siquidem nexum inter capitula posteriora & corpora vertebrarum, his exesis, labefactatum fuisse patet, inprimis tamen nona utriusque lateris vitiata erat, cum octavæ vertebræ corpus ex parte, nonæ vero totum deficeret, atque hoc præterea loco pus intus inclusum exitum ad exteriora sibi paravisset, hinc dextræ capitulum posterius fere totum, reliquum ossis usque ad angulum curvaturæ superna parte absumtum, sinistra vero capitulum itidem media parte exesum erat. Si *genesin hujus mali* ex phænomenis antea recensitis erueri placet, primo illo lapsu spinæque concussione vehementi, ligamentis illarum vim insignem illatam, horum vero violenta tensione, vasculis quibusdam destructis, liquores suos effluentibus, inflammationem excitatam colligimus, qua in suppurationem versa, pure autem exitum nullum inveniente, sed intra membranas ambientes coercito, acrius in dies redditum, ipsa vertebrarum arrodit ossa, quæ tanto facilius destruentur, quo magis corpora ipsarum naturæ spongiosæ atque fragilia esse constat: unde & processus illarum, solidiore textura gaudentes, non adeo facile carie simul afficiuntur. Cum vero spina vertebrarum totam capitis sustineat molem, tanto hiatu a deficientibus corporibus relicto, superiores basi, cui innitantur, destitutæ, in priorem partem deprimentur, residuos vero processus corruptarum versus posteriora simul urgebunt, sicque inæqualem illam dorsi flexionem producent, prout fusius hæc & solidissime celeberr. *Jo. Zacharias PLATNERUS*, Patronus multum colendus, in *scriptiōne de iis, qui ex tuberculis gibberosi fiunt*, deduxit, qua 17. Aprilis anni 1744. eodem fere tempore, quo nostrum cadaver dissectum fuit, argumentum hoc occupavit, *ico-*

nemque thoracis ossei, a nostro, quem inter præparata affer-
vamus, non multum diversi, adjecit (a). Uti vero subinde,
monente mox laudato Viro, tandem exesis membranæ, quæ
extus illa corpora cingunt & cum vicinis partibus connectunt,
sanies illa, ossibus simul colliquatis, aucta, in pectoris ca-
vum perrumpit, atque respirationis difficultatem, ante jam
a tumentibus & contractis ligamentis perceptam, thoracem
replendo & pulmonum expansionem impediendo auget, imo
ipsum sæpe pulmones corrumpit, ita nostro in casu *firmitatem pleuræ, interiora pectoris succingentis*, mirari fas est,
quæ nulla inde ratione læsa fuerat, sed omnis pressio magis
versus exteriora vim suam exseruerat, sicque tumor ille
externus in dorso generatus eoque aperto materiæ corruptæ
exitus conciliatus est, ut jam ad pectus penetrare non posset,
etsi ob profundiolem ossium corruptionem, *ad quam tollendam nullus accessus dabatur*, sisti malum latiorque
destructio arceri nequiret. Cum autem quotidie magna saniei
pars intra vasa sine dubio absorberetur, insuperque actione
pulmonum, ob thoracem male conformatum, turbata, sanguis
in illis minus perfecte divideretur, tandem *cachexiam*
generatam fuisse, non exterius solum œdematosi illi tumores
evincebant, sed lymphæ vias, ubique a viscida materia
obstructas, indeque nutritionem corporis vitiatam, *glandularum*
bronchialium, dorsalium, lumbarium, imo ipsius magna ex parte
pancreatis, insignes tumores, materia gypsea repleti, docebant,
quæ, in pluribus cachecticorum corporibus obvia, jam quidem fusius non commemorabimus.

OBSER-

(a) Hoc sceleton nunc post obitum beati CRELLII in Museo suo anatomico Illustris HEISTERUS affervat.

OBSERVATIO LXI.

Dn. D. JOANN. FRIDER. CRELLII.

De

Peculiari & paullo variore membranæ hymenis in eadem puella gibbosa constitutione.

In sectione hujus puellæ, pubertati proximæ, ad genitalium ejus partium constitutionem tanto magis indagandam incitatus sum, quod ante breve tempus in corpore alius cujusdam puellæ, ejusdem fere ætatis, hydrope defunctæ, frustra illas quæſivimus, partibus illis a colluvie serosa acrique sine dubio nimis relaxatis atque destructis. Tanto vero luculentius in nostra eadem comparebant, siquidem, distractis pudendi labiis, in parte inferiori membranam hymenis forma lunæ cornutæ more sueto explicatam, ultra mediam ostii vaginæ altitudinem assurgentem, offendebamus; pone hanc vero columna quædam carnea a parte inferiore urethræ papillosa originem ducens, per medium hiatus relictæ descendens, atque posteriori hymenis parti applicata, inferius in vagina firmata conspiciebatur, quæ septi lateris in duas veluti cameras summam vaginæ partem dividebat, sicque aditum ab hymene angustatum penitus fere occludebat. Non equidem ignoro, similem aliquoties conformationem deprehensam esse; siquidem celeberr. MORGAGNUS in *Adversar. anatom. I. p. 39.* eandem pari ratione describit, additque: *Quod perrare fieri credidissem, nisi & mihi nuper observatum esset, & publice clariss. VALSALVA unum intra annum bis observasset & ostendisset; ut hinc intelligi possit, quare hymen interdum etiam virginea, seu virginitatis columna ab eruditis hominibus sit appellatus.* Nihilominus clariss. Hen-

Henrico BASSIO assentiri non possum, qui in *Observationibus anatomico-chirurgic. Dec. II. Obs. III.* hanc columnam pariter describit, & *pro naturali in omnibus recens natis invenienda habet*, quæ secundo & tertio anno, nexu ejus cum meatu urinario, ab urina, perpetuo illam humectante, soluto, versus partem inferiorem se contrahat, atque trianguli figuram assumat; in adultis vero paulatim explanatur, atque ad semilunarem figuram accedat: siquidem si acrimonia madorque urinæ ad destruendam hanc columnam sufficeret, multo magis ipsam hymenis membranam, illa multo teneriorem, colliquaret, & in nihilum reduceret. Unde potius celeberr. Dn. *Joh. Jacobi HUBERI*, qui in commentatione *de Vaginæ uteri structurâ rugosâ & hymene*, pag. 50. simili ratione oclusum genitale puellæ septem annorum describit & delineat, sententiam meam facio, atque quoties ejusmodi hymenis structura occurrit, illam *pro præternaturali*, vel a prava conformatione, vel a morbo induc-ta, habendam, censeo; siquidem sæpius vel ab urina, vel aliis purulentis humoribus, nisi probe mudentur, in tenellis partes has arrodi posse manifestum est: unde conniventibus tunc vaginæ lateribus superior æque ac inferior papilla in unum corpus concrenent, pluribus ejusmodi coalibus documentis variis in corporis partibus id confirmantibus. Id sane certum est, ejusmodi columnam, carneæ texturæ, quocunque demum tempore natam, si ad pubertatem usque crescat, tantum robur acquirere, ut a pene illam dilacerari, aut hymenem hac a posteriori parte suffultum destrui posse, vix crediderim, sed præmissa demum partis illius excrescentis resectione ad coitum idonea reddi possit foemina.

OBSERVATIO LXII.

Dn. D. JOANN. FRIDER. CRELLII.

Notatu maxime digna valdeque singularia, in cadavere mulieris a pueritia claudicantis & epilepticæ observata.

Cadaver hoc anno 1746. in Theatro anatomico Helmstadiensi dissectum, ætate erat inter annum quinquagesimum & sexagesimum fere media, quod, dum vivebat, epilepsia sæpe fuerat correptum, quibus vero malis nulla medela, graves ob rationes, ullam utilitatem præstare voluit.

1. Fœmina hæc, quæ in cælibatu continuo vixit, valde erat emaciata, pedes vero & dorsum usque ad scapulas tumore œdematoso valde distenti adparebant.

2. Dum abdomen incidebatur, venæ omnes in intestinis & ventriculo, ad subtilissimos usque ramulos, sanguine ita erant infarctæ, quasi cera purpurea repletæ essent.

3. Intestinum colon circa finem, antequam in rectum transmutabatur, valde magnas habebat inflexiones, quales alias vulgo observari non solent.

4. Glandula mesenterii & Ovaria utraque in tumores duros erant transmutata.

5. In latere dextro capitis, ubi os frontis & parietale futura conjunguntur, tumor se se ostendebat, ovi dimidii, secundum longitudinem dissecti, fere magnitudine, qui tactu durus deprehendebatur, & postquam cutis inde separata erat, pericranium a tumore isto separari vix poterat, quia robusta substantia membranacea cum ossibus cranii & hoc tumore arctissime connexa erat. Dum vero hujus tumoris origo curatius a me investigabatur, postquam cranium, facta

difsectione transversa, a cerebro aliquo modo remotum erat, cum adstantibus Medicinæ studiosis observabam, dictum hocce cranium a parte interiori *ossis bregmatis & frontis*, ubi futuræ conjunguntur, *carie valde arrosum*, atque partem exteriorem in tumorem elevatam fuisse; cujus basis latitudinem duorum pollicum æquavit, altitudo vero tantum trium erat linearum. In medio hujus tumoris *fovea* quædam aderat, ex qua firma & densa quædam substantia membranacea, quæ tumorem hunc cingebat, orta erat & quasi punctum fixum ibi habebat.

6. Eodem loco, cranium superiore prorsus ablato, partim ex dura matre, partim ex parte cariota ossis bregmatis, ubi lateralem partem ossis frontis tangit, tumor sive *corpus illud fungosum*, cujus diameter duorum erat pollicum, deprehendebatur, hujusque tumoris substantia *ex meristenuissimis vasculis* constare videbatur, atque corticali cerebri substantiæ fere similis erat, sed paulo obscurioris solum coloris. Hic tumor a dura matre, cui adhærebat, facilius separari poterat, quam ab exeso illo osse bregmatis, cui per multa parva vasa artius connexus erat.

7. Quia vero tumor is magnum spatium intra cranium occupabat, cerebrum inde necessario comprimebatur, ita ut *ventriculus dexter multum versus latus sinistrum repressus* atque cedere coactus fuerit; qui etiam, sicuti reliquæ cavitates crani, *sero valde repletus erat*; unde causa epilepsiæ hujus ægræ mihi orta esse videtur.

8. Notatu autem maxime digna in hoc cadavere videtur *articulatio utriusque ossis femoris*, quæ hic non in *acetabulis* (utpote quæ magis plana & porrecta erant), sed extra ea fuit, dum capitula ossium horum *ossibus iliacis*, ope ligamentorum capsularium & musculorum, juncta & contigua erant.

8. *Ossa, quæ alias acetabulum conficere solent, mirabili*

li etiam modo conformata erant: nam ossa ilei circa totam partem medianam, præsertim versus Os sacrum, adeo tenuia, ab attritu, ut videtur, capitum ossium utrorumque femoris ibi hærentium, erant, ut omnino pellucida, ad instar chartæ tenuis, essent, atque sub mundatione, post coctionem, levi scalpelli attritu variis foraminulis pertunderentur.

10. Præterea extrorsum in iisdem ilei ossibus, supra incisuras illas magnas, *fovea levis*, pollicis fere latitudine, deprehendebatur, circa quem locum capita femoris musculis & ligamentis illis vaginalibus laxè quoque juncta observabantur, ut in incessu ad altiorem iliacorum istorum partem, quæ ex attritu adeo tenuia reddita sunt, ascendere potuerint.

11. Sub hac fovea, quæ versus oras acetabuli se extendebat, *processus duo breves & plani, fere quadrati*, in conspectum prodibant, e qua robustissima ligamenti capsularis pars originem ducebat.

12. *Acetabulum* utriusque ossis innominati, non in lateribus horum ossium constitutum adparebat, ut alias esse solet, sed potius in anteriore eorum parte, ita, ut quasi in solo osse pubis & ischii locum suum haberet, (cum alias tria innominatorum frustra in acetabulo junguntur,) & loco figuræ rotundæ, quæ illi alias naturalis est, figuram trianguli æquilateralis, cujus latera pollicis longitudinem superabant, monstrabat. In deformibus horum acetabulorum oris neque cartilaginee, neque supercilia (ut vocant) conspicua erant, sed margines sive oræ admodum humiles, neque glandula *Ha-veriana* illa magna, sed loco hujus tunica solum quædam adiposa in loco ejus reperiēbatur. In utroque præterea latere deficiebat robustum illud ligamentum, quod *teres* vocari solet, & simul etiam incisura illa sive sulcus acetabuli in latere ejus interiore, per quem vasa sanguifera

fera alias in bene conformatis sive sanis acetabula intrare solent.

13. *Ossa femorum ipsa mirabilem etiam habebant fabricam*: capita enim eorum non nisi tenui admodum obducebantur cartilagine, & locus, ubi alias *fovea* est in his capitibus, quibus *ligamentum, teres* dictum, inseritur, planus erat atque aliquo modo asper, neque cartilago, ibidem aderat, sed *substantia ossis cellulosa nuda* conspiciebatur.

14. *Colla horum ossium* non solum valde brevia (dum longiora alias plerumque sunt, quam in vivis), sed & *horizontaliter* fere protensa conspiciebantur, ita, ut *trochanteres majores* in utroque latere, non solum *æque alti*, ac capita femoris, fuerint, verum etiam capitibus longe majores & crassiores, eadem fere figura, qualem RUYSCHIUS exhibet in *Thesauro anatom. IX. Tab. IX. fig. 1.*

15. In parte anteriore & superiore ossis femoris, ubi alias *linea, scabra* dicta, adest, quæ collum & corpus hujus ossis distinguit, *longus & aliquo modo elevatus processus* inusitatus præsto erat, qui a parte superiore trochanteris tantum usque ad medium collum se extendebat, sed ultra duas lineas latus. In parte posteriore autem *fovea*, quæ post trochanterem majorem levis alias tantum esse solet, præter consuetudinem admodum ampla fuit, seque ultra illam eminentiam oblongam, quæ media inter duos trochanteres est, ad trochanterem usque minorem extendebat, qui trochanter non introrsum, ut alias fieri solet, sed *extrorsum, unci instar, inflectebatur*: atque hæc omnia sicuti in uno horum ossium, ita & in altero sese habebant.

16. Præterea in corpore femoris dextri infra medium ejus, in parte postica, quinque circiter pollices supra genu, magna & crassa aderat *prominentia præternaturalis, sive exostosis*, quæ in oblongum & acutum apicem sive marginem terminabatur, in cujus parte suprema *tria parva aderant foraminula,*

minula, eandem perforantia, per quæ dein fibræ ligamento-
 fæ transibant, quibus carnes utrinque hærentes arcte con-
 nectebantur, ita ut sine magno labore hæ carnes inde vix se-
 parari potuerint. Videbatur hæc exostosis, sive eminentia
 ossea, a *fractura* quadam hujus ossis olim perpeffa & non
 satis bene iterum coalita ortum traxisse, cujus frustum infe-
 rius a musculis sursum nimis tractum, & sic non rite con-
 junctum & accretum erat, quoniam hoc femur ultra polli-
 cis latitudinem brevius erat sinistro, sive integro.

17. *Ligamenta femorum horum capsularia* ob singula-
 rem fabricam adhuc paullo uberius considerari merentur,
 dum tunica ipsorum interna incipiebat ab ambitu acetabuli,
 & cum tunica externa, sive superiore in forma vaginæ in-
 ter musculös ad caput femoris pergebat, atque deinde ead-
 dem fere ratione reflectebatur, ut *tunica interior præputii*
 ad coronam penis, ubi firmiter adhærebant; hinc vero ul-
 tra collum femoris progrediebatur, ubi admodum lævis
 erat, & sine lacertulis, sive retinaculis, quæ alias in aliis ad-
 sunt: terminabantur vero deinceps hæc ligamenta præci-
 pue utrinque in trochanterem majorem, ut & in proces-
 sum illum oblongum supra descriptum (Num. 15.) in latere
 anteriore. *Tunica vero externa* hujus interiorem hanc qui-
 dem comitabatur, sed ita, ut paulo ulterius & ultra ambi-
 tum deformium horum acetabulorum atque ultra trochan-
 teres majores lateraliter se multum extenderent. Itaque
 ligamenta hæc vaginam quasi formabant robustam a lateri-
 bus hisce femorum usque ad acetabula.

18. *Vagina* vero hæc speciatim in parte superiori *fasci-
 culum* adhuc habebat adeo *robustarum fibrarum*, qui ten-
 dini fere dimidii transversi digiti crassitudine similis erat,
 quique ad caput femoris & usque ad inferiorem planum il-
 lum processum acetabuli (vid. Num. II.), ubi firmiter se
 affigebat, exporrigebatur. Ab hoc fasciculo ad latera etiam

multæ aliæ ejusmodi fibræ, sub forma anguli acuti, seorsim procedebant, quæ hoc ligamentum adhuc crassius & robustius reddebant, atque in superiorem illorum planorum processuum juxta præcedentem se se inferebant. Reliqua pars extrema hujus ligamenti vaginalis, quæ oris acetabuli affixa erat, minus robusta, sed paullo tenuior deprehendebatur, quam prior illa.

19. Denique adhuc notandum est, quod ubi hoc *ligamentum* trochanterem majorem obtegebat, tendines glutæi mediæ & minimi non in ipsum trochanterem majorem inserti, verum cum ligamento interveniente tam arcte concreti fuerint, ut sine laceratione a se invicem separari haud potuerint.

20. Eadem prorsus ratione res etiam se habebat cum *tendine musculi recti tibiæ*: nam hic fere recta, vaginæ adhærens, ascendebat, seque juxta caput femoris cum ligamento (Num. 17.), cum quo transversim concretus erat, in processum superiorem planum (Num. II.) inferebat.

21. *Quid ceterum de hac articulatione femorum sit sentiendum*, & unde hæc mira atque extraordinaria conformatio orta sit, utrum illa fuerit ex utero matris adeoque *conata*, an a *vi quadam externa*, determinare non audeo: interea tamen prius mihi verisimilius esse videtur. Si enim hoc vitium a læsione quadam externa inductum fuisset, hæc acetabula & femora non una & eadem, sed diversa ratione destructa fuissent: deinde si a *vi externa ligamenta teretia fuissent rupta*, vestigia quædam horum ligamentorum adhuc adfuissent, qualia vero non observabantur. Quam maxime vero in illa mea sententia varii homines senes hujus loci me confirmarunt, qui retulerunt, se, quamdiu cognita ipsis fuerit hæc foemina, semper eam claudicantem & hinc inde vacillantem, admodum anatum, incessisse, sicuti brevi ante mortem adhuc fecerat. Hocce difficili & infir-

mo autem incessu etiam factum esse judicarunt, quod lubrica praesertim tempestate, quando ipsi prodeundum erat, saepius prolapsa sit, unde forte etiam ille *cerebri fungus* in capite (qui epilepsiae causam postmodum constituit) & fractura cum exostosi illa in femore sinistro (Num. 16.) originem duxerunt.

22. Denique adhuc notandum est, *pedes, si per plateas incederet*, respectu ad truncum habito, eodem *longiores* apparuisse, quia capita *femorum* utrinque, ob ligamenta ipsorum solito multum longiora & laxiora, fere ad manus transversae, aut plurium pollicum latitudinem supra locum acetabuli, in partibus ossium iliacorum posterioribus & exterioribus, ascendebant, dum truncus suo pondere in incessu intra femora, ob modo dictam laxissimam articulationem, descendebat, quia ab *acetabulis valde planis & quasi deletis* non sustinebantur, atque sic capita femoris ossa ilei tantopere attenuarunt, ut iis in locis, sicut supra dictum est, vix charta crassiora, & omnino ita pellucida essent, quam orbitarum ossa in parte sua superiori.

23. Tandem & postremo addi meretur quod ossa ischii & *inprimis ejus tubera* multo longius, quam alias vulgo observatur, disjuncta fuerint, atque sic *arcum ossium pubis quam amplissimum constituerint*, ut propter hanc admodum latam ossium pubis conformationem praemultis aliis mulieribus foetum partu facilius excludere potuisset, si aliquando impraegnata fuisset (a).

(Helmstadio Halam missae die 12. Januarii 1749.)

OBSER-

(a) Skeleton hoc, post praematurum beati Dn. D. CRELLII obitum in manus Illustr. HEISTERI pervenit, qui illud nunc inter cetera musei sui anatomici rariora, in CRELLII, Generi sui dilectissimi, memoriam, asservat, cui quoque Observatorium harum, ex illius schedis collectarum & depromptarum, communicationem debemus.

OBSERVATIO LXIII.

Dn. D. JO. GOTTSCHALK WALLERI.

De

*Variolis cum Hydrocele & retentione urinæ, sup-
purationis tempore accedentibus, felici-
titer curatis.*

Annis 1744. & 1745. pessimi genii variolæ heic in Upsalia ac locis vicinis epidemice grassabantur; manebant depressæ omnemque fere suppurationem renuebant, saltem nunquam per universum corpus æquabiliter elevari potuerunt. Omnes vero his decumbentes feliciter, per Dei gratiam, evaserunt, paucissimis exceptis, quibus vel accesserunt adeo funesta symptomata, veluti hæmorrhagiæ, ut nulla sufficerent iis superandis medicamenta, vel, quibus *pulveres camphorati* non fuerunt debite exhibiti. Reliqua ut reticeam magis solemnia circa hanc febrem existentia symptomata, singularem solum liceat referre casum juvenis variolosi, a via ordinaria, quoad symptomatum difficultatem, admodum recedentem.

Unicus filius, celeberrimi cujusdam Viri, sexennis, febre corripitur variolosa. Exhibentur ipsi *pulveres bezoardici* HOFFMANNI, absque tartaro vitriolato, cum Camphoræ granis paucioribus. His per octiduum fere continuatur, ita tamen, ut simul & *Theriaca* momentum interdum pulveri nominato additum, nec *Emulsiones analeptica* & *antiphlogistica* neglectæ fuerint. Per totam faciem ac per universum corpus variolæ sub hoc tempore videbantur confluentes, sed sine aliqua elevatione, licet facies ita intumesceret, ut etiam oculi, more solito, clauderentur, *Nono die*

die exhibitus fuit *pulvis myrrhatus* ac *Syrupus balsamicus*, secundum *Edimburgensium Pharmaciam* præparatus; quibus paulo magis quidem elevatæ fuerunt variolæ, sed inæquabiliter; depressæ namque manserunt in inferioribus corporis partibus, dum sparsum elevatæ fuerunt in superioribus. *Duodecimo morbi die* exsiccari cœperunt pustulæ in facie, eadem tum simul detumescente, sed, eodem die accedebant alia difficiliora symptomata; insignis namque *Hydrocele*, qua scrotum aqua repletum ita intumescibat, ut fere caput pueruli æquaret; cui malo associabatur retentio urinæ, a pressione forte, aut cervicis vesicæ, aut urethræ, ab aqua accumulata compressæ, eaque adeo gravis & exquisita, ut ne unicam emittere possit ægrotus urinæ guttulam. Hisce jam ut obviam ireretur malis, exhibitus fuit laxandi scopo (aderat namque simul magna tarditas alvi) *syrupus rhabarbarinus* cum *pulveris rhabarbarini* debita portione, sed sine ulla evacuatione sive per alvum sive per urethram. Die sequente injectus fuit *clyster ex speciebus emollientibus* cum *lactis & aquæ* parte anatica decoctis, addito *oleo amygdalar. dulc.* Tantum vero abest, ut hanc injectionem aliqua subsecuta fuerit evacuatio, quin potius, omnis materia injecta simul retenta fuerit. Trihorio itaque elapso clysteris injectio repetita fuit, addita simul portione quadam nitri; applicabatur insimul scroto linteam calefactum & *Myrrhæ* fumo imprægnatum. Hisce, altero trihorio elapso, tandem semel tantum movebatur alvus, urinæ vero fluxus tanta sequebatur in copia, ut canthari tres quartas æquaret partes, scroto multum inde detumescente. Post hæc bene se omnia habere videbantur, urinæ fluxu per triduum fere magna in copia continuante. Nondum tamen in vado omnia iudicabantur, hincque XIVto morbi die adhibitæ fuere *pilule Beccherianæ*, unde, licet eodem die non nisi unica vice alvum deposuerit, proxime sequente tamen, sine pilularum vel

alius laxantis repetitione, ultro IO. subsequutæ fuerunt dejectiones. Tandem *pulvere myrrhato & crocato*, non neglecto *mercurio dulci*, sexies sublimato, seu *Calomela*, plenarie convaluit æger, & adhuc vegetus & robustus manet.

Id porro adhuc addendum est, quod, dum exsiccatis fere plenarie variolis indusia commutarentur, tanta copia *vermium albidiorum*, capitis nigri, pollicis fere plus minus longitudine, in indusio reperta fuerit, ut supra patinam eodem concusso, exinde manipulatim fere vermes desumi possent. In reliquis hoc tempore variolosa febre decumbentibus, nec symptomata adfuerunt nominata, nec vermes etiam occurrerunt.

Similem fere casum, quoad *urinae retentionem*, olim in *Ephemerid. Nat. Cur. Dec. II. Ann. V. Obs. XLIX. p. 92.* communicavit D. Samuel LEDELIUS; sed multum a nostro discrepat, tam quoad reliqua symptomata, quam quoad curationem.

OBSERVATIO LXIV.

Dn. D. JO. GOTTSCHALK WALLERII.

De

Cedriæ præparatione, aqua Cedriæ aliisque exinde obtinendis productis.

Ex *Pini* vel *Abietis* resinosis pinguioribusque partibus, præcipue radicibus, solent nostrates destillare eliquatam resinofam materiam & oleum. Hanc materiam, quoniam eandem a *Cedri* arboris resina olim obtinuerunt, *Cedriam* appellarunt antiquiores, unde & adhuc *Suethice* vocatur *Tiara*. Picem alii vocant; est enim, juxta PLINIUM, *Lib. XXIII. Cap. I. pix nihil aliud, quam combustæ resinæ fluxus.* Quum vero

vero postea usu receptum fuerit, Cedriam nostram, in duritiem quandam coctam, vel exsiccatam, *Picem* appellare, hinc alii *priorem* hanc appellarunt *Picem liquidam*; exsiccatam vero vel coctam posteriorem, *Picem solidam*. Liquidam hanc *Picem* Chemicis indignam aut judicarunt, quam examini subjicerent, aut ut notam præsupposuerunt, siquidem penes illos altum de eadem est silentium. *Joh. Conradus AXTIUS* in egregio & erudito libello, de *Arboribus coniferis & Pice conficienda*, integro *Cap. XIII.* modum quidem exposuit, quo *Pix* & olim confecta fuerit, & hodie nonnullis in locis conficiatur, sed modos penes Boreales populos, *Suecos* & *Norwegos*, hodie usitatos, non ex asse tangit, nec naturam Cedriæ plene exponit. Celeberr. *Casp. NEUMANNUS* in *Prælect. Chemicis, Picis navalis* examen instituit, Cedriæ vero non habet, a qua tamen *pix navalis* & quoad præparationis modum, (quum hoc duplicem sustinere debeat ignem, destillationis nempe & coctionis,) & quoad contenta, maxime discrepat, ut ex nostro Cedriæ examine cum *Neumanniano* *picis navalis* collato, inferius patebit.

Occasionem & ansam huic Cedriæ inquisitioni subministravit libellus *lingua Anglicana* conscriptus, de *Virtutibus medicis aquæ Cedriatæ*, vel, si placet antiquior mos loquendi, *Aquæ picatæ*, vulgo *Theer-Wasser*. Præscribitur in eodem modus aquam Cedriatam & præparandi, & eadem utendi. *Præparatio* in eo consistit, ut recipiatur Cedriæ puræ pars una, huic affundantur in vase vitreato aquæ fontanæ puræ partes duæ, commoveantur ac commisceantur invicem optime, deinde ad quietem reponatur mixtura per 24. horas & ultra; decantetur postea supernatans aqua, filtretur & usul servetur. *Utendi methodus* variis in morbis, cum necessariis cautelis, citato in libello describitur, & exinde hauriri potest. Quoniam vero duplici inprimis modo, hodie, *Cedria* penes nostrates ac *Norwegos* destillari solet;

hinc juxta duplicem hunc præparationis modum Cedriam breviter examinandam judicavimus.

Cedria vulgaris atque ut plurimum & fere unice venalis, sequenti modo communiter præparatur. Formatur cavitas conica inversa, in loco argilloso, quæ intrinsece in circumferentia obducitur crasso corio vel cortice abietis, ita, ut exterior rugosa corticis pars extrinsece versus argillam vertatur, interior vero plana ac polita versus interiora conii. In fundo seu apice hujus conii foramen relinquitur apertum, infra quod vas recipiens ponitur. Et ex hoc foramine erigitur cylindrus, de juniore arbore recenti desumptus, qui, supra conum supereminens, sub ipso opere est mobilis. Frustulis minoribus, de radicibus & truncis præcipue Abietis vel Pini pinguioribus, per æstatem optime exsiccatis arte ac presse impletur cavitas; frustulis ita dispositis, ut undique circa cylindrum erectum horizontaliter fere comprimantur. Totus conus, cum contentis, tegitur deinde, carbonariorum more, mixtura quadam argillacea, vel & recentis turfa, ita tamen, ut cylindrus superemineat, & pro lubitu aut deprimi, aut elevari possit. Accenditur ignis in medio, & calore circumquaque disperso, Cedria crassior per foramen exstillat in vas infra positum recipiens.

Circa hanc præparationem observandum 1.) quod magna pars Cedriæ igni alendo inserviat ac dissipetur per auras, ut patet ex fumo crasso ascendente; 2.) quod hac methodo obtineatur non nisi impurius, crassa, aquosa aliisque heterogeneis rebus inquinata Cedria. Aqua immixta sponte quidem a reliqua resinosa parte secedit in Cedria antiquiore; in recenti tamen intime admixta hæret.

Cedriam tali ratione præparatam sequenti methodo examinavimus.

Per destillationem ex eadem obtinetur aqua acida, oleum album, oleum obscure rubrum ac denique caput mortuum.
Aqua

Aqua per destillationem elicitâ, saporis admodum acidi, instar aceti, est, cum *amaritie* quadam. Cum *oleo Tartari per del.* motum excitat majorem, atque *Syrupum Violarum* & *solutionem* massæ illius cœruleæ, ex Torna solis paratæ, quam vulgo *Lacmus* vocant, colore tingit rubro; *liquorem vini probatorium*, qui e calce viva cum auripigmento præparatur, præcipitat, colore in flavum mutato, cum coagulatione. Magnam hinc concludimus acidi partem in hac adesse aqua, quum requiratur major acidi copia ad immutandum cœruleum syrupi Violarum colorem in rubicundum, quam ad effervescentiæ motum cum *oleo Tartari per deliqu.* excitandum. Nec multum a veritate nos aberrare putamus, si hanc aquam dicamus acidissimam, ex regno vegetabili sine fermentatione paratam.

Oleum album non semper destillatione obtinetur. Requiritur ad id obtinendum & recentior Cedriæ, & talis, a qua eo usque nihil antea desumptum fuerit; innatat enim Cedriæ hoc oleum, quamvis invisibili prorsus modo; requiritur quoque optima agglutinatio vasorum, & regimen ignis moderatum. Hoc oleum saporem instar ignis urentis excitat, cum subsequente majore adstrictione, instar aluminis; prompte ignem concipit, ubi recens est, & ab aqua optime separatum; cum *spiritu Nitri flammifico* vix calorem excitat, multo minus effervescit, sed ambo placide inter se uniuntur & in mixturam rubram transeunt, ita tamen, ut fumus sub hac miscela erumpat ruber, ipsaque mixtura *coagulationem* quandam, præcipue in fundo, dein suscipiat. Cum *oleo vitrioli* majorem producit fumum, majoremque calorem, cum coagulatione. Cum *spiritu salis ammoniaci aquoso* promte se commiscet, cum supernatante cuticula. Si vero hoc oleum ab aqua acidula, cui supernatat, non optime separatur, tum aqua ista oleosa ad ignem fremit instar nitri, & cum *oleo Tartari per deliqu.* effervescit ac rubet.

sale Tartari aquam ab hoc oleo aquoso qui separare conatur, accipit inde mixturam ex flavo rubentem, quæ postea magis magisque obscura redditur, ac tandem colore & crassitie æqualis evadit oleo rubicundo Cedriæ crassiori, quod jam est describendum.

Oleum rubrum recens, tenue est & clarum, cum tempore tamen spiffescit; in igne promptissime ac fortiter flagrat; *aquæ destillatæ* innatat, concussionem vero in globulos minores rotundos secedens, ad fundum tarde cogi potest; in *Alcoholè vini* statim submergitur, ac in fundo resinofum fit, nullatamen Tinctura inde Alcoholi communicatur; cum *Spiritu Nitri flammifico* hoc oleum coagulatur tantum in superficie, colorque obscurior redditur, adeo ut coagulum supernatet, oleo flavo vel pallide rubente infra coagulum subsistente, fitque hæc miscela & coagulatio cum fumo ac parcissima, diuturniori tamen, ebullitione.

Caput mortuum est durum & fragile, Lithantraci fere æquale; ignescit carbonibus injectum, sed nec fumat nec flagrat. Constituit hoc caput mortuum fere $\frac{1}{10}$ partem Cedriæ vilioris, plus minus tamen pro ratione puritatis Cedriæ.

Aqua Cedriata de hujus vilioris Cedriæ ac *aquæ puræ* partibus anaticis, 24. horarum digestionem præparata, ac postmodum decantata & filtrata, saporem fortiorem, quam Cedria monstravit coloremque fuscum, quem tamen amisit sub ulteriori subsidentia spontanea, ac iterata inde decantatione & filtratione, dum inde pellucida facta erat, colore aqueo & sapore Cedriæ retentis. Hæc depurata pellucida aqua cum *liquore vini probatorio* coagulatur & præcipitationem producit; *syrupum Violarum* tingit viridi, *solutionem vero* massæ cœruleæ ex Torna solis paratæ, *Lacmus* dictæ, rubescente colore; admixto *sale Tartari* soluto & *sale ammoniaco fixo* nec movetur, nec mutatur; cum solutione vero

lapidis caustici, ex *sale Tartari* & *calce vi-va* parati, congrumatur ac flavescens fit, tandemque præcipitatione subsequente flava. Evaporationi plenariæ exposita aqua Cedriæ, reliquit Extracti aquosi *drachmam unam de unciis binis aquæ*, quod Extractum saporis acidi, instar aceti, sed cum aliqua *amaritie* grata, instar amygdalarum amararum, fuit; cum *oleo Tartari per deliqu.* tamen non movebatur, sed tingebatur colore flavo rubente.

Ex hisce experimentis sequentia reducimus Corollaria, & quidem 1.) quod in *aqua Cedriata* similiter, ac in Cedria adsit quoddam *gummosi*, quamvis minima proportione; 2.) quod etiam adsit principium quoddam *salinum acidum*; 3.) quod & *oleosi* quoddam simul cum *gummosa* parte, ab aqua acidula solvatur eidemque immisceatur, quum & Extractum aquosum eundem *colorem* cum *oleo Tartari per deliqu.* producat ac oleum album; & coagulatum de oleo albo cum *spiritu Nitri flammifico* factum & exsiccatum, eundem & *colorem* & fere *saporem* exhibeat, ac Extractum aquosum, ac in eo solum inde differat, quod coagulatum ad ignem fremat, ob immixtum nitrosum & sapore fortius sit acido; 4.) quod virtus medica *aquæ Cedriatæ* præcipue adtribuenda sit tam *acido salino* principio, & *oleoso* cum *gummoso*, parvissime licet commixto; 5.) quod aqua etiam dulcis Cedriam, licet coctam, tamen quodammodo solvere ac destruere valeat, scilicet mediante acido & *gummoso*. Hoc & luculenter patet ex navigiis & scaphis picatis, quæ, in quantum aquis submersa, in tantum in initio gryseæ fiunt, postea vero plenarie, licet pedetentim, omni pice spoliantur. Negari tamen non potest, ad hanc picis absumptionem & abrasionem multum etiam conferre motum & attritum ab aqua, sub navigatione & undarum impulsu.

Cedria nobilior, quæ raro vel nunquam huc usque a nostris venalis & ad externos exportata fuit, præparatur sequenti

quenti recentiori modo. Exstruitur *furnus*, duplici constans *fornice*, uno intra alterum contento. In fornice anteriore eriguntur ligna, quo pinguiora, eo melius, de Pino cæsa, trium fere ulnarum longitudine. Fornix hic interior postea bene clauditur. Exterior fornix impletur ligno abietino, vel ramulis arboris aliisque ligneis frustulis, alio negotio, nisi igni alendo, in idoneis, quæ, igne accensa, in cineres comburuntur, dum eo calore hinc proveniente, ac in fornitem interioram pertranseunte, expellitur omnis Cedria e ligno in hoc fornice interiori collocato, ac simul & ista ligna in carbonem mutantur. Hujusmodi furnuli plures ad invicem collocantur, ut eo feliciter negotium a paucioribus ministris, & minori sumtu, expediri queat. Hoc artificio obtinentur separatim, quæ prius, Cedriæ vulgaris confusim immixta, per analysin, uti dictum, obtinuimus; scilicet, 1.) superne natat *oleum* tenue pellucidum flavo fuscum, odore grato, cui aliud *oleum* grumosum, crassum, albescens & quasi coagulatum, aliquo modo immixtum est. Ex hoc oleo, dum destillatur, quod in iisdem furnis & eodem igne, quo Cedria excoquitur, fieri solet, obtinetur *oleum Templinum*, quod oleo *Terebinthinæ*, de resina abietis destillato, longe est præstantius. Hoc namque Templinum, penetrantissimum licet, minus tamen calidum est, ac solum de Pino obtinetur, utilissimum non solum in Medicina, sed & ad vernices parandas. Post destillationem relinquitur residuum *flavum*, frigore solidum, quod est *pura resina*, quæ & odore & sapore convenit multum cum *balsamo de Mecha*. Olei hujus Templini, ut & relictæ post destillationem resinæ, alia vice communicabo experimenta, si Deo placuerit. 2.) Sub hoc oleo reperitur *aqua acida Cedriæ*, quæ fere duplex est; alia nempe *nigro viridis*, tenuis, sapore olei; alia, fusca, sapore acido, quæ priori inferior est. Commiscentur tamen optime hæ aquæ, & oleosa sunt;

nec

nec usu carent, vel, ad *coloris rubri Ochreacei*, de Vitriolo vel Pyrite parati, mixtionem, qua mixtura ædificia lignea rubro tinguntur colore, vel, ut in eadem aqua ferrum disponatur ad recipiendam obductionem stanni, vel ad alia artificia.

3.) Sub aqua locum habet ipsa *Cedria*, quæ Cedriæ vulgari ut præstantior, sic & duplo carior. Hæc enim Cedria, clara, pura, tenuis ac consistentia est instar vernicis ex oleo lini paratæ. 4.) Sub hac Cedria, aliquo tempore in quiete collocata, deponitur sponte quasi *oleum quoddam fuscum, acidum*, quod *Suethice* vocatur *Tiäruwäja*, quasi *oleum Cedriam effugiens*. Est hoc quodammodo clarum, crassum tamen, & hanc obtinet prærogativam, quod & *odore* fere careat, & vix ignem concipiat, adeoque saltem non purum est oleum. Ulteriori & hoc, si Deo placet, submittam examini.

Ex hisce concludimus *aquam Cedriatam* ex hac nobiliori Cedria, utpote & tenuiori suo oleo privata, & aqua salina, non ea gaudere virtute, qua aqua Cedriata de viliori Cedria præparata; ipsam namque Cedriam, ceu purum oleum empyreumaticum consideratam, non attingit aqua pura. Aliis vero usibus hæc nobilior priori longe est præferenda, quum minus facile aëre vel aqua destruat.

Ad usum medicum *Cedriæ & aquæ Cedriatæ* quod attinet, quoniam Episcopus Irlandinus, *Georg. BERCKELEY*, fusius de *aqua Cedriata* jam egit, in libello lingua Anglicana edito, ac postea in linguam Suecanam translato, ut & in linguam Germanicam, cum additamentis & examine Chémico, sub titulo: *Nachricht von Theer-Wasser* ann. 1745. sine mentione loci & Auctoris; hanc itaque lubenter transeo, hæc saltem adhuc adjiciens, quod *aquæ Cedriatæ*, more *Berckelejano* præparatæ, aliquem, non tamen admodum insignem usum, in *malo hysterico*, paroxysmis prius per antispasmodica mitigatis, obseruare bis mihi licuerit; semel

vero funestum eventum ab ejus usu, in *asthmate* ab *hydropē pectoris* dependente.

Ipsam Cedriam solent Nostrates pro Medicina domestica interdum habere. Quando *variolæ* epidemice grassantur, & infantes febre variolosa laborare incipiunt, tunc ipsis tot guttulas de Cedria exhibent, quot annos agit infans decumbens, dicentes, eo remedio variolas a facie averti. Non semel, sed vel quinquies & ultra, hoc modo Cedriam expertus fui, ac semper observare licuit, & parciore variolas in facie erupisse, & nunquam easdem sui vestigia reliquisse. An vero hoc præcise Cedriæ virtuti adscribendum sit, an aliis circumstantiis accidentalibus, vel dispositioni naturali, nondum certo dicere valeo. Id vero observare licet, *Cedriæ* usum in variolis admodum antiquum penes nostrates esse. Quando *erysipelate* laborant, externe locum inungunt Cedria; hodie vero magis in usum vocare solent oleum *Betulæ nigrum*, si ad manus sit. In *vulneribus* & *ulceribus* similiter Cedriam externe adhibent magno cum fructu & successu. Aestate nimis calida pecoribus suis bis vel ter per integrum hoc tempus Cedriam ad unum cochlear exhibent, ut eadem præservet tam a caloris exsiccante effectu, quam aliis morbis. Qui usitatos Cedriam præparandi modos penes alias nationes scire cupit, adeat, ex antiquis, THEOPHRASTUM ERESIUM *Lib. IX. Cap. 3.* ac PLINIUM in *Hist. Natur. Libr. XVI. Cap. XI.* ; ex recentioribus, præter nominatum AXTIUM, *Herbarium Lugdunensium Lib. I. Cap. 20.* Joannem RAIUM in *Histor. Plant. Lib. XXV. p. 1397.* ac Francisc. NIGRI in *Viaggio Setteentrionale Let. sec. p. 30.*

OBSERVATIO LXV.

Dn. D. JO. GOTTSCHALK WALLERII.

De

Stella reguli Antimonii.

In regulo Antimonii, mediante martis limatura ac nitro parato & depurato, vel etiam in regulo simplici, dum massa colliquata in conum effunditur fusorium, stellarem infra scorias figuram in superficie apparere, Chemicis hodie, cum omnibus encheirisibus, abunde jam jam notum est. Unde vero dependeat hæc stella, non adeo omnibus sufficienter constat. Illorum sententias, qui a nitro vel scoriis hanc stellam deducunt, lubens nunc mitto, ea tantum exhibiturus, quæ mihi circa eandem observare licuit.

Regulum antimonii martialem basi horizontaliter diffregi, & quamvis, ob particularum quasi lamellosarum inæqualitates, non adeo accurate intrinsece stellarum observare mihi licuerit figuram, deprehendi tamen ubique æmulos corruscantes basi parallelos radios, quos alia vice, dum paulo diutius in igne fortiori massam detinui, omnino æquales illis in superficie inveni. Hoc etiam antea jam observasse alios Chemicos, & inter illos celeberrimum Joann. Maurit. HOFFMANNUM, ex *Actis Laborat. Chemicæ Altdorf. Process. viij. p. 89. num. V.* facile concludere licet. Mihi vero ignotum est, unde alius quidam non minus celebris Chemicus, Dn. LEMMERY nempe, in suo de Antimonio tractatu, hanc intrinsece apparentem stellarum figuram negare potuerit.

Hæc repetita observatio, intrinsecam stellarem figuram confirmans, occasionem mihi dedit alio modo regulum hunc

inspiciendi. Eundem itaque tali ratione cuneo ferreo diffregi, ut *secundum longitudinem, per medium radiorum oppositorum quorumcunque*, e.g. AB, Fig. 3. Tab. IX. ac per axin CD esset bipartitus. Hoc modo longe aliud phænomenon in conspectum venit. Adparet enim quævis dimidiata pars coni instar *arboris ramosæ*, a basi ad apicem, eo modo, ut *axis CD truncum rectum*, quasi minima cavitate donatum repræsentet, cui trunco ita appositæ & accretæ sunt lamellæ regulinæ, ut radios vel ramulos arboreos, versus apicem coni parum reflexos, pedetentim vero, pro ratione coni regulini, longitudine & curvatura descendentes, ex affe referant, prout modo allegata specialius id monstrat figura.

Si quis hanc *Antimonii arborescentiam* observare velit, sequentia non negliget momenta necesse est: 1.) Parandus est regulus mole majore, & quidem ad aliquot unciarum pondus; quo minori enim in quantitate paratur, eo obscurius hæc arborescentia conspectui se se sistit, sed ejus in locum tantum lamellæ quædam, sicuti in apice majorum regulorum, apparent ad angulos acutos axi appositæ. 2.) Eo etiam est respiciendum, ut regulus cum scoriis quam maxime ferveat, prius quam in conum fusorium effundatur. 3.) Denique id est observandum, ut sectio coni regulini accurate transeat per medium cujusdam radii stellæ & per axin ac centrum. Has qui non observaverit circumstantias, loco arborescentiæ reperiet massam, plurimis lamellis plus minus confusam. Annotavit equidem Dn. LEMMERY, quod in quibusdam regulis species quædam superficialis arbusculi repræsentetur, sed quod arborescentia per universum corpus regulinum, idque semper, transeat, hoc non observavit. Hinc non immerito concludimus, non a scoriis vel nitro, tanquam imprimantibus, stellam hanc antimonii esse deducendam; sic enim superficialis tantum esset, quemadmodum saltem non omnes existimarunt; sed potius a puritatis gra-

du

du ipsius reguli, ejusque partium positu ad se invicem, sulphurea parte nitro consumpta & mixta. Regulus namque antimonii pulchre stellatus, vix unquam, vel plane non cum nitro ulterius detonare solet, quoniam sulphurea crassiore portione jam destitutus & prorsus liberatus est. Si vero, ut ulterius regulus depuretur, committatur igni diuturniori & continuato, tunc stellam amittit, utpote sic ad alium puritatis gradum, aliumque albidiorum colorem elevatus, in quo lamellæ tam arcte ad se invicem appositæ sunt, ut vix separatim observari possint. Huic porro regulò si addatur parum antimonii crudi, sulphur crudum adhuc continentis, tum denuo, depurato hocce regulò, stella deperdita restituitur, crassiori sulphure, ex parte antimonii iterum addita, mediante nitro denuo absumto.

Apparet itaque stella in eo puritatis gradu, in quo crassior sulphurea pars est consumpta; perit autem stella, & alia fit positura ac intimior partium combinatio, in eo puritatis gradu, in quo aliquid de sulphurea parte regulina est deperditum.

Facilius sic addito marte, a quo sulphur crudum fortius attrahitur & destruitur, parari & obtineri potest regulus stellatus, quam aliis mineralibus vel metallis, quæ parum admodum vel plane non sulphur attrahunt.

Proxime ad nostram sententiam accedunt celeberrimi Chemici, Job. Maurit. HOFFMANNUS, prius nominatus l. c. & D. E. P. MEUDERUS, in *Analysi Antimonii phys. chym. ration.* §. CLXIX. p. 113. Nec negamus, scorias ac nitrum premendo plurimum ad hanc partium nominatam posituram conferre, quamvis nihil quidquam imprimendo efficere valeant.

(Upsalia Halam missæ d. 22. Januar. 1749.)

OBSERVATIO LXVI.

Dn. D. JO. BERNHARDI de FISCHER.

De

Scorbuto.

Equidem morbus hic non rarus Scriptores excitavit per multos, qui de eo sat prolixè scripserunt: cum autem in Ephemeridibus nostris succincta nondum ejus extet historia, nec etiam quæ ad illum curandum & præservandum requiruntur, sufficienter exposita sint, ideo in præsentitractione potiora huc spectantia paucis tradere lubet. Plebi ut plurimum, & quidem maxime militari, familiaris maxime est Scorbutus, quæ unica notio facile morbi hujus genium prodit. Scripserunt de illo nostris temporibus KRAMERUS, Copiarum Cæsar. germanicarum Medicus, & NITSCHIUS, Copiarum Cæsar. rufficarum Medicus. Ille, Tractatu quodam in 4to edito; hic prima vice, cursoria quadam relatione, *Commercio litterar. Norimb. Ann. MDCCXXXIV.* inserta; postea autem *Ann. MDCCXLVII.* peculiari Tractatu, Petropoli, germanica lingua, impresso, Elucet apud utrumque egregia de morbo hoc experientia: interim fatendum tamen est, NITSCHIO, per tot annos, quibus officio suo fungitur innumeram magis ægrorum scorbuticorum copiam, non solum in regionibus borealibus, sed etiam australibus curandorum, demandatam fuisse, quam ulli unquam Medicorum.

Cum sanguis humanus constet ex globulis rubicundis, cruorem proprie constituentibus, & ex lymphâ, oleo, sero salino, bene invicem mixtis, non solum quælibet harum partium constitutarum vitium concipere potest, sed & tota massa simul lædi & in corruptelam abire,

Cir-

Circulo sanguinis bene se habente, atque si sub eo secretiones & excretiones rite absolvuntur, massa sanguinea facile depravari non potest: ergo stagnatio sanguinis iniquationem & corruptionem ejus inducit, si non universalem, ad minimum tamen particularem.

Quando tota massa sanguinis, vel etiam pars ejus potior, ad corruptelam vergit subitanam, illamque putridam, *febris maligna* oritur, quæ, vel sensim ex victu, vel ex vitæ ratione incongrua, vel ex aëris infesto influxu, &c. originem trahit.

Quando pars sanguinis lymphatica, ex liquore seminali corrupto, vel per contagium illius, cui jam inest talis corruptio, in lentam abit corruptelam, *lues venerea* generatur. Quando autem ex regimine pravo circa victum, vel etiam ex aere humido-frigido pars illa lymphatica corrumpitur, *scabies* inde prodit. Quando tota massa sanguinis absque miasmate venereo, sensim in lentam transit corruptelam, sive id fiat ex erroribus in rerum non naturalium usu fundatis, sive per contagium, sive per morbos antecedentes, tunc *Scorbutus* audit. Hæ tres corruptelarum species, altera alteri se facile jungere possunt; interim de scorbuto solo hic sermo erit.

Scorbutus dividendus est in *imperfectum*, & in *perfectum*. *Scorbutus imperfectus* nascitur ex deficiente vigore corporis, cum ructibus, alvi segnitie, æstu volatico, sputatione, pruritu in superficie corporis, hypochondriorum incommodis flatulentis, appetitus defectu, agrypnia ex flatibus, vertigine, urina mox pallida, mox intense rubra, cum febricula lenta, vel absque illa, adsunt gingivarum cruentationes, epulides frequentes, inprimis hybernæ, &c. quæ phænomena, quando emicant, scorbutum gliscere; & quando numero plura simul & semel irruunt, eo magis ad perfectionem tendere indicant.

Causas habet, ciborum, sive qualitate, sive quantitate peccantium usum, indeque natam pravam illorum digestionem, bilisque inertiam: hinc sanguinis massa spissescit, circulus languescit, se- & excretiones impediuntur: succedit atonia viscerum, & totius corporis. Idem contingit, si aer, vario modo depravatus, humidus, frigidus, moeror animi, variæque aberrationes in rebus non-naturalibus in causa sunt.

Prognosis eo maxime redit, quod pro habitu corporis robusto, vel debili, morbido vel sano, humorum crasi, naturaliter bona vel mala, pro numero signorum indigitatorum proque aeris constitutione favente, vel contraria, subito vel lente in perfectum abeat, vel etiam facile & difficulter curetur. Viscerum abdominalium status, si ex urina & hypochondriorum pathematibus bonus judicari potest, valetudinis spes adest.

Therapia poscit, ut emendentur prius, quæ factæ sunt a justo rerum non-naturalium usu aberrationes: in usum vocentur remedia aperitiva, digestiva, acria temperata, amaro-aromatica, salina neutra, laxantia, nunc mannata, nunc tamarindinata, nunc aloëtico-rhabarbarina, imo martialia. Quoad victum profunt juscula carniùm acidulata, fructus aciduli, austeri, omnia pro indicatione ex crasi sanguinis, & constitutione ventriculi ægri dirigenda. Sectio venæ fiat in pede, vel hirudines ano applicentur, si hypochondriorum molestia, vel sanguinis stagnatio circa anum urgent. Motus corporis moderatus, hujusque frictions modestæ, ante & post motum, imo ante & post somnum, suadendæ.

Scorbutus perfectus dividendus est 1.) in maculosum, & non maculosum; 2.) in acutum seu cum febre complicatum, & in simplicem; 3.) in idiopathicum & symptomaticum & 4.) in epidemicum, & sporadicum.

Scorbutus perfectus offert omnia supra notata signa in gradu auctiori, & plura alia fontica, præter allegata; ad-
sunt nempe: lassitudo corporis major, appetitus gravior
prostratio, crurum impotentia dolorosa, gingivarum in-
flammationes, cruentationes, ulcerationes, genuum con-
tracturæ, maculæ vel planæ, vel paululum, vel altius ele-
vatæ: vel absunt maculæ, earumque loco luridus cache-
cticus notatur corporis habitus. Accedunt his sensim œde-
mata, difficilis respiratio, atrophia, lipothymia, muscu-
lorum duræ inflationes, imo tophi, glandularum tumores,
ulcerationes, viscerum infarctus palpabiles, hæmorrhagiæ
variæ, hydrops, artuum convulsiones cum mentis aliena-
tione, eorum corrosiones, ad strepitum & cariem horrendam
usque, arthritis, colica, sudores, communiter nulli, raro
effusi, urina intense rubra, absque sedimento. Ceterum
uti hic scorbutus communiter est absque febre, ita interdum
se adjungit talis fatis acuta.

Pro data divisione prima apparet nunc 1.) *Scorbutus maculosus*. Variat hic pro macularum varietate: dantur enim maculæ lividæ, rubræ, ex flavo vel ex atro rubentes, magnæ striatæ, vel parvæ tales, vel etiam elevatæ, interdum ad magnitudinem myrtillorum, rarius nucum juglandium accedentes, coloris tamen lividi. Color omnium dependet unice a massæ sanguinæ crasi, dum, quæ lividæ sunt, sanguinem indicant globulis suis abundantem, ob vasculorum atoniam ad massam regredi impotentem: rubræ maculæ, vel alius coloris, sanguinem ægri magis lymphæ, vel sero, vel oleoso-biliofa crasi prævalere indicant. 2.) *Non maculosus* est, qui nullas vel levissimas habet comites maculas, illarum loco autem, ut vocamus, cachecticum præ se fert statum, qui ex submersa & quasi suffocata parte illa sanguinis cruenta constitutiva, reliquis partibus fluidis crasi teterrima corruptis, contingit.

Indurantur in utraque specie hi lenti & vappidi humores in tumores, qui pro re nata inflammantur, vel absque inflammatione putrescunt, vel in tophos abeunt, pro casu impedimenti, & pro nata dyscrasia. Ubi vero dyscrasia illa vel ex bilis energia excedente, vel ex cruoris activitate, vel ex oleoso-falsis partibus sanguinis valde corruptis, in summam, imo volatilem abit acredinem, tunc non solum ossium partes spongiosæ, epiphyses, cartilagineeque ab acredine illa corroduntur, sed & ipsa ossa corrosione nigrescunt & consumuntur.

Scorbuti perfecti secunda divisio præbet I. *scorbutum acutum*, seu *cum febre complicatum*. Accedit febris interdum scorbuto maculoso, rarius non maculoso. Supervenit communiter tumoribus genuum & crurum profundis, dolorificis inflammationibus, nec non gravibus oris & faucium inflammationibus: imo & artuum rheumaticis inflammationibus: lacerat enim acredo scorbutica partes, quas alluit. Tales febres *accessorias* nominamus, & proprie hujus loci esse volumus: quando autem vel febris catarhalis, vel vernalis mesenterica, irregulariter intermittens, scorbutica quædam symptomata habet pedissequa, ad symptomaticum scorbutum morbus est referendus. 2. *Scorbutum simplicem*, qui a præcedente per absentiam febris se distinguit, de reliquo autem perfecti scorbuti progenies est.

Scorbuti perfecti tertia divisio habet I. *idiopathicum*, qui directe ex causa propria oritur, in subjectis bona valetudine ante gaudentibus, nempe ex aëris constitutione præva, varia, sanguinem vel immediate inquinante, vel ex frigoris vehementia, sublata nempe secretionem diaphoreticam, sanguinem hoc modo inspissante: vel ex victu pravo, &c. quæ omnia simul tonum viscerum & totius corporis debilitant, & sic, negotio secretionis sufflaminato, massam humorum lentæ corruptioni tradunt, 2. *Symptomaticum*, qui

morbum sequitur, vel se morbo adjungit, sive fuerit febris, sive malum hypochondriacum simplex, grave tamen, e. g. ex hæmorrhoidibus suppressis, sive corruptio lymphæ venerea præcesserit, imprimis, si accedat simul causa scorbuto idiopathico propria: sic qui in nosocomiis febre, vel alio morbo chronico affecti, curantur, in quibus multorum scorbuticorum simul cura habetur, illi facile etiam a scorbuto inquinantur.

Scorbuti perfecti quarta divisio dat 1.) *epidemicum*, qui multitudinem hominum ex causa communi corripit, sive illa fuerit morbus communis prægressus, sive pravus victus, sive aëris prava constitutio &c. Utplurimum aëris frigida constitutio velificat reliquis causis; hinc est, quod non solum in regionibus borealibus, sed & in australibus, teste illo diro scorbuto Parisino 1699. quandoque graviter epidemicus nascatur, & sub rigidæ hyemis exitum labes scorbutica appareat, per hyemem sensim enata, quæ sole, mensibus æstivis, fervente finitur. 2.) *Sporadicum*, qui in hominum multitudine paucos corripit, ex ægri proprio errore, vel, si adest quædam causa communis, illos solummodo corripit, qui ex crasi sanguinis magnam ad scorbutum habent dispositionem.

Endemium scorbutum in Europa esse ignoramus: nam licet in regionibus borealibus frequentior sit, quam in australibus, tamen endemius appellari nequit: endemius enim morbus nationis alicujus, ex perpetua causa, ex usu rerum n. n. petenda, perpetuus est, e. g. strumæ Tyrolensium, quæ ipsis, ex aquæ obstructis usu perpetuo, perpetuæ sunt. Cum autem scorbutus ob mutatam vitæ rationem & causas facilius evitabiles, quales sunt, victus pravus, frigoris admissio, aëris corrupti inspiratio, non nascatur perpetuo, ideo endemius dici nequit.

Cum ætiologia scorbuti in descriptione hætenus tradita, quantum pro loci modulo & spatio licet, annexa sit, ad *Prognosin & Therapiam* pergendum.

Prognosis docet: Omnem scorbutum perfectum epidemicum graviorem esse sporadico, ob causam universaliorum gravem, quæ omnium sanguinis crasin corrumpere valet. Omnis *scorbutus acutus*, i. e. cum febre, moræ brevioris est, aut exitus periculosioris, quia inflammatorii generis est. Omnis *symptomaticus scorbutus*, i. e. febrem, vel alium morbum sequens, gravior est idiopathico, non epidemico: symptomaticus autem non observat semper tempus epidemici sibi relicti, nempe hybernium, sed variat in hoc pro ægri constitutione. Quædam scorbuti symptomata propriam & antiquam servant *Prognosin*, e. g. hydrops, asthma, infarctus viscerum, &c. quo magis subito & simul graviter hæc apparuere, eo majus periculum adest: sunt enim jam graves morbi per se, etiam absente scorbuto. De *scorbuto maculoso* tenendum, quod quo magis lividæ sunt maculæ, simulque magnæ, eo majus periculum ex febris accessione oriatur; maculæ autem tales, quando simul & semel evanescent, vel etiam nigrescent, mortis instantis periculum denuncient, ac tandem maculosus talis, cum febre complicatus, si non jugulat ægrum, sæpe tamen illum hæticæ tradat, inprimis si viscera habet infarctata. *Scorbutus non maculosus simplex* moræ diuturnioris est, at non periculi adeo urgentis, nisi epidemia adsit gravissima, qualis fuit 1699. Parisiis, cujus scorbuti descriptionem & historiam sub finem dabimus: interim pro re nata, e. g. pro sanguinis crasi cacochymica, viscerumque atonia, facillime gravissima symptomata eidem junguntur. Musculorum indurationes sanguinis nimiam tenacitatem, & morbi pertinaciam indicant. Strepitus ossium, inprimis sterni, symptoma gravissimum est & periculosissimum: raram enim illamque insuper

Infructuosam ossium sterni a scorbuto arrosorum coalitionem sistunt *Acta Academ. nostræ Volum II. Obs. 103.* Interim notandum est, quod, uti sexus fœmininus magis immunis manet a scorbuto epidemico; ita, si sporadice ab illo afficitur, & a reliquis gravioribus scorbuti symptomatibus liber est, augurium mitius ex strepitu ossium in illis formari possit: exhibetur enim in *Ephemeridibus Nat. Cur. Cent. I. & II. App. p. 196.* in virgine curatus, nec non in gravida quadam, *Cent. VIII. Obs. 83.* Ipse præfui quondam curæ feminae vere scorbuticæ, levioribus quidem symptomatibus decumbentis, in qua scorbuti hoc symptoma cum reliquo morbo curabatur. Multiplici quoque mihi experientia observatum est, fœminas scorbuto epidemico, idiopathico, raro corripi, id quod inde fieri opinor, quod non solum præ viris semper minus subjiciantur duriori vitæ generi, sed & crasi sanguinis gaudeant, ad scorbuticam labem, imo ipsam veneream intime suscipiendam, minus prompta, quam mares: nam quæ *Observatio 159. Cent. I. & II. Ephemerid.* allegatarum de mulieribus Hartbergenis solis, iisque junioribus scorbuticis, tradit, scorbutum symptomaticum fuisse apparet; nempe febrem vernalem, cui scorbutus levior se junxerat, qualem scorbutum in fœminis plagarum borealium, grassantibus febribus vernalibus, flante aura boreali frigida, sæpe observare licet.

Diarrhœa mucosa in omni scorbuto bona: non itidem tota serosa, in primis corporis debilitate ingravescente; cruenta ichorosa autem funesta.

Arthritis, convulsiones supra notatæ, colica & reliqua symptomata dolorifica nil periculi intendunt, modo reliquorum malorum symptomatum fiat remissio. Idem de vertigine, & animi deliquiis sciendum.

Magna prognosis ex urina & sudore capienda: illa enim, quamdiu ex atro rubet, vel fusci est coloris, & simul parca

prodit, serum corruptum massæ humorum intime mixtum restare, & periculi aleam superesse indicat; quando vero largius excernitur, cum colore, qui ad naturalem proximius accedit, & sedimentum deponit, tunc spes valetudinis affulget. De sudoribus hoc notandum est: quando effusi sunt, cum conjuncto sopore, vel etiam cum agrypnia, tunc debilitas & periculum augetur; ubi vero nulli sunt sudores, tanto pertinacior erit morbus, inprimis sub parca lotii excretionem, & cum fonticis symptomatibus. Oris & faucium ulcerationes halitum cadaverosum spirantes, mox sphacelum, mortis prodromum, adfuturum indicant.

Peculiarem, nec facile obviam prognosin tradunt *Commentarii Academiae Scient. Paris. A. 1732.* captam ex hæmorrhagiis, quæ sub amputatione membrorum in scorbuticis facta contingunt; volunt enim hæmorrhagias in illis scorbuticis, quibus sanguis tantum inspissatus est, absque insecta putredine, parciore esse, & scorbutum indicare sanabilem: ubi autem largior contingit hæmorrhagia, eam indicare sanguinem putredine jam laborantem, & scorbutum difficulter sanabilem.

Therapia Scorbuti perfecti secundum quatuor illas divisiones instituta est: nam aliam methodum & alia medicamenta poscit scorbutus maculosus, alia non maculosus; alia acutus & cum febre, alia simplex; alia idiopathicus, alia symptomaticus, &c. cujus variantis methodi causam annexa supra consideratio ætiologica dedit.

Remedia antiscorbutica optime in quinque rediguntur classes, nempe 1. in acria; 2. in acida; 3. in falso-neutra; 4. in resinosa, & ob affinitatem, pingua; 5. in amara. *Acria selecta* sunt: rad. ari, armoraciæ, enulæ, sedum vermiculare, herbæ, cochlear. beccab. & nasturtii. Tin&., antimon. *Acidorum selectorum* classem faciunt: Citrum, acetosa, baccae berberis, oxycocci, ericæ, myrtill, tamarindi, cremor & spir.

spir. tartari, Elixir. Vitrioli & martialia. *Salso-neutra primaria* sunt: Summitates pini, abietis, terebinthina, Juniperus cum toto, myrrha, radix pimpin. albæ, pinguedines animalium terrestrium, inprimis medullæ quadrupedum. *Amarorum selectorum* numerum absolunt: Fumaria, trifol. aquat., absynthium, veronica, radix cichorei, taraxaci, & cortex Peruvianus. Ex his omnibus polychresta evaporista plurimum commendata, & omni speciei facillime convenientia, sunt, ex acibus, armoracia, & ex acidis acetosa. Interim, quemadmodum hæc supra dicta remedia pro morbi genio, symptomatibus, ægri idiosyncrasia & loci opportunitate locum habent, ita & alia his similia non excluduntur.

His armis instructo hostem istum multifariam, pro schemate, quod format, aggredi licet. Sic quadrant in *scorbuto maculoso*, ob sanguinis grumescentiam & stasim, maxime notata acria, cum interpositis amaris, corruptionem inhibentibus, imo *salso-neutris*, sanguinem corruptum & resolutum educentibus; inter acria efficaciora eminent primario armoracia & Tinct. antimon. aeris, quorum usus diutinus proficiuus est, non neglectis reliquis commendatis; de sedo vermiculari autem hic simul notandum, quod parcissimus debeat esse ejus usus, quia facile vomitum procreat, raro fructuosum. Profunt in *scorbuto non maculoso* eadem acria & amara, addere autem & interponere licet etiam resinosa, inprimis resinofarum arborum summitates recentes, utpote succo suo acidulo, facile evaporabili, adhuc prægnantes: tenacitas lymphæ poscit hæc resinosa, varia sub forma adhibita; hinc est; quod etiam tenuiores pinguedines animalium, inprimis medullares, cerevisiæ incoquendæ, convenient, rectius quam illa vegetabilium olea expressa, nisi cum pane tosto parce sumta, vel etiam dum in seminibus emulsivis adhuc hærent. Ipsa sola ova gallinacea cocta, cum acetosa sæpius data, in scorbuto egregia fuisse legimus. Interim

terim hic simul monendum, quod, cum in tam gravi morbo, scorbuto scilicet, si, in quo alio, appetitus sit valde prostratus, resinorum, & pinguium usus sit modicus, nec absque reliquorum commendatorum interposito usu. *Scorbuto cum febre acuta* conveniunt primario acida illa commendata vegetabilia, nec non falso-neutra, adjunctis amaris mitioribus, radicibus cichorei, taraxaci, cortice Peruviano & similibus aliis, decoctis, vel cum sero lactis infusis. Notandum autem, reliquorum symptomatum, sub delectu notatorum remediorum, etiam habendam esse rationem, nempe colicæ, diarrhœæ, obstructionis alvi, asthmatis, &c. quæ specifica sibi interdum poscunt remedia; nam, quæ indicavimus, primario scorbuticæ humorum labi dicata esse diximus. Similem respectum sibi poscit consideratio *scorbuti idiopathici & symptomati*: ubi enim ex morbo prægresso vitium relictum hariolari licet, tam ex hoc, quam ex alio censu remedia sunt petenda. Taceo hic clysteres, pro variis scopis, varios, therapie facilitandæ valde accommodos, nec non alvi subductiones, rhabarbarinis, tamarindinatis, mannatis perficiendas. Venæsectiones in plethoricis cum scorbuto febricitantibus in morbi principio sunt instituendæ; si talis autem scorbuti adsit genius, qualem NITSCHIUS in *Commerc. litter. Norimb. l. c.* recenset, etiam morbo decrescente, pro celerius absolvenda curatione proderit, cujus rei hæc est ratio, quod, cum appetitus sub morbi decremento redeat, novi liquoris gastrici foetus, novus etiam bonus chylus sanguinem reficere incipiat, qui sanguis, corrupto vetustiore per sectam venam sufficienter educto, eo promptius novum liquorem nerveum generat, & corpus restaurat.

Therapia symptomatum externorum medicationibus variis, ex parte topicis, absolvitur. Gingivarum inflammationibus & ulcerationibus, pro re nata, & primario interdum scarificationibus, putredini resistentibus & mundificantibus

tibus remediis, occurritur, quæ eadem & in reliquis ulceribus corporis scorbutici æque necessaria sunt. Gingivarum levioribus ulcerationibus spiritus vini, acetum, spirit. vitrioli, vel etiam succi & pulpæ baccarum austerarum palustrium, nec non citri, vel per se, vel cum melle, myrrha, aliisque mixta profunt: conveniunt oris collutiones cum decoctis amaro-austeris, muria limonum, &c. Alumen ustum pro re nata prodest, vel ipsum vitriolum Cyprium. Indurationibus scirrhis, vel tophis, emplastra conveniunt resolventia, emollientia, sulphurata, saponata, imo mercurialia. Contracturæ genuum resolvuntur inunctionibus perpetuis cum pinguedine subtiliore animalium, canis, urfi, taxi, piscium, utpote magis penetrante, quam olea expressa vegetabilium, cum superimpositis fortibus lixiviosis, salinis, e. g. muria carnis bubulæ, additis, si placet, herbis, feminibus radicibusque resolventibus, nervinis, ex quibus etiam vapores admitti possunt. Velificat admodum huic intentioni antimonium, vel decoctis antiscorbuticis mediante petia incoctum, vel crudum ad gr. iv. vel v. in morfulis, ad KUNKELII modum, datum. Ulcera reliqua cacoëthea, nec non ipsi anthraces scorbutici, notis validissimis remediis chirurgicis tractari debent, quæ hic repetere non opus est.

Restant adhuc dicenda, quibus modis dirissimum hunc morbum effugere possimus, inprimis cum eadem ad regimen & victum ægrotorum scorbuticorum instituendum valeant. Consistunt autem hæc primario in rerum non-naturalium usu sanitati conveniente. Hinc aër vitetur nimium frigidus, humidus & squalidus; ille enim corpus stringit, sudorisque recrementa repellit, hic corpus laxat, eoque simul sudoris secretionem debilitat: utroque autem modo circulus sanguinis retardatur, immo aër humidus squalidusque ipsius sanguinis elaterena debilitat, & dyscrasiæ portam pandit. Victus sit evpeptus, conditionis alibilis, mutatus tamen subin-

de, hinc nunc ex carne, nunc ex piscibus, nunc ex oleraceis, nunc ex farinaceis vesci necesse est: nec condimenta desint, herbæ nempe & semina aromatica nostra, carvum, cuminum, baccæ juniperi, allium, cepæ, armoracia, raphanus, &c. ex peregrinis autem primario Zingiber. Salis usus necessarius est, at moderatus sit. Carnes salitæ innoxia sunt, modo non sint valde exsuccæ, rancidæ, vel putridæ: & sic de piscibus. Butyrum & pinguedines culinares usitatae, imo & olea expressa feminum & fructuum, bona sunt, modo nullatenus fuerint rancida. Jusculorum tenuium, ex carne, intermixtus sit usus, inprimis fructibus baccisve supra nominatis, uvis passis, capparibus, vel vino conditorum. Lactis omnis, ejusque feri usus proficuus est. Pro potu sit cerevisia tenuior cum armoracia fermentata, vel in doliis picatis asservata, vel nodulo antiscorbutico, ex speciebus amaro-austeris, medicata. Quibus, grassationis tempore, vel tempestate epidemiam comminante, lautius vivere licet, vinum cibus interponant, imo & in ceteris victu gaudeant meliore, temperantiæ tamen, digestionis directricis, sub moderamine: locum enim æque habet in hoc plebis morbo, quam in illo, qui etiam morbus plebis audit, nempe peste, consilium RIVINI præservativum: *Laute vivere*. Quod, in quantum plebi licet, valeat, & quantum melioris conditionis valent, observent. Scopum præservativum etiam respicit exclusio mœroris animi, cujus energiam ad generandum omnem morbum, ut hic exponam, inutile mihi videtur. Nullatenus hic oblivione prætereundæ sunt primarum viarum per intervalla suscipiendæ abstersiones, per salina, aloen, rhabarbarum, sub adjumento fructuum ecoproticorum, tamarindorum, prunorum, &c. Motum imperare plebi, inprimis militari, ad avertendum scorbutum, supervacaneum esset; quiete potius alternante, qua vires corporis, motu exhaustæ resarciantur, communiter ipsi opus est.

est. Quos autem vitæ commoda ratio ad nimiam corporis quietem seducit, de insidiis talibus sibi caveant.

Præter hætenus ex rebus non-naturalibus petita præservativa, adducendus adhuc est usus simplicis cujusdam, quod an ad illas, vel an ad medicamenta reducere debeam, hæreo. *Nicotiana*, inter præservativa numeranda est, si-ve fumo hausta, si-ve in substantia masticata, modo utroque alimentosa quasi reputata. In regionibus borealibus, ob hyemes rigorosiores, æremque de cetero humidum, frequentiore esse scorbutum certum est; interim in Suecia & Finniæ parte boreali scorbutus rarior est, quam cis Sinum Finnicum in illa parte, quæ plerumque a Russis habitatur. Equidem hæc discrepantia ex victu diverso harum nationum peti posset, cum Finni & Sueci nulli jejuali victui addicti sint, sed perpetuo ex variis eduliis, tam ex piscibus, quam ex carne varia, pingui suilla, &c. lautius vivant; Russi e contrario, ex ritibus ecclesiasticis, his per plurimam anni partem carere jubeantur. Cum autem illis, Finnis inprimis, masticatio nicotianæ, aromatis oleosi acerrimi, admodum familiaris sit, hinc eandem plurimum ad sanitatem illorum contra scorbutum tuendam facere existimo. Russos quidem contra hunc morbum usu allii, ipsis familiari, & spiritus frumenti, abundanter ingesti, etiam se munire posse crederes; sed quid in his unum præ altero, tam ad frigus arcendum, quam ad sanguinis bonam crasin conservandam valeat, quilibet facile dispiciet.

Expositis hoc modo sufficienter omnibus iis, quæ ad scorbutum noscendum, curandum & præservandum faciunt, superest, ut quæ ad dilucidationem genii morbi, & ad probationem dictorum inserviunt, tandem addantur. Huc pertinet I.) quod pesti se facile adsociet scorbutus, asserente id Dn. HODGES, dum de Peste Londinensi agit: & quod in scorbuto pestis symptomata observauerint Medici Parisini,

historiam scorbuti anno 1699. Parisiis grassantis, tradentes. Ipsa pestis, quæ 1738. ad ostia Tanais fluvii inter milites & incolas russicos grassabatur, idem ex parte comprobatur: nam pro data mihi ex his locis Petroburgum relatione, hæc pestis circa solstitium æstivum cessavit, phænomeno, scorbuti genio valde analogo, pestis naturæ autem contrario. Cum ex longa obsidione pestis nata dicitur, illam in suo primordio scorbutici generis fuisse credendum est, & successive in veram pestem mutatam. Scorbutum sine febre esse sæpissime, quotidie observamus: sic ROET de Peste agens, illam sine febre interdum esse affirmat. 2.) Crasis sanguinis populorum borealium, ob frigidi & humidi aëris statum inquinatum, accedente vitæ ratione & victu, a debito declinante, facile quidem in scorbuticam transit labem; at idem aër præter consuetudinem frigidior, conjunctus cum victu, ex annonæ caritate, sanitati contrario, in regionibus australibus scorbutum generat tanto truculentior, quanto crasis sanguinis populorum australium compactior & parte rubicunda magis abundans censeretur debet. 3.) Gingivarum dolores, vacillationem, imo casum dentium inducentes, si febrem intermittentem cum spasmis rhevmaticis circa caput comitantur, ipsa febris scorbutici generis est habenda. Variolæ etiam, quando gingivarum & oris ulcera conjuncta habent, nec non, quando sub myrtillorum forma in cute hærent, quantum adsit periculum, norunt Practici, sed & cujus crasseos sit ægrorum sanguis, judicabunt. 4.) Febres, si ecchymosi in partibus extremis apparente, ad sphacelum sæpe vergente, stipantur, scorbutica corruptela laborare sanguinem indicat: genium tamen communiter suum servat febris in affectione systematis nervosi & cerebri, ex æstu febrili, manifestatum tam per debilitates gravissimas, omnem scorbuticam superantes, quam per deliria, quæ ad admirationem defuerunt in sæpius allegato scorbuto Parisino, ob statum cerebri,

rebrī, quod semper ab omni labe immune deprehensum fuit, eam procul dubio ob rationem, quod crasis sanguinis oleoso- muriatica cerebri substantiam a putrilagine & inflammatione incolumem servavit, nec sanguinis talis defectum in vasculis cerebri admisit, communem alias phrenitidis febrilis causam. 5.) Notandum, scorbutum æque ac pestem, & febres malignas, juniorum sanguinem facilius inficere, quam seniorum; hinc iterum heic alleganda est illa *Ephemerid. Nat. Cur. Cent. I. § II. Observatio 159.* quod omnes mulieres, scorbuto illo laborantes, tribus exceptis, trigessimum nondum superaverint annum.

Tandem pro colophone historias quasdam brevēs, sed notatu perquam dignas, de scorbuto adhuc subnectere lubet, quarum prima erit historia Scorbuti, qui Saxones, cum anno 1701. in castello ad ostia Dunæ sito, a Suecis obsiderentur, infestavit, tradita a celeberrimo BUCHNERO, tunc temporis Medico illorum præsiario, in Dissertatione inaugurali 1705. Lugd. Bat. habita, de quibus scorbuticis adhuc mihi quosdam videre contigit. Excerptis autem ipsius Autoris verbis utar: Morbi initium fuit mense Septembri, cum Sueci obsidionem fusciperent: pro victu nobis erat caro salita & fumata, haleces saliti, & legumina. Potus erat vel aqua putealis, vel fluvialis, ab æstu maris sæpissime falsa reddita. Milites, quibus ob hostium tela in dormitoriis pro dato tempore esse licebat, & necesse erat, triginta vel 40. numero, in quolibet illorum hærebant; humus cubile ipsis, pallium vel tunica stratum erat & tectum. Aegrotis gingivæ erodebantur cum putredine: aderat lassitudo corporis, lancinans lumborum dolor, crurum sub poplite contractura, somnolentia, paralysis, apoplexia, phrenesis, vigiliæ, hæmorrhagiæ narium, ptyalismus, asthma, tussis sicca, humida, hæmoptysis, hypochondriorum distensio, flatus, ascites. In

morbi principio alvi obstructio, post diarrhœa & dysenteria exitialis. Anthraces in quibusdam sub axillis, & in scapulis: urina in quibusdam nigra, in aliis pallida, crura livida, imo nigra, & splendentia. Capillorum defluvium omnibus. Vena secta sanguinem dabat adeo acrem, ut patellæ orichalceæ ærugine obducerentur. Febres quotidianæ: icterus. Dolorum exasperatio circa noctem. Quibus membra ante aliquot annos amputata erant, in illis dira in parte ulceratio. Robustissimi, & optime valentes, ad ægrorum curam adhibiti, spatio duarum septimanarum eodem laborabant morbo. Sub his circumstantiis totalis erat medicamentorum defectus. Cum autem, facta deditio, copia illorum daretur, sequentia maxime subitum dedere levamen. Decocta specierum antiscorbut. Essent. lignorum, & spiritus fuliginis, imprimis si ex his assumtis in balneo sudarent: allium & raphanum cum cerevisia infusa, tam interne assumta, quam externe contra maculas adhibita. Egregium autem auxilium præstitit medulla ossium equinorum, ad cochleare unum cum calida cerevisia mixta: mirifice enim contracturas pedum, & lumborum dolores abstulit, adeo, ut ex prima vel secunda dosi rectius incedere potuerint: citius ex hac sanabantur, quibus alvus ex illa laxabatur, vel artuum dolores vagi inde nascebantur. In centenis hæc ita probata fuit medicina.

Cum paucis elapsis annis Saxones, secunda vice, Thorunii a Suëcis obsiderentur, & idem morbus dirus illos infestaret, plurimi illorum, qui antea Dünamundæ obsessi fuerunt, ibi rursus præsentis, hujusque medicinæ memores, illam in usum, cum fructu, revocasse dicebantur.

Secunda relatio de Scorbuto ad ostia fluvii Lenæ in mare Euro-boreale se ingurgitantis, enato, & anno 1735. observato, quam etiam stylo, quo accepi, recensebo: Accessimus ad hæc ostia mense Augusto. Planities, quam allue-

bant,

bant, erat circiter 300. levcarum rufficarum: constabat hæc ex terra quadam argillacea admodum macra: hac per ulnæ quadrantem perfossa, nil nisi glaciem reperiebamus, licet ad tres ulnas effoderemus: in hac planitie nulla viva arbor reperiebatur, nihilominus magnos acervos abietum & laricum, aliunde advectarum, offendimus: ex his itaque domus construximus, illarumque cameras fornacibus providimus; quia vero argilla nostra ad fornaces inutilis erat, parietibus fornacum crassitiem unius ulnæ circiter dare oportuit: ideo in aliquibus cameris caminos fecimus, & observavimus ex caminorum igne nobis plura commoda, & majorem calefactionem nasci, quam ex istis crassis fornacibus. Victus militis gregarii, per mensem, erat: farinæ secalinæ 30. libræ, alicæ avenaceæ 5. libræ, & salis culinaris 5. libræ. Aqua, ad parandos ex his cibos, ex nive igne liquata parabatur, quia alia non aderat. Circa finem Octobris ægrotare incepimus. Scorbutus cum febre, asthma, tussi sicca, hæmorrhagia ani & penis, morbus erat. Qui ante morbo quodam affecti fuerant, vel vulnere, iis in eodem loco primum dolor renascebatur, & tunc morbus scorbuticus totus in scenam prodibat. Aliquibus lethargus accedebat: multi alvi obstructione laborabant vix referabili, quibus tamen tenesmus gravissimus molestias dabat: purgantia in dosi dupla erant danda. Mense Decembri maxima fuit nostrum strages. Tempestat hoc mense adeo violenta fuit, ut exire extra domum non liceret, ideo mortuos sæpe per sextiduum domi retinere opus fuit. Ex societate nostra, quæ quinquaginta quinque hominibus constabat, solummodo octo relictæ sunt superstites, & hi initio mensis Februarii, sub quo solis reditum dabat Deus, ægrotare inceperunt; interim non adeo graviter. Notandum de his, quod, licet alio non fruerentur cibo, & insimul alvi obstructionibus obnoxii essent, 1) quod maxime unico camini igne corpora sua calefecerint; 2) quod

2) quod spatio 24. horarum vix per horas quatuor somno indulserint, sed 3) excurrando, dum per tempestatem licuit, corpus sedulo moverint, & 4) mense Martio decocto abietino usi sint. Nihilominus in uno horum morbus adeo invaluit, ut pedum œdemata sequerentur, cui, & simul reliquis, quidam ex incolis hujus borealis plagæ, fortuito casu obviam factus, pisces frigore asservatos pro cibo offerebat, ex quo omnes magnam senserunt refectioem. Interim radiorum solarium, magis magisque ad nos redeuntium, beneficæ quotidianæ præsentia multum tribuendum.

Tertia relatio historica sequentis est tenoris Anno 1741. mense Majo, quatuor russicæ naves classicæ ex portu Reveliensi Archangelogradum versus vela faciebant. Simulac mare Balticum intrabant, scorbutus, qui jam in portu gliscebatur, valde augebatur inter nautas, ut Hafniam appellantes, permulti jam hoc morbo ægrotarent: cum autem boreale promontorium, vulgo *Nord-Cap* dictum, attingerent, insuper a febribus catarrhalibus, asthma & pleuritide gravissime afficiebantur, ut multi illorum subito morerentur. Cum Chirurghi talia referentes de causis & adhibita methodo interrogarentur, responderunt: 1) aërem mense Majo fuisse frigidissimum, postea autem, cum magis borealem plagam intraverint, simul humidissimum, ex perpetuis densissimis nebulis; 2) vestitum nautarum autem fuisse tenuem æstivum; 3) nautas plurimos fuisse juniores, tali auræ boreali minus assuetos; 4) aërem ipsum in locis navium subpontanis, ob nautarum multitudinem, facile corrumpi, cum ob frigus perpetuo clausa teneri debuerint, nautis vero vestimenta humida mutare possibile non fuerit; 5) carnem salitam fuisse cibum primarium, licet Hassniæ aliquid carnis recentis emtum fuerit, ex quo ad tempus etiam melius habuerunt nautæ. Quoad methodum responderunt: 1) se sudorifera dare non potuisse, ob regimen inconveniens & sub tali tempestate ordinaria:

dinatu impossibile, itaque decocta amara solum data fuisse; 2) musculorum & tendinum obrigescentiis maxime obviam itum fuisse fomentatione cum cerevisia & aceto, quibus summitates pini incoctæ fuere.

Addam nunc summam Consilii itinerarii, duabus expeditionibus militaribus a me ann. 1741. dati, quarum una versus mare boreale destinabatur, ut in portu quodam hibernaret; altera vero iter terrestre ingrediebatur sat longinquum, Eurum versus, utrique vero in locis incultis morari necesse erat. 1) Corpus contra frigus vestimentis sufficienter tegatur; 2) mellis copiam secum sumant, eoque utantur, inprimis si acetum, æque secum vehendum, frigore destruat; 3) deficiente copia butyri, vel olei cujusdam expressi, medullam cujusvis obviam dati animalis pro usu culinari adhibeant; 4) terebinthinæ Venetæ optimæ sufficientem quantitatem secum portent, quam cum Extracto quodam amaro misceant, & cuius peregrinanti, præservative, quotidie hujus pauca grana dent, id quod pluris foret efficaciam, & minus nauseosæ molestiæ, quam usus summitatum abietis vel pini exsuccarum & tenaciter resinosarum; 5) præter farraginem medicamentorum & specierum antiscorbuticarum, in itinere recentiores colligant, pro usu futuro; nec supersedeant, omnes baccas palustres, vel quæ dantur in ericetis, colligere, illasque vel in solis radiis, vel alio modo siccatas servare, iisque pro indicatione valetudinis labentis uti; 6) si in locis destinatis ædificandæ fuerint, domus, & copia lignorum adsit, caminos exstruant, non posthabitis fornacibus, si debite construi possunt; 7) si forsitan aquam ex nive & glacie liquare cogantur, illam melle condiant & radice armoraciæ.

De prima expeditione, per litteras Chirurghi, mense Decembri, hoc responsum tuli: Se ex cura superiorum huc usque gaudere omni vitæ commoditate, omnesque sat bene valere. Cum autem ipso hujus anni fine officium meum

ex concessa gratia, deponerem, simulque locum mutarem, nec de hac, nec de altera expeditione, quicquam aliud mihi innotuit.

Agmen tandem claudat sæpius memorata illa historia de Scorbuto, qui Parisiis anno 1699. grassatus est, & quæ continetur in *Commentariis Academ. Scientiarum Parisinæ* ejusdem anni; quam, quia Opera hæc non in omnium sunt manibus, in compendium redactam, servatis præcipuis circumstantiis, sic tradam. Invasit Scorbutus agri Parisini incolas anno 1699. ferocissimus, quo tempore annonæ caritas magna fuit, tam ob bellum, liberum commeatum impediens, quam ob tempestates frugum proventui adversas. Tanta fuit ægrotorum multitudo, ut vastum illud Nosocomium, *Hôtel-Dieu*, illis suscipiendis non sufficeret. Autor referens non dissimulat, sub relationis finem, annonæ caritatem, & victum ex rebus insalubribus paratum, cum accedente animi mœrore ex his calamitatibus nato, omniumque gravissime lædente, hanc tragœdiam induxisse: accusatur simul juste frigus hybernum, sanguinem male paratum coagulans & sistens, ut vere appropinquante tantus enatus fuerit scorbutus. Quemadmodum scorbuti vehementia semper ex frequenter occurrente strepitu ossium, comitantibus simul reliquis symptomatibus, judicanda est: ita & hic symptoma illud sæpe frequens fuit, tam circa artus, quam circa sternum, qui posterior strepitus sub respiratione se prodidit, & qui hoc laborarunt, omnes letho dati sunt, unico excepto juvene, in quo sterni cartilaginem a costarum parte ossæ separatam invenerunt. Et, quid mirum? costarum substantia interior in plurimis adeo corrupta fuit, ut, cum comprimerentur digito costæ, omnis substantia spongiosa sub forma puris exierit, & non nisi lamellæ ossæ exteriores restiterint. Strepitus ossium in artubus, sub motu, clarior fuit auditus, & in illis tota epiphysis ab ossibus se-

parata

parata fuit: ossa ipsa autem nigra & cariota, ligamenta pleurae autem a sero fusco & caustico arrosa. Lympha cadaverum scorbuticorum adeo acris fuit, ut non solum manus difsecantium, ex illa madidæ factæ, excoriatæ fuerint, sed & facies illorum ex assurgente vapore inflammatae & exulceratae. Aliquibus tanta fuit spiritus oppressio, ut subito morerentur, in quorum thorace tamen nihil hydropici repertum: pericardii vero & pulmonum cum pleura & diaphragmate tanta adfuit concretio, ut una videretur omnium massa: pulmones itaque adeo enervati & compressi non potuerunt aërem libere admittere & expellere. Præterea subito mortui sunt quidam, de quibus id suspicari non licuit: inventæ autem sunt auriculæ cordis a sanguine coagulato ad pugni amplitudinem dilatatae, ut necesse fuerit illos subito mori. Licet quibusdam solummodo levis gingivarum ulceratio ab initio contigerit, mox tamen succedere aliqui tumores, & tunc stigmata livida, mortis præcursores. Aliquibus coxæ, crura & brachia atro-rubra fuere, ceu adusta, & his sub cute sanguis niger grumofus hæsit: quibusdam muscoli, ligni instar duri fuerunt, idque ex sanguine in substantia musculorum fixo, hinc habuerunt crura contracta, ut illa extendere non potuerint. Maculæ variæ, lividæ, rubræ, flavæ & nigræ nihil aliud fuerunt, quam sanguis sub cute extravasatus: coloris natura a mixtione sanguinis cum bile, vel a propria dependebat crasi. Quidam stupidi, absque sensu & motu, statuarum instar fuerunt, cum ore aperto, oculis excavatis, aspectu horribili: in his non nisi in gingivis malum reconditum visum est; cutis enim illorum fuit absque maculis, blanda & mollis: attamen musculos habuerunt adeo gangrænosos, ut cum illos manu tractare tentaretur, putridæ corporis partes in manibus permanerent. Fuit in his quidam, carbunculi quandam speciem in pede gerens, ex cujus naribus & labiis fissis ichor putidus exstillavit, vi-

xitque homo diu moribundus : cujus cadaver teterrimum, horroris ergo, diffecare abstinuerunt. Quemadmodum scorbutici ordinarie tempore æstivo melius habent, quam hyberno, ratione differentis transpirationis: sic etiam hi per mensem Aprilem mediocriter valuerunt: evanuerunt enim maculæ, durities, &c. cum autem æstus æstivis mensibus successit, omnia rursus pejora: adeo enim abundabat acris lymphæ, ut omnis, nec transpirare, nec per renes secerni potuerit; hinc calor æstivus novum ipsi creavit orgasmum novamque putredinem.

De methodo medendi & medicamentis adhibitis, per pauca adduntur: fit tantum mentio tumorum quorundam sensim augescentium, qui post applicatum emplastrum emolliens sanguinem reddiderunt coagulatum, quo per repetita emplastra evacuato, tumores curati fuerunt. Qui per totum corpus quasi sufflati fuere, laxantibus, clysteribus & julapiis dulcificantibus curati sunt. Quibus ulcus album & durum in genis apparuit, in his statim illud spiritu vitrioli corrodere necesse fuit, alias mox livore & nigredine correptum, foetore comitante, totam genam consumpsit. Hoc admiratione dignissimum additur, quod cerebrum horum miserorum semper extiterit integrum & sanissimum. Ceterum Autor referens probat ex LUCRETII distichis adductis, pestem quandam Atheniensem nil aliud fuisse, quam dirum Scorbutum, Parisino similem.

(*Riga Halam transmissa d. 9. Mart. 1749.*)

OBSERVATIO LXVII.

Dn. D. JO. HERMANNI FÜRSTENAU.

Vulnus umbilici feliciter sanatum, additis quibusdam ad vasorum umbilicalium hæmorrhagiam spectantibus.

Sunt etiam circa umbilicum, sicut CELSUS Lib. VII. Cap. XIV. pulchre advertit, plura vitia, de quibus propter raritatem inter autores parum constat. Verisimile est autem, id a quoque prætermisum, quod ipse non cognoverat: a nullo id, quod non viderat, fictum. Vulnura sigillatim umbilici, ut rarius occurrunt, ita non adeo frequentem eorum fieri mentionem deprehendes, quamvis a plerisque pro lethalibus habeantur. Daniel certe SENNERTUS, communis quondam Germaniæ, quin totius Europæ, in arte salutaris præceptor, umbilici vulnura satis lethalia pronunciat, neque rationem subicit; cum intestina, ventriculus, adde & omentum, facile vulnerari possint, & intestina procidere. *Prax. Lib. III. Part. X. Sect. II. Cap. 5.* Quod vero ex G. Fabricii HILDANI *Cent. I. Obs. 53.* eodem loco allegatur exemplum vulneris, non tam umbilici, quam regionis umbilicalis, ejusdem lethalitatis causa in læsione diaphragmatis simul facta quærenda videtur. Ego quid viderim, paucis notabo.

Puer rusticus, decem annorum, vehiculum foeno colligendo destinatum alacriter, sed patre invito, conscendens, vehiculo vix equis promotò, merga sibi è diametro opposita, sed non animadversa, in abdomen intrusa, graviter læsus est, ejus vero cuspidè ex vulnere extracta, lacinia quædam membranacea ad digiti minoris longitudinem simul

erumpit. Chirurgus ex proxima vicinia accersitus, sed post bihorium demum advolans, & membranam ex vulnere prominentem, quam pro omenti particula, nec immerito, habuit, aëris accessu jam condensatam deprehendens, eandem filo trajecto ligandam, & Medicum simul accersendum judicat. Is postridie rogatus adventans, & vulnus curatius examinans, quantum ob terrorem, inquietudinem & clamores faucii pueri licuit, sublato paululum velamento, vulnus ipsi umbilico inflictum, & ad respirationem quamvis anxiam & terroris plenam, funiculum quasi quendam umbilicalem sub ligatura prominere, & exitum adfectare manifesto deprehendit. Ideoque præter interna vulneraria, temperantia, resolventia & blanda laxantia, curam externam ligatura sensim strictiore partisque corruptæ abscissione, ut & defendentium & balsamicorum debita adplicatione perficiendam Chirurgo sollicitè commendavit. Is quidem abscissionem caute satis tentavit, sed nec simul & semel, ob hæmorrhagiæ gravioris novum accessum, sed iteratis vicibus, feliciter b. D. tandem præstitit; ægro vulnerato paucarum spatio hebdomadam absque febre vulneraria, absque alvi & urinæ suppressione, quam utramque vulnus mox inflictum minitari videbatur, ulloque alio symptomate superveniente, ad pristinam alacritatem redeunte.

Occasione hujus casus, cum de causa & origine hæmorrhagiæ, non obstante ligatura ex vulnere factæ, sollicitus essem, cumque ea funiculum illum umbilicalem vel quicquam demum illi simile a me in puero decenni visum compararem, accidit opportune, ut eodem in loco ad puerum recens natum & vix sex septimanarum deductus, de vitio quodam mentulæ, paraphimosin referente, simul & tuberculo testiculi dextri, cum cum notabili respirandi difficultate, sententiam rogatus fuerim; in partus circumstantias & umbilici ligaturam inquirens, eam ab obstetrice adeo negli-

gen-

genter esse factam, ut paucis a partu diebus, hæmorrhagia vasorum umbilicalium accedente & *mox* animadvertã feliciterque sedata, æger pusillus e mortis faucibus vix fuerit ereptus, ab utroque parente certior sum factus.

Duplex hocce idque notabile exemplum novam hypothesein a celeberrimo SCHULZIO introductam, de non facile metuenda lethali vasorum umbilicalium hæmorrhagia, rationis & experientie ductu valde mihi hæctenus probabilem visam, non parum, fateor, dubiam reddit; dicta hæcce vasa certe non semper in ligamentum abire, neque in recens natis & facta ligatura profus evanescere, corrugari aut exsiccari, exinde sufficienter elucescere videtur.

OBSERVATIO LXVIII.

Dn. D. JO. HERMANNI FÜRSTENAU.

Polypi cordis insignes mortis non adeo subitæ causæ.

Polypos cordis majores, & regiam sanguinis viam in eodem impediens, mortis subitæ causam sæpenumero existere, ratio non minus dicitur, quam experientia multiplex & autopsia identidem repetita confirmat; sed neque hanc regulam omni exceptione carere, sequens docet exemplum.

Rusticus pene septuagenarius, diu asthmaticus & cachecticus, verberibus in regione pectoris, abdominis, dorsi & lumborum graviter læsus, indeque morbo acuto cum tussi, hæmoptysi, & similibus symptomatibus correptus, & ultra primum septenarium decumbens, quin & primis diebus obambulans, aucto sensim morbo, & coram Confessionario, ad administrandam sacram cœnam accersito, causam mor-

mortis verberibus inflictis in acceptis ferens, morte brevi insequente, scitioni judiciali occasionem dedit. Cadaver sollicitè examinatum plagas quidem complures, sugillationis indices, dictis in regionibus obtulit, sed tales, quæ, ulteriori instituto examine, non ultra cutem & integumenta communia penetrarunt, musculis & visceribus, aliisque partibus internis, prorsus intactis. In abdomine & capite nihil valde memorabile occurrit. In medio vero ventre, seu pectore, præter pulmonis lobum dextrum pleuræ, hinc & diaphragmati adnatum, utrumque vero tabo fere diffluentem, spumofum & corruptum, in corde tres polypi insignes fuerè deprehensi; primus nempe ex ventriculo dextro prominens & in arteriam pulmonalem desinens, alter ex auricula dextra incisa propendens, & altera extremitate in venam cavam exporrectus, tertius demum ex arteriæ aortæ principio abscisso exemptus fuit, duri singuli, tenaces & unciarum duarum longitudinem excedentes, is quoque, qui auriculam cordis dextram occupavit insigni duritie præditus & globosus quasi, sanguini minime coagulato, sed, quod miratu dignum, fluido innatantes, ejusque vitalem circuitum in ipso fonte & centro quasi, lento licet gradu, sufflaminantes.

OBSERVATIO LXIX.

Dn. D. JO. HERMANNI FÜRSTENAU.

Passio iliaca sine vomitu lethalis.

Ileum, seu Volvulum, ob inflammationem intestinorum in gangrænam sphacelumque desinentem, sæpenumero lethalem sortiri exitum, tam exploratum est, ut nulla probatione indigeat; ejusdem vero symptomata non una eademque facie in omnibus visuntur subjectis, dum vomitus assumto.

sumtorum, ne dicam, excrementorum, perpetuus pro pathognomonico ejusdem signo una cum alvi adstrictione pertinaci vulgo venditatur, cum tamen alterutrum haud raro, sæpe & utrumque prorsus deficiat, morbo tamen ob reliquorum vehementiam & augmentum symptomatum tristem fortiente catastrophem. Virgo honesta 40. fere annorum, pie, sobrie & caste vivens, & regulari menstruo fluxu gaudens, ciborum fastidio & nausea aliquamdiu laborans, præter remedia domestica, & quæ ex pharmacopolio portatili Hallensi, quod forte ad manus erat, petere erat solita, nihil fere usurpavit, donec Februario mense a. c. aëre horrido, frigido & humido, a cultu divino, quam sedulo semper frequentavit, redux, dolore colico cum alvi adstrictione correpta, postridie opem meam imploraret cumque ex oris siccitate, æstu, siti & pulsu debili inflammationem intestinorum aut præsentem, aut imminentem augurarer, remediis temperantibus, digestivis, nitrosis & absorbentibus, antispasmodicis, carminativis, blandisque anodynis malo occurrendum, sed & laxantibus variis ex ordine exhibitis alvum referendam esse duxi. In his factis a potiuncula mannata & rhabarbarina initio, ad resinam Jalappæ, hinc & diagrydium sulphuratum trochiscosque alhandal, suo quolibet ordine & debita dosi successive exhibita remedia factis progressu, ad sal demum Sedlicense, sicca & liquida forma sensim, sed æque frustra adsumtum, devolutus sum, non omissis clysmatibus & suppositoriis, pomisque ambræ, debitis intervallis applicatis singulis; sed nullum inde experta est vel tantillum levamen ægra, nisi quod a muria halecis, ne quid temere omissum videatur, pridie mortis subtus adplicata pituitæ parum alvo secederet, nullis admistis fecibus, alvo adeo pertinaciter clausa, ut neque flatus inferius, neque ructus superius prodirent, ægra vero tot malis cum inquietudine & vigiliis perpetuis confecta, sopore, delirio, singultu & moti-

bus convulsivis cum sudore frigido ad ultimum accedentibus, die morbi octavo diem obiret supremum, quam medios inter cruciatus & lethalem morbi decursum mensum fluxum ex ordine fuisse expertam, post obitum demum innotuit.

OBSERVATIO LXX.

Dn. D. JO. HERMANNI FÜRSTENAU

Spasmus vesicæ lethalis.

Affectus hujus, diris plerumque stipati symptomatibus, cujus luculenta, tristia licet, notare licuit exempla, ideam, tum in his *Actis N.C. Volum. VIII. Obs. 43. & 76.* tum in *Dissertat. filii mei inaugurali 1745. ventilata, videre est.* Causa ejusdem proxima, vel si mavis, ratio formalis, in irritatione, & quidem valde dolorifica & perpetua ad reddendum lotium, irrita primum, & frustranea, hinc vero in indefinente & nullis fere remediis obnoxio ejusdem stillicidio consistit. Mediata, quæ vocatur, causa, ut plerumque alias, in abscondito delitescit. Remotæ vero & occasionales mali causæ tanto majorem merentur attentionem, quo faciliorem ad medendi methodum pandunt viam. In hisce indagandis, tot in diversis adeo subjectis occurrentium occasione exemplorum, nihil feci reliqui, sed nihil certi, id quod maxime dolendum hucusque deprehendi, nisi quod nimiam a Venere abstinenciam, in adsuets & non adsuets, huic malo frequentem suppeditare occasionem, ex diversis passim notatis circumstantiis, suspicio haud forsan injusta mihi enata fuerit, cum & illos, qui in Veneris castris strenue militant, malis hisce mitius multari in *Dissertatione citata* existet. Quæ brevi abhinc notare licuit, hæc sunt: Vir 66. anno-

annorum, opificio futuro, simul &, civium more nostratum, agriculturæ deditus, adeoque domi forisque laboribus duris artus totumque corpus frequenter exercens, sobrie victitans, victu duro & mediocri contentus, scarificationi & cathartici, ut & sudoriferi semestri usui adfuetus, recte plerumque imo pancreaticæ degens, nullis morborum insultibus obnoxius, hæmorrhoidali negotium prorsus ignorans, & laboribus diurnis peractis alto plerumque somno sepultus nulloque ad excernendam urinam stimulo excitatus, bene ceteroquin ingerens, digerens & egerens, autumno proxime elapso, scarificatione consueta omissa, occasione nulla, nisi quam insolita & vehementior animi commotio suggestit, prævia, male habens in consueto cathartici usu præsidium quærit. Hinc vero minus adjutus, ad stimulum urinæ frequentiore & irritum, cum tumore in regione pubis duriusculo, alvique & flatuum retentione, & brevi hinc accedens perpetuum urinæ profluvium opem ulterius quærere cogitur. Equidem nihil ommissum recordor eorum, quæ ad mitigandum hoc malum siquid aliud dolorificum, cum eidem tollendo nulla spes adfulgeret, facere quocunque modo viderentur. Nam præter interna absorbentia, antispasmodica, & analeptica varia forma exhibita, inque illis infusa theiformia cum & sine lacte, & juscula varia, medicata quoque, injectiones per urethram, mediante siphone catheteri immisso, clysteres, inunctiones & blanda cathartica, haud parca manu sunt administrata. Aeger vero ab alvi & flatuum libero successu, ut & somno placido subindere creatus, haud intermisso urinæ stillicidio, sex fere hebdomadam spatio sensim confectus, accedente ultimis diebus febre semitertiana exquisita pedumque tumore, pubis vero tumore sensim evanescente, ad finem anni vitam cum morte commutavit.

OBSERVATIO LXXI.

Dn. D. JO. HERMANNI FÜRSTENAU.

Affectus suffocativo- apoplecticus cum variis symptomatibus tandem lethalis.

Vir ille mediæ ætatis, cujus in hisce *Actis N. C. Volum. IV. Obs. 123. & Volum. V. Obs. 165.* mentio est facta, superato feliciter musculorum abdominis abscessu, per tria lustra recte plerumque, imo pancreaticè degit, nullis fere morborum insultibus obnoxius, nisi quod, ut antea quoque, ex levi in diæta errore, & potu v. g. recenti aut turbido, doloribus colicis subinde tentatus, in pulvere temperante, absorbente & nitroso præsens ut plurimum levamen inveniret. Is terroris subiti, & refrigerationis corporis improvidæ, ab invasione nocturna vera aut putatitia, concitata, pedibus vacillare & sensuum acinprimis tactus hebetudinem, & memoriæ imbecillitatem manuumque ad exarandas literas impotentiam experiri visus est; quibus tamen opposita per vices congrua præsidia, blanda v. g. cathartica, aquæ minerales, balnea, pediluvia, venæsectiones & frequentes inprimis, quibus adsuetus fuit, scarificationes, id, b. D. effecerunt, ut æger plerumque *ὄρεος αδιος*, maneret, & negotiis sufficeret. Media vero æstate proxime elapsa, frequenti & horribili tempestate cum fulgure, tonitru & imbribus perquam notabili, æger noctu simul & semel maxima respirandi difficultate, cum rhonchis, & sensuum pene omnium defectu, correptus, una cum pedum tumore & alvi ac inprimis urinæ modo plenaria suppressione, modo & involuntario profluvio, maximum vitæ periculum minatus est, accedente præsertim singultu, quem tamen singulis vicibus sternu-

tatio

tatio frequens exceptit, haud aliter ac in *Actis hisce N. C. Volum. VIII. Obs. 108.* simili id ipsum exemplo eleganter illustratum occurrit. Sed præter omnem expectationem æger congruo remediorum usu refocillatus sensim vires, cum adpetitu, eoque nimio fere recuperavit, & mediocriter ad finem usque anni degit. Novo vero anno ineunte, prævia aliquot dierum inquietudine & præcordiali anxietate, vesperinis inprimis horis exacerbatis, circa novilunium proximum forti iterum insultu apoplectico, cum rhonchis, correptus, convenientium ope remediorum excitatus quidem sensuum usum recuperare visus est, ut, ratione integra, sacra Synaxi, quam tantopere desideravit, frui potuerit; sed biduo vix elapso, sexagesimo sexto ætatis anno, diem obiit supremum.

OBSERVATIO LXXII.

Dn. D. JO. HERMANNI FÜRSTENAU.

Hydrops ascites a casu ab alto, paracenthesi facta solutus.

Inter causas hydropis haud infrequentes, injurias quoque externas haud inmerito referri, iis demum constat, qui de modo ejus fiendi quondam solliciti fuerunt. Tumorem flatulentum subitaneum a causa violenta externa in hisce *Actis N. C. Volum. V. Obs. 51.* a doctiss. Dn. D. HOFFMANNO notatum, & elegantissimi Scholio illustratum legere licet. Hydropem verum ascitem casu subito feliciter sublatum, plures inter alias causas occasionales, tum alii, tum nos quoque vidimus & sub Hydropis idea in hisce *Actis N. C. Volum. VIII. Obs. 78.* notavimus. Anno vero elapso rusticus juvenis ex vicinia meam implorat opem ad varia symptomata,

artuum imprimis dolores rheumaticos, a casu ab alto e curru facto, absque tamen notabili artuum aut aliarum partium læsione ortos. Congruis præscriptis auxiliis ægrum dimisi & non multo post certior sum factus, eundem hydrope ascite correptum, & paracentesi a Chirurgo administrata, feliciter ab eodem liberatum esse. An abdomen, an quædam sigillatim partes casu isto læsæ fuerint, diligenti licet instituto scrutinio, hætenus indagare non potui, neque vero multum id referre existimo, a LOWERO edoctus, & multiplici experimento confirmatus, quodvis sanguini & humoribus, in suo per vasa circuitu, objectum impedimentum, accedente reliquarum cumulo causarum, huic morbo producendo sufficere, & cito factum cito iterum, ope externa adcedente, & feliciter evanescere.

(*Rintelio Halam missæ d. 24. Mart. 1749.*)

OBSERVATIO LXXIII.

Dn. D. JOANN. CHRISTOPH. POHLII.

De

Tumore Lienis saccato a causa hydropica.

Mirandam esse corporis humani fabricam, atque singularem partium connexionem inter se invicem cohærentium, præ aliis organicis corporibus, nemo facile inficias ibit. Solidæ enim, fluidas partes continentes, mirum in modum obveniunt figuratæ, aliasque æmulantes machinas, non trabes solum a), columnas, fulcimenta, propugnacula, sed filtra, cribra, alveos, receptacula & canales etiam

---

a) Conf. BOERHAAVII Institutiones Medicæ p. 13.

iamprehendimus, in quibus partes continentur fluidæ, motum suum intestinum & progressivum, juxta leges hydraulicas, hydrostaticas & mechanicas perpetuo exercentes, humoresque diversæ indolis b) efficientes. Præ aliis mirabilem partes organicæ thoracis abdominisque viscera nobis præbent structuram. Etenim in unoquoque viscere variæ, structuram ipsam concernentes, partes, membranacæ, ligamentosæ, in connexionem mirifice abeuntes, varii generis vasa, secretiones promoventia, vel aliis partibus visceribusque humores laudabiles præparantia, reperiuntur. Unde in statu præternaturali fieri potest, ut partes varie afficiantur, modo singulæ, modo omnes, in quodam viscere simul sumtæ, ubi in communem rapitur consensus totum viscus, efficiturque, ut munere suo, cui destinatum est, rite fungi nequeat. De qua re luculentissimum nobis suppeditat exemplum sequens, qui mihi obtigit, notabilis casus, & quem hic sisto.

Præterlapso anni præteriti MDCCXLVIII. die tricesimo Augusti, occasio mihi fuit subnata, fœminam ex familia satis præclara hic Lipsiæ ortam, LII. annum ætatis suæ agentem, copulæ nuptialis expertem, destinatisque per naturam temporibus in ordinato per quinque annorum curriculum, priusquam naturæ debitum solveret, mensium fluxu laborantem, cultro anatomico post fata subjiendi. Abdomen hujus miseræ, cessante mensium fluxu, progressu temporis maxime intumescebat, & ita quidem, ut ambitu suo quartam excederet ulnam nostratam; supra umbilicum, versus regionem hypogastricam, protuberare & acuminari ventrem deprehendi, ut vel cutis in superficie præ nimia splenderet extensione.

Se-

---

b) Vid. ibidem laudatus AUCTOR pag. 14.

Serum extravasatum, colore rubro tinctum, intusque in abdomine contentum . circa umbilicum liberiolem quæsit exitum, ut intra XXIV. horarum spatium, per sex hebdomades ante mortem miseræ nostræ libræ duæ & ultra sensim sensimque effluerent. Conquerebatur illa, cum viveret, de anxietatibus præcordiorum, nec non de utriusque circa hypochondria lateris capitisque doloribus lancinantibus, qui autem ultimis illius morbi temporibus in latere sinistro magis magisque fuerunt aucti; febrique symptomatice phlogosibusque per intervalla fuit vexata misera, & per sex mensium spatium in lecto sine intermissione detenta fuit.

Aperto abdomine maxima feri copia, colore luteo atque striis rubris intermixto tincta, odoremque ingratum de se spargens, promanabat. Quod autem notatu dignum, lienem supra omnia abdominis viscera fere extensum offendebamus, non hepar versus, id est, regionem hypogastricam dextram solum, sed superiora versus & diaphragma etiam extendebatur ille, ut & thoracis & abdominis viscera alia ab enormi isthoc tumore, sacci vel utriculi more extenso, e situ recesserint naturali, & in conspectum prodire non valerent. Hepar enim in superficie magis inveniebatur compressum, substantia naturali durius, & in vesicula fellea atrum ostendebat colorem bilis cystica, instarque picis ad excernendum valde inepta, ob nimiam tenacitatem, reperiebatur. Ventriculi e situ naturali redacti atque hypochondrium magis dextrum erat mutata, & propter perpetuam compressionem stimulumque, quibus a maxima lienis mole obnoxius fuit ventriculus, nausea ructibus appetituque depravato correpta, semperque vexata fuit misera nostra. Intestina tam tenuia, quam crassa, inter se invicem ratione concavitatis compressa & coarctata conspiciebantur, ut neque flatus, neque feces, uti in statu requiritur naturali, propter

ter scybala intus contenta, rite exitum quærere potuerint. Ren sinister extrorsum non convexam, sed planiorem potius repræsentabat figuram, versusque pelvim extensus dirigebatur, quapropter excretio urinæ ob perpetuam lienis pressionem, quo minus ex voto succederet, fuit impedita. In parte concava, & quidem in circumferentia, membranam inter, a peritonæo ortum ducentem, & substantiam lienis, novem se formaverant distincti sacculi, quatuor magnitudine pugni viri robustioris, reliqui minores, formam rotundam globosamque repræsentantes; attamen communicationem inter se non alentes, sed in altitudinem magis vergentes. Incisione horum sacculorum, computationeque feri intus contenti facta, ex majoribus sacculis simul sumtis, duæ emanabant feri extravasati libræ; in reliquis autem sacculis minor hujus fluidi quantitas deprehendebatur, & in lienis substantia ipsa humores accumulabantur extravasati. Vasa arteriosa, horumque rami majores & minores, ut & venosa hujus visceris nimium in modum erant extensa, & vasa brevia duplo in conspectum prodibant majora. Exsectum viscus stateræ subjectum, libras XX. unciasque IV. ponderavit; longitudine duas ulnas cum semissi, in circumferentia duas ulnas septemque æquabat pollices. Computatione feri extravasati, in abdomine contenti, facta, ultra duodecim illius cum fœtore accumulati, erant libræ, quod experimentis per coctionem institutis haud concrebbebat, aut adûso alcohol inspissari poterat; neque ille liquor serosus syrupo Violarum viridiusculum dedit colorem, quo experimento compertum est, illum ad indolem alcalinam vergere.

De aliis hisce additis experimentis, e.g. spiritu alcohol vini, cum liquore alkalino per deliquium facto, cum aceto destillato aliisque liquoribus, ne dicam, quippe quorum

rationem jamiam alio tempore cum aliis adhuc experimentis factis c) demonstravimus.

Morbum hunc ab obstructis mensibus paulatim incrementum suum duxisse, abdomen sensim sensimque intumuisse, & singulis mensibus præterlapso ante obitum unius anni spatio extendi cœpisse, simulque doloribus pungentibus utriusque lateris, magis tamen sinistri, quam dextri, imique ventris correptam fuisse miseram nostram, ex relatione agnatorum percepimus. Increbescente autem malo, adfectu illa asthmatico oppressa, neque alterutri lateri, sed dorso magis, incumbere potuit, semperque de suffocationis periculo est conquesta. Summis itaque præcordiorum anxietatibus obruta, & tandem convulsionibus fuit extincta. Lento quidem, uti fieri solet, incremento omnes tumores tunicati d); attamen cum illa differentia interni in visceribus tragœdiam suam ita ludunt, ut progressu temporis, propter *adventum* curandi, nihil aliud, quam mors, sit expectanda; omnes etiam tumores, potissimum serosi, folliculis inclusi, ab initio levioris esse videntur momenti e), paullo vero post gravissima sequuntur symptomata.

Thoracis autem & abdominis viscera, simulque partes in pelvis cavitate situm suum occupantes, imprimis statui hydropico obnoxias esse, facileque præ aliis hoc malo adfici posse, celeberrimi Auctores, HOFFMANNUS f), HORSTIUS

c) Vid. Actor. horum Volum. VIII. Observ. 111. p. 392.

d) Conf. modo citata Observatio p. 394.

e) Quod in allegata Observatione l. c. seqq. ulterius demonstratum dedimus.

f) De Pulmonum Hydrope in Actis Physico-Medicis N. C. 1727. Observ. CCXIII.

STIUS g), SENNERTUS h), HILDANUS i), alique variis testantur exemplis. Nam suos etiam patitur manes Lien, qui est viscus infimi ventris, atro - rubens k), in sinistro ventriculi latere sub diaphragmate ad costas situm, quod in subjectis maximopere quidem variare solet magnitudine; attamen communiter oblongæ est formæ, sæpe irregularis, sex vel octo pollicum in longitudine, trium vel quatuor in latitudine l), crassities autem illius plerumque unius reperitur digiti transversi, in adultis vero ultra XII. uncias non excedit. Deinde cum omnibus fere in sinistro latere sitis partibus, mediantibus membranis vasisque, connectitur. Substantia Lienis præprimis in hominibus, vasculosa & fibrosaprehenditur m), quæ vero in hoc nostro viscere ultra modum extensa dilatataque erat, maximumque in modum intumuerat, ut triplo & quadruplo major in conspectum veniret, & præterea membranam inter & substantiam serosi accumulabantur humores. Præter modum simul solitum membrana, hoc viscus ambiens, in misera nostra erat ampliata & extensa, in sacculosque formata; quod ita evenisse arbitror, cum apices arteriosi in vasa lymphatica ordinarie abeuntes vehementer distenderentur. Nam aucta serosi humoris copia membranam, substantiam lienis ambientem, se-

O o 2

para-

---

g) de Hydrope omenti, in Operibus Medicis Tom. II.

h) de Hydromphalo Libr. III. Medic. Pr. C. 17.

i) de Hydrope uteri, Observ. § 6. & 62.

k) conf. Compend. Anat. celeberr. HEISTERI p. 79.

l) Qua de re legi meretur Excell. D. D. QUELMALTZII dissert. de Liene p. 6. §. III. præterito anno edita.

m) RUYSCHIUS in variis clare demonstravit scriptis, hoc viscus esse vasculosum; vid. Analect. Anatom. Dissert. X. N. XXII.

paravit, magnoque hiatu ita divisit, ut sacculi evenirent distincti, humoresque in peculiare abierint concamerationes. Hoc vero phænomenon non solum a vasorum lymphaticorum n), in liene contentorum, nimia dilatatione & ruptura, sed a reliquarum etiam partium relaxatione & extensione, nimioque serosorum adfluxu, & quod non est negandum, a debilitato fibrarum membranæ communis, a peritonæo ortum suum ducentis, tono dependet, ut in partium membranacearum substantiæque hujus visceris interstitiis ejusmodi magna oriri extensio magna que accumulari potuerit quantitas.

Nam varios in hoc viscere sedem habere morbos, fatalesque in eo ortum ducere posse obstructions, textura & fabrica hujus visceris docet, & quotidiana experientia loquitur. Triplicem enim ejus substantiam esse, aliam vasculosam, aliam cellulosam, fibrosam aliam, sive reticularem, docet Anatome o). Vasa hoc viscus perreptantia omnis se manifestant generis: Arteria a coeliaca ab ingressu ipsius visceris in tres vel quatuor ramos divisa, in substantia autem ipsa in innumerabiles subtilissimasque determinatur ramificationes; eundem in modum comparata est vena, maximam parenchymatis partem constituens. Cellulosa vero substantia a membrana peritonæi est derivanda, quæ cellulæ hiant & communicant cum venæ splenicæ trunco. Testis est *Marcell. MALPIGHII* p).

Fibrosa textura ipsam Lienis sistit substantiam internam, dum fibræ, a vagina vasorum splenicorum prodeuntes, in
con-

n) vide NUCKIUM in Adenographia sua de Vasis lymphaticis in Cordè, Renibus, Liène, &c.

o) vid. Dissertationem laudati Auctoris, pag. 10.

p) In Operibus Posthumis pag. 41. 42.

connexionem abeunt & se invicem interfecant. Sub membranæ validæ, lienem ambientis, contextu vasa intertexta sunt lymphatica, originem ab arteriarum lateralium ramificationibus habentia, fluidum suum largo flumine in venulas immittentia, nutritionemque, affirmante celeberr. RUY-SCHIO, huic visceri conciliantia. Rebus sic se habentibus, non vasorum tantum variorum multitudo & teneritudo, sed & sanguinis in hoc viscere circulum suum absolventis singularis est ratio; quando enim venosus hepar versus viam liberam non nanciscitur, nimis oriuntur extensiones, obstructions & tandem extravasationes fluidi intus contenti; proinde circuitus totius sanguinis rite haud celebratur, auctaque crudi mole lien majorem intumescit in modum. Attamen omnes afflictiones morbosas, quæ hoc viscus, reliquaque cum eodem in connexionem abeuntia q) invadere possunt, hoc loco recensere, nimis prolixum esset. Quod autem lien variis afficiatur in modum, induretur, exulceretur, interdum præter morem solitum extendatur, maximumque abinde nanciscatur pondus, observationes loquuntur. Junioris cujusdam hominis in *Tabulis suis anatomicis* mentionem fecit celeberr. KULMUS r) cachexia viscerum laborantis & post fata cultro anatomico subjecti, in quo lienem invenit tumidum, duas libras unciasque XI. ponderantem, qui in statu naturali X. vel XII. uncias ratione ponderis in adul-

O o 3

tis

q) Multiplices in abdomine derivandi sunt morbi a male adfecto liene, plerumque præ aliis in consensum rapitur partibus *Hepar*, ut bilis in eo non capiat laudabile incrementum, secundum *Veterum Sententiam*;

Splen ridere facit, cogit amare jecur.

r) pag. 169, Tab. XXIII,

tis in se continet s). Similem refert casum D. D. SCHAR-SCHMIDT t) juvenis XV. annos ætatis suæ agentis, & in Suecia nati, qui a Magistro suo mediante scutica verbera in latere sinistro erat perpeffus, & præterlapso trium horarum intervallo diem obiit supremum; sectione cadaveris facta, vulnus lethale in liene se manifestavit, dum lien valde tumefactus, instar Hepatis, in media parte dispartitus, multoque cruore extravasato refertus, in censum venit, lancique impositus tres libras ponderavit. Plura ejusmodi exemplarencensent TULPIUS, Illustr. ALBERTI in *Jurisprud. Med. Stalpart van der WIEL* lienis mentionem fecit, VI. libras ponderantis. DIEMERBROECKIUS de Liene loquitur, qui stateræ impositus V. in se continuit libras. LANCI-SIUS de juvene XVIII. annos ætatis suæ agente exemplum adducit, asserens, sectione cadaveris instituta, Lienem se invenisse IV. libras cum semisse ponderantem. Silentio hic præterire non possum casum singularem de milite quodam gregario, qui in mentem mihi nunc venit, per VI. annorum spatium morbo chronico laborante, dolorem obtusum perpetuamque pressionem circa hypochondrium sinistrum animadvertente, cujus tandem sensim sensimque intumuit abdomen, artusque inferiores; ut autem de morbi causis & tumoris ratione constaret, post fata, jussu Ducis militum, sectione cadaveris instituta, lien ultra modum tumefactus, maximaque feri extravasati quantitas in conspectum prodiit; in quo viscere, ex nimia membranæ communis extensione, incisuræ consuetæ & ordinariæ maximam oblitteratæ erant partem, & lien exemptus lancique impositus, XVI. ponderavit libras VIque uncias.

OBSE-

s) vide Breslauische Sammlungen Ann. 1725. Mens. Jan. Class. IV. Artic. 18.

t) In Relationibus anniversariis pag. 39.

OBSERVATIO LXXIV.

Dn. D. RÜDIGERI FRIDER. OVELGÜN.

*Indurationis, inflammationis ac suppurationis
mammarum, post ablationem, præoccu-
patio.*

Qua ratione vulgus nostras, heic loci, huic malo medea-
tur, tum ut methodus medendi vulgi innotescat, tum
quod remedium vili constet pretio, primum in medium
producam: deinde commemorare animus est, qua metho-
do, per quinque, & quod excurrit, lustra, si non pluribus,
quod crediderim, saltem centenis mulierculis, experimento
nunquam fallente, auxilio fui. At vero, ut, secundum
Comicum, in tempore venire omnium rerum primum est,
ita & hic se res habet: iusto namque serius hæc medicina
paratur, mammis aliquamdiu inflammatis, nedum inflamma-
tione jam ad suppurationem tendente. Priorem metho-
dum mecum communicavit medicastra hujus loci, olim Chi-
rurgi uxor, ab ægrotis pauperculis, id quod sæpenumero fit,
ad me missa. Hæc, ubi infans vitam cum morte commuta-
vit, statim exhibet matri haustum aceti, ac inde lac in mam-
mis coagulari adfirmat. Eodem tempore vinum adustum
vulgare, cui tamen præfert Rhenanum, ubi haberi potest,
cum farina triticea mixtum, duplicato linteo inditum, bis terve
applicat. Hoc non juvante, id quod tamen ordinarie juvare
adseverat, oleum olivarum, cum aqua pura bene agitatum,
illinit non calefactum. Meum in præsentem non est, vel atro
carbone, vel albo lapillo notare remedium nostratibus mu-
lierculis, vilioris imprimis sortis, satis frequens. Aceti justum
haustum, quem præcipit mulier medica, ego saltem non sua-
derem

derem hystericis, puerperis, delicatulis, terrore ex morte infantis correptis, nervosis affectibus, pulmonumq; morbis tentatis. Ceterum his in oris, sæpius memini, ad lactis concretionem in mammis prohibendam, ceu *Simon PAULI* a) de puerperis illorum locorum, ubi praxi vacavit, idem commemorat, has ipsas *Apium hortense*, seu *Petroselinum* vulgo *C. B. alis* ac *mammillis*, vel in butyro frixum, vel in aqua coctum, non sine effectu applicasse. Et ante, & post tempora *Simonis PAULI* *Petroselinum* vulgare hunc in finem commendatum fuit. Juvat nonnullos in testimonium citare. *Jacobus Theodorus TABERNAMONTANUS* b) interdicit usum internum *Petroselini* vulgo sic dicti, si puerperæ lactare volunt; si vero isthoc recusent, affectibus capitis autem non laborent, usum radicis & herbæ *Apii hortensis* laudat, lac nimirum inde imminui, non coagulari, neque mammas dolere: iis denique, quæ infantes ab lactare volunt, suadet, ut herbam *Petroselini* contendant, instar emplastri mammis imponant, sicque resolvi lac coagulatum, tumorem dissolvi, calorem temperari & dolores brevi temporis spatio mitigari adserit. *Johannes RUELLIUS* c) auctor est, Græcos hoc cibo nutricibus interdixisse, partim quod vescentes pronius in libidinem ruant, partim quod in mammis proventum lactis extinguat, additque, interjectis nonnullis, mammaram duritiem illam herbam mollire. *Theodorus CORBEIUS* d) eadem opinione imbutus est. Enim vero herbam *Apii hortensis*, mammaram duritiem, e lacte concreto contractam, repri-

---

a) In *Quadrip. Botan. Class. III. p. m. 475.*

b) *Kräuter-Buch* Basil. 1687. edit. Part. I. p. 266. & 270.

c) *De natura stirpium* Basil. 1543. edit. Libr. III. p. 532.

d) In *Pharmacia simplicium* Francof. 1656. edit. Class. I. Sect. IV. p. m. 200.

reprimere ait, uti hæc ipsa *Johanni* MONHEMIO e) hemi-
 nuit. *Castor* DURANS f) Apium hortense, quod oculis no-
 civum sit, ac epilepsiam excitet, cum ex hac causa, tum quod
 lac exsiccet, lactantibus inprimis nocivum pronunciat. *Theod.*
 ZWINGERUS g) non minus foemellis, quæ infantes lactare
 gestiunt, interdicit Petroselinum vulgare quod lac imminuat.
 Idem herbam Petroselini contusam, cum melle mixtam,
 mammis instar emplastricalide applicatam, lac coagulatum
 dissolvere, & ex eo ortum dolorosum tumorem tollere, ad-
 firmat. Ne *Michaelem* ETTMÜLLERUM h), asserentem
 Petroselinum vulgare lactis grumos impedire, siccata folia
 infusa, vel externe applicata, lac diminuere, aliosque longo
 ordine laudemus, DIOSCORIDEM haud dubie ad unum
 omnes secuti i). Hic namque Apium hortense mammas,
 grumoso lacte turgentes, reprimere, suo jam tempore
 scriptum reliquit. Quanquam tot tantisque Auctoribus,
 quibus Petroselini vulgaris vis medica curæ cordique fuit,
 lubens adsurgam, neque illius usum reformidem, tum in-
 terne iis absentibus, quæ RUELLIUS, *Castor* DURANS, ac
 TABERNAMONTANUS subministrarunt, neque febre præ-
 sente, tum externe, cum noverim operæ pretium fecisse,
Astor. Ph. M. Vol. IX. P p pro

- e) Tom. II. Elementorum physiolog. Colon. 1544. edit.
 f) In Herbario a *Petro* UFFENBACH Phys. Francof. ex Italico
 in germanicum sermonem translato 1609. edit.
 g) In Theatro Botanico a Filio, *Frider.* ZWINGERO 1744. se-
 cunda vice Basil. edit. Libr. IV. p. 849. & 850.
 h) In SCHROEDERO *dilucidato* p. m. 132.
 i) de materia medica Lib. III. Cap. LXXIV. interprete *Iano An-
 tonio* SARACENO; medicinalis enim materia DIOSCORIDIS,
 quam interpretatus est *Johannes* RüELLIUS οὐδὲν illius Lib.
 III. Cap. LXII. habet,

pro variis scopis varie applicatum, nequeo tamen temperare mihi, quin sequentem methodum, per tot lustra mihi familiarem, & efficaciorē, & certiorē pronunciem, quæ hæc est: Rec. Empl. de spermat. Cet. ꝑj. diachyl. simpl. ꝑj. M. applicetur integris mammis, arctius paulo & altius ligandis, foramine pro papillis relicto, mappis insuper sufficientibus ab omni aëris frigidi injuria coagulatoria vindicandis. Dein Rec. Empl. de spermat. ranar. alb. coct. ana ꝑj. M. & applicetur dorso. Magnatum, & aliorum honoratioris conditionis uxores, quibus in more positum est, suos non lætare foetus, partu edito extemplo hæc duo emplastra in usum trahunt, neque unquam, quod equidem sciam, spe votoque excidere: abigi nempe eorum ope maxima ex parte dolores tumoresque mammarum, inflammationem vero & suppurationem, vel earum indurationem, lactisque concretionem prorsus præcaveri semperprehenderunt. Eam ob causam inclarescente remedio, ex variis regionibus id ipsum ante puerperii tempus a me deposcunt. Acceptum illud fero, ne quid dissimulem, *Georgio Wolffgango WEDLIO*, magno quondam Jenensium Medico, qui, quod ad Emplastrum de spermate Ceti Myns. speciatim attinet, quod magni usus, in lactis discussione & rugis ventris post partum, prædicat k), videtur is ipse illius usum edoctus fuisse ab hujus Auctore, *Hadriano a MYNSICHT* l), qui primus illud descripsit, viresque ac usum his verbis addidit: *Mammis puerperarum post partum non lactantium impostum, & continue per multos dies gestatum, omnibus ex lacte doloribus, & tumoribus etiam auris, imo scrofulis & strumis,*

k) de Medicamentorum compositione extemporanea Sect. III. Cap. IV. p. 195.

l) in Thesaurō, seu armamentario medico-chymico Sect. XXXVII. Edit. secund. quæ 1638. prodit.

strumis, medetur: lac enim coagulatum, si-ve concretum solvit, ejusque abundantiam absorbit. Quum multi, quos equidem evolvi, hujus commatis Auctores, si ipsum *Hadrianum a MYNSICHT* l. c. *Pharmacopœam Augustanam*), & pauciores alios excipias, compositionem Emplastri de spermate Ceti cum publico haud communicaverint, spero nonnullos in meliorem partem interpretaturos, si isthoc Emplastrum hic loci denuo descriptum sistam: Rec. Ceræ alb. ℥iv. Spermat. Ceti ℥ij. gumm. Galban. in acet. dissolut. ℥j. M. F. Emplastrum. Ne vero efficacia supra commendatorum emplastrorum forsitan impediatur, hinc puerpera jussulis, præcipue primis diebus non nimium est obruenda, sed parcius cibanda, diaphoresi leni & continuæ, prout par est, sedulo indulgendum, & lochiorum successus debite promovendus erit. Quum tot extent, tam ad hoc incommodum tollendum, quam alios morbificos affectus debellandos, in Medicorum scriptis remedia, ad unum eundemque scopum collineantia, rei medicæ magis interesse existimavi, si ea cum publico candide communicarem, quæ sæpius, & certius saluti fuere, quam multa nova, usu nondum & experientia comprobata, prout sæpius etiam fieri solet, congerere, inprimis quum aliunde jam multitudine remedium laboremus, ut quo se vertant, nesciant subinde Practici novelli.

OBSERVATIO LXXV.

Dn. D. RÜDIGERI FRIDER. OVELGÜN.

De

*Doloribus externarum partium, remedium tum
externorum, tum internorum ordinariorum
efficaciæ non cedentibus.*

Digna profecto sunt, mea quidem sententia, quæ recta rationis lance trutinentur, a *Guilielmo BALLONIO* quondam observata & adnotata, a *Theophilo BONETO* vero a) denuo luci publicæ exposita, de irritò sæpe quorumcunque remedium effectu, ad dolores, partes externas excruciantes, qualitercunque mitigandos, sequentis maxime tenoris: *Incredibiles circa scoptula aperta & Rhachitidem dolores oriuntur, a delapsu crudi ac serosi humoris, per partes posticas capitis, & ii mulieres maxime exercent; in Domina N. per viginti menses perseverarunt, nulli credentes remedio; cuidam dolores sæpe perpesso, cum cada-ver secaretur, omnes nervi & ligamenta musculorum humeralium erant oppleta sero pingui. Idem observatum in aliis similes dolores passis (Epidem. Lib. I. pag. 46). Magna vis est salsarum acrium & nitrosarum fluxionum, ad afferendam consumptionem toti corpori, quoquo se humor proripuerit ac subierit. Dominae du Plejjs ac acri sero dolores excitati sunt, in omoplatis; ardoris & acrimoniæ sensus erat, & nil juvabant remedia, imo ne opium. Talis dolor viginti menses perseveravit. J. Beauchamp, qui laqueo vitam finivit,*

a) in Labyrintho medico extricato Lib. X. p. 615.

nivit, in omoplatis dolores erant incredibiles, qui ex intervallis repetebant. Aperto cada vere repertum est pingue & efferum serum, quod omnia ligamenta & nervos obliteraverat imbiberatque (Consil. II4. Lib. I. p. 552.). Ex ejusdem BALLONII Epid. Lib. II. BONETUS b) sequentia habet: Puella cum utrumque brachium intumuisset, a reliquiis variolarum, opinione alicujus suppurati, dextro brachio pyroticum adhibetur, nil eductum est, paucula tantum fluxit sanies: cogitabatur de altero pyrotico in sinistro brachio, cum nil satisfactum esset expectationi de priori pyrotico, non est alteri brachio adhibitum, mirum quod contigit, liberius expeditius & indolentius fuit brachium, cui pyroticum adhibitum fuerat, alteri metuebatur ne ignavum foret, sic in suspitione qualitatis malignæ, licet pus non sit, aut aliquid commemorabile, tamen magno profectu cauterium applicatur. Hucusque BALLONIUS, quem inter eos eminere Medicos, qui non famæ aut quæstui solum vellicantur, sed toti salutis ægrorum incumbunt, recte asserit BONETUS c), laude pariter mactandus, quod scripta hujus viri, quæ jure meritoque excellentissima vocat d), sparsim ab eo traditis, quæ remoram in artis exercitio objiciunt, in locos communes redactis, dicto libro publici juris fecerit. Quicumque ex libro Renati MORÆI e), in quo plura ad vitam BALLONII spectantia continentur, saltem pauca hæc paulo curatius perpendit, dum ita scribit: *Minus aula, quam Musæo delectabatur, magisque ægris plebeiis & ignobilibus, quam illustribus & aulicis, qui Medicos velut catulos in compedibus vinctos & alligatos retinent; & paucis interje-*

Pp 3

ctis:

b) l. c. p. 617.

c) Epistola dedicator. Labyrintho medico præfixa.

d) l. c. Præfat. ad Lectorem.

e) de illustribus Medicis Parisiensibus,

Etis: A Rege potentissimo vocatus, ut curam susciperet salutis Serenissimi Principis Delphini, dignitatem eam recusavit, senilem etatem, effætas vires, ingenique tenuitatem obiciens, ne cogereot otium domesticum cum aulico negotio, philosophicamque parcimoniam cum principum delitiis permutare, ita sui juris & potestatis factus, popularibus suis medicinam factitabat, non ad aucupandam popularem auram, vel ad opes summo æstu comparandas, sed ad ægrorum tædia levanda & lenienda, tanta humanitate & comitate, ut non instar Archagati, a sævitia urendi & secandi, hominum carnifex, sed a mitissima curandi ratione infantium Medicus, vulgo nuncuparetur: is sane ipse haud mirabitur, cur, dum iudicium & diligentia, tempusque sufficiens ipsi fuerit, ad praxin clinicam summo studio excolendam, vir quondam magnus, Hermannus CONRINGIUS f), libros BALLONII Epidemiorum & Ephemeridum, inter alia, scriptum nunquam satis laudatum vocare non dubitaverit, & alio loco g) iis multa contineri, quæ, quoad universalem morborum historiam, ad HIPPOCRATIS gloriam proxime accedunt adseruerit. Juniores practici proinde sibi *Balloniana scripta* commendata habeant, in quorum gratiam hæc dicta sunt. Nunc ad ea, quæ mihi in praxi circa hanc rem observare licuit. Ante viginti, & quod excurrit annos, Medicus affinitate mihi junctus, variis motibus arthriticis varie subinde tentatus, corripitur doloribus femoris, qui pessime illum noctesque diesque habebant. Dictabat mihi, multo tunc juniori Medico, per vices ant-arthritica, Pharmacopœo tradenda, quibus in usum vocatis, doloribus vero nihilominus incrementa capientibus, auctor erat, ut ego ipsi

f) Introductione in universam artem medicam singulasque ejus partes, Cap. III. §. XXXIV. p. m. 74.

g) l. c. Cap. V. §. XII. p. m. 118.

ipsi præscriberem, quæ mihi in affectibus arthriticis com-
perta & explorata essent. Re eodem & frustraneo effectu
peracta, alias formulas medicas urgenti, respondi: si mea
res ageretur, Chirurgus in mandatis darem, ut lancetta al-
tius locum affectum (carnosus namque erat) transfigeret,
sic haud dubie pus prorupturum. Malum enim non videri
mihi arthriticum, remediorum, quibus usus esset, ratione
habita: Glandem potius sclopetariam, femori, castra olim
secuto, immissam, & irrita omni tum temporis adhibita
diligentia, adhuc ibi hærentem, gravitate sua forsitan de-
scendisse, fibras musculo-carnosas attrivisse, ac ulcus tan-
dem reliquisse. Annuebat operationi, hac tamen lege, ut
eidem interesssem. Lancetta vix retracta, puris in conspectum
prodebat magna satis vis. Tum vero, qui me præsentem, vi-
ginti diebus, & antea me non præsentem, per summa dolo-
rum tormenta, satis quoque diu somnum capere non potuit,
iis extemplo lenitis, dormiebat, & læsione hac ex methodo
chirurgica ulterius tractata, cum valetudine in gratiam re-
dibat. Aliquot deinde interjectis annis molestissimi dolores,
arthritici visi, dorsum mulieris infestabant, quam quæstor
in matrimonio habebat. Remediis a duobus Medicis fru-
stra adhibitis, lancetta, eodem modo, eandem opem, pu-
ris collecti evacuatione, dedit. Tertius casus ita se habet:
Virgo nobilis conquerebatur, summo se dolore circa inguen
sinistrum affici, & lecto propterea affixa, urget a me reme-
dia arthriticis malis dicata. Sua sor eram vilitationis a senio-
re Chirurgus peragendæ, quo scirem, utrum simul Chirurgus
in auxilium vocandus esset, an non? Negabat id ipsum,
tali in re nimis verecunda. Suadet sibi ipsi, me invito,
(quod eam noctesque diesque motibus febrilibus agitari vi-
derem,) aquas Pymontanas, in arthritide multis, ceu aje-
bat, magno cum emolumento expertas. Hæc aqua mine-
ralis & hic, ea præcipue in ætate, emolumento esse potuis-
set,

set, si arthritidis vera, non putatitia fuisset. Itaque sub harum potu ægre spiritum ducebat, per diem noctemque cordialibus aliisque reficienda, macie tantum non conficiebatur, ac mens subinde sibi non constabat. Tandem, quæ Dei erat clementia, copiosissima sponte prorumpebat puris foetidissimi copia. Tum vero & externa & interna rite adhibuit remedia, manente satis diu febre hectica, carne ad os femoris, ulceroso satis magno hiatu excavato, fere omni absumta. Tandem valetudini restituta, sed multa non nisi ac perdifficili opera, adhuc post triennium in vivis est, belle se habens, ac bene incedens. Qui haud ita pridem accidit, quartus casus est. Virgo rustica, Chirurgum mihi amicum conveniens, de suræ summis doloribus per quatuordecim dies conqueritur. Hic audacia fere in temeritatem versa, applicat loco dolenti lapidem infernalem bonæ notæ, eum tamdiu relinquendo, donec ex altera parte iterum proruperit, omnem penetrando suræ carnem. Dolores illico remisere, pure quantumvis non conspicuo. Itaque ligaturam tam superiori, quam inferiori parti applicat, loco læso in medio relicto; unde factum est, ut statim pus prodiret. Levi opera dein sanata est. Subinde, rarius quantumvis, curat temeritas, quæ non curavit ratio.

(*Fritzlaria Norimbergam missæ d. 30. Maji 1749.*)

OBSERVATIO LXXVI.

Dn. D. JO. ADAMI RAYMANNI.

De

Uteri ascite in gravidis minus, ac extra imprægnationem, noxio.

Fœmina hujas ex præcipuis, materfamilias præter modum laboriosa & sollicita, major quadragenaria, corporis habitus mediocris, crebrisque puerperis optato defuncta, mox a prima mensium, ex regula liberaliter atque large (octiduum enim in illis exigere consueverat) recurrentium emanatione, coloris vividi gratiam perdere, vultu pallescere, palpebris in somno subtumescere, pectore gravari & sub consensu acclivium, vel concitatori etiam gressu, dyspnœa tentari incipiebat. Mense altero omne corpus laxum & molle reddebatur, extremaque artuum œdema cum imi ventris in omnem dimensionem protuberantia molestoque simul ponderis in pube sensu, occupavit. His ergo, sibi alias prægnanti peregrinæ, perculsa symptomatibus hydro-pemque metuens, præcipue ubi mense tertio cuncta ingravescerent, medicinam pro exturbando clam in uteri cavitate collecto menstruo sanguine postulavit efficacem, hunc enim suarum affectionum originem esse ex eo haud imprudenter conjiciebat, quod eundem graviditatis imposturam vicibus iteratis sibi fecisse meminerit. Quamvis autem his argumentis in suam fere, quod non dissimulo, me pertraxerit sententiam, præcocior namque imi ventris distensio semper aliquid monstravit, fortemque fatui conceptus suspicionem ingerit, siquidem surgens ovuli germen, recepto Naturæ ordine, adeo lentis passibus mole augetur, ut ante trimestre

temporis spatium nec uterum multum explicet, nec abdomen per eundem in omnem regionem attollat: Hippocraticæ tamen institutionis memor, quod mulier nec per occultas ejusmodi mensium in cavo uteri restagnationes, quas *Lib. I. de morb. mulierum p. 591. & de nat. pueri p. 246.* scite verbis depinxit, & scholæ olim *molas sanguineas* non satis concinne appellare consueverant, nec per larga & liberaliora eorundem profluvia, nisi ætatis obstet ratio, sterilescat, sed potius conceptui magis reddatur idonea, Fabium cunctatorem tantisper, quoad nempe graviditatis litem motio foetus, circa dimidium gestationis solenniter incidens, dirimeret, agere malui, quam temere quicquam & tumultuarie in re ancipiti contra prudentiam Medici suscipere. Proinde officio me satis defunctorum arbitrabar, si pleonexiam serosam per leniores catharces, in quibus mercurius, ob insipiditatem dulcis dictus, primas tenebat, pedetentim remove-rem, visceribusque per tonica robur adderem: quæ industriosa cunctatio, ut ægræ bene cessit, siquidem cacochyliæ inde sensim disperebant indicia, & mulier hæc, quod primum est, contra propriam suam expectationem, foetum se gerere vitalem paulo post, saltu ejusdem, convincebatur manifesto; ita eadem mihi apud æquos rerum iudices nec dedecori, nec probro erit: Medicorum enim quam plurimos in eo mecum convenire novi, quod, prout verum surgentium morborum discrimen multis est impeditum difficultatibus, ita graviditatem ineuntem prævidere & infallibiliter in casibus complicatis dijudicare aciem & vires perspicacissimi etiam ingenii excedat. Sagacissimus certe Medicinæ parens non erubuit *IV. Epid. Hist. 24.* confiteri, incertum sibi fuisse, an filia Tecomæi uterum gestare inciperet, nec sibi satis compertum fuisse, an soror Temenei, cui præcordia inflata & distenta ex longo apparuerant intervallo, simul prægnans esset, juxta *Hist. 28.* Quapropter gloriari se in præ-

præfagio & dignotione graviditatis inchoatæ, priusquam videlicet fuscitatus embryo animale ex Naturæ præscripto ordiatur vitam, veritatemque ejus manifesto testatur subsultu, nec unquam hæsisse, nec hallucinatum fuisse, genuinum vel impudentis Thraſonis, vel imprudentis, ob praxin sterilem, Idiotæ characterem esse reputo.

Sed ut eo, unde deflexi, regrediar, interruptumque Historiæ perficiam filum, postquam mulier hæc gravidam se esse cognovisset, lubens ab omni ulteriore medicatione abstinuit, præsertim ubi pro ratione adolescentis foetus in sanitate magis magisque proficeret. Circa mensem gestationis septimum turgescitibus, quæ hæctenus pendulæ fuerant, mammis, imus venter, quem recens calcitratio sensibilibus jam pulsabat, improporcionata justoque velociora consequentibus augmenta, hacque sua mole non gravis saltem incessui, sed spiritus etiam libertati offendiculo fuit, quæ tamen ubi conſequo mense aquarum cumulus per muliebria confertim & acervatim, citra omnem doloris comitatum, vel præcurrentem violentiam, stanti ad mensam, prorupisset atque in pavementum large diffluxisset, concidit tolerabiliorque evasit. Tandem completo ingravidationis termino puellam robustam & evsarcam, sub multo aquarum profluvio, feliciter enixa est, officiumque nutritionis non solum confidenter subiit, sed eo etiam impigre & salutariter insequi alterum annum defuncta est, eoque comprobavit, se solius uteri culpa male adfectam fuisse, qui, utpote partim largioribus sive longiori tempore fluentibus mensibus, ut cum HIPPOCRATE loquar, qui eos hoc nomine Libro *de nat. pueri* accusat, partim frequentiore partu sub annorum incremento enervatus, dum se conceptu interveniente per lunare tributum exonerare impediretur, serositates in suam concavitatem per extrema vasorum oscula & plorabat, & sanguine hinc regurgitante universum corpus inundabat.

Quemadmodum ergo nimis colliquescentes mensibus nihil imprægnatione citius, securius & una jucunde juyat, ita etiam mulieri huic ex uteri ascite periclitanti, concepisse, foetumque pertulisse saluti fuit, quatenus inceptum feri diluvium, diminuta humorum exorbitantium copia, facto eorundem impendio in foetus incrementum, aquarumque, in quibus Naturæ lege fluctuat, augmentum, quodammodo interceptum, & quod princeps est, in uterum jam corrivatum, succrescente cum suis involucris novo hospite omnemque ejusdem vacuitatem occupante, ad cervicem depresso atque per hians, adulta pro more graviditate, osculum, accedente impetu pueri, ante partum exturbatum fuerit. Quibus opportunitatibus cum solitarius, absque foetus confortio, uteri hydrops destituatur, palam est, cur & magis contumax, & lethalis ut plurimum esse consueverit. Fuere equidem olim, qui ratiocinari magis, quid fieri possit, quam investigare quid re ipsa fiat, amantes, aquas in cavo uteri, nisi singularibus vesiculis, ceu totidem coërceantur utriculis, ut sit in mola vel hydrope uteri vesiculari, acervari & citra diffluxum ibidem restagnare, pro impossibili ex eo maxime decernebant, quod eadem pervio, pro sua opinione, ejusdem osculo non minus hinc, quam ex dolio aperturam habente vel dehiscente, diffluere oporteat, quos tamen *magnos*, ut cum CICERONE dicam, *Opinatores*, tempus, omnium explorator, & experientia, optima rerum magistra, abunde refellit: compertum enim est, eas non saltem in uteri cavitate, nisi regulariter debito tempore successuris mensibus, ut mulieri apud FERNELIUM, emoveantur, accumulari, sed & in ea perennare, imo, occallescente interea vel prorsus concrecente illius orificio, commori, ut SCHENKIUS, *Tom. II. Lib. IV. Obs. med. 216.* congestis plurium Medicorum testimoniis, comprobat. Certe prout ischuriam, nimia vesicæ per urinarum congeriem distensione contorto
ejus-

ejusdem meatu, gigni constat: ita etiam uterinæ colluviei ex-
cursum foras eadem modalitate præcludi rationi consonum
erit. Licet autem vacui quoque a foetu uteri ab inveterato
aquarum confluxu interdum se exonerent, ut viduæ in *An-
nal. Wratislav. vienf. Anni 1728. mens. Februar. p. 876.* con-
clamatae salutis post decennium, dum ex lecto propriis vi-
ribus assurgeret, fallenteque vestigio in posteriora impetuo-
se corrueret; virgini item in *Ephemer. N. C. Dec. III. Ann.
V. Obs. 57.* post quindecennium, ubi prona in ventrem præ-
tumidum supra lapides concidisset, rariori accidit exemplo;
fortuitum tamen nec undique semper securum id est: vel
enim paucis ab aquarum diffusio diebus pereunt, vel mor-
bi tandem recidiva succumbunt, quod utrumque periculum
graviditas, uterino asciti juncto, plerumque arcer. Qua-
propter HIPPOCRATES conceptionem in hoc morbo pro
probatissimo jure meritoque celebrat remedio, dum *Lib. IX.
de morb. mulier. p. 612.* inquit: *Si mulier genituram com-
prehenderit & prægnans fuerit, quæ etiam intus inerant una
cum ipsis delata per inferiora expurgabuntur, eaque præcipue
ratione convalescere poterit: ubi scilicet, ut id de nat. mu-
liebri p. 577. dilucidat, pepererit expurgabitur, & cum ipso
puerperii purgamento quæ prius in ea suberant.* Tempesti-
vum autem, non abortivum eundem requirere partum ex
Lib. II. de morb. mulier. p. 664. discimus, ait enim: *Si fœ-
tum maturum perferat, tota expurgatur & sana redditur:*
Nam si, priusquam moveatur, is corrumpatur, & abortione,
quod ut plurimum fit, rejiciatur, uteri sanguine & aqua diffu-
unt mulierque fere moritur, ut priori ex his prædicit loco.
Quo scilicet trimestri recentior fuerit foetura, eo liquabili
mucos, vel lactis coagulo, magis, quam carni consolidæ est si-
milior, atque utero insuper non nisi per chorii undique pul-
lulantes acinos muscosos, sive villos tenerimæ lanugini
æmulos, leviter saltem connectitur, quoad, succrescente &

compaginata placenta, altas & firmas in eundem radices agat; atque ea propter ut corruptioni, ita etiam per interluentes aquas eradicationi abortuique intra hanc temporis mensuram magis, quam postea, obnoxia redditur. Cumque omnes promiscue abortientes, propter immodicas & rebelles hæmorrhagias, in præceptis magis vitæ periculum, quam graviditatis emensa periodo parturientes, communiter veniant, mirandum haud est, illas hoc casu in specie sanguine & aqua diffluere, imo plerumque mori, has vero senescere; sub decursu namque completæ gestationis, uteri, ceu multum uberiori sanguine irrigui, permeabiliore, calidiores & valentiores, adeoque renitentiores, ac alias, evadunt, sicque non moderandis saltem puerperii purgamentis sufficiunt, sed se etiam a metuendo interdum ulteriori diluvio securos & immunes reddunt. Postremo Senis nostri in præfagiendo prudentia laude digna est, dum non absolute convalituras esse, sed tradita præcipue ratione convalescere posse ejusmodi mulieres, dixit; est enim, ubi confecto etiam partu, quamvis rarius, per morbi recidivam Libitinæ, PRIMERO-SIO teste, in prædam cedant.

Hæc inter porro in quæstionem venit, utrum ætate non obstante, utero hydropico concipiendi superstes maneat potestas? in negativam HIPPOCRATEM inclinare sententiam, inter alia exinde convincor, quod non nisi emollito per vacationem aquarum ventre, conquiescentibus, si quæ intervenerint, febribus, & mensibus pro ratione prodeuntibus, mulieri cum viro dormire consulat, neque id immerito; auram namque genitalem ad ovarium per intermediam uteri colluviem penetrare ovulumque fœcundare posse, vix a me, ut credam, impetro, quod licet contingeret, traditum tamen per tubas utero, priusquam germinescat radicesque in hunc pro forbenda alimonia defigat, corruptum iri, multa persuadent: quare in nostra etiam ægra conceptionem antiquo.

quiores paulo hydropis fuisse exordio, merito colligo. Quodsi quispiam me erroris diagnostici, qui in dijudicando uteri & abdominis hydrope admodum facilis est, reum postularet, simultaneo & largo aquarum mensis octavi absolver profusio; hoc enim cum ex amnii utre provenire haud potuerit, quum nec puerperiales aquæ defecerint, nec foetui, enixu ejusdem tam longe dilato, ullum accesserit, præjudicium, nemo etiam, nisi cui fungus pro cerebro forte obtigit, illud originem ex abdomine habuisse somniabit, necessum est ipsius uteri eluvionem fuisse. Concludi equidem subinde intra amnium & chorium, vel hujus duplicaturam, seu peculiari stagno, aquas, prout in peritonæo quoque fit, nequaquam disputo, nec Viris longe me peritioribus prorsus refragari præsumo, qui præcocia ejusmodi ante partum, innoxia tamen foetui profluvia, hinc derivant; laudabili enim industria D. NEIDT hanc eorundem detexit scaturiginem, dum in secundina mulieris aliquot ante partum hebdomadibus ejusmodi aquarum repentino & copioso profluxu tentatæ, exinanitam intra binas foetum cingentes tunicas, absoluto feliciter partu legitimo, cavitatem lat largam & longam, longiorem tamen quam largam, D. CRAMERO, ut ex ejusdem relatione *Commercium litterar. Norimbergense A. 1732. Hebdom. XXXVI. Artic. 3.* perhibet, demonstrasset; ex hac enim promanasse aquas admodum vero simile est. Verum cum eas in non gravidis ex uteri caverna immediate profluere certissimum sit, cur in gravidis alium, quam hunc fontem iisdem adtribuere debeam, non capio, quem proinde non nisi rariorem & extraordinarium esse autumo. Quicquid interim sit, ex quo aquarum intra chorii duplicaturam collectiones præter Naturæ ordinem, publico Medicorum consensu, eveniant, competere illis ea propter non minus, quam si in uteri colligantur cavitate, *hydropis* nomen, in aprico est, nisi forte sciulus quis-

piam

piam verborum auceps & severus exactor, affectionem hanc potius *chorii*, quam uteri *hydropem* dici debere prætendat, In nostra ad minimum gravida, non ex illius lacuna, sed hujus potius antro, aquas promanasse, illud mihi si non demonstrativo, probabili tamen syllogismo est, quod primis mox a conceptu mensibus, ponderis in pube sensum experta fuerit; cum autem ovulum, ceu futuri hominis germen, hoc temporis intervallo magnitudine columbinum non excedat, fieri non potest, ut tantæ inter ejusdem membranas cumulentur aquæ, quantæ pro simili gravitatione requiruntur.

Prorumpere autem 2.6.8. vel pluribus etiam ante partum hebdomadibus consueverunt, raro præcocius, medio scilicet gestationis tempore, ut HARVÆUS observavit, vel quarto ejusdem mense, juxta MORISONIUM, quibusdam ad partum usque citra diffluxum, ut HILDANI uxori accidit, delitescunt, quam, ubi ventre adeo extumuisse monstruose, ut binos vel trinos foetus eandem gestare cuncti arbitrarentur, & jam jam parturire inciperet, aquarum limpidissimarum & incruentarum plus 18. libris uno impetu primum, ac abhinc, postquam paululum interquievisset, puerperialium, una cum foetu, ad libras novem profudisse, *Cent. II. Obs. 56.* ipse narrat. Familiariter vero exundaret profusione simultanea, rarius successiva & divisa, pedetentim scilicet per unam alteramque diem diffugientibus aquis, idque ut plurimum indolenter, aliquando tamen cum focis abortumque minitantibus doloribus, foetu interea salvo ad partum usque legitimum permanente, & sub tanta, secundinis ruptis, aquarum proluvie, quantam parturientes promiscue perpetiuntur, vitali & robusto prodeunte. Judicii ergo ecclipsin passus est VARANDÆUS, dum foetum in utero hydropico perfectionem assequi posse negavit, sufficientia enim facti hujus apud DODONÆUM, SCHENKIUM, PRI-

PRIMEROSIUM, SALMUTHUM, HARVÆUM, MORISONIUM, &, ut plures taceam, in *Ephemerid. N. C. Dec. II. Ann. VIII. Obs. 165.* prostant documenta, quibus hancce meam observatiunculam, velut superflue adtexere volui, neque mirandum est, foetum suis utpote involucris & singularibus præmunitum aquis, in uteri colluvie, non saltem permaturefcere, sed etiam ex suo ergastulo incolumem & robustum prodire, id quod HILDANUS inter alios testatur, qui filium suum a matre hydropica enixum, omnium liberorum suorum non saltem robustissimum, sed optimo etiam ingenio præditum fuisse deprehendit, quod & ego in filia nostræ hydropicæ pariter comperi.

- Ceterum quoniam aquas hydropicas a puerperialibus non nisi ex eventu certo discernere licet, ideo cautionem & diligentiam adhibere oportet, ne ex quavis earundem apparitione partui jam sonuisse horam, eumque obstetricias deponere manus, præcipitanter censeamus; hoc enim ut Medico ignominiosum, ita gravidæ & foetui simul perniciosum foret. Providendum quoque est, ne fluctuantes in utero aquæ, motum foetus mentiendo, incautis mulierculis imponant, utpote quæ suis undecunque blandiuntur votis, ac quidvis in conceptæ spei alimoniam rapiunt, imo per earundem fassiones Medico quoque palpum obtrudunt, cujus fraudis jam HIPPOCRATES *Lib. 1. de morb. mulier. p. 613.* mentionem fecit, dum inquit: *In ventre velut pueri motus sentiètur, uteris nimirum aqua oppletis & ea in illis agitata;* cujusmodi motus fuco deceptas fuisse turpiter ex utero hydropicas, dum loco sperati foetus aquas saltem excluderant, præter SCHENKIUM, MORISONIUS *Lib. 1. de morbis Gravid. Cap. 3.* singulari docet exemplo. Sed nec illico de foetus vivi absentia longius, ac par est, saltu ejusdem emanente, sententiam ferre convenit, cumulum enim aquarum uterinarum aliquando sensum ejusdem manifestum matri in-

tercipere, *Observatio 74. Centur. III. Ephemerid. N. C.* persuadet, quæ utpote foeminam, suspectæ & dubiæ graviditatis, non nisi evacuata per uterum, incognitæ medicinæ beneficio, multa seroso-sanguinea nigricante & male olente colluvie, motum foetus percepisse, & post sex hebdomadas puellum robustum (quod omnem suspicionem excludit, illum tam diu ob imbecillitatem, ut aliquando fit, a motu feriatum fuisse) præter multorum expectationem peperisse testatur.

(*Eperieso Halam missa d. 21. Jun. 1749.*)

OBSERVATIO LXXVII.

Dn. D. JOANN. de GORTER.

De

Sustentaculorum vario usu.

Definitio. Omnibus fere partibus solidis mobilibus inest quædam *contractio automatica*, quæ in viventibus paulo validior apprehenditur, quam in cadaveribus, estque etiam in iis *vitalis actio* adcurtans, ut plurimum alterne agens & se dimittens, quam vocamus *actionem vitalem* si perpetuo agat per totum corpus; sed ex sola voluntate agens, ad *motum animale* refertur; illa autem actio specialis in quibusdam partibus, ut in ventriculo, intestinis, hepate, pulmonibus, ab earum partium motu distincta, a nobis ad *actionem particularem* refertur, de qua nuper egi in *Exercitatione medica quinta*. Hæ omnes red.unt fibras breviores, & adjuvantur externa sustentatione aëris. Impetu autem interno humorum distenduntur, ut inter causas adducentes & extendentes habeatur æquilibrium, ad conservandam vitam & sa-

& sanitatem necessarium. Quæ auxilia hanc nimiam distensionem cohibent, vel factam adducunt, *Sustentacula* merentur appellari, quamdiu non omnino impediunt dilatationem vel elongationem per causam internam faciendam, & non suffocant motum vitalem cooperantem. Tam valida enim sustentatio ad *compressionem* referenda esset.

Sustentantia ergo adjuvant effectus, qui proveniunt ex *Effectus*. fibrarum contractilitate automatica, motu vitali, animali & particulari; & cohibent nimiam distensionem a causa interna inductam. Quæ autem partes *distendente elastica potentia* donatæ sunt, ut *nervi, cartilagine, umbilicalis funiculus, pulmo*, a sustentantibus in actione sua impediuntur: his enim sufficiens inhibetur dilatatio, quod in partibus contractilibus non erat verendum.

Hinc patet, non omnibus in partibus sustentantia eundem usum præbere: *arteriæ* enim & *venæ*, tam cruentæ, quam lymphaticæ, quæ lateribus contractilibus constant motuque vitali in suis fibris contrahuntur, sed implente sanguine dilatantur, ut plurimum atonia & debiliore actione laborantes, vel externo sustentaculo privatæ, aut impedito reditu humorum distentæ, addita sustentatione externa non solum jvantur in contractilitate automatica, verum etiam eorum motus vitalis magis agere potest in contentos humores, minoremque copiam humoris hæc vasa in se colligunt, atque susceptos propellere valent. Si vero *vena cruenta* sola, vel *vas lymphaticum* alicujus partis sustentetur, intacta, vel minus pressa, ejusdem partis arteria, pars ab implente arteria ultra modum distenditur: quare in sustentatione alicujus partis, si scopus est augere eorum vasorum actionem, & cohibere istius partis intumescantiam, omnes venæ istius partis modice sunt sustentandæ, ne sustentaculum mala compressionis vel ligationis producat. *Tunica cellulosa* admodum dilatabilis, fibris constans exilissimis, vix aliqua actione

contractili vel vitali præditis, a partibus ambientibus sustentata, frequentissime ob sustentaculi defectum vel reditum humoris impeditum, ultra modum distenditur, humoresque in se colligit, quod egregie prævenitur æquabili & modica externa sustentatione: humores autem in ea collecti, quia stagnando sæpe concresecunt, non tam facile extruduntur, quam eorum prævenitur collectio: unde in his adhibenda sustentacula, antequam collecti fuere humores, vel plane in principio collectionis.

Particula-
ribus.

In capitis morbis non multum juvant sustentantia, quia partes encephali ossibus duris calvariæ firmatæ sunt, & ob altiorem situm ad reliquum corpus, non facile caput tumet, ex gravitate humoris incumbentis. *Hydrocephalus* perfectius sanatur discutientibus & roborantibus, quam sustentantibus, quibus potius comprimerentur partes encephali, & caput tumens, ob impeditum sanguinis reditum per jugulares, in angina & reliquis colli tumoribus ablatione prementis est curandum, non vero externo sustentaculo capitis. Si vero portio cranii sit sublata, quando semper exspectamus *cerebri fungum*, omittenda non est sustentatio, præveniens illam excrescentiam; nam si facta fuit, maxima restat difficultas: Sustentatio enim tam valida, quæ abigeret fungum, induceret soporem, apoplexiam, vel syncopen, partem vero prominentem sectione tollere, non caret periculo. Quia ergo semper talis generatur fungus, prudentis Medici & Chirurgi est, protinus applicare sustentaculum, ne excrescentia fiat. *Pectus*, quia est organum elasticum dilatabile, ejus actio in thorace sustentato magis impeditur, quamvis mulierculæ proprium suum & infantum pectus, ad conservandam sanitatem, Thorace valide sustentant & comprimunt. Omnes enim partes elasticæ extensiles sustentatione externa agere impediuntur, quia sustentatio expansioni est contraria. Magis igitur sanitati conduceret liberum relinquere pectus, ejusque

que automaticam dilatationem nunquam impedire damno-
sis Thoracibus. In abdomine alia omnino est ratio, ejus
enim muscoli ambientes omnes contractilitate sua atque mo-
tu vitali comprimunt contenta viscera. Experimenta do-
cent, in abdominis vulneribus, quibus tollitur hæc susten-
tatio, cavitates *intestinorum* humoribus impleri & turgere,
atque intestina tunc se exonerare non posse in vasa lactea,
vel in venas meseraicas; adhibito autem sustentaculo modico,
intestina iterum depleri. Quod etiam verum est in puer-
perarum utero a foetu liberato: Muscoli enim ante partum
admodum prolongati, statim a partu se tantum adcurtare ne-
queunt, ut debitam utero præbeant sustentationem; quare
in uteri cavitate, ut observatum fuit in intestinis, colligitur
sanguis nimia quantitate, qui deinceps plerumque congru-
matus cum puerperæ detrimento ejicitur, de quo infra ampli-
us. *Umbilicus* etiam & *inguina*, quia a peritonæo &
musculis abdominis minus sunt firmata, utiliter suffulciun-
tur ad præveniendas hernias. *Inguina* autem virorum,
transmittentia vasa spermatica, validiorem sustentationem
seu compressionem non admittunt. *Scrotum*, cujus fibræ
vix tonum habent, modica sustentatione sæpe eget. Tan-
dem *hypochondria*, quæ ad impediendum uteri adscensum
mulierculis ut plurimum arcte cinguntur, validiore com-
pressionem omnem fere sanguinem in vena portarum, reli-
quisque uteri & abdominis vasis, cum maximo sanitatis de-
trimento, inferunt: arteria enim aorta latens, magna sua vi
pellente deorsum ducit sanguinem, sed vena cava hoc cin-
gulo compressa, sanguinis reditum remoratur, & quoniam
abdomen reliquum non est sustentatum, in hujus vasis ma-
xime venosis magna sanguinis copia colligitur, qui ibidem
stagnans, vel lentius commotus lentescit aut concrefcit, vel
in foeminis lochiorum aut mensium nomine erumpit.

Fœtus, quamdiu membranis integris in utero continetur, *Infante*,
tur,

tur, toto corpore premitur non solum ab ambiente liquore, sed & contractione uteri & musculorum abdominalium: ejus insuper intestinum colon meconio est oppletum, atque diaphragma ita sursum ductum, ut pulmo in cavitate pectoris, instar hepatis, aqua sit ponderosior, nihilque aëris contineat. Statim vero ac in lucem prodiit, venter liberatus ab illa externa sustentatione, magis timere incipit, pectus sua elasticitate se expandit, & quoniam conceditur via per tracheam pro aëris introitu, pulmo impletur aëre, mole augeatur, atque diaphragma descendit seu complanatur. Ut igitur *meconium* in colo collectum reddatur, non solum requiritur hujus intestini actio, quæ ante & statim post partum non multum differt, verum etiam diaphragmatis descensus, magis urgens viscera ventris, modo abdominales musculi satis suffulti sint, extrudit meconium, toto gestationis tempore collectum. Non raro autem hi musculi, externo sustentaculo privati, tantum prolongantur, ut intestinum colon post partum descensu diaphragmatis non magis, quam ante partum, comprimatur, unde infans non valet, deficiente causa viscera abdominalia premente, meconium reddere, quod ita retentum sensim fit tenacius, &, quia accedit etiam aër, incipit corrumpi & acre fieri: aut quando quædam ejus portio fuerit ejecta, residuum retinetur, quia abdominales musculi tantum se contrahere nequeunt, ut omne meconium extrudatur; dum enim quædam portio meconii est ejecta, diaphragmatis descensus non majus spatium ventris occupat, quam concessum fuit emissionem portionis meconii. Omne igitur meconium, vel ejus portio retenta, multa mala postea infert, quæ non raro infanti mortem inferunt, primis a partu diebus. Frequentissima in hoc malo auxilia sunt, oleum amygdalarum dulcium vel olivarum, ad leniendam ventris tormina: aliæ autem mulierculæ majorem fidem habent pulveribus terrestribus simplicibus, vel compositis, ex Per-

lis,

lis, lapide de Goa cum foliis auri & argenti; sic pulvis Marchionis, & similia speciosa nomina, censentur omnes morbos infantum abigere posse & vitam conservare; hæc si non juvant, fato inevitabili mortem adscribunt. Si vero perenderetur, istos morbos oriri deficiente sustentatione abdominis, qua exonerari non potest meconium, quod retentum & dein corruptum dictos morbos infert, certe non exhibuissent olea tonum laxantia, utpote quæ etiam in loco illo calido brevi contrahunt rancorem; neque darent pulveres acidum absorbentes, quod tunc nullum est in infantis ventriculo & intestinis, qui adhuc nulla adsumsit acescentia, & qui pulveres meconio misti majorem spissitudinem conciliarent; sed æquabili sustentaculo fulcirent totum abdomen, quod promoveret meconii expulsionem; aut darent infanti colostrum matris, blande purgans, aut in hujus defectu aliquid de infusione rhabarbari cum sale polychresto, aut de Syrupo blande purgante, in tam parva cõpia sæpius repetita, donec meconium, & dein bilis flava tenax evacuatã fuerit. Non solum ventris sustentatio hæc in re infantibus tantum auxilium præbet, ut nunquam sit negligenda, verum etiam alia quoque mala avertit, quibus infantes obnoxii sunt, nempe umbilici prominentiam & herniam; locus enim hic non satis a natura firmatus, ut plurimum, nisi sustentaculo præveniatur, exomphalon generat. Nemo igitur inficias ire poterit, abdominis sustentationem infantibus fore utilissimam ad conservandam sanitatem & vitam, multaque mala præcavenda.

Neque in *gravidis* quibusdam abdominis sustentatio est *Gravidis.* reptudianda: quædam enim tam laxum & propendulum habent abdomen, ut fœtus, supra marginem ossis pubis locatus, difficilem admodum partum præfagiat, qui partus difficilis præveniretur, si abdominis inferior pars cingulo sustentata fuisset. Aliæ iterum fœminæ, maxime post partum fre-

frequentiorem, tanta atonia in musculis abdominalibus laborant, ut uteri vasa minus suffulta nimis magnam sanguinis copiam in se colligant, quæ vasa implet; gravida dein facta foemina dum cedere coguntur, contentum sanguinem in uteri cavitatem conantur evacuare, qua non raro detruditur placenta, & concitatur abortus, cum ingenti sanguinis profusione. Non ignoro, repetita venæsectione hujusmodi abortum præcaveri, sed quia hac sanguinis missione potius massa totius corporis minuitur, quam deplentur uteri vasa, defectu sustentaculi turgentia, phlebotomia sæpius bonum suum effectum non obtinuit, & tunc præcipue, quando ad impediendum, ut ajunt, uteri adscensum arcte stringuntur hypochondria, quo impeditur sanguinis reditus per venam cavam sursum versus cor. Si vero adhiberetur æqualis abdominis, a pube paulo supra umbilicum, sustentatio, hujusmodi abortus sæpe prævenirentur, quod experimentis practicis comprobatum vidi: hæc autem sustentatio, si non sufficiat in plethoricis foeminis, quæque statutis temporibus magnam copiam sanguinis per menstrua emittere adsuetae sunt, utiliter etiam institui potest phlebotomia, imo repeti, si requiritur: hæc enim sanguinis missio minoris est periculi ad producendum abortum, quam naturalis menstruatio in quibusdam foeminis gravidis, quum menstruatio hæc, etiamsi fiat ex vaginæ vel etiam uteri vasis, quibus non adhæret placenta, multo magis uterum in consensum trahat, quam venæ sectio in pede vel brachio, ad contentum foetum immaturum excludendum, minusque adhærentem placentam detrudendam.

Parturientibus.

In *parturientibus* foeminis non solum magnum solamen, verum etiam partum faciliorem per hanc abdominis sustentationem observavi. Quando enim foetus extensis pedibus exitum molitur, si uteri os nimis contractum manet, ingens tumor abdominis, cum multo dolore, non raro obser-

obser:

observatur, qui parturientibus magnum dolorem infert, sine parturiendi spe: frustra enim conatur foetus vivens extensis pedibus moliri exclusionem, quoniam abdomen cedens omnem adimet vim pressionis ad uteri os, dum demto sustentaculo ad pedes foetus, omnis ille conatus ad uteri os illuditur. Si vero illa abdominis pars, quam detrudit foetus exitum moliens, fuisset suffulta & cedere non potuisset, omnis actio foetus in uteri os applicata superasset ejus orificii contractionem, & excluderetur foetus. Hoc felici cum effectu, monitu meo, in parturientibus observavi, applicata manu supra intumescentem abdominis partem, qua impediabatur illa extensio in parturiendi conatu: Sentiebant enim inde parturientes statim solamen doloris, & foetus facile excludebatur, in quo casu verebar uteri ruptionem a vehementi foetus robustioris extensione. Monui igitur omnes obstetrices, si inveniant in parturientibus abdomen ab incluso foetu sursum protendi & tumere, ut manu sua vel adstantium eam partem sustentent. Quanti momenti sit hæc sustentatio abdominis ad partum facilitandum, & levandos dolores, sive ea fiat manibus, sive aliis machinis, vix poterit aliquis, nisi expertus, credere. Quamobrem omnibus obstetricibus, quas docui obstetricandi artem, sedulo inculcavi, ut hoc observarent pro levamine parturientium.

Si statim post foetus exclusionem non sequitur placenta, multa mala non solum mulierculæ, verum etiam Medici, præfagiunt, judicantes, malignum sanguinem, toto gestationis tempore collectum, in placentam concretum, evacuari debere; hic si non protinus reddatur, nescio quæ non mala præfagiunt creduli. Hinc omnes, quas vidi, obstetrices gloriantur, si statim post foetus exclusionem extrahere possint secundinas, se optime exercuisse suum negotium, & illas omnino reprobant, quæ statim placentam non extrahunt. Inde non raro adfui puerperis, ubi funiculus umbilicalis remanente

bilicalis a secundinis fuit avulsus; aliis iterum, quibus totus uterus erat inversus; denique quibus plica vaginæ, imo totum perinæum fuit laceratum, aut quando educere non potuere obstetrices placentam, uteri os & forsan uterum ipsum duriori illa tractione ita irritarunt, ut, inflammatione superveniente, postea placentam excludere non potuerit. Hoc quoque celeberrimus observans RUYSCHIUS, monuit, in libro *de musculo novo invento in fundo uteri*, placentam potius esse relinquendam, si non satis facile sequatur, statuitque hunc novum musculum placentam extrudere posse. Non inficiar, fibras uteri contractiles depellere posse placentam, sed quando placenta non satis matura utero tenacius adhæret post foetus exclusionem, qua amplissimum conceditur spatium, uteri fibræ vix possunt se tantum adcurtare, ut solam placentam relictam excludere valeant, nisi post unum alterumve diem, dum placenta aliquomodo putrescere incipit, unde vincula nectentia extenuantur & solvuntur, ubi simul uteri fibræ hoc temporis lapsu magis magisque contractæ & breviores redditæ, eandem facile expellunt. Hoc igitur in casu, quando non prompte & sponte cum exiguo nixu excluditur placenta, monui obstetrices, relinquendam esse eandem, sed simul totum abdomen esse sustentandum lato quodam cingulo, & in macilentis applicato simul pulvinari molli ad abdomen. His peractis, ut puerpera deponatur in lectum, quia hac methodo externe sustentatur evacuatus venter, felicissime & sine dolore deinceps exclusit placentam: Uteri enim & muscutorum abdominalium fibræ sustentatæ & adductæ multo majorem vim ad extrudendam placentam exercere possunt, quam si abdomen non fuisset hoc adminiculo suffultum. Hinc in tota mea praxi nunquam noxium qualemcunque effectum ex relictâ placenta observare potui, sed quando misera puerpera, durius & imprudenter ab imperita obstetrice tractata, sine hoc

hoc sustentaculo in lectum fuerat deposita, certe eo in casu multa mala observavi ex relicta tunc placenta nata, quæ tamen feliciter ut plurimum sanavi, applicato fomento ad abdomen cum simili leniori sustentaculo. Minime vero hic volo relinquendam esse placentam ab utero solutam, quod facile ex sanguinis effusione cognosci potest, sed quando utero adhærens ejus adhuc vasa, lochia fundentia, obsessa tenet. Dum enim placenta non amplius admittit sanguinem ex utero venientem, hinc continuans in uteri vasis circulatio sensim adhærentem placentam detrudit, quæ separatio redditur successive facilior, accedente putredine inter uterum vivo motu gaudentem, & placentam quasi mortuam. Aliam tunc objiciunt difficultatem, os nempe uteri a partu arcte ita contrahi, ut placenta excludi non possit: verum si uterus ejusque orificium rudiori tractatione non fuerit irritatum, tunc post partum ita nunquam clauditur, quin possit transmittere placentam, quum puerperæ fere omnes multos ac satis ingentes etiam reddant sanguinis grumos, qui excludi haud possent, nisi orificium uteri aperiretur. Quod autem placenta sæpe retineatur in iis foeminis, quarum hypochondria cinguntur, non vero abdomen, non est mirandum, quia abdomen depletum & dein non sustentatum, contenta uteri extrudere non valet. Nihil ergo salubrius inveniri potest pro parturientibus post nixum foetum, quam abdominis sustentatio, sive placenta maneat adhuc inclusa, sive exclusa fuerit.

Quoniam in *Puerperis* post secundinarum exclusionem, *Puerperis.* lochiorum evacuatio modica fieri debet, uterus vero & abdominales muscoli tam longo tempore extensi, subito ad debitam contractionem devenire nequeunt, atque vasa sanguifera, circa has partes hærentia, naturali sustentaculo fore privata; hinc sæpissime vel lochia subsistunt, contracto orificio uteri, vel nimis copiose profluunt, præcipue si tunc

simul stringuntur hypochondria, & puerpera erecta tenentur aliquamdiu, quod multis frequenti est usu, ut demonstrent, puerperam valere, & obstetricem suum opus bene absoluisse. Miserrima de hinc puerpera incidit in validos ventris dolores, cum lochiis suppressis vel profluentibus; dein vero febricitare incipit, funditque lochia foetentia, quæ omnia ut plurimum ex sustentationis defectu profluent. Nam uteri vasa, circa finem gestationis sanguine turgentia, subito in partu omni sustentaculo privata, magnum in modum implentur, & quoniam externe non sustentantur, ideo magis magisque turgent, & ob hanc distensionem, quod quoque in herniis, varicibus, aneurismatibus, ventriculo & vesica turgescuntibus, experimur, hæc partes dolere incipiunt, unde generantur illi post partum dolores, quibus toties vexantur puerperæ, quosque frustra adsumto oleo amygdalarum, & remediis carminativis, vel antihystericis, lenire satagunt multi, qui tamen omnes facillime prævenirentur (quod multis experimentis compertus sum,) sustentatione facta abdominis. Hoc sancte adfirmare possum, me in initiis praxeos meæ frustra sæpe solitis usum fuisse medicamentis, ad dolores puerperarum leniendos: postquam vero cingulum hocce sustentans commendavi & adhibui, alia non amplius, pro obtinendo hoc scopo, a me desiderabantur remedia. Serio igitur monendas judico omnes puerperas, ut statim a partu abdomen suum sedulo suffulcrant, utpote quo auxilio certissime evitabunt hos dolores molestissimos & satis pertinaces, sed cane & anguem magis evitent damnosam hypochondriorum constrictionem, omnibus fere obstetricibus familiarem: quo enim arctius cinguntur hypochondria, eo magis impediatur sanguinis reditus per venam cavam, eoque copiosius hæc vasa, in cavo abdominis hærentia, sanguine implebuntur. Quia vero sanguis stagnans in amplissimis his vasis sponte facile concrefcit

in grumos, hinc præter dictos dolores, plura alia succedunt mala: nam grumus vasa uteri implens omnem lochiorum evacuationem supprimit, unde ex concreto sanguine, & sensim magis turgescuntibus vasis, fit doloris incrementum. Post satis longam moram sanguis corrumpi incipit in loco illo calido & humido; portio vero ejus venis tradita & massæ circulanti mista, febrem putridam & hecticam excitat, qua complures moriuntur puerperæ, vel admodum pallescentes, sudantes, summeque debilitatæ eluctantur, degentes vitam longo tempore valetudinariam. Alia pars in cavum uteri deposita præbet lochia foetentia. Remanens pars sensim magis corrupta, uterum & vaginam exulcerat. Cuncta hæc mala præcaveri potuissent, mature adhibito sustentaculo abdominis, priusquam sanguis, in vasis dilatatis stagnans, concreverit: nam si sero adhibetur sustentaculum, tunc sanguinem concretum, in uteri vasis hærentem solvere aut evacuare non valet; quare omnis cunctatio periculosa est. Si autem concretio jam sit facta, tunc tamen magis conducit eo etiam tempore uti sustentaculo, quam istud omnino negligere: Experientia enim docuit, & rationibus confirmatum est, sanguinem grumosum & dein corruptum melius omnino sub nomine lochiorum foetentium evacuari, quam si toto tempore nullum sustentaculum fuisset adhibitum. Neglecto usu hujus sustentaculi, etiam colligitur sanguis lochiorum in cavo uteri, unde postea grumosus interdum emittitur. Uterus enim laxus cum orificio constricto in se colligit sanguinem, & quoniam non satis se contrahere potest, neque adducitur compressione muscutorum abdominalium, hinc collectus & stagnans sanguis concrevit, qui postea dilatato orificio emittitur, unde ab hac retentione minus periculi est pertimescendum, quam a sanguine in vasis uteri concreto. Deficiente hac sustentatione, cum uteri ore clauso, puerpera non valet effusum & in utero con-

cretum sanguinem expellere, quæ causa frequentissima est subsequens lochiorum suppressionis, etiam post naturalem partum. Hoc in casu si simul stringuntur hypochondria, adeoque sanguinis redivus per venam cavam ex uteri vasis impeditur, utique sanguinis collectio in cavo uteri in rediditur major, quæ omnia mala averterentur, satis mature adhibito sustentaculo. Non satis ergo potest inculcari usus sustentaculi pro toto abdomine in puerperis, quod tamen ita negligitur a multis, qui hypochondria tantum cingenda præcipiunt.

*Menstruan-
sibus.*

Menstruantes foeminae multa sæpe patiuntur symptomata a sanguine in uteri vasis contento, quem nequeunt sufficiente abdominalium muscutorum contractione in cavum uteri exonerare. Uterus ita affectus reliquas partes in consensum trahit, & suffocationem spasmodicam uterinam inducit, quam convulsionis, seu spasmi propagationem, sistunt mulierculæ arcte constrictis hypochondriis, eodem modo, ut fieri solet in spasmis membrorum, qui remittunt, valide ligato membro supra partem spasino dolentem. Ne rediret idem spasmus, omni tempore gerunt mulieres hypochondria arcte constricta, quod ita est in consuetudine, ut foeminae non audeant per momentum solvere vinculum hypochondria cingens. Has omnes foeminas valetudinarias vixisse passim observavi, tantamque fidem in hac constrictione locasse, ut nullo pretio vinculum solvere voluissent, quia experiebantur eo soluto statim se corripere suffocatione hysterica. Utinam hoc auxilii genus nunquam fuisset excogitatum, quo urgetur fere omnis sanguis, ut in abdominis & uteri vasis colligatur, quod tamen solvere non possunt, quin statim spasms quibusdam corripiantur. Tantum valet mala consuetudo, ut, si omitteretur & in meliorem convertatur, corpus inde multa damna percipiat. Hoc etiam experiuntur ebriosi, qui si a spirituosiss abstinant, statim redun-

duntur debiles & tremuli, unde tamen nemo inferet, abufum spirituoſorum conducere fanitati conſervandæ, quin potius Medicus prudens præciperet, ſenſim eſſe deſueſcendum, quoniam longo tempore adquiſita conſuetudo mala, non ſine periculo ſubito omittitur. Videri poteſt noſtra *Medicina Hippocratica, Aphor. 75. & 76.* Si ergo fœmina huic malæ conſuetudini indulſit, ſenſim laxius ſtringenda ſunt hypochondria, ſed reliquum ſimul abdomen æquali ſuſtentaculo eſt fulciendum, quo factò expertus ſum, ſucceſſive evanuiſſe ſymptomata moleſta menſtruantium, & in ordinem rediſſe ipſam excretionem menſtrua.

(*Hardero-vico Norimbergam miſſa d. 16. Julii 1749.*)

OBSERVATIO LXXVIII.

Dn. D. JOANN. FRIDER. FÜRSTENAU.

Empyema, naturæ ductu, congruis præſidiis chirurgicis perſanatum.

Præſens, quem jam proponere animus eſt, caſus medico-chirurgicus, ſiquid video, ita eſt comparatus, ut inter alia ſcientiæ anatomicæ & chirurgicæ non minus utilitatem, quam neceſſitatem in Medicina feliciter facienda non ſolum ſole clarius oſtendat, ſed etiam quando, & qua ratione naturæ ductus ſequendus & imitandus ſit, intentis quaſi digitis monſtrare videatur.

Quinque nimirum annorum puer, a prima nativitate peſtoris oppletionem, tuſſi, ronchis, motibus epilepticis, aliisque mali moris ſymptomatibus laboraverat; accedens autem capitis Tinea, cum inſigni foetore, & humorum corruptorum & putreſcentium evacuatione conjuncta, haud
leve

leve inde sentit levamen. Mater vero hujus pertæsa molestiæ & noxæ, quæ exinde possit oriri, inscia, medicamentis evaporatis vulgo dictis, butyro nimirum non salito, aliisque pinguibus & obstruentibus, nullo habito ad internam humorum correctionem, derivationem & evacuationem respectu filioli inunxit caput. Voti quoque compos fuit facta, cute capillata in capite mox plane exsiccata, remanentibus saltem crustis & escharis crassis pariter ac duris. Ast pauco temporis spatio interjecto puer pectore iterum cœpit laborare: Prævio enim horrore corripiebatur æstu, siti, anxietate, spirandi difficultate summa, aliisque symptomatibus, inflammationem pectoris internam indicantibus. In consilium vocatus, nihil feci reliqui, quod ad debellandum sanitati & vitæ tam infensum hostem aliquo modo spectare videbatur. Nitrum nimirum depuratum, cum camphora & aliis temperantibus & bezoardicis fixioribus remixtum, neque minus potiunculas ex aquis adpropriatis cum oxymelle squillitico, syrupo de jujubis, & de manna concinnatas, aliaque huic morbo dicata & congrua præscripsi remedia. Morbus quoque sensim sine sensu, plerisque symptomatibus mitigatis, non solum imminutus, sed & plane fugatus videbatur. Cum autem nulla *κρίσις*, seu morbi solutio, neque per hæmorrhagiam, neque per sudorem, alvum aut urinam, erat observata, sicque inflammatio absque signis bonis & peccantis materiæ excretionem cessaverat; æger quoque obambulando sinistrum humerum in altum elevaret, & quasi gibbosus adpareret, nihil inde boni ominatus sum. Parentibus itaque ut in medicamentis laxantibus, diureticis, hæmocatarticis forma varia a me præscriptis sedulo pergerent, inculcavi. Necessarium, quod incidebat, iter aliquot septimanarum, impedimento erat, quo minus ægro nostro adesse, eumque visitare possem. Redux autem factus & sex circiter septimanis præterlapsis in consilium iterum vocor;

acce-

accedenti itaque parentes maximo conquerebantur opere, quod ne micam quidem medicamentorum puero instillare potuissent, hincque me absente omnia in pejus ruere cœpisse: Ingens enim tumor, duos robusti viri magnitudine superans pugnos, sensim sinistram occupaverat mamillam, quem diversis cum jam monstrassent Chirurgis, nullus tamen ejus curationem in se suscipere ausus fuerat. Erat autem tumor durus, lividus, immobilis, dolens, & vasis sanguiferis cæruleis repletissimus, ita ut facile terrorem cuiquam potuisset incutere. Febricula insuper, tussis, dolor, inquietudo, aliaque symptomata puellum excruciant. Primo itaque sacculos herbis resolventibus & emollientibus refertos, siccos, sæpius calefactos & reiteratos, tumori imponere jussi. Interna autem medicamenta ob metum epilepsiæ, parentes vi obtrudere recusabant. Quatuor sic diebus præterlapsis, tumor in parte sua inferiori paululum albicans mollisque fiebat, superior autem tumoris pars pristinam retinebat duritiem. Symptomata interim ingravescebant, ac diu noctuque urgebant, ita ut puellus, dolorum impatiens, ipse aliquoties a parente cultrum postularet ratorium, quo sibi tumorem refecare posset.

Inito itaque, cum Parente meo Venerando, consilio, eoque adsistente, tumorem parte sua molliori & albicante lancetta majori, incisione transversa & lata (quam autem ob integumentorum communium crassitiem reiterare debebam) aperui, quo facto pus tenue, pauxillo sanguine remixtum, tanto impetu & tanta prosiliebat copia, ut vestimentis meis totus fere conspurcarer, & brevissimo tempore mensura ferme materiæ purulentæ prosiliret, vixque tempus mihi superesset, tumore pannis obturato (ne nimia quantitas puris simul & semel evacuaretur) deligationis apparatus rite adplicare. Post deligationem ægrum lecto imponere & cordialibus refocillare curavi. Sed duodecim

nondum præterlapsis horis, altero die summo mane accersor, quia materia purulenta tanta vi erumperet, ut omnia stragula, omnemque inundaret vestitum, unde Chirurgum nunc qui adfisteret mihi, & quæ ipsi iussa essent sedulo curaret, accersi curavi. Deligatio bis in die instituebatur, tumorque sensim imminutus, trium septimanarum spatio, (cum in quavis deligatione ultra tres uncia purulentæ materiæ exstillassent,) disperebat. Aderat autem adhuc sinus, seu canalis versus sinistrum latus, trium digitorum latitudine sub integumentis communibus reptans. Hunc aliis subsidiis frustra tentatis lege artis dissecui. Optime sic omnia videbantur esse constituta; symptomata cessabant, neque ullum in actionibus vitalibus, naturalibus, & animalibus, vitium observari poterat; cessabat quoque pus, & plaga, instar vulneris recentis adparens, nullius videbatur momenti; ægrum itaque deserebam, & quæ ad conglutinanda ulceris labia pertinebant, Chirurgo committebam. Duo autem vix præteriere dies, cum Chirurgus animo valde turbato me conveniret, & quod in ultima deligatione ægro multum ejulante, vociferante, & corpusculum in varias regiones movente, haud exigua puris quantitas per foraminulum, vix ac ne vix quidem percipiendum, exstillasset, narraret, meumque consilium expeteret. In locum itaque adfectum de novo inquirens mediante sonda subtili, plura detegebam foraminula exigua, quibus turundulas immittere, sequenti autem die spongiam ceratam adplicare iussi, unde ingens mox sequebatur canaliculorum dilatatio, præcipuus autem qui aderat ductus, sub musculo pectorali majori sese occultabat. Chirurgi, anatomia & actionis musculorum ignari, consilium statim erat, transversim dictum dissecare musculum, sicque sinum sub eo latentem in apicem producere. Rejeto autem hoc consilio, cumque animadverterem, ductum hunc nullam fere amplius plorare materiam, neque externe

quic-

quicquam p. n. percipi posse, sola compressione l. a. instituta ductum hunc ad consolidationem perducebam. In altero autem plagæ latere, versus sternum, alium observabam ductum vel sinum, oblique progredientem & in cavitatem pectoris penetrantem, qui quotidie multum puris, præcipue si æger valde clamaret, & corpusculum in omnem regionem moveret, eructabat. Huic ductui, prius spongia cerata dilatato, adpropriatam injectionem ope syringæ curavi immittendam. Opportune ante breve tempus celeberr. Amstelodamensium Medicus, *Joann. Daniel SCHLICHTINGIUS* litteras ad me dederat humanissimas, in quibus inter alia, se annuo spatio Empyema in mediastino situm, per injectionem spiritus vini rectificatissimi, vel solius, vel cum paulillo Essentiæ Myrrhæ remixti, curasse referebat. Hanc ergo injectionem, Chirurgo licet plus vice simplici contradicente (quippe qui suam potius ordinariam, ex aqua calcis vivæ &c. constantem, adhibere mallebat, in præsentī casu etiam experiri constituebam. Facta injectione æger ob dolorem, pedibus manibusque calcitrando, & fortiter in- & expirando, purulentam in cavitate thoracis stagnantem materiam vi quasi exprimebat. Sibilus quoque pulmonum & vesicularum pulmonis introitus in aperturam ulceris manifeste observabatur. Chirurgus tandem laborum pertæsus, cum ultra quadrimestre curæ jam impendissemus, & ulcus in fistulam callosam degeneraturum extimesceret, nullaque sanationis spes ipsi superesse videretur, nova & ampla incisione ulcus, audaci sane conatu, dilatare, imo costas incidere volebat. Sed constanter, ne æger puellus tener, & a vi morbi debilitatus, in præsentissimum vitæ discrimen conjiceretur, renui, cum vires, locus quoque, ob vasorum, nervorum & musculorum situm, ejusmodi dilatationem haud admittebat. Sedulo itaque & pertinaciter dictæ jam methodo insistere duxi **consultius**. Interne autem præter

laxantia grata ex resina Jalappæ in emulsionem l. a. redacta & edulcorata, nihil quicquam neque vi, neque verborum lenociniis adsumere volebat. Semestri itaque spatio præterlapso, aliquando cessante interdum materiæ purulentæ effluxu, spes sanationis mox mox futuræ adfulgebat. Hoc potissimum tunc observari poterat, cum capitis capillati superficies, tinea & ulcusculis manantibus maleque olentibus nonnunquam infestaretur; quibus vero sponte iterum exsiccatis, materia peccans, statim ex pectore iterum exitum quærebat. Naturæ ductum & in hoc passu sequi admodum duxi proficuum. Chirurgus itaque, ut capiti emplastrum de betonica, cum pauxillo emplastri vesicatorii remixtum, per sex vel octo horas parti imponeret capillatæ, injunxi; qui vero rem negligenter tractans non solum æquales dictorum emplastrorum partes sumsit, sed & me absente (cum peregre iter mihi faciendum erat) ultra 24. horas in capite reliquit. Primo itaque diluculo accersitus puellum fere exanimem & summis infestatum symptomatibus, inveni. Febris, sitis, calor maximus, stranguria, mictus cruentus, aliæque symptomata urgebant, imo convulsio-num mox mox futurarum indicia sese manifestabant. Remoto emplastro fumus foetidus, instar camini fumantis, spectaculo sane curioso, ex capite prodibat. Externe itaque vitis foliis adplicatis, interne cordialia, analeptica, demulcentia varia grataque, præcipue autem emulsionis forma, præscribendam, quibus effeci, ut æger pauco temporis spatio iterum refocillaretur. Ab hoc tempore caput denuo ulcusculis foedari coepit, & quotidie haud levem puris quantitatem ploravit. Cum itaque injectionem in cavitatem pectoris sedulo continuarem, voti tandem trimestri spatio factus sum compos, & indefesso studio spe semel concepta haud excidi; ulcus enim tandem firmam atque perfectam admittebat consolidationem, quæ jam per integrum annum,

num, & quod excurrit, constans fuit, ita quidem ut cum puer a prima nativitate semper anhelosus fuerit, & pectoris infarctu, cum macie corporis, laboraverit, jam liberrime respiret, obesus fiat, & athleticè valeat.

Sistit hic casus iterum luculentum sane exemplum *μεταστροφῆς & αυτοκαταίτης* naturæ, cujus Medicum interdum esse Ministrum, interdum Ministrum, & hæc docet observatio. Natura dux optima, nec facile errat, ipsius qui infistit vestigiis; illa flante prospere navigat, uti scite SENECA loquitur. Naturam sequentibus omnia facilia & expedita sunt, contra illam viventibus non alia vita est, quam contra aquam navigantibus, sicuti Nicol. TULPIUS *Obs. p. 67.* ratiocinatur.

(*Rintelio Halam missa d. 29. Julii 1749.*)

OBSERVATIO LXXIX.

Dn. D. JOANN. BERN. de FISCHER.

De

Krakatiza.

Cum sub hujus anni initium primum meum pensum Academiae illustri solverem, & in præmissis pollicerer, me debito pro studio annis sequentibus observatiunculas quasdam largiturum, non quidem mens fuit sub ejusdem hujus anni finem promissis stare, cum peni ipsius primi impressionem nondum factam esse scirem. Inter primas tamen observationes illam, de Zoophyto marino caudato, *Krakatiza* vocato, communicare jam tum mecum constitui, cum in *Commerc. litter. Norimb. Ann. MDCGXXI. Hebd. 23. pag. 180.* a celeb. BRÜCKMANNO communicatam ejus brevem descriptionem cum figura, sub animalis pelliti forma, of-

fenderem, simulque fallitatem ejus mirarer, & animadvert-
 terem. Interim non properandam esse hanc communica-
 tionem ex supra allegatis rationibus putabam. Nihilo mi-
 nus, cum hoc ipso anno inciderem in Collectiones œcono-
 micas, quæ Lipsiæ publicantur, sub titulo: *Leipziger
 Sammlungen von allerhand zum Land- und Stadt-Wirth-
 schaftlichen &c. Nachrichten, & Fascic. 26. 33. & 34.* in-
 venirem relationes quasdam de rege glirium, & recordar-
 er, *Krakatizam* quondam regem glirium marinum octo cau-
 datum creditum fuisse, veritati nullas amplius ponere indu-
 cias, sed in historiæ naturalis commodum, quid sit *Kraka-
 tiza* docere statui. Quæ in allegatis fasciculis œconomicis
 hac de re exponuntur, coincidunt in glirium aliquot, cau-
 dis suis connexorum, inventam gregem; qualis olim re-
 perta esse dicitur & curiositatis gratia in aula Weissenfelsii
 depicta asservari, *Fascic. 33. p. 778.* asseritur, simulque hanc
 congregationem coitum pro fine habuisse putatur. Mitto
 hujus opinionis examen, nec non ejusdem, quæ, connexio-
 nem talem caudarum, glirium juniorum securiorem deten-
 tionem pro scopo habere supponit, ne prolixus sim; addo
 tamen aliam opinionem, an forsitan hæc connexio glirium
 per caudas somno vel languori hyemali faveat, cui glires per
 hyemem indulgere dicuntur, & foetui communi sic inter-
 viat. Quicquid autem sit, tamen hæc glirium congrega-
 tio in caudatam societatem nullam speciem regiæ cujusdam
 figuræ indicat, cum præterea incognitum & inauditum sit,
 glires rempublicam vel imperium constituere, cui caput vel
 monarcha præesset, qualis in quibusdam animalibus præ-
 sumitur & dicitur. Gaudeant autem rege glires, certe *Kra-
 katizæ* nomen ipsi non competit.

Præmittendam nunc censeo clariss. BRÜCKMANNI, ex
 loco supra citato petendam, recensionem, quæ in sequen-
 tibus consistit: „*Krakatiza* animal est natatile, & incola
 Ponti

„ Ponti Euxini, a nemine, quantum scio, haëtenus descrip-
 „ tum & delineatum. Hujus pellem detractam, & lana in-
 „ farcta expansam, Petropoli in Germaniam missam, sistit
 „ figura adjecta, in magnitudine naturali, quoad corpus, &
 „ octo caudas, accuratè depicta, quam in ulteriorem inqui-
 „ sitionem studiosis rerum naturalium propono. Vir iste
 „ Petropolitanus, qui istud animalculum transmisit, scientias
 „ autem naturales nunquam excoluit, sequentia tantum
 „ literis germanicis adjecit: *Crakatizza est piscis pretiosus,*
 „ *in mari nigro habitans, septem vel octo caudis, in cor-*
 „ *poris extremo, instructus. Hujus animalculi marini tria*
 „ *exemplaria, tanquam donum peculiare, & rarissimum quid,*
 „ *ad Regni Cancellarium Principem de Cernasky, nec non*
 „ *ad Imperatricem gloriosissimæ memoriæ, superiori anno*
 „ *Petropolin translata sunt.* Monstrum certe non est, ut
 „ quidam putarunt, hoc enim vel ex eo probari potest, quod
 „ tria ejusdem conditionis specimina hujus animalis, uno
 „ eodemque tempore Petropolin missa sunt. Num vero
 „ sit *piscis*, pro vero affirmare non audeo: ad *caput Me-*
 „ *dusæ*, maris Caspii incolam & multis caudis superbien-
 „ tem, pariter non pertinet; pellis intuitu potius ad *Lutras*
 „ vel *feles aquaticas* à me refertur, utpote cum quibus ali-
 „ qualem habet similitudinem, sed hoc assertum quoque
 „ conjectura tantum est; forsitan alius, qui hanc figuram vi-
 „ det, factamque relationem brevem hanc, ut ut mancam,
 „ legit, meliora certioraque de hoc animalculo caudato, si-
 „ bi melius noto, cum orbe literario communicare pote-
 „ rit „

Vidi itaque figuram, & recensioem, brevem quidem,
 sed non adeo mancam, quam falsam, legi, & meliora certio-
 raque de *Krakatiza* communicabo. Notum tamen prius
 faciendum existimo, mihi, cum Petropoli non solum Impe-
 ratricis ANNÆ, gloriosissimæ memoriæ, ad obitum us-
 que,

que, Personæ Medicus existerem, sed & altero munere Archiatri, res medicas per Imperium dirigentis, fungerer, quicquid rarioris rei ex triplici regno Naturæ, vel ad Imperatricem b. m. vel ad Principem *Czerkasky* (male *Cernasky*) cujus favore semper gavissus sum, missum fuit, meis semper oculis gratiosissime expositum fuisse, vel quicquid mihi a Chirurgis, Pharmacopœis, & Medicis ex diffitis locis, quoad res naturales, rarum missum fuit, eorum oculis semper exposuisse, nunquam autem tale animal, nec tales exuvias, quas a viro quodam Petropolitano missas clariss. BRÜCKMANNUS tenet, vidisse. Hoc equidem bene memini, clarissimum BRÜCKMANNUM anno 1739. & sequ. humanissimas ad me dedisse literas, & catalogo mediante, varias res naturales, & inter illas quoque *Krakatizam* octo caudarum, glirium regem, Pontique Euxini incolam, sibi expetiisse; & quantum post incendium urbis, & simul Pharmacopolii Imperialis, in quo recondita habebam innumera Imperii Rusfici rariora, mihi licuit, ejus desiderio lubentissime satisfacisse, mittendo illas vel directe navibus Lubecam tendentibus, vel per ambages, Halam ad filium meum, tunc temporis ibi studiis incumbentem, ut cum Dn. D. BRÜCKMANNO illas communicaret, quod & factum esse novi. Recordor etiam optime, me celeb. BRÜCKMANNO in responsoriis notum fecisse, quod post multam inquisitionem nullam expiscari potuerim de *Krakatiza* notitiam, simulque recordor, illum in secundis literis, de vera existentia talis animalis, *Krakatiza* vocati, se certum esse, asseruisse.

Incidit tamen, antè discessum meum Petroburgo, qui sub anni 1742. initium contigit, forte fortuna mentio *Krakatiza* apud Medicum quendam Græcum, jam ex rebus humanis exemptum, quo nomine audito, an haberet vlr mentionem faciens ejus notitiam, inquisivi. Quidni, respondebat? servamus enim illud inter cibos nostros jejunales; &

quadrupedis caput lutrinum vel glirinum, pertinere judico **). Vocem ipsam in nullis Lexicis græcis, ut tamen putaram, nec mentionem ejus apud ARISTOTELEM, aliosve græcos Auctores, inveni; forsan, quod *Krakatiza* tunc temporis nondum inter edulia sumta fuerit: opinor itaque esse denominationem Tataricam vel Turcicam: nec est *Krakatiza* rarum quoddam insectum Ponti Euxini, sed sat copiose invenitur in ejus littoribus occidentalibus. Consideratu digna est ejus substantiæ crasis, quod, cum jam per septem annos illud possideam, nec nisi simplice charta testam servaverim, vermiculi nullatenus illud arroserint.

Exhibebatur mihi haud longo intervallo post aliud edulium jejunale, *Potarga* dictum, quod nihil aliud est, quam theca ovarii piscis marini, quem *Thymallum* esse opinatur ELSHOLTZIUS in Diætetico, quatuor pollices longa, & unum crassa, quod uti ovula Sturionis, *Carviar*, tempore jejunali cibus aliis apponitur.

Condita itaque meliore quadam notitia de *Krakatiza*, quid de depictis, in loco supra citato, exuviis tenendum sit, facile liquet.

Cum supra mentionem fecerim muneris mei medici duplicis, quo in aula Imperiali Russica functus sum, haud in-

---

***) Exacta illa ad naturam diligentissime facta delineatio, quam Fig. 1. Tab. X. sistit, abunde satis monstrat, *Krakatizam* nil aliud esse, quam *primam & secundam speciem Polyporum RONDELETII*, quorum partem pronam, seu inferiorem, in icone exhibet GESNERUS *Histor. animal. Lib. IV. pag. 739. Edit. Francof. de ann. 1604* A. E. BÜCHNER.

inconcinnum fore arbitror, ad historiæ medicæ hodiernæ notitiam, addere, in quo consistant hæc munera medica in Imperio Russico. Usitatissimus nunc est titulus *Archiatri*, illius Medici, qui Principis cujusdam salutem tuetur, & cum sæpissime Princeps plures Medicos in hunc finem stipendio donet, omnes appellantur Principis Medici, *Archiatri*, nempe *ἰατροὶ τῆ ἀρχῆς*. Aliter se autem res habet in Russia; ibi Princeps duos communiter pro salute sua tuenda Medicos stipendio alit, quorum alter primariam curam habet salutis Principis, & semi-germanico titulo vocatur *Leib-Medicus*; alter autem, si non unice, tamen primario, rerum medicarum curam gerit, quo res medicæ per totum Imperium bene & in publici commodum dirigantur; & ex hoc capite nuncupatur *Archiater*, *primarius Medicus*, *Premier Medicin*, pro usitatione gallica, origine vocis græcæ autem, *ἀρχος τῶν ἰατρῶν*; eodem modo, quo etiam in Suecia senior aulæ Medicus & Præses Collegii Medici *Archiater* nuncupatur, & quidem olim solus hoc titulo: quorum nuperus, *Urbanus* HIÆRNE, grandævus factus, ob bene merita, aliquot annis ante obitum titulo *Gubernatoris*, *Lands-Hœffding*, ornabatur. Interim nec officium Medici primarii, vel *Archiatri* Regis Galliæ, nec Regis Sueciæ, adeo amplo rerum circuitu circumscribitur, quoad res medicas dirigendas, quam Russiæ *Archiater*: hic enim auctoritate instructus est, Medicos, Chirurgos & Pharmacopœos, ubi desunt, vocandi, & salaria ipsis, pro constituto modo, destinandi, imo distribuendi, simulque invigilandi, ut quilibet officia sua, quo locatus est loco, debite peragat. Hinc, simulac aliquis illorum in his peragendis deficit, querelæ contra illos moventur, ac *Archiatro* deferuntur a Præfectis supremis, vel Collegiis Imperii, quorum res medicas, secundum regulas præscriptas disponere & agere devincti sunt. *Archiater* eum in finem ex ærario ipsi concredito, plurimo-

rum Medicorum, Pharmacopœorum, & Chirurgorum; nec non Cancellariæ suæ ministrorum, salaria disponit, ip-sisque pro certo modo, commendatione, meritoque, illa mi-nuendi vel augendi potestatem habet.

Archiatri præterea est, omnia a summo Imperante circa res medicas placita & jussa exsequi, quin Imperanti, quæ Im-perii commodum ex fonte medico promovere possunt, pro-ponere. Hæc duo officia autem interdum uni eidemque Medico, sub duplici titulo, concredita sunt.

(Petropoli Halam missa d. 9. Septembr. 1749.)

OBSERVATIO LXXX.

Dn. D. CHRISTIAN. FIDEJUST. SILBER-SCHLAG.

De

*Fractura ossis femoris in extremitate superiori,
sine violentia externa, absque membri motu
& nullo diuturno prægresso dolore
facta.*

Parens beatus, D. Joh. Casp. Silberschlag, ultra dimidium seculum Physicus & Ohrdruffii Poliater, paucis ante obitum suum annis, quum ipse ego sedulam jam praxi navarem operam, sequentem notatu maxime dignum observavit casum: Pannificis cujusdam Ohrdruffiensis vidua, 50. & quod excurrit, annorum, cancro mammaram per anni circiter quadrantem, non sine gravibus in pectore doloribus, decumbens, die 24. Januar. hora quarta pomeridiana derepente insigni quodam maximeque acuto in femore sinistro, ver-

versus inguina excurrente, corripitur dolore, alta voce simul clamitans: *Ach es will mir jemand mein Bein zerbrechen!* Filia, cum alia muliere in hypocausto tum temporis præsens, statim accurrit, pedemque arripiens fragorem audit, quasi radix quædam crassa, vel baculus, per medium diffringeretur, (*als wenn man eine Rübe zerbräche*) eoque ipso pedem a consueta sua sede remotum pauloque incurvatum conspicit. Chirurgus statim accersitus fracturam, circa caput ossis femoris magnum, transversim factam, observat, decenterque deligat; ægra vero febre lenta superveniente & in hecticam transeunte, post aliquot hebdomadam intervallum tandem moritur.

Scholium.

Circa hunc re vera admodum notabilem vixque ab aliis observatum casum sequentia inprimis notanda mihi videntur momenta:

1) Licet fracturarum levi de causa factarum hincinde adductæ ab Auctoribus deprehendantur observationes, veluti apud SCHENCKIUM *rarar. Observat. Lib. V. Obs. 7. 8. § 240.* HILDANUM *Chirurg. Cent. II. Obs. 66. § 68.* BLANCARDUM *Anatom. pract. Obs. 4.*; tales tamen omnes exhibent saltem casus, ubi fracturæ non sine antegresso & per aliquot dies durante dolore, vel prægressa violentia aliqua, vel aliquali membri motu contingere, cum e contrario nulla hic contusio, nec distorsio, multo minus convulsiones, vel ulla, ne minima quidem, violentia præcesserit, siquidem 2) huncce pedem per aliquod tempus immobilem ægra habuit, necullo modo, nisi filiæ, vel alterius cujusdam personæ, adminiculo, movere, vel ex uno in alium locum reponere potuit; quemadmodum etiam 3) ægra ante fracturam per aliquot horas immota, pede in recta linea collocato, ja-

cuit, eundemque nemo ullo modo attigit ; neque 4) ægra eodem die ante fracturam extra lectum in alium transportata fuit locum, ipsaque 5) pedem dextrum, quem alias hinc inde movere potuit, sinistro a se impositum fuisse negavit. Præterea 6) humorum acredinem, quæ in hacce paupercula & diætæ regulis parum obediente, inprimis ob canceri præsentiam, prorsus haud neganda, ansam huic fracturæ præbuisse, osque illud antea inde corrosum fuisse, propterea vix probabile videtur, quod nec ante, nec post meridiem dicti diei, neque per totum decubitus tempus, usque ad ipsum fracturæ momentum, ullum femoris dolorem ægra percepit, nec tam sonorus, inter factam fracturam, exaudire fragor, multo minus tam acutus & maxime sensibilis in ipso fracturæ momento, dolor percipi potuerit, si os cariosum & fragile jam jam extitisset, unde potius illud adhuc solidum & firmum fuit æstimandum, dum 7) post mortem facta partis læsæ lustratio confirmavit, quod os femoris fractum satis adhuc durum, nec ullo modo corrosum, ipsaque fractura tam æqualis, ac si ferra discissa fuerit. Vulgus conjiciebat culpam in supra naturales causas, & incantationem accusabat, ob suspicionem variam ; sed si neque violentia externa a contusione vel distorsione, neque notoria læsio interna ex ossis carie aut convulsionibus, in membro doloris hætenus experte, hic admittenda est, veram hinc physicam causam aliis sagacioribus & prudentioribus eruendam relinquo, dum verisimile mihi sane haud videtur, quod juxta aliorum sententiam, contractio in pede immobili spasmodica tam subito exoriri, ac simul os admodum durum, totiusque corporis crassissimum, ipso quasi momento frangere potuerit.

(*Ohrdruffio Halam missa d. 22. Septembr. 1749.*)

OBSERVATIO LXXXI.

Dn. D. JOANN. MARTINI BREHM.

Ossis femoris fractura obliqua lethalis.

Matrona honesta, uxor viri optime de republica meriti, annorum fere septuaginta, potui vini sublimati fere usque ad extremum vitæ halitum dedita, cachexia laborans, in area domus suæ ex improvise, cum eodem tempore fascem majorum clavium femori dextro annexam gestaret, super glaciem concidebat, resurgens autem scalam ascendebat inque hypocaustum suum se conferebat, in quo denuo corruerat, hocque facto de dolore femoris, latitudine unius manus supra genu, conquerebatur, subsequente dein & brevi post admodum invalescente tumore ingenti, maculis lividis cincto, in illa maxime regione, ubi claves adpensos gestaverat. Per integrum quidem mensem resolventia & discutientia externa sedulo adhibebantur remedia, absque tamen ulla subsequuta tumoris diminutione, licet nullum interim amplius ægra sentiret dolorem. Tandem dum pedibus ea insistere tentabat, affricum quendam insolitum (*ein-knorbeln*) in pede animadvertit, nec tamen fundamentum mali tunc perscrutari poterat, donec, elapso iterum menstruo spatio, Medicus vocatus affricum illum supra genu observaret & de fractura ossis femoris suspicionem moveret, unde Chirurgi simul adhibebatur opera, qui per integras tredecim hebdomades ferulas applicavit, methodoque consueta femur deligavit. Ast, primis tribus quatuorve hebdomadibus vix elapsis, statim tumor satis ingens cedematosus femur ad extrema pedis usque, occupavit, ut idcirco tertio quolibet die, mediante leni scarificatione in femore instituta, serum ibidem collectum & stagnans educere cogere-

geremur. De doloribus plane non conquerebatur per totum morbi tempus, uno saltem alterove die exceptis, in quibus vehementes punctorios, per totum femur excurrentes, se persentiscere adferebat, qui postmodum iterum evanuerunt. De reliquo omnia satis erant tolerabilia, siquidem nec inflammatio, nec suppuratio, nec aliud quoddam fonticum aderat symptoma. Adpetitus interim, qui jam antea quam maxime imminutus erat, nunc penitus prostratus adparebat, & unice saltem adhuc potu spiritus frumenti delectabatur ægra, eoque solo se conservari adferebat. Tandem superveniente hæctica febre, viribus omnibus profus absumentis, placide extincta fuit.

Post mortem sectione in læsum, diffractum, tumidum, nodisque affectum hocce inquirebatur femur, eaque facta, deprehendebatur os ipsum femoris non ad amussim transverse, sed oblique diffractum esse, prout Fig. 4. Tab. IX. monstrat & ne vestigium quidem materiæ collectæ aut supurationis, sed statim, incisione facta, solummodo nigri atque coagulati sanguinis grumi, pugni magnitudinem æquantés, qui circa poplitem subsederant, tanta in copia inveniebantur, ut olla, integram capiens mensuram, iisdem repleta fuerit. Subter hunc sanguinem coagulatum ingens adhuc quantitas fibrillarum carnearum, ab acutis ossibus dilaceratarum & discerptarum, quæ in minimas partes diviso, divulso, lacerato, ac deerso panno, aut lignorum ramentis similes erant, & per acuminata & aspera hæc ossa de musculis, vasto interno, recto, gracili & semimembranoso, sensim attritæ & abrasæ fuerunt, ut nihil fere, præter tendines solos, ibi relictum comparuerit, qui absque dubio ob tenacitatem magis obstiterunt, & idcirco quasi frustra, ovorum columbinorum magnitudinem superantia, repræsentarunt, atque cum supra memoratis fibrillis carnis dilaceratis nodosas illas protuberantias, in femore simul adparentes, formarunt.

marunt. Os ipsum femoris, cum medulla in illo contenta, nullam monstrabat corruptionem, aut qualemcunque cariem; nullæ etiam circa fracturam aderant festucæ, nec tamen (quod maxime mirandum) durante toto illo quadrimestri spatio qualècunque saltem initium coalescentiæ utrarumque extremitatum dehiscensium, mediante callo, factum erat, procul dubio ob humorum per nimium spiritus frumenti abusum inductam cacochymiam & plenarium gelatinosarum laudabilium partium, conglutinationem talem maxime perficientium, defectum.

OBSERVATIO LXXXII.

Dn. D. JOANN. MARTIN. BREHM.

Fœtus octimestris, cum secundinis pinguedine obductis, subnigrisque glandulis scirrhis repletis, in lucem editus.

Fœmina, ferme quadragenaria, duobus circiter mensibus ante conceptionem hæmorrhagia uteri corripitur immodica, sub qua ingens sanguinis sinceri tam fluidi, quam coagulati, posteaque haud minor materiæ adeo foetidæ copia per duas vel tres hebdomades e genitalibus prodiit, ut nec ipsa, nec adstantes, summam illam tolerare potuerint graveolentiam. Convenientibus tandem remediis mitigata hacce extraordinaria excretionem, subsecutaque postmodum ingravidatione, primis ejusdem mensibus satis bene se se habuit, integro manente adpetitu, somno, & reliquis functionibus naturalibus, unde etiam post quintum mensem, sumto prius laxante remedio, venæsectionem præservatoriam in brachio instituit, felicem dein partum debito tempore expe-

Etans & exoptans. Ob crebriores autem & vehementiores iracundas animi commotiones procul dubio contingebat, ut octavo mense præmaturo partu, absque ullis doloribus foetum excluderet, subsequente satis notabili quantitate nigrissimi & satis spissi sanguinis. Foetus ipse quoad externam formam perfectus & legitime constitutus erat, unico hoc excepto, quod os frontis a radice nasi, versus coronalem futuram, duorum circiter digitorum latitudine divisum apparet, & cavitatem quandam, intra quam pollex abscondi poterat, formaret, quæ cute saltem tegebatur, subiectumque & facile per eandem prominens includebat cerebrum. Tempora, frons & universa superior capitis peripheria, squamis ex rubro - albescens, lichenum, vel achorum ad instar, tecta erant, quæ procul dubio ex dyscrasia humorum matris, quam nimio ciborum acidorum & salitorum abusu, durante hac graviditate, sibi conciliaverat, ortum duxerunt, prout hoc exemplo non absimili probat GARMANNUS in *Epistolis*, Cent. III. Epist. 73. p. 308. Ceterum adeo macilentus erat hic foetus, ut ossa sola fere cute tecta adparerent, quæ insimul adeo flaccida erat, ut facili negotio undique complicari quasi & corrugari potuerit. Placenta vero uterina undique duorum digitorum crassitie obducta erat pinguedine, simulque multis glandulis subnigris & scirrhis hinc inde obsita deprehendebatur; unde facile adparet, quod, retentis sic & subsistentibus intrahanc partem utilissimis gelatinosis & oleosis massæ sanguineæ partibus, foetui alias in nutrimentum & augmentum corporis cedentibus, necessario is adeo extenuari, & infecuta sic, ob atrophiam talem, præmatura morte, citius quoque ex utero materno exturbari debuerit.

(Smalcaldia Halam missæ d. 28. Septembr. 1749.)

OBSERVATIO LXXXIII.

Dn. D. JOANN. CONRAD. TRUMPHIL.

De

Delirio ex Apoplexia orto.

Febrem apoplexiæ supervenientem in bonis esse habendam, ab HIPPOCRATE jam dudum edocti sumus. Experientia hoc & in nostris terris confirmat, quamvis non semper motus febrilis stasi in cerebro resolvendæ sufficiat, præcipue si major jam jam adest fibrarum debilitas, adeoque etiam certa prædictio de recuperanda sanitate non ubique formari debeat. Supervenit vero etiam interdum apoplexiæ mentis emotio & delirium, quo in casu an sperandum sit, hoc pariter, uti febrem, disparente gravi illo morbo, esse cessaturum, nondum sane certo constat; ad minimum certum est, in senibus rarius id contingere. Obtigit tamen mihi nuper exemplum, quod me edocuit, quandoque etiam senes iterum a tali delirio liberari. Virgo nempe septuagenaria, per plures annos hætenus tussi humida, cum difficili respiratione laborans, tempestate mense Januario a. c. horrida magis reddita, insolitam persentiscit debilitatem; expectoratio fatis hætenus libera, cessat, succedit asthma & suffocatio, inclinatio in soporem, & brevi post apoplexia, cum paralyfi linguæ, in hemiplegiam dein desinens. In consilium vocatus statim venæsectionem & vesicatorii adplicationem commendabam, quod utrumque tamen remedium ægra renuebat, & præter externa spirituosa fragrantia, pro odoratu præscripta, sequentis tantum potionis duo vel tria cochlearia subinde assumebat: Rec. Aqu. Meliss. ℥iij. aqu. flor. Paralyf. Ceras, nigr. ana ℥ij. aqu. antepil. Lang. ℥j. pulv.

Marchion. ʒj. Nitr. dep. Elæosacch. Meliss. ana ʒß. spir. falis armon ʒij. Syr. de Canela ʒß. M. D. ad Vitr. Postero die statim aderat febricula & delirium, quod sequente die magis adaugebatur, febrili interim motu iterum evanescente. Quarto demum die ita ingravescebat hocce delirium, ut vix quatuor adstantes ægrotam in lecto continere potuerint, dumque vesicatorium interim nuchæ erat adplicatum, nunc quoque venæsectio in pede instituebatur & ʒviiij. sanguinis emittebantur, unde sequente nocte vehementia delirii quadantenus imminuta deprehendebatur. Adsumferat hætenus ægra nocturnis horis frequentius emulsionem ex amygd. dulc. & semine Papav. alb. paratam, cujus libræ j. nunc arcani duplic. ʒij. & Camphor. gr. iv. addebam, unde sexta nocte subinde per dimidiam vel integram horam dormibat, & delirium magis adhuc remittebat, ita ut nono tandem die prorsus restituta iterum adparuerit, redeunte simul pristino asthma, tussi & expectoratione. Non tamen admodum diu durarunt hæ induciæ, siquidem tertio abhinc mense, ingravescente denuo priore debilitate, cum scriptioni antea adhuc vacasset, ex improvise recurrente apoplexia, subito extincta fuit.

OBSERVATIO LXXXIV.

Dn. D. EBERHARD. FRIDER. BLANCHOT.

De

Monstro singulari, sine collo & spinâ dorsi a meretrice pregnato.

Neque multitudo immensa, neque varietas innumera, monstrorum undiquaque fusius descriptorum, deterere

rere me potuit, quo minus aliquam ad minimum, de singulari hocce in confiniis nostris a meretrice in lucem edito monstroso foetu, suppeditarem notitiam, inprimis cum is præ multis aliis hujus generis notatu magis dignus sit, & peculiarem quandam majorem sibi vindicare videatur attentionem. Anno nimirum 1744. d. 20. Octobr. in pago *Reisten*, ad Præfecturam Bebenhusanam spectante, infans monstrosus, masculini sexus, ex furtivo amore genitus, nascebatur mortuus, & legali sectioni, præfente Physico ordinario, Dn. Prof. *Bacmeistero*, a Chirurgo jurato, *Reisero*, subjicebatur, in quo sequentia potissimum observabantur. Quoad magnitudinem & externam formam trunci artuumque nihil plane præternaturale conspiciendum se obtulit; nullus enim excessus magnitudinis, vel etiam defectus notabatur, unguesque perfecti maturitatis & perfectionis totius corporis sufficiens præbebant testimonium. Quæ vero monstri titulum huic infanti conciliabant, sequentia erant:

1) Colli defectus totalis ita ut mentum cum pectore in unum coiret, nullo adparente colli vestigio, neque ulla præfente vertebra colli, uti patet ex fig. 2. Tab. X.

2) Caput totum quantum adeo recurvum, ut planities frontis non in facie adpareret; os siquidem frontis, quod situs reliquarum partium indigitabat, ossis bregmatis locum occupabat, ac fontanella consequenter eo in loco demum adparebat, ubi naturaliter os occipitis per futuram lambdoideam cum ossibus parietalibus connectitur. Occiput vero adeo re- & quasi introflexum erat, ut in vertebrarum colli loco quærendum fuerit. Sic & situs organorum sensuum externorum minime naturali respondebat; os enim in pinnarum narium loco adparuit, & quidem labiis paululum distantibus, apiceque linguæ prominente.

3) Loco frontis erat nasus valde depressus, ita ut radix nasi in suprema faciei parte posita adpareret, ubi ex utroque la-

tere oculi, & quidem valde prominentes, conspiciantur, adeo, ut cornua quasi minus accurate aspicienti repræsentarent, dum & locus conveniebat cum ea regione, ubi in vitulis cornicula prodire solent. Ex relatione obstetricis habemus, oculos post partum nudos & apertos fuisse, quos tamen nos palpebris clausis invenimus.

4) Auriculæ vero, capite penitus, uti ex dictis patet, retroflexo, axillis incumbabant incurvatæ,

5) Fontanella, circum circa capillis cincta, colorem ex cœruleo viridem, a sanguine sugillato, induxit, immo & actu sanguine adhuc madebat; erat enim in dorso spatium sex digitorum, a fontanella ad dorsum usque, hoc colore tinctum, quemadmodum etiam extremitates & fasciolæ sanguine conspurcatæ fuerunt, atque sanguis, uti obstetrix referebat, infante in lucem prodeunte ex ea regione quasi transfudavit.

6) Remotis vero integumentis communibus, cum pericranio, in conspectum veniebat cranii depressio quædam eo in loco, ubi alias os frontis per futuram coronalem ossi bregmatis jungitur, & capiebat circiter nucem avellanam mediæ magnitudinis ejus profunditas, quæ tamen convexitati ossis frontalis & fontanellæ parum seu nihil detraxit.

7) Aperto cranio meningibus quidem superficies interna erat vestita, sub hisce vero ne mica quidem substantiæ cerebri latebat, sed plane nihil ejus loco reperiebatur.

8) Dissectis vero cartilaginibus costarum, remotoque sterno, id demum oculis se exhibuit, quod omnium admirationem hujus monstri auxit. Divisum quidem per mediastinum *medium ventrem*, observavimus in duas cavitates suas naturales, quæ vero cavitates continebant partes nequaquam hic quærendas; dextra enim in cavitate cor, pericardio suo involutum, immediate diaphragmati incubuit, inclinante apice ejus versus mediastinum, ac ventriculo dextro, interven-
tu pericardii, costis, ventriculo autem sinistro partem pulmo-
num

num attingente. De reliquo illud plane conveniebat cum corde naturali, tam quoad magnitudinem, quam figuram.

9) Pulmo autem omnem reliquam hujus cavitatis dextræ partem replebat, statim sub maxilla inferiori incipiens, & sub corde ad diaphragma usque pergens; ubi notatu dignissimum est, laryngem non per asperam artèriam cum tubulis bronchialibus conjunctam fuisse, dum quinque illæ cartilaginee, laryngem constituentes, immediate cum ipsa substantia pulmonum conjunctæ erant.

10) Pars pulmonum in margine exteriori cum mediastino, & interne inferius cum pericardio concrevit, ita, ut illæso mediastino ac pericardio cultri acies non sufficeret ad pulmonem separandum.

11) De reliquo color naturalis (quatenus scilicet colori credere licet) testimonium perhibuit de pulmonum incolumitate. Hoc vero admirationi dignum, quod unicus tantum lobe adfuerit pulmonalis, qui tamen in margine per leves incisiones distinctos lobulos mentitus est, ex quibus unus sub mediastino in cavitate pectoris sinistram transgressus, cum & vicissim ex cavitate sinistra, inferius magis, itidem per mediastinum pars, licet exigua, ex intestinis tenuibus, quæ in cavitate pectoris sinistra latebant, in cavitate dextram irrepfit, ubi, formato quasi semicirculo ibidem, iterum continuo filo in sinistrum pectoris latus transiit.

12) In ipsa vero sinistra parte contentæ erant eæ partes, quarum sedem natura abdomen alias esse voluit, & quidem inferius adhuc, supra tamen diaphragma, collocatus erat ventriculus, cardia cum fundo ejus sursum, pyloro deorsum vergente. Ab hoc (scilicet a pyloro) intestina tenuia oblonge in circulum ducta pendebant, partemque maxime superiorem hujus cavernæ, ad claviculam usque sinistram, occupabant, ex quibus *duodenum* bile repletum ac tinctum adparebat.

13) Hisce incumbemat supra jam descriptus lobulus pulmonalis, & magis deorsum ex sinistro latere *lien* sub costis prodibat. Hisce partibus omnibus & singulis color & figura erat quam maxime naturalis.

14) Hepar vero sub costis spuriiis se proripiens in dextro latere partem diaphragmatis obtexit, & quidem tantæ magnitudinis, ut respectu reliquorum viscerum satis magnum dixeris. Sic ne fingere quidem licebat, quid sacculus peritonæi contineret, qui tamen se satis oneratum sistebat.

15) Cum vero in eo erat, ut hepar separaretur & eximeretur, detecta demum fuit communicatio harum partium, loco peccantium, ex cavitate sinistra pectoris cum abdomine per aperturam quandam plane singularem diaphragmatis, ubi alias naturaliter costis spuriiis affigitur, quæ apertura nobis occasionem dedit, abdomen quoque cultro anatomico aggrediendi, eoque intimius hanc communicationem harum partium prosequendi ac perlustrandi.

16) Aperto autem abdomine stupenda sane moles hepatis, uti ex Fig. 4. Tab. X. patet, reliquorum viscerum respectu, visui se nostro exhibuit, quæ quater eam partem, seu lobulum, qui in cavitate pectoris erat, magnitudine superavit, seque longe lateque diffudit, ex hypochondrio scilicet sinistro ad hypochondrium dextrum & in regionem hypogastriam usque.

17) Sub hac mole stupenda, latebat *vesicula fellea* satis quoque magna, sed plane vacua, ut & reliqua intestina, crassa scilicet, quæ per eandem viam sub diaphragmate, sub eo lobulo hepatis, quem in pectore repertum esse diximus, in abdomen prorepere, intestino recto meconio præ reliquis admodum infarcto.

18) Longitudo intestinorum omnium & pectoris & abdominis, quantum ex accurata contemplatione conjicere licuit, nimia erat & præternaturalis.

19) Re-

19) Renes una cum sic dictis succenturiatis renibus, itemque vesica urinaria, neque in situ, neque figura seu colore quidquam monstrofi seu præternaturale exhibuerunt, ex quibus imprimis renum succenturiatorum figura ac structura pulcherrima notari meretur.

20) Causam denique hujus figuræ monstrosæ, & forsan etiam situs præternaturalis partium, si adhuc subjungere licet, hanc potissimum dixero, quod sollicita inquisitione juncturæ occipitis repertum est, hoc os non atlanti, neque ulli alii vertebræ, sive colli, sive dorsi, sive lumborum, incubuisse, prout Fig. 3. Tab. X. monstrat, dum ne vestigium quidem vertebræ, sive colli, sive dorsi, sive lumborum præsto erat. Os autem sacrum dorsi, seu spinæ dorsi loco erat, quapropter eo in loco occiput cum osse sacro uniebatur, ubi alias in non monstrosis ultima vertebra lumborum cum osse sacro connectitur, & quidem hunc in modum uniebatur occiput cum osse sacro, ut nec motus flexorius, nec rotatorius in hoc capite adeo recurvo, nec ullus alius observari potuerit motus, caputque quasi immobiliter concretum fuerit cum hoc osse sacro.

21) Os vero sacrum sistebat sua foramina figuramque consuetam triangularem, nisi quod naturalem magnitudinem admodum superaret, ita, ut ex utroque latere duodecim costæ eo in loco, quo alias cum ossibus innominatis illud connectitur, prædarent.

22) Ossâ innominata autem, interventu cartilaginis satis latæ, inter se invicem recipiebantur ita, ut os coccygis, quod neque magnitudine excedebat, internæ illi juncturæ incubuerit.

23) Hisce itaque ossibus magnitudine nil defuit, pelvimque formarunt, licet minus profundam seu concavam, satis tamen naturalem.

Explicatio Figurarum Tabulæ X.

- Fig. 2.* anteriorem foetus monstrofi imaginem sistit.
- Fig. 3.* Skeleton ejusdem, remotis extremitatibus superioribus, quoad posteriorem regionem exhibet, ubi
- a* denotat radicem, seu supremam partem nasi.
  - b* Fontanellam, cum impressione, seu fovea, mediæ magnitudinis avellanam nucem recipiente.
  - c* Connexionem ossis occipitis cum osse sacro.
  - d* Os sacrum ipsum.
  - ee* Connexionem hujus ossis cum ossibus innominatis.
  - ff* Connexionem ossium innominatorum inter se, mediante cartilagine.
  - g* Os coccygis.
- Fig. 4.* Hepar præternaturaliter constitutum monstrat, ubi
- A* partem illam denotat, quæ supra diaphragma in inferiori thoracis regione sita erat.
  - B* partem infra diaphragma, vel in abdomine latentem, designat, quarum utrarumque partium
  - C* distinctionem exquisitam per puncta indicat.

(*Stuttgardia Halam missa d. 17. Octobr. 1749.*)

OBSERVATIO LXXXV.

Dn. D. GEORG. CHRISTIAN. MATERNI
de CILANO.

De

*Polypo cordis membranoso & corde semicar-
tilagineo.*

Quam *Alexand. KNIPSMACOPPIUS*, Professor quon-
dam Medicinæ *Patavinus*, de *aortæ polypo* edi cura-
vit *Epistolam medicam* in *Miscell. Nat. Cur. Dec. III. Ann. I.*
illa nonnullas theses continet, quarum veritatem non qua-
cumque libet cadaveris sectione confirmare licet. Accidit
tandem ex voto, ut cadaver mihi traderetur in Theatro no-
stro publice diffecandum: hominis illud erat *Hiberni*, ex
hydropse mortui, quod, tametsi non usque adeo demonstra-
tionibus anatomicis aptum esset, inservire tamen potuit cer-
tis usibus, polyporum cordis generationem illustrantibus.
Vulgares omnino polypi, quos *KERKRINGIUS* in *Spicil.
anat. Obs. 73.* *pseudo-polypos* adpellare maluit, & qui nil ni-
si sanguinem in articulo mortis, quod ajunt, coagulatum &
in majoribus cordis vasis hærentem referunt, vix *veri po-
lypi* merentur nomen, qui utpote tenacioris multo consisten-
tiæ est, & pro sui incremento longius tempus poscit, quam
illæ polyposæ sanguinis concretiones, in agonizantium quo-
rumdam corporibus genitæ & in cadaverum dissectionibus
non raro observandæ. Laudata vero ad *Carol. PATINUM*
scripta *Epistola* §. XXXIX. materialem polyporum cordis
causam, a sanguinis massa, cordis sinus jugiter perlucente, &
singulari ejus textura, deducit. Observante enim *MALPIG-
HIO*, sanguis congeries est *superimpositarum extensarum-*

que pellicularum, quæ in fibras & filamenta nervea resolvuntur. Si porro serofitas fecernatur, si rubicundatinctura eluatur, substantia quædam sub-albida & fibrosa & rete quasi ex nerveis fibris compaginatum conspicitur. His ante monitis, polypum cordis vere membranofum describere licebit. Homo iste, de quo loquor, Hibernus, navi ad nos delatus, a nauta quodam, clam noctu littori expositus atque sibi relictus est. Miser a nemine intellectus, per urbem aliquamdiu oberrans, stipem mendicatus, tandem ad ergastulum accessit, & ut sibi ibidem pernoctandi locus concederetur, per omnia numina efflagitavit. Receptus itaque est, sed paulo post in hydropem universalem incidit ac post annum tempus expiravit. Ceterum parum jam refert, ea narrasse, quæ forte plura in illius dissectione notatu quidem digna fuerunt, sed ab aliis pridem observata. Visum est in præsentia quædam solummodo de cordis præternaturali constitutione & de polypo in medium adferre. Cor ipsum respectu cadaveris, quod longitudine sua pedes quatuor cum dimidio vix æquabat, justo fuit majus, & ipsum pericardium liquore unguinoso, viscido distentum. Substantia vero cordis, cultro incisa, monstri quid alebat, quia lamellas carneas cum lamellis cartilagineis sociatas spectatoribus præbuit conspicendas. Externa videlicet lamella carnea erat ac pallide carneum referebat colorem, quæ crassitie sua lineam unam Parisiensem haud excessit. Huic subjecta erat lamella altera lutei coloris eaque vere cartilaginea. Secundæ isti substrata fuit lamella tertia carnea, sed tenuior quam prima. Cum hac tertia concrevit lamella quarta, itidem cartilaginea lutea, dura & duplo crassior illa carnea tertio loco posita. Quinta & ultima tandem lamella, internam cordis superficiem circumvestiens, tenuis erat carnea, per quam passim cartilagineæ quartæ substantia transparuit. Hæc de corde; jam de Polypo hujus cordis membranoso. In ventricu-

triculo cordis dextro inventus est polypus pyriformis, sacculum mentiens, cui materiam forte pultaceam inclusam esse credideramus. Vena itaque cava ultra quatuor digitos Parisienses dissecta, pedunculum seu processum hujus polypi firmiter cum vena cava concrevisse observavimus, & quidem in ea venæ cavæ parte interna, qua dorsi vertebris illa innititur; reliqua ejus pars sphæroidea libere fluctuabat & nusquam cordi affixa erat. Separatum hunc polypum & cultri oculorumque examini subjectum, totum quantum ex tunicis membranaceis formatum, cavo destitutum, nec quidquam materiæ pultacæ in se continentem, animadvertimus, veluti sæpius id accidere meminimus. Tunicæ seu lamellæ ejus albicantes, & paucis vasculis sanguiferis distinctæ, nullo negotio a se invicem separari poterant, quarum extrema fibrillis membranaceis prædita fuit, quibus passim adhæsit venæ cavæ lateribus. Figuram hic damus integram, ad vivum depictam (vid. Tab. IX. Fig. 2.) Hæc nostra observatio locuples erit testis illius thesæos, quam in laudata *Epistola*, ad *Carol. PATINUM* scripta §. LXII. legimus: *Omnes tamen polypi, si diligentius examinentur, congeriem superimpositarum extensarumque pellicularum diversimode figuratam, variisque divaricatam propaginibus, tendinosiss, ac nerveis radicibus, cordis aut vasorum parietibus ad ditamenti loco insertam, nullum facile liquabilem concretum succum includentem, videbuntur præ se ferre.* Interim tamen negari nequit, non in omnibus cordis polypis membranacea hujusmodi involuera adeo distincte observari posse, veluti de *polypis adiposis* certum est. Concedendum tamen, etiam istiusmodi *polypos adiposos*, si curatius examinaretur eorundem structura, suis quoque non destitui tunicis; qualis ille fuit polypus, ab *Isbr. DIEMERBROEKIO* in sua *Anatome* observatus *Lib. II. Cap. 9. p. m. 282.* & alius *Eduardi TYSONIS*, per totius generis venosi ramulos dispersus,

in *Actis Hafniensibus Volum. V. Obs. 29.* Polypis ceterum lapideis & illi inprimis, cujus mentio fit in *Ephemerid. N. C. Dec. II. Ann. V. Obs. 83.* nullum prorsus adsignamus locum, quoniam lapidum texturam & partium organicarum structuram multum inter se perpetuo differre novimus. Sunt autem celeberrimorum virorum observationes, quæ, polypos cordis membranaceis tunicis circumvestitos & ex multis membranis complicatos fuisse, cumulatus testantur, quas inter laudandæ C. STALPARTI *Cent. I. Obs. 38. pag. 152.* Jo. Conr. PEYERI *Parergo III. p. 148.* Nicol. TULPII *Lib. I. Obs. 27.* Jo. Nicol. PECHLINI *Observat. physico med. Lib. II. Obs. 1.*

Explicatio Figuræ 2. Tab. IX.

A A. Polypus membranofus integer.

bbb. Fibrillæ, quibus annexus erat polypus venæ cavæ,

ccc. Lamellæ membranofæ cultello separatæ.

OBSERVATIO LXXXVI.

Dn. D. GEORG. CHRISTIAN. MATERNI
de CILANO.

De

*Resolutione integri brachii embryonis, in utero
matris facta.*

In *Actis* hisce *physico-medicis, Volum. VIII. Obs. 93.* exponitur, quam operosa & præceps natura esse soleat in formandis & fingendis nævis aliisque partibus, præter naturam corpusculum embryonis defœdantibus. Hac autem observatione casum damus, qui e contrario testatur, in embryone

bryone etiam partes organicas jam fructas & formatas, per energiam autocraticam destrui iterum posse atque resolvi. Mulieri, *septimo* graviditatis suæ *menſe* curru vectæ, obvium occurrebat miles exauctoratus stipem orans; corpore mutilus is fuit, quoniam eidem brachium dextrum inter præliandum amputatum erat. Intuens in mendicantem mulier, illius miseria movebatur & largiter donatum prætervecta est, nihil quidquam ominosi in futurum tempus metuens. Verum enim vero, transacto graviditatis tempore & termino partus instante, nixa est puerum, ceteroquin bene valentem, sed dextro brachio æque mutilum, ad instar illius militis, quem gravida forte fortuna conspectum, in sui ipsius damnum largitione demulcere non dubitaverat. Infans recens natus, propitio fatis fato, undecima tandem post natiuitatem hebdomade blande exspiravit. Ceterum dignus visus est casus, qui cum *Illustri Nat. Curios. Academia* comunicetur, quo ipsius naturæ abstrusa artificia magis magisque cognosci, gravidæ vero moneri possint, ne hoc tempore sibi ipsis desint, aut curiosulæ nimis oculis ea lustrent, quæ numquam vidisse maxime consultum fuisset.

OBSERVATIO LXXXVII.

Dn. D. GEORG. CHRISTIAN. MATERNI
de CILANO.

De

Epilepsia somnifera.

Dari *Epilepsiam cursoriam*, seu *cursoriam*, uti quidem appellare eam quibusdam placuit, ex ipsis *Ephemeridibus N. C. Dec. III. Ann. III. Obs. 181.* nec non ex *Annal. phys. med. Vratislav. Supplem. III. p. 108.* discimus. E re jam erit
Nat.

Nat. Curiosorum, istud quoque nosse, quod his ipsis diebus experti sumus. Puer XII. annorum, a matre accepit medicamentum purgans, ausu magis temerario, quam excusando; cujus effectus satis quidem validus, sed minus prosper fuit. Pluribus jam annis familia isthæc usu est Medico quodam, qui *mercurium dulcem* sub nomine *Calomeli*, cum aquis destillatis simplicibus, syrupis & pulveribus, crebro & largiter exhibere sueverat. Ejusmodi mixturæ, ante sex menses paratæ, in vitro supererat residuum. Hoc, quidquid fuit, ebibendum filio præbuit mater. Secuta vero illico sunt tormina ventris acuta, dejectiones autem alvinæ parciores; at illo ipso die etiam convulsiones circa vesperam. Sequentibus proxime diebus convulsiones in veram degenerarunt Epilepsiam vehementem, sed vagam, incertis horis invadentem. Decima afflictionis die novi quid & inexpectati observare licuit. Paroxysmus nimirum epilepticus puerum invasit cum somno vere coacto, ita ut in eodem, simul ac somno oppressus esset stertoroso, etiam consuetæ membrorum agitationes & motus redirent epileptici, nec tamen unquam ultra minuta horæ decem durarent. His finitis expergiscabatur, lassus admodum & morosus, loquebatur tamen & subinde cibum poscebat. Adflixit ægrotum epilepsia diebus sedecim. Summa vero mali exacerbatio observata fuit *die decima tertia*, qua & somnus & epilepsia puerum *tredecies* corripuerunt. Fortuitum id erat, parentes vero *Ἐπίον τῆ* invenisse sibi visi sunt, quod numerus paroxysmorum & dierum morbi idem esset. Diebus proxime secutis remiserunt paroxysmi, & puer tandem sanitati restitutus est oleo animali & pulveribus e verrucis equinis. Exhibita porro anthelmintica, toti curationi imposuerunt finem,

OBSERVATIO LXXXVIII.

Dn. D. GEORG. CHRISTIAN. MATERNI
de CILANO.

De

*Scarificatione aurium, surditatem temporariam
inducente.*

Illustris familiæ virgo, viginti duorum annorum, bene ceteroquin menstruata, gutta rosacea laborans & crebras narium hæmorrhagias experta, a quibusvis consilium & opem flagitat, ut faciei rubescentis colorem tantopere sibi ingratum mutare possit in colorem illum aulicum, quem pallidum & album esse credebat. Tandem vero incidit in matronam nobilem & consilii plenam, quæ remedium suggestit, veluti ipsa quidem adfirmaverat, prorsus infallibile. Suasit nimirum auris externæ scarificationem descendente luna suscipiendam atque repetendam. Obedivit ergo auxilii cupidissima virgo, & utramque aurem scarificari curat. Expectationem haud fefellit eventus. Disparuit enim faciei color rubicundus, ipsaque gutta rosacea opinione citius evanuit; sed quinta post factum experimentum die auditus successit difficilis; decima quinta vera adflixit surditas: catamenia quoque ter sufflaminata sunt, quorum fluxus quarto tandem mense, quamvis parce, rediens, primo surditatem minuit, quinto autem mense consueta copia observatus auditum quoque difficilem sustulit; gutta vero rosacea faciem de novo foedare cœpit.

OBSERVATIO LXXXIX.

Dn. D. GEORG. CHRISTIAN. MATERNI
de CILANO.

De

*Clavis pedum anniversaria suppuratione sponte
decidentibus.*

Matrona nobilitate generis clara, in juventute strenuam arti saltatoriæ dedit operam, & idcirco calceis etiam usa est arctioribus & pedum digitos nimium comprimentibus. Nati sunt inde, ut solet, clavi pedum, tam intra digitos, quam supra digitum medium utriusque pedis. Toleravit id molestiæ magno suo incommodo ad annum ætatis usque quadragesimum secundum. Hoc ipso autem anno, mense Octobri, dolorem sensit acutum & lancinantem illis in locis, in quibus clavi pedum monstrosæ magnitudinis digitis pedum mediis insidebant. Post quatrimum secuta est suppuration, clavorum separatio & spontanea etiam consolidatio. Observatu præterea dignum videtur illud, quod ante hanc anniversariam suppurationem sæpenumero clavos pediluvio emollire, & ferente ita consuetudine, cultello illos recidere conata sit, sed numquam impune. Singulum etenim recisionis ausum cephalalgia excepit vehementior, quæ omnem recisionem prohibuit, & anniversaria decidentia contentam esse iussit. Sedecies jam hi clavi sponte suppurrati sunt, & omne levamen externum respuunt.

OBSERVATIO XC.

Dn. D. GEORG. CHRISTIAN. MATERNI
de CILANO.

De

*Muliere extra graviditatis statum numquam
menstruata.*

Fœmina hoc, quo scribimus, anno, ætatis suæ agit annum tricesimum tertium. Sana ceteroquin & affectibus hysteri- cis numquam obnoxia. Ante nuptias numquam passa est mensium fluxum; post nuptias autem gravida facta, primo mense catamenia vidit per triduum, secundo & tertio mense pariter cum euphoria. Sexto mense, circa novilunium, hæmoptysi correpta, sanguinis libram unam ponderis civilis eructavit & justo tempore feliciter filium peperit vivum. Septem jam liberorum mater est, & eo tempore, quo uterum non gerit, menses fluentes prorsus non observat. Fœtum vero cum in utero gestasset *secundum, tertium & quartum*, quavis graviditatis periodo ter mensium fluxum experta est, exulante hæmoptysi. At cum *quintum* concepisset, catamenia quidem consueto more tribus primis fluxerunt mensibus, sed etiam hæmoptysis rediit mense quarto, non quidem copiosa, sed graviori animi deliquio stipata. Læte tamen peperit. His gestis de novo imprægnata, mense tertio abortum passa est. Quievit quasi mensibus decem. Sed gravida iterum facta, ter menses, uti solet, habuit fluentes; metu autem hæmoptyseos forte redivitæ victa, tandem venam in pede sibi secari mense quinto passa est. Fœtum postea exclusit masculum, qui tamen paucis post die-

bus convulsionibus correptus, fatis cessit. Jam expectandum, qualia symptomata in posterum tempus passura sit, si parere vel perrexerit, vel plane desierit.

OBSERVATIO XCI.

Dn. D. GEORG. CHRISTIAN. MATERNI
de CILANO.

De

*Cephalalgia decennali per setaceum tandem
curata.*

Virgo septem & viginti annorum ex pertinaci mensium defectu in æque pertinacem incidit cephalalgiam. Toleravit hanc primis annis incredibili prorsus patientia; horratu autem amicorum amicarumque Medicorum petiit auxilium. Horum etiam quisque alacrem se præbuit in medicando, & quoad poterat, opem ferre admissus est. Patriæ Medicos omnes, & plures extra patriam illustri nominis Medicos consuluit, qui pro virili id egerunt singuli, ut malum vel funditus extirparent, vel aliquod adferrent levamen. Verum enim vero, nec cephalalgiae mederi, nec mensium poterant provocare fluxum tantopere ac diu ante desideratum. Perpetuæ medicationis tandem pertæsa virgo, & consilii inops, suscepto itinere ancipiti, ad nos delata, decennalis vexationis cephalalgicæ exposuit historiam, si forte fortuna & aliud quasi agendo, eidem offerri posset medela. Audendum jam aliquid videbatur post tot experimenta incassum instituta, & ideo administrata est arteriotomia in temporibus, præsens alias & heroicum in effreni cephalalgia remedium. Sed omnium expectationi nequaquam respondit eventus. Seposita igitur cura medendæ cephalalgiae, in il-
lam

lam solummodo curam incumbendum esse res ipsa iussit, ut nimirum fluxus sanguinis menstruus, si modo fieri posset, quantocyus, excitaretur. Venæ sectio propterea in pede suscepta & repetita est, quæ, sub reliqua medicatione congrua, id effecit, ut post decendium menses bis quidem fluerent sed exiguo cum cephalalgia levamine. Irritis ergo, ut videri poterat, omnibus tentaminibus, ultimo tandem decretum fuit *setaceum*, quod copiosum feri fluxum proritavit, per semestre tempus numquam sufflaminatum, qui cephalalgiam istam chronicam bonis avibus sustulit, sociato insuper catameniorum fluxu, & ordinato, & sufficiente. Conclusiones, quas inde formare licet, practicas, prætereundas duco, ne forte *Illustris Acad. Nat. Cur. Socios* id docere voluisse videar, quod singuli acri suo, quo gaudent, iudicio, vel sua sponte adsequi valent.

(Altona Halam missæ d. 10. Novembr. 1749.)

OBSERVATIO XCII.

Dn. D. JO. HERM. FÜRSTENAU.

Aurium cum variis partibus consensus.

Consensum partium verum Pathologiæ & Praxeos fundamentum esse, cum illustr. *Frider. HOFFMANNO*, qui id ipsum peculiari labore ostensum ivit, uno ore affirmant, quotquot artis salutaris exercitium cum ratione instituunt. Aurium sigillatim cum variis partibus consensus, tot exemplis confirmata, in quinto nervorum pari, quod, sicut *J. F. MECKEL* in *Dissertat. inaug. Gœttingæ 1748. habita p. 106. seq.* præclare ostendit, intercostalis radicem exhibet, quodque commercio trunci & partium vitalium cum facie

inprimis infervit, quærenda potissimum videtur, isthoc nimirum per abdominis & pectoris viscera longe lateque disseminato, & quavis de causa alicubi irritato, mox reliquas, quibus idem ramulos impertit, partes in consensum trahi, & doloribus aliisque molestiis affici, quin & puncturas, titillationes & læsiones quaslibet alias nervorum quorumlibet diras non raro convulsiones insequi, constat. Meatus certe auditorius, insignem, qua pollet, sensibilitatem, quando vix ejus internam superficiem duriori aliquo instrumento attingere licet, ab ejusque inflammatione dolores excitantur vehementissimi & ægris vix tolerabiles, insigni ejusdem quinti nervorum paris ramo debet, ut *l. c. p. 116.* pariter est annotatum. Hinc adeo ratio patet, cur qui primarum cruditatibus viarum, vermibus, flatibus, spasms hypochondriacis aut hysteriis laborant, sonitu & tinnitu aurium frequenter simul afficiantur & sublato alterutro malo, alterum plerumque aut sponte evanescat, aut mitius saltem affligat. Quam vero jecur inter & aures quærunt nonnulli sympathiam, illa vel a bilis & ceruminis analogia, vel a plexu potius hepatico, qui & ipse nervo intercostali originem debet, repetenda videtur. In universum aurium cum partibus variis consensum illustrat sequens memoratu dignus casus: Fœmina venusta, 30. fere annorum, mensibus rite, sed parce fluens, in matrimonio sterili vivens, auditu difficili, ad surditatem proxime accedente, laborat: quocirca consultus data occasione Medicus id egit sedulo, ut antecedentem & occasionalem mali causam erueret, ideoque variis eum in finem propositis quæstionibus, ægra mira oris suavitate rem omnem enarratura, se ab ineunte ætate sanam affirmat, & justo tempore menstruatam, præsentem, qui aderat, marito, desponsatam, foedo manuum tumori & exanthematibus in iisdem apparentibus, conquisitis undique remediis, medelam parafse, acidulas quoque Pymontanas eum in finem usurpasse &

appropinquante nuptiarum tempore ne quid ornamenti capillitio deesset, & caput, & collum ipsasque manus aëri frigido & horrido exposuisse, indeque inter ipsas festivitates nuptiales, choreas & tripudia per aliquot dies protracta, fere insensibiliter hanc surditatem contraxisse, nullis deinceps remediis obnoxiam, nullo quoque pejoris notæ symptomate, unam si exceperis cephalalgiam molestant, pro varia tamen aëris ambientis constitutione, modo graviorem, modo leviozem. Ex hac luculenta morbi historia non potuit non sequens ferre iudicium rogatus eapropter Medicus: A congestione sanguinis & humorum nimia versus aures malum omne derivandum, mensium parciorem fluxum in ordinem redigendum, eumque in finem tepida manuluvia & pediluvia, frequenter usurpanda, sedulo commendavit, tum & venæsectionem in pede, & inter alia, purgantia & antispasmodica, spiritum formicarum, lumbricorum & serpilli cum sapone Veneto permistum meatui auditorio tepide pariter, sed & provide per vices injiciendum Chirurgo impense commendavit. Vix paucis elapsis septimanis revocatus ad ægram hancce Medicus, eandem semel atque iterum atrocissimis convulsionibus, in facie inprimis, correptam accepit, demum & ipse attonitus conspexit; media enim nocte, ob paroxysmum præsentem, excitatus, rem omnem oculis usurpavit, ægra, postquam ad se rediisset, ad interrogata commode respondente, sequente vero mane rerum omnium ignara, quæ nocte præterita erant gesta, & D. O. M. gratias agente, quod noctem adeo tranquillam, ab omni insultu immunem, ducere potuerit. Hisce commotus, nihil fecit reliqui, quin veram rei causam sollicitè indagaret. Non deerant, qui paroxysmum similem ab ægra quondam fuisse exantlatum, sed dubie, affirmarent, aliis terrorem ab infelici V. S. nis successu, aliis aëris vicissitudines accusantibus; sed de injectione pridem cominendata porro sollicitè responsum est

ab

ab ægra: illam sibi non quidem adversam, sed ob irritatio-
nis sensum a syringa paulo altius adacta omnino molestam
quondam extitisse. Quare, hanc unam & veram tot gra-
vissimorum symptomatum causam ratus, in id incubuit Me-
dicus, ut, universalibus potissimum catharticis, sanguinem ad
inferiora derivaret, manuluvia & pediluvia, V. Snem in pe-
de, clysteres, & similia, frequenter usurpanda identidem com-
mendaret, non neglectis interea specificis, ipsoque *oleo ani-
mali Dippelii*, quod reliquis omnibus facile palmam præ-
ripit, post periodum quamlibet menstruam adhibendo, cly-
sterem vero auricularem interea seponendum, auditumque
difficilem naturæ viribus relinquendum judicaret, unde per
aliquot abhinc annos ab iisdem convulsionibus, & omni
morborum insultu, si auditum excipias difficilem, immunis
per Dei gratiam, læta & incolumis degit.

OBSERVATIO XCIII.

Dn. D. JO. HERM. FÜRSTENAU.

Noduli in partibus musculosis.

Mercator 40. fere annorum, temperamenti sanguinei præ-
dominantis, habitus corporis mediocris, asthma-
te convulsivo subinde, & nuper in nundinis Brunsvicensibus,
cum suffocationis metu exacerbato, correptus, remediis un-
diquaque, sed frustra, conquisitis, neque ordine debito usur-
patis, ab usu eorundem, ut & V. Sne abhorrens, data occa-
sione opem quærit, & mentione simul facta nodulorum in
brachiis, femoribus, quin & abdomine simul obviatorum, mox
brachiis denudatis eosdem tangendos præbuit, neque enim
oculis, sed tactui occurrebant, ad nucis avellanæ magnitu-
dinem accedentes, illisque prorsus similes, quos in *Historia*
mor-

morborum Vratislaviensium 1699. p. 58. eleganter descriptos legere licet. Hujus quidem phaenomeni, rarissime certe, causas occasionales ut eruerem, nihil feci reliqui, sed ad singulas quaestiones nihil aliud responsi retuli, quam, ut vulgo loqui mos est, fortuito & absque causa manifesta, ullaque, quam meminerit, violentia externa, hosce nodulos ab ipso passim observatos esse. Hos tamen, nullo dolore aut alio quopiam incommodo stipatos, nullo magnopere remedio indigere, ipsemet intelligens, ab asthma vero convulsivo vitae & valetudini insidias strui non sine ratione metuens, eidem remediis exquisitis ut obviam irem, eo ardentius flagitabat. Quare praeter universalia cathartica & haemocathartica, ipsamque V. Snem in pede, non obstante idiosyncrasia, quam magna ex parte imaginariam fuisse, eventus docuit, una cum pediluvii, & selectioribus antispasmodicis, ipsoque aurato antimonii sulphure, quod reliqua in hisce casibus laudata remedia facile antecellit, proposui, & sedulum omnium usum per vices commendans, non omisso congruo victus regimine, virum hunc divinae tutelae reliqui, qui brevi post laetus retulit, se fluxum nuper haemorrhoidalem, haecenus sibi plane ignotum, prima vice expertum, nunc belle valere, remediis vero sibi commendatis, una excepta V. Sne, praeter omnem spem feliciter administrata, neutiquam indiguiffe.

OBSERVATIO XCIV.

Dn. D. JOANN. HERM. FÜRSTENAU.

Miasma venereum, per obstetricem longe lateque disseminatum.

Turpissimum hoc malum, undecunque initio exortum, hodie nonnisi congressu impuro, adeoque mediante

contagio, propagari, & *Veneris illicitæ flagellum* merito appellari, una est intelligentium sententia Medicorum, quam & ipse publice profiteri non dubitavi *Diff. de Contagio & morbis contagiosis* h. l. 1742, habita. Illud vero & abis subinde morbis, præsertim chronicis, ipsisque spasmodicis sub varia forma complicari in hisce *Actis N. C. Vol. V. Obs. 158. & Vol. VI. Obs. 113.* exemplis haud e trivio petitis, aut totus fallor, ostendi. Hinc sponte corrunt, quæ ad palliandam turpitudinem conficta esse videntur commenta, acsi communi mensæ, vestimentorum, lecti, & infontibus prorsus subjectis, communicari possit & soleat. Neque tamen partium glandulosarum contactum immediatum, mammarum v. g. ad os, & versa vice, hic exclusum velim, usu rerum convictus, a nutrice infecta in alumnos infantes, a pusillis vero lactescentibus, hoc malo deturpatis, idem in nutrices alias, ipsasque matres innocentes, imo & per hæc interdum in maritos propagari, id quod tamen, quantum sollicito hæctenus scrutinio indagare licuit, non facile ultra scabiei, & similium exanthematum valde quidem rebellium, sphæram, accedente inprimis victu conveniente & medela congrua ac matura, progredi solet. Obstetricum opera virus idem dispergi, & infantes utriusque sexus personas eodem contaminari, admodum juvenis fando sæpius accepi, de modo vero diu fateor dubius hæsi, donec nuper similis occasione relationis, & ægris variis hoc malo infectis opem quærentibus, ipsaque obstetrice in loco aliquot hinc miliaribus distante hoc malo correpta, eoque tandem defuncta, curatius in singulas circumstantias inquirens, responsi loco tuli: Obstetricem illam hujus criminis ream, alias honestam, & quantum constat, impurioris convictus neutiquam suspectam, pusillos recens natos, labiis ori adplicatis, frequenti suctu exercere consuevisse, indeque simul ab infectis idem & hausisse & aliis deinde communicasse contagium, sicque

sicque porro per matres earumque maritos latius disseminat-
tum, id quod sicut a verisimilitudine non plane abhorre-
re videtur, ita ab aliis turpitudinem propriam hoc velo pallia-
ri, neutiquam inficias iverim.

OBSERVATIO XCV.

Dn. D. JO. HERM. FÜRSTENAU.

Purpura cum variis symptomatibus complicata.

Purpura magno symptomatum varii generis ipsorumque
spasmodicorum numero stipata, in puerperis quidem
lochiorum quoddam vitium, in aliis vero subjectis mensium
aut hæmorrhoidum negotium, & scenam modo clanculum,
modo aperto Marte ludere, in hisce *Actis N. C. Volum.*
VIII. Obs. 96. affirmare nullus dubitavi, ejusque rei luculen-
tum præbet testimonium virgo nunc 40. annorum, tenerio-
ris & valde sensibilis texturæ, temperamenti cholericæ, oc-
casionem qualibet levissima ira exardescens, vitæ generis mo-
bilis, inquieti, ut neque cibo adsumendo, neque somno ca-
piendo justo tempore & ordine vacare soleat. Mensium
fluxu admodum juvenula primo correpta, sed & eodem,
ætate maturescens, & ab annis aliquot, occasione inprimis
terroris & cujusdam morbi acuti maligni, quo laboravit, val-
de imminuto & parco, singulis tribus septimanis revertente,
eo usque afflicta fuit, ut *menses carbunculosos* ab HIPPO-
CRATE, *de morbis mulierum, Sect. XXIV. n. II.* hinc & in
Satyris Med. Silesiac. Specim. IV. p. 78. delineatos, si, quæ
narrat, curatius attendas, in eadem re vera offendas. Inde
adeo causariam vitam aliquamdiu traxit, & variis symptoma-
tibus, inprimis spasmodicis, afflicta, opem medicam subin-
de imploravit, in acidulis vero Pyrmontanis, aliquot ex or-
dine

dine annis usurpatis, externi quoque balnei usu accedente, potissimum levamen invenit. Hisce vero anno elapso intermissis, circa autumnii initia male habere, & spasimis primum varii generis, gulam, ventriculum, vesicam diversimode irritantibus, hinc & purpura, demum & febre acuta continua laborare cœpit, neque post integrum trimestre interea elapsum in hunc usque diem cum valetudine in gratiam rediit, quin quotidie circa noctem inprimis, prævia vix sensibili horripilatione, æstu, siti, inquietudine, & similibus symptomatibus, inprimis sudore immodico correpta, vitam miseram inter perpetua suspiria anhelosa ducat, purpura modo accedente modo retrocedente. Mensium fluxus inter initia morbi adfuit solito copiosior & diutius fluens, cum maxima speranza breviter adfuturæ, hinc vero ultra novē septimanas constanter silens, spem antea conceptam irritam fecit. Venæsectione in pede, hinc & scarificatione, cui & ipsa adsueta est, plus vice simplici, & cum euphoria administratis; namque & ipsa data occasione se quondam hæmorrhoides apertas vidisse, affirmat, præterea & de nausea & sapore oris amaro & putrido, ad nares usque extenso, & de alvi obstructione pertinaci & fecibus siccissimis, albo veluti mucō obductis, id quod hæmorrhoidum albarum indicium esse solet, assiduæ querelæ. Ideoque & quoniam vitia primarum viarum, inque primis biliosarum saburra cruditatum negotium facefere videbantur, tum mitioribus catharticis, tum blandis emeticis per intervalla exhibitis juxta cum diluentibus, absorbentibus, antispasmodicis, bezoardicis & tonicis pugnandum esse duxi, congruo simul regimine injuncto, quo sudores inprimis copiosos & nimios nocturnos non tam cohibendos, quam moderandos, potum etiam nimium nocturnum sensim imminuendum suasi. Quibus observatis ægram modo mitius, modo gravius malis suis affligitur, lecto tamen

men usque affixa & constans demum symptomatum levamen ab aëris vernalis proximi calore & salubritate expectans.

OBSERVATIO **XCVI.**

Dn. D. JOANN. HERM. FÜRSTENAU.

Fluor albus in vetula septuagenaria.

Fluor albus ex colluvie serosa, uteri regionem inundante communiter originem trahit & modo criticus, modo symptomaticus est, modo ex utroq; quasi mixtus, qualem vetula exhibet septuagenaria, quæ venæsectioni & scarificationi adsueta, utraque vero, ob ætatem ingravescentem, hætenus neglecta, fluxu uterino fere perpetuo, eoque copioso, varii coloris striis sanguineis distincto & foetido correpta, ad opem medicam implorandam compellitur, addita notabili, quæ simul refertur, circumstantia, quod, fluxu isto tantisper retardato, ægra mox exquisitis dorsi doloribus exposita sit, nausea ceteroquin, ciborum fastidio, lassitudine totius corporis & similibus symptomatibus perpetuo afflicta. Congruis remediis, purgantibus, roborantibus, tonicis, mundificantibus ex ordine exhibitis, ægra & redeuntem ciborum adpetitum & vires alacriores, & fluorem nunc revera album & homogeneous adeste, fatetur, & continuato debitorum usu auxiliorum, ipsaque scarificatione postliminio reassumta, pristinum vigorem a divina gratia propediem expectat.

OBSERVATIO XCVII.

Dn. D. JO. HERMANNI FÜRSTENAU.

Passio iliaca, cum vermium copiose per vomitum rejectione feliciter curata.

Infirmæ fortis foemina 46. annorum, aliquot liberorum antea mater, nunc aliquamdiu vidua, mensibus plerumque recte fluens, misere, sed tamen honeste, laboribus quippe manuum, victitans, passionibus hysterico-colicis frequenter obnoxia, vere ineunte doloribus abdominis exquisitis, vomitu adsumtorum perpetuo, quibus lumbrici variæ magnitudinis perpetuo, maxima & incredibili copia, permixti fuere, cum alvi pertinaci adstrictione laborans, per 14. fere dies, opem quærit. Accedens in re ancipiti, ægram pulsu forti & constanti, animo præsentis, neque ciborum appetentia plane destitutam offendens, mitioribus primo catharticis, senna, rhabarbaro, cremore tartari, clysteribus emollientibus & suppositoriis fotibusque externis rem aggressus sum, hisque frustra tentatis, ad fortiora, refinam Jalappæ, diagrydium sulphuratum, trochiscos alhandal & mercurium dulcem, sensim & debitis intervallis, ascendi, hisque clysteres oleosos, tabacinos, tandemque muriam halecis, non facile fallentem, clysteris forma adplicandam addidi, ultimo demum loco mercurium vivum ad uncias tres cum oleo amygdalarum dulcium commixtum exhibui, sed hoc pariter, ut reliquis omnibus, vomitu, cum insigni vermium copia, rejectis, balnea, pediluvia & V. Snem in pede postridie suasi, qua facta alvus largiter soluta est, ægraque brevi cum valetudine in gratiam rediit. Inter remedia, copia haud exigua, brevi temporis spatio usurpata, præter modo dicta

dicta etiam ex fulgine, millefolio, floribus hyperici & chamomillæ constantia, itemque antimonii crudi, & æthiopis mineralis, cum temperantibus, digestivis & absorbentibus permisti effectum inprimis anodynum laudavit.

OBSERVATIO XCVIII.

Dn. D. JO. HERMANNI FÜRSTENAU.

*Dolores capitis & artuum rheumatici cum vermi-
bus complicati.*

Fœmina 45. annorum a biennio non amplius menstruata, indeque variis congestionibus sanguinis, atque hinc oriundis pathematibus obnoxia, V. Sni & scarificationi ad-
suetæ, de doloribus capitis, dorsi, scapularum, artuum & anxietate præcordiali acerbas fundit querelas. Rogatus suasi ante omnia venæsectionis & scarificationis, adsuetae utriusque, sed diu intermissæ, frequentem & propediem iterandam administrationem, simul & pulverem digestivum temperantem, & pilulas mercuriales usurpandas commendavi, quibus assumtis lipothymia correpta, sed brevi post ingentem saburram pituitæ tenacis & viscidæ, cui notabilis copia vermiculorum intermixta fuit, *αὐτὸ καὶ κατὰ* excrevit, brevique ad pristinam & vix expectatam alacritatem rediit, ut nulla nec V. Sni nec scarificatione se amplius indigere existimaret, quam tamen utramque neutiquam negligendam, sed debito tempore pro more consueto repetendam utramque suasi.

OBSERVATIO XCIX.

Dn. D. JO. HERMANNI FÜRSTENAU.

Venæsectionis in febribus intermittentibus utilitas & necessitas.

Venæsectionis in febribus, intermittentibus quoque, à F. SCHRADERO quondam peculiari Dissertatione laudatam h. t. variis exemplis observare licuit, posteaquam hyeme tepida, & Februario & Martio mensibus nullo fere frigore decurrentibus, Aprili autem Majo & Junio mensibus, tempestate varia, & ultra modum horrida & humida haud raro infestis, transpiratio variis modis modo aucta, modo iterum suppressa, indeque corpora impura & plethorica ad varias congestiones & decubitus humorum disposita fuerunt, unde febres inprimis catarrhales, benignæ tamen, in plerisque exortæ, & horrore quidem vix sensibili, sed majori æstu stipatæ, singulis vel alternis diebus cum variis symptomatibus ad delirium non raro exacerbatae, ingentem sæpe terrorem adstantibus medentibusque incussere, quæ tamen omnia & tota morbi vis notabiliter immutata fuit, quando venæsectio tempestive instituta, & pro necessitate repetita, reliquum vero regimen exacte diaphoreticum neuiquam neglectum, & victus simul ratio ita, ut par est, habita fuit, non omissis simul emeticis & catharticis, modo lenioribus & mioribus, modo etiam pro re nata fortioribus. Hæc certe medendi methodus etiam in illis subjectis, ubi nulla plethoræ commotæ, vel impuritatis in sanguine indicia adfuerre, optatum & manifestum levamen adtulit, & morbus sæpe in prima, quod ajunt, herba, hac ratione suffocatus fuit, ut nullis specificis ad expugnandam febris violentiam indigerent

gerent ægroti, ab eadem brevi liberati, nec recidivam, nisi enormi in victu commisso errore, facile experti.

OBSERVATIO C.

Dn. D. JOANN. HERMANNI FÜRSTENAU.

Abscessus musculorum abdominis utriusque fortunæ exemplum.

Abscessus musculorum abdominis & partium vicinarum varia, tristia pariter & læta, quæ notare licuit exempla, tum peculiari Dissertatione 1742. habita, tum in hisce *Artis N. C. Vol. IV. Obs. 123. & Vol. V. Obs. 165. & 166.* exposui, inque serie causarum antecedentium sanguinis ad locum adfectum congestionem, in eoque stasin inflammatoriam, indeque suppuratoriam, ipsosque abscessus producentium, hæmorrhoidum quidem in utroque, mensium vero & lochiorum, cumque iisdem conspirantium partus, abortus, molæ & secundinarum successum impeditum vel maxime attendendum esse, monui, id quod bina, quæ sequuntur, subjecta, suo confirmant exemplo: Fœmina nimirum juvencula, tenerioris & sensibilibioris constitutionis, temperamenti cholericæ prædominantis, per aliquot annos in matrimonio vixerat, sed non nisi semel foetum, per aliquot dies vitalem, partu exclusit, reliquis hinc conceptibus abortu exclusis, qualem & ante 14. dies a duobus & dimidio mensibus conceptum cum copioso lochiorum fluxu excrevit, & prævia animi commotione fortiori, horrore primum, hinc æstu, siti, nausea, inquietudine, doloribus ventris & similibus symptomatibus febrilibus corripitur. Accersitus hinc ad locum, in quo degit ægrota, altero hinc lapide distantem, Medicus, nihil fecit reliqui, quin malis istis, selectis

occurreret remediis, sed per biduum penes ægram commoratus a medicamentis temperantibus, antispasmodicis, tonicis, ipsisque emeticis, clysteribus, aliisque sollicitè & per intervalla exhibitis, nullum levamen, imprimis quoad exquisitos abdominis dolores, observans, ægram dubio, ut res tulit, reliquit prognostico. Post ejus discessum, alius Medici simul & Chirurgi opem ut imploraret, coacta fuit; doloribus enim sensim auctis, accedente inflammatione, eaque in suppurationem tendente, abscessus denique formatus est, quo aperto ingens quidem vis materiæ purulentæ profusa est, sed ægra viribus interea prostratis fatiscens, & febre hinc lenta, demum & hectica consumpta, elapso nondum trimestri spatio, vitam cum morte commutavit.

Alteræ foemina plebeia, primipara, a partu vix exantlato, doloribus exquisitis & perpetuis in abdomine laboravit, quorum causâ cum ab initio lateret, ipsaque obstetrix in suspicionem læsionis cujusdam in manuali operatione puerperæ inflictæ veniret, remediis paregoricis, emollientibus, temperantibus, antispasmodicis, carminativis & similibus internis & externis diu, sed frustra, pugnatum est, donec ægra sponte fateretur, se gravidam, a lapsu in terram factò, sensum istum tristem in loco affecto primum expertam esse, indeque constanter retinuisse, demum & incisione facta aperto, notabilis puris quantitas sensim prodiit, ægraque, consolidatione brevi insequente, cum valetudine in gratiam rediit.

OBSERVATIO CI.

Dn. D. JOANN. HERMANNI FÜRSTENAU.

*Ejusdem morbi diversa & singularia plane
symptomata.*

Fratrum ut gratia sæpe rara est, ita eisdem corpore & animo multum ab invicem sæpissime differre, res in vulgus nota est, id, quod memorandum nunc venit, exemplum, si aliud, in memoriam revocat aurea QVINTILIANI verba: *Contingit tibi magna experimentorum materia, Medice, ægri duo, languor idem, Declam. VIII.* Bini nimirum fratres, non germani tantum, sed & uterini, eodem victu, eodemque musco & lecto utuntur. Horum alter, & natu quidem major, purpura corripitur rubra, per totum corporis habitum velo quasi scarlatino expansa, prævia venæsectione & paucis adhibitis remediis diapnoicis & temperantibus, cum simili regimine, ita feliciter decurrente, ut paucorum spatio dierum pristinam alacritatem viresque & appetitum recuperaret æger. Singularia, quæ ille ostendit, symptomata, fuere, partim quod ulcusculo in genu sensim cum invasione morbi senescente, & cum eodem evanescente & consolidato laboraverit, partim quod per totum morbi decursum diarrhœam fere perpetuam, absque ullo purpuræ dettimento & cum manifesto levamine, expertus fuerit. Alter & natu minor frater, hausto procul dubio a fratre natu majori contagio, & ipse eadem purpura rubra correptus, sed gradu longe minori, colore in corporis habitu rubicundo vix e longinquo conspicuo, nullaque vel difficili respiratione, vel anxietate præcordiali, ac inquietudine, sicut in priori, occurrentibus. Interea per octo de-

cemve dies lecto affixus nullum durante hoc tempore alvi beneficium expertus est, & subinde rogatus, id sibi consuetum, & quoties ægrotaverit, familiare semper fuisse (ut fratri ulcus in genu, in qualibet morbi invasione), sanctè affirmavit, eventu optato utrumque confirmante adsertum.

(*Rintelio Halam missæ d. 19. Novembr. 1749.*)

OBSERVATIO CII.

Dn. D. JOANN. JACOBI HUBERI.

Animadversiones quædam de vesicula fellea, de vena umbilicali atque de ligamento suspensorio hepatis.

I.

Cum anno 1734. Basileæ inter privatos parietes dissecando cadavera humana anatomicis negotiis serio incumbere, incidi in sectionem infantis aliquot dierum, quem ex Nosodochio, curam ibi ægrotorum gerens, accepi. Perlustratis in eo visceribus, partibusque fœtui propriis, duas animadverti vesiculas felleas, in communi sulco lobi hepatis dextri sitas. Rescidi hepar integrum cum pancreate, annexaque ductuum ope intestini duodeni parte, quo commodius & vesiculæ & ductus examini subjicerentur. Vidi tunc sulcum hepatis, pro recipiendis vesiculis simplicem, multo tamen, quam de more esse solet, latiore, non vero longiorem, sed dimidium ad digitum latum supra marginem hepatis desinentem. In eo magna primum conspiciebatur vesicula, communi membrana externa obtecta, cum fundo duplici, sejunctim propendente, dum media pars
atque

atque collum simplicia adhuc adparebant. Cum primum autem rescinderem caute tunicam externam, sequendo dehiscentiam, non nisi tunicæ cellulosæ ope connectebantur binæ illæ vesiculæ. Separando dein omnem cellulosam, rescindendoque tunicam omnem, nexum cum hepate facientem, in conspectum prodibant duæ distinctæ ac completæ vesiculæ, quarum quævis fundo suo, corpore, cervice, atque ductu ad aliquot lineas seorsim incedente, gaudebat. Non tamen æquales quoad omnia erant inter se binæ illæ vesiculæ, cum dextra, cujus fundus ad marginem hepatis propius accedebat, paulo fuerat longior, atque in universum amplior, in sinistra vero collo, singularis distensio conspiciebatur, dextram vesiculam attingens, quæ tertiam fere vesiculam, sed exilem admodum, referebat. Dicendum hic quoque, humorem effluxisse in sejungendo vesiculas a se invicem & a sulco hepatis, qui visui ex rubro viridescens, gustui subamarus erat. Nullos ductus, neque cyst-hepaticos, neque hepatico-cysticos detegere potui, cauta quamvis manu pertractatis & curiose perlustratis omnibus. Nec aderat ulla vesicularum læsionis suspicio, quod flatu distentæ, & in suppellectili mea anatomica servatæ adhuc vesiculæ satis monstrant. Possent enim cellulosam & tingi & amaritie bilis cysticæ imbuere absque singularibus ductibus biliaris, satis evincunt partes vesiculæ felleæ vicinæ, quæ absque cellulosæ auxilio colore simili atque gustu imbuuntur; quales sunt v. gr. intestinum colon aut duodenum, peritonæum, omentum, vel pylorus etiam, quando, quod tamen non frequenter evenit, ad vesiculam usque se extendit, eamque attingit. Hæc ea propter affero, ne ii, qui BIANCHIO nimium favent, & ductus cyst-hepaticos atque hepatico-cysticos hominibus adscribunt, incessisse putent trans cellulosam illam rescissam ductus tales, & ita vel attulisse eos, vel revehisse aliquid biliosæ materiei, quod disruptione ef-

fusum sit. At vero ductuum cysticorum quivis, ut ad vesiculas redeamus, ad aliquot lineas sejunctus incessit, postquam e cervice quivis sua prodierunt; mox vero ii, in morem concursus ductus cystici cum hepatico, ad angulum influebant acutissimum: & ita demum ductus cysticus iste communis breve iter suum absolvere pergebat, & hepatico ductui insertus, choledochum producere adjuvabat, ut a communi illo ductu cystico pro re nata vel recipi bilis hepatica, & ad vesiculas vehi, vel effusa e duplici conditorio suo cystica intestino duodeno infundi possit. — Hepar ceterum more infantum recens natorum, constitutum erat; magnum valde, dextrum hypochondrium totum, maximamque sinistri partem occupans, & totum fere ventriculum obtegens lobo suo sinistro, atque umbilicum fere attingens.

II. Quod jam attinet ligamentum suspensorium hepatis venamque umbilicalem, notandum hic habeo, hanc cum peritonæi expansione incedere secundum lineæ albæ directionem, & rectissima fere via adscendere, & ita vix dextrorsum vergere in junioribus, maxime in foetibus; nec arcte adplicatam esse musculis abdominis, prout in adultis evenit: sed quam primum illa e placenta prodiens, umbilicum foetus penetraverit, recedere cum productione peritonæi a pariete abdominis, & recedendo ab umbilico magis magisque penetrare interiorem abdominis cavitatem, usque dum pervenerit vena ista ad sulcum suum, in hepate exsculptum. Dum interea peritonæi productio & cum vena umbilicali incedat; & lineæ albæ, & diaphragmati, & convexæ hepatis parti, & fissuræ ejus accrescat, *ligamenti hepatis suspensorii* nomine. Istud jam ligamentum suspensorium non modo ad hepar terminatur, sed ad umbilicum usque se protendit in junioribus, dum ibi aliquot linearum latum prodiens, latescendo, & cum vena umbilicali incedendo

dendo ad hepar accedit, sicque fere triangulum acutum format. Per ætatem vero hæc omnia mutantur: hepar proportionem reliqua corporis sui partium fit magnitudine exilior; reclinando a centro, atque evacuando hypochondrium sinistrum dextrorsum magis vergit, longiusque ab umbilico recedit. Ligamentum suspensorium hepatis etiam dextrorsum magis incedit, relinquendo lineam albam, longe remotius propendere incipit. Vena umbilicalis, in ligamentum mutata, per longam viam ab umbilico incedit arcte applicata musculis abdominis; nec quid propendentis in hoc itinere emittit peritonæi, ut ita per ætatem evanescat ligamenti suspensorii portio tenuis, ab umbilico ad hepatis convexam partem usque propendens in junioribus.

III. Cum disputetur de situ vesiculæ felleæ, primo, quoad fundi eminentiam extra hepatis lobum, seu marginem ejus inferiorem; & secundo quoad fundi altitudinem ratione cervicis: hic ob argumenti affinitatem quædam de his addere volo. Quia vero hæc res pro diversa ætate diverso modo se habent, hinc frequens diversorum cadaverum inspectio eas illustrare commodissime poterit. Quamvis ab aliis dictum sit, vesiculam felleam pro diversa ætate vel eminere fundo suo extra hepatis marginem, vel intra illum desinere; & quamvis exactiores Anatomici industriae satis explanarint, vesiculam illam in junioribus, ob nimiam hepatis molem, non eminere extra marginem, & in adultis modo, retracto quasi hepate, ultra ejus oram prominere: Frequens tamen observatio me docuit, naturam nolle ad certas & ita rigorosas leges reduci. Non semel enim, sed repetitis vicibus vidi, vesiculam felleam prominere ultra marginem in recens natis, in pueris XII. dierum, IV. septimanarum, IX. septimanarum, VI. mensium, anni unius, duorum & quinque annorum. Contra quoque animadvertere mihi datum fuit intra marginem desinentem vesiculam.

culam in pueris VIII. & XIV. dierum, III. & V. septimanarum, anni unius & duorum, nec non in perfecta ætate. Quod ad alteram vero vesiculæ situs quæstionem attinet, perpetuam magis servat vesicula legem, ut probe notandum sit, situm illum ratione cervicis atque ductus præter Anatomicorum atque Physiologorum attentionem esse diversum pro ætate diversa. Non ergo ita generali ex sententia de omnibus pronunciari licet, fundum vesiculæ neque esse paulo inferiorem cervicæ suæ, neque cum aliis ita crude putare fas est, perpendiculariter propendere, & recta sursum, degenerando in cervicem, ascendere illam. Nulla harum sententiarum pro constanti in quavis ætate habenda, nulla ita simpliciter rejicienda est, sed repugnantès has sententias moderandas esse, non tam rationes physiologicæ, quam maxime cadaverum inspectio me docuerunt. Scimus, hepar valde magnum esse in fœtibus, & junioribus homuncionculis, atque amittere quasi per ætatem molem suam, i. e. non ita reliquarum corporis partium in incremento ulterius pergere cum annis: Scimus, illud in recens natis umbilicum fere attingere. Inde facile est intelligere, fundum vesiculæ altius propendere, deorsum magis vergere in pueris, quam in adultis, quibus hepatis margo tenuis, fere potius recta antrorsum & extrorsum directus est, quam deorsum. Hinc quoque pendet diversus vesiculæ situs in diversa ætate. In recens natis fere, sed ñe tum quidem penitus, perpendiculariter propendet vesicula, neque introrsum conversa, neque dextrorsum, neque sinistrorsum, vix tamen paulo retrorsum ascendendo in cervicem abiens. In pueris vero pauloque adultioribus oblique & magis introrsum (quia tunc dextrorsum magis inclinatur margo tenuis lobi dextri cum fundo vesiculæ) ac retrorsum, sursum vero paulo minus incedit. In adultis, & id quidem maxime in mulieribus, uti aliquoties animadverti, (iis enim ordi-

ordinarie hepatis margo altior paulo est, quo facilius nempe intestina cedere utero gravido possint & altius repelli non retrorsum respicit cava hepatis pars, prout in junioribus, sed deorsum potius; atque ipsa quoque illa concavitas vix sensibilis est in senibus: hinc quoque in iis situs vesiculæ fere horizontalis est. Et ita tum demum perspectis hisce differentiis atque probe comparatis omnibus, veri quid de vesiculæ felleæ situ pronunciare licet, modo ratio semper habeatur diversæ ætatis, nec ad unam perpetuam legem homines omnes redigantur. Cum jam hæc ita sint, Physiologo demum concludere licet, recens natis atque pueris difficilius effundi bilem cysticam, ægre se exonerare, ob situm ad perpendicularem proximius accedentem; adultioribus autem longe commodius ac facilius id fieri posse, & hoc quidem ob situm vesiculæ ab horizontali vix recedentem. Et hoc satis convenire quoque videtur cum usu bilis, quum parciore ac tenuiori bile indigeant pueri, quia blandis ac vix pinguibus nutriuntur; dum contra homines perfecti atque adultiores, qui crassa ac pinguis ingerunt, crassiorem copiosioreque, hinc cysticam magis, præ junioribus requirunt bilem, ad digerenda commodius & facilius assumpta varia atque ad excitandos stimulos.

IV. In puero trium annorum magnam valde observavi vesiculam felleam, pollicem latam ultra marginem proponentem, totam quantam tenuem, atque pellucidam. Sulcus tamen, qui hepatis ad excipiendam vesiculam insculptus est, intra marginem desinebat. Singulare, quod in illa animadverti vesicula, hoc est, quod bilis loco limpida & pellucida aqua repleta apparuerit. Erat ductus brevis admodum exilis aperturæ, ut primum vix ullam adesse putarem. In ipsa dein vesicula nullam plane inveni bilem, sed tres circiter uncias humoris viscosi ac pellucidi, qui colore, visciditate atque insipida qualitate sua ad albuminis ovi naturam

turam accedebat. In fundo pauxillum humoris paulo crassioris ac subviridis erat, gustui tamen amaritiam offerentis nullam.

V. Exilem in puero unius anni nuper demum reperi vesiculam, totam albam, crassam, quæ ligamentum magis referebat, quam bilis conditorium. Aperta paucas modo guttas bilis viscidæ continebat. Ipse quoque ductus ligamenti naturam exhibebat; clausus tamen non erat penitus, sed apertus, qui bili in cystide servatæ transitum concedere potuerat, ne quis putet, in ipsa vesicula secretam fuisse bilem illam.

(*Cassellis Halam missa d. 12. Decembr. 1749.*)

OBSERVATIO CIII.

Dn. D. HENR. FRIDER. DELII.

Musculi gastrocnemii, soleus & plantaris, albi.

Colores naturales partium nonnullarum corporis humani mutantur sæpiuscule. In ictero flava redditur universa peripheria, præsertim oculi tunica albuginea, quæ in declinatione viridescere solet. Adsumta, nec non morbosæ fluidorum constitutiones, urinam reddunt aurantiam, viridem, brunnam ac nigram. Bilem per vomitum rejectam, in infarctu a febre cum inflammatione hepatis juncto, vidi elegantissime prasinam, & colori viridi, qui jam magni æstimatur & *sans pareil de Saxe*; vel *viride alchymisticum* nuncupatur, proximam. Menstruatim e genitalibus virginis cujusdam fluorem viridescentem prodiisse, qui & lintea tingebat, scio pro certo. In gangræna radii inflammatorii cœrulei, rubri, flavescentes, varii observantur, donec

nec in ipso sphacelo prorsus nigrescant. Ossa animalium, quæ viva, radice rubiæ tinctorum saginabantur, rubra evadunt. Ipse chylus, si desit proportionata quantitas alcalini, vix colorem sanguineum induit, sed magis albicat.

Ante aliquot annos virile cadaver cultro meo anatomico subiciebatur. Musculos in eodem præparare placebat. Ubi ad tibiam sinistram ventum erat, & communia integumenta cum pinguedine resecta, musculi gastrocnemii, suram constituentes, toti albi in conspectum veniebant, non aliter, ac tendines solent, nisi quod fibræ, solito musculorum more, laxiores tendinibus essent. Ne ullum aderat musculosæ rubedinis vestigium. Progredior ad solem & plantarem, & utrumque itidem album invenio, si nonnullas in his fibras exceperis. Musculi peronæi & tibiæi consueto musculoso rubore gaudebant, tendo Achillis rite constitutus erat. Vasorum conditio naturalis. In dextrò quoque pede nihil non naturale offendebar, neque hujus insolitæ albedinis vestigium.

Defunctus in vivis dum fuit, pauper fuit, neque Medicum, dum æger esset, adhibuit, ex quo historiam morbi & mortis quærere potuissem. Aperto autem thorace permagnum pulmonis dextri abscessum reperiẽbam, qui sine dubio mortis causa fuerat, cum reliqua viscera sanis similia, neque phthiæicos indicia adessent, cum præterea pinguedo subcutanea satis multa adfuerit.

Jam, utrum hæc musculorum albedo coñata, an acquisita vel morbosa fuerit, vix decidere audeo, cum multa ad historiam desiderentur, quæ tunc temporis indagari non poterant *).

Ccc 2

Nol-

*) Magnus enim cadaverum numerus in regium theatrum Berolinense fertur, (ubi etiam dicta observavi) eorum pauperum, qui hebdomadatim stipem ex ærario publico accipiunt, unde

Nollem hinc ex fibris albis elicere conclusionem, ac si musculorum actio non ab irruente sanguine, sed ab influxu liquidi nervei dependeat. Rubor etenim sanguinis a copia & attritu particularum globosarum, e sulphureo & alcalino mixtarum, oritur, & dum sanguis in minima vasa transit, ob istarum particularum numerum deficientem pallet. Vidimus id sæpissime in mesenterio ranæ viventis, ope compositi microscopii. Pars fluida hinc sanguinis, seu serum, simili ratione, ac sincerus sanguis, ad fibras musculares adaëta, ope motus fibrarum tonici, forte musculos movit. Neque inauditum est, homines fuisse otiosos, lacte caseoque abutentes, qui sanguinem albescentem in vasis habuere. Nuper etiam infans albus, parentibus Aethiopibus natus, non minimæ fuit spectatoribus admirationi, de quo conf. libellum, *Venus physique* inscriptum, & *Histor. Academ. Reg. Scient. Paris. Ann. 1734.*

OBSERVATIO CIV.

Dn. D. HENR. FRID. DELII.

Fistula ani completa, in febre quartana, sine sectione feliciter curata.

Ex refrigerio æstate febrem catarrhalem cum efflorescentia purpurea patitur vir XLVIII. annorum, habitus strictioris, sed simul athletici, animi alacris, sed & plurimis meditationibus & pathematibus obnoxius. Aegre, ob complura

---

unde & defectus historiæ vitæ anteaëtae, morbi & mortis derivandus est. Interim rariorem, licet incompletum, casum e schedis meis cum publico communicare melius judicavi, quam eundem silentii peplo plane involvere.

plura exhibita calidiora medicamenta, restituitur. Haud ita multo post in itinere febre intermittente corripitur. Domum reverso exhibentur promiscue calida & adstringentia, vi pessime unita. Irregularis hinc redditur febris, & cum multis deliriis, non sine vitæ discrimine, continua evadit, attamen ad quartanæ indolem proxime accedens. In quartanam demum legitimam rationali methodo redigitur. Alvi obstructio antea iteratis clysteribus reserata erat. Accidit autem semel, ut æger sub ejusdem applicatione, quæ cum cannula & vesica facta erat, dolorem solito majorem in intestino recto sentiret, quique locus postea sæpiuscule doluit. Jam in quartana intermittente legitima altero die vacuo lenia laxantia cum fructu exhibebantur, & omittebantur clysteres. Cum autem æger ante morbum post usum nonnullorum haustulorum vini Burgundiaci communissime sanguinis hæmorrhoidalis excretionem expertus esset, ita in præsentī morbo motus hæmorrhoidales, colica, vomitus, diarrhœa, tenesmus sæpius affligebant, hocque eo magis, cum ante decem annos jam adfuerit abscessus circa anum, ad glutæum musculum, minime autem ad intestinum, penetrans, sinumque formans, qui iterata sectione demum curatus erat. Molestam hinc sanguinis hæmorrhoidalis ad intestinum rectum directionem hirudinum applicatio paululum levabat. Sed supra notatus locus intestini recti per intervalla, plus, minus, dolere non cessabat. Post molestissimum demum tenesmum, murium marinarum suffitu, per instrumentum infundibuliforme adacto, nec non lacte cum millefolio cocto non plane sedato, circa ani orificii latus dextrum tuberculum minus conspicitur, quo altero die rupto, & aliquantulo puris evacuato, omnis cessabat dolor. Apertura lacrymale punctum paululum superabat. Interim titillatio in dicto intestini recti loco nondum plane cessabat, meritoque oriebatur suspicio commu-

nicationis, præsertim cum ex ano interdum purulenta quædam materia parcius effluerit, ab hæmorrhoidum sic dictarum materia longe diversa. Dilatato paulisper ani orificio, ipsoque sphinctere, excoriatio quædam intestini, inque ea minima quædam apertura apparebat. Febris hucusque eadem. Jam inquirendum erat, utrum vera inter aperturam externam & internam adsit communio. Eligebatur *syringa absque tubulo*, ad modum HEISTERI, quam *Instit. Chirurg. major. p. 469.* commendat, sed *rotundiori & globosa seu potius hæmisphærica extremitate donata, in cujus medio foramen minus aderat, per quod liquor injici poterat, & angusta apertura repleri, cum hæmisphærica ista structura regressum liquidi modesta peripheriæ compressione impediret.* Tali ratione detegebatur vera communio, & fistula perfecta. Decernebatur jam sectio, cum isthmus ille inter utrumque foramen nondum pollicem æquaret. Ast cum immedicabilia demum vulnera sint ense rescindenda, cuncta prius tentanda suasi. Ordinavi hinc *decoctum Nicotianæ saturatum, cum oleo ovorum & myrrhæ per deliquium mixtum.* Hoc ope syringæ descriptæ eburneæ bis quotidie tepide iniiciebatur. Alia adhuc utebatur *syringa orichalcea cum tubulo, cujus vero consueta apertura fer-ruminando claudebatur, aliaque lateralis præparabatur in hunc finem, ut in modum cannulæ clysmaticæ in ipsum anum introduci hoc modo possit ita, ut lateralis apertura syringæ liquorem aperturæ fistulæ internæ iniicere queat, qui etiam per externam aperturam proflire visus est.* Sæpiuscule autem anus linteolo obturabatur, ita ut liquor injectus paulo diutius in fistula remanere potuerit, cujus orificium externum, interea sensim paulisper dilatatum, turundula claudebatur, superimposito emplastro saponato Barbette camphorato. Dicto liquori postea jungebatur *agrimoniæ & veronicæ decoctum, nec non pro ulteriori consolidatione,*

myrrhæ

myrrha & *succini essentia* & *balsamus de Copaiua*. Neque spes nostra frustrata est. Febris etenim antea corrupta jam legitime tractata, regulariter, secure & feliciter decurrebat, nisi quod sub finem in quotidianam versa esset. Post aliquod tempus quoque fistulæ apertura externa minore consolidata, ita ut injectum liquorem non amplius transmitteret, injectio per anum sola semel per diem ope syringæ secundæ facta, & simul linteolum, balsamico isto liquore madidum, leniter introductum est, qua ratione ægrotus a longo & gravi multisque symptomatibus & variationibus stipato morbo, cujus ambitum & curationem vero in præsentī prolixius describere animus non est, convaluit, *fistulaque completa sine sectione curata*.

OBSERVATIO CV.

Dn. D. HENR. FRIDER. DELII.

Tumor singularis malæ sinistræ ante obitum.

Olim in viro eufarco, febre lenta, ex iracundia singulari orta, extincto, aliquot ante obitum diebus observavi tumorem, nucis moschatæ magnitudinis, sine notabili occasionali causa, infra os zygomaticum sinistrum exsurgentem. In alio phthisico similem in mala dextra sub iisdem conditionibus vidi. Anatomica utrorumque indagatio post mortem non permittebatur. Ante aliquot annos autem determinatus quidam juvenis phthisicus curæ meæ commendabatur. Haud difficile erat, funestam prognosin formare, cum per quatuordecim jam dies cum molestissima tussi sanguinem purulentum exscreaverit, cujus quantitas quotidie ad minimum ad uncias quinque accedebat, & corpusculum continuo æstu febrili depasci videretur. Dum autem roga-

tus eundem sæpiuscule visitare, in mala sinistra, in regione molaris dentis secundi, conspicio tumorem fabæ magnitudinis, & unde ille ortum trahat, inquirō. Aegrotus, cum nullum ibi dolorem sentiret, vix illum curabat, neque causam adferre poterat. Ego autem binis jam exemplis edoctus illum pro mortis prænuncio tacite reputabam, præcipue cum indies in majorem molem & demum in ovi gallinacei magnitudinem excreveret. Mirabar autem simul, in nostra scientiæ medicæ luce Medicum quendam tumorem hunc pro nihilo in principio æstimasse, & cum indies augetur, tandem pro acrimoniæ effectu, in corpore huc illic volitantis, habuisse, quæ dum in pulmonibus vasa corrodendo hæmoptysin excitaverit, jam pro bono signo metastaseos ad malam se convertat, & lapidibus saltem cancerorum, nec non decocto lignorum obtundenda sit, cum tamen ægrotum jam altero pede in cymba Charontis esse quilibet videbat. Sed hæc in transitu. Tumorem autem ipsum aperire, vel aliis emplastris unguentisve maturacionem ejusdem promovere non consultum erat, ne ægroti brevi discessuro nova adderetur afflictio. Tertio enim ante obitum die noctu enormis oriebatur hæmorrhagia narium, qua forte libra una cum semisse sanguinis sinceri exercebatur; ægrumque mortem expectantem ad incitas redigebat, donec extremorum ligatura fortior paululum sanguinem sistere videretur. Interea per ultimos hos vitæ dies ægrotus sanguinem non amplius exspuebat, spiritus autem suppressio valde augebatur, qua tandem etiam exstinguebatur. Aperto post mortem thorace, dexter pulmonis lobus totus erosus in eoque ultra libram puris sanguinolenti inveniebatur. Tumoris autem faciei conditio curiosius investigabatur. Cruciatim ergo cutis diffecabatur, & tum inter musculum subcutaneum, buccinatorem & membranam, oris interni cavitatem investientem, pus latitare observabatur,

tur, cujus eximia quantitate evacuata cavitas tumoris per-
ampla reddebatur. Cavitate hac spongia elota, causa tu-
moris demum in conspectum veniebat. Aderat nempe
*caries ossis maxillaris tanta, ut ad antrum Highmori pene-
traret.* Duo molarium dentium nigredine consumti erant,
ipsique alveoli carioli. Propinqui defuncti, ea de causa in-
terrogati, respondebant, nostrum olim odontalgia sæpius
laborasse, variisque pro tollenda ea usum fuisse. Forte ea-
dem fuit causa in subjectis supra memoratis, quorum se-
ctio post mortem non concedebatur. Notabile autem mi-
hi visum est, tumorem exortum fuisse in subjectis hectis.
Ergo ad signa prognostica ex facie tumor hicce forte refe-
rendus, sed majori antea experientia & nexu pathologico
confirmandus.

OBSERVATIO CVI.

Dn. D. HENR. FRIDER. DELII.

Ventriculus admodum tenuis & pellucidus.

Virgo LII. annorum, habitus corporis spongiosioris, ani-
mi elati, inter alia pathemata morbi chronici, qui con-
vulsionibus & deliriis stipatus erat, frequentes numerabat
vomitus. Quotidie ventriculum dolere conquerebatur.
Consueverat autem quotidie clystere quodam simplici al-
vum referare, opinione ducta, ac si pulchritudo cutisque ele-
gantia inde augetur. Dolorosæ porro circa ventriculum
sensationes, vel imaginationes, eo perducebant nostram, ut
vix diem transigere potuerit, quo non pulveres temperan-
tes, corticum aurantium essentiam, seu pilulas balsami-
cas adsumserit. Interim appetitus plurimum erat constans.
Quodsi autem se se paulo magis tantum ægrotam sentiret;

Medicus vix fatis medicamentorum præscribere poterat, eum semper plura appeteret. Sæpiuscule etiam Medicum hortabatur, ut, quando fatis cedere coacta fuerit, ipse corpus exanime aperiat, & præsertim ventriculum curatius inspiciat. Hæc omnia sæpe Medicum eo perducebant, ut, cum subito, post adsumta optima eupepta, vomitu eadem iterum reddi observaret, in hæc verba erumperet: Certe parum abest quin credam, ventriculum hunc esse chartaceum, (*sie müsse ohnfehlbar einen Magen von Post-Papier haben*). Accedebant demum nonnulla & *sonitica animi pathemata*, sub quibus nostra in adfectum soporosum, coma vigil, ipsum denique carum incidebat, quo tertio die, prægresso secundo ante obitum die novo insultu convulsivo, irritis omnibus adhibitis, vitam cum morte commutabat.

Corporis dissectio, propter copiosam tam sub cute, quam intra abdomen, pinguedinem, valde operosa erat. Interim in hypochondriis morbi causa latitabat. Lien sanguine nigricante grumoso refertus erat, ipsumque parenchyma semiputridum, ita ut digitis compressum facile difflueret. Hepar non adeo morbosum, nisi quod vasa sanguifera, vena portæ præsertim, sanguine spisso distenta observarentur. In vesicula fellea *quingenta duo calculi*, pisi magnitudinem & numerum annorum vitæ defunctæ referentes, quorum unus ductui choledochi impactus, & propria membrana cinctus erat. In ipsa vesicula nulla bilis, mucitenacis parum. Ventriculus vacuus, permagnus, admirationem merebatur, præcipue cum vulgo sic dictum fundum, seu *arcum majorem & cavitatem sinistram tactu admodum mollem & tenuem* observarem. Mutato paulum situ & protracto ventriculo, candelam admovebam, noctu enim peragebatur sectio, & curioso spectaculo ventriculi membranas, easque pro situ jam duplicatas, transparentes & pellucidas,

das, candelæ radios facile transmittentes, observavi. Parva facta ventriculi incisione, digitis facillime eandem dilatare, immo ipsum ventriculum lacerare poteram, cujus interna facies omnino omnibus rugis villosis expers cernebatur. Uterus autem, qui antea pro sede morbi constanter habitus erat, admodum parvus, durus & naturaliter constitutus apparebat.

Jam adhibita ulteriori historię morbi indagazione, prima ventriculi morbi origo patebat. Ante aliquot enim annos, defuncta binas satis amplas lagenas *aquarum medicatarum Seidschützensium*, vulgo *Bitter-Wasser*, non tam ex errore, quam lubens, sub spe melioris valetudinis, intra aliquot horas hauserat. Confestim ingens ventriculi inflatio & fere crepaturæ sensus oriebatur, & epigastrica cum gastrica regione ad modum globi majoris tumebat, scrobiculo cordis plane deleto, pectore ad suffocationem usque angustato, ex quo tempore nostra usque ad vitæ finem valetudinaria reddita erat.

Dum hæc meditor, causamque & decursum animo volvo, certe generosam quandam virginem, annorum XIX. animi alacris, temperamenti sanguineo-cholerici, miror, quæ sanctissime adseverabat, aliorumque testimoniis confirmabat, se, consuetæ alvi segnioris pertæsam, uno die itidem binas lagenas aquæ Seidschürzensis, cum salis eiusdem uncia semisse, epotasse, in prandio inter alia lacte & petasone fumo indurato delectatam fuisse, & versus vesperam poma recentia prunaque avidè adsumsisse, post cœnam saltasse, neque postea damnum inde, præter diarrhœam leviolem, expertam fuisse. Certe effectum insontem potius gratulari, quam imitari fas erit.

OBSERVATIO CVII.

Dn. D. HENR. FRIDER. DELII.

Phosphorescentia lapidum & gemmarum.

Constat inter omnes, quantopere per aliquot annos animos conflagrasse viderimus, tot illustribus experimentis phosphorescentiæ & electricitatis corporum accensos. Felix periodus! ex qua novam annorum seriem læta numerabit Philosophia naturalis. Hac occasione *lapidum phosphorescentiam*, & *gemmarum*, diurno sole illustratarum, lucem noctu redditam de novo mirati sunt multi. Adjangam qualemcunque observationem. Mittebantur mihi ab amico lapides duo, ovalis figuræ, albicantes, sub titulo: *Quartzum phosphorescens ex Oceano non procul Kilonio*. Hi, in loco obscuro invicem attriti, per totam substantiam quasi ignei & pellucidi apparebant, & odorem ingratum sulphureum spargebant. Wernigerodæ tunc temporis commoratus, in memoriam revocabam, me sæpius in rivis *Ilse* & *Ecker* similes lapides, quos pro silicibus semper habueram, observasse, & ob candorem & figuram rotundulam collegisse. Eisdem ergo etiam invicem adfrico, eandemque lucem & phosphorescentiam, eundemque odorem, licet debilius utrumque, animadvertere contigit. Lapidem vero cornei communes pyromachi, (*Feuer- und Flinten-Steine*) adhuc debiliorem lucem odoremque, neque nisi fortiori attritu, edunt. Ad alios autem lapides pretiosiores progressus sum, scilicet ad smaragdum, hyacinthum, amethystum, topasium, carneolum. Non autem istos adhibui, quos genuit India, utpote pro experimento nimium caros, sed eos, qui majoribus fructulis prostant, pretioque haud ita magno venales in Pharmacopoliis & apud gemmarum sculptores, natalique loco Saxo-

Saxonici, Bohemici, Barutho-Fichtelbergici, Hercyniive sunt. Hi quoque ut plurimum magis sic dictis *fluoribus gemmeis*, quam ipsis gemmis solidioribus comparandi, & fissuris hinc inde præditi, operosiori culturæ & polituræ non destinati sunt. Hos invicem adfrictos difficillime lucis cujusdam speciem spargere animadverto. Adfrico autem in hypocausto tenebricoso fornaci ferreæ ac calidæ, & ecce perpulchra apparet phosphorescentia. Amethystus autem, hyacinthus, topasius debiliorem, carneolus magis imminutam lucem spargunt. Pulcherrime autem elucet *smaragdus* sic dictus, vel potius *fluor smaragdinus*, *pseudosmaragdus*, *quartzum viridescens*, vel *aqua marina*, nuncupatus. Frictione literas pingo, quæ in ipsa fornace calida per aliquot horæ minuta eleganti spectaculo, constanter phosphorescebant, & odorem manifesto sulphureo-urinofum spirabant, indicio, *phosphorescentiæ causam in actione acidi salis communis & phlogisti tenuioris, sulphuris speciem constituyente*, latitare. Parum abest, quin *ignis electrici* veram causam in hoc ipso quæram. Sub frictione pulvillus smaragdinus in fornacis laminæ inferioris, itidem calentis, margines decidebat, qui prunæ instar diu candeat.

OBSERVATIO CVIII.

Dn. D. HENR. FRIDER. DELII.

Infusum Theæ subito nigrum redditum.

E consueta pyxide, in qua, semper clausa, herbam Theæ, eamque optimæ notæ, servabam, pugillum in consuetum immitto cantharum, infundo aquam calidam solitam, in aheno solito, stanno obducto, coctam. Tum infusum in mundam effundo patellam solitam cum saccharo. Sorbillo.

Color infusi, odor, sapor consuetus, gratus. Denuo unum vel alterum sacchari frustulum patellæ immitto priori, addo infusum, inter infundendum proh! quanta est subitanea & inopinata mutatio! Infusum nigrescit. Quid ergo hoc sibi velit miratus nescio. Odor paululum gravis, sapor adversus. Prorsus eadem instrumenta; prima patella bona, legitima; omnino nihil novi accessit, quare altera tantopere variata? Confestim aliam patellam fumo, diligenter mundo, addo ex eodem vase saccharum, adfundo idem infusum, color, odor, sapor naturalis iterum ut antea. Quale portentum? qualis influxus astralis? quale omen? Rideo. Succenseo. Omnem autem errorem excutiendum ratus, forte colorem peregrinum a charta cœrulea, qua involvuntur saccharini coni, cujus forte particula saccharum & cum eo infusum tinxerit, derivandam esse hariolatus, frustulum chartæ cœruleæ saccharinæ in tertiam patellam conjicio, saccharum & infusum addo. Color, odor, sapor idem. Nondum animus tranquillus. Neque jam manus nigredine maculatæ, neque chymico labore jam occupatæ erant. Revoco autem in memoriam, infusum Theæ, si adsumseris aquam fontis alicujus foterii vitriolicam, evadere nigram. Tres ergo patellas recipio mundas, in hanc conjicio tantillum vitrioli viridis, in istam tantillum vitrioli albi, in illam guttulam olei vitrioli. Omnibus superinfundo infusum, addito saccharo. Ecce prima & tertia subito nigerrimæ redduntur, *media nigrescit*, & patellæ, quæ antea in admirationem me rapiebat, fit similis. Jam problema forte solutum, & mali ominis & veneni timor cum miraculo vel portento dissipatus est. Scilicet verosimillimum esse credo, conum istum saccharinum, de quo frustula sumpta erant, in mercatoris officina in loco quodam forsan adtritum passum esse. Hoc loco saccharo nudo vitriolicum quoddam exigua quantitate, casu, quorum mille possibiles sunt, mixtum est; *hoc inquinatum sacchari frustulum,*

lum, colore non variatum, jam ad patellam, casu, inscius dedi, quippe quod, ope *vitriolici commixti*, infusum Theæ subito nigredine tinxit.

(*Erlanga Norimbergam missæ d. 15. Januar. 1750.*)

OBSERVATIO CIX.

Dn. D. JOANN. SEBAST. ALBRECHT.

*Ducatus Coburgensis agri, cum vicinis, corporum
petrefactorum, ex utroque regno, copia &
varietate nullis secundi in
Germania.*

Ante hos decem fere annos celebris quidam vir, in historia naturali versatissimus, *Ludovicus BOURGUET*, proximo ante mortem anno, (nam 1743. in Novis castris, publico litteratorum luctu, fatis cessit,) in peculiari scripto: *Memoires pour servir à l'histoire naturelle des petrifications, dans les quatre parties du monde* (a), magna industria indicem exhibuit locorum, ubi petrefacta, i. e. ejusmodi corpora naturalia reperiuntur, quæ organicam quidem suam structuram vel animalibus, vel plantis debent, at casu humo defossa aliam plane induerunt substantiam, hinc mineralibus potius, quam animalibus vel plantis, nunc annumerantur. Recensitis Tom. II. illis Autoribus, quotquot vel in Gallia, vel in Italia, Helvetia, Germania, Anglia, &c. de ejusmodi rebus, ad amplificandam historiam naturalem, scripsisse noverat, indicem subjungit geographicum locorum illorum omnium, ex quatuor mundi partibus, qui in sinu suo recondunt hujus ordinis lapides. In Germania ex circulo Franconico laudat, ob fertilitatem ejusmodi petrefactorum, Wür-

(a) in 4to a la Haye, chez Jean. Neaulme. 1742.

Würzburgensem seu Herbipolensem, Manebachensem, Aichtadensem, Altdorffensem, Noricam, Winckelheidenfem, Hagenhusanam, Sulensem & Ilmenaviensem ditionem. Sed Coburgenses etiam agros, cum confinibus, illis adhuc annumerandos esse, jam anno 1726. docui Virum quondam celeberrimum, Dn. D. Job. KANOLD, ob variam eruditionem & *Vratislaviensia* amplissima & doctissima *Miscellanea* nemini non notum, in peculiari Epistola, quam C. F. NEICKELII, aut potius EINCKELII, Hamburgensis mercatoris nobilissimi, *Museographiæ* (b) inferere dignam judicavit (c). Deinde in *Commercii litterarii Norici ann. 1737. Hebdom. XLVIII. p. 373.* nec non *anni 1739. Hebdom. IV. p. 26.* indicavi, magnam ligni petrefacti copiam, cujus adhuc multa centenaria in aula Sereniss. nostri Principis, Patris Patriæ optimi, asservantur, duritiei & splendoris, post polituram, vere achatini, Coburgi, prope pagum *Grub* repertam esse, quod in *Museo Richteriano* splendidissimo *Xyloachates* vocatur a seculi nostri Plinio, Viro doctiss. & celeberr. Dn. D. Jo. Ern. HEBENSTREIT (d). Ex iis, quæ hætenus dicta sunt, satis abunde patet, Ducatus Coburgensis agros cum confinibus, æque ac Thuringicos, Hennebergicos, Franconicos, petrefactorum copia & varietate esse divites. Hoc vero ipsum nunc novorum exemplorum spicilegio confirmabo. Quodsi iter a civitate nostra septentrionem versus instituunt rerum curiosi, & pagos plures, qui a *Lautera* amne nomen for-

(b) Prodiit hæc 1727. Lips. & Vratislaviæ, sumptibus Mich. Huberti, in 4to.

(c) Vide illam Parte I. p. 145. seqq.

(d) pag. 263. ubi aliæ adhuc species Lithoxyli Coburgensis enumerantur, quibus ex Museo meo qualicunque addo fragmenta ejusdem, quæ viridescente colore, plane eodem, qui in putredine corruptis salicum truncis conspicitur, oculos & mentem delectant.

fortiti sunt, *Ober-Lauter, Unter-Lauter, Tieffe Lauter, Zettel-Lauter* transeunt, in viis, in agris, inprimis vero in torrentis alveo, (*im Orlass-Graben*) copiam eorum colligere possunt. Nam tempestatum vehementia ex declivibus undique agris, aquarum copia collecta, impetu suo & secum rapit ad hunc alveum ejusmodi lapides, & subverso ejus fundo denuo eosdem ex imis eruit. Iter ulterius prosequuti versus *Schalcoviam* oppidum, ad pagum veniunt, qui dicitur *Weissenbronn*, prope quem jucundo spectaculo & plane mirabili fodinam reperiunt, lapide calcario albo, tenerimæ structuræ, quem *Spar-Kalch* vocant, foetam, qui ipse lapis per calcinationem fatiscit in pulverem subtilem, lectissimæ albedinis, in architectura ad dealbandos parietes desiderati usus. Inter ipsos vero illos lapides strata observantur tophi albescentis, friabilis, arenosi, plerumque humidi, qui autem liberiori aeri expositus mox exsiccatur, & successive magnum firmitatis seu soliditatis gradum acquirit, & ob levitatem, nec non porositatem, quam conjunctam habet, quoque interposito cemento firmissime combinatur, indeque in extruendis ædificiis & fornicibus formandis non minoris est usus. In hoc vero ipso topho variarum arborum & fruticum folia, substantiæ ejusdem elegantissime impressa, quasi studio hominum, superfuso liquato gypso parata, sed varie convoluta & confuso ordine collecta reperiuntur magna in copia, v. g. quercus, fagi, alni, pomi, cerasi, fraxini, rubi, immo ipsius vitis, &c. Neque vero solæ elegantissime impressorum variorum foliorum figuræ delectant, sed attentionem merentur interpositæ hisce voluminibus cavitates majoris minorisque diametri, cylindraceæ, aut si mavis, conicæ, ortæ exramusculorum & stipitum farmentororum consumpta substantia, solo superstite in illis paucis cinere levissimo, quoad colorem cineribus vulgaribus plane simili. In viis & agris circumiacentibus simul copia Nau-

tilitarum & Cornuum Ammonis, variarum specierum, substantiæ marmoris crudi, observatur.

Quodsi vero vel ab urbe proficiscens, vel ex Lauteranis agris quis sinistrorsum, versus N. W. flectat iter, ad vi-
cos, *Moggenbron, Walbur, Elsa, Alstadt* & oppidum *Kodach*, tunc ubique in agris petrefactorum conchyliorum varia specimina colligere poterit. Eminent inter hæc magnitudi-
li Cornua Ammonis & Nautilites, plurium librarum ponderis prope *Alstadt*. Ex his ipsis possideo cornu Ammonis XIII. unciarum, seu transversorum digitorum diametri. Nominò autem *Nautilites*, si extremæ spiræ ambitus interiores omnes tegit; sin vero una cum extrema omnes interiores, ad dimidium saltem, conspicuæ sunt spiræ, tunc *Cornua Ammonis* dici malim.

Rerum curiosi si ab urbe iter dirigunt in plagam inter septentrionalem & meridionalem intermediam, circa pagum *Blumenroth*, invenient lapides calcareos, mytulis refertissimos, in massa subaquili coloris, flavedine aliqua tincta, a Lauteranis maxime inde diversos, quod substantiam testaceam, organica structura omnino integra, mutatam videant in spadiceam. Hi lapides, polituram experti, marmoris elegantissime variegati, licet minus duri, speciem habent. Versus Orientem ulterius progredientes, veniunt *Fechhemum* (e) *Fulbachum superiorem, Garnstadios, minorem & majorem*, pagos, de quibus ea nunc repetere nolo, quæ in Epistola ad celeb. KANOLDUM, superius allegata, jam retuli. Pauca potius addam ex vicinia. In vinetis Monasterii antiquitate sua illustris Ordin. St. Benedicti, *Banz, S. Bantli*, cujus mon-

---

(e) De eleganti, figuris hieroglyphicis quasi ornatissimo Belemnite, hic olim reperto, vid. *Actorum horum Volum. IV. Observ. XV. p. 72.*

montis radices Mœnus fluvius alluit, in lapide fissili, cinerei coloris observare licet plana tantum impressa testaceorum bivalvium copiosa simulacra, ostrearum, chamarum rugosarum, tellinarum, mytulorum, cum univalvium rarissima sint exempla. Aliquot inde stadia trans Mœnum & vallem amœnissimum, amplissimum, fertilissimisque agris & pascuis interdistinctum, proximos huic montes, prope Monasterium celeberrimum immediatum, Ordin. Cistertiensis, *Langheim*, in agris cujusdam pagi *Uzig*, Nautilites & Cornua Ammonis variarum specierum, medii & minimi moduli, a pyrite aureo colore elegantissime infucata & fulgentia, Museis quæ asserventur dignissimæ, copiose colligi possunt, bivalvibus contra rarissime obviis. Satis nunc probatum esse reor, agros Coburgenses cum confinibus rerum ejusmodi & varietate & copia nullis in Germania esse secundos.

(*Coburgo Halam misse d. 27. Januar. 1750.*)

OBSERVATIO CX.

Dn. D. JOANN. CONRADI TRUMPHII.

Hernia incarcerata, cum imminente jam passione iliaca, remediis in- & externis, sine sectione, iterum liberata.

Fœmina LXIV. annorum, temperamenti sanguineo-chole-
lerici, diætæ falsæ, acidæ, & in specie crebriori usul
carnium fumo induratarum & sale conditarum olim ni-
mium indulgens, & exinde aliquoties hæctenus purpura
scorbutica, itemque frequentioribus calculosis & hystericis
pathematibus afflicta, sub initium mensis Maji anni præteri-
tici de ventris torminibus, per intervalla subinde recurren-
tibus & se se exacerbantibus, conqueritur, quorum mitiga-

tionem, variis jam incassum adhibitis domesticis remediis, tandem usu Mithridatii & spiritus cornu cervi obtinere intendit. Ast, sperati levaminis in locum, succedit plenaria alvi obstructio, cum majori torminum incremento, unde tandem auxilium a me petit. In causas varias inquirens, cum sciscitando nullam detegere possem, pulveres antispasmodicos, cum oleo millefolii vero remixtos, & cum Tinct. Rhabarb. alternatim quolibet bihorio adsumendos, interposita mixtura, ex aqu. carmin. Dorncr. meliss. millefol. flor. samb. & liquor. miner. anod. exhibeo, globulosque saccharinos successive adplicari jubeo. His vero nihil proficientibus, & superveniente tertio die vomitu, cum singultu, viriumque imbecillitate, quum iterata vice serio inquirerem, an forsitan hernia laboraret, tandem fatetur, quod diu edicere debuisset, adesse nimirum inguinalem herniam. Inveni eandem in ipso annulo peritonæi hærentem, valde duram & constrictam, ac magnitudine ovum columbinum quadantenus excedentem, & insimul comperi, quod eandem jam ultra semestre spatium sine subligaculo gestaverit, commode autem antea semper, quando in dorso decumberet, reponere illam potuerit, quod vero nunc nec ipsa, nec Chirurgus statim in auxilium vocatus, præstare valuit. Applicatur ergo statim clyster emolliens, & tumori hernioso imponitur cataplasma, ex rad. alth. lilior. albor. herb. malv. vulg. parietar. melilot. flor. chamom. vulg. samb. sem. lini & carvi paratum, & cum lacte coctum. Clyster paucissima educebat excrementa, quæ in intestinis crassis forsitan infra constrictionem hæserunt, unde post meridiem ejusdem diei alius, in quantitate paulo majori, adplicabatur. Accedebat insuper ani procidentia, ægrotæ alias maxime familiaris, cum tuberculis hæmorrhoidalibus in ambitu intestini recti simul prodeuntibus, ex quibus etiam parum sanguinis exstillabat. Urina evadebat rubicunda calorque accedebat

cedebat febrilis, unde de V. Sne administranda quidem cogitabatur, quæ tamen omittebatur, quoniam ægra non admodum plethorica erat, eandem ordinarie multum reformidabat, insuperque iam eandem initio præteriti mensis præservative admiserat.

Tumori hernioso, a prædicti cataplasmatibus adplicatione nihil mutato, linimentum, ex ungu. dialth. axung. Taxi ol. chamom. cocto & pauxillo camphoræ paratum, inungebatur, & quoniam secundus clyster, licet in quartam usque horam remanserit, nihil plane secum eduxit, hinc tertius, ex speciebus emollentibus, cum sero lactis coctis, paratus, additis olei lini ℥ij. & nitri antimoniat. ℥ij. horis vespertinis injiciebatur, sed irritò pariter cum effectu. Nox hinc admodum erat inquieta, vomitusque continuabant, ut omnia tam medicamenta, quam potulenta, statim rejiceret; hinc summo mane quartus adplicabatur clyster, ex mensura dimidia seri lactis, syrupi dialth. Fern. ℥ij. olei Lini expr. ℥iij. & nitri antimoniat. ℥ij. paratus, qui elapso trihorio itidem frustra rejiciebatur. Ad imminens ergo inflammationem præcavendam equidem partim pulveres leniter camphoratos, partim emulsionem diapnoicam, ex seminibus card. ben. & card. Mar. paratam, ordinavi; ast, quoniam omnia assumpta, etiamsi in minori porrigerentur dosi, vomitu illico rejiciebantur, unica hinc spes, quoniam herniæ incarceratæ liberatio & repositio, per sectionem chirurgicam, sæpe etiam fatalis esse solet, in diligentem clysterum repetitionem reponenda erat. Sextus hinc clyster post meridiem, ex sero lactis, cum syr. dialth. Fernel. & rosar. solut. paratus, itemque vespertinis horis septimus, ex lactis vaccini mens. dimid. olei lini expr. libra dimid. & salis commun. ℥iij. constans, injiciebatur, uterque autem, elapso circiter trihorio, sine ullo effectu reddebatur, subsequente dein iterum nocte valde inquieta, Matutinis dein horis quarti diei mu-

lierculæ adstantes suppositorium, ex melle, sapone & excrementis passerum constans, applicabant, hocque nihil proficiente, hora IX. clyster octavus, ex decocto herbar. & flor. emollientium, cum fol. Senn. Alexandr. & falis cathart. anar. ana ʒʒ. paratus, injiciebatur, sed simili frustraneo, cum prioribus, effectu. Post meridiem hinc subjungebatur a mulierculis aliud suppositorium, ex sevo cervino, melle, sapone, & murium excrementis confectum, quo pariter nihil proficiente, hora VIII. vespertina novus clyster, qui ex decocti flor. chamom. vulg. samb. & melilot. cum lacte parati ʒxvj. Sacchar. Thom. ʒiʒ. & Sapon. Venet. ʒvj. constabat, cujus ope tandem, divina benedicente gratia, pertinax superabatur alvi adstrictio, fecesque multæ, summe foetidæ, educebantur, cum subsequente lipothymia, a qua tamen ægra, in lectum iterum delata, facile excitabatur. Iterata dein, post horæ intervallum, altera excretionem, pariter maximè foetente, hernia quoque incarcerata, soluta strictura, in abdomen retrocessit, evanescente simul externa duritie & levi saltem adhuc superstitite tumore. Bene hinc dormivit sequente nocte, conquiescentibus etiam successive vomitibus, aliquoties adhuc post alvi reserationem iteratis, quibus mucus saltem viscidus exprimebatur.

Proxime ergo subsequenter diebus reassumptus fuit usus internorum remediorum, & primo quidem saltem Tinct. Rhabarb. cum liquore terræ fol. tartari, bis de die ad guttulas LX. exhibebatur, interposita aliquoties Tinctura papav. rh. cum liquore minerali anod. remixta, unde satis tranquille se habuit, subinde dormivit & sudavit. Pomeridianis dein horis, post factam alvi apertionem, ægram invisens, in facie & collo satis copiose prædeuntem notavi purpuram rubram, unde pulveres ex diapnoicis fixis paratos, ter vel quater intra nycthemerum assumendos, & pro potu ordinario ptisanam tenuem commendo, injuncto simul regimi-

regimine temperate calido, & interposito insuper, pro viribus reficiendis, julapio, ex aquis melissæ, flor. til. samb. cerasor. nigr. & lilior. convall. sine vino, additis syrupis cort. citri, berberum, & spiritu nitri dulci, parato, usu vero ulteriore leniorum laxantium, aut ipsorum etiam clysterum, continuante nunc debito alvi successu, plane seposito. Sequentibus diebus; quum tardius progredientem purpuræ eruptionem deprehenderem, ita ut, præter faciem & collum, in reliquis partibus vix quicquam de ea in conspectum prodiret, bis saltem de die guttulas XXV. mixturæ bezoardicæ, ex partibus III. spirit. nitri dulc. & part. I. spirit. bezoard. Buffii paratæ, exhibere jussi, unde successive in reliqua etiam corporis peripheria exanthemata illa cum anxietatis præcordialis hætenus perpeffæ mitigatione, adparebant.

Continuabat autem interim nausea, cum intercurrentibus vomitionibus, ita ut neque infusum Theæ, neque jusculum avenaceum, neque ptisanam, loco potus ordinarii commendatam, adsumere valeret, ut idcirco tenuiorem cerevisiam, quam minus averfabatur ægra, concedere coactus fuerim. Urina erat saturate flava, cum enæoremate, vel potius sedimento pyramidali, pulsusque celerius & fortius, quam antea, micabat. Quoniam etiam in loco herniæ aliquis adhuc supererat tumor, hinc cataplasmatibus usum ulterius continuare, & quoties surgeret ægra, alvum in primis deponendi gratia, toties simplicem ad minimum ligaturam, cum lintheaminibus complicatis, adplicare jussi, ne hernia de novo prorumpat, donec subligaculum parari possit. De ulteriori purpuræ hujus chronicæ, seu scorbuticæ, quæ usque ad finem Junii durabat, curatione non opus erit ut plura addam; quum ea methodo consueta, solis temperatis diapnoicis & tenerioribus absorbentibus ac diluentibus peracta fuerit, exhibendo quandoque, si necessitas postulaverit, prædictam mixturam bezoardicam; sic enim, symptomatibus prioribus

ribus successive magis magisque evanescentibus, viribusque cum adpetitu & somno redeuntibus, alvoque postmodum semper legitime respondente, integra tandem perfecte rediit sanitas.

OBSERVATIO CXI.

Dn. D. JOANN. CONR. TRUMPHII.

Contumax alvi obstructio, ex nephriticis doloribus orta, jusculo gallinæ non deplumatae feliciter reserata.

Fœmina LIV. annorum, robusta, temperamenti melancholico - sanguinei, in conjugio sterili vivens, admodum laboriosa & in vitæ genere mobili constituta, rarius morbis obnoxia, alvi tamen segnitie quasi naturali (ob partem inprimis potum,) a pluribus annis laborans, ita ut non nisi tertio die eandem, & tamen ægrius, deponeret; circa finem mensis Julii ann. præt. doloribus calculosis in dextro rene, versus ureterem tendentibus, graviter affligitur, conjunctis simul crebrioribus vomitibus, ita ut nullo in loco quiescere, nec sedere, nec decumbere, nec ambulare, multo minus dormire potuerit. Alvus tunc non respondebat & per biduum jam erat clausa, urina vero adhuc libere reddebatur, sine ardore & dolore, eratque tenuis, aquea & pellucida. Offero hinc statim olei amygdalar. dulc. cum gutt. XL. liquor. mineral. anod. nupti ꝑj. ut eandem binis vicibus, intra horæ spatium, cum jusculo avenaceo, aut carniū, adsumeret. Addo pulveres binos antispasmodicos & salinos, oleo destillato millefolii vero nobilitatos, simulque oleo scorpionum, cum pauxillo olei destill. succini, carvi & foeniculi remixto, regionem lumbarem & abdomen ipsum inungere jussi, desuper impositis sacculis paregorico-

car-

carminativis. Interna medicamenta statim fuerunt vomitu rejecta, qui & altero die continuavit, multumque saburræ biliosæ ac viridescens exturbavit. Ob perseverantem adhuc alvi adstrictionem duo globuli saccharini, sed frustra, fuerunt applicati, & Tinctura Rhabarbari ante meridiem aliquoties fuit assumpta, quam etiam retinuit; clysteris vero injectionem, quam statim commendaveram, prorsus recusavit, circa noctem tamen, meliora edocta, eandem sponte tandem desideravit, unde talem ex herba Veron. flor. chamom. vulg. samb. & semine fœnic. cum lacte, additis ℥ij. olei cocti chamom. & ℥ij. nitri antimoniati parandum, præscripsi. Retinebatur ille in quintam usque horam, nihil autem excrementorum secum educebat, unde statim summo mane tertii diei alius eodem modo paratus, cum ℥β. nitri antimon. injiciebatur, qui, juxta relationem adstantium, pauca saltem excrementa exsiccata & indurata, cum aliquali pituita, eduxit. Conquerebatur interim ægra adhuc de doloribus versus femur progredientibus, summa inquietudine & somni plenario defectu, ac speciatim in dextra lumbari regione dolores adeo augeri adseveravit, ut ne quidem externum qualemcunque tolerare posset contactum. Sera hinc nocte tertius injiciebatur clyster, ex prioribus speciebus, substituto saltem sero lactis, paratus, sed absque sperato effectu, cum saltem laciniæ quædam pituitæ in aqua natantes, simul prodierint.

Die I. Augusti nunciatur, quod parum quidem, post clysteris egressum, dormiverit, virium autem imbecillitas magis increverit, conjuncto simul satis copioso sudore, acidum odorem spirante. Quartus hinc applicatur clyster hora IX, antemeridiana, ex iisdem speciebus paratus & priori stimulo armatus, superadditis olei expr. lini ℥ij. & syrupi rosar. solutivi ℥j. Vomitus nunc bono omine siluerunt ab hora XIIma meridiana hesternæ usque fere ad meridiem ho-

diernam. Pro potu ordinario præscriptum fuit decoctum, ex rasur. corn. cervi, rad. Scorzonæ. sarsæparill. chinæ & semine fœniculi. Pulverum loco exhibitâ fuit potiuncula, ex aquis chærefol. card. bened. flor. samb. tiliæ, nitro depur. arcano duplic. testis ovar. citræis, syrupo papav. rh. & liquor. miner. anod. Urina fere erat naturalis, & saltem paulo saturatoris coloris, atque in fundo ostendebat copiosa granula tartarea. Quartus clyster nihil educebat, præter aliquot flatus, qui dein paulo liberius fuerunt dimissi. Conquerebatur nostra adhuc de præcordialibus anxietatibus, aderatque adhuc aliqualis calor febrilis, cum pulsu celeriori & magno. Præscribendam duo suppositoria, ex mellis inspissati s. q. unico vitello ovi & salis communis drachma dimidia, quorum unum absque subsecuto effectu sperato post meridiem hæjas diei applicabatur. Jussi quoque ut gallina mactata, exenterata, & a sordibus probe repurgata, non tamen deplumata, probe decoquatur, indeque jusculum, non adeo diffusum, pareretur & cum modico salis condiatur, de quo singulis quatuor horis tria vel quatuor vascula, forbillando infusa theæ destinata, calide adsumeret ægra, quod etiam, cum modum præparationis ignoraret, absque nausea fecit. Vesperis dein, hora VIII. quintus injiciebatur clyster, ex ℥xij. decocti prædictarum specierum, olei expr. lini ℥ij. syrupi rosar. solut. ℥i℥. & sapon. Venet. ℥℥. paratus, qui per bihorium circiter remansit, posteaque feces alvinae induratas & exsiccatas simul eduxit. Nox hinc satis tranquilla reddita fuit, doloresque lumborum notabiliter imminuti. Sequente ergo die alterum applicabatur suppositorium, jusculum gallinæ non deplumatæ ter adhuc continuabatur, unacum priorum remedium usu, unde alvina excretio liberior subinde evadens, tandem plane naturalis reddita fuit, doloresque nephritici, subjuncto tandem usu Essentiæ flor. chamomillæ, cum spiritu nitri dulci paratæ, & cum Elixirio antinephritico Wedeliano maritatæ, facta inde complurium arenularum, cum urina, excretionem, prorsus conquieverunt. Confirmat igitur hic casus maxime salutarem effectum jusculi prædicti gallinæ, in pertinaciori alvi adstrictione, jam tum a celeberr. atque doctiss. Dn. D. OVELGÜN in *Actorum horum Volum. VII Observ. 27.* speciatim deprædicatum, & ulteriori idcirco experientiæ & imitationi in similibus casibus merito commendandum.

OBSERVATIO CXII.

Dn. D. JOANN. CONR. TRUMPHII.

Carbunculi minores, a gutta rosacea retrocedente per metastasin in scroto prorumpentes.

Vir quidam in cœlibatu vivens, XXXVIII. annorum, temperamenti sanguinei, in juventute admodum inordinato addictus vitæ generi, cibus inprimis acidis & muriaticis ab infantia innutritus, & a parentibus, simili diætæ adfuetis, per consequens ad scorbuticam humorum dyscrasiam valde pronis, genitus & educatus, simulque a pluribus jam annis frequentiori spirituosorum potulentorum usui, vel potius abusui indulgens, ultra biennium jam gutta rosacea, nasum imprimis rubore multo & pustulis cœrulescentibus defœdante, laboravit. Circa medium mensis Julii anni præter, affligitur is doloribus rhevmaticis in humeris, superveniente simul febre continua rhevmatica, pomeridianis dein semper horis se se exacerbante, cum levis horripilationis sensu, & subsequente æstu, quem, tempore matutino parum a vehementia sua remittentem, sudor excipit valde fœtidus & biliosus. Urina, saturato aurantio colore tincta, altero statim die turbida redditur, & sedimentum biliosum, lateritii coloris deponit. Medicus, in consilium vocatus, hoc ipso die, nescio quam ob causam, pilulas statim exhibet purgantes, satis valide operationem suam perficientes, subjuncta simul mixtura quadam concentrata, quoad majorem partem ex spiritu nitri dulci, & addito simul spiritu salis ammoniaci anisato, constante. Tertio die inopinato prorsus erumpunt in scroto primo duæ, & brevi post aliæ tres pustulæ albæ & subvirides, elapso vix aliquot horarum intervallo nigræ, ad instar carbonis, & crustosæ redditæ, cum insigni magis magisque increbescente ardore, anxios ægro clamores extorquente, omnemque somnum & quietem plenarie auferente. Chirurgus ante accessum meum vocatus, statim adplicat carbunculis istis unguentum digestivum, cum balsamo Peruviano remixtum; superimponendo dein emplastrum diachylon simplex, & in ambitu unguentum album camphoratum illinendo, quod ultimum vero dein remove re jussi, ne forte noxia & valde caustica subtilis materia, naturæ beneficio ad scrotum translata, repelleretur, utque ejus in locum pauxillum camphoræ, in oleo rosarum solutæ, prædicto emplastro admisceret, commendavi.

414 *Observatio CXII. Carbunculi minores, &c.*

Quamprimum autem hæ in scroto proruperunt vesicæ, adeo repente nigræ & crustosæ redditæ, statim nasus, alias a gutta rosacea ruberrimus, amisso hocce colore albicans fuit redditus, manifesto detumento, materiam peccantem, antea ibi hærentem, omnem ad scrotum fuisse delatam. Præscripsi ergo interne decoctum, ex rad. scorzonæ. sarsapar. chin. rasur. corn. cerv. & semine fœniculi, manè calide, ad instar infusi theæ, pomeridie autem & versus noctem potus ordinarii loco bibendum, interpositis simul pulveribus, ex nitr. depur. antimon. diaphor. pulv. epilept. March. C. C. sine igne præp. & pauxillo camphoræ paratis, itemque mixtura diapnoica, ex Essent. scordii non spirituosa, mixtura simpl. rectific. Essent. pimpin. alb. & liquore miner. anod. constante. Elapsis sic septem diebus, simulque transactis totidem noctibus fere insomnibus, ob summam dolorum vehementiam, tandem hi quadantenus remisere, somnusque redibat aliquo modo tranquillus, ipsi etiam carbunculosi & crustosi tumores pus tandem concipiebant, ac ii, qui statim ab initio comparuerunt, in circumferentia a parte sana separari incipiebant, unde prioris mixturæ loco aliam ex Tinct. antimon. tartarif. Ess. succini, lignor. pimpin. alb. fumar. & liqu. miner. anod. paratam, substitui, cum pulveribus autem continuare iussi. Quoniam vero crustulæ illæ satis adhuc tenaciter adhærebant, & separationem perfectam admittere recusabant, hinc Chirurgus emplastrum diachylon compositum, cum oxycroceo remixtum, imposuit, adplicato prius ipsis crustis unguento digestivo. Interim plenarie nunc mitigata erat febris, ita ut etiam extra lectum nunc subsistere potuerit æger, unde cum ulteriorem pulverum aversaretur usum, eorum in locum elixirium viscerale amarum, cum spiritu antiscorbutico Drawitzii remixtum, additis paucis guttulis olei destill. cort. aurantior. ad gutt. LX. alternis vicibus cum priore mixtura exhibui. Tandem circa decimum quartum diem prædictæ carbunculosæ crustæ, quæ satis profunde intra membranam scroti penetrarunt, prorsus liberabantur & secedebant, comparente iterum & denuo efflorescente successive gutta rosacea in pristinis locis, unde, continuato adhuc per plures dies medicamentorum hætenus præscriptorum usu, subjunctis demum pilulis laxantibus, & commendata exquisitiore diætâ, in posterum observanda, ægrum dimisi.

(Goslaria Halam missa d. 7. Februar. 1750.)

APPENDIX

AD

VOLUMEN NONVM

ACTORVM

PHYSICO - MEDICORVM

Academiæ Cæsareæ - Leopoldino - Carolinae
Naturæ Curiosorum in Germania.

APPENDIX

OF THE

ACTS OF PARLIAMENT

RELATIVE TO THE

REGISTRATION OF DEEDS

CONTENTA APPENDICIS.

- I. Historia Podagræ Eminentiff. Cardinalis *Philippi Ludovici* nati Comitum a SINZENDORFF, S.R.E. Presbyteri, Episcopi Wratislaviens. Serenissimique Niffensium & Grotkaviensium Ducis, &c. conscripta ab ipsius Medico, *Joanne Godofredo de HAHN*, Consiliar. Reg. aulico & Academ. Imperial. Nat. Curios. Collega. - - - pag. 1. *seqq.*
- II. Dn. D. *Salentini Ernesti Eugenio* COHAUSEN Meditationes, de noxa timiditatis in curatione Hæmoptifeos. - - - 33. *seqq.*
- III. Dn. D. *Philippi Adolphi* BOEHMERI Observatio rarior de Sarcomate uteri notabilis molis, subjuncta simul disquisitione, qua præstantia *forcipis Chamberlaynianæ*, in paragomphosi capitis foetus in partu, confirmatur, & quid de recentissimis *Levreti ferramentis* atque *forcipe Bingiana*, sentiendum sit, indicatur. 159. *seqq.*
- IV. Dn. D. *Christiani Andreæ* COTHENII Triga Observationum de *Lue bovina* in Circulo Prignicensi Ann. MDCCXLVI. notata, addito simul Judicio & Consilio œconomico, præservationem æque ac curationem hujus morbi concernente. - - - 101. *seqq.*
- V. Dn. D. *Henrici Friderici* DELII Diatribæ physica, qua ostenditur, occasione inversionis *Limæ & Collao* in America meridionali, rudera terræ mutationum particu-

ticularium testes possibiles, pro diluvii universalis testibus non esse habenda. - - pag. 123. *seqq.*

VI. Dn. D. J. H. C. H. Mercurii sopherici delarvati, ex Philalethæ Introitu aperto ad oclusum regis palatium in conspectum Chymiatrorum prodientis Liber II. pag. 141. *seqq.*

VII. Dn. D. *Joannis Philippi* BREYNIi descriptio fructus Cerei Americani majoris articulati; flore maximo noctu seaperiente & suavissimum odorem spirante Volck. 173. *seqq.*

VIII. Dn. D. *Christophori Jacobi* TREW brevis historia & fusior descriptio Cerei serpentis vulgo sic dicti. p. 177. *seqq.*

IX. Memoria NEBELIANA. - - 209. *seqq.*

X. Memoria DETHARDINGIANA. - - 227. *seqq.*

XI. Memoria STRUVIANA. - = 257. *seqq.*

XII. Memoria RICHTERIANA. - 275. *seqq.*

XIII. Memoria Dn. D. *Joann. Adami* KULMUS. 295. *seqq.*

HISTORIA PODAGRAE

EMINENTISSIMI CARDINALIS
PHILIPPI LVDOVICI
NATI COMITIS

A

SINZENDORFF

S. R. E. PRESBYTERI,
EPISCOPI WRATISLAVIENSIS,
SERENISSIMIQUE NISSENSIVM

ET

GROTKAVIENSIVM DVCIS,
REGII BORVSSICI ORDINIS A QVILAE
NIGRAE EQVITIS,

CONSCRIPTA

AB IPSIVS MEDICO,

IOANNE GODOFR. de HAHN,

CONSILIARIO REGIO AVLICO,
ACADEM. IMPERIAL. NAT. CVRIOSOR. SOCIO, ET
COLLEGI MEDICI ET SANITATIS
DECANO.

THE
POLYGRAPH

THE
POLYGRAPH

THE
POLYGRAPH

THE
POLYGRAPH

THE
POLYGRAPH

THE
POLYGRAPH

Meretur omnino, uti quovis monumentorum publicorum genere conservari, immortalis memoria Eminentissimi Cardinalis a SINZENDORFF; ita posteritati quoque, in medici orbis gratiam, propagari singularis plane historiae articularis morbi, cum quo per optimam pretiosissimæ vitæ partem conflictatus est, & cui altero ab hinc anno, in communes Silesiæ luctus, succubuit Princeps integerrima sanitate ad senium usque perdignus. Hæreditatis quidem jure transierat malum in corpus ad obesitatem fere nimiam pronum, pituitoso oleo abundans molliorisque adeo & spongiosæ texturæ, atque iis præterea signis omnibus instructum, quæ suscipiendo morbo favent. Quibus inter alia caput grandiusculum, ingenium fervens, immo vero fabricæ partium inexplicabilis quædam dispositio, adnumerantur. Accedebat ad hæc lautior, & delicatissimorum ciborum copiæ indulgens diætæ ratio, vini nullus quidem abusus, usus tamen liberalior, exercitiorumque, ob pedes præpropere motu privatos, defectus. Primos enim impetus exererat articularis dolor jam tum, cum viginti annos natus esset. Quotannis dein modeste invisens pedes, octavo autem anno subito ingravescens, totiusque corporis, præcipue articularum vires infringens.

Ansam morbi augmentis dederat glacialis haustus. Hunc arthriticus sumens in colicam sævam incidit, retrogresso ad interiora

teriora morbo & abhinc etiam in externis partibus violentiore, sensimque intactas ante superiores corporis partes occupante.

An.
1742.
Martius.

Id sane repetito morbi accessu effectum erat, ut fractis articulo- rum viribus jam tum pedibus captum deprehenderem opti- mum Principem, cum primum valetudinis tuendæ causa ad eum convocarer. Scilicet per quadriennium ex frictionum siccarum & fervidarum abusu ita invaluerat pedum contractura, ut æger- rime, nec nisi binis servis adjutus, loco eos movere, vacillan- temque formare gressum valeret. Sexta erat hac vice, qua ar- ticulari morbo decumbebat, dies, pedesque & manus dolore non adeo sævo detinebantur. Et cum cognitorem morbi, quam præ- festinantem Medicum, agere mallerem, tum irretorto obtutu om- nes & singulas mali circumstantias sollicitus observabam tantum, absque ut quidquam molirer.

Primum, quod me, statum morbi considerantem, in admira- tionem rapiebat, phænomenon, erat juncta articulari dolori *canina fames*. Visa quidem ea in quibusdam aliis podagricis, sed eo, quo hic sæviebat, excessu, nusquam.

Vellicabat nempe ventriculum adeo molestus titillans, ro- densque cibi appetitus, ut, nisi ad primam cibum clamantis vo- cem accurrerent servi, nutrimentum adportantes, illico vomitu- ritione ingratißima afficeretur Noster, spasmus Gulam tamdiu torquente, usque dum proritatus esurie ventriculus pituitam & bilem cum impetu eructaret. Optime autem reprimebat hanc æstuosam famem panis albus, vel oryza cum lacte præparata, quorum fere semper ad manus erat alterutrum, ne frequentior exsurgeret ex horum defectu vomendi libido.

Diæta
lactis.

Ufus fuerat Eminentissimus Cardinalis ant. hanc Podagræ ac- cessionem *diæta lactis* per integros octodecim menses, Toto il- lo temporis tractu, præter lac, non nisi pisces, panem album, legu-

legumina, fructus horæos, assumens. Tale quid enim poscebat 1742.
diætæ lactis rigor, quo præripere infestum morbi fomitem co-
nabatur.

Re ipsa insigne levamen tali victus ratione se affecutum affir-
mabat. Durante interim podagræ impetu abstinebamur a lactis
usu, quem non nisi finito penitus illo revocabat; id quod hac vi-
ce post undecimam diem obtingebat, pace abhinc plurium men-
sium impetrata.

Vena Majo secta sanguinem & serum iusta proportione & ^{Majus.}
consistentia nobis offerebat, raro passim muco oleoso conspicuo.

Novembre autumnalis accessio aderat, vernali illa longe gra- ^{Novem-}
vior & diuturnior. Prævia per aliquot noctes turbulenta insom- ^{ber.}
nia excipiebat chiragra dextra. Sensim assurgens rubellus tumor
octavo die manum levabat, succedentibus eidem primo cubitu,
mox & pede dextro. Latus sinistrum simul afficiebatur, costis
turgidulis & subrubris. Hinc transitus in manum sinistram, tan-
demque in pedem. Singulæ partes justam maturitatem conseque-
bantur, mire intumescences, madentes, cum splendore ruben-
tes, ipsa facie phlogosî repetita perfusa. Ardor quidam, cum
igne lambente comparandus, totum caput exagitabat, molesto
adeo sensu, ut vel levissima tegumenta jugiter a capite raso remo-
veret Princeps.

Erat autem is in totum a superfluo illo stratorum plumeo-
rum apparatu, quo alii podagræ tantum non suffocantur, alie-
nus. Culcitris quippe, pilorum equinorum infarctu elasticis,
corporique resistentibus, incumbibat, levioribus textilibusque
stragulis obtectus.

Bis conquiescere visæ dolorum turbæ bis revocabantur, in
Decembrem protractæ, fastidio & alvi lubricitate morbi aug-
mentorum prænuntiis, pulsû celebri & debili, & canina fame co-

1742. mitibus. Tricesima septima jam agebatur dies, qua nuchæ tumor & rigor, & calor auctus, & pervigilium, & verticis dolor spasmusque genu alterius, negotium nobis faciébant, urinis ipsis, quæ alias rarissime a naturali devix erant, hac vice exaltatis. Succedens tandem sputatio solvebat morbum, ita tamen, ut octoginta demum dierum ambitu penitus is terminaretur. Hoc impetu primum in usum vocavimus massam pilularum de Cynoglossa, repetitis dolorum & spasmodorum vexationibus invitati, hujusque pharmaci continuationem morbo perquam accomodam experti sumus.

1743. Quamprimum liberum se a doloribus sentiebat Cardinalis, devotum Regi animum testandi causa Berolinum proficiscebatur. Januarius. Constat inter omnes, quanta summi Principis, maximi ingeniorum cognitoris, clementia ibidem fuerit susceptus. Ipseque Eminentissimus noster Berolino redux, regix, qua gavissus fuerat, consuetudinis suavitatem & animi & corporis vires insigniter refecisse lætus interato testabatur.

Martius. Martio brevis arthritidis accessio pedem alterum & cubitum invisebat. Aquæ potui adsuetus Princeps hac occasione fastidians aquas, protinus has cum cerevisia commutabat, per mensem integrum tres ejus vel quatuor mensuras quotidie cum voluptate exhauriens, usque dum Aprili mense innumeri vomitus nocturni cerevisiæ continuationem nobis dissuaderent. Exin aqua cum vino remixta per aliquod tempus obtinebat. Sanguis hoc vere cum e vena brachii, tum hirudinum ope ex hæmorrhoidalibus vasis extractus. Cælo tunc perquam blando, calido & pluvio, pacatus aliquamdiu rerum status. Mollioris enim auræ afflatu, ventique tepidi (qualem Itali *Girochi* vocant) demulcente virtute insigne semper vel in ipsis doloribus commodum se percepisse memorabat æger.

Majo perquam moderata podagræ accessio, tertianæ typum 1743.
 observans, undecim diebus absolvebatur. Majus.

Julio e contrario gravissimus impetus nos affigebat. Dede- Julius.
 rat vespertinus aër, in horto admissus, ansam dolori manus fini-
 stræ. Confestim & facies rubore perfundebatur. Altera die pes
 dexter patiebatur. Hoc non obstante tertia die per aliquot ho-
 ras in templo commorabatur Eminentissimus Cardinalis, in gra-
 tiam Serenissimi Principis Coadjutoris de SCHAFFGOTSCH,
 hodierni Episcopi Vratislaviensis, qui tunc Abbas Canonice-
 regularium Lateranensium eligendus erat. Tali moræ juncta fer-
 vidior paulo occupatissimi simul animi commotio exasperabat do-
 lorum articularium cruciatus, quos insequens septima die mador
 parum levabat. Recrudescentibus iisdem decima die in usum
 trahebamus Mixturam quandam facilitandæ motuum ad periph-
 eriam directioni dicatam, cujus formula sequens erat:

℞. Aquæ Menthæ sine vino
 Card. benedict.
 Serpilli āā ʒj.
 Theriacæ Smaragdinae
 Pulver. antispasmod. āā ʒj.
 Liquoris anodyni Hoffm. ℥ij.
 beoard. Bussii ℥j. M.

Hujus pharmaci cochlearia bina quovis hora exhibita, torpentes
 & interiora obruentes motus feliciter ad extremitates propule-
 runt olim aliquoties, idemque officium & hac vice nobis præsta-
 bant. Undecima quippe die inter validiores pulsuum, quos *ex-*
pulsorios salutabamus, ictus, per genua, scapulas, nucham & ar-
 tus reliquos distribuebatur morbi impetus, triduo post reiteratis
 massæ pilularum de Cynoglossa dosibus refrænandus. Quo facto
 gratus mador, blandus turgor, lætus rubor, ferociam hujus ac-
 cessionis componebant. Mirabar autem pulsuum violentiam, ad
 inflam-

1743. inflammatoriæ febris ingenium propius accedentem, urinis colorem febrilem affricare non valuisse, quippe quæ a naturalibus toto morbi tractu non deviæ erant.

Nitrosorum pulverum munere fungebantur apud Principem nostrum omnis generis fructus horæi, quorum selectissimorum semper præsto erat abundans apparatus. Nec deficiebant unquam, quamdiu id per anni rationem liceret, mala armeniana, persica, cerasa, fraga, pruna, uvæ, ficus, ananas, & quæcunque demum ad succulentorum horæorum censum spectant. His vel recentibus & crudis, vel arte exaltatis, nunquam non delectabatur, inque horum gratiam & olitore peritissimo utebatur, & cupedinario in Italia instructo, glacie præparare succos quosvis & fructus horæos callente; artificio naturæ socio duplicato illuctu tum provocante gustum. Quibus cupediis merito hic adnumerandum lac glacie concretum & solidatum, quod vel solo adpectu convivis salivam sæpe movisse recordor, & ad cujus degustationem Romanorum *nivatas delicias*, quas SENECA sugillat, tacite excusavi. Præ reliquis autem Cardinalis in deliciis habebat excellentis bonitatis *melones*, fructus nempe cucurbitinos hortenses exiguæ molis, densæ & compactæ consistentiæ, fragrantissimi & aromata spirantis odoris, saporis longe gratissimi & sine saccharo dulcissimi. Horum aliquot quotidie fere absumebat Eminentissimus, cum insigni quadam gulæ, verum ejusmodi fructuum meritum exacte dignoscentis, voluptate. Quo ipso quidem cum in abusum deflectere adstantibus videretur, hique per jocum aliquando in Eum increparent, ego, Medicus, ut partes ægri tuerer quodammodo, illustre in medium afferrebam exemplum ex *Julio CAPITOLINO Hist. Aug. Tom. I. p. 699.*
 „quo *Clodius Albinus* Imperator pomorum tantum hausisse dicitur, quantum ratio humana non patitur. Nam & quingentas ficus passarias, quas Græci *Callistruthias* vocant, jejunum comedisse

„ disse dicit CORDVS, & centum persica Campana, & melones ^{1743.}
 „ Hostienses decem, & uvarum Lavicanarum pondo viginti, &
 „ ficedulas centum, & ostrea quadringenta. „ Subridebat Prin-
 cept, qui a tali quidem ingluvie longius aberat. Vix enim me-
 lones ejus maximum pomorum genus magnitudine superabant,
 unius libræ pondus ut plurimum æquantes, raro libras duas at-
 tingentes. Harum familiæ etiam adnumerandas esse judico Ho-
 stiensis illas *Clodii*, quarum decem uno prandio absumsisse dici-
 tur. Et quibus ideo, quod parvæ admodum molis sint, cucu-
 meres cum CASAVBONO substituere minus necesse duco, cum
 nec naturæ, nec sanitati adeo repugnare videatur, aliquot hujus
 generis fructus uno prandio epulari. Persæ certe, si itinerum
 scriptores audias a), unico quandoque prandio triginta melonum
 libras devorare solent, quin mensibus quatuor æstivis ejusmodi
 fructus, quorum ingens apud eos varietas occurrit, plebi om-
 nem victum præbent. Ipsi etiam optimates delicatuli, duodecim
 quotidie libras eorum sine incommodo ferunt. Neque ego me-
 mini ullam unquam Eminentissimo Cardinali, ex melonum ta-
 lium degustatione liberaliori, molestiam enatam. Constans po-
 tius nos edocuerat experientia, horum usu æquo, & ad palati desi-
 deria demenso, nunquam non temperatos fuisse sanguinis fervo-
 res, indeque pendentem perspirationis excessum; quem fructum
 exspectandum esse a cucumerum & melonum pastu, lætus ali-
 quando legebat Eminentissimus Noster in elegantissimis ARBVTH-
 NOTI Angli b) *de natura alimentorum* Commentariis, quos cu-
 riosus totos perlustrabat.

Augusti die vicesima sexta, sternutatio crebrior levem poda- Augu-
 græ & chiragræ accessionem introducebat. Quarta die nuchæ ^{stus.}
 dolor & tumor, & faciei rubor observabantur. Livores per nu-
 cham

App. Act. Med. Ph. Vol. IX.

b

cham

a) vid. Histoire univers. traduite de l'Anglois, Tom. III. p. 381.

b) An Essay concerning the Nature of Aliments, London 1735.

1743. cham comparebant, quasi a percussione, hique e longinquo fonticum nobis minitari raptum ad caput videbantur. Sexta die costarum dolor a latere dextro aderat, calore propius ad febrilem accedente stipatus, mox iterum discussus.

Aerate-
rebin-
thinæ.

Postremus hic impetus metum aliquem secuturæ olim apoplexiæ nobis incusserat. Præsens autem illo erat tempore germanus Eminentissimi Cardinalis Frater, Perillustris Comes a SINZENDORFF, Eques Melitensis & Præfectus Olsnensis, fervidissimi ingenii Dominus, sed simili hæreditario articularum dolori obnoxius. Hic per aliquot annos in usum se traxisse cum insigni emolumento asserebat Terebinthinam, cum Polio montano coctam. Quod remedii genus in Italia frequens, laudatum ibidem, & multiplici experientia comprobatum, nobis valdopere commendabat. Erat autem remedii compositio sequens:

℞. Terebinthinæ Venetæ libr. ij.

Polii montani libr. iv.

Coqv. in aquæ mensuris septem, ad consistentiam massæ pilularis. Hujus massæ sumat drachmam integram quovis mane, ad dies vitæ.

Salivam movebat Eminentissimo Principi, magno exemplorum apparatu confirmatus specifici hujus remedii antipodagræ effectus, præcipue cum præmonstratores in ejus largiore exhibitione Eidem offerrem binos, seculorum proxime præterlapforum Medicos illustres, AMATVM Lusitanum, & Fulvum Casarem CLAUDINVM, quorum prior c) monachum quendam nephriticum sex mensium usu terebinthinæ, nucis magnitudine quovis mane devorata, restituerat; alter vero d) Principi Mirandulensi podagra-

c) Curat. medicinal. Centur. I. Cur. LXIII. p. 305.

d) Consultat. Medicar. Consult. XIX. p. 49.

podagrigo, Frederico Pico, terebinthinam cum pulvere Ivæ sumendam suaserat, externe adhibitis Tettuccianis & Porrettanis novis pro lotionem & embrocationem. Idemque posterior e) in chiragra terebinthinam, cum pulvere Ivæ arthriticæ, per temporis tractum ægro exhibuerat. 1743.

Est autem hæc Iva arthritica Polii montani species, *Ajuga* dicta, sive *Chamapitys*, specialissimo quodam amarore, eoque non ingrato, commendabilis. Illum amarorem coctæ terebinthinæ altissime imprimit, massamque exhibet globulis formandis & deglutendis facilem. Quod autem ad ipsam terebinthinam attinet, balsamam illud nativum perquam nobis accommodum videbatur eliminandis per urinarias vias, vel & involvendis salibus, periofteis, tendinibus, ligamentisque articulorum infestis. Eminen- tissimus enim Cardinalis, qui inter blandissimas collocutiones non raro gravissimum se in hoc morbo auctorem classicum jocans profitebatur, in ea versabatur opinione, veram arthritidis rationem repetendam esse a sale, quod podagricorum machina copiosius ex alimentis extraheret, quam aliorum hominum. Non ab- simili modo, quam fieri tale quid cernimus in salinis, in quibus aqua diuturniore mora ad extrahendum & exhibendum salem præparatur; fere eadem lege ventriculum & digestionis viscera cuncta favere salium extractioni e cibis, e quibus assatas carnes majorem præ elixis subministrare copiam affirmabat. Tristi enim experientia edoctus, assam, inprimis vitulinam, multoties podagram provocasse persenserat. Non alienus fuit ab hoc, ex intimo rerum sensu enato Principis nostri, de podagra systemate, judicio- sissimus & in intima morborum sæpe felicissime penetrans BOER- HAAVIVS, quandoquidem is in Opere practico f), podagræ
b 2 ratio-

e) Consult. XXXIX. p. 93.

f) Part. V. p. 198.

1743. rationem expositurus, ergo, inquit, non bilem, non lympham, sed salem hic aliquem accuso; pauloque post g) elegantissime subjungit, „podagram esse effectum totius compagis corporis nostri, „ suoque tempore æque accidere, ac feminis secretionem in vi- „ ris, causamque habere in nervis ita genitis. „ Taceo quæ idem BOERHAAVIUS, in stupendi laboris Opere chymico, de sale animalibus proprio, monuit, miti quidem illo & saponaceo, & inter volatilem & fixum medio. Cum quibus omnibus si contuleris, quæ non adeo multis retro annis, de sale alcalico volatili vera podagræ causa, erudite commentatus est Medicus Florentinus, *Michael PINELLVS* h), nobiscum omnino senties. Nos certe tali vel experientia, vel acutissimi ingenii ratiocinio innixi, in usum trahebamus laudatam illam terebinthinæ cum polio montano coctæ massam, propositique tenaces continuabamus per integros septendecim menses, constantia a nullo fere privato homine expectanda.

Sept 27. Prima podagræ accessio, quæ durante hac aera terebinthinæ serenissimum Principem detinebat, sub finem Septembris obtinebat. Soda & sitis immodica præviæ erant. Accessio ipsa permodesta pedem dextrum occuparat. Alvus paulo liberior comes. Noctes parum quietæ, sed non doloris culpa, qui mitissimus erat. Appetente vinum stomacho, sumebatur haustus generosioris. Septima die lateris sinistri costæ affligebantur. Respiratio inde turbata, deglutitionisque difficultas maxima. Flatuum præterea turbæ. Abhinc latius se diffundens dolor, aurem sinistram, cubitumque & manum hujus lateris infestabat. Vocabatur in usum mixtura supra laudata recreans, quæ, juncta repetita pilularum de Cynoglossa exhibitioni, insignem & hic effectum præstabat,

g) l. c. p. 200.

h) Nuovo Sistema dell' Origine o Principio della Podagra, e suo Rimedio. In Roma, 1734.

stabat, socia utriusque pharmaci virtute adjuto cordis & arteriarum vigore, refrænato fibrarum spasmò, invitato molliter ma-^{1743.} dore, partiumque benigno tumore, dolores sequentium quatuor dierum ambitu blanda quasi vi amoliente.

Aliquoties observaram, & hoc paroxysmo iterato experiebar, septentrionalem ventum provocasse morbum, perinde uti mollioris auræ afflatum, eundem mitigasse vidimus supra. Obtinuerat scilicet per quatuordecim dies Boreas, cælo sereno & frigido. Huic in horto expositus Cardinalis, sine dubio laterali dolori ansam dederat. In qua suspitione confirmabatur catarrho arthritidem excipiente; quanquam familiaris etiam sit podagricis fere omnibus quædam catarrhorum cum podagra vicissitudo.

Usum terebinthinæ nostræ omittebamus durante accessione, uti olim lactis, revocantes eundem finitis doloribus.

Novembre sanguis e brachio missus, satis bonæ notæ erat; ^{Novemb.} indeque armistitium cum morbo obtinuit ad initium usque sequentis anni.

Grave autem hoc nobis existebat. Mox enim prima ejus ^{1744.} die dolor Principem salutabat, cubito primum, mox pede dextro & præcipue genu affectis. Hoc prætumidum, durum, spasmò tentatum, negotium nobis faciebat. <sup>Janua-
rius I.</sup>

Fervoris sensus universalis poscebat aliquot noti pulveris antispasmodici exhibitiones, quibus alvus illico turbabatur, novo dolorum augmento octavi diei noctem somno privante. Feriebat autem manum dextram impetus. Confestim interim rubor & tumor comparebant, morbum undecim diebus absolventes. Catarrhus & hac vice post morbum, sedis quarta die innumera sternutatione dissipatus. Abhinc silentium turbarum per aliquot menses. Vena secta in pede Aprili mense, sub cujus finem primi calores vernaes, repetente hiemali frigore repressi, ansam reiteratæ podagræ subministrabant. Catarrhus cum vocis raucitate com- ^{Aprilis.} mes. Sputa mira quantitate afflua.

1744. Rubor erysipelaceus per faciem & nucham. Vespertini algores, pulsuumque durities & insueta celeritas. Rari quippe alias febriles motus universales. Fervor aliquis, cum igne lambente comparandus, per affectarum partium superficiem vagabatur. Septima dies, post noctem irrequietam, dolorum augmentum secum ferebat, manu sinistra plus quam arthritico rubore perfusa & præurgida. Non secus ea livebat, quam si phlegmone in gangrænam prona detineretur, ficui maturæ non absimilis. Hunc fere excedentem maturitatis gradum consecuta, vesperi subsidebat. Alvus moleste hærens, enemate officii admonebatur. Recipiente se abhinc undecima die dolore, sudores, sputa larga & liberior alvus, vernalem hunc impetum feliciter terminabant.

Julius. Julio æstivalis aderat lateris primo sinistri dolor, sed hic proxime in femur descendens, mox in pedem. Blandus & superficialis turgor erat, ruborque lætus. Sexta die latus dextrum eodem leves dolores experiebatur, mox in pedem & manum migrantes.

Mirus manus dextræ turgor, nec minus sinistræ intense rubentis. Alvus liberior; duodecima die accessionis finis.

Augustus. Vix mense elapso modestum hunc impetum excipiebat gravior. Bihorio a prandio subito aderat chiragræ dextræ perceptio. Protinus succedebat turgor cum rubore. Canina fames præ aliquot prægressis vicibus, hac ipsa magis invalescebat. Quinta die, altera à prandio hora, indigestæ carnis frustulum vomitu reddebatur. Alvus naturalis. Nona die, remittere jam tum viso impetu, dolor latus sinistrum occupabat. Spasmus hinc excitatus noctem diro cruciatu turbabat. Sciscitantes comperiebamur, diuturniore extra lectum mora, intense frigidum borealem afflatum liberius admissum irritasse latus. Interim decima die sudor largus, flatuque copiosi solvebant turbas, quas biduo post glacialis haustus refricabat.

Notandum sic, Serenissimum Principem, aquæ potui adfue- 1744.
tum, etiam in ipsa podagræ accessione, reficientem frigidæ hau-
stum semper calidæ prætulisse. Erat enim a frequentibus illis in-
fusi foliorum Theæ sorbitionibus, quæ adeo familiares nobis
sunt, prorsus alienus. Nec diffiteri possum, solam aquam, iusta
frigidæ admixtione temperatam, sæpissime nobis expellentis &
reficientis pharmaci virtutes, præsentissimo effectu exhibuisse. E-
minentissimus autem noster, nunquam non alia utebatur aqua, quam
cum glaciali remixto quovis haustu. Unde evenit subinde, uti
hac vice, ut paulo liberalior glacialis aquæ additio, committendi
erroris occasio fieret. Adeoque latus jam dextrum, uti prius si-
nistrum, dolorum cruciatu afficiebatur, malo non nisi decima
quarta die, penitus conquiescente.

Medio Septembre, post nocturnum vomitum, pedis dolor ^{Septem-}
novus aderat, simulque pulsus fortior, calor immodicus & rubor. ^{ber.}
Tertia die benignus tumor cum madore. Quinta pulsus & calor
propius ad febrilem accedentes. Inde nox fervida, spasmus ge-
nu dextri immitis, faciei rubor, sputatio spumosa largior. Octa-
va die dolor acerbus & spasmus genu sinistrum quoque occupant,
ægreque obscurant consuetis nostris pilulis de Cynoglossa. De-
cima die mador auctus cum levamine. Mox alvus lubrica, & per
aliquot dein dies solito importunior, diascordium aliquoties elu-
dens, tandem cedens ejusdem virtuti.

Sub Novembris initium ex refrigerio catarrhus, e catarrho ^{Novem-}
transitus in chiragram dextram. Dolor ferendus, tumor æquus & ^{ber.}
cum madore. Pulsus quarta die violentior. Nox spastica, raptò
in societatem dolorum genu. Alvus abhinc per plures dies lub-
rica, undecima autem & sequenti vomitus aliquot vitellinæ bilis;
dein status pacatus. Hoc mensè sanguis e pede missus catarrha-
lem mucum secum attulit.

1745.

Anni 1745. ingressus immodica siti notabatur, maxime nocturna ea & febrilem colliquationem minitante. Ad hanc permolestam & vix restinguendam sitim accedebat phænomenon notatu perquam dignum. Sputa scilicet, in nostro Principe semper, & tunc imprimis affluentissima, tenacia prodibant, saporemque & odorem terebinthinæ tota referebant. Nunquam solennis ille terebinthinæ effectus, violaceus nempe odor, se prodiderat in urinis. Nunc vero impetu irruere in salivalia organa cœperat, ibidemque exitum iterum moliri traditus massæ sanguineæ resinæ hujus adparatus. Hæc operosa mucii terebinthinosi per salivales ductus excretio, per plures dies nos exagitabat. Quamquam enim statim a primo hujus phænomeni momento abstinere ab ulteriore terebinthinæ assumptione, fons tamen ejus videbatur inexhaustus, omnisque saliva nil nisi fecundissima terebinthinæ progenies erat. Nec mirum! Adeo longo enim temporis tractu decantati hujus medicaminis frugem periclitati fueramus, ut tota humorum massa imbui ejus substantia commode potuerit. Nec improbable est, inter causas excedentis sitis referri debere protractum hujus resinæ usum.

Jam quod ad hanc sitim attinet, huic quidem restinguendæ perquam favens erat spiritus nitri dulcis, ordinario aquæ potui jugiter admixtus. Eliminandæ autem terebinthinæ superflux non statim in promptu erat consilium. Tandem vero facilitando ejus a sanguine divortio, præ reliquis accommoda videbatur emulsio nostra oleosa, qua aliquot olei recentis amygdalarum dulcium uncia, cum sufficienti sacchari quantitate & vitello ovi recenti exactissime subactæ, admixta sensim justa aquæ quantitate, in emulsionem gratissimam abeunt. Hanc saponacea sua facultate idem præstituram corpori judicabam, quod vitellus vestimentis resinosa vel picea massa contaminatis. Felicissime illius ope hanc eluunt artifices.

Hocce consilium etiam ex voto successit, Serenissimo Principe paucorum dierum continuatione ab hoc incommodo penitus liberato. Felices illas interim, quibus per sex fere menses gavisi fueram, inducias, pro fructu assumptæ constanter terebinthinæ jure agnoscebamus. Sed minoris momenti erat ille fructus, quam ut urgere ulteriorem terebinthinæ usum fas ducerem. Incesserat præterea etiam aliquis metus omnium animos, subjugata, quacunq; demum arte, podagra, alios, eosque pariter graves morbos, facile oborituros.

Missus Februario sanguis floridus erat.

Febr.

Majus.

Majo levis impetus manum primo, mox cubitum, exin genu tentabat. Respiratio contentiosa erat. Sputa uberrima. Phlogoses universales, præcipue faciei, quam spongia humida indefinenter solabamur. Cetera nil contra moliebamur, motu omni ad peripheriam expeditissimo. Marcescente undecima die, sub remissioribus doloribus, partium turgore, alvus per aliquot dies fluxa erat, cum molesto sensu. Decima tertia autem die, hæmorrhoides sine incommodo stillabant.

Junio simillima huic per omnia accessio blanda, decem dierum ambitu circumscripta, observabatur, eaque alvi fluxu terminata, post noctem, ab assumtis pilulis de Cynoglossa voluptuosam, uti hanc ipsam salutabat Princeps, quem hac unica vice recordor hausisse, per paroxysmi totius decursum, tenue pulli jusculum, appetente calidum potum ipso palato.

Julio gravior nobis incumberebat impetus, clamores eliciens, & quinque horarum spatio ad summum gradum evehens. Quo temporis momento & turgor aderat, & congruens rubor, & pilulis nostris feliciter promotâ maturitas, prodeunte madore benigno. Sexta interim die per nucham vagabatur superficialis & rubellus dolor, cito discussus. Tum demum alvi lævitas cruenta, & excessu peccans, & calori costæque dolori juncta. Pertinax malum

1745. malum nec diascordio, nec absorbentibus pharmacis morem gerebat. Vinum calidum proderat, inde a die decima tertia ad septimam frequentius haustum. Vini istius, quod *Vin brulé* vocamus, præparatio talis: Vini gallici, *Eremitage* dicti, vasculum, tres circiter scutellas, theæ sorbitioni dicatas, capiens, bullire sinentes, vinum saccharo & cinnamomo imprægnatum, inter bulliendum accensum deflagrare permittebamus. Qua arte & gulæ acceptum, & minus inflammans reddebatur vinum, cujus haustum, elapso fere semper quatuor horarum spatio, fumsit æger noster cum euphoria.

Quamquam autem consistentior indies hac methodo alvus evadebat, nondum tamen naturalis ea, nec incruenta erat, viri-umque lapsus & appetitus prostratio ita invaluerant, ut attonitos nos redderet insolitus aliquis sensim obrepens corporis & animi marcor. Contristatum enim aliquando præter morem conspicabar Cardinalem nostrum, vultumque ejus mortifero vulnere affectorum vultui simillimum. Tali rerum statu geminata opera extricare nos e dubiis rebus conabamur, voti tandem compotes facti duplicata Diascordii dosi, victu lactis cum pane albo, & decocto radicis Tormentillæ cum corticibus aurantium parato, tricesimaque morbi die alvi fluxus cum chiragra brevis durationis commutabatur. Hoc tempore Medicus quidam Venetus, sententiam suam circa nostram medendi methodum rogatus, frequentiore pilularum de Cynoglossa usum in suspicionem vocabat, parumque aberat, quin diffidentiam pharmaco excitasset, minus considerate scriptis ad Serenissimum Principem his verbis: *Rimedio da Medici tutti di buon senno proscriito*. Præfererat enim ille Medicus pilulis nostris de Cynaglossa, massam pilularum de Styrace, accusans in prioribus cum cynoglossam, tum hyoscyami semen, quippe quod tremores musculorum & debilitates induceret, aliasque plures nocivas qualitates exereret. Cui quidem
acriori

acriori judicio, & infanti pilularum de Cynoglossa massæ minus 1745.
 competenti, opponebam primo auctoritatem gravioris Medici
 Romani, *Prosperi MARTIANI*, fidelitate & candore cum *HIP-
 POCRATE* & *SYDENHAMO* merito comparandi, qui tutissimum
 hujus remedii usum diuturniore experientia compertus, ubi de
 articulari morbo verba facit i), hæc eloquitur: *Ego autem the-
 riaca utor ad scrupulum unum, cum granis septem pilularum de
 Cynoglossa, vel etiam theriaca ipsa, ægri natura inspecta. Quo-
 rum medicamentorum caliditatem & siccitatem corrigo victus
 ratione iis contraria. Hisque omnibus absolvitur curatio hujus
 affectus adeo exacte, ut alia omnia remedia irrita habeam, quæ
 in alium finem tendunt.* Ostendebam utramque pilularum mas-
 sam eundem agnoscere auctorem *ALEXANDRVM*, ob magnam
 in praxi medica nomen *κρίσιον* Medicum dictum, atque adeo
 eadem antiquitatis prærogativa gaudere.

Incognitas porro mihi plane esse regerebam nocivas illas spe-
 cierum, quæ massam pilularum de Cynoglossa ingrediuntur, quali-
 tates. Neque id mea tantum, multiplici sane experientia, sed &
 judiciosissimorum Medicorum effato confirmabam. Quod enim
 ad Cynoglossam attinet, perplacent quæ de hac planta proficitur
FVLLERVS k): *Populus*, inquit, *Medicorum uno ore vim sopo-
 riferam attribuit Cynoglossæ. Ipse vero, licet millies in usum
 duxerim, nullam ejusmodi virtutem observare potui. Egregium
 pharmacum in defluxionibus calidis.* Et commemini assertum
 cujusdam Medici, in Ephemeridibus his *Nat. Cur.* pilulas de Cy-
 noglossa in compescendis convulsionibus ipsi Opio præferentis, &
 tanquam excellentissimum antispasmodicum dilaudantis.

Ad Hyoscyamum vero quod spectat, non equidem ignoro
 sugillare hujus antiquissimi dolorum domitoris virtutes haud pau-

i) Commentario in Hippocratem, p. 214.

k) Pharmacopœia extemporanea, p. 355.

1745. cos. Nec diffiteor, culpa non vacare liberaliorem feminis dosin. At vero quale damnum emergere possit ex minuta adeo ejus quantitate, non video. Unicum enim feminis granum duodecim massæ inesse, norunt omnes. Neque huc trahendas esse arbitror tristes illas historias, quibus abunde devorati effectus venenosi memorantur. Cruda femina copiose ingerere alias certe sequelas excitabit, quam congruo tempore & loco judiciose in usum vocare accommodam circumstantiis quantitatem. Quodvis remedium facile excessu peccabit. Quidni potens adeo & generosum!

Nos vindicatæ hujus pilularum massæ usum, constanti aliquot annorum decursu ita comprobavimus in Eminentissimo Principe, ut nullum unquam in contrarium effectum fuerimus experti. Confestim altera vel tertia accessionis nocte quinque vel sex grana deglutiebat æger, rarissime eandem dosin intra unius diei spatium repetere coactus. Ut plurimum prima pharmaci exhibitione signa promoti ad peripheriam impulsus aderant, mador nempe blandus, turgor æqualis, rubor lætus, excedentisque doloris sensus moderamen. Tantum abest, ut cohibuerit unquam justum morbi articularis successum, ut potius commodam viam ad attingendam eo facilius metam præpararit, fibrarum resistantiam amolendo, partiumque spasmo crispatarum nisum refrænando. Et sane hic verus anodynorum rite adhibitorum fructus est, a reliquis remediis, contra spasmos adhiberi solitis, vix expectandus, hocque ratiocinio conquiescens Princeps, cum fiducia uti remedio non desit.

Augustus.. Augusto sanguis tenax & pituitosus e pede missus.
 Sept. & 1777. Septembre, iterumque Octobre læves aliquot dierum accessiones aderant, faciem & aures scarlatino rubore perfundente superficiali phlogosi. Exin sacharo lactis usus fuit Cardinalis per
 October. mensē. Sub finem autem Novembris, præna nive, vigentibus
 Novemb. ubivis

ubivis catarrhis, Principem occupabat catarrhus. Nuchæ dolor ^{1745.}
comes mox & chiragra dextra, splendente & quadriduo maturo
turgore. Privo quodam jure liberi consentur ab epidemicis mor-
bis podagrici; nec quenquam recordor ex meis epidemica febre
correptum, quamquam non pauci prostant, quibus acuta febris,
juncta doloribus, auxerit periculum, & quos socia utriusque mor-
bi violentia jugularit.

Catarrhorum interim epidemiæ podagricis minus parcunt,
quin immo permulti ansa fiunt recrudescentis morbi. Quidam
etiam per vices vel catarrho laborant, vel articulari morbo, non
obscuro, ni fallor, indicio, acre illud, quod supra accusavimus,
podagricorum sal in illis catarrhosæ pituitæ vaginis delitescere,
atque in catarrhis unacum pituita eliminari e corpore; in rheu-
mate vero & arthritide ossium membranas, obsidere & rodere,
omnesque illos, quos podagrici experiuntur, cruciatus excitare.

Sub anni 1746. initium importunus gulæ spasmus, degluti- ^{1746.}
tionem turbans, quarta die vomitum proritabat. Ossa lingualia ^{Januarius.}
revera arthritide affecta loquebantur omnes circumstantiæ, præ-
cipue autem gulam ea ipsa die liberans manus dolor. Dolor
erat immitis, pilularum nostrarum usum poscens, quibus octava
demum die æqua maturitas promovebatur. Nona moeror ali-
quis & insueta morositas & extremorum pallidus albor, pulsû du-
ro existente, gravem tempestatem portendere videbantur. Sed
metu liberabamur proxime, genu dextrum feriente impetu, in-
tra biduum iterum fatifcente.

Februario ambæ manus & lateris dextri costæ septem die- ^{Februar.}
rum decursu vellicabantur, madore affluo liberatæ. Quale quid & ^{& Mart.}
Martio nobis obtingebat.

Medio Aprili nocturnæ cholæræ ansam dabat repletio aliqua ^{Aprilis.}
diurna. Pulsus operosus comes. Malum vino calido repressum,
post magnam saburræ nondum bene subactæ exturbatam copiam.

1746. Eminentissimus Cardinalis, per omnem vitæ tractum ventriculi virtutem nunquam deficientem expertus, hac cholerae occasione tamen ventriculi aliquem languorem accusans, potum subito mutabat, & loco adfueti potus aquæ simplicis, hanc ipsam cum vini Burgundici quarta parte remixtam inde ab hac die hauriebat. Lagenam integram vini istius intra unius diei spatium ordinarie exsiccans, non sine blandiente quadam, eaque per totum corpus se diffundente sensus grati perceptione. Vena hoc mense in pede secta sanguinem exhibebat floridum.

Aera Burgundica.

Majus. Prima arthritidis salutatio, ex quo vinosa gavisæ diætæ fueramus, eveniebat Maji quarta die. Aëris vespertini in horto afflatus excitabat dolorem manus & costæ, mox & pedis. Pulsus vinosam diætam decens, alacrior solito & a febrili parum abluens. Promotus tali pulsu terminus maturitatis, septima die intra non adeo molestos cutis fervores absolutæ. Perstabat interim aliquis dolor ruborque, & tumor articulorum duriusculus, ad decimam quartam usque diem, madore non ut ante affluo, sicciorque ambitus corporis calore.

Junius.

Medio Junio ex asse similis huic chiragra & podagra decem dierum decursu commodissime superabatur. Alvus hac vice præter morem siccior, unica Magnesiæ drachma in ordinem redigebatur.

Julius & Augustus.

Pari ratione Julio & iterum Augusto leviores chiragræ accessiones sine alvi lubricitate finiebantur.

Septemb.

Sub finem Septembris Chiragra & Gonagra sinistra repetebant. Hæc quidem cum spasmo circa genu vigente clamoso & perseverante etiam tum, cum tumor & rubor & mador succederent. Sputa tenacissima. Decima tertia morbi die cholera superveniens, & hæmorrhoidum fluxio artus liberabant. Decima quarta facies uredinibus perfusa, luculenter indicabat, qualis præcedente die internarum partium facies fuerat. Similes enim uredi-

nes

nes in primis viis choleram provocasse, nullus dubito. Rhabar- 1746.
bari tostii drachma sumebatur cum effectu optato.

Octobre sanguis e pede missus partim pituitosus conspicieba- Octob.
tur, partim floridus. Ostiduo a vena secta elapso, hæmorrhoi-
dum fluxio repetebat sine incommodo.

Novembre manus sinistra denuo affligebatur. Catarrhus do- Novemb.
loris socius. Status per decem dies violentus. Maturitas tum
demum exquisita. Tumor prægrandis. Sputa tenacissima gra-
tissimo pharmaco saponaceo fluida & mobilia reddebantur, succo
scilicet pomorum Sinensium saccharato.

Communicaverat illo tempore cum Serenissimo Principe no-
stro aliud quoddam remedii genus, debellandæ podagræ dicatum,
Eminentissimus Cardinalis *de Rohan*, qui eadem, qua Cardinalis
de Sinzendorff, dolorum fere menstruorum catena irretitus, re-
medio illo per longum annorum tractum usus fuerat cum nota-
bili fructu. Erat autem hoc sequens:

℞. Radic. Gentianæ
Aristolochiæ
Herb. Centaur. minor.
major.
Chamædryos
Chamæpityos āā ʒj.

Infund. in Spiritus Vini Rhenani libr. iij. digeratur per xv.
dies furno bene calido, Colatura D.

Hujus guttæ XL. vel L. fumantur mane & vesperi in infuso her-
bæ aristolochiæ, & post cœnam in vino. Singulis mensibus pur-
gandum semel per annum.

Quodsi calefaciat nimium, sequentis ptisanæ haustus bini vel
tres fumantur post prandium:

1746.

R. Radic. Graminis Miiß.
 Fragariæ Mj.
 Daçtylorum No. viij.
 Radic. Glycyrrhizæ ʒß.

Coquantur in aquæ fontanæ libr. IX. leni igne, ad casum tertię partis. Purgans sit sal Anglicanum. Post tres menses guttæ semel de die, dein bis per septimanam sumantur per omnem vitam.

Sunt fere omnes Podagrici isto anima, ut hac vel illa via restitui se in integrum posse sperent & metuant, dubioque consilio a cruciatuum repetitione liberari non minus ardentè desiderent, quam tremuli vereantur.

1747.
Januar.

Jam quamquam fragrantior paulo nobis videretur mixtura illa spirituosâ, periculum tamen ejus faciebamur per unam vel alteram diem. Et cum prima hæc tentamina nimis ferirent linguam, eamque sicarent, præterea quoque spasmodum costarum excitare viderentur, abstracta spiritus dimidia quantitate, mitiorem eam & gustui magis gratam efficere curabamus. Vix autem per aliquot dies assumpta erat mixtura hæc temperata, cum continuationem ejus interpellaret chiragra sinistra sub finem Januarii molesta. Fervor aliquis universalis huic junctus erat, dolorem cito transferens in manum dextram & genua. Alvus sicciore enema monenda erat officii. Octavo die pacata omnia.

Fervor ille, præ aliis vicibus notabilior hac accessione, suspectam nobis reddebat pharmaci spirituosi virtutem. Neque enim ferebat Eminentissimus Cardinalis ptisanam moderandis caloribus, ab usu hujus mixturæ expectandis, destinatam. Obtinebat præterea adhuc æra Burgundica, usus scilicet vini Burgundici cum duabus vel tribus aquæ partibus remixti, justusque adeo suberat metus, flammam tandem concepturum sanguinem vino & spirituoso medicamine simul imprægnatum. Abstinuimus ergo penitus ab hujus continuatione.

Februa-

Februario medio catarrhus cum tussi inani agitabat pectus. 1747.
Februar.
Violentia stimulantis tussis pilulis de Styrace perdomita.

Martio subitus & longe acutissimus dolor petebat pedem, Martius.
eumque æque cito altera die iterum dimittebat, non sine metu interiora ferientis impetus. Tertia enim die enormis vomitus inter prandendum observabatur, quem quidem magnam etiam partem vino Burgundico copiosius hausto, lentibusque, quarum amantissimus erat Princeps, aceto vini humectis, avidius ingestis, tribuebamus. Turbæ sponte conquievire.

Hoc mense sanguis præter morem tenax, luridus, teter, inflammationem spirans, e pede emissus, inquietos nos reddebat, variaque meditabamur, quæ objici glutinoso illi pingui cum fructu possent. At enim vero quis fructus expectandus erat a quacunque diætâ, a quocunque pharmaco, cum primum in pituita dissolvenda remedium in potestate nostra non esset, labor scilicet & muscularis motus, absque cujus adminiculo irritum futurum quemvis conatum prævidebamus.

Erat enim per hos annos, quibus assistere Serenissimo Principi datum fuit, impossibilis omnis incessus, muscularisque motus quivis, vel tantillum operosus. Manibus ipsis vix ciborum assumptioni, librorumque, quorum lectione nulla non die delectabatur, evolutioni sufficientibus. Unum motus corporis genus nobis liberum erat: vel curru longius exspatiari, vel curriculo suo triumphali in horto aut conclavi vectari; motus intimæ humorum tenacium miscelæ juvandæ non adeo magnifice favens, optimus tamen, deficiente omni reliquo, si exceperis frictiones humidas in pediluvii & balneis, satis solenniter in usum vocatis, adhiberi solitas.

Venerat inter alia in mentem nostro Eminentissimo, experiri in se ipso virtutes medicamentosas pretiosi illius *lapidis hystricis*, quem mille florenorum Hollandicorum sumtu sibi comparaverat.

1747. Notum est, medicamenta biliosa, & in his præcipue concretum hoc felleum, glutinoso pingui objici a magno seculi nostri Medico BOERHAAVIO, bilemque & lentam pituitam oppositam inter se habere indolem, observante id illustri illius Commentatore *van SWIETEN*; minus ergo hæsitabam concedere hoc, si non adeo proficuum, innoxium tamen futurum tentamen.

Aprilis.

Infudimus lapidem. istum per viginti minuta in aquæ Cardui benedicti uncis quinque vel sex, & hausimus jejuni. Affligebant illo tempore matutini quidam pituitæ vomitus Principem nostrum, qui & alias facili causâ, maxime vero nunc abundante pituita, proritabantur. Hi, repetito per aliquot dies haustu illo bilioso, conquiescebant. Observabamus autem sequentibus experientis, aquam simplicem felicius & citius imbui specifico illo amarore, a quo virtus omnis medica lapidis pendet. Missa ergo Cardui benedicti aqua, benedictam fontanam præ hac pro menstruo pharmaci seligebamus. Effectus tandem, si, quod res est, fateamur, nec tantus erat, ut nos ultro alliceret, nec tam nullus, ut suscepti nos pœniteret. Sub finem Aprilis afflatus Boreæ invitabat catarrhum, hic lateris dolorem, quem chiragra levabat, felici humorum ad extrema motu.

Hæc eadem chiragra sub Maji finem repetebat, sed violentior & triduo acutissima, repetitamque pilularum de Cynoglossa dosin poscens, antequam blandum illum, maturitatem & levamen adferentem, madorem impetraremus. Quarta die manum alteram feriebat impetus, septima die discussus, largumque hæmorrhoidum fluxum post se trahens. Inter solennes pilularum nostrarum effectus constanter observabatur alvi aliqua segnities. Hæc præsentis accessione paulo solito pertinacior, vinoque diæta auctior, repetitis enematibus levanda veniebat. Rhabarbaro illa imprægnata votis satisfaciebant sine incommodo.

Junii

Junii octava die subita cholera media nocte magnam assum-^{1747.}
torum saburram per superiora & inferiora exturbabat. ^{Junius.} Causam
mali accusabamus fervente cœlo largiorem solito vini Burgundi-
ci, cum aqua remixti, haustam quantitatem, sudantique corpori
admissam noctu frigidiusculam auram. Irritos plura egerendi
conatus, probe vacuatis spontaneo illo motu viis, reprimebat me-
dicamentum absorbens & unica theriacæ dosis.

Julio levis dolorum podagricorum mussitatio, & oëtiduo ab-^{Julius.}
hinc fluxus hæmorrhoidum parvus aderat, turbis exin pacatis ad
primam Augusti, qua noctu pes, mane coxendix dolebant. Ru-^{Augustus.}
bellus illico pes. At vero superveniente gravissimo & non præ-
viso animi motu, & dolor & rubor præpropere se recipiebant,
visceribus e vestigio molestissimo sensu pressis. Hæc prima secu-
turi propediem insuperabilis morbi origo.

Erat Eminentissimus Cardinalis, quod magno ei honori esse
duco, summæ animi moderationis, contemnendisque adversita-
tibus adsuetus. Hac tamen vice parum aberat, quin momento
iis succubuisset. Animum insolita quadam afflictione perculsum
schedula ad me missa ipse profitebatur, viscera premi simul in-
nuens. Scilicet ardentissimo Princeps flagrabat desiderio interes-
se electioni Archiepiscopi Salisburiensis. Videbatur quippe El
blandiri aliqua spes successuræ ex voto electionis, si modo dare-
tur eidem dirigendæ præsto esse. Quicquid ergo vel remorari
Salisburiense iter, vel præcindere conceptam spem minabatur,
infestum erat animo in istam gloriæ metam defixo. Levatis ob-
staculis levatæ præcordiorum molestiæ, iterque institutum die
duodecima Augusti. Neminem latet, rebus Salisburii minus op-
tabiliter cedentibus, Cardinalem longe gravissimis maceratum
fuisse animi turbis. Factum inde, ut altera ab electione die, do-
mum reversurus, iter iterum instrueret. In hoc Danubium navi

1747. descendens, somnoque indulgens, humido refrigerio admissō in alvi molestum fluxum incidebat.

Septem-
ber 12.
I.

Hunc alvi fluxum die duodecima Septembris sequebantur vomitus plane enormes. Exceptus ea die convivio splendidissimo fuerat ab Episcopo Olomucensi, ad quem diverterat, partim ferente id itineris ratione, partim & recreandi animi causa. Vomitus illi, de die in diem importuniores, repetitis theriacæ cœlestis dosibus ad breve temporis momentum repressi, ultro semper urgebant. Princeps tandem, intimo ingravescentis mali sensu perculsus, magnis itineribus Vratislaviam suam contendebat, dieque vicesima tertia quatuordecim milliaria absolvens, versus mediam noctem domum redux salutabatur. Mihi quidem tunc advolanti immane quantum mutatus ab illo videbatur Eminentissimus noster. Obreperat notabilis aliquis marcor, consuetum, & Principi plane peculiarem faciei splendorem obliterans. Oculi profundi erant & nobis plane peregrini, nimium obtusa eorum acie. Ad hæc insolita vocis, acutæ alias, raucitas ustulatas levi inflammatione oris membranas subindicabat.

20.
IX.

23.
XII.

Ex hisce ergo junctim consideratis, cum tristiores nobis imminere turbas præmetuerem, itineris comites, animum a metu liberaturi, fuggerebant, omnia hæc operosi & pulverulenti itineris culpa evenire, concessa quiete facile iterum disparitura. Sumserat Cardinalis istius diei mane, ut compesceret vomitus, quatuor theriacæ cœlestis grana, & conquieverant turbæ ad noctem. Lectum ergo petebat absque repetitione pharmaci. Nocte somno transacta, summo mane denuo aderat vomitus. Non obstante impetuosa hac ventriculi actione soporosum deprehendebam Principem nostrum. Novus latentis periculi monitor mihi existerat ille sopor, præcipue cum statum fonticum tacite declararet pulsus ea die subinde, magno meo dolore, intermittens; phænomenon, quod me, pulsuum rationes in Principe nostro

Sept. 24.
XIII.

exactissime semper examinantem, protinus attonitum reddē. 1747-
bat.

Hac tam implicata rerum facie minus tutam judicans soporiferam nimium theriacam cœlestem, mitius pharmacum eidem substituebam, unam scilicet diascordii Fracastorii drachmam. Hæc mane sumta ab ulteriore vomitu præservabat totam illam diem, quæ, animo ob reditum magis composito, sic satis per omnia tranquilla transigebatur; quin & ipsa nox præ priore magis adhuc pacata. Matutinus interim vomitionis repetentis impetus longius a securitate nos abesse indicabat, quam opinamur. Et quanquam ea die levia se manifestarent arthritidis molimina, inflatis sinistri pedis venis, subrubella cute, dorsoque pedis indoleate, eaque omnia constantem nobis podagræ accessionem & hoc ipso salutare vomituum medelam, pollicerentur; mox tamen evanida erat illa spes, intra brevia temporis momenta cum ipso podagræ apparatu diffuens. Idem enim impetus, qui paulo ante extremum pedem petere visus fuerat, confestim inverso ordine ventriculum feriebat, noctemque, reiteratis post quævis assumta vomitibus, turbabat. Erat autem vomituum ratio talis: Singuli haustus commorabantur aliquamdiu in ventriculo, usque dum proxime in intestina transitum moliri viderentur. Tum vero jugi impetu rapidus assumtorum torrens, distento ore, liberalius effundebatur, manifesto indicio, denegatum assumtorum transitum in intestina provocare ventriculi, diaphragmatis, omniumque thoracis & abdominis musculorum convulsionem, veram vomituum verendorum causam! Et par erat, sive frigide, sive calide assumtorum fatum. Calidorum quidem summum aderat per plures dies fastidium. Aegrius ergo illa assumebat æger; assumebat tamen rogatus theam. Calida scilicet adstantibus magis blandiebantur; sed eadem mora, eadem, qua ingurgitata erant, via, regurgitabant & illa. Quin & ipsa medicamina, vo-

Sept. 25.
XIV.

Sept. 26.
XV.

1747. mitibus objecta, ne excepto quidem, felicias in his reprimendis, laudano liquido *Sydenhamii*, aliquoties post vomituum violentiam exhibito.

Tum vero rebus aperte desperatis, periculoque pulsum inconstantia confirmato, anxii confugiebamus ad lapidis hystricis infusum, ad mixturam nostram arthriticam, ad enemata varia, ad decoctum corticum aurantiorum cum tormentilla, iterumque ad theriacam illam, si Diis placet, cœlestem; successu nullibi votis nostris respondente, nisi quod sopor auctus inducias quasdam proficuas mentiretur. Sub vesperam tantillum vini generosissimi Tockaviensis, cum pane albo sumtum, compescere indomitos vomitus videbatur, Eminentissimusque, refectis tantillum viribus, per aliquot horas tranquillus blande madescebat, cumque paulo post aliquot theæ vascula hausta nauseam vomibundam revocarent, motus illos commorso citro feliciter reprimebat. Nox præter expectationem profundiore somno tranquilla erat, nisi quod

Sept. 27. XVI. pavores, in somno a me observati, fulgures mihi viderentur, certo imminentem proxime annunciantes tempestatem gravio-rem. Quam inevitabilem, magno tamen conatu prævertere an- nitebatur, fotu, frictu, sinapismo, vesicantibus, motuum direc- tionem ad extremas partes invitaturi, decollantemque spem re- fuscitabat nunc gratus sudor, nunc plenior & ordinatus pulsus. Comparebat præterea rubellus turgor, ambas manus occupans, faciemque simul perfundens. Soli pedes minus tumori se adapta- bant, sicco calore rigentes. Matutinæ aliquot horæ statum adeo tranquillum adstantibus offerebant, ut singulorum animis spem in- spirarent, res desperatas adhuc dum in integrum restitui posse. Coniunctos ideo cum sopore & nunquam non verendos pavores, molliter in ægri gratiam sentientes, interpretabamur oboriri a podagrico molimine; solam Podagram, debita loca attingentem,

solvendo morbo, alias insuperabili, parem pronunciantes. Quibus ^{1747.} auditis attentissimus ad quævis Serenissimus Princeps: *Ergo vero*, inquit, *status noster simillimus est ei, quo occubuit CAROLVS VII. Imperator!* Congruum sane iudicium & apposita comparatio! *nisi enim*, tristis monebam, *crisis nostra ad peripheriam cito absolvetur, aque cito actum de nobis est, ac de illo.* Cui acerbissimo effato proxime respondebat acerbior eventus.

Nam post meridiem subito remittebat salutaris ille visus & ad peripheriam tendens humorum motus. Turgori rubello succedebat squalidus marcor. Inualecebat sopor, ita quidem, ut de potu aut alia quadam re admonitus Cardinalis, semper quasi ex alto somno excitatus cum terrore aperiret oculos, & quid rerum adesset, sciscitaret, mox iterum clausis oculis. Ad pavores accedebant artuum tremores, reliquo corpore immota quadam situs ratione propius ad tetanum accedente. Tussim provocabat vel parcissima liquidorum deglutitio, quorum justam exhibitionem præpediebat maxillarum spasmus, os tenacius constringens. Oculi tunc vitrei & altius immerfi. Urinæ suppressæ. Stertor sensim obrepens. Singultus quoque & tandem fatiscentibus per noctem cunctis vitæ motibus, stertorosa mors, quæ consequebatur die Septembris vice-^{Sept. 23.} sima octava, hora octava matutina, tabo cruento, consummatæ inflammationis gangrænosæ teste, paulo post mortem per omnes poros magnos penetrante, corpore ad crepaturam inflato. ^{XVII.}

Tantum valere cum itineris molestiæ, tum gravissimæ animi iterato vulnerati afflictiones, forte & vini Burgundici adulterati usus, & lubricæ in itinere, uti mussitant adstantes, diætæ ratio. Quibus junctis vigor cordis tandem infractus fatiscere cœpit. Imminente postmodum arthritide non amplius attingere potens remotiora a centro loca, & penetrare per vias vel spasmo strictas, vel tophis obstructas, vel coalitu deletas, detento adeo malorum fomite in ipsis visceribus, lethali que ibidem incendio producto. Nullus enim dubito, gangrænosum reperturos nos fuisse ventriculum, præcipue circa pylorum, si sectioni corporis Eminentissimi Cardinalis locus fuisset. Notaram quippe inter repetitos vomitus, manu aliquando leviter contrectans abdomen, locum aliquem duriusculum in regione gastrica dextra, eumque renitentem & ad contactum confestim convulsione jactatum; tremulo subsultu exquisitissimum sensum prodente, focumque incendii manifeste indicante.

1747. cante. Quanquam de reliquo non aliena etiam a vero videatur suspicio, hærentis simul in vesicula fellea calculi, sanitatis vitæque destructoris. Præterquam enim quod huic choleras & indomitos vomitus proritare solenne fit; hæreditaria quoque dispositio quædam favebat calculi generationi apud Cardinalem, utpote cujus Illustrissimus Pater magnæ molis calculum in hepate exhibuerat; notumque insuper, similem vesiculæ felleæ calculum exhibuisse insuperabili cholera humanis rebus ereptum Augustissimum olim Cæsarem CAROLVM sextum.

Quod autem attinet ad historiam mortis CAROLI septimi Imperatoris, ad quam provocabat moriturus Cardinalis, e re esse judico brevibus eandem hic commemorare, ob aliquam morbi interentoris affinitatem.

I. Quinta Januarii die chiragra laborare cœperat Imperator.
 VIII. Hanc octava inde die exceperat Podagra, mox & gonagra. Die
 XIV. decimo quarto morbi, superato jam viso accessu, madore humectus æger in conclave subgelidum se conferebat. Vix horæ quadrantem ibidem commoratus, lectum tremulus repetere coactus, convellitur. Per horæ dimidium vix respirans, dentibus stridens, secta in brachio vena tandem ad se rediens, pulmonalesque ardores accusans. Artus omnes inscii dolorum. Urinæ parcissimæ. Tussicula sicca. Alvi lubricitas ominosa. Respiratio turbatissima. Diserti lethalis nobilissimorum viscerum incendiæ testes. Nullum a repetita venæsectione auxilium, sed præceps, prævio linguæ livore, mors, die morbi decima septima. Sectum corpus adstantium oculis offerebat pulmonum & ventriculi sphacelum, cordis polypum, calculum renum; uti hæc omnia in memoriis publicis (*Pommerische Nachrichten 1745. im 21. Stück pag. 238.*) recensuit Cæsareus Archiater
 Wolterus.

V I R O

Illustri, Excellentissimo & Experientissimo

D O M I N O

ANDREAE ELIAE
BÜCHNERO,

S. R. I. Nobili,

Consiliar. Archiatro & Comiti Palatino Cæsareo, Potentiss.

Reg. Boruff. Consiliar. intimo, Medicinæ & Philosoph. natural. Prof. Publ. in Regia Fridericiana,

Academiæ Imperialis Leopoldino-Carolinæ

Natura Curiosorum

Præsidi dignissimo,

Adscriptionem in illustrem hanc Societatem admittenti & Diplomate solenni obsignanti & confirmanti, in publicam gratiarum actionem

Meditationes suas

de

NOXA TIMIDITATIS IN CVRATIONE HAEMOPTYSEOS

loco pensi sui

transmittit & consecrat

Salentinus Ernestus Eugenius
Cohausen,

Proto-Physicus Confluentinus,

&

Academiæ Nat. Curiosor.

CLEOMBROTUS II.

ANDREAE ELIAE
*Joannes FERNELIVS in Præfat. ad Lib. 1.
de Methodo medendi.*

Ad Naturæ similitudinem effectum simulachrum quoddam est
Medicina, quæ Naturæ legem semper intuens, in eamque
defixa, ad ipsius imitationem studium & opus omne dirigit, ut
homini firmam, minimeque morbis obnoxiam valetudinem con-
servet & tueatur, lapsam vero & affectam erigat & in integrum
restituatur, vitamque ipsam salvam & incolumem, quam potest
fieri longissime, producat.

*Georg. Ern. STAHLIVS in Dissertat. de Venæ-
sectionis patrocinio, Cap. II. p. 6.*

Venæsectio eandem cum Natura intentionem habet: Venæ-
sectio vicarium officium subit, & omnibus his moliminibus
aut periclitationibus tempestiva & expeditissima ventilatione ob-
viam it, ne Natura prolixè ad operosos, imo sub impedi-
tionibus variis molestissimos motus confugere
adigatur.

Illustris & Excellentissime Domine,
Fautor ac Patrone colendissime.

Tua eminens comitas & singularis facilitas, Vir Excellentissime, qua non modo litteras, omnesque earum cultores atque veros amatores interius admittis, sed absentes quoque & longius remotos, quasi alter Homericus Apollo, longe operosis honorificis admissionis titulis, & non fucatae amicitiae beneficis radiis perfundis, effecit ut TE scripto hoc adire & veluti in ipsum publicae humanitatis sacrarium irrumpere, hasque paginas illustri Tuo nomini inscribere & TECum conferre, ac insimul quaedam de noxa nimis timidæ Therapiæ morbi haud infrequentis d'isserere audeam; prout nunc a viginti octo, & quod excurrit, annis in eo totus fui, ut circa morborum quorumvis curationem, tum continuis studiis & veris observationibus, tum diligenti observatorum collectione & combinatione id annotare & eruere adniterer, quo morborum Therapiæ tum felicius atque tutius, tum citius, & quidem solide, non palliative, succederent.

Hæc probe repetitis vicibus ruminans, vulgaremque praxin sedulo excutiens, dolenter sæpius vidi, quod in plurimis casibus temere, in multis nimis timide agatur; quantopere autem utrumque vitium in artis tam salutaris simulque imperiosæ exercitio noxium sit, per se ita patet, ut fere nulla egeat dilucidatione; proh dolor! enim indies observare licet id, de quo modo anxie conquestus est Romanus sapiens, Epist. 4. p. m. 226. *Vitia nobis sub virtutum nomine obrepunt, temeritas sub titulo fortitudinis latet, moderatio vocatur ignavia, pro cauto NB. timidus accipitur, in his magno periculo erratur, his certas notas imprime, &c.* Cruentis merito lacrymis deplorandum est, quanta & quam fu-

nesta quotidie mala in medicinam introducat temeritas ex Empiricorum, Histriorum, Balneatorum, aliorumque idiotarum, illotis manibus in artis tam periculosa exercitium, ob sordidi lucelli spem, irreperitium, & omnia indiscretim, sine fundamento & ratione, audacissime tentantium, præposteris factis fatis conspicua. Aureus hinc profecto (ut Illust. STAHLII verbis utar) est locus THVCYDIDIS, ubi de jactantia, audacia & temeritate dicit, quod imperitia matre prognascantur, aut ignorantia, indocta incitia, audaciam proferat, pensitatio vero cunctationem; & profecto recte huic asserto suffragantur Latini, notissimo illo suo adagio: *Quo quis indoctior est, eo est impudentior.* Quum itaque temeritas ex tam propudiosa matre semper progeneretur, quid mirum, quod nihil, ex sententia CICERONIS *Lib. I. de Natura Deor.* temeritate turpius, nec quidquam tam indignum sapientis & Medici gravitate & constantia, quam aut falsum sentire, aut quod non satis exploratum, perceptum & cognitum sit, sine ulla dubitatione defendere; nihil porro a gravitate sapientis, (qualis omnis Medicus merito esse deberet, ob vere arduum & periculosum officium, in quo non de sanguine brutorum, sed de corio humano agitur,) errore, levitate, temeritate, addo timiditate, disjunctius, ut proin summopere optandum foret, quo omnis actio, præcipue in Medico, vacaret temeritate, ignavia, timiditate & negligentia. Utrum autem a temeritate, an a timiditate majus & crebrius damnum exspectandum sit, fusius disceptare nolo; Emmanuel THESAURVS in *Philosoph. moral. Lib. IV. Cap. 6. pag. 121.* ita inquit: *Temeritas & ignavia vitia extrema sunt potentia irascibilis; illa quatenus exquirat, ista quatenus fugit pericula, contra qua deberet insurgere; amba intelligentiam habent adeo corruptam ab habitu perverso, ut non considerent nec qualia pericula, nec quali de causa, nec quali modo una exquirat, altera fugiat. Non est animal homini similis simia, at nec deformius*

mius est: non est, quod fortitudini similis est temeritate, at quantum rationalis illa, hæc bestialis est. Si itaque duo hæc vitia extrema sunt, quidni ab utroque extrema mala, tanquam fructus pedissequi & inevitabiles, expectanda veniunt, nisi fortassis quispiam arguere velit, quod peccata omissionis minora sint, quam commissionis; peccatum autem commissionis, secundum Theologos (vid. LAYMANNI *Træolog. moral. Lib. I. N. I. Tract. 3.*) nil aliud est, quam actus humanus malus; omissionis vero in eo consistit, quo homo, libertate præditus, *non operans est, cum secundum legis præscriptum operari deberet*, licet & id valdopere quoad Medicum controverti posset, dum vix differentiam deprehendo, num quis per incongrua & periculosa remedia temerarie trucidetur, vel si id, quod fieri oportuisset, timide negligatur, atque propter hanc omissionem timidam æger pereat, nisi forte in temeritatis, sive commissionis actu, major præsupponatur malitia, quæ operantis conscientiam vulneret & angat; sufficit, utrumque vitium matrem fecundam agnoscere ignorantiam & imperitiam, quæ, secundum HIPPOCRATEM in Lege, *malus est thesaurus, malaque opes recondita, iis, qui eam tum opinione ipsa, tum revera possident, securitatis animi & latitiae expers, timiditatis & audacia nutrix; ac timiditas quidem impotentiam, audacia vero artis ignorantiam arguit, &c.* Verum his diutius immorari velle, tanto magis mihi supervacaneum ad scopum meum esse videtur, cum fusius & ad omnes speciales actus excurrere non sit animus, sed duntaxat in uno morbofo statu per ratiocinia & observationes exponere intendam, quænam passim mala ex *Medici timiditate* in ægros Hæmoptysi laborantes redundant. Hæmoptysin autem non secundum litteram, quæ in genere omnem sanguinis exspuitionem, e. g. ex gingivis profluentis, vel ex infundibulo ad fauces depluentis, immo muco narium se associantis, denotat; sed eam sinceri, floridi & copiosi sanguinis ex pulmonibus erup-

tionem ac rejectionem mediante tussi, intelligo; malum equidem, respectu aliorum morborum & indefinitæ ægrotantium ac morientium hominum multitudinis, non adeo frequens, sed tanto magis fonticum & terrificum. Quum enim omnis præternaturalis excretio semper mala sit, sic sanguinis pessima, unde etiam superne eum efferrî, qualiscunque sit, malum pronunciat COVS, *Seçt. IV. Aphor. 25.* quod & ipse magnus ceteroquin Naturæ directricis defensor, STAHLIVS, explicite agnoscit in *Theoria Medic Part. II. Seçt. I. Artic. 2. p. m. 725.* sic scribens: *Unde quidem hoc maxime intuitu Hamoptysis, quatenus pectoralis eruptio sanguinea, vere ceu morbida & erronea taxari meretur; licet in genere, quatenus evacuatio simplex, etiam non inconueniens sæpenumero iudicari possit. Propter constitutionem enim pulmonum omnis obstipationis impatientem, interim vesiculari sua vacuitate recipiendarum, immo respirationis actu intimius atque penitus imprimendarum staseon quam maxime capacem; sanguinis autem semel subsistentis certam atque præsentaneam corruptionem & ab hoc etiam ipsius tenerrima textura hujus partis colliuationem, atque lociam corruptionem, periculose admodum consequentia existit.* Hinc igitur tanto major cura & sollicitudo cum experientia & applicandorum dexteritate requiritur, ut ominosum & periculosum subdolumque hoc malum, quod plerosque eorum, quos corripit, lenta tæbe ad orcum deducit, tum præcaueatur, tum secundum genuina artis principia, & rationis veræ cum experientia junctæ formam, convenientemque salutarem methodum, curetur, tractetur, saneturque. Peccant autem in eisdem Therapia non leviter, nec infrequenter, tum plebeii, tum nasutiores chirurgi & medicastri, tum ipsi quoque, vah probam! subinde Medici, quoniam cum talè malum est, quod omnibus statim terrorem incutere solet, tam ipsi nempe ægroto, quam adstantibus, ocyus idcirco expeditum promptumque remediùm postulare,

stulare, vel ipsi etiam adhibere solent, quo vitalis humoris p. n. excretio citissime sistatur, utpote in quo animam hæere judicant, & idcirco statim metuunt, ne anima ipsa cum florido sanguine ejiciatur; timidus ergo & anxius hinc æger, timidi circumstantes, unice a Medico efflagitant, immo reiteratis petitionibus eundem urgent, ut tam levius, quam præcipue impetuosis prorumpentem cohibeat & coërceat sanguinem, sique his annuentem deprehendunt. factaque simultanea hæmorrhagiæ hujus suppressione voti sui compotes redduntur, lenta tabes, seu pulmonalis phthisis, ordinarie fere succedit, scenamque istam lethali tandem exitu claudit, prout hoc ex binis saltem hic subjungendis exemplis luculentius patebit.

Neogamus, temperamenti sanguinei, annorum aliquot supra viginti, cum nocturno tempore nimium incaluisse, seque dein post inopportuno Veneris exercitium ad quietem componere vellet, sicca corripitur tussicula, quam statim excipit excretio copiosæ materiæ subdulcis, quæ cum ipsi suspecta fieret, lumen adferri jubet, seque tunc purum & sincerum sanguinem rejecisse non sine horrore conspicit, hinc ocyus Medicum accersiri jubet, cujus adventus, ob continuantem sanguinis etiam grumosi copiosam rejectionem, duplicatis nunciis urgetur. Advolat Medicus juvenis, nondum in præceos, nec hujus etiam morbi exercitio debite versatus, ceteroquin vero satis doctus & scholarum proverbiiis tumidus, conspiciensque tam copiosum sanguinem modo evacuatum, attonitus stupet, ac de eo unice sollicitus est, ut istud profluvium per valida adstringentia compescatur, hincque sine mora mixturam talem cum decocto traumatico præscribit, quibus avide, cum magna futuri boni effectus confidentia, haustis, brevi post ominosum illud ipsi visum sanguinis sputum miraculi instar sistitur, remanente tamen tussi sicca, quam parum curat, itemque respiratione difficiliore & anxia, ad quam tollendam

dam emollientia, relaxantia & expectorantia præscribit, quorum usum excipit tussis humorosa, cum reiectione copiosa sanguinis atrii, congruati, & materiæ pulposæ vere purulentæ, sub qua successive respiratio liberior redditur. Lætatur hinc æger, sibique de felici therapix successu applaudit Medicus, gratusque æger laborem aliquot aureis subridenti Practico compensat. Verum molesta ista tussis constans dein perseverat, diu noctuque fere indefinenter affligens, ad quam cicurandam omnes pharmacopolii excutiuntur pyxides & loculi, sed frustraneo effectu & irrito conatu; æger enim indies magis magisque extenuabatur, substantia musculo-carnosa sensim evanescebat, vires successive decredebant, & tandem lenta mors catastrophes ludebat epilogum.

Plethoricus triginta sex annorum, quolibet vespere cantharum vini rubri exhauriens & nicotianæ simul fumum per fistulam sugens, conqueritur de molesta tussi cum raucedine juncta, tandemque non opinanti supervenit enormis hæmoptysis. Medicus vocatus obstupescit ad ingentem sanguinis per tussim continuam reiecti quantitatem, unde anxius & dubius quid primo agendum sit fere nesciebat; tandem ne malum augeatur, aut saltem diutius continuet, in adstringentibus quærit refugium & auxilium: venæ sectionem enim propterea instituere volebat, quoniam omnem fere e venis sanguinem exhaustum esse metuëbat, unde suis innitens fidis remediis stypticis, cum adeo periculosam sibi visam hæmorrhagiam cessare cerneret, lætum canebat epinicum, ægerque se nunc prorsus salvum esse credebat. Verum grumi extravasati sanguinis intra vulneris confinia subsistebant, qui in corruptionem putredinosam abientes, sordidum in pulmonibus ulcus, per reiteratam molestam tussim mundandum & nunquam consolidandum, efficiebant, sensimque in pejus ruente malo, elapso dimidii anni spatio lugubre canebatur epicedium.

Binæ hæ morborum historiæ abunde confirmant practicum Illustr. HOFFMANNI monitum, *Medicin. ration. system. Tom. IV. Part. II. Sect. I. Cap. 2. p. 43. §. 7.* hisce verbis communicatum: *Sicuti remedia, qua validiori adstringendi facultate pollent, nunquam ullo in morbo, ita nec in hæmorrhagiis securam opem præstant: omnium vero minime in hæmoptysi, præsertim illa quasi critica, nec non ab initio & in paroxysmo ex usu sunt. Etenim licet fluxum ad tempus sistant, relinquunt tamen in pulmonalibus vesiculis sanguinis grumulos, qui in corruptionem abeuntes, inflammationem, putredinem, phthisin & hæcticam expedito & facili modo inferre possunt, prout ea omnia in modo recensitis casibus illata fuisse constat. Sæpius idcirco miratus sum absurdissimam illam hæmorrhagias curandi methodum, cujus autor est HELVE-TIVS, dans le Recueil de diverses methodes pour la guerison des maladies, p. 311. ubi alumen crudum in magnis hæmorrhagiis ad scrupulum dimidium quolibet bihorio porrigendum suadet, hanc simul superaddens cautelam: Les malades, qui crachent ou qui vomissent le sang, doivent avoir leur chevet fort haut, afin de tenir leur poitrine dans une situation commode. Exinde namque patet, quod & in ipsa Hæmoptysi vomituque cruento magnum hoc stypticum præscribere audeat, sed quam felici cum successu exemplo quodam didici, cum junior quidam Medicus in hujus magni magistri verba jurans, illud in uteri hæmorrhagia reiteratis vicibus porrigeret, fatali cum subsequuto eventu. Pes-sime igitur in Hæmoptyseos & fere omnium hæmorrhagiarum curatione agit Medicus nimis timidus, si purpuream animam mox simul prodituram suspicatur, hincque eam adstringentibus incarcerare, & stypticis ligare incautus ac inexpertus tentat; fallitur enim ipse, & adhuc magis fallit infelicem ægrum, qui, subsistente cruore, sibi ingens beneficium præstitum fuisse lætus autumat, neque permanens, imo adauctum, aut potius inevitabile timet*

periculum, dum nunc lenta tabe consumitur, qui alias debita cum prudentia tractatus, per plura adhuc lustra sanus conservari potuisset. Peccat porro timore suo nimio Medicus, quando ex copiosius rejecto sanguine vasa admodum depleta, & vires plane dejectas esse concludit, & idcirco nec derivatoriam, nec revulsoriam instituere audet V. Snem, qualis noxius timor fuit prioris Medici, qui neogamo hanc sanguinis interdixit ventilationem, quoniam per frequentes amorosos concubitus vires jam tum nimis fractas & exhaustas, atque per impetuofam illam Hæmoptoen magis adhuc imminutas esse autumavit, non vero simul indicavit, quod quoad maximam partem ab orgasmo, in subjecto tali plethorico prius excitato, inducta fuerit Hæmoptysis, adeoque prudenti derivatoria V. Sne instituta, conjunctisque temperantibus remediis, longe securius mitigari & cohiberi potuisset, quam solis validioribus exhibitis adstringentibus.

Quantopere porro prognosis fida certaque Medicum ornet, ejusque famam adaugeat, ac insimul firmissimum vere acquisitæ scientiæ & experientiæ testimonium præbeat, quotidiana abunde loquitur experientia, magnusque insuper testatur HIPPOCRATES, *Prænot. Lib. I. §. 2.* hisce verbis: *Opera pretium facturus Medicus videtur, si ad providentiam sibi comparandam omne studium adhibeat, cum namque præsensit & prædixerit apud agrotos tum præsentia, tum futura, quaque agri omittunt exposuerit, res utique agrotantium magis agnoscere credetur, adeo ut majore cum fiducia se se homines Medico committere audeant. Curandi vero rationem optime molietur, si ex præsentibus affectionibus futura prænoverit, neque enim fieri potest, ut omnes agroti sanitatem assequantur. Cum itaque omnium morborum sanatio implicet, pulcherrimum censeri debet, si Medicus quid futurum sit prædicere valeat. Ast quoties hæc fallunt vaticinia inconsiderate prolata, dum ii, qui morituri certo dicebantur, convales-*

cunt,

cunt, alii vero, qui extra omne mortis periculum in salvo esse credebantur, non animadvertente Medico sæpius moriuntur. Errorem huncce satis notum in tractatione nostri morbi similiter haud infrequenter producit timiditas.

Sic ante complures annos in praxeos meæ primordiis nocturno tempore celeri nuncio vocabar ad Studiosum, in nobilis cujusdam ædibus decumbentem. Statim accurrens eum deprehendo enormi & continua tussi copiosissime sanguinem floridum & spumantem rejicere, quo aliquot jam matulas repleverat. Terrebar attonitus ad tantam rejecti cruoris copiam, ingentemque arteriæ majoris ramulum disruptum esse supponebam; cumque copiosior majorque quantitas esset, quam unquam rejectam videram, omnes venas quasi exhaustas credebam, hinc de venæsectione instituenda ne quidem meditabar, ne ægro moriente, quem certo moritarum augurabar, in me culpa a circumstantibus rejiceretur. Quum vero æstum orgasticum in ægro deprehenderem, mixturam temperantem saltem pro solatio ultimo præscriberem, & pro potu aquam frigidam concedebam, ægrumque extremis Ecclesiæ sacramentis muniendum, prognostico fatali relinquebam, nec altero die invisebam, nolebam enim confundi, visitaturus ægrotum, & deprehendens mortuum. At, elapsis aliquot diebus is, quem in sarcophago quiescere non dubitabam, mihi in platea obvius occurrebat, gradesque reponere, quod salutari consilio ipsi adesse & prodesse voluerim. Ingenuè fateor, me tunc, tacito rubore suffutum, agnovisse, quod verillimum sit Nicolai TVLPII effatum, quod *Observ. medic. Lib. III. Obs. 45. p. 262.* continetur: *Nihil consiliis medicis (etiam prognosi) tam esse inimicum, quam celeritatem, addo & timiditatem.*

Dantur proinde nonnulli etiam satis celebres Practici, qui, observato gravi vel extraordinario quodam symptomate, statim

de convalescentia ægroti desperant, conditoque ferali prognostico discedunt; dantur item, qui nullum periculum agnoscunt, omnesque ægros suos speciosorum verborum lenocinio, magnisque promissionibus securos semper reddunt; dantur denique empirici deceptores, qui omnis morbi, etiam levissimi, statum periculosum esse audacter fingunt, ut convalescente ægro vel majus sostrum extorquere, vel non sanato illo, se id jam tum prædixisse, inepte fabulare queant. Peccatur sane utrimque, partim dolo, quod pessimum, partim crassa ignorantia, quod absurdissimum. Apage ergo temeritatem a Medicina! apage timiditatem! apage negligentiam inprimis supinam, in arte vitæ humanæ salutarem curam promittente! apage crassam ignorantiam! apage dolum omnem! apage injustam habendi & acquirendi cupidinem! apage omnia deceptionis peccaminosæ probrosa molimina, viro probo, conscientioso & omni vero Medico indecentia! Quam falso autem populi ludibrio se exponat Medicus, quibusque subinde excipiaturn sannis, si nimis præcipitanter falsam prognosin pronunciet, eamque tanquam certam venditet, mille confirmari posset curiosis, & ex parte ridiculis historiis, sed modo exposita mihi sufficit, quæ me multo cautiozem, cordatiozem & cunctabundum reddidit: observavi enim non raro, ingens & valde impetuosum sanguinis profluvium, cum lipothymiis frequentibus junctum, salutariter processisse, modo ad eam cautelam probe attendatur, quàm præ aliis commendat & maxime notabilibus exemplis confirmat hodiernus sacræ Cæsareæ & Regiæ Majestatis dignissimus Archiater, *Gerhardus van SWIETEN*, *Commentar. in Aphor. BOERHAAVII Tom. I. p. 220. §. 152. & p. 235. §. 161.* ubi gravissima magnarum arteriarum vulnera post enormissimam hæmorrhagiam curata narrat, modo vulnerati (idem de internis hæmorrhagiis esto judicium) non reficiantur vino, vel stimulantibus cardiacis debilis vita adaugeatur, sed tales fere mortui re-

linquantur; tum enim spes aliqua superest, manente tali vita, sed debilissima, arteriam discissam vel ruptam posse contrahi & consolidari. cum alias, aucto sanguinis motu, adaugeatur hæmorrhagia, ex qua æger tandem perire debet. Errant igitur non parum timidiores Practici, qui, anxia sollicitudine commoti debiliorem, pallentem, frigentem, & quasi exanimem ægrum, ob copiosius profusum sanguinem, remediis spirituosus refocillare, excitare, & his fugientem quasi animam retinere adnituntur, cum potius solidarum partium elaterem stimulent, orgasticam humorum commotionem excitent, atque ad graviores & incompefcibiles hæmorrhagias ansam præbeant certissimam, ut sub usu pretiosi cordialis forte mori cogatur, qui sibi aut relictus, aut frigidis tractatus, salvari certo potuisset.

Aliquot mensibus post supra enarratam historiam anheloso cursore vocabar ad Religiosum virum juvenem, plethoricum, sub summe indiscreti Prioris disciplina militantem. Hic forte ob errorem contra severiores regulas monasticas putatitiae commissum, acriter a Superiore suo exceptus, in vehementiorem iram proripiebatur ita, ut post tussiculam siccam copiosissimum sanguinem floridum spumantem adhuc furens, seseque hinc inde volutans, rejiceret, meque accurrente jam jam quasdam matulas repleverat, quam copiosam rejectionem, per totum cubiculum dispersam, non sine horrore metuque præsentis periculi attoniti obstupescabant adstantes, & ipse ego (cum majorem imo similem nunquam vidissem,) mirabar. Interdicebam itaque omni potui vinoso, aquam potius fontanam ad restinguendam sitim parvis haustibus bibere jubebam, mixturam nitroso-temperantem præscribebam, ut exorbitanti iræ frenum injiceretur, ac ocyus in pede venam incidendam esse monebam; verum torvis oculis me intuentes circumstantes confratres, clamabant, omnem sanguinem modo rejectum, nullumque fere in corpore amplius

f 3

super-

superesse, & idcirco, remotis omnibus medicamentis, de extrema tantum Sacramentorum administratione, & ad mortem imminentem præparatione cogitandum esse urgebant, quibus autem reponebam, nondum animo despondendum, sed potius auxilium adhuc assistente divina gratia, in V. Sne obtinendum esse. Juveni ergo adhuc practico fidem dubiam habentes, a Chirurgo petebant, quid de eo judicaret? hic vero timidior, sine hæsitatione, conclamatam jam esse, & venæsectionem inutilem, imo periculosam fere, pronunciabat. Ast his iterum alia valida opponebam argumenta, donec tandem Medici consilio præ aliis obtemperandum esse theologice decidebant, unde his ad amissum factis, sensim imminuebatur impetuosa sanguinis rejectio, ægerque, utcumque summe debilis & rubra facie in summe pallidam conversa, intra paucos dies, præter omnium spem, convaleuit, & post plura lustra adhucdum sanus vivit. Ejusdem cœnobii concivis, plethoricus, qui ex suggestu magno clamore, tumultuosisque gestibus concionem dicere solebat, ex improvise ingentem patiebatur per pulmones hæmorrhagiam, quam accersitus nasutior & scientiæ magis expers, quam capax, balneator multis remediis, iisque stypticis, coërcere frustraneo ausu admissus fuerat; quo enim fortiora & copiosiora adstringentia exhibebat, eo majori impetu ad pulmones congestus sanguis tanta in copia projiciebatur, ut ipse de reliquo satis carnosus, torosus & robustus vir in lipothymiam incideret, qua durante sanguinis profluvium cessabat; ipse vero balneator nil negligere volens, tum spirituosus externis, tum internis sic dictis cardiacis & analepticis, adstantes autem vino generosiore ipsum exanimem fere ægrotum animabant, qui resuscitatus, cum impetu denique sanguinem tussiendo rejicere pergebat. Tandem in me recidebat confidentia, rogabarque ut ad ægrum, in statu tali conclamato constitutum, accederem; conscientiæ enim suæ satis se

consuluisse putant, si ad agonizantem ægrum ultimo Medicum accersiri jubeant, ut ille vel vulneratam causam restituat, vel mortis sit testis, & anteaactorum culpam in se recipiat. Adveniens ocyus, statim sciscitor, num administrata sit venæsectio? reponebatur, hanc considerato esse omissam, quia ingens rejecta sanguinis quantitas ipsam haud admittere videretur. Verum, excusso hocce timore, utcumque serius, revulsionis gratia phlebotomiam in pede institui jubeo, omniaque adstringentia, analeptica, cordialia, excitantia, removeo. Anxius interim & trepidus æger, adstantesque perterriti, non nisi feralem exitum prædicentes, nil magis, nil ardentius expetiebant, quam ut specificum aliquod stypticum, sanguinis fluxum sistens, præscriberem, quale etiam me præscripturum pollicebar, sed consistebat illud in mixtura resolvente, orgasticam sanguinis commotionem temperante, & nimiam partium solidarum stricturam relaxante, quibus sensim impetuosa sanguinis excretio moderabatur, ægerque, admodum licet debilis, cum valetudine in gratiam redibat. Ast, restauratis paulatim viribus, iterumque repletis cruore venis, post aliquot menses elapsos, prægresso quodam excessu in potu vinoso, & forte etiam animi vehementiore commotione, prius malum, sed minore vehementia, revertebatur. In consilium hinc iterato vocatus, priori methodo insistebam, ac ad minimum per annum ter in pede venæsectionem reiterandam, multis adductis rationibus, suadebam; brevi autem post casu in alterius cujusdam Medici confortium incidens æger, ipsi morbi sui historiam exponit, sibi que a suo ordinario Medico injunctum esse narrat, ut ad minimum ter per annum venæsectionem in pede institueret, ad quæ novus hic Machaon, ex scholis adhuc calens, multaque theorematata, sed exiguam experientiam spirans, contrariis innixus principiis, sanguinem potius infundendum, quam detrahendum esse, multis verborum ambagibus regerebat, atque prius vires vitales resar-

refarciendas, quam per ulteriorem humoris utilissimi evacuationem artificialem debilitandas imminuendasque esse adstruebat, & idcirco potius diætam maxime nutrientem, deperditumque sanguinem regenerantem necessariam esse sophisticis argumentis probabat. Disertus hicce discursus timido ægro admodum placebat, qui aliunde jam ad factas evacuationes exhorruerat, verebaturque cum hocce Medico, ne inde nimium debilitaretur, in quo etiam magis confirmari sibi videbatur, cum post lautiores diætam indies magis carnosus fortiorque evaderet ac repletur; at transitorium saltem hoc erat gaudium, siquidem circa æquinoctium vernale, cum nil mali metuens æger prorsus securus esset, irritantem quandam in pectore levem motum ex improvise perferentit, hinc tussit, rejicitque sanguinem floridum tam copiosum, ut compesci non posset; hinc ad priora mea consilia fit recursus, advocatur Chirurgus, ac larga instituitur venæsectio, iterumque prior repetitur methodus, quam accuratius observans, multis dein annis a sanguinis sputo liber permanfit.

Sane si post hæmoptysin, a quacunque fere causa ortam, pedissequa phthisis præcaveri debet & potest, ceteris paribus nullo aptiore remedio id impetratur, quam prudente, ea tamen non timide administrata frequente phlebotomia, quia in hac sola quaerenda mihi videtur prophylaxis eorum, qui jure quodam hæreditario a nativitate ad phthisin dispositi sunt, quod pulchre monet celeberr. BOERHAAVIVS in *Prax. med. Part. V. pag. 146. §. 1194. si hominem, inquit, ex phthifica familia natum, curare velis, tum summa ope est adnitendum, ne hæmoptoen accipiat; si hoc efficies, tum curabis, aliter non.* Hinc circa decimum septimum annum Venæsectio bis terve instituenda, simulque vectiones adhibenda sunt, & in hac curatione usque ad vigesimum quintum annum pergendum. Nota mihi fuit familia, ubi pater materque, omnesque proles phthisi sunt mortui, uno filio supersti-

te.

te, quem hac ratione curavi, & jam plus quam quinquaginta annos natus vivit, ergo jam tempus phthiseos supervixit secundum HIPPOCRATEM, nullaque mala signa habet. Pulcherrima sane observatio, quæ mihi sæpius ex prospero usu fuit. In hoc autem BOERHAAVII consilio errorem typographicum, vel dictantis lapsum linguæ (opuscula enim ista incio & invito Auctore edita, atque ex ore explicantis celeri calamo a quodam ejus discipulo furtive in chartam conjecta, & sic prelo tradita sunt, hincque tot vitiis scatent,) intervenisse auguror, dum curatione commendata usque ad annum vigesimum quintum duntaxat pergendum monet, ego vero, ductum HIPPOCRATIS secuturus, (nam *rabes iis maxime atatibus fit, qua a decimo octavo anno sunt ad tricesimum quintum*, vid. Sect. V. Aphor. 9.) potius ultra illum terminum pergerem, quum nunquam artificialis sanguinis evacuatio, cum moderata corporis agitatione, tuto negligitur, donec ipsum illud, de quo sermo est, phthiseos periculum, superato *tricesimo quinto anno*, præterlapsum est, quin, pro ratione subiecti & temperamenti, longius sæpe procedendum & sine hæsitacione continuandum esse felix usus docuit; multum enim abest, ut ad sensum mereatur commentum *Ægidii DAELMANNI*, in *Præfat. Prax. med.* ubi ex suo præsupposito eruere intendit, quod, quo sæpius homo ex incisa vena sanguinem mittit, eo citius abeat ad plures, ob nimis acceleratam primigenii sanguinis inopiam. Vid. *Joan. Henrici COHAVSEN curios. Decas de vita prolonganda, Tentam. 9. p. 156.* Contrarium enim hujus imaginarii systematis, tum temporis novitatem quandam sapientis, evincit vel sola sanguinaria Gallorum praxis, quanquam prioris adhuc vestigia premat *Carolus MVSITANVS*, *Trutin. med. Lib. 2. Cap. 6. p. 182.* dum circa hæmoptyseos curationem se tanquam manifestum hæmophobum sequentibus prodit: *Polebotomia præsumitur omnino in hoc morbo execramur, non enim sanguis quantitate peccat,*
App. Act. Med. Ph. Vol. IX. g quod

quod si quandoque vigeat, qua nunquam observata fuit, nisi quid pro quo ex sanguinis reiectione, & exactissima diata primis diebus, antequam ad phlebotomiam deventum sit a vulgaribus, iam absumta est, si quantitate peccat, sanguinis qualitas, non ipse sanguis, internis ableganda est, si suppressi menses, hæmorrhoides, vel hæmorrhagia subducendi sunt; nam non sanguinem in quantitate constituunt, sed in pauca qualitate, & hæc tollenda est a sanguine, ut naturalis ac debitus cursus concilietur; non enim phlebotomia peccatum tollit in qualitate, sed in quantitate. Hoc maledictum itaque præsidium a maledictis Galenistis præscribatur, non vero a nobis, qui admodum scrupulosi sumus, & nostras manus a sanguine humano hucusque immaculatas custodivimus. Hæmopticoorum sanguis sit super Galenistas & Galenistarum filios, eorumque hæredes & successores, & contra hos vindictam clamitet ante thronum Dei. Vindica Domine sanguinem nostrum, qui effusus est! Heu prodigiosum & portentosum magni Practici effatum! quod si Guido PATINVS legisset, num quid exclamasset: Non omnes stulti moriotrophis inclusi sunt; & procul dubio potiore jure, quam Rosinus LENTILIVS, in *Fatromnemat. Part. II. Cap. 33. p. 518.* hunc falsè excepisset: severiorem enim ferulam juste meretur, quoniam heterodoxum hoc dogma tum vitæ humanæ, tum praxeos felicitati ingens damnum infert. Sed nunc iterum e diverticulo in viam!

Insignis Collegiatæ Ecclesiæ Canonicus, triginta & quinque annorum, inopinato enormi corripitur hæmoptysi, ad quam coërcendam ocyus advocatur Medicus, qui statum tanto periculosiorem judicat, quod æger debilioris esset constitutionis, facie pallida, totus macilentus & apparenter exsuccus; hinc nil tentandum censet, vixque præter diætetica ullum præscribens remedium, ægrum prognostico fatali relinquens discedit. Hisce igitur dictis plenam fidem adhibentes agnati, de salvando beneficio, quod

Præbendam vulgo vocant, solliciti, imminens & inevitabile a Medico prædictum mortis instantis periculum longo verborum symmate caute exponunt, rogantque, præviis multis testificationibus, ut beneficium illud in nepotem transferat; verum æger, probe noscens durum & irrevocabile verbum esse: *resigno*, ad preces has injustas obturat, observandoque accuratissimam diætam, non sine rubore & confusione Medici convalescit, quo facto quæstio tamen huic movebatur, quid demum in posterum, tam curatorie, quam prophylactice, sit tentandum? Timidior Medicus omni phlebotomiæ futuris temporibus interdicebat, quoniam pallidior ægri facies, gracilis corporis constitutio, viriumque ingens defectus eandem dissuadere ipsi videbantur; huic ergo consilio confidens & in eo prorsus acquiescens æger, vix elapso dimidio anno in priorem iterum incidit hæmoptysin, ad quam tollendam alius cujusdam Medici vires & consilia experiri secum constituit. Hic audacior, aut potius circumspectior, vel magis expertus, neglectis illis putatitiis contraindicantibus, subtractionem sanguinis in pede, & quidem largam, imperat, eamque circa æquinoctia ad minimum bis per annum repetendam nervose injungit. Morem in principio gerit æger, & qui ab omnibus proderelicto, aut saltem in phthisin certissime transituro, etiam ab ipso Medico, habebatur, tandem convalescebat, remanente duntaxat quadam tussi mucosa, citra tamen magnum incommodum, scilicet a relicta quadam glandularum pulmonalium atonia. Interim in mentem ipsi redeunt prioris Medici consilia & valde probabilia visa argumenta, indeque denuo metuere incipit, ne per frequentiores sanguinis artificiales imminutiones nimium debilitetur, & idcirco saltem semel venæsectionem secure omitti posse concludit; ast peccati omissionis pœna a tergo statim sequitur, scilicet prior eaque vehemens & larga hæmoptysis, ad quam tol-

lendam meum implorabatur consilium & auxilium. Ingenuè fateor, me dubium anxiumque hæsisse, quid faciendum sit, dum magna jam tum rejecta erat cruoris copia, faciesque contracta & quasi Hippocratica adparebat; cum autem arteriam tangerem, pulsūque deprehenderem satis fortem, ac insimul sanguinis impetum congestorium & excretorium ad pectus constanter adhuc vigere animadverterem, nec solum pallorem faciei aut partium externarum sanguinis inopiam sufficienter probare cognoscerem, sed potius testari, quod is, partibus externis constrictis, ad internas impetuosius propellatur, ideo venæsectionem sine mora institui jubeo, mixturamque resolventem, ad modum Sylvianæ, exhibeo, quam communicat *Illustr. HOFFMAN-NVS Med. ration. systemat. Tom. IV. Part. II, Sect. I. Cap. 2. §. 5. p. 40.* Egregia sane non minus, quam vera sunt, quæ de hujus & similibus mixturarum viribus jam olim SYLVIVS *Prax. med. Lib. I. Cap. 23. p. 219. §. 37.* monuit: *Sanguis in asperam arteriam pulmonum undecunque delatus, ne ibidem coaguletur hinc & corrumpatur, mox convenientibus medicamentis servandus solutus, vel iterum solvendus excernendusque, in quem finem multis aliis præferendi sunt, una cum antimonio diaphoretico, cancerorum diæti oculi, pauco aceto stillatitio ex parte saltem soluti & gratis additis assumpti, postquam omnem hic absolvent paginam.* Exempli loco sit formula sequens cochleatim usurpanda: *Rec. Aqu. hyssopi, fœnicul. añ. unc. j. Aqu. vitæ Matthiol. drachm. ij. aceti stillatitii unc. dimid. ocul. cancr. drachm. dimid. antimon. diaphoret. scrup. j. syr. capill. Vener. unc. j. M. D. ad Vitr.* Similem quoque, sed bolaribus & opiatibus repletam, hincque ineptiorem commendat *Helfr. JÜNGKEN in Prax. med. p. 492.* Ceterum memoratam SYLVII mixturam laude debita defraudare nolo, verum aquas istas elæoporas non
 pro

probo, quoniam tum nimium irritant, tum orgasticas commotiones adaugent; sæpius enim fœniculi atque hyssopi aquam adeo fragrantem & saturatam gustavi, ut fauces quasi adufferit, & multis collationibus saporem acriorem, linguæ papillis faucibusque moleste impressum, difficulter abstergere potuerim, quod in hæmoptoe, ob continuam ad tussendum irritationem, minime convenit; aquæ itaque paregoricæ & antispasmodicæ temperatiores præ aliis convenire videntur, nisi forte in aliquibus casibus eùm in finem addantur, ut simul per lenem irritationem subsistentis sanguinis extravasati grumi, alioquin facile in putrilaginem abeuntes, facilius eliminentur; citra vero hanc circumstantiam palma omnino debetur mixturæ Hoffmannianæ, cui sæpius, ad infringendum orgasmum paxillum nitri admiscere soleo, sique insuper lene paregoricum vel opiatum temperatum, ad moderandum impetum & irritationis sensum blande tollendum, addatur, omne punctum prorsus tollitur, & miracula quasi præstita fuisse recordor. De reliquo, ut eo revertar, unde digressus fueram, supra adducto ægroto serio injungebam, ne ex intempestiva forsitan timiditate venæsectionem necessariam consueto tempore negligeret, qua etiam tantum effecit, ut per plures annos a terrifico sanguinis sputo liber manserit, & si non tanquam athleta, sanus tamen vitam protrahat, sucque fungatur officio.

Infelicius erat fatum, quod hujus viri germana soror perpeffa fuit. Hæc enim in impetuofam uteri hæmorrhagiam incidens, Practicum quendam advocari jubet, qui ingentem sanguinis profusionem attonitus videns, anxie sollicitus erat de injicienda huic p.n. fluxui remora, hinc fortissima styptica, cum opiatibus maritata largissimis, (sæpius enim in sex unciali mixtura continebantur tres Tincturæ anodynæ drachmæ, cum Theria-

cæ cœlest. & Laudani opiari ana drachma dimidia) præscribebat, ad quorum sumptionem sistebatur uteri hæmorrhagia, quam vero excipiebat molesta tussis, ac ingens hæmoptysis, ob sanguinem ab utero ad pulmones impetuosius translatum. Ad hujus itaque medicationem idem accersitus Podalirius, haud cunctanter priora in auxilium vocat adstringentia, eaque fortissima, cum narcoticis nupta, quæ quoque ad votum hanc ominosam sanguinis excreationem sistunt; ast remanet suspiriosa anhelatio, tussis diu noctuque affligens, cum refectione materiæ copiosissimæ purulentæ, contabescencia totius corporis, & immedicabili febre hæctica, quibus molestiis finem imponebat malorum omnium clausula, mors luctuosissima.

Adductas ergo has veras, sed simul funestas morborum historias abunde evincere opinor, quam damnosum quamve periculofum sit, si Medicus timidus, vel medicafter inexpertus ejusmodi morbum curandum suscipiat; talis enim nimia sua timiditate apparenter caute & recte procedendo cum neglecta venæsectione, per opiata & adstringentia validiorem sanguinis fluxum remoratur & sistit, quam imaginarie quidem egregiam ipsique ignoranti ægroto semper gratam, re ipsa vero summe noxiam methodum lenta postmodum certissime tabes, vires sensim depascens, & tandem mors ipsa, excipere solet. Adstringentia enim quælibet in nulla unquam, multo minus in pulmonum hæmorrhagia, necessaria & utilia esse deprehenduntur; inde etiam perquam frequenter contingit, ut hæmoptyci, similibus remediis tractati, in hæcticam incidant, ex viscerum abdominis constrictione & obstructione ortam, ita cum aliis & necum observante celeberr. STAHLIO in *Casual. minor. Cas. XII. p. 95.* Stulte igitur & inconsiderate, contra sanæ rationis regu-

regulas & experientiam ipsam procedit, qui, sanguinis profluvium sistere volens, ipsamque venæsectionem necessariam reformidans, styptica adhibet: per hæc enim incarcerationis sanguis in corruptionem abit, simulque ipsam substantiam pulmonum inficit & corrumpit, unde ulcus sordidum, & ex eo tandem inevitabilis mors; qualis effectus quoque a potentioribus opiatibus, magnis vel sæpius repetitis dosibus oblatis, jure metuendus erit, quæ tamen moderate & suspensa manu data, tantum abest ut noceant, ut potius necessaria prorsus ac utilia sint, egregie hoc notante & dilucidante prælaudato BOERHAVIO, *Prax. med. Part. II. p. 376.* dum in sequentibus verbis ad suam provocat experientiam: *Dixi antea, adhiberi debere opiata ad tussim sedandam, & certe sine horum argenti vi nunquam aggredi debet hic morbus. Nervi enim in pulmonis membrana sunt irritabilissimi, & cum vas hic sit ruptum, perpetua fit titillatio, inde tussis & inde nova dilatatio, & forte disruptio. Ergo opiata tanta debent copia dari, ut impediatur inanis tussis; quo vero minori NB. copia hoc effici potest, eo melius.* Nollem enim auctor suasorque esse, ut temerarii magnis dosibus ea adhiberent; propter hanc enim vim paregorico sedativam procul dubio tanta elogia tribuuntur in praxi famoso illi pulveri, quem tantopere commendat HEVRNIVS in *Comment. in Aphorism. Hippocr. Lib. V. Aph. 50.* cujus tamen usum, neglectis cautelis, non semper tutum fuisse experientia docuit.

Alius porro non minus fonticus, ægroque summe noxius ac inemendabilis effectus, ex neglecta, ob intempestivam timiditatem, venæsectione certo expectandus in graviore hujus morbi incremento consistit. Quemadmodum enim repentina talis hæmorrhagiæ per adstringentia suppressio pessima post se trahit confectaria, notantibus hoc inter alios præcipue *Nentero*

Fundament. theoret. pract. Tom. II. Tab. X. p. 29. & Lud. SEP-TALIO, animadvers. & caut. med. lib. VI. §. 162. scilicet varias motus vitalis turbationes, asthmata sicca, spasmodica, tus-ses vacuas, stases pleuriticæ, peripneumonicas, & frequentis-sime, immo fere semper, immedicabiles phthises & tabem; ita neglecta phlebotomia non modo morbum graviolem ac peri-culosiorem, sed sæpissime fere immedicabilem reddit, dum magno impetu ad vasa pulmonalia congestus & accumulatus sanguis nimium ea distendit & dilacerat, unde majus oboritur vulnus, quod dein tum ob continuam, sub actu respirationis, pulmonum dilatationem & contractionem seu collapsum, tum quoque ob parenchymatis hujus vesiculosam substantiam, facile in ulcus, nulla arte consolidandum, transit. Constans enim docet observatio, quod juvenes sanguinei & robusti post per-pessam hæmoptysin facilius & frequentius in phthisin incidant, citiusque moriantur, quam debiles, ac segnioris & laxioris tem-peramenti, quod cum stupore plerumque miratur vulgus, cau-sam veram ignorans, & hinc communiter culpam in Medicum conjiciens, si carnosus plethoricus & simul juvenis intra breve tempus ex morbo tali pereat, qui certe diutius vitam protraxis-set, si debilior languidiorque sanguinis & reliquorum humorum fuisset motus. Prudens igitur & vere practicum est consilium, quod magnus quondam Batavorum Aesculapius, *Herm. BOER-HAAVE, Lib. cit. p. 375.* impertit, jubens nimirum, ut insti-tuatur venæsectio singulis quatuordecim diebus, (siquidem mag-num malum magnum etiam requirit remedium,) eaque non admo-dum parca, quo impetus & copia sanguinis imminuatur, & ita quies pulmonibus utcunque concilieretur, siquidem depletis vasis, & remisso ac imminuto eorum elatere, nec non tranquillo & pla-cido reddito humorum motu, tutius & facilius, si quæ speran-da

da est, succedit curatio & præservatio, prout hoc ex sequente, coronidis locò adhuc subjiciendo, clarius adparebit casu.

Egregius quidam pictor, post plures excessus, in potu, equitatione ac buccinarum violenta inflatione commissos, incidit in enormem hæmoptoen, quæ quidem brevi post iterum compefcitur, ast, observato licet exactissimo vitæ regimine, aliquoties annuatim revertebatur, cessante vero demum illa, molesta perseverabat tussis, cum rejectione multarum, uti quidem credebat, ex debiliore digestionem relictarum impuritatium viscidarum, sed veram materiam purulentam constituentium. Cum ergo aliquando ex accidenti artificiosas hujus viri picturas lustrarem, narrabat is mihi triste suum fatum, statumque adhuc valetudinarium fufius exponebat, ac ut salutari consilio ipsi adessem, anxie flagitabat, subjungens simul, Medicum suum timere ne in cachexiam aut hydropem incideret, hincque absolute prohibuisse venæsectionem. Examinatis vero omnibus & excusso per rationes timore, ut venæsectionem circa æquinoctia ad minimum bis in anno instituat serio hortor, & pro interno usu unice marrubium album cum aqua fervida infundendum & cum melle edulcorandum, commendo, quibus monitis accurate auscultans tantum effecit, ut deinceps nunquam amplius insultum aliquem hæmoptycum expertus fuerit, & qui omnibus videbatur ad mortem properare, per plures annos, valetudinarius licet ac debilis, supervixerit. Concludere itaque licet, quod nulla hujus mali tutior sit curatio & præservatio, quam per intrepide & simul prudenter institutam venæsectionem, quod & ipsi antiquiores Medici, ut TRALLIANVS, GALENVS, *Corn. CELSVS, Lib. IV. Cap. 4. p. 204.* FORESTVS *Observat. medic. Lib. XVI. Obs. 15. p. 23.* aliique fufius docuerunt; itemque quod Medicus, si in tali affectu timidus fuerit, fere semper, & quidem sum-

mopere, vix corrigibili errore, noceat, si scilicet occurrente enormiore hæmoptysi, statim animo despondeat ac terreatur, ulteriolemque excretionem prohibere intendens, ad adstringentia & infida opiata confugiat, quæ ordinarie gravius damnum, quam ipsa hæmoptylis, inferre solent, atroque idcirco semper merito notanda sunt carbone.

D. PHILIPPI ADOLPHI
BOEHMERI

Medicinæ & Anatomiæ in Regia Fridericiana Profess. Publ.
Ordinar. & Academ. Nat. Curiosor.

HEROPHILI II.

Observatio rarior

de

SARCOMATE VTERI

notabilis molis,

subjuncta simul Disquisitione

qua

Præstantia forcipis Chamberlaynianæ

in paragomphosi capitis fœtus in partu

confirmatur,

& quid de recentissimis

Levreti ferramentis

atque

Forcipe Bingiana

sentiendum sit indicatur.

§. I.

Quum celeberrimus saluberrimæ Facultatis Medicæ in florentissima Academia Parisiensi D. D. *Joannes Jacobus BRVHIER*, datis nuper ad me litteris humanitatis & eruditionis plenis, exoptasset, ut, quas hæcenus de diversis forcipum speciebus partim collegerim observationes, partim ipsemet cum *Chamberlayniana* tentaverim experimenta, secum communicarem, quo una cum binis Compendio *Manninghamiano* adnexis disquisitionibus DEVENTERO a se rursus edendo augendoque addi possent: desiderio ipsius ut satisfacerem & pietatis & humanitatis officium jussit.

§. II.

Pertinet omnino ad artis incrementum, Virum doctissimum, & de re medica bene meritum, ex artis obstetricariæ, quæ medicinæ manusque indiget subsidio, Scriptoribus autorem sibi elegisse ducem, DEVENTERVM inquam, qui dum vixit, par plurimis, omnibus autem superior fuit, cujusque aurei libri a) memo-

- a) Acceptum omnibus fuisse, variæ ipsius translationes testantur, primum enim 1701. proiit lingua vernacula, cui successive novæ accesserunt editiones, paullo post latina versione, sub titulo: *Operationes chirurgicæ novum lumen exhibentes obstetricantibus*. Edit. altera, Lugd. Batav. 1725. & 1733. edita, & in duas divisa partes, priori auctior, correctior atque emendatior est. Versio Anglicana, quam R. *Sambers* inscripsit: *The Art of Midwifery* improv'd. Lond. 1728. nec non Germanica, quæ eodem anno Jenæ edita fuit: *Neues Hebammen-Licht*, prioribus inferiores sunt. His demum accessit Gallica, variis observationibus & illustrationibus adornata, autore *Jacobo Joanne Brubier d'Abincourt*, Med. Facult. Paris. Doctore, sub titulo: *Observations importantes sur le manuel des accouchemens*, Paris. MDCCLXXXIX.

moriã a plurimis gentibus celebrãtam, nulla hæctenus delevit obliuio.

§. III.

Occasione hæc operæ pretium esse duxi, circa *paragomphosin capitis fetus* in partu, singularem quandam obseruationem prioribus adnotationibus addendi b), factaque postea epicrifi, recentissimas quasdam forcipes, a Viris in arte obstetricia præclaris inventas, ad examen, tanquam ad Lydium lapidem, reuocandí, quo appareat, an jure perfectiores dici, ideoque ratione usus hæctenus usitatis Gallicis Anglicisque præferri mereantur.

Relatio historica.

Uxor saponarii, annorum XXXVI. felix mater quatuor filiorum, temperamenti sanguineo-melancholici, in quarto puerperio, anno MDCCXXXII. incipientem in dextro latere, & per intervalla redeuntem fixum dolorem, cum successivo abdominis augmento, pondereque raro, molesto & gravativo, sentiebat, posteaquam imperita obstetrix violentam placentæ, præternaturaliter ipsius utero adhærentis, extractionem frustatim peragere conaretur. Fluxus lochialis ex parte suppressus, nullisque, æcedente febre lochiali, qua per aliquot septimanas laboravit, abstergentibus uterinis legitime promotus fuit. Factum inde, ut aliquot, post ablactationis negotium, annis, propter mensium obstructionem, neglectas artificiales, impeditasque naturales exeretiones, spasmis inferiorum partium, quæ malum hyltericum comitabantur, agitata, humoribusque ad caput translatis, & in adnata utriusque oculi stagnantibus, ophthalmia vera excitata fuerit, quæ, ob

h 3

negle-

b) Conf. Disquis. alt. de usu & præstantia forcipis Anglicana &c. p. 165-168. §. XXVI.

neglectam curationem, ansam præbuit suffusioni mitiori & immaturæ, vitio nempe, quo pupillæ, amisso naturali transparente colore, cinereum contrahere, & ex parte visum impedire videbantur. Accessit ad me, meum sibi expetens auxilium; quod cum ipsi denegare non potui, initio quidem difficultatem curationis prædixi, præsidia tamen artis, quæ adhuc super essent, indicavi. Itaque repetitis aliquoties largis in pede venæsectionibus, interpositis laxantibus mercurialibus, adhibitisque remediis solventibus, diluentibus, temperantibus, nec non instituta periodica curatione, singulis scilicet mensibus, decrescente luna, per sex dies usum abstergentium uterinorum continuando, externe autem oculis impositis collyriis, discutientibusque speciebus, effeci, ut fluxus menstruus rediret, & discussa oculorum inflammatione, incipiens catarracta sensim sensimque imminueretur, remanente tantum aliqua visus imbecillitate. Sterilis ad tempus cum antea fuerit hysterica, pristinâ tamen restitutâ sanitate, anno MDCCXXXVI. rursus concepit, inscia se gravidam esse, cum primo obstructiones mensium inter-anomalias referret, quibus antea per aliquot annos laboraverat, deinde etiam præternaturalis nimis propendentis abdominis expansio sensationem motus fetus in utero quodammodo supprimeret. Quoniam vero ultimo gestationis tempora lactis serum, in mammis turgidis secretum, excernebatur, & abdomen durum ac versus umbilicum acuminatum magis magisque expandebatur, tam ex his, quam ipsius orificii uteri mutatione, & colli uteri globosa figura, statum graviditatis, ipsi indicavi, præservativas venæsectiones commendavi, necessariasque regulas diæteticas præscripsi. Appropinquabat anno MDCCXXXVII. die festo resurrectionis Christi partus tempus, quo, prægresso unico saltem nisu dolorifico, ruptura membranarum, cum copioso liquoris amnii effluxu, contingebat. Obstetrix, cujus auxilium statim requirebatur, facta exploratio.

ne caput fœtus intra ossa pubis jam illapsum sentiens, partum mox subsequuturam promisit. Sed permansit caput fœtus hocce in positu ultra diem noctemve, nullis amplius ad exclusionem fœtus succedentibus conatibus. Quare ob irrita tam naturæ, quam artis tentamina, meum efflagitavit auxilium misera parturiens. Ex relatione autem adstantium ipsiusque capitis situ statim metuebam paragomphosin capitis fœtus: interea paullulum adcuratius in figuram abdominalem situmque capitis fœtus inquirens, illud ex parte oblique dextrorsum parietali ossi aperturæ pelvis incuneatum inhærere observavi. Abdomen erat expansum nimis, antrorsum tamen dextrorsumque elevatum, ob concurrentem herniam ventralem propendulum, & ita quidem propendulum, ut umbilicus parturientis hujus dextram attingeret patellam, partesque genitales externæ tumefactæ retrorsum ducerentur. Diformis hæc abdominis figura primo intuitu dubium rei promisit eventum, inprimis cum præter dictam paragomphosin capitis fœtus, cujus mortem ex præcedente frigoris horripilationisque sensatione, defectu motus in utero, aliisque huc spectantibus signis dijudicare nobis licuit, parturiens subita virium prostratione. præcordiorum anxietate, oris siccitate, pulsu celeri & debili, corripereetur. Tentavi quidem motus uteri abjectos revocare clysteribus stimulantibus, repetitoque usu genuinarum pilularum STAHLII, nec non analepticis tam pharmaceuticis, quam diæticis, qualia sunt juscula nutrientia, potiones citratæ cum generoso vino remixtæ, interpositis pulveribus specificis pellentibus, ex hepatis anguillæ & borracis Venetæ integro serupulo, cum vehiculo aquæ cinnamomi, justo ordine legitimeque propinatis; sed nec justo auctior universalis, nec particularis uteri motus, quod mirandum, ab iisdem excitabatur. Sub intervallo irritæ curationis cum expectatione, tam ex ipsius parturientis, quam adstantium, ore intellexi, eam per quinque annos, antequam

quam se curæ meæ submisisset, successivum incrementum, & maxime in hypogastrica dextra regione *corpus ponderosum, juxta corporis inflexionem mobile*, percepisse, quod malo adscripserat hysterico, indeque coactam fuisse, tempore præsertim graviditatis, propendulum inæqualem ventrem fascia suspensum tenere, renitendo ponderi, quod ad centrum terræ tendens, ipsum corpus antrorsum trahere, sicque incessum illius situmque erectum maxime impedire videbatur. Itaque his probe perpensis, causam hujus excedentis expansionis occultam in utero adhuc latitare, suspicari, insimulque mirari mihi licuit fœminæ hujus conditionem, quæ, excepto unico motu, quo, ruptis membranis, fœtus caput subito intra pelvis aperturam oblique propulsum fuit, nullum amplius ad exclusionem nisum, nullosque cruciatus sensit, haud ignara, tam ex legibus divinitus constitutis, quam antecedentibus partibus, acerbæ fœminarum omnium primæ sententiæ: *Multiplicabo dolores partus tui, in dolore paries infantes*. Itaque frustra adhibitis remediis, frustra que tentatis encheirilibus manualibus omnibus, quibus caput fœtus, immobile intra ossa hærens, e loco movere conabar, absque ulteriori mora, ob incrementum virium prostrationem, incipientemque pulsus intermissionem, præsidium omne in *ferramentis* collocavi, atque *forcipe*, Disquisit. altera delineata, compressionem & extractionem capitis suscepi. Elegi igitur ejusmodi commodum situm, qualem citata Disquisitione §. XXIII. descripsi, & in præsentia experientissimorum quorundam Doctorum, adplicatis rite binis fenestratis forcipis lamellis, præter adstantium spem & opinionem caput compressum repetitis vacillantibusque tractibus eduxi, sepositoque postea instrumento, utriusque manus circa collum fœtus inflexis digitis, scapulas cum humeris ab obstaculo liberavi, subsequente sponte reliqua fœtus parte, qui magnitudine excedebat, cujusque abdomen turgidum, &

hinc

hinc inde viridescens, cum incipiente cuticulæ separatione, caput vero compressione forcipis oblongum factum, conspiciebantur. Præternaturalis, quæ post artificialem extractionem remanebat, abdominis expansio, ejusque nodosa durities, vel alium adhuc in utero foetum, vel corpus quoddam molare subesse, indicabat. Itaque tam ob eruendum ignotum hoc mysterium, quam ob mollitiem ex utero propendentis funis, dextram statim in uterum immisi, qua circa limbum orificii uterini dextrorsum corpus quoddam carnosum, tactui resistens, figuræ ad instar uteri gravidæ quinque mensium, superiori latissima parte fundum uteri attingens, acuminata vero, (quam collum dicere posses) ex ipsa uteri substantia enatum & a productione membranæ, quæ interiorem uteri superficiem investit, undiquaque tectum, detexi. Excrescentiam hanc magnitudine excedentem cum absque incompefcibili hæmorrhagia nec excindi, nec ligaturam ibidem applicari posse, ex ipsius natura situque probe cognoverim, intactam reliqui, illamque adstantibus Clariss. Viris, in arte peritis, digitis examinandum concessi, qui utique impossibilitatem instituendæ operationis, nisi fatalis funestæque, confirmabant. Præterea antè præternaturaliter adhærentem placentam decorticatione separavi, separatamque una cum residua sanguinis coagulati massa extraxi, sub quo labore totius uteri relaxationem observavi; puerpera autem eo maxime in loco, cui sarcoma uteri pondere suo incumbebat, de insigni dolore conquesta est. Peractis omnibus, tranquillitatem mentis, situmque corporis quietum commendavi, & latiori fascia abdomen leniter comprimere jussi. Sed symptomata ante susceptam operationem jam præsentia, & totum concomitantia puerperium, fatalem reddebant prognosin. Loco fluxus enim lochialis serum sanguinolentum, putridum, foetidumque effluxit. Febris inflammatoria tam ex antecedenti, quam præsentij statu, scilicet suppresso lo-

chiali legitimo fluxu, pulsu duro celerique, hinc inde intermitte, oris siccitate, linguæ ariditate, præcordiorum anxietate, abdominis expansione, urinæ retentione, tussicula sicca, puerperæ abdomen dolorifice concutiente, cognoscebatur, pustulæque albicantes miliares, quarto die erumpentes, morbi malignitatem confirmabant. Factum quidem, ut adhibitis uterinis balsamicis, potionibusque interpositis antifebrilibus, ex aquis analepticis & diapnoicis, cum matre perlarum, nitro depurato, lapidibus canerorum acido citri saturatis, antimonio diaphoretico, succino albo præparato, & cinnabari antimonii, nec non syrupi acetositate citri sufficiente quantitate, bene intermixtis, atque præscripto decocto temperatissimo, cornu cervi citrato cum radice polypodii, febris putredinique incipienti resisteretur, & tam his, quam tenuissimorum jusculorum usu vires naturæ excitari, atque uterinæ excretiones majori quantitate, meliorique qualitate excerni viderentur: sed superveniens diarrhœa fœtida, vires penitus exhauriens, non malignarum macularum solum plenam eruptionem impedivit, verum alternatim lochia excipiens, nullis corrigi poterat remediis, quamvis externa linteamina sicca tepide abdomini superimposita internaque remedia, nimirum crystallus montana, corallia, cornu cervi sine igne præparatum, nitrum purificatum, antimonium diaphoreticum, cascarilla, extractumque ipsius aquosum, nec non usus pilularum STAHLII, decoctum cichorei cum rasura cornu cervi, oryza, avenaceum, & reliqua, quæ præstantissima alias tutissimaque esse solent, hoc in casu adhibita fuerint: incremente potius morbo acuto, ob macularum malignarum retrocessionem, quæ, accedente diarrhœa, arte nulla ad peripheriam deferri, ibidemque ad justam vividamque efflorescentiam perducere poterant, sequebantur versus diem nonum deliria, motusque convulsivi, quibus ipso nono, utpote tyranno die, vitæ finis puerperæ imponebatur. Instituta post

mor-

mortem specialiori scrutinio, uterus nimis adhuc extensus, hinc inde nigricans fœtensque, & in loco, cui sarcoma incumbibat, inflammatus ac gangrænosus visus fuit. Sarcoma erat caro compacta, figuræ supra descriptæ, octo circiter librarum ponderis civilis, dextrorsum prope uteri ostium ex ejus substantia enatum, successive evolutum, firmaque membrana, uteri membranæ continua, tectum. Substantia ipsius erat fibroso-vasculosa, relictis hinc inde interstitiis, sanguine coagulato plenis, vasisque diversæ capacitatis arterioso-venosis, ex ipso utero in dictum sarcoma progredientibus, liberum sanguinis in- & refluxum concessit, ut adeo non mirum, qui factum fuerit, ut in tantam successive increverit molem, nullaque arte, salva matris vita, ab utero separari potuerit.

Epicrisis.

§. IV.

Varia notabilia hoc in casu perpendenda occurrunt, tam quæ ad laborem operosum, quam genesin sarcomatis uterini, & subsequenter lethalem eventum spectant. Patet autem ex quarto, quod anno MDCCXXXII. iniit, puerperio, ob neglectam uteri abstersionem mensiumque anomalias, malum hystericum incunabula traxisse, cum juxta WEDELII sententiam c), uterus centrum quasi morborum constituat, ex quo omnes lineæ ductæ illic rursus e toto corpore confluant.

§. V.

Ex eodem fonte ob spasticam inferiorum partium stricturam, sanguinisque superiora versus congestionem, incidit in ophtalmiam

e) Exercit. medic. philosoph. Cent. I. Obs. I. Exerc. VIII.

miam veram d), quæ, ex neglecta curatione, in *cataracta speciem* transit, difficillimè rarissimeque internis cedentem remediis; sed salutis præsidium a manu atque ferramentis potius expectantem. Interea inter initia, teste CELSO e), *suffusio* (quam Græci *ὑπέκχυσις* nominant) nonnunquam etiam certis observationibus discutitur. Quodsi inveteraverit, manu curandum est. Quam vero imminuta plethora, massaque humorum correctæ, causæ, sanguinis congestiones promoventes, humores oculorum turbantes, obscurantes, visusque potentiam impediētes, non vaga, sed periodica sex mensium curatione sublata fuerint, atque sub convenienti remediorum usu menstruus redierit fluxus, uxor non tantum a primo morbo, dirisque mali hysterici spasms, sed insimul etiam ab oculorum ipsi superveniente symptomatiko & secundario, liberata fuit, pristinaque sic restituta sanitate, in secundo dein matrimonio, in quo per quinque annos tanquam sterilis hysterica antea vixit, denuo concepit.

§. VI.

Tria sunt foeminae a natura necessario imposita, concipere, gestare, & parere. *Conceptus facilis, gestatio operosa, partus dolorum, & periculosa sapius alea plenus.* Quam facile autem foecundæ sanæque *concupiendi dispositione* gaudeant, tam difficili hystericae, quæ non nisi menstruo fluxu regulariter riteque succedente proliferae fiunt: *justis enim temporibus menstruantes bona*
ple-

d) Suffusio oculi potentia, ut cum CELSO loquar, qua cernit se opponens, a variis causis oritur, speciatim, consentiente Illustri HEISTERO, *Instit. Chirurg. Part. II. Sect. II. Cap. LV. §. VIII. p. 59.* a defluxionibus capitis & oculorum, inprimis quando gravis vel sponte sua, vel ab æterna quadam vi suborta inflammatio oculum infestavit.

e) de re medica Lib. VI. Cap. VI, §. 35.

plerumque sanitate fruuntur, & sœmina juniores raro ante concipiunt, quam menstrua eis contigerint, puerpera raro, nisi post menstruorum reditum, iterum concipiunt f). Præprimis vero intuitu sequioris sexus ad conceptum iusta uteri requiritur temperies, ne præhumidus, nec nimis ficcus sit; nam teste HIPPOCRATE g), quæ frigidos ac densos uteros habent, non concipiunt: extinguitur enim ipsis genitura. Et quæ siccos & adurentes: alimenti enim inopia semen corrumpitur. Quæ vero ex utrisque temperamentum habent moderatum, hæ ipsæ prolifera fiunt; quo etiam respicit MANNINGHAMI aphorismus h): Mulieres, quibus uterus male temperatus est, calidior, aridior, frigidior, humidiorve justo, plerumque steriles sunt. Fit autem temperies, ut inserviat conceptioni, in statu sanitatis ipsa ætate, in morbooso vero, correcto uteri vitio. In priori statu nascitur concipiendi aptitudo, quando corpus incrementi sui terminum fere attigit, supponitque regularem fluxum menstruum, quo ager naturæ tam ad concipiendum, quam alendum perficiendumque fœtum, præparatur (per princip. physiolog.): posterioris vero præmissa completa morbi historia evidens nobis ante oculos ponit exemplum sœminæ, quæ ad tempus, nimirum quinquennium, ob officium uteri male præstitum i), sterilis hysterica facta, apertis tandem viis uterinis, præsentè licet successiveque crescente uteri sarcomate, rursus concepit, illudque absque fœtus nutritionis & perfectionis impedimento, quamvis sub variis molestiis, in utero ad tempus usque determinatum gestavit.

§. VII.

Patet inde, gestationem maxime operosam fuisse. Hæc enim
i 3
folet

f) MANNINGHAM in Compend. artis obstetricariæ, pag. 49.

g) Sect. V. Aphorism. 62.

h) Lib. cit. pag. 51.

i) MANNINGHAM l. c. pag. 71.

solet vel ex morbis generalibus specialibusque provenire, vel eandem gibbosæ, incurvatæ, asthmaticæ, vel ejusmodi gravidæ experiuntur, in quibus, ob præternaturalem placentæ adhæSIONem, situmque uteri & fœtus obliquum, nec non molas, excedentiaque sarcomata, una cum fœtu utero inclusa, hæc ipsa pars inæqualiter nimiumque expanditur. Sed missis his liceat in præsentī, occasione descripti sarcomatis, differentias quasdam molarum præmittere. Differunt *sarcomata* a *molis* proprie sic dictis, utpote quæ ovula significant præternaturaliter mutata uteroque excreta, & vel in *veras*, vel *notas* dividi solent. *Vera* cum molarum definitione conveniunt, & vel *prægnantes*, vel non *prægnantes* sunt. *Prægnantes* sine coitu prægresso involvunt contradictionem, & primis ut plurimum mensibus expelluntur, abortumque ovuli imprægnati indicant, ab interrupta nutritione, fœtu mortuo, diversimode mutatum; aliquando etiam, pro circumstantiarum ratione, ultra graviditatis terminum in utero retinentur. *Non prægnantes* significant ejectiones *ovulorum subventaneorum* in virginibus nubilibus viduisque, ex quocunque fatuo Veneris stimulo ex ovario in uterum delapsorum, ibidemque varie auctorum k). Ad *spurias* sive *notas*, genus definitionis non habentes, referimus portiones placentæ ex pristino partu relictas, sive pseudo-molas l), massam cruoris coagulati, quandoque molam mentientem m), uteri

far-

k) Sexus sequior eadem tentigine in somniis adficitur, quam per vigiliis, suaque, ut in legitima Venere, per ovaria emittit ovula, quemadmodum pluribus constat observationibus, quas ex GRAAFIO, VALISNERIO, KERKRINGIO, MAVRICEAV, DIEMERBROECKIO, BRENDELIO, aliisque collegit Illustris HALLERVS, in adnot. ad BOERHAAVII Prælect. acad. Tom. V. Part. II,

l) RVYSCHIVS Observat. anatom. chirurgic. XXVIII,

m) Idem, Observ. XXIX - XXXIII.

(sarcomata n), carnosas uteri polypos o), cysticosque tumores, vel in utero, vel vagina genitos.

§. VIII.

Quodsi in specie in præsens monstruosum *sarcoma*, ejusque originem inquiramus, jure illud ad *molam notham* referimus (§. VII.); perspectu autem facile est, accidisse hoc malum puerperæ Ann. MDCCXLII, ex vulneratione quadam a violenta portionum placentæ extractione tunc utero inducta, eodemque ex loco, succi nutritiæ luxuriantis adfluxu, successive luxuriantem fungosam carnem (qualis in vulneris fundo sub specie tumidæ molis sæpissime exsurgit) excrevisse, ab uteri compressione & expansione subsecuta & soliditatem & figuram nactam. Quum enim eo in loco, cui placenta adhæsit, & in quo maximam imperita obstetrix digitorum unguibus p) longis, acuminatis, nec obtusis, probeque levigatis, sub separatione exercuit vim, puerpera insignem statim post extractionem senserit dolorem, febrisque uterina semi-inflammatoria illico accesserit, postea autem per aliquot annos, tanquam valetudinaria sterilisque ad tempus hysterica, successivam abdominis turgescerentiam observaverit, fixo semper permanente dolore, & quod præcipuum est, ex indicata dolorifica uteri parte magnum istud sarcoma enatum, partu ultimo detectum, imo, subsequuta morte, examinatum fuerit; concursus

cer-

n) Idem Thef. anat. III, n. VII. CONNOR, Diss. med. phys. de humani uteri sarcomate.

o) cit. RVYSCHIVS, Obs. VI.

p) BEVENTERVS l. c. p. 65. summopere cavendum inquit, ne digitorum ungues sint prælongi, angulosi, acuti vel inæquales, sed laeves potius & breviores, ne illas, quas permeant, aut attingunt, partes lædant: quod factu facilissimum est, iis maxime, quæ meatum non satis cognitum, nec manus habent exercitatas.

certissimorum horum signorum & facti veritatem & originem sarcomatis satis superque testantur.

§. IX.

Ab hoc majora quotidie incrementa capiente pondere, accedente nova imprægnatione, ob nimiam peritonæi musculorumque abdominalium extensionem, facta fuit eorundem insignis relaxatio, æquilibriumque uteri demissi, quem ventrosa mulier, abdomine dextrorsum antorsumque propendente, tamdiu gestavit, penitus sublatum, hinc caput fœtus aut ad vertebrae incurvas, aut os sacrum impingens, necessario oblique intra ossa debuit propelli q). Quamvis vero ejusmodi capitis situs obstetrici, reliquisque adstantibus mulierculis naturalis visus fuerit, tantum tamen abfuit, ut intuitu canalis uteri vaginæque dixerim caput fœtus bene versum, ut potius oblique positum & incuneatum quasi, atque inde extimescendum difficillimum omnibus prædixerim partum,

§. X.

Prævidi quoque præternaturalem placentæ extra spheram activitatis uteri positæ adhæsiorem, fundamentis maxime nixus, principiis mechanicis superstructis r). Eventus enim docuit, ob secundinas, in uteri anteriore parte sitas, factum fuisse, ut capite unico dolore oblique intra ossa propulso, funis, anteriori quidem parte aliquoties circa collum fœtus circumvolutus, posteriori autem in angustiore loco compressus, subitam fœtui excitaverit mortem. Repetendæ hac occasione a celeberr. LEVRETO s) propositas

q) Conf. DEVENTERVS, l. c. Cap. XXXVI. pag. 201.

r) Conf. Disquisit. I. de situ uteri gravidæ, &c.

s) *Libro*, cui titulus: Observations sur les causses & les accidens de plusieurs accouchemens laborieux, Paris, MDCCXXXVII, pag. 118.

fitæ rationes, quibus mecum situm uteri gravidi, fœtusque a sede placentæ in utero recte deduxit; sic enim apposite scripsit: *Lorsque le placenta est situé pres de l'orifice, la matrice se dilate plus de côté opposé, que de celui là, ce qui oblige l'Enfant a se placer obliquement à la rectitude du corps de la mere.* 2) Le côté où est attaché le Placenta, l'étant moins dilaté, il est moins susceptible de contraction, ce qui fait, que la matrice ne se contracte pas uniformément, mais obliquement, suivant la figure contre nature, qu'elle a acquise, ce qui détermine la tête de l'Enfant, a sortir obliquement, lorsque c'est cette partie, qui se présente la première. 3.) Lorsque la tête est sortie en partie, elle va poser contre la tubérosité de l'Ischion, qui se trouve dans sa direction; alors les douleurs deviennent entrecoupées, & le travail languit, parce que la tête de l'Enfant se trouve soutenue sur cette partie, qui ne permet pas une plus grande descente.

§. XI.

Undenam vero defectus dolorum, ad fœtus secundinarumque exclusionem alias necessariorum? & quid consilii in ancipiti hoc & periculoso statu? Constat enim inter omnes, in naturali partu, nixus ad lumbos, qui ad inguina femoraque determinantur, nasci, & molimina alternis uteri contractionibus remissionibusque per intervalla redire, eaque successive augeri, quo magis fœtus ipse ad exitum tendit, uterumque sub progressu ad constrictionem impellit. In præsentî vero casu unico motu uteri apertura t) facta, fœtusque caput intra ossa propulsum, sed non ex-

App. Act. Med. Ph. Vol. IX. k pul.

t) Mutatio orificii uteri successive fit, & melius est, si sensim sensimque contingat. Brevius planiusque ultimo prægnationis tempore esse solet, consentientibus MAVRICEO, DEVENTERO, aliisque: pressione tamen fœtus, in fine mensis octavi nonique initio, hiatum uteri

pulsū fuit. Ipsa capitis ossibus infixi obliquitas exitum foetus impedivit, & nimia uteri, diversis corporibus repleti, distensio constrictionem, qua impetus in foetum exercetur, prohibuit. Quid mirum itaque, si naturæ vis insufficiens, manuum auxilia irrita fuerint, optimaque alias remedia roborantia & specifica uterina vim nullam exercere potuerint.

§. XII.

Pariendi difficultatem comparem quidem omnibus, disparē in singulis, leviorē his, illis graviorem, extremam nonnullis, quibusdam ineluctabilem, imo nec sola manu, nec ullo unquam medicamine superandam, postremamque hanc parturienti foetuique infensam, modo utriusque, alteri subinde magis, minus alteri exitialem, recte inter alios innuit Guilielmus RVILLAN u). Facta dictorum ad præsentem casum adplicatione, impossibilitatem naturaliter pariendi partusque difficultatem, foetui & parturienti exitialem, animadverti, omneque, quod in difficillimo hoc negotio ferendum erat, salutis præsidium a ferramentis petii. Elegi autem mihi ex illis forcipem hactenus usitatam, qua optimo cum

suc-

---

uteri in transversa diametro in iis maxime auctum reperi, quæ uterum demissum gestarunt, ut facillime inde absque partus incitamento per membranas relaxatas situm foetus in utero explorare potuerim. Recte itaque MANNINGHAM p. m. 14. docuit: *aperionem oris uteri mulieris (quod naturaliter ad partum usque clausum esse, doloribusque aperiri solet) non semper parturientis esse signum certum, quum nonnunquam adeo patefactum in quibusdam inveniat, ut digitum infervi sinat mensē ante partum. Ratio autem diversæ hujus mutationis in ostii majore minoreve relaxatione pondereque premente quaerenda.*

- u) Dissertat. quam sub Præsidio celeb. WINSLOI Ann. 1744. Parisiis habuit, in qua quæstionem medico-chirurgicam proposuit: *An ad servandam præ factu matrem obstetricium hamatile minus auceps & aque insons, quam ad servandum cum matre foetum sectio Casarea?*

successu sæpius in praxi mea usus sum, ejusdemque fenestris lamellis, in quantum necesse fuit, compressi caput volumine excedens, compressumque eduxi tam felici eventu, ut & adstantes instrumenti præstantiam mirarentur, parturiensque fateretur, se sub labore hoc nullam percepisse ingratam sensationem, quam operoso illo, quo antea, me absente variis corporis motibus, ineptisque manuum contrectationibus ab imperita obstetrice x) fatigata fuit.

§. XIII.

Residuum quoque corporum, in quantum fieri licuit, rationem habui. Placentam rite separatam, una cum residuis sanguinis grumis, extraxi, in votis tantum habens, ut juxta præclarum DEVENTERI monitum, *uterus circa manum claudi, omniaque egeri potuissent, quacunq; aliena adhuc & residua fuerint, quo*

k 2

pur.

- x) Misera est plurimis in Germaniæ locis mulierum conditio, quod ob ignorantiam obstetricum, multorumque Medicorum, qui easdem in re anatomica arteque obstetricaria solide instruere deberent, nec non ob pertinaciam obstetricum, qua Medicorum consilia & auxilia respuunt, multi fœtus in ipso partu pereant, mulieresque vel impune occidantur vel in talem coniciantur deplorandum statum corporis, ut plures nostris in terris videas, quæ uteri prolapsu, vaginæ relaxatione, vesicæ urinariæ perinæque rupturis, aliisque infelicibus puerperii morbis laborant. Itaque Gallorum maxime Anglorumque non satis dilaudanda est industria, qua summo cum studio artis incrementa promovere, ac nascentibus & parturientibus manuali ope succurrere didicerint; felicesque inde prædicandæ gentes, quibus artem ad majorem perfectionis gradum producenti Regia concessa fuerunt privilegia. De his tam MANNINGHAMI præfamen, nostraque ipsius Compendio præmissa præfatio, legantur, insimulque CHAPMANNI verba *Lib. supra citat. p. X. conferantur: England and France have produced many great and famous men, who have made the improvement of this science, the principal Business of their Lives.*

purgatus sine impedimento constringi queat. Sarcoma autem, alius in utero radices jam agens, cujusque colli perimetrum, teste inspectione, ad decem accedebat pollices, vi ipsius substantiæ cum utero intime communicantis, intuituque loci adfecti, nec non ipsius subiecti, viribus destituti, incipiente uteri febre inflammatoria, arte nulla ab utero, salva matre, separari potuit. Uterus igitur, ob molestum illud corpus, instar madidi lintei mille plis circa manum concidens inæqualiter se se constrinxit, & sanguis in minimis subsistens vasis, ibidemque in corruptionem transiens, reliquam humorum massam in similem qualitatem abripuit, & nullis medicamentis, putredini, uterique inflammationi resistentibus, temperantibus, abstergentibusque corrigi potuit, sed lethalis, qua ante operationem jam corripiebatur, febris uteri inflammatoria puerperam, læti puerperii lecti loco, luctuoso sepulchro immisit.

§. XIV.

Inclaruit igitur excellentia *forcipis Anglica* in hac paragonophosi capitis. Quamvis vero de securitate adplicationis mecum non dubitaverint, qui, seposita omni præconcepta opinione, eadem in praxi rite uti sciunt; fuere tamen præclari viri, qui novis additionibus correctionibusque instrumentum perfectius se reddidisse sibi persuaserunt. Eminent ex illis dexterrimus Chirurgus Parisiensis *Levretus*, qui non supra solum citatum libellum y) erudite

---

y) Divisit illum in tres partes: *Prima* ostendit modum caput a trunco abruptum & in uteri cavo relictum educendi. *Altera* rationes exposuit, cur subversione & extractione fœtus per pedes caput intra ossa pelvis nonnunquam defineatur, & quo modo ipse instrumento ab iisdem liberari commodeque prehendi possit. *Tertia* demum de paragonophosi capitis fœtus in partu egit. In hisce casibus usum instrumenti artificiosiss-

erudite conscripfit, verum *novam quoque forcipis speciem* acri incisam ipsi addidit, quo ex illius compositionis ratione prærogativas eo melius ostendere potuerit. Miror inventum AVTORIS, quod satis ingeniosum est: constat enim manubrio, tribusque paullo tenuioribus ex chalybe confectis optimeque lævigatis sibi invicem superimpositis cruribus, altera parte circa clavum, quo inter se adunantur, ita mobilibus, ut lateralia a se invicem diducta, manente uno fixo atque immobili, caput foetus firmiter prehendere possint: optarem tantum ut forcipes ceteras Gallicas correctas, Anglicasque virtute superaret. Alia quoque forcipis delineatione, parum a *Chamberlayniana*, nisi commodis plus minus incommodis, recedente, chartæ spatium replevit, cujus basis & fundamentum ipsa est *Forceps Gallica* a celeberr. GREGORIO jam dudum correctâ z).

§. XV.

Videamus jam prærogativas instrumenti *Leuretiani* aa), examinando prius vitiosas, quas Gallicis Anglicisque forcipibus adscripsit, condiciones, quamvis ad magnum perfectionis gradum pervenisse ipsemet fateatur. Inter incommoda autem, ab

k 3

instru-

---

ciosissimi, omnibus quidem enchirisiis manualibus hactenus usitatarum forcipum speciebus, præferendum duxit, sed, quod rarissimum, unicam tantum cum ista peractam operationem recensuit, reliquas forsitan mente retinens; interea nonnullas adhuc e MAVRICEO collegit observationes, MOTTIVMque, prioris Commentatorem, censuræ subjecit.

z) vid. Disquis. alt. §. XX. p. 157. & 158.

aa) Laudibus nimis efferre illud videtur Lib. cit. pag. 98. *La ch se est si possible, que tous ceux, qui ont vu mon instrument, en sont unanimement convenus: aucun Forceps ne peut faire autant,*

instrumentis Anglicis metuenda, refert bb) : difficillimam esse ipsorum certis in casibus adplicationem, brachiorum imprimis decussatim sibi invicem superimponendorum, & ope clavi sive repaguli firmandorum, unionem; deinde ab iisdem quoque sæpe accidere perinæi rupturas. Sed ut ex fabricæ ratione, usuque *Chamberlayniane*, respondeam, concedo, adplicationem ejus lamellarum, earundemque unionem, intuitu capitis voluminis, ipsius situs, pelvisque figuræ plus minus difficilem esse, sed quæ eadem rite uti didicit perita manus, facili negotio difficultates hinc inde enatas absque ulla violentia, tam utero, quam foetui inferenda, superabit. Illud tantum moneo, quod sedulo inculcavit ipse LEVRETUS cc), periculosam esse forcipum adplicationem, nisi caput adeo profunde in pelvim descendere cœperit, ut ostium uteri quasi evanescens unicum cum vagina canalem hiatum.

bb) Simplici quodam mechanismo, fig. 14. & 15. forcipem Anglicam perfectiorem reddidisse putat; sed per se clarissimum est, additamenta correctionesque Autoris nil conferre posse ad statum perfectionis, quum ipsemet multa tam in sua correctâ, quæ lubens ipsi concedam, quam indirecte in reliquis tam Gallorum, quam Anglorum forcipibus quidem desideraverit, nondum vero demonstraverit. Inter alia enim sequentia p. 95. legimus: *Cet instrument est actuellement en apparence au dernier degré de perfection, ou il peut parvenir, sans avoir encore celle, qu'on lui souhaiteroit; car les Praticiens les plus versés dans son usage conviennent, qu'il est 1) fort difficile de l'introduire dans certains cas; 2) que l'on a souvent beaucoup de peine à le croiser, & 3) enfin qu'il contribue au déchirement de la fourchette, la correction, que l'y ai faite par le moyen de l'axe ambulante, a rendu la difficulté de croiser les branches de cet Instrument moins grande.*

cc) Lib. cit. p. 101. not. a. *Il y a ici une remarque très importante à faire lors qu'on veut se servir du Forceps; il faut absolument, que l'orifice propre de la matrice soit totalement effacé, c'est à dire, que le vagin & ce viscere ne fassent plus qu'une seule & même cavité par une espee de continence non interrompue, parceque sans cela on seroit en danger de saisir l'orifice de la matrice entre la tête de l'Enfant & l'Instrument, ce qui seroit extrêmement facheux.*

tumque constituat. Duplici enim ex ratione suadendum est; primo respectu præcavendæ læsionis, quæ facillime alias orificio uterino inferri posset; secundo vero intuitu ipsius instrumenti, cujus laminæ equidem volumen capitis, altius adhuc suspensi, *instantum, sed non in totum amplecti*, adeoque nec æqualiter illud comprimere, ne dicam extrahere valent. His quoque ducti rationibus recedimus a mente clariss. JANCKII, qui dd) quam primum aquæ effusæ sint, foetusque caput non transire cognoscitur, statim ad ferramenta confugit. Præter dubiam enim hoc in casu forcipis (qualemcunque etiam sibi vindicet correctionem) adplicationem, notandum, aliquando vel enchirisisibus manualibus, vel unica lamella ee), vel laqueo simplici capiti superinjecto, vel foetu in pedes converso, situm capitis mutari, viuumque inde extrahi posse foetum; hinc naturæ vi aliquid temporis concedendum, cum correcto ceteroquin capitis sita, in iis præsertim, quæ aliquoties jam pepererunt, curatio sæpius cum expectatione plus valeat, quam præmatura instrumentorum adplicatio. Ne igitur abusus forcipum rectum illarum tollat usum, justo tempore, ubi scilicet caput intravit ossa, nec exire cognoscitur, quam citissime fieri possit, cum laudato Viro easdem de meliori commendamus.

§. XVI.

Nec minorem quoque, parem saltem, imo difficiliorem nonnunquam partus laborem, *forceps* reddit *Levretiana*. Etenim ex modo compositionis artificialis ipsius instrumenti, & combinatione

dd) *Commentas. de forcipe & forcice, ferramenti* a BINGIO, *Chirurgo Hassniensi, inveniis, eorumque usu in partu difficili*, Lipsiæ MDCCL. p. 21.

ee) Clariss. JANCKIUS *Comment. cit. p. XXVI. inquit: Us vero integræ forcipis in capite incuneato certissimus usus est, sic unica quoque lamina licet inserendum cum fructu usi, si caput oblique positum, vel frontis, vel temporibus, vel occipite ossibus præcipue pubis appressum est.*

ne lamellarum tenuium, ope axis mobilis, caput quidem rite prehensum firmiter teneri posse affirmamus, interim, antequam pro tot diversis capitibus situationibus, pelvisque configurationibus parti cuidam solidiori resistenti, quales sunt mentum, nucha, &c. juxta præscriptas regulas ff) opponatur, operosus immo irritus sæpissime labor fit, quemadmodum ipsemet variis ex observationibus didicit. Quid mirum itaque, si *Chamberlainiana* aliquando ex loco, cui appressa fuit, effugere debuit. Nisi enim sub extractione capitis mobilitas aliqualis observetur, illico abstinendum ab illa rursusque caput forcipe rite includendum, atque facta *sufficienti compressione* ab obstaculo liberandum, imo circumspicte educendum est.

§. XVII.

Circa alterum, quod Clariss. Vir adcurat, incommodum, difficilem nimirum lamellarum, quæ caputprehendunt, sibi invicem super-

---

ff) l. cit. p. 156, 157. *Dans ces deux derniers cas, on l'Enfant a le menton également appuyé sur la poitrine, il est bon d'observer, que quoique l'Enfant se trouve dans l'un le ventre en dessus, & dans l'autre en dessous, il sera également difficile de porter l'axe de l'instrument sous le menton, puis qu'il est fortement appuyé sur la poitrine; mais que ce, qui ne se fait pas en une fois, peut se faire en plusieurs autres. On peut donc porter l'axe sur le milieu de la face de l'Enfant, & cela sans aucune danger, embrasser la tête dans son petit diamètre, & dans cette situation la redresser en partie, ensuite fermer l'Instrument, comme il a déjà été dit plusieurs fois, porter l'axe sur le menton, pour achever l'opération. Mais il ne faut pas oublier, que dans le deuxième cas, on est obligé de baisser suffisamment les mains dans l'introduction de l'instrument, il faut les relever un peu pour développer les branches, & enfin les relever beaucoup plus dans l'extraction: au contraire dans le troisième cas, il faudra avoir les mains hautes, dans l'intromission horizontale dans le développement des branches; & basses dans l'extraction: sans quoi au lieu d'avoir une prise ou point d'appui solide, on glisseroit dans ces deux cas par dessus le visage de l'Enfant.*

superimponendarum, & motu repaguli reciproco firmandarum unionem, notandum judico, difficiliorem nonnunquam esse lateralium *Levretiana* forcipis lamellarum (quamvis tenuium) ope clavi cochleati instituendam diductionem, quam firmandam brachiorum *Chamberlayniana* conjunctionem, utpote quæ non absolute necessaria est. Nisi enim eadem absque ulla vi sua sponte se se invicem excipiant, combinatio artificialis omittenda, & loco illius sola manuali binarum lamellarum compressione capitis rite inclusi extractio suscipienda. Pertinet hæc cautela practica ad *circumspectam extractionem*, quam antecedenti paragrapho commendavimus, commendatamque apud CHAPMANNVM gg) variis ex rationibus legimus, quas inter refert, primo sub artificiali binarum partium unionem extrema earum sibi invicem nonnunquam hæud e diametro respondere, sed, ob mutatam directionem, conceptu facile esse, qui fiat, ut vel unica, vel binæ lamellæ sub attractione sponte secedant; secundo facilius esse in non adunatis cruribus forsan effugientem laminam in pristinum reponere locum, quam, extracta tota forcipe, denuo ipsius suscipere adplicationem. Ipsâ quoque experientiâ, optima rerum omnium magistra,

App. Act. Med. Ph. Vol. IX.

I

gistra,

gg) l. c. p. 19. *It is much better as I have just observed, that, the two Parts of the Forceps should not be joined or fixed by a Screw, the Hand being sufficient, and that for these Reasons. First, because when they are screw'd together tho' they should not happen to be exactly opposite to each other, yet they will turn so as to take fast Hold of the Infant's Head, and readily extract it. Secondly, In case one of the Parts should slip, it is then easily returned to its proper Post, without being taken wholly away: Whereas when they are screw'd together, and then slip off on one side (which I have often experienced, in spite of the greatest Care I could use) the Instrument is to be repass'd, and screw'd as at first. They have oftentimes slipped, and when I expected the Head of the Child, I have been deceived, and found the Handle Part come close, the Instrument only in my Hands and the Work all to do over again.*

gistra, convictus docuit, descripta manuali lamellarum compressione, absque artificiali unione, extractionem semper ex voto succedere hh): hinc sequentem Disquisitione altera ii) præscripsimus regulam: *Quodsi partes, sicuti aliquoties observavimus, artificiali huic unioni resistant, laminis cruciatim tantum sibi impositis caput successive comprimatur, compressumque educatur.*

§. XVIII.

Tertium demum argumentum, quo Clariss. LÉVRETUS infirmitatem, gradumque imperfectionis *Chamberlayniana* forcipis confirmare annititur, majoris forsitan esset momenti, si vitiosa qualitas, qua rupturam perinæi hoc instrumento excitari ipsi visum fuit, ex recto illius usu demonstrari posset. Non enim nego, optimis ceteroquin instrumentis damnum inferri posse; quem vero imperita sæpius manus iisdem producit effectum periculosum, non in instrumenti, sed in dirigentis medentisque culpam cadit. Nisi enim cautelæ omnes, quas citata antea paragrapho præscripsimus, ipseque Clariss. hic Vir aliquoties repetiit, probe observentur, plurima adhuc mala & irreparabilia damna, rupturæ scilicet colli velicæ, perinæi, &c. metuenda sunt. En ipsius Autoris verba, dum de adplicatione ingeniosi sui instrumenti in specialissimo quodam casu, præmissa historica relatione, egit, kk): *Alors je quitte la situation horizontale, je leve le peu a peu & toujours en tirant le man-*

---

hh) *Idem ibid.* p. 23. *I have always found the Instrument far less apt to slip since I omitted fastning the Parts together; and with more Ease to the Patient as well as my self and in much less Time than before, have found the Head of the Child fairly fixt in the Instrument; that is, between the two Parts or Bows: so that in a few Seconds of a Minute, I have had the Childs Head with the Instrument, after which little or no difficulty remains.*

ii) §. XXIV. pag. 163.

kk) *Lib. cit. not. a p. 107.*

manche de l'instrument (pour ménager la fourchette, comme l'on doit toujours faire en pareil cas, n'importe avec quel instrument l'on opere) jusqu'au point de le rendre perpendiculaire. Speciatim quoque ad partium, quibus caput innititur, resistentiam attendendum esse, ne nimis deorsum tendente vi perinæo læsio, vel in totum, vel ex parte inducatur, sequentibus probavit 11): Le moyen le plus sur, d'éviter le déchirement de la fourchette, lorsqu'on a introduit le Forceps dans la matrice, & que les branches sont croisées & fixées, c'est de tire en relevant les mains à mesure, que la tête sortira; si l'on ne fait attention à cette remarque, on déchirera inmanquablement la fourchette, soit, qu'on tire en bas, soit même, qu'on tire en devant l'instrument dans une situation horizontale; les raisons en sont décrites ci devant pag. 43. premiere Partie.

§. XIX.

Itaque solutis hîscæ, quæ infirmo nituntur fundamento, ab Auctore adductis argumentis, nunc ex ipso compositionis modo instrumenti *Levretiani* demonstrandum erit, quam facile & vesicæ, & perinæo, læsio ab illo inferri possit. Patet enim ex §. XVI. *Illum* sub inventione novissimi extractoris ad commodam firmamque inclusionem tantum respexisse, haud habito respectu ad immixtionem capitis voluminis, quod præcipuum artis medentiumque debet esse fundamentum, & extractionem præcedere. Hanc compressionem ipsa natura suscipit ad caput recte positum per ossa pubis promovendum; sed labor hic in primiparis maxime operosus, & nonnunquam matri fœtuique noxius est, cum plures videas infantes natos, quorum capita oblonga & acuminata, in superiori parte contusa atque sugillata sunt, puerperasque, quas vel febris statim post partum corripit uteri inflammatoria, a variis

11) Lib. cit. p. 96.

utero inflictis contusionibus humorumque inferiora versus congestione & stagnatione inducta, vel quæ, ob neglectam curam, nec impeditam deorsum aut sursum versus pressionem, solutum perinæum, læsamque gerunt vesicam urinariam. Præstat igitur, urgente necessitatis vi, naturæ imbecillitati succurrere, eo maxime auxilio, de quo constat, matrem fœtumque servari posse. In capitis igitur paragomphosi, & ubi causa illius in excedente volumine mm), vel obliqua ipsius positione, vel figura pelvis, quam DEVENTERVS compressam dixit, latet, artificiali compressione prius caput figuræ pelvis assimilandum est, quo eo facilius, sine violenta orificii uterini vaginæque dilatatione educi possit. Absque læsione vero nobilissimarum in basi cranii contentarum partium fieri posse compressionem capitis, vel ipsi cum Chamberlayniana & correctis Gallicis forcipibus ducti vivi fœtus testantur, vel ex ossium cum dura matre leviter cohærentium structura atque defectu suturarum in infantibus insimul cognoscitur, quam sapienter omnipotens DEVS, simplici hoc mechanismo conservationi & incolumitati prospexerit. Quomodo itaque in hoc aliisque similibus casibus, ubi transversim caput ossibus inhæret, Leuretiana forceps sufficienter caput comprimere valet. Quæ enim vi elasticitatis & resistentiæ nn) instrumenti possibilis est compressio,

mm) Vid. J. C. AVLBER Dissert. de prægrandi fœtus capite, partum retardante & impediente, Gieslæ MDCCXXXV.

nn) Vid. Lib. cit. Part. II. pag. 68. Hanc vi elasticitatis contingentem compressionem, sub extractione capitis in utero mobilis, sufficere quidem majoremque exercere vim arbitror, ac fasciæ van HORNII WALDGRAViique: sed maxima vis tunc pendet a sola extractione, caputque sub progressu per ossa manualibus etiam encheirisibus ita comprimi solet, ut medulla per foramen magnum effluat. Insignis igitur est differentia inter applicationem instrumenti in paragomphosi capitis factus, & ubi caput abruptum in utero ab uno loco ad alterum moveri potest.

fit, imminuendo capitis volumini excedenti insufficiens est. Et enim talis tantum, quæ sub actione capitis & reactione laminarum tenuium, renitente pelvi, fieri potest, vel ad illam sub fortiori attractione, & violenta partium extensione, redigi debet, ab *Ipsa* tribuitur, neque denegatur; sed cum prior species parum mutet naturalem capitis figuram, posterior autem violenta noceat, talis in paragonpholi capitis requiritur, qualem, teste experientia, manualis lamellarum compressio pro rei necessitate efficit, efficereque debet. Itaque ex fundamentis, quibus usum extractoris MAVRICEI plane rejeci, ultimum arripio idemque de *Levretiana* forcipe sentio, *capite scilicet ante eductionem haud sufficienter compresso, neque volumine ejus prius imminuo, tam uterum ladi, quam rupturam perinao & vesica urinaria induci, variasque inflammationes & contusiones in internis & externis accidere posse genitalibus.* Quamvis enim omnes ab AVTORE adductæ probe observentur cautelæ, opus tamen, nisi ante extractionem capite fœtus rite compresso, perfecte absolvere nequeunt.

§. XX.

Interea non negamus, caput eodem inclusum firmiter teneri posse (§. XVI); sed quam dubia atque periculosa sit solâ extractio capitis magnitudine excedentis & in angustias compulsi, absque remotione impedimentorum, tam ex præmissis patet, quam, missa omni præconcepta opinione, illi optime judicabunt, qui in similibus casibus diversas forcipes in usum vocarunt. Nonne igitur ab instrumento *Levretiano* eadem evenire possunt malâ, quæ male adscripsit Anglicis Gallicisque correctis forcipibus? nonne facta correctio ipsius, satis ingeniosa, in iisdem præcavendis insufficiens est? Quomodo igitur instrumentum LEVRETI reliquis perfectius imo perfectissimum dici poterit? Pace clariss. Viri brevibus dicam, quod res est: *Instrumentum LEVRETI in-*

gemosum, intuitu artificii & mechanisimi, Anglicis Gallicisque hactenus inventis nec non ad earum modum confectis forcipibus palmam præripit & perfectius est; ipso tamen usu (quod præcipuum) imperfectius, nec omnibus numeris absolutum.

§. XXI.

Quid vero dicam de *Levretiana* methodo, fœtum ad caput usque natum, inque capite pubis ossibus quasi suspensum educendi? Solet hæc fœtui fatalis exclusio ut plurimum a neglecta ipsius versione in abdomen rectilinea, vel distorsione capitis, provenire. Si fœtus igitur facie sursum spectet, mentoque ossibus pubis allidat, atque in pelvi detineatur, capitis situs immutandus, facies digitis lateraliter dirigenda, sicque caput methodo, quam *Petrus STVARTVS* distincte descripsit oo), statim educendum insuperque separatio trunci ab illo præcavenda. Fateor me hactenus in variis ejusmodi casibus, solis manualibus encheirisis, ex voto sæpissime ejusmodi operationem peregisse, nullamque video rationem sufficientem, ancipitem forcipe tentandi operationem, atque instrumentis illico puerperæ, jam aliunde satis afflictæ, incutere velle horrorem, ubi iisdem opus non est. Cavendum itaque, ne tempus perdat, nec parturientes in gravius conjiciantur vitæ periculum. Si adsit hydrocephalus pp), qui mortuis ut plurimum nascitur, valet apertura ossium cranii & evacuatio seri, quo factò ossa concidunt caputque sponte sequitur extractionem. Eadem methodus tentanda, ubi caput fœtus mortui turgidum magnitudine excedit; omissa illa difficili, &

prop-

oo) in Dissert. de secundinis nocivis æque ac salutiferis,

pp) Unius in praxi mea memini vivi hydrocephali, post primum nati-
tatis annum inferioribus partibus plane extenuati & atrophica con-
sumptione mortui.

propter violentam partium distensionem periculosa instrumenti Levretiani adplicatione, quam §. XX. not. a. Fufius descripsit.

§. XXII.

Quæritur jam, quid instrumentum LEVRETI eo in casu valeat, quo caput abruptum in utero remansit? Referendæ huc cautelæ, quas parte I. not. z. adduxit. In rarissimo hoc, & ut plurimum ab imperita manu proveniente malo, caput abruptum, quantum satis, comprimendum, & in linea recta, facie vel os sacrum, vel latera respiciente, circumspicte educendum est. Aliquid quidem negotii facessit labor, utero præsertim constricto, quum caput sibi relictum sui juris sit, & levissimis sub agitationibus loci mutationem subeat: interea forcipe hoc in casu commoda maxime uterque finis obtineri potest, primo cum latera facilius in loco libero, quam compresso, possint diduci; secundo ipsa quoque resistentia ossium pubis & instrumenti sub extractione aliquid conferat ad compressionem (§. XIX.), cujus vi, ob medullæ liberum effluxum, ossa facilius cedunt; tertio demum caput rite prehendi, prehensum firmari, firmatumque extrahi possit.

§. XXIII.

Ex diversis specialissimo hocce in casu ab Autoribus laudatis methodis, illa maxime mihi arridet. qua vel facie versus os sacrum directa, indiceque atque digito medio in os ad fauces usque immisissis, reliquis vero ad latera, imprimis condylos maxillæ inferioris. (ne subluxeretur) politis, atque pollice nuchæ adplicato, vel capite etiam ita lateraliter ante osium uteri locato, ut aures os sacrum & pubis respiciant, extractionem moliri solemus. Eandem quoque anno MDCCXLV. tentavi in rustica foemina, quæ, desti-

destituta plane omni auxilio, foetum ad caput usque natum, & quasi intra pedes suspensum per viginti horas gestavit, donec obstetrix rustica imperita, adstantesque manibus laqueisque pedibus injectis, tanta vi foetum educere conarentur, ut attrahentes reclinato situ in terram caderent, & obstetrix, ob nimiam colli extensionem, foetum manibus exceptum, sed capite detruncatum, teneret, remanente una cum secundinis in uteri cavo foetus capite. Ad auxilium ferendum accersitus, caput absque instrumentis, sola manuali compressione, modo supra laudato, valido & vacillante deorsum vergente tractu, felici, ut ajunt, sub fidere eduxi, insuperque sub extractione parturientem, ut totius sui corporis nixu activam se praeberet, sedulo adhortatus sum.

§. XXIV.

Ne vero diffusus sim in exponendis diversis operationum modis qq), hac tantum occasione methodi in simili casu cum forcipe Anglicana secure commodeque succurrendi mentionem faciam. Si nimirum ob excedens capitis abrupti volumen sub extractione manuali voti sui non compos fiat obstetricans, vertice capitis sinistra ante ostium uteri detento, dextra ope instrumenti rr) vel fons pulsabilis aperiendus, cerebrum evacuandum, latera comprimenda, sicque capitis compressi extractio tentanda est, vel forceps lamellatim applicanda, caput cum illa comprimendum & vacillante motu educendum. Ante forcipis applicatio-

---

qq) De capite infantis abrupto, variisque illud ex utero extrahendi modis successus egit J. C. VOIGT Dissert. Giesſa habita MDCCLXIII.

rr) Huic scopo inservit cultellus mucrone trigono acuto in vagina orichalcea mobilis (vid. Disquisit. nostra altera §. XVII. pag. 155. & VOIGTII Dissert. fig. 19.) vel loco illius substitui potest terebra occulta, quam descripsit OVLD in Libro, cui titulus: *A Treatise of Midwifery* pag. 167, vel idem praestat forfex Binghamana.

tionem sinistra caput, facie deorsum spectante, firmiter tenendum, per integumenta capitis abrupti longius crassiusque filum ceratum, curvæ acui transmissum, ducendum. Fila propendentia, pro impedienda mutatione capitis locali, cuidam ad latus adstanti, manibus leniter deorsum & æqualiter attrahenda, traduntur, forcipis autem lamellæ parietibus capitis apponuntur, iisdemque prehensum tanta comprimitur vi, ut tam per naturale foramen magnum, quam factitium (si fontanellæ apertura opus fuerit) cerebrum medullaque oblongata exprimatur, sicque in minus redactum volumen facilius per pelvis angustiam, absque metuenda partium læsione, ducatur.

§. XXV.

Eodem in casu laudes promeritas Instrumento *Levretiano* jure tribuendas duco, in quo etiam clariss. JANCKIVS ss) utilissimum esse judicavit, insimulque inventoris ingenium laudavit, atque forcipem pro curioso & artificiosissimo, neutiquam vero, ob dissensum variorum, pro perfectissimo haberi sequentibus probavit: „Primum enim, ait, quod LEVRETI forceps habere vi-
 „ detur incommodum, hoc est, quod arcus illi tres, quorum al-
 „ ter alteri superimponi potest, ut unicum tantum repræsentent,
 „ simul sumti majus efficere videntur volumen, quam ut com-
 „ mode inter vaginam & caput foetus demitti queant, etsi singuli
 „ satis tenues atque flexiles sint. Deinde si etiam sine periculo
 „ immitti possent, & alicui capitis parti quasi infigi, non parum
 „ metuo, ut quantum necesse est, a se invicem diduci, & quasi
 „ explicari queant. Ut enim vim taceam, quæ adhibenda fue-
 „ rit, siquidem vel extra uterum difficillime diducuntur, non
 „ possunt alter a dextro, alter vero a sinistro latere vel sursum vel
 „ deorsum moveri, quin margines horum arcuum latera vaginæ

App. Act. Med. Ph. Vol. IX:

m

„gra-

„ graviter contundant, aut plane vulnerent, quia tenuissimus at-
 „ que fere acutus laminarum margo est. Præterea cum horum
 „ arcuum extrema in uno puncto concurrant & fixa sint, non pos-
 „ sunt quoque, nisi unico in loco, in capite infantis infigi, id quod
 „ eam non perfectiorem, verum potius adeo imperfectam reddit,
 „ ut vehementer dubitem, an possit ejus in capitis incuneati ca-
 „ su vere aliquis usus esse. Quamvis enim concederem unicum
 „ locum ad eam figendam sufficere, is certe tamen talis esse de-
 „ bet, ut caput inde recta adduci possit, neque forceps inter at-
 „ trahendum ex eo loco effugere, quod utrumque in LEVRETI
 „ forcipe desidero. Caput enim totum prehendere non potest,
 „ sed dimidiam modo ejus partem, fierique proinde non potest,
 „ quin si v. g. arcus sub mento infantis adplicetur, & tota facies
 „ forcipe prehensa fuerit, caputque adeo recta adducatur, occi-
 „ put antrorsum cedat, ac frons proinde ossibus pubis adprima-
 „ tur. Hæc ergo de capite incuneato pensitanti nil nisi inven-
 „ toris ingenium laudari debet, ac forceps pro ferramento ar-
 „ tificiosissimo haberi videtur, quod, si caput abruptum in utero
 „ remanserit, optimum sine dubio atque utilissimum sit.

§. XXVI.

Superest, ut e reliquis forcipum speciebus tt) illam paucis
 adhuc attingam, quam nuper correxit BINGIVS, dextrimus
 Chirurgus Hassniensis, quamque distincte descripsit, figuramque
 acri

---

tt) Possim hæc quoque referre diversas, quas MENARDVS descripsit
 atque delineavit Lib. le Guide des accoucheurs, pref. pag. Xi III. seq. sed
 contentus cum clariss. LEVRETI judicio, quod de iis tulit, Part. II.
 p. 70) lubens acquiesco. Agitur enim in presenti de instrumentis præ-
 magna in foro artis obstetricariæ utilitatis quibusque proinde illa hæc-
 tenus de *paucioribus* incuipata agitata quæstio inanis plane redditur.

aeri incidendam curavit clariff. Vir J. J. JANCKIUS. Ex ipsa vero tam compositionis uu), quam adplicationis ratione cognoscitur, ob arcuata ipsius cochlearia, quæ in medio epitonio firmata & decussatim posita concurrunt, (exceptis tantum cruribus rotundis tenuioribus, uncum in semicirculum flexum utrinque describentibus & in progressu ad extrema sensim sensimque a se invicem divergentibus, quibus annulus quidam longior superinductus est), maxima ex parte convenire cum illa, quam b. Parens celeberr. GREGORII, ad formam Palfyniani extractoris primum invenit: interea correctione sua nonnulla addidit, quæ ad faciliorem & compendiosorem adplicationem pertinere commoda ipsi visa sunt.

§. XXVII.

Ratione utilitatis in universum præstare dicitur, quod de *Chamberlayniana & Gregoriana*, aliisque ejusmodi forcipibus expectari solet, ubi scilicet caput incarceratum est, matrem infantemque servari posse, indeque sub adplicatione horum instrumentorum non absolute necesse esse, ut inquiratur prius, vivusne adhuc an mortuus jam sit foetus, cum plurimis constet exemplis, vivos iisdem extractos fuisse yy). Varia quoque commoda *Bingiana* forcipi cum Gallicis Anglicisque communia esse non negat zz): intuitu tamen *propriorum quorundam* omnibus hactenus inventis *Bingianam* præfert, ac inter illa primo refert: *laminarum extrema rotunda, non lata & angulosa esse, ac propterea non tutius solum faciliusque in vaginam immittenda, verum etiam*

m 2

iam

uu) Tradidit totius forcipis descriptionem omnibus suis partibus satis perspectam *Comments*, p. XVI. seq.

yy) Vid. *Disquisit. nostra altera* §. XXVI. *Observ.* I. pag. 165. 166. & not. ccc.

zz) *cit. Comment.*, p. XXII.

iam capiti infantis firmiss, præterquam quod premendo ladatur, adplicanda. Sed quamvis latiores angulis acutis gaudentes laminæ merito rejiciendæ sint, nec vanus timor sit, ab iisdem lacerationes capitis factus, orificii uteri vaginæque canalis læsiones accidere posse: sciendum tamen *Chamberlaynianam* & correctas Gallorum forcipes ex parte quidem ex latioribus compositas esse lamellis, sed marginibus insimul obtusis valde probeque lævigatis, nec angulosis gaudere, quibus nullo modo, nisi imperita illas dirigat manus, damnum inferri potest.

§. XXVIII.

Ad alterum commodum pertinere putat ipsam laminarum incurvationem, qua quidem majore, quam in Anglicis, id effici arbitrat, *ut caput infantis non extremis tantum laminis, sed tota fere earum longitudine, adeoque longe firmiss, comprehendatur, cum reliquæ ex loco, cui adfixæ vel adpressæ fuerunt, facile effugere possint partumque ladere.* Respexit jam eo industria Gallorum, cum P. GREGORIVS novam forcipem excogitaret; sed difficultas, quæ sub adplicatione observabatur, incitavit filium celebrem Chirurgum, artisque obstetricariæ Magistrum, D. GREGORIVM, ejusque sectatores, ut ductu Anglorum capacitatem & diametrum imminuerent aaa); interim tamen tunc temporis jam, pro diversis rerum circumstantiis, diversis forcipum laminis, plus minus incurvatis, in praxi usi sunt, quibus ex voto etiam res successit. Hinc porro recte clariss. JANCKIVS, fortassis, inquit, *propter capitum varietates præstaret, diversa curvatis cochlearia, vel laminas forcipis habere.* Quò breviores autem arcus, laminæque cochleatæ nimis incurvatæ, eo difficilior & periculiosior, teste CHAPMANNO bbb), earundem adplicatio.

Nolo

aaa) conf. Disquis. alt. §. XX. p. 158.

bbb) Pref. p. XX, XXI. *To which may be added, that the Forceps gives me a*

much

Nolo autem fufius hic ea repetere, quæ contra *Levretianam* objectionem §. XVII. adduxi, illud faltem moneo, LEVRETO forfan sub correctione ccc) *Chamberlayniana* forcipis id curæ cordique fuiſſe, ut tentaret absque lamellarum majore incurvatione caput riteprehendere.

§. XXIX.

Tertio Anglicis æque ac Gallicis *Bingianam* hoc præſtare ſibi perſuadet, quod breviores laminas habet, quod non parum ad firmitusprehendendum cautiusque educendum infantis caput valere ipſi videtur. Interca conſenſu plurimorum Præcticorum conſtat, breviores lamellas caput minoris voluminis quidem amplecti, neutiſquam verò extrema majoris attingere, ſed iisdem tantum mediam capitis partem compreſſione juſto longioris facti,

m 3

ſapius-

much ſtronger Hold of the Child, and enables me to draw it with more Eaſe and ſecurity. But here I muſt obſerve, that as there are ſeveral different Sorts of Forceps, ſo they are far from being all equally proper; and great Regard is to be had to their Form, I once ſaw a Pair at a noted Inſtrument Maker's which I thought very faulty; and was ſhewn a Pair by an other Præctitioner in the Country, which could not be uſed with either ſucceſs or Advantage; the Diameter of the Curve being too large, and its Bows too ſhort.

ccc) Hanc deſcripſit Lib. cit. p. 92. 93. ubi inquit: Je crois faire plaisir aux perſonnes de l'art de leur donner la figure de cet Inſtrument, avec les corrections, que j'y ai faites. Ces corrections conſiſtent premièrement en ce, que les extrémités ſupérieures ont intérieurement une eſpece de cannelure bordée d'une petite levre, ſituée au bord interne le plus éloigné du vuide des branches, & cela à deſſin que ces parties de l'Inſtrument s'appliquent plus intimement ſur les laterales de la tête de l'Enfant, à fin que la priſe ſoit plus ſolide, que dans celui dont on ſe ſert ordinairement, lequel eſt dans le lieu, que nous avons deſigné, pre que d'ordinaire ſur ſa largeur, & qui par cette raiſon preſſe plus aisément. Il eſt bon de remarquer, que cette correction ne peut porter aucun prejudice a la Mere, ni à l'Enfant, & que l'Inſtrument n'en ſera pas moins facile à introduire dans les parties, puisque cela ne change rien à ſa courbure, & n'y ajoûte aucune aſperité,

sæpiusque antè tumore sanguinolento, (qui nonnunquam caput molle mentitur) aucti, excipi posse, quo ipso vero, ob impeditam totalem capitis compressionem, dubia & periculosa redditur extractio. Hinc ratio distantiarum extremitatum a puncto, circa quod moventur, in nostra delineatione ddd) distinctè expressæ.

§. XXX.

Quarto haud omittendum esse judicavit, *Bingiana* forcipis *cochlearia minus, quam reliquarum, crassa esse, quod præterquam quod lauius ferramentum faciendo ad commodiorem ejus usum plurimum conferre, præcipueque, ubi pudenda partes intumuerunt, facile, & sine magno dolore in vaginam dimitti posse arbitratur.* Sed, ut pace doctissimi Viri respondeam, forceps a nobis delineata nisi minore, eadem tamen crassitie justaque gaudet elasticitate, neque adeo ponderosa est, quum totius instrumenti pondus vix accedat ad libram pond. civil. Ex iisdem etiam rationibus facile absque doloribus, ubi genitalia turgida angustius quo-

---

ddd) conf. Disquisit. nost. alt. Tab. II. fig. A. Ad compressionem autem sufficientem, debitamque capitis extractionem, nec justo majora, nec justo minora sufficiunt brachia, sed proportionata debet esse eorum extremitatum distantia a puncto fixo. Tab. II. nostra igitur sistit forcipem ex duobus æqualibus brachiis, ad lineam rectam extensis decussatimque positis, compositam, tanquam vestem heterodromum, in quo potentia & onus secundum contrarias directiones moventur, quique propter æqualem punctorum, quibus onus pondusque applicantur, distantiam, vim oneri ferendo exerit æqualem. Contrarium vero observatur in illis, quorum brachiorum distantia, & oneris potentiaque inæqualis distributio, accedente vi comprimente, insufficientem sæpius producit activitatem. Vid. CHAPMANNI forcipem l. c. pag. 29. figurasque ipsius Tab. I. & II. expressas, ubi punctum mobile extra centrum gravitatis positum animadvertes,

quodammodo spatium reddunt, adplicari potest, testantibus id in præfenti, aliisque in Disquisitione altera adductis observationibus. Refero autem ad justam ipsius elasticitatem, ut forceps leniter compressa statim in pristinum statum resiliat, nec sub pressione resistentis cujusdam corporis diffingatur. Debita autem crassities nimiam excludit tenuitatem arcuum, utpote quæ flexilitatem & molliem instrumenti augens, efficit, ut insufficienter comprimat, figuraque instrumenti in incurvis partibus alteretur atque mutetur (eee).

§. XXXI.

Sed missis his levioribus, majoris momenti argumenta examinanda restant. Adcusat clariss. JANCKIUS *laminas forcipum Anglicanarum fenestratas*, integras vero ob securiorem usum probat, sequentes subjungendo rationes: *Quodsi*, inquit, *ut aliquando fit, pariens vagina aliquo prolapsu, aut etiam tumore laboret, ubi aliquis Anglicanam forcipem adhibuerit, quid aliud efficiet, quam ut vagina lateribus, ut decet, ductis, tumorem illum laminarum fenestrisprehendat, eumque spongia in modum majorem factum simul cum capite infantis adducendo vel laceret, vel ea saltem vexet, ut eo certius inflammetur, atque gangraena pereat.* In hoc adserto & sequentibus doctissimus Vir tam ad specialissimum morbum externum, vaginæ scilicet relaxationem, quam laborum tumorem, sub paragomphosi capitis foetus respexit. Quoad primum sufficientibus rationibus nondum demonstratum dedit, ab adplicatione Anglicanæ forcipis hoc in casu necessario sequi debere inflammationes, lacerationes, partium

(eee) vid. CHAPMANNVS Lib. cit. pag XXI quem locum jam citavimus sub explicatione Tabulæ nostræ II. p. 175.

tiumque gangrænam. Quis quæso cum capite tumoremprehendet, nisi partium omni cognitione anatomica destitutus, rudisque in arte? & cui non perspectum satis est, in concursu relaxationis vaginæ cum paragonphosi capitis fœtus, *duo* esse attendenda, scilicet ut sub *adplicatione* & extractione, partibus externis sufficienter *diductis*, *renitendo* major relaxatio præcaveatur fff). Ad renisum vero legitime exercendum requiruntur adstantis cujusdam manus, quæ, dum peritus in arte prehensum caput forcipe caute attrahere nititur, duorum vel trium digitorum extremis a parte vel inferiore, vel superiore, ubi necessitas postulat, labia dilatat, renitendo insimul & præcavendo, ne laminæ, quamvis omnibus in punctis obtusæ sint, allidant, sed ferramentum tantum internam digitorum, in semicirculum flexorum, attingat superficiem. Si a violenta manus ggg) in uterum immisione variæ rupturæ, genitaliumque lacerationes accidere solent, quidni a ferramentis & ipsa quoque forcipe *Bingiana*, nisi dicta ab opem ferentibus observetur cautela, a *Bingiana* inquam, utpote quæ plus incurvatis integrisque lamellis majus sub adplicatione & extractione requirit spatium, adeoque sub partium externarum, uterique orificii extensione majori, majorem quoque in angustiis exercere debet vim, ipsa forcipe Anglicana, quam crebriori usu satis probatam testantur CHAPMANNI, GIFFARDI, nostræ aliorumque observationes hhh).

§. XXXII.

fff) Simili fere modo in naturali partu, cum prolapsu uteri vaginæque relaxatione juncto, digitis resistimus, præcavendo, ne pressione dorsum versus sub exclusione fœtus directâ, uterus cum vagina extrorsum magis prematur, sed ut os uteri suo sustineatur loco. Vid, MANNINGHAM Lib. cit. p. 29.

ggg) CHAPMANNVS Lib. cit. Caf. XXX. p. 125.

hhh) Harum plurimæ leguntur Disquisit, alt, not, eec, p. 169.

§. XXXII.

Aliud quoque adducit cum partu sæpissime junctum vitium, *turgida* scilicet, & *instar spongiæ inflata genitalia*, in quibus *fenestrasarum forcipum* usum prohibet. Incommoda autem hæc externa, ut plurimum paragomphosin capitis foetus comitantia, frequentius, teste clariss. Viro apud nos, quam apud Gallos aut Anglos, contingunt, quia non nisi aliquot diebus elapsis, sæpissimeque refere conclamata, peritorum curæ submituntur parturientes. Testor in fidem veritatis, me omnibus in difficillimis casibus, in quibus fenestratis forcipis lamellis opus fuit, vel in uno, vel utroque genitalium latere, & *inflammationem*, & *inflationem* observasse, nunquam vero iisdem lacerasse genitalia. Provoco insimul ad testimonia peritissimorum supra laudatorum Virorum, qui *frequentius forcipibus usi*, non obstantibus externis symptomaticeis tumoribus, salva vita parturientium, vivos mortuosque eduxerunt foetus. Interea non nego, uti in prolapsu uteri, ita quoque in externis spongiosis immo sanguineis etiam labiorum tumoribus, circumspicte fieri debere & integrarum & fenestratarum laminarum adplicationem, lentoque gradu iisdem peragendam extractionem. Quamvis autem non in magistro semper sit, ut superveniens ab inflammatoria febre, in diversis partium speciebus, præcaveatur inflammatio, quæ externas insimul partes in consensum trahens in gangrænosam & sphacelosam corruptionem sæpissime abit; propterea tamen eadem ob concursum variarum caussarum neutiquam instrumento tribuenda, siquidem strenue affirmare audeo, *lesionem qualemcunque a forcipe Anglicana genitalibus inductam, solum in medentis, non vero instrumenti culpam redundare.*

§. XXXIII.

Maximum demum *Bingiana* forcipis commodum, quod non ad essentiam rei, sed accidentalia tantum pertinet, a lamellarum in duas partes divisione provenire, eademque præcaveri. *Idem* iii) contendit, ne compositum terribile alias instrumentum parturienti adstantibusque terrorem timoremque incutiat. Etiam si vero lamellæ in Gallicis Anglicisque rursus dividi nequeant, a se invicem tamen separatæ ita abscondi possunt, ut resupina mulier transverso lecto collocata, ferramenta nulla oculis videre possit. Si vel uno III) crure mobile caput reddas, & adjuvante manu altera illud educas, vel utroque istud extrahas, parum incommodi nullumque sæpius dolorem sentiet parturiens (teste observatione præmissa). Nullam igitur video rationem sufficientem, cur intuitu hujus artificii *Bingiana* pluribus in casibus adhiberi posset, in quibus reliquarum usus frustra tentatus ab *Ipsa* quidem affirmatur, sed non demonstratur, cum omnibus istis in casibus, ubi vel desumpta unica mmm) ex *Bingiana* forcipe lamella partus impedimentum tolli, vel binis caput educi debet, longo jam tempore ante forcipem, mutatione quadam a BINGIO adornatam, Gallicæ Anglicæque inclaruit præstantia, ususque observationibus quam plurimis confirmatus fuit. Dum vero longitudines ceterarum rejicit, ipsemet longitudinem compositæ *Bingiana* silentio præterire videtur. In tantum autem requirunt Gallicæ Anglicæque forcipes sub applicatione crurum dilatationem, in quantum tam in obesitas, quam macilentis subjectis ipsius rei necessitas exigit.

---

iii) *Comment.* p. XXIV.

III) Vid. CHAPMANNVS Lib. cit. Cap. XXX. p. 125. & *Disquis. nostr.* alt. §. XXXVII. p. 168.

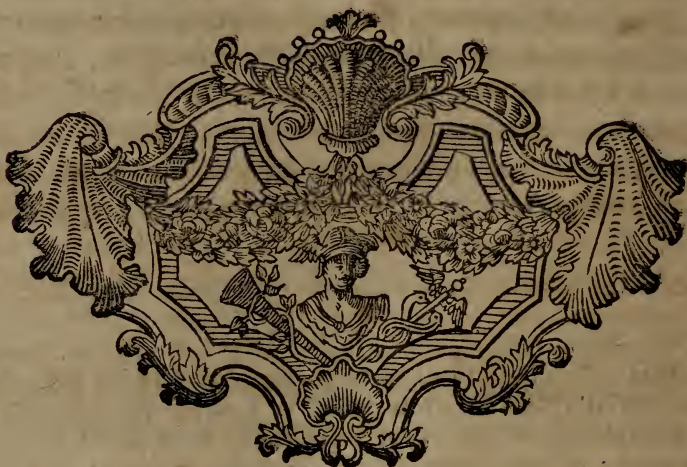
mmm) Conf. JANCKIVS *Comment.* cit. p. XXI.

exigit. Itaque non satis perspicio, quo modo pudor parientis lædi, animusque illius commoveri possit, quæ, Magistri curæ se se submittens, anxie ipsius auxilium quærit. Num ergo haud denudatis partibus, nec diductis satis cruribus, *Bingiana* solum applicari potest? Nonne in omni partu præternaturali commodus, quem descripsimus nnn) fœtum in pedes convertendi, vel instrumentis educendi, parturientis situs eligendus? Quodsi ob pudoris læsionem operam Magistri recuset parturiens, illam ab obstetrice solum debet expectare, cujus auxilium sæpius parum solatii, ut plurimum vero tristem rerum eventum promittit ooo). Neque pudor a verecundis eorum oculis lædi potest, qui, juxta *LIVIÆ* exemplum, nudos homines pro statuis haberi, re ipsa probarunt. Si ob læsionem pudoris, certa artis præsidia rejicienda sint, quomodo in vesicæ urinariæ læsionibus, vaginæ ulceratione & relaxatione, uteri inversione & prolapsu, aliisque his in partibus obvenientibus excrescentiis, absque oculari inspectione auxilium ferri posset? Sed satis de his. Sufficiat ostendisse, argumenta Autoris in contrarium adducta, quamvis ma-

nnn) Vid. *Disquisit. nostr. alt. §. XXIII. p. 161.*

ooo) Ante oculos mihi adhuc versatur exemplum fœminæ lanionis, quæ Ann. MDCCXLVII. partu difficili ex prolapsu fœtus brachio laborans, nullo modo nec Venerandi Domini Confessionarii, nec meis adhortationibus persuaderi poterat, ut se artis peritorum manibus submitteret; donec post longam moram, morti proxima, præsentem jam uteri inflammationem, incipientibus ructibus singultuosus, motibusque convulsivis, meum efflagitare cœpisset auxilium. Putridum quidem eduxi fœtum, sed ob interiorem uteri & præsentem jam ante operationem partium externarum inflammationem, in sphacelum abeuntem, factum fuit, ut altero die, motibus agitata convulsivis, diem obiret supremum.

joris habeantur momenti, minoris tamen illis videri, qui *fenestratis Forcipum lamellis* rite uti didicerunt. Interea LEVRETI, JANCKIIque conatus omnino laudari merentur, quod in incremento artis promovendo, artificioseque mutandis optumis forcipibus, hactenus sudaverint. Id tantum monendum restat, celeberrimos hos viros neutiquam illum, quem sibi proposuerunt, attingisse perfectionis instrumentorum gradum, indeque optandum, ut eorum mutationes forcipes reddidissent perfectissimas.

D. CHRISTIANI ANDREAE
COTHENII

Potentiff. Regi Boruff. a Confil. aul. & t. t. Sere-
niff. Duci Viduæ Ducique Filio Megapolitano a tutela cor-
poris, Phyfici Provincial. Prignicenf. Confulis Civitat. Havel-
bergenf. & Academ. Imperial. Nat.
Curiofor.

CALLIMACHI II.
Triga Observationum

de

LVE BOVINA

in circulo Prignicenf. An. MDCCXLVI. notata,
addito fimul,

Judicio & Confilio
œconomico,

*præfervationem aque ac curationem hujus
morbi concernente.*

Illustri atque Excellentissimo
Imperialis Academiae Naturae Curiosorum

PRAESIDI,

DOMINO

D. ANDREAE ELIAE
BÜCHNERO

S. P. D.

Christianus Andreas Cothenius.

Benivolentiae Tuæ, Vir Illustris, spontaneo plane motu in me collocatæ, quo cultus genere condigne obviam ire debeam diu meditatus sum. Equidem probe cognovi, Tibi si quis gratum facere in animum duxerit, nullo negotio id magis effecturum, nisi magnifico exemplo Tuo excitatus ad promovendum publicum bonum manus sedulas obferat. Fuit mihi profecto eadem semper sententia, idemque in votis, & in id majori studio incubui, ut non amplius laterent labores mei practici, sed potius lucem aliquando adspicerent, publice prodesse observationes, quas summa diligentia collegi ex praxi satis ampla, cum scilicet ratio muneris & honoris a Te, Illustris Domine Præses, in me ex singulari favore & fiducia collati, postquam Societati Perillustri Naturæ Curio-

rioforum me adfcripſiſti, nomineque honorifico ſimul condecoraſti, id officii genus a me efflagitaret. At vero concatenati labores tantum non ſemper me impediverunt, quominus propoſitum exſequi, atque ut animus erat, ſingularem tractationem de *Lue bovina*, proxime elapſo anno in hoc Circulo notata, dignam quæ exhiberetur tanto Viro, conſcribere potuerim. Ne tamen plane fileam, atque ingrati & beneficio collato diſparis animi ſuſpicionem in me moveam, ea, quæ circa hunc morbum obſervavi, cum juffu Regio in ejus originem & genium inquirere, cauſſas eruere ac remedia tam curatoria, quam prophylactica, opponere debuerim, Tecum, Vir Illuſtris, communicare ad minimum volui.

Sunt equidem ea rudi penicillo, & ob nimiam temporis anguſtiam non ſatis eleganter adumbrata, dum primam ſuam, in qua exhibita fuerunt, formam retinent; interim tamen majori fide & circumſpectione conſcripta & ab illuſtiſſimo Regio ſuperiori Regimine, quantum cognovi, approbata comparent. Accipe ergo hæc, qualiacunque fuerint, Vir Illuſtris & Excellentiſſime, ſerena fronte, atque ſimul ſponſionem meam, me omne ſtudium in id collocaturum eſſe, quo dignum aliquando Perilluſtris Cæſareæ Societatis membrum evadam. De reliquo vale quam optime ac diutiſſime, Tuoque favore & amore me complecti nunquam deſine. Dabam Havelbergæ, die V. Sept. MDCCXLVII.

Observatio I.

Quum rumor spargeretur, civitatem nostram Havelbergen-
sem lue illa boum & vaccarum longe lateque grassante,
tristissimamque cladem inferente, etiam esse infectam, demanda-
tæ mihi provinciæ rationem habiturus, ipse me in campum mor-
ticinorum contuli, ibique tres vaccas in præsentia mea aperire
iussi, in quibus hæc notatu digna occurrebant. Prima septem
annorum erat, jamque per quinque menses foetum gesserat.
Hæc per octo tantum dies male se habuerat, ita quidem, ut lac
ei defecerit, ac tandem anxie se se gesserit; quadantenus adhuc
erat carnosæ, pinguedine hinc inde in conspectum prodeunte.
In partibus externis nihil notatu dignum occurrebat; cum vero
pectus aperiretur, lobus pulmonum dexter magnitudinem natu-
ralem consuetam ultra dimidium superare deprehendebatur; to-
ta ejusdem substantia suppurata, pureque viscido, oleoso, ex al-
bo flavescente, repleta conspiciebatur, exterius vero rubicun-
dum colorem monstrabat. In arteria aspera mucus flavescens
subsistebat. Cor sanguine nigro turgebat. Præter hæc nihil,
quod statum præternaturalem arguere potuisset, interne oculis
se sistebat. Ventriculi tantum non omnes foeno viridi impleti ad-
huc erant. Hepar quodammodo durum erat, vesicula vero fel-
lea magnitudinis erat insolitæ ejusque parietibus particulæ quæ-
dam pingues flavescentes firmiter adhærebant. In cerebro tan-
dem dissecto nihil notatu dignum aut præternaturale adparebat.

Altera vacca, quinque licet tantum annorum, per aliquot
tamen circiter menses morbo afflicta fuerat, nihilque quam con-
tabescentia, tussis cum anhelitu, adpetitusque interdum defi-
ciens, in ea observatum fuit; admodum vero gracilis & tabe con-
sumpta, neque minus omni pinguedine & adipe destituta depre-
hen-

hendebatur. In thoracis cavitate magna erat quantitas aquæ, quatuor ad minimum mensuras implens. Pulmonum lobus sinister pleuræ, imo costis ipsis firmiter adnatus, flaccidus apparebat, ac interne materia purulenta flavescente atque substantia quadam lapidea ex albo gryscâ turgebat. Cor quoque erat flaccidum. Organa concoctioni inservientia magna pabuli quantitate, & quidem maxime scæno recenti viridescente referta, ultraque modum distenta adparebant. Partes reliquæ, præter flacciditatem, & quod hepar variis in locis aliquo modo durum esset, nihil peculiare monstrabant.

Tertia vaccarum per viginti circiter dies male se habuerat, alimenta tamèn exhibita non penitus recusaverat, & tantum tussi & anhelatione afflicta fuit. Cavitationem thoracis, pariter, uti in secunda vacca, multa aqua replebat, dexterque pulmonum lobus eodem modo costis firmissime adhærescens, flaccidus & abscessibus obsessus deprehendebatur, sicuti etiam intuitu reliquarum circumstantiarum hoc cadaver cum antecedente conveniebat.

De reliquo ex carnificis relatione certior redditus sum, quod omnes, quotquot demortuæ & dissectæ fuerunt vaccæ, quarumque numerus in tribus novissime præterlapsis mensibus ad XXX. usque adsurrexisse dicitur, pectus aqua repletum, pulmones exulceratos & pleuræ adnatos, nec minus etiam interdum hepar durum & cum peritonæo concretum, pluribusque in circumferentia abscessibus contaminatum monstraverint.

Possessores autem pecorum lue tali sublatorum, referunt, quod ea tam in pratis, quam etiam in stabulis alimenta avidè satis devoraverint. Adfirmant quoque, quod nihil extraordinarii, præter tussim, anhelationem & contabescentiam, in iis observaverint, lac etiam non simul & semel, sed successive defecerit, itemque, quod quædam istarum vaccarum per duas, quatuor, imo octo septimanas male se habuerint. De aliis referunt, quod primis

quatuor diebus decumbere noluerint, tandem vero, & quidem semper in unicum latus, se se projecerint, quodque tussis inprimis sub erectione invaluerit, & ex naribus sanguis, unacum materia purulenta, prodierit, atque hæc symptomata tandem elapsis aliquot diebus, aecedente prius sanguinis circa anum stagnatione, mors ipsa exceperit.

Ex hisce igitur circumstantiis concludere licebit, morbum hunc neutiquam ad illorum pertinere censum, qui non solum cominus, sed etiam eminus, dum effluvia ægrotantium pecorum cum vestibis transferuntur, sanum pecus inficiunt, sed potius *phthisin pulmonalem* ex febre catarrhali, a causa universali scilicet tempestatis mutatione, exortam, sicque epidemicam, esse nominandam.

Originem hujus morbi veram quod attinet, sequentes circumstantias, ut probe perpendamus, necesse erit. Pecora fortassis in vere præterlapso nimis præmaturo intra pascua fuerunt abacta, ubi tamen ob ingentem eorum numerum, qui hic loci ultra novies centum increverat, pastus non sufficebat, unde factum esse videtur, ut unacum gramine recenti admodumque exiguo, quod ideo ad radices fere pecora demordere solent, multum admodum ab inundatione Albis relictæ terræ limosæ, qua gramen obtectum fuit, simul devoraverint. Observatum enim est in nostris regionibus, quod limus, quem Albis relinquere solet, dum hyberno & vernali tempore prata inundat, agros quidem impinguet, sed simul quoque gramen, nisi a pluvia illud abluatur, priusquam pecora pratis committuntur, insalubre semper redat. Tales vero tam utiles & necessariæ pluvix hoc in anno plane emanerunt, vel potius pecora, cum ob Albis inundationem, exeunte Majo secunda vice contingentem, ex locis inferioribus ad superiora coercerentur, ibique fame quam maxime premerentur, ante talis pluvix accessum in prata, terra limosa adhuc obtecta, iterum fuerunt abacta.

Quam-

Quamvis autem hæc adducta caussa omnino talem effectum, qualis in demortuis nostræ regionis pecoribus sese exseruit, producere & excitare valeat; neutiquam tamen adduci possum, ut credam, unicam illam esse & solam. Terra enim arenosa majorem copiam materiae lapidosæ in hepate, pulmonibus & aliis partibus glandulosis gignere solet. Proinde quoque constat, singulari illa virtute gaudere gramen, recens, ut ejusmodi terram limoso-arenosam & concrementa quasi tophacea dissolvat, atque per alia loca excretoria, nempe vias urinarias & intestina, se- & excretionem ejusdem promoveat, quemadmodum etiam experientia docet, quod sæpissime tempore hyberno in hepate bouum concrementa lapidea inveniuntur, quæ tamen tempore vernalia gramine viridi rursus dissolvuntur & annihilantur. Accedit porro, quod effectus noxius paullo citius, nempe in subsequente Junio, certe sese exseruisset, quodque tandem similia phænomena in aliis quoque regionibus, quas Albis non attingit, observata fuerint. Tantum tamen abest, ut hancce circumstantiam, quoad terram limosam, ex nexu causarum relegemus, ut potius ad istam reliquasque res, singularem influxum in vitam, sanitatem & morbos hominum æque ac brutorum exserentes, respiciamus.

Potissimum vero *tempestas* attentionem meretur nostram. Dum enim recordamur, quod tempestas mense Majo calida, cum frequentiore tonitru & fulgure, extiterit, sicque ad finem usque Junii continuaverit, hoc ipso vero tempore, inque toto Julio, frigus cum calore singulari plane modo alternaverit, & quod dies fervidos iterum frigidi noctesque pariter algidæ exceperint, nec non quod in mense Augusto tempestatis constitutio horrida, humida & frigida fuerit: facile concludere possumus, talem illius conditionem in pecoribus, utpote diu noctuque injuriis aëris liberioris hic locorum expositis, nec sub fruticibus & arboribus quidquam levaminis invenientibus, magnam vim exseruisse. Aër

enim frigidus & humidus humores inspissat, elaterem fibrarum motricium debilitat, cutis vero poros obstruit, sicque transpirationem insensibilem pariter quoque in pecoribus imminuit; hinc humores non solum majori in copia versus interiora retroaguntur, sed etiam ultra modum accumuluntur, simulque illud, quod mixtioni sanguinis plane est adversum, quodque alias excerni debet, nempe viscidum & acre, retinetur, unde fit, ut humores partim ob abundantiam suam & visciditatem ad circulationem liberiores inepti evadant, partim ob acrimoniam conjunctam partes solidas arrodant & continuo ad contractionem stimulent. Quia etiam porro, præ omnibus reliquis partibus, nares, fauces & pulmones injuriis externi aëris maxime sunt expositæ, ideo mirum haud est, si sanguis spissior, pituitosus, particulisque acrioribus inquinatus, potissimum partium harum modo allegatarum fibras & membranas, ab aëre humido jamjam relaxatas, ultra modum extendat, versus ductus excretorios, sive glandulas membranarum, quæ istas partes investiunt, congeratur, orificia ad contractionem irriter, sibi que ipsi exitum præcludat. Sic autem in tunica pituitaria inflammatio sanguineo-ferosa inducitur, & quia aër externus frigidus ejusdem discussionem impedit, tandem stases, suppurationes & scirrhi in tunica modo dicta, & in ipsa pulmonum substantia, exoriuntur.

Cum itaque sanguis ob modo dicta obstacula per venas pulmonales tanta celeritate revehi nequeat, quanta per arterias advehitur, necesse est, ut ab arteriis prodeuntia vasa lymphatica ultra modum infarciuntur atque in extremitatibus suis distendantur & aperiantur, vel disrumpantur, sicque nunc manifesto patet, unde tanta aquæ quantitas in pectore provenerit. Confirmat enim huncce a tempestate inductum effectum ipsa quoque experientia ab hominibus desumpta, siquidem præter hancce ætatem ego nullam plane novi, sub qua homines adeo numerosis & frequentibus

bus coryzæ & rheumatismorum incommodis, alias tamen hoc anni tempore sponte ordinarie cessantibus, adflicti fuerunt. Quod vero non in omnibus & singulis pecoribus talis aëris adversi effectus, quem fortassis persenserunt, sese exeruerit, id dubio procul vigori motuum naturæ intrinseco & recenti bono pabulo erit adscribendum, quippe quibus stases in quibusdam iterum discussæ & ablatae fuerunt; in illis autem, quibus hoc non contigit, natura succumbere morbiq; vehementiæ cedere fuit coacta.

Remotionem hujus mali in pecoribus adhuc viventibus quod attinet, illa in iis, quorum pulmones jam abscessibus & scirrhis sunt obsessi, vel etiam ubi pectoris hydrops majori in gradu jam præsto est, vel hepatis scirrhi & exulcerationes adsunt, id quod ex respiratione difficili & anhelitu continuo patescit, irrita plane esse videtur; interea tamen remediis purgantibus & resolventibus erit tentanda, e. g. Rec. Resinæ Jalappæ drachmam unam, spiritus frumenti cochlearia quatuor, solve & adde mellis cochlearia duo. Mistra pecori mane, jejuno adhuc stomacho, exhibeantur, porrigendo dein aquam calidam, cui aliquot farinæ manipuli immixti sunt, superpotandam: hocque remedium elapso quinque vel sex dierum spatio repeti poterit. Deinde quoque quarta pars mensuræ mane & vespere de decocto sequentium specierum, superingerendo aquam calidam cum furfuribus & farina mixtam, exhiberi poterit: Rec. Radicis angelicæ uncias duas, taraxaci unciam unam semis, herbæ marrubii albi manip. IV. tussilaginis, florum bellidis, centaurei minoris ana manip. ij. Concisa coquantur per horæ spatium cum cerevisiæ mensuris duabus in vase clauso; colaturæ adde mellis Prussici, vel alius depurati, libræ quadrantem.

Præservationis causa, & ubi nondum plenaria suppuratio adest, vena in cervice secabitur, istoque die, quo id factum, ac duobus sequentibus diebus, vitrum mediocre, octavam mensuræ circiter partem capiens, sequenti potione, probe antea agitata, reple-

repletum, mane & vesperi adhibebitur: *Rec.* Aceti cerevisiæ acris mensuram unam, aceti vini acris mensuram dimidiam, lapidum cancrorum præparator. unciam unam cum dimidia, nitri depurati unciam dimidiam, mellis Prussici uncias tres. *M.* Porro vesperi vel etiam mane pulveris sequentis cochlear unum porrigatur: *Rec.* Radicis enulæ, levistici, angelicæ, pimpineilæ albæ ana unciam unam, Herb. marrub. albi, tussilaginis ana manip. *IV.* cardui benedicti, salviæ, centaurii minoris, florum bellidis ana manipulum unum, seminis fœnugræci uncias duas, fœniculi, nitri depurati ana unciam unam, sulphuris caballini unciam dimidiam. *Concisa* contusa *M. F.* Pulvis.

Si signa quædam scirrhi & exulcerationis pulmonum sese forte exsererent, tunc pulvis hic semper vesperi, & mixtura superius descripta matutinis horis adhiberi poterunt. Neque incongruum erit purgationem pecoris cum radicis Jalappæ drachmis duabus, in cerevisia calida, cum pauculo butyri insulsi permixta adhibitis, instituere, pabulumque comminutum aquæ fluviali calidæ immittere & cum ea commiscere. Quamvis etiam hicce morbus, uti superius jam indicatum est, in se & sua natura non sit contagiosus, nonnulli tamen veterum æque ac recentiorum celeberrimorum Practicorum observarunt, quod phthisis pulmonalis in hominibus occurrens morbis malignis sit adnumeranda, quodque ista, licet non in distantia quadam vim contagiosam exserat, tamen iis, qui nimis arctum cum ægroto habuerunt commercium, & effluvia ejus calida immediate in se receperunt, fuerit communicata. Hinc igitur, cum etiam noster morbus, uti superius demonstratum fuit, vere epidemicus sit, a tempestate variabili & frigida potissimum inductus; porro quoque omnes morbi catarrhales a sero acri abundante proveniant, hique morbi serosi longe facilius, quam mere sanguinei, contagium excitare valeant: illi certe, meo quidem iudicio, prudentissime

lime agerent, qui pecora ægrotantia confestim a sanis separando, majori cum cura & diligentia iisdem prospicerent. Nemo vero ratione sana præditus hæc inique interpretabitur, & veram adesse pecudum lue contagiosam, quam nosmet ipsi adseverassemus, ex iis concludet: ea enim est natura & indoles contagii, ut pecori sano statim communicetur, & ab ipso aëre externo, in quo brutum ægrotum degit, nec minus quoque ab aliis, circa idem illud versantibus, recipi, & in diffusa loca propagari queat, sicque non solum cominus, sed etiam eminus noxam adferat. Hæcce vero nos neutiquam heic loci observavimus, nec talia signa, quæ alias in vera pecorum contagiosa lue adesse solent, videlicet pustulæ, maculæ nigricantes, internarum partium sphaelus, &c. sub inspectione demortuorum pecorum oculis nostris obvennerunt.

Observatio II.

Rescripto Directorii provincialis inclyti satisfactorius, ad villam Dammerensem me contuli, & ante omnia, ut morbum, qui jam per aliquod tempus pecora infestavit, nuncque iterum se se manifestare cœpit, debite explorarem, deque indole ejusdem, an veræ luis contagiosæ nomen mereatur, sententiam meam enunciare possem, circumstantias morbi in hoc ipso loco probe indagavi, sequentemque historiam ejus collegi.

Vacca prima d. 9. Febr. 1746. morbo correpta, pabulum abhorruit, anhelavit & ægre spiritum duxit, tandem septima hebdomate, postquam duobus antea diebus abortivum excluserat vitulum, dimittendo excrementa, periit. Hoc ipso mense quatuor adhuc interierunt; mense Martio viginti quatuor; mense Aprili duodecim, & tandem mense Majo saltem octo. Sub harum demortuorum pecorum numero duæ erant buculæ & quatuor

tuor anniculi juveni. Singula fere eorum per dies octo, quatuordecim, imo tres ferme septimanas morbo decubuerunt; fuerunt tamen sex, quæ Februario & Martio mense per quatuor tantum vel sex dies post morbi invasionem vixerunt. Omnes vaccæ pabulum fastidiverunt, &, uti dicitur, remedia exhibita nihil prorsus effecerunt. Lac disparuit, tussientesque anhelarunt. Tandem salivam cum spumescentia eructarunt, & sub jectigatione perierunt. Ceterum sub toto morbi decursu urinam debite emisserunt, nullaque alia, præter hæc allata, phænomena fuerunt observata.

Vaccæ ut plurimum gravidæ fuerunt, & vel abortum passæ, vel sub partu in morbum inciderunt, quem retentio secundinarum, quæ ad decimum usque diem remanserunt, & mors ipsa excepit. Vituli vero omnes perierunt, & saltem per quatuordecim circiter dies superstites manserunt, quieti semper jacuerunt, nullumque corporis augmentum obtinuerunt. In multis ipsorum idem fuit partium internarum status, ac in vaccis demortuis.

Ex ægrotantium numero octo vaccæ & una juvenca morbi vim superarunt, nitrumque & scænogræcum optimum edidisse effectum dicuntur. Ceterum unum bubile omnes vaccas comprehendit, easque sine quodam ordine morbus invasit, ut nempe ægrotæ non semper fuerint ægrotis contiguæ, adeoque neutiquam vero simile est, quod altera alteri morbum communicaverit. Reliquæ hujus loci vaccæ sanitate nunc fruuntur integra, pabulum devorant, bene ruminant, omnesque in agris libere illud quærunr.

Præter numerum superius adductum venator hujus loci septem quoque vaccas aluit, illasque hæctenus a reliquis, usque ad quartam hancce elapsam septimanam, separatas tenuit, postmodum vero aliis commixtas in campos dimisit. Ex his septem vaccis una ante decem dies male se habere cœpit, hesternoque die periit

periiit. Dein ante septiduum tres iterum morbus invasit, quæ vero adhuc superstites pabulum in agris quærunt. In vacca demortua morbi status sic se habuit: Ab initio statim pabulum abhorruit, lac amisit, anhelavit, & ægre spiritum duxit, ut plurimum humi jacuit, interdum vero subito exsiliens anhelavit & mugivit, in terram iterum se se projecit & jectigavit, tandemque promanante ex ore saliva spumescente periiit. Hæc vacca hodie, me præsentē, a carnifice aperta fuit. Quoad habitum externum satis erat carnosâ. Thorax amphoram fere aquæ flavescens continēbat. Lobus pulmonum dexter erat flaccidus, & sub incisione putridus deprehendebatur. Venæ, earumque ramificationes majores, sanguine viscido, fibras referente, repletæ videbantur. Totus sinister lobus scirrhis & abscessibus prorsus repletus turgebat, tantamque gravitatem specificam habebat, ut pars ejus avulsa aquæ injecta fundum peteret: costis insuper erat accretus, interque pleuræ membranam pus spissum flavescens, mediante quo cum superficie pulmonum cohærebat, conspiciebatur. Cordis ventriculi sanguine nigro coagulato erant infarcti. Hepar & lien colorem naturalem referebant, quemadmodum etiam fauces, ventriculi & intestina nihil præternaturale monstrabant; eadem quoque in reliquis demortuis vaccis adparuisse, œconomus adfirmabat.

In causam hujus morbi dein inquirenti, nullam aliam suppeditare poterant œconomus & reliqui domestici, quam quod ante duos annos propter inundationem, sub qua aqua usque in stabula penetraverat, pecora Martio mense, tempestate adhuc frigida, sub dio subsistere debuerint, insimul vero etiam bonæ notæ pabulum tunc temporis defecerit, tandemque anno proxime præterlapso pecora præmature nimis intra agrorum pascua, multo limo arenoso, ab Albis inundatione relicto, adhuc obtecta, fuerint deducta. De reliquo subjungebant, pabulum, quod

in præterito anno sub tecta erat congestum, satis quidem ficcum, neutiquam tamen bonum fuisse, quia grando optima culmina decussisset. Innotuit mihi etiam ex relatione, quod jam in præterito anno nonnulla hujus ditionis pecora anhelatio cum tussi adflixerit, hæcque omnium primo ægrotare cœperint.

Ex hac adducta morbi historia siæ dubio adparet, quod morbus iste pro *phthisi pulmonali successive exorta* possit haberi, quam tandem, ob circulum sanguinis per scirrhus & abscessus in pulmonibus magis magisque retardatum, febris inflammatoria modo mitior, modo gravior, excepit, ut ita suffocatio morsque ipsa inducta fuerit. Ad huncce morbum causæ allatæ symbolum suum omnino conferre potuerunt, fundamentumque ejusdem jam in præterito anno, imo in duobus his præterlapsis poni omnino potuit. Accedit adhuc, quod subitanæ tempestatis calidæ & frigidæ mutationes in præteritis mensibus contingentes, attentionem mereantur, id quod in observatione præcedenti, occasione morbi lethiferi, anno præterito pecudes auferentis, conscripta, uberius demonstravi.

Indagata nunc indole & causâ quoad ortum & exitum hujus morbi, facile adparebit, illum nondum pro contagiosa lue posse haberi; bene tamen interim ageretur si Pecora ægrotantia melioris curationis causâ domi retinerentur, & convenientibus medicamentis iisdem prospiceretur.

Interim præservandi sine sequens medicamentum purgans commendavi: Rec. Resinæ jalappæ drachmam unam, solvatur in spiritus frumenti cochlearibus quatuor, addantur mellis cochlearia duo; mixta porrigantur mane ægrotanti pecori, superingendo aquam calidam cum aliquot furfurum triticeorum manipulis decoctam. Hoc remedium sub morbi quoque invasione, quam primum quædam se se manifestant symptomata, optimo cum successu adhiberi & sub convalescentia iterari poterit. Cum

etiam

etiam nonnemo certio^rem me fecerit, egoque ipse postmodum observaverim, quod vitriolum album non sine fructu in hoc morbi genere adhibitum fuerit, non abs re foret, si grana decem ad usque quindecim ejusdem supra allegatæ resinæ jalappæ adderentur. Poterit quoque drachma vitrioli albi in aqua calida solvi, additisque sex mellis cochlearibus solitarie exhiberi.

Vegetioribus & vividioribus vaccis præservationis gratia venam in collo secandam curavi, istoque, quo id factum erat, die, ac subsequenter, vitrum mediocre, ex quo cerevisia hauriri solet, quodque octavam mensuræ partem recipit, sequenti potione, probe antea agitata, repletum, infundere jussi: Rec. Aceti cerevisiæ acris mensuram unam, aceti vini acris mensuram dimidiam, lapidum cancrorum præparatorum uncias duas, nitri depurati unciam dimidiam, mellis Prussici vel alius purificati uncias tres, & misceantur. Postmodum ad præservationem solummodo vesperi vel etiam mane & vesperi cochlear unicum hujus pulveris ingeri poterit: Rec. Radicis enulæ, levistici, angelicæ, pimpinellæ albæ, ana unciam unam, herbar. marrubii albi, tussilaginis ana manip. IV. cardui benedicti, hyssopi, salviæ, centaurii minoris, florum bellidis ana manipulum unum, seminis fœnugræci uncias duas, fœniculi, nitri depurati, ana unciam unam, sulphuris caballini drachmas duas. Concisa & contusa M. F. pulvis.

Curationem ipsam quod attinet, præter superius dicta purgantia, sequentia præscripsi remediâ: Rec. Radicis angelicæ uncias duas, taraxaci unciam unam cum dimidia, herbar. marrubii albi, tussilaginis, florum bellidis, centaurii minoris, ana manip. ij. Mixta concisa & contusa infundantur mensuris quinque cerevisiæ, decoquantur leni igne in vase clauso per horæ spatium;

colaturæ addatur mellis depurati libræ quadrans; detur mane & vesperi calide quarta pars menturæ, superingerendo aquam calidam cum furfuribus & manipulo uno radicis graminis decoctam: vesperi etiam & ante meridiem mixtura supra allegata infundi, & potio modo descripta mane solummodo exhiberi posset; id quod præcipue in tali casu faciendum esse existimo, ubi æstus & sitis adsunt, vel pecora vehementer se se jectigant; immo, si morbus ab initio statim cum horrore invaderet, huncque æstus, anhelitus & jectigatio exciperent, sola mixtura saltem mane, pomeridie & vesperi in usum trahi, venaque simul secari posset.

Observatio III.

Jussu Regio in pagum Mansfeldt, circa confinia Ducatus Megapolitani, d. VI. Decembr. 1746. me contuli, ibique in luem pecudum grassantem inquirens sequentia observavi: Taurus 4. annorum præcedenti nocte mortuus aperiebatur; cujus quidem cornua, prope caput mediante serra resecta, interiorem substantiam spongiosam ac medullam sanam bonoque tinctam rubore monstrabant. Remoto cranio cerebrum & reliqua capitis nihil alieni ostendebant, lingua quoque sana erat. Detracta pelle caro apparebat fusco nigro colore perfusa, maxime circa lumbos. Aspera arteria tantum intus, pulmones vero univèrsi inflammati, insigniter inflati, passimque obsessi erant minoribus scirrhis ac hydatidibus, flavum serum fundentibus. Cor flaccidum continebat fluidum floridumque sanguinem, eratque simul cum mediastino passim inflammatum. Lien exiguus atque subdurus erat. Universum hepar induratum conspiciebatur; vesiculam felleam replebat liquor aquosus flavescens, cui innatabant particulæ pingues oleosæ. Primus ventriculus multo pabulo, eoque valde siccò,

siccò, refertus & exterius aliquantum inflammatus erat; alter ventriculus vacuus quidem, exterius tamen aliquantum rubebat; tertius repletus fuit sicco pabulo, extensus, leviterque inflammatus; in quarto ventriculo inveniebatur pituita flavescens, non tamen foetida. Totus intestinorum tractus passim levem offendebat inflammationem, & flatibus distentus erat. Renes cum reliquis partibus ab omni labe immunes erant.

Porro etiam viva & per unum modo diem morbida interficietur vacca, quæ mœsta stabat atque tranquilla, pendente capite & auribus; quæ, uti & cornua, frigeabant; oculi vero pallidi, turbidi, fluentes erant. Excoriata carnem ostendebat sanam; pulmones in externa superficie leviter inflammati, non adnati pleuræ, sed quibusdam hydatidibus & scirrhis in- & exterius obfessi erant. Flaccidum cor fundebat sanguinem floridum, simulque exterius aliquali inflammatione tactum erat. Primus ventriculus pabulo satis sicco valde distentus, alter viscida pituita plenus, tertius iterum pabulo sicco refertus, solido durior & nigro-fuscus apparebat; quartus ventriculus continebat pituitam flavam. Omnes autem hi ventriculi cum annexis intestinis in- & externe inflammati erant. Totum jecur durum, cystis fellea satis ampla, bile aquosa flavescente plena erat. Utero hæc vacca gerebat foetum fere septimestrem, ipsa uteri interna superficies undequaque erat inflammata. Pulmones foetus erant densiores & rubro fusci, nil vero præterea alieni alebant. Reliquæ partes omnes vaccæ bene se habebant.

Tertia tandem adhuc aperiebatur vacca, ante aliquot jam dies demortua, cujus pulmones valde inflammati, putridique conspiciantur; hepar induratum atque intense lividum; cystis fellea vero vacua erat. Primus ventriculus insigniter inflammatus, pabuloque confertus adparebat, quod idem etiam in ter-

tio ventriculo notabatur. Omnes ventriculi cum intestinis leviter inflammati erant, nullum tamen gravem foetorem spargebant.

Ex inspectione aliorum cadaverum hac lue sublatorum, & privatim jam jam perscrutatorum, idem partium status fuisse dicitur, quem modo exposuimus. In nonnullis quidem pulmones universi putridi erant, talesque pecudes etiam per XIV. dies morbo laborarunt; cum aliæ modo ad tertium vel quintum usque diem ægrotaverant. Repertum quoque fuit pabulum instar placentæ induratum, in plicis ventriculi tertii hærens, qui etiam durus nigrique coloris fuit.

In initio hujus luis pecudes adhuc in pascua missæ fuerunt. Prima inquilini cujusdam, quæ morbo hoc corripiebatur vacca, horrorem primo perpessa gravem, pandiculatione deinde distendebatur, & excrementa non sine magna molestia dejiciebat; surgebat, circumibat, decumbebat, alternatim. Postero die mucii albi copiam per alvum excernebat, & quinto die moriebatur. Hac prima mortua, reliquæ tres hujus inquilini vaccæ eodem modo hoc morbo invadebantur, harumque duæ moriebantur, & una tantum superstes manebat. Hinc morbus sensim per totum progressus fuit pagum.

Quotquot igitur hac lue infestabantur pecudes, omnes primo horrore aggrediebantur; quædam autem sub ipso pastu cum vehementi corporis concussione in terram concidebant; quædam surgentes valde distendebantur, per totum corpus horrore afficiebantur, & tunc stantes permanebant.

Omnes caput demittunt, pabulum averfantur, vel delibant adhuc interdum primo alterove die. Aures & cornua frigent; oculi lacrymas fundunt & colore obducuntur albo; quibusdam
etiam

etiam nares destillant; plurimis vacillant dentes; omnes vero tussi sicca, cum raucedine & sternutatione, vexantur. Primo die quædam frendent; os etiam modo frigidum est, modo calidum. Omnes primo die excrementa laboriose dimittunt. Succedit deinde diarrhœa, stercora tenuia & viridia expellens, quæ interdum male olent; atque ab omnibus longius post tergum projiciuntur. Ructus quoque a nonnullis impetuosius emittuntur; quædam sub diarrhœa frustra mucii flavescens, magnitudine dimidii pugni, exercebant; quædam sitiunt, quædam secus. Morbus durat plerumque per tres, quinque, imo quandoque quatuordecim dies, donec moriantur.

In villa nobilis cujusdam matronæ quinque vaccæ simul in hunc incidebant morbum, atque iisdem, quæ jam exposuimus, symptomatibus, horrore scilicet, & diarrhœa prægressis, tertio die moriebantur. Hoc factò morbus statim alias XXVI. vaccas invadebat eodem plane modo, quarum XXII. tertio die moriebantur; quatuor superstites octavo die incipiebant rursus solito more excrementa dejicere avideque bibere. Durante morbo parum potulenti pabulique assamebant, multum vero mucii flavescens e naribus exercebant, sub multa sternutatione; jam vero consueto more iterum utuntur pabulo. Sub ipso mortis agone pecudes hinc illinc jectigantur; quædam terram perfodiunt linguamque nigro-fuscâ ex ore protendunt. Varia remedia, confuse adhibita, certum alicujus ex iis effectum in dubio plane reliquerunt. Venæsectio quoque absque fructu administrata fuit.

Ex modo exposita igitur hac historia morbi, qui tam cito finitur, omnes unius stabuli pecudes invadit, multaque communia habet cum lue bovina huc usque in Holfatia grassante, itemque ex viscerum inflammatione, facile colligitur, hanc luem in

pago Mansfeld omnino esse contagiosam & optime dici *febrem acutam catarrhalem inflammatoriam*, quæ, uti videtur, ab infectis jam locis modo adhuc incognito in prædictum illum pagum translata fuit; quamquam etiam ex hepatis induratione, & pulmonum, scirrhis & hydatidibus obsitorum, constitutione suspicari liceat, dispositionem quandam suscipiendi tale contagium in pecore Mansfeldensi jam præsentem fuisse, inter cujus fortassis causas occasionales aquæ etiam penuria, uti voluit bubulcus, referenda erit, neque tamen habeo, cur omnia ea, quæ prioribus observationibus in classem causarum retuli, hic pariter non applicem. Ceterum non dubito, quin morbus remediis magis auscultaverit in iis, quorum viscera salva adhuc fuerunt, ideoque vix crediderim, medicationi aliqualem adhuc locum esse in iis, quæ viscera recondunt scirrho obfessa.

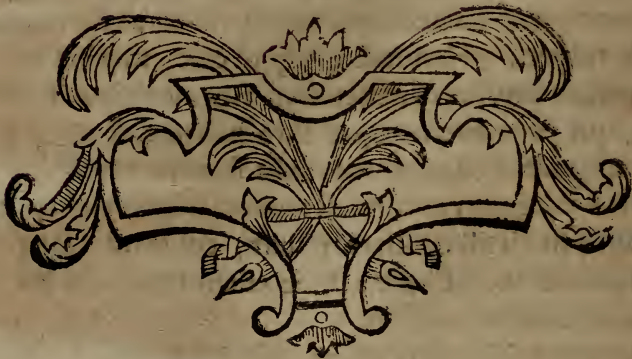
Curatio morbidi & præservatio sani pecoris ab hoc morbo, secundum meam circa hanc rem cognitionem, ut & experientiam tam propriam, quam aliorum hac in parte expertorum Medicorum, sincere nunc exponetur, salva tamen manente illustri Collegii sanitatis censura, & accuratiore hujus judicii dispositione. Sana adhuc pecora optime a morbo defenduntur, si mane & vesperi probe detergantur strigili; eorum stabula suffiantur baccis Juniperi, vel etiam Saccharo & Succino; postes stabulorum illinantur oleo C. C. foetido, & sparsim ponantur frustula asæ foetidæ & camphoræ, de qua etiam portio quædam collo alligari poterit pecori, bibendi causa e stabulis misso. Stabula sedulo a fimo repurgentur, & sicca mundaque servantur. Vena poterit secari jugularis, & sanguis emitti ad libras tres vel quatuor; quo facto, præbeaturn acetum vini quarta, vel acetum cerevisiæ acris dimidia pars mensuræ, cui addatur dimidia uncia concharum præparatarum, vel testarum ovorum, vel lapidum cancrorum, drachma una nitri, & unum cochlear mellis depurati, continuando hoc medi-

medicamentum per aliquot dies mane & vesperi. Porro præservandi causa utilis quoque erit sequens pulvis, de quo per septimanam aliquoties quantum cochlear capit, cum aqua tepida, in qua avena excorticata vel farina hordei cocta fuit, exhibeatur; Rec. Nitri puri libram dimidiam, tartari albi crudi unciam unam & sulphuris crudi tantundem, hæcque mixta in pulverem redigantur. Proficuum quoque fuerit omni octiduo vel decendio purgans aliquod exhibere, quod consistere potest ex Aloës uncia dimidia & duabus drachmis tartari albi in pulverem redactis & cum aqua prædicta exhibendis. Quod si hoc non satis evacuaverit, aloë ad sex drachmas, vel integram unciam poterit præberi. Conducere quoque solet frictio oris cum sale, aceto & baccis lauri contusis. Neque etiam setaceum sub collo aut fonticulus in dorso omni destituentur effectu.

Quam primum morbi saltem minimum adparet indicium, removendum est pecus morbosum a reliquo sano & huic ultimo statim præbendus pulvis supra dictus, vel potus commendatus mane & vesperi. Homines quoque circa morbosum versantes pecus nullum prorsus commercium tam cum sano pecore, quam cum iis, qui circa hoc occupati sunt, habeant, & idcirco extra pagum in singulari casa cum morbofis semper maneant. Morbidum pecus calore fovendum est: potus etiam calide porrigendus, qui ex aqua fluviatili constare potest, cui manipulus farinæ hordei, vel avenæ excorticatæ, addito etiam manipulo herbæ salviæ, incoctus sit, constare poterit.

Si itaque morbo ipso pecus affligitur, ante horrorem purgans adhibebitur: sin vero horror jam iterum cessaverit, tunc evacuandi scopo saponis Veneti uncia dimidia, in calida aqua soluta, cum cremoris tartari tantundem remixta, & si forsitan nimia alvum dejiciendi difficultas adfuerit, elapsis XII. horis quarta pars libræ olei lini, faucibus infusa, adhiberi poterit. Die

post factam evacuationem sanguis e collo mittitur ad tres vel quatuor libras, deinde per tres dies potus supra dictus mane, meridie & vesperi offertur. Venæsectio autem statim in principio fiat, necesse est, si utilis esse debeat. Sanguis in terram statim defodi debet, quod etiam de excrementis morborum pecoris observandum est. Dehinc mane, meridie & vesperi hujus pulveris cochlear unum cum aqua dicta tepida exhibeatur: Rec. Nitri depurati uncias octo, pulveris radices gentianæ rubræ & herbæ cardui benedicti ana uncias quatuor, camphoræ cum saccharo tritæ drachmam unam, mixta in pulveris formam redigantur. Os & labia tandem fricentur sale, nitro & aceto, mundaque serventur. Aures poterunt perforari subula, ipsisque induci fetaceum.

R V D E R A

terræ mutationum particularium
testes possibiles

pro diluvii universalis testibus non habenda, occasione in-
versionis Limæ & Collo in America meridionali.

Diatriben physicam

*Illustri Imperialis Leopoldino - Carolinæ Academiæ
Naturæ Curiosorum*

PRAESIDI,

VIRO Excellentissimo

D. ANDREAE ELIAE
BÜCHNERO,

S. R. I. Nobili,

Potentissimo Prussiæ Regi a Consiliis sanctioribus,
Medicinæ & Philosophiæ naturalis Professore
publico ordinario Hallensi, Acad. Scientiar. Reg.

Berolinensis Sodali

dedicavit

HENRICVS FRIDER. DELIVS,

Medicinæ Doctor,

ejusdemque iam in Erlangensi Academia Prof. Publ.

Ordin. & Imperial. Academ. Nat. Curios.

Collega.

Magnifico & Illustri
B V C H N E R O

Fautori maxime colendo

S. P. D.

Henricus Fridericus Delius.

Cujus dudum insignia in rempublicam litterariam & medicam, Naturæ præsertim Curioforum Societatem, merita tacita veneratus sum mente, TIBI, Vir Illustris, leviores pagellas devinctissimo animo publice dedicare audeo. Equidem ego gaudebo, si TIBI, acerrimi judicii Viri, hæc qualiacunque probari intelligam. Existimabam autem merito, novi ardoris proventus, qui causam atque initium a TE habebant, TIBI etiam consecranda esse, TIBI inquam, cui me illustri Academia Imperiali Naturæ Curioforum cognomine *Democedis secundi* adscribere, adscriptionem Diplomate solenni gratiosè transmissio corroborare placuit. Placeat autem TIBI, Vir Magnifice, ut pro eximio erga me favore, & collato isto celeberrimæ Societatis vinculo gratissimum animum TIBI profitear, & nunquam otiosum studium, in amplissimum naturæ campum, pro viribus meis, quas sentio quam sint exiguæ, excurrendi, spondeam. Deus TE servet, Vir Magnifice, ut ex voto valeas, donec erudito orbi, donec splendidissimæ familiæ, TIBI denique ipsi abunde satisfeceris. Dabam Wernigerodæ, Calend. August. MDCCXLVII.

§. I.

Non unus perpetuo fuit naturæ vultus in orbe. Terraqueus noster globus mutationes solennes subiit omnino, hinc uti jam eundem conspiciamus, non videre majores nostri, nec cer-
nent posteri. Tacemus temporum ex aureis in argentea, ænea, ferrea, plumbea mutationes, quas adfirmant. Tacemus mores mutatos. Tacemus mutationes, quas

*audax omnia perpeti
gens humana*

operose produxit, mutando montes in plana, sylvas in agros, in prata paludes, fluminum per novos canales conjunctiones, an-
trorum novas excavationes, metallifodinas, navigationes, aliaque monumenta aere perenniora.

§. II.

Tacemus rudis indigestæque olim molis, ex nihilo creatæ, in suas species digestionem, hujusque fiendi modum, in quo ad-
umbrando præter BVRNETVM & WHISTONVM magni viri desudarunt.

§. III.

Telluris autem jam jam creati factas mutationes præter fasti
maris littora mutata, promontoria, montes, insulas recens nascentes, iterum pereuntes, terræ præsertim strata indicant. Hæc
profundius considerata utique indigitant, motus vehementiores tantum ista strata diversimode variare potuisse, ita ut sæpissime leges naturales excedere videantur, cum specificè levioribus haud
raro incumbant graviora, e. g. arena humo. Multa porro tam in montibus quam in absconditis terræ sinibus reperiunda peregrina, v. g. animalium partes, vegetabilia, ligna, marina, pristina adhuc figura gaudentia, in terream autem indolem mutata, hæc aliunde huc delata esse confirmant.

Lubet ea, quæ in natali nostro solo, aut circa comitatus Wernigerodensis viciniam observavimus, tantarum mutationum terræ rudera, nondum, uti memini, alibi descripta, adducere. Sic e.g. lapides lynceis prope amœnissimum celsissimi Comitum hortum in agris, nec non prope prædium *Charlostentluft* reperiuntur. In monte *der Horstberg* dicto conchæ petræfactæ, pectinitæ, trochitæ, terebratulæ & turbinitæ obviæ sunt. Oolithi albicantes & rubri, martiali minera tincti, tot adsunt, ut integras ædes inde constructas videas. Prope *Darlingeroda am Ziegenberge* in lapide calcario inveniuntur concharum & mytilorum reliquiæ. Haud ita pridem in ferrifodina Ilsenburgensi pectinitæ nitidissimi, minera martis partim, partim spatho incluso gaudentes, reperti sunt. Oppidulum *Dardesten* duo milliaria a *Wernigeroda* distans, complures pectinitas, trochitas, cornua ammonis, interdum stellas marinas petræfactas, præbet, ita ut vix lapidem vel in plateis, vel ædibus conspicias, qui istis petræfactis careat. Reliqua, quæ latent, tempus & industria detegent.

§. IV.

Stupenda antra, speluncæ, abyssi, abscissæ rupes, immensa saxa sibi invicem imposita, quæ viribus humanis patrata esse, fidem omnino superant, peculiarium factorum terræ motuum testes sunt omnino.

Præter horrendæ molis petras, v.g. *die Hobneklippen*, *der Hexenalte*, *die Schnarcher*, *die Zeserklippen*, cet. in & circa Bruæterum nostrum conspicuas, de quibus conf. RITTERI *Epist. de itinere in Bruæterum ad celeb. BRÜCKMANNVM*, in confiniis nostris vidimus rupem altissimam abscissam prope Ilsenburgum. *Ilsestein* dictam, fere LX. orgyias emetientem. E regione hujus similis conspicitur petra, quas exigua tantum vallis dividit, & credere nos jubet, cohæsisse omnino istud jugum, & olim vi terræ motæ & concussæ, forsitan etiam vi fluctuum dirarum, disruptum esse, quippe quod etiam saxa prægrandia complura, in valle *dem Ilsethal* conspicua, demonstrant. *Spelunca* porro *Baumanniana*, milliare & quod excurrit a Wernigeroda distans, sex & pluribus, quas scrutatorum industria investigare potest, concamerationibus patulis divisa, tot concavis & convexis fornicationibus, quas humana opera factas esse, judicium tantum ecclipsin patiens adfirmat, tot cryp-

tis hiatibusque, tot figuratis stalactitibus celebris, terræ concussionis violentæ tellis est. Plures in hujus antri confiniis, *auf dem Rießelände*, vel a dejecta arce, quam in antiquioribus bellis raptores & prædatores inhabitarunt, *Raubelände*, conspiciuntur petrae abscissæ, quæ factam terræ montiumque rupturam indicant. Idem censendum videtur de tractu montis *die Tensels Mauer* prope *Blankoburgum*, qui vassissimis faxis, sibi invicem impositis, admirandam horrendamque faciem præbet. Dantur etiam *antra*, quæ vulgo *arces maledictæ*, *verwunschte Schlösser*, audiunt, quæque adhuc ab utriusque sexus principibus servisque eorum, jam sub canum, felium, syrenum larvis oberrantibus, thesaurosque ibi latentes custodientibus, habitari fabulæ aniles referunt. Nonnullæ cavernæ etiam vocantur *Zuerglöcher*, quia domicilia pygmæorum, subterranei regni incolarum, esse, vulgus credit.

§. V.

Cum globus noster, quem inhabitamus, constet e terra & aqua, sequitur, dictas mutationes motu extraordinario & valido fluidorum & solidorum actuatæ esse. Prorsus aliena, quæ in intimis terræ penetralibus, nec non in summis montium cacuminibus, imo in terræ crusta reperimus, non faciliori negotio explicanda videntur, quam si per inundationes huc devoluta esse adferimus. Fuisse aliquando universale diluvium, historica documenta Mosis & Ethnicorum, licet non in totum harmonica, probant. Probant autem quam maxime illa rudera, quæ jam nominavimus §. III. & vel ex hoc capite in curiosorum scriniis adservanda, licet colligere lapides, apud ignorantés, vel eos, qui tantum in pecuniis vel agris congerendis amœnitates quærunt, quique nihil utile judicant, nisi quod usui œconomico conveniat, aut cibum aut potum largiatur, inutile prorsus studium habeatur.

§. VI.

Solidarum telluris partium mutationis rudera §. IV. cavernæ, juga præcipitia, cet. ad eorum causam nos concludere jubet. Neque facilius ea videtur, quam assumere vehementiores terræ
con-

concussiones & motus, quibus montes disrupti, spelunçæ ortæ, paludes montium visceribus refertæ, & exsiccatae sunt. In fissuras porro & hiatus terræ aquæ absconditæ sunt, & cum aquis multa heterogenea illud novum spatium repleverunt.

§. VII.

Peregrina ista, in locis insolitis obvia, ignium etiam rudera, e. g. calcinationem, ostendunt. Hinc alii factam olim terræ combustionem credunt. Forsan ad modum cometæ.

§. VIII.

Hypotheses istæ omnes diluvium universale, terræ motum universalem, combustionem universalem statuminant. Neque in præsentia has universales telluris mutationes in dubium vocabo, sed veritatem diluvii Mosæici utilissime accepto, pensitans, quod naturæ curioso tot tantaque istius diluvii rudera obveniant. Neque terræ concussionem universalem vel combustionem prorsus negabo, id tantum adstruendum mihi sumo, concludens ab universali ad particulare, possibile esse rudera diluviorum, terræ motuum & incendiorum particularium, quorum vulgo causa in diluvio & terræ motu universali ponitur.

Egregium scriptum, quod sub titulo: *Rudera diluvii testes*, edidit, b. BÜTTNERVS, dignis dudum condecoratum est laudibus. Eo præsertim nititur b. Auctor, ut e locupletissimis istis testibus ad diluvium universale concludat. Secuti eum sunt plurimi, antecesserunt multi. Neque ullo modo hoc meo asserto istam veritatem infringo, sed aliquem tantum locum particularibus terræ motibus & diluviis, effectuum horum §. III. IV. causis, vendico, quemadmodum laudatus Auctor. l. c. p. 292. & 295. has ipsas particulares mutationes etiam assumit, sed simul earum insufficientiam ad omnes effectus explicandos statuit. Conf. etiam vener. LESSERI *Lithotheol.* §. 517. Sed præter dictos particulares motus superesse possunt rudera quædam, quæ neque universalem terræ mutationem, neque dictos §. VIII. particulares motus, sed speciosissimam quandam causam agnoscunt. E. C.

I. Possunt omnino occurrere effectus ventorum, nimborum, procellarum, quibus turres palatiaque dejecta, maxime arbores sylvæque diruta, in pelago naves continentem terram versus agitata ruinae undique dispersæ sunt.

II. Inundationes specialissimæ tempore belli, v.g. in regionibus Batavis sponte factæ esse possunt, quibus corpora peregrina humana, pisces, conchyliæ, ligna, in terram devolvi, & multo post ex eadem immutata effodi queunt.

III. Idem censendum omnino est, quando in locis, ubi clades olim factas vel cuniculos bellicos, pyrio pulvere in aërem raptos esse historia certo narrant, ossa fossilia inveniuntur.

IV. Antra opera humana confecta, veluti aquæ ductus, balnea subterranea, cryptas sepulchrales, meatus, quibus belli tempore se suaque abscondidere homines, metallorum, salium, lithanthracum fodinas, lapidicinas ab antiquissimis majoribus nostris fundatas, jam noviter detectas, pro terræ motus vel diluvii universalis effectu reputanda esse, rectum iudicium vetat. Neque cavernæ etiam, quarum §. IV. Schol. mentionem fecimus, quasque vulgus *Zuverblöcher* appellat, pro particularium terræ motuum testibus habendæ semper sunt, sed ut plurimum vestigia fossorum sunt, qui ibi lithanthraces, ardesiam tegularem, vel metallum aliquod, vel denique novas scaturigines pro ducendis aquis quæsiere, & quæ sunt reliqua.

V. Huc etiam referendi sunt subterranei meatus & canales communicantes, quos veluti nonnunquam ab una arce ad aliam, vel e monachorum claustro ad monialium cellas factos esse, rudera eorum, jam terræ hiatibus & fissuris similia, commonstrant.

VI. Loca cavernosa, e quibus olim calces, arena, lutum, sulphura effossa sunt, interdum solo iterum æquantur, iniectis lapidibus, humo congestitia, vel aliis quisquiliis, quæ tantum ad replendum illud spatium idoneæ judicantur. Probabile videtur, ligna, carbones, concharum ovorumque testas, postea immutatas, inde erui posse, quæ minime inundationem vel terræ motum pro causâ agnoscunt.

VII. Alia denique cavenda omnino est fallacia, qua certa quædam corpora petræfacta vel petris inclusa, tamquam diluvii rudera, considerare possemus. In *Italicis fodinis*, e quibus marmora effodiuntur, *ferramenta, ipsis lapidibus inclusa*, inventa sunt. Quis aliam huius phænomeni rationem dabit, quam quod ista ferramenta a pristinis mar-

morum fossoribus forte in illis cryptis relicta fuerint, quod tandem cavernæ novo marmore, mediantibus aquis subterraneis, quæ terrestres particulas ibi deosuerunt, repletæ, hæc ferramenta lapide circumfuso donaverint. Conf. P. *Diego* de REVILLAS, *Tractat. de petrificatione*, quem lingua germanica donatum exponit *das Hamburgische Magazin MDCCLXVII, Part. I, pag. XXIV.*

§. IX.

Diluvii universalis telluris testes præcipue corpora mutata sunt, quorum originalia longe ab isto solo, ubi reperiuntur, quaerenda sunt. Sic si Crocodili sceleton lapideum in splendido olim adparatu SPENERIANO *) & LINCKIANO **) adservatum, pro particularis diluvii ruderibus reputare vellemus, in iudicii ecclipsin certo incideremus. Si porro in cacuminibus montium, explosa diu fabula *de natura lusu*, deque *aura omnium naturæ regnorum seminali undique dispersa*, petræfacta corpora, præcipue marina, invenimus, tum particularem inundationem neutiquam sufficere quilibet videt, cum aqua horizontale planum adamans, hoc ipso facto, ad minimum, maximam telluris partem tegerit. Fuit ergo hisce testibus tempus ubi

*piscium summa genus hæsit ulmo
nota quæ sedes fuerit columbis
& superiecto pavidæ natarunt
aquore dama.* HORATIVS.

Ergo a facta particulari inundatione, præter specialissimas causas §. VIII. adductas, ea petræfacta derivari utique possunt, quorum originalia olim circa eundem locum, ubi eruuntur, vel haud procul ab eodem inventa sunt, aut adhuc inveniuntur. Sic pisciculorum, cancrorum, vegetabilium, mytutorum, cochlearum terrestrium rudera petræfacta, si neque in montibus præaltis, neque in intimis terræ visceribus reperiuntur, diluviorum particularium possibiles testes sunt.

*) BÜTTNERVS l. c. p. 240. **) LESSER *Lithotheolog. §. 357.*

§. X.

Modus etenim petræfactionis corporum antea molliorum & tantum solidorum in eo præfertim consistit, ut I. corpus corruptionis speciem, juvante aqua & aëre, experiatur. II. Particulæ specificæ graviores se se invicem contingant & cohæreant, quæ III. exhalata aqua in corpus durum, quod lapidem appellamus, abeant, & IV. nulla accedente vi externa, corporis figura permaneat. Jam quis dubitabit, petræfactiones hac ratione etiam nostris temporibus esse possibiles?

Utique hinc etiam possibile videtur, ligna quædam, imo & sylvas vi ventorum dirutas, sub certo situ, accedente aqua specifica, hodie petræfieri. Idem in *spelunca Baumanniana* quotidie, si ossa spectas, accidit. Nihil addo de incrustationibus lapideis toto die in *Fürsten-Brunnen bey Jena*, in *Striedel-Brunnen am Kohnstein prope Nordhausen*, in peculiari fonte *Scheningensi*, & tophis, in compluribus *thermis & fontibus salutaribus* adhuc observabilibus.

§. XI.

Plures autem inundationes, seposito diluvio universali, factas fuisse, res ipsa loquitur. Strata enim terræ non semper per leges specificæ gravitatis ordinata inveniuntur, sed leviori sæpius gravius incumbit, §. III. Sunt ergo sedimenta ex variis inundationibus relicta.

§. XII.

Sed cum terræ scrutatori non raro obveniat, quod hæc ipsa terræ lapidumque strata diversimode variata, diffracta & disrupta appareant, *) sine novæ inundationis vestigiis, merito ad novam & adventitiam concludit causam, quæ non probabilior est, quam assumere varias ipsius terræ concussiones §. IV. Hinc ejus solidarum partium mutationes. Montes disrupti, promontoria, hiatus & fissuræ terræ, cavernæ ope humana non actuatæ, terram

vehementius, dum hæc effecta sunt, commotam esse, demonstrant. Universalem terræ commotionem semel, vel plus vice simplici factam esse, magni Viri dicunt. hujusque veritatem e relictis ubique ruinis, cum monumenta historica deficiant, optime deduci posse, adfirmant. Conf. celeb. KRÜGERI *Geschichte der Erden in den allerältesten Zeiten*. Sed in locis, quæ terræ tremores etiam temporibus nostris experta sunt, eorum rudera etiam nunc præstant. Ergo sepositis universalibus terræ motibus, etiam a particularibus nonnullis effectus §. IV. deduci possunt. Ulterius adhuc progrediendum videtur & affirmandum, petræfacta, calcinata, aliaque phænomena, vulgo universali diluvio adscripta, e compluribus terræ motibus, ab ignium subterraneorum vi pendentibus, derivanda esse, veluti hoc ipsum locupletissimis testimoniis demonstratum dedit *Ant. Lazzaro MORO, de crostacei, e degli altri marini corpi che si trovano su monti*, cujus libri summam peculiari scripto exposuit D. Balth. EHRHART. Memmingæ, MDCCXLV.

*) I. Non equidem conceptibile videtur, quomodo ope folius inundationis *Schisti* proventus explicari possit, in quo sæpissime strata mox duriora lapidea, mox terrea molliora, alternis interdum vicibus observantur.

II. In alumine scissili albo fibris rigidis, prope Wernigerodam sæpius oberrat terra argillacea carulea mollis, quæ stratorum variatio nihil aliud quam factam eorum validam concussionem, indicat.

III. *Trochitas*, pro particulis stellæ marinæ petræfactæ habitas, sæpius in ipsis *petrinitarum alveolis*, sive in earundem superficie convexa, invenimus. Ergo altera pars omnino mollis adhuc fuit, quando altera eandem contingere, seseque impastare potuit. Hinc videtur, strata etiam, jam petræfactis gaudentia, immutata esse.

§. XIII.

Observatum est, quod, tempore terræ motus, oriatur demum iste a calore & igne subterraneo, licet non centrali, vel ab
aëre

aëre subterraneo vel aquis subito expansis, pars terræ superficialis in montem elevata, altera aut in vallem, cryptam, aut paludes mutata sit. Spatium ergo durante motu oritur; quid jam facilius videtur, quam quod in locum vacui, non metaphysici, succedat aqua subterranea, aliaque corpora congerantur, secundum directionem vis fortioris. Hac ratione diluvium particulare cum terræ motu particulari jungi potest, quemadmodum in Italia frequens terræ motus cum ignium eructatione sæpissime jungitur. Probabile itidem est, tempore diluvii Mosaici, disrupta terræ crusta, inundationem & terræ motum simul existuisse *). Petræfacta porro in crusta terræ tantum invenirentur, si omnem causam in diluvio ponimus. Quæ autem in intimis terræ visceribus reperiuntur, unde alias cecidere in profundum, quam per validiorem terræ concussionem.

*) Hinc Islandiam insulam aliasque vocat *Nordische Bruchstücke der Welt, nordische Welttrümmer* b. ANDERSON, Reipubl. Hamb. Consul. & A. N. C. Sodal. in der *Nachricht von Island*, MD CXLVI. pag. 3. § 7. Immo & diluvium cum terræ motu conjunctum fuisse idem affirmat p. 6. Peculiares autem montium motus, montes in paludes, paludes in montes mutatos notat Vir post fata celeberr. p. 11.

§. XIV.

Peculiaris superest ratio, quando peregrina quædam in locis insolitis reperta sunt. Dantur scilicet aquæ, horrendo & admirando vertiginoso motu gaudentes. Possibile ergo est, quod isti vortices corpora quædam in hoc loco deglutita, per canales subterraneos nobis incognitos ad alia loca ferre & eructare queant. Historiam omnem fere fidem superantem e diversis relationibus comprobavit & adduxit BÜLTNERVS *Rud. diluv. test.* p. 294. „An. MCCCCLXII. inventa enim est prope Helvetiæ „Bernam, navis cum anchoris aliisque armamentis navalibus, „nec minus ossibus, quadraginta hominum reliquiis, quippe

„ quæ omnia forte horrenda vortice absorpta, in terrarum cava,
 „ incognita nobis, protrusa, & tandem petræfacta sunt.

§. XV.

Jam solennium terræ mutationum veritatem adstruere operæ pretium ducimus. Atque primum inundationum terræque motuum testes, sunt *freta maris*. Sic *Hispaniam* cum *Africa* cohæsisse, per exiguum fretum Gibraltar, quod jam easdem discernit, probabile videtur. Immo ejusdem propiorem nexum cum ipsa *America* crediderunt olim. SOLONI enim Aegyptii sacerdotes, referente PLATONE in *Timæo*, narrarunt, fuisse olim prope fretum Gibraltar insulam nomine *Atlantis*, magnitudine ipsam *Asiam* & *Africam* longe superantem, quæ olim validissimo terræ motu & diluvio uno nychthemero inundata fuerit. *Ceylon* *Asiæ* insulam cum terra firma *Coromandel*, immo *Sumatram* cum *Malacca* & *Java*, *Malaccam* cum *Borneo* continuum olim effecisse, ipsis navigatoribus, qui extremos cucurrere ad *Indos*, verosimillimum videtur. *Siciliam* insulam fortiori maris motu ab *Italia* avulsam esse, OVIDIVS absque fabulæ suspicione refert:

— — — *Zancle quoque juncta fuisse*
Dicitur Italia, donec confinia portus
Abstulit, & media tellurem repulit unda.

Novæ inundationis paulo post mentionem facit; *Metamorph.*
 I. XV.

Si quaris Helicen & Burin Achaidas urbes,
Invenies sub aquis. Et adhuc ostendere nauta
Inclinata solent cum mœnibus oppida mersis.

Eodem fato *Venetam*, celebrem *Pomerania* olim urbem, deletam esse dicunt. *Angliam* cum *Gallia* etiam junctam fuisse, ex eo videtur adfirmandum, quia littus *Doverianum* & marinæ rupes
 prope

prope *Caletum & Bononiam Gallia* ejusdem substantiæ cretaceæ & siliceæ reperiuntur. Distantia porro minima regionum istarum vix XXIV. milliaria anglica æquat, & præter ea fretum *Caletanum*, sive *Doverianum*, vadofum est, neque eximia altitudine, ut mare adjacens, gaudet, quoniam forsan disrupta rudera maris fundum aliquantum olim replevere.

§. XVI.

Præter *Ogygium & Deucaledonium particulare diluuium*, ut ut a multis pro eodem cum *Atsaico* habitum, recens & terris nostris propius accedens inundatio partis *Germania septentrionalis*, præcipue *Frisia orientalis*, nominanda est. Summe probabile videtur, in nonnullis locis posteris investiganda jacere ossa fossilia hominum atque animalium miserime aqua suffocatorum, inveniri conchas, cochleasque marinas, pisces, ligna humo abscondita, quæ cuncta forsan in posterum in *schistum lapidemue* mutata, icones partium heterogenearum, huc devolutarum, olim monstrabunt. Sed *HÄPPELII Chronicorū diluuiorum* in enumerandis pluribus inundationibus mihi otium faciet. Taceo rudera, in locis maritimis seu fluviis cardinalibus adjacentibus, e specialissimis inundationibus etiam nostro tempore possibilia. Videmus enim

— — — quod quondam fuerat solidissima tellus,
 Esse fretum — — factas ex aquore terras,
 Et procul a pelago conche jacuere marina. OVIDIVS.

§. XVII.

Sed in mentem redeunt eximia saxa in summis montibus, interdum sibi invicem imposita, §. IV. conspicua. Videntur hæc ipsa saxa, diffracti & conculli montis particulæ esse, quæ tandem abluta, per complures *pluvias & cataractas*, terra, in conspe-

ctum

ctum venere, aut procul a natali loco vi fluctuum devoluta sunt. Præsertim juga saxosa, muros vel columnas referentes, sceleta quasi montium dicenda sunt; Conf. LANGHANSII Programma, *von dem Adersbassischen Steingebürge. Bresl. MDCCXXXIX.*

§. XVIII.

Terræ motus particulares Italia hucusque sæpius experiri cogitur. Testes sunt montes ignivomi, *Vesuvius* & *Aetna*, præter minores ignium eructationes. Quot quantaque rudera horum motuum præstant! Arridet relatio novissima e regno *Neapolitano* per novellas aliquoties confirmata, de inventa prope palatium regium *Portici*, urbe HERACLEA, olim cineribus *Vesuvii* tecta, & terræ motu concussa, in qua adhuc theatra marmorea, statuas æneas, domicilia, inque iis homines, edulia, vina, instrumenta, quibus ad immolationes usi fuerunt ethnici, imagines & sexcenta alia in conspectum venerint. Sed plura admiranda hujus inventionis documenta tempus dabit, & antiquitatis & naturæ scrutatorum diligentiam exercebit.

§. XIX.

Neque in aliis regionibus desunt exempla particularium terræ concussionum, quæ tanta rudera reliquerunt. Notum est *Clavennæ* oppidum *Plursium* a terræ motu MDCXIX. submersum & in paludem mutatum. Anno MDCXC. *Thuringia*, *Bavaria*, *Alsatia*, *Suevia* vehementes terræ motus expertæ sunt. Sequenti anno MDCXCI. mense Febr. *Carniola* impetus duros sustinuit. Paulo post *Carlostadium*, *Labacum* & *Francofurtum ad Manum* motu subterraneo contremuere. Taceo a calore subterraneo, in metalli- & istis fodinis, e quibus eruuntur lithanthracæ, facta incendia, e.g. in terris *Lippiensibus*, & *Wettinensibus*, *Zwickaviensibus*, & inde pendentes terræ vibrationes. In Angliæ urbe *Eboraco* novissimis temporibus anno MDCCXXXIX. d.

XVII. Jan. terræ motus graviores observati sunt. *Bristolio* mense Augusto MDCCXLVII. nuntiabatur, quod in diversis locis Angliæ occidentalis nonnullæ terræ concussiones factæ sint. Hoc ipso anno lithanthracum fodinæ prope *Whitehaven* in *Cumberlandia* incendium passæ sunt subterraneum, cum terræ tremore & perpetua bituminum, lignorum, lapidum eructatione conjunctum. Complures terræ motus, diligenter adnotati, legi merentur in celeb. Dn. D. MATERNI de CILANO Dissert. *de terra concussionibus in Anglia observatis. Altona, MDCCXLI.* nec non in supra laudati MORO libro, in quo complurium novarum terræ formarum, novarum insularum montiumque proventus, earundem etiam e contrario, immo & regionum & tractuum a terra marique deglutitionis mentionem facit, hosque præcipue *ignium subterraneorum* effectus nominat,

§. XX.

Sed rudera, quæ jam nostris oculis cernimus, non ex novissimis terræ motibus & inundationibus derivanda esse, quilibet videt. Neque iis contradicere lubet, qui primum ruderum istorum principium in diluvio universalis, facto simul terræ motu, ponunt, & eorundem novas mutationes particularibus terræ motibus & inundationibus adscribunt. Scissuræ & hiatus terræ oriuntur quidem, simulac terra tantopere concutitur, orta vero inde vacua sensim iterum interdum implentur, nova materia congeritur, in qua rudera postea petræfacta delitescunt. Secula elapsa esse possunt, in quibus terra adeo mutata est, ut istarum mutationum rudera post tantum temporis intervallum demum detegantur, cum ipsarum mutationum scripta documenta, aut ipsi homines, qui talia edere potuerunt, simul periire, aut si quæ adsunt, silentii peplo in archivis aliisque antiquitatum scriniis involuta sunt, ut ad nostram notitiam hucusque non pervenerint.

§. XXI.

Novissimum autem & solenne exemplum factæ terræ mutationis per inundationem & terræ motum particularem præbent urbes LIMA & COLLAO in regno America meridionalis Peruviano sitæ. Hæc enim in novellis legimus:

Madridi d. XXVII. Jun.

„ Post terræ motum, qui metropoli Peruvianæ *Lima* anno
 „ MDCLXXXVII. haud exiguum danum attulit, domicilia olim
 „ altius exstructa, jam ex uno tantum tabulato conficiebantur.
 „ Decem pedes alta erat infima contignatio, parietes e luto, stramine
 „ vel fœno mixto, constabant. Superior ædium pars leviores
 „ trabes monstrabat, viminibus vel arundine intertextas. Nulla
 „ domus tecto gaudebat, neque hoc necessarium videbatur,
 „ quia regio ista pluviarum omnino expers est. Stragulis junceis
 „ tantummodo domicilia superne claudebant, quæ cineribus conspersa
 „ nebulæ & roris injuriâs averterent. Hic ædes construendi
 „ modus in compluribus terræ motibus, quibus *Lima* ab
 „ anno MDCLXXXVII. obnoxia fuerat, haud exiguum usum præstitit.
 „ Die XXVIII. Octobris anni MDCCXLVI. circa horam XI. vespertinam
 „ incolarum aures mugitus & fragores subterranei implebant,
 „ quippe qui in terris Peruvianis communissime terræ motuum prænuntii
 „ existunt, & incolis, ut se sueque quantocytus in rus recipiant,
 „ consilio sunt. Excipiebant hos tremores tantæ & complures
 „ validissimæ terræ concussiones, ut *Lima* urbs, quæ triangulum
 „ referebat, cujus minimum latus mille pedes æquabat, quinque
 „ horæ minutarum spatio, exceptis viginti domiciliis ruinis plane
 „ sepeliretur. Septuaginta & quatuor templâ, Palatia regis vicarii,
 „ Audientia regia, Tribunalium ædes, Xenodochia, nec non istæ domus,
 „ quæ paulo elatius exstructa erant, firmoque nitebantur talo,
 „ corruebant. *Collao*, urbs munita, duo milliaria a *Lima*
 „ distans, quæ, quia mari adjacebat

metropoli Peruvianæ egregium portum subministrabat, similia & tristiora fata experiebatur. Eodem tempore, quo ingruerat terræ concussio, mare per haud exiguum spatium consueta litora linquebat, refluebat autem post horulæ spatium, tantoque redibat impetu, ut *Collao* uvidis undis plane tegeretur. Omnes hujus urbis cives, quinque mille numero, aquis submersi jacebant, quod fatum etiam nonnullos *Lima* incolas, quos securos marini fluctus accelerato maris refluxu obruebant, manebat. Tredecim naves, quas antea portus tenebat, bulliens mare devorabat, quatuor autem vis fera ventorum ad unius milliariis spatium in campum projecit. Atrocissimi maris motus, priusquam pristina repetebat littora, tanta factæ inundationis rudera post se relinquebat, ut præ saxis, arenis, & lignis vix vestigia infelicissimæ urbis *Collao* cognoscenda fuerint. Huc usque MDXXXII. corpora humana e ruinis urbis *Lima* protracta sunt. Jam omnem movent lapidem, ut divites thesauros, quos *Lima* olim custodiebat, jam autem terræ hiatus tenent, recuperare queant.

§. XXII.

Horridos effectus, ex orbe novo ad nos delata historia narrat. Jam cum ipsa relatio doceat, ruinas urbis *Collao* jam jam saxis, glareisque, lignisque obrutas esse, porro in singulari hac historia terræ concussio & diluvium simul extiterint, hinc effectus sperandi sunt §. III. & IV. nominati, ex causis, §. VI. X. & XIII. adductis, derivandi; sequitur utique, *particulares terra motus & diluvia rudera præbere posse, quæ forsitan pro diluvii vel terra motus universalis testibus haberi queant.*

Hispani cum olim Peruvianum regnum sibi subiectum redderent, inter alia legum, chronologiæ & historiæ vestigia, apud incolas inventa etiam, licet obscurissimas, facti olim diluvii universalis narrationes audivere. Hinc mutationes, ab hisce particularibus motibus inductæ, omnino posteris a rudibus diluvii universalis discernendæ sunt.

§. XXIII.

Possibile autem videtur ab istis motibus novas fissuras cavernasque subterraneas ortas esse. Observanda esse videntur plura harum mutationum rudera, veluti rupes præcipue in confiniis jugi *Andes* *) disruptas, altaque saxa in valles, *Sierras* *) nuncupatas, dejecta, vastosque terræ hiatus, novosque ductus, quos aquæ

aquæ horrido fonu perstreperunt. Possibile videtur, auri argenteque fodinas vicinas non minus concussas esse, forsân olim metallicolæ in intimis terræ visceribus reliquias piscium petræfactas invenient, & has quidem auro argenteove divites, quemadmodum nos piscium nitidissimas imagines cupro vel pyrite abundantes e schisto Mansfeldensi effodimus. Forsân herbæ in isto solo nascentes, radices sarsaparillæ, ligna corticesque chinæ, in substantiam lapideam abibunt. Forsân fructus Cacao lapidei olim legentur. Forsân in intima terræ proflus balsamûs Peruvianus, in massam abibit succino vel asphalto æmulam, & a sanguine Draconis, quem ista etiam terra fert, discernendam. Hæc forsân e submerlis urbium emporiis eruentur. Conchas porro marinas, cochleas, testudines, corallia petræfacta in posterum ibidem inveniri verosimillimum videtur, cum ista & conchylia eluvie in terram, factosque, e telluris tremore, hiatus deducta sint.

Ex aliis alias reparat natura figuras.

Nec perit in tanto quicquam, mihi credite, mundo,

Sed variat faciemque novat, nascique vocatur

Incipere esse aliud quam quod fuit ante: morique,

Desinere illud idem, quum sint huc forsitan illa,

Hæc translata illuc. OVIDIUS.

*) HÜBNER. Geogr. P. II. pag. 762. **) *ibid.*

§. XXIV.

Sed desino specialissima ista, possibilium particularium terræ mutationum rudera enumerare, ne, de futuris & occultis judicaturus, probabilitatis gradus transilire, & contradictionem inuolventia scripsisse videar. Similis autem mihi videor Astronomis, qui telluris nostræ planetam intuentes, Astronomiam comparativam instituunt, phænomenaque in terra nostra observabilia certo modo ad reliquos Systematis nostri mundani planetas adplicant. Statum etiam & phænomena terræ nostræ describunt, quomodo possibili observatori in Jove, vel Saturno, vel Venere videantur. Adfirmari autem & e casibus similibus facile concludi videtur, post multorum annorum decursum curiosos naturæ Peruvianos vel Hispanos in confiniis *Lima & Collao* rudera invenire posse diluvii hujus particularis & terræ motus testes: sed cum præsertim petræfacti corpora uno die nequeant;

maneat nostros ea cura nepotes,

VIRGILIUS.

MERCVR II
SOPHICI DELARVATI

ex

PHILALETHAE

Introitu aperto

ad oclufum Regis Palatium
in confpectum Chymiatrorum prodientis,

sive

COMMENTARII

decem prima obfcuriffima illius Auctoris
capita

de Mercurii fophici præparatione,
perfpicue per ignem dilucidantis

Liber II.

A V C T O R E

J. H. C. H. S. M. D.

Opusculi Protophyfici
LIBER II.
 PRAEFATIO.

Posteaquam ingeniosissimus PHILALETHA primis duobus Introitus aperti Capitibus de principiorum Mercurii sopherici natura & numero discursum præmiserat, mox ad singula capita, tertium & quartum, elucidanda descendit, & quidem sub illa ut vetustissima, sic elegantissima *Chalybis & Magnetis* parabola. Nam quemadmodum Natura apud *Aegidium de VADIS, Cap. 6.* ait, artis filium alloquens: *Scias fili, quod attractio ferri a Magnete propalat atque manifestat sapientibus majorem partem secretorum meorum;* ita tam antiquiores, quam recentiores Philosophi chalybis & magnetis stupendo magnetismo usi sunt ad detegendam seu potius obvelandam Mercurii sui scientiam. Ubi saltem hoc clare dilucescit, sicuti ad exercendum magnetismi actum nil præter lapidem magnetem & ferrum occurrit: sic in compositione sapientum mercurii nil præter agens & patiens, masculum & foemellam, mercurium & sulphur, sive, ut sine furo dicam, nil præter aquam & terram, rerum omnium primordia & principia, est obvium, ut, licet PHILALETHA prius tria quodammodo principia intentionalia posuerit, hic & imposterum ubique duntaxat realia statuat. Eleganter itaque ex antiquis Author *Conjugii Solis & Luna Lib. I.* Est res, inquit, illa consequens succum suum, sicut magnes ferrum, quoniam sicuti propinquitas est magnetis cum ferro, sic consimilis est aqua cum terra; quod & confirmat in *Turba BELVS* Philosophus, asserens, majorem propinquitatem esse inter æs & aquam, quam inter magnetem & fer-

rum,

rum, jubetque posteros coquere argentum vivum, quod est vis masculi cum corpore, donec liquefiat, ut aqua fluxibilis. Ex mediæ ætatis Philosophis merito in scenam produco expertissimum FR. BASILIVM VALENTINVM, qui Clave quinta ait: *Quemadmodum ferrum suum habet magnetem, qui id mirifico & invivibili amore allicit; ita & nostrum aurum quoque magnetem habet, qui magnes est prima materia magni lapidis.* Miretur nunc, qui volet, ferreos PLATONIS annulos a vero lapide indomiti Herculis suspensos: Stupere magis liceat, dari lapidem, qui auream illam HOMERÏ *catenam* suspendat. Ex recentioribus nemo magis hac parabola lusit, quam SENDIVOGIVS, eosque sane delusit, qui per Chalybem re vera Martem, seu ferrum, per magnetem antimonii magnesiæ, sicque ex utroque reguli stellati compositionem sensu litterali sibi imaginantur. Secutus hunc est proxime PHILALETHA noster, qui non aptiorem de subjectis philosophicis argute differendi materiam, quam hanc inveniens, ea exseruit ingenii acumina, quæ merito mireris. Et si enim materiæ primæ seu secundæ philosophicæ denominationes ac descriptiones sint innumeræ, a rebus mundi fere omnibus, vel propter similitudinem causarum, vel æqualitatem accidentium, vel identitatem proprietatum, vel qualemcunque effectuum & actionum conformitatem desumptæ, nil tamen ita explicat occultum aquæ & terræ philosophicæ attractum, connubium & conjunctionem tandem invisibilem, quam ferri lapidisque Herculei magnetismus, utpote quæ similis naturæ ac radicis sunt, ac pororum effluviisque textura præ omnibus aliis mundi subjectis ita intime conveniunt, ut potius effectum stupeas, quam causam explices. Nunquid enim necesse est, quod magnus sit amor, & incredibilis attractio inter res duas realiter diversas ac qualitibus primis ac secundis pugnantes, quæ in unum tamen homogeneum inseparabile æterno nexu coalescunt. An poterat ergo aptiori parabola,

quam

quam magnetis & chalybis, quorum actio notissima est, sympathia ista sophica occultissima indicari? meo equidem iudicio non poterat. Quare nunc methodo mea in libro priori ulitata PHILALETHAE textum prosequar & obscurissimos ejus conceptus, haftenus vix a quopiam intellectos, a nemine saltem detectos, in gratiam Protophysicæ studiosorum aperiam. Faveat cœlum conatibus.

CAPVT I.

De Chalybe Sophorum.

Chalybs & magnes corpora sunt solida & sicca. Horum itaque analogiis dum scriptor noster utitur, res siccas quoque & aridas ita subtiliter atque versute in scenam videtur ducere, easque tam exacte docet suas ludere personas, ut incautior non allegoricam Mercurii sophici personationem in theatro dari, sed apertissimam martis magnesiæque saturninæ ex iisque prognati reguli historiam ad oculum præsentari crederet. Ita callide & occulte se insinuant omnia, ut mox videbimus. Opto itaque cui-cunque hæc legenti & spiritum discretionis & sal sapientiæ, ut illo Sophorum magnetem, spiritum revera subtilissimum, hoc Chalybem, sal certe mirabile, agnoscat. PHILALETHA sic incipit:

Sapientes Magi multa de Chalybe suo posteris tradiderunt, neque leve momentum ei attribuerunt. Quare inter Alchymistarum vulgus non leve est certamen, quidnam Chalybis nomine sit intelligendum. Hujus variam interpretationem varii dederunt. Candide de hoc author novi luminis, at obscure scripsit. Ego ut

ut nil artis inquisitoribus ex invidia celarem, sincere describam.

Ex jam allatis in Præfatione sufficienter hæc Sapientum de Chalybe traditio innotescit. Qui sint circa hanc Alchymistarum errores, ex totius hujus libelli contextu patebit. Arguit vero etiam COSMOPOLITAM obscuritatis, sinceriores promittens descriptionem, de qua tamen merito dubites. SENDIVOGI certe stylus longe planior clariorque est, PHILALETHAE acutior, ingeniosior, intricatior, ita ut subtilissimis gryphis involuta ejus descriptio a nemine facile, nisi qui materias aliunde præcognoverit, possit intelligi. Non enim illarum naturam & specificam quidditatem explicat, sed nitidis tantum ornat elogiis, & nonnulla phænomena, in earum ortu animadvertenda, sapientiæ studiosis, vel potius ipsis Adeptis insinuat, ut eum ab omni invidia absolvere vix possimus. Ipse textus dabat veritatem.

Chalybs noster est operis nostri vera clavis, sine qua ignis lampadis nulla arte potest accendi.

Ubi nunc jactata illa est sinceritas? Generalia illa sunt. Et vel artis tyrones noverunt, spiritum, sive aquam mercurialem, de qua hoc Capite differit, requisitum primum esse, sine quo in opere nihil efficiatur. Excussis ex chalybe scintillis ignem lampadis accendi, etiam vetulis notum est; sed quomodo hoc in Philosophia locum habeat, solius Oedipi est explicare. Qui lampadis philosophicæ ignem novit, ejusque regimen, magni secreti est Dominus, cujus cognitione facile præstantur omnia, & hic ille ignis est, de quo sequens narratur historiola. Cum aliquando Philosophorum turba convenisset, & de magno opere ex consuetudine disceptarent, & quid de eo quisque cognovisset, edicerent,

post varias agiratas quæstiones totius conventus interrogatus natu minimus, quid de eo novisset mysterio, respondit, se ejus ignem & regimen intelligere; quo audito affurrexerunt omnes, eique primarium confessus locum concesserunt, tanquam totius secreti Domino. Tantum refert novisse ignem lampadis sophicæ, cujus itaque hic est sensus. Quemadmodum oleum aut pinguedo in lampade est ignis pabulum, sine quo nulla arte accendi potest lampas: ita humidum mercuriale, quod chalybem vocat, substantia oleosa est, seu aqua sulphurea (quod alias dicitur *spirituale sulphuris semen*), a qua Philosophorum ignis, non quidem ille exterior, sed interior, accenditur, id est, qua mediante, ceu operis chalybe alterius subjecti philosophici insiti igniculi fuscitantur, exaltantur & augentur, ut tandem in actum ignis quasi infernalis deducantur, & vel ipsum auri ignem, qui denso sub cortice hebescit, excitet & in apertum producat, siquidem ut PHILALETHA dicit:

Est auri minera, spiritus præ cunctis valde purus, est ignis infernalis secretus, in suo genere summe volatilis, mundi miraculum, virtutum superiorum & in inferioribus systema.

Elegantia hæc sunt attributa chalybis sophici, scrutinio digna.

Dicitur 1. *Auri minera*, intellige proxima philosophici, remota autem vulgaris. Illud nempe ex hoc chalybe oritur, & quia verus est Philosophorum magnes & genuina magnesia, ab hoc attrahitur, imo penitus in ejus naturam convertitur.

Revocato eodem redit Magnesia, sive terra magnetica, novo spiritui seu chalybi attrahendo apta, idque vicibus, quoties velis, repetitis, & non dubito, quin innumeris; habet enim se instar spon-

spongix, quæ, quoties lubet, suscipere & exprimere potest aquam. Et hæc ex propria scribo experientia, quia magnetem non semel converti in chalybem, & ex chalybe postliminio magnetem reduxi.

Dicitur 2. *Spiritus præ cunctis valde purus*, scilicet in sua natura & primo ortu, quia tamen in sua puritate, nuditate ac simplicitate diu nescit subsistere, sulphur quoddam arripit, sub quo in formam transit coagulata, per quam tamen operi penitus redditur ineptus, nisi rursus per artem ab eo liberetur, sicque pristinx suæ puritati restituatur, ut sulphuri longe perfectiori suscipiendo fiat habilis. Eleganti hoc parabola PHILALETHA *Cap. XI.* sic describit: *In Saturni prole* hoc est spiritus ille originalis de quo nunc sermo) *sulphur nullum actuale, at solum potentiale inveniunt* (quia totus est purus & virgineus) *quare cum sulphure arsenicali comburente fœdus initt, & sine hoc stultescens subsistere nequit in forma coagulata,* (nempe quia totus est spiritus, sulphur quoddam combustibile apprehendit) *& tamen ita stupida est, quod cum hoc hoste, a quo artissimè incarceratur, habitare malit, scortationemque committere, quam renunciare huic, & sub forma mercuriali comparere.* Est igitur meretrix illa philosophica, quam pristinx virginitati volunt restituendam, ut nubere possit primo masculo, ex eoque activum sulphur primo enti metallico propinquius suscipere, & in suo ventre absorbere & abscondere.

Dicitur 3. *ignis infernalis*, tum ob fœtorem, tum ob fervorem summe intensum, quo omnia comburit, & suum socium, masculum, sive magnetem in atomos discerpit, aurumque ipsum incomcombustibile redigit quasi in favillas; unde de eo RIPLAEVS *Port. 3.* *Ignis contra naturam debet excruciare corpora, ipse est Draco, quemadmodum tibi dico, violenter comburens, ut ignis inferni.*

Dicitur 4. *secretus*. Etsi enim hic spiritus plurimum, imo, ut alii volunt, omnium oculis obversetur, occultus tamen manet, neque ab ipsis artificibus ob vestem, sulphur nempe arsenicale, quo larvatur, agnoscitur. Illustrat hoc egregio simili SENDIVO-GIVS, in *Epilogo*, seu *conclusionione duodecim Tractatumum*, quod ibi videatur. *Deus sibi reservavit*, ut inquit, *naturam hujus spiritus regendam & detegendam*.

Dicitur 5. *in suo genere summe volatilis*. Est enim post suam depurationem omnibus mundi spiritibus subtilior, imo est vere materia mundi subtilissima, maximæ virtutis elasticae, ut, si in vase philosophico non habeat diffusionis suæ naturale spatium, urgente Vulcano vitrum in mille frustra disrumpat, fugamque capeffat, ut mecum plures suo damno & cum vitæ fere periculo sunt experti. Conferatur recentior Auctor *Scale Philosophorum*. Causa volatilitatis est, quia est aër congelatus, qui in se continet igneam siccitatem, quæ est receptaculum illius lucis primævæ creatæ, quæ verum purum naturæ est, & verus universalis mundi spiritus, nondum ad certam speciem mixtorum infimorum contractus. Non potuerunt proin Philosophi sat subtilia invenire nomina, quibus spiritus hujus summe volatilis naturam designarent, unde quidam aërem, quidam ignem, quidam vaporem incorporatissimum (*Gas HELMONTIVS* vocat) appellarunt. Spiritus autem verus est, quia potentiam habet resolvendi corpus in vaporem, quare, nisi tempus & hora ejus nativitatis exacte observetur, ut jungatur anima, mox evolat ab igne & secum corpus volatu abducit, sicque operantem a proposito vacuum relinquit, ut frustra expectet, quod jam venit, & jam recessit, & nunquam est rediturum, ut toties totiesque sinceriores monent Philosophi.

Dicitur tandem *mundi miraculum*, & *virtutum superiorum in inferioribus systema*. Continet enim quatuor elementa, liquidem in eo, ut senior ZADITH inquit, *est aqua calida, & aër quie-*

tus, & terra liquefaciens, & ignis circumdans. Continet solis lunæque & planetarum omnium terrestrium virtutes, ut merito dici possit debeátque *mundi miraculum.* Patet igitur, quam male illa prædicata, *clavis, sine qua ignis lampadis nulla arte potest accendi, spiritus præ cunctis valde purus, ignis infernalis, mundi miraculum,* ad Martera fuerint applicata a BECHERO in *Supplemento II. §. 6.*

Quare signo illum notabili notavit Omnipotens, cujus nativitas per orientem in horizonte hæmisphærii philosophici annunciatur.

Non posset Sphinx ipsa excogitare subtilius ænigma, licet Chymistarum vulgo nil clarius videatur. Etenim signum illud notabile nil aliud esse sibi imaginatur, quam stellam in Reguli marialis dextre parati horizonte conspicuam, qua comparente jam Orientem philosophicum se spectare penitus sibi persuadent. Ita error trahit errorem. Qui stellam in Regulo pro signo Omnipotentis habent, mirum quantum hallucinantur. Nemo eam novit, nisi qui vidit. Habet enim fulgorem Solis orientis, dum nascitur in horizonte hæmisphærii, quod transeundum non est. Mediam enim duntaxat mercurii substantiam, LVLLIVS, GEBER aliique exigunt, in cujus nativitate seu eductione signum illud notatur, quod Omnipotentis est, quippe lux est inaccessibilis, & ignis consumens, qui in Sole constituit tabernaculum, sic & nota est characteristicæ philosophici chalybis, qui solaris igneusque plane est spiritus & Solis ignisque gestat sigillum. Author *Minera philosophicæ* Adeptorum albo insertus, eleganter eo reflectit, dum scribit: *Sol noster albus & nitidus oritur in horizonte hæmisphærii philosophici: in aurora vero ipsius caute procedatis, ne nubibus nimis pluvialibus abluatur. Aurora enim ipsius in principio sue nativitatis supra mare rubrum apparet.* Signum igitur illud Mercurii so-

phici nascentis phænomenon est, quod in sphaera ejus media apparet. Facienda autem est distinctio inter hoc ipsum signum, quo notatur spiritus sophicus oriens, & sigillum ipsi Sophorum magneti impressum. Stolidum sane est, stellam Reguli antimonialis, quæ saltem hujus puritatis est criterium, reputare pro signo Omnipotentis. Hæc duntaxat evenit, si Regulum constituenta enchiresi debita reddita sint purissima. Figura stelliformis Reguli, seu striata constitutio, non in ipsa tantum superficie, sed etiam per totum ejus latifundium striis ex ejus ambitu ad centrum usque coëuntibus, deprehenditur, & in Regulo etiam simplici, nullatenus martiali, extra artificium sat prompte emergit, ut verum hinc sit D. STAHLII effatum: *Equolibet antimonio, quolibet ferro, omni tempore ac tempestate, diu noctuque, stellam hanc educi posse certum est.* Quis ergo genius ex jussu Omnipotentis cum stella signat? Quis ita demens est, ut credat, stellam, ex concursu causarum mere naturalium ortam, esse dextræ divinæ signaculum? apage nugas & phantasiæ ludibria!

Viderunt sapientes in ævo Magi, & obstupuerunt, statimque agnoverunt Regem serenissimum in mundo natum.

Fuissent profecto sapientes in ævo Magi stupidi, si ad conspectum stellæ regulinæ obstupuissent; fuissent stupidissimi, si, eadem orta, putarint jam Regem serenissimum in mundo natum. Neque ipse PHILALETHA, si hæc pro vero sensu philosophico obtrusisset, a stupiditate & dolo esset absolvendus. Si stella Reguli jam nati Regis est indicium, jam gaudendi causam habent Amstelodami Laborantium sic dictorum vulgus, qui talem facile parant, & venalem quoque possident. Habeat Regem domi natum, qui eos immensis thesauris poterit ditare, ut aliquando Judæos venturus Messias. Res risu certe digna. Habet quidem etiam in ortu Sol fulgorem: etiam Regi nascenti sua est Majestas;

etiam

etiam mercurio sophico orienti suus est ab ipsa Solis luce & igne, de quo mox plura dicemus, impressus character.

Tu cum ejus astra conspexeris, sequere adus- que cunabula, ubi videbis infantem pulchrum, sordes semovendo regium puellum honora, gazam aperi, auri donum offeras, sic tandem post mortem carnem sanguinemque dabit, summam in tribus terræ Monarchiis medicinam.

Hic prævic dissimulandum non est, PHILALETHAM in hac allegoria ad mysterium nati Salvatoris, a Magis indice stella reperti, & dono auri quoque adorati, allusisse. Qui mos summe vituperandus in Philosophis, qui, mere physica pertractantes, rerum cœlestium ac divinarum similitudine usi sunt. Si opus Sophiæ pro typo & speculo mysteriorum hyperphysicorum ponatur, ut Frater BASILIVS VALENTINVS Hydrolithum sapientum, FABER *Monspeliensis* pluresque alii non incite fecerunt, transeat absque censura. Alius processus Sophorum lapidis, qui horum mysteriorum respectu vel omni bulla inanior est, satis inepteimo sacrilege a nonnullis Philosophis in comparationem adductus est.

Notum est, in antimonio cum marte artificiose fuso stellam apparere superius, subtus autem ad fundum subidere elegantem Regulum, qui ab omnibus scoriis separandus, quod docet experientia; sed quod cum auro rursus liquatus hominum metallorumque sit medicina, inanis est Sophistarum speculatio. Concessem tali Regulo aurificato & ad rubedinem fixo, inesse vim egregiam medicam, sicuti & BASILIVS VALENTINVS in *Repetitione Lapid. Phil.* scribit, ex antimonio & marte parari mirabilem stellam, quæ cum frigido sale terræ aliquoties fusa citrini evadat coloris

loris, igneæ proprietatis & stupendæ operationis, sed eum in triplicem terræ Monarchiam exercere potestatem, veritati repugnat. Ut igitur PHILALETHAM a falsitate absolvam, genuinum dabo sensum philosophicum.

Principiis sôphicis initiatus novit, spiritum Philosophorum summe volatilem merito *astrum* appellari, utpote cujus ortus ex Sole est. Novit in ejus cunabulis spectari infantem pulchrum, id est eximium quendam salem, in quo ipse Sol hunc suum filium spirituales, elementorum fasciis ligatum & heterogeneis involutum tunicis, deposuit. Novit proin & sordes has esse removendas, ut & spiritus habeatur valde purus, & terra lucida purissima, quæ merito *Sophorum Regius* dicitur *puellus*, cui tandem adulto offerenda est auri Gaza, id est sulphur aureum, quod post sui mortificationem ac resuscitationem physicam plane evadit sanguineum, imo instar sanguinis congelati, præ Tincturæ exuberantia, fere ad nigredinem vergens, in tribus naturæ regnis maxima & catholica medicina.

PHILALETHA autem vult sordes Regio puella abstergendas, nempe non tam levi brachio, uti pueris nostris, infanti philosophico, abluuntur. Ejus cunas Augiæ stabulum dixeris, cui purgando solus suffecit Hercules. Unde & hoc opus *Herculeum* dicitur. Quantus in demendis fecibus, in tollendis superfluis artificii incumbat labor, clamant Philosophi, experiuntur Artistæ. Hac enim mundatione nisi honoretur, renuit acceptare auri donum. Neque corpus induit, aut aurea chlamyde, neque in Monarchiam excrescit. Et hæc de chalybe sôphico PHILALETHAE genuina est sententia.

Hæc igitur sufficiunt artis filiis. Sophistis libenter permitimus, ut Martem pro chalybe sôphico, antimonii stellam pro signo Omnipotentis, & ejus Regulam pro Rege serenissimo in mundum nato, (nam & dudum eum hieroglyphico coronæ signo Chymici

mici notarunt,) tripudiantes habeant, ad ejus astra obtupeſcant & incunabula proſequantur. In fine tamen loco infantis Regii nil niſi ſtercoreas ſordes & laborum ſuorum diſpendia invenient.

COROLLARIUM.

De Chalybe Coſmopolitæ ſive Sendivogii.

Quia inter parabolicum PHILALETHAE & SENDIVOGII Chalybem magna eſt differentia, ſaltem quoad modum loquendi, neceſſe eſt, ne artis ſtudioſi confundantur, eam detegere. PHILALETHA ordine inverſo ſpiritum ſeu aquam Philoſophorum chalybem appellat, qui tamen juxta alios Philoſophos Magnes eſt. Unde in parabola COMES TREVISANVS ait: *Prætereuntem Regem ſons ſemper ad ſe trahit, & a Rege non trahitur.* Et paulo poſt: *Mirum in modum viciffim ſe amant; ſons Regem attrahit, & non Rex fontem.* Rationem reddit: *Nam ſons Regi veluti mater eſt.* PHILALETHAE itaque chalybs, qui ſpiritus Philoſophorum eſt, & naturæ ſœminæ actionem re vera exercet magneticam, attrahendo ſecum maſculum, qui aliorum Adeptorum chalybs eſt, & vice verſa PHILALETHAE magnes. Ita argute nedum ſubdole agere videri poſſet, niſi & plures alii Philoſophi, ut patet in eorum libris diligenter verſato, ſpiritum nomine *maſculi & chalybis*, terram vero nomine *ſœmella & magnetis* compellaffent.

Chalybs igitur & Magnes apud hos termini ſunt æquivoci & convertibiles, & alterum altero indicatur. Unde SENDIVOGIVS in Epilogo duodecim tractatum: *Magnes eſt noſter, quem in præcedentibus chalybem eſſe dixi.* Ratio appellationis eſt, quia in coagulatione ſal, ſive terra, inſtar magnetis ſpiritum ſuum trahit, a quo prius in ſolutione magneticæ fuerat attractus. Et ſicuti hodie inter Phyſicos liſ eſt, num magnes trahat chalybem, an chalybs ad magne-

tem motu proprio se conferat, aut etiam vi quadam pellatur: sic Ortho-Chymici dubitant, cujus ex geminis principiis vis sit potentior, num solventis, num coagulantis, quorum utrumque quodam quasi magnetismo agere videtur. Accedit, quod chalybs & magnes Sophorum sibi sunt concausæ, unde tam heteroclitica & prima quidem fronte absurda nata sunt ænigmata; nam licet, juxta BERNARDVM *Trevisarum*, *Rex sit ex fonte, qui talem, ut est, effecerit*; juxta PHILALETHAM tamen magnes est ex chalybe, id est, si Comitibus parabola uti velis, fons est ex Rege. Quod in doctrina BERNARDI paradoxum est, in Recentiorum libris dogma est classicum. Pro hoc vero nota: TREVISANVS de opere artis loquitur, in quo ex fonte, qui ipsi magnes, Rex, id est chalybs, est natus. PHILALETHA autem de operatione Naturæ, in qua e contrario ex magnete, scilicet corpore, generatur chalybs, sive spiritus. Ita juxta SENDIVOGIVM aër est magnes, quem quoque appellat chalybem. *Aër autem generat magnetem, magnes vero generat aërem* id est chalybem, quæ omnia sano sensu sunt vera.

Hæc ut clarius intelligas, rimare Fr. BASILII VALENTINI ænigma, si quod aliud elegans, de prima materia lapidis Philosophorum, in quo totum intimatur mysterium. Ex lapide nempe albo & rubeo (chalybe Sophorum) extrahitur ignis volatilis, seu fons, qui fixum suum patrem, unde est editus, submergit, & absorbet, & tamen spiritus iste, seu fons volatilis, vicissim mater est sui patris, ita ut magnes ex chalybe, & chalybs ex magnete diverso respectu sit oriundus. Nempe duo hæc procedunt ex uno, sunt unum, & fiunt duo, & ex dualitate redeunt in unitatem. Aenigma hoc aliquando in tales versus redegi:

Est lapis haud carus, de quo extrahis arte fugacem
ignem, ex quo factus lapis ipse, alboque rubroque
compositus. Lapis est tamen haud lapis. Unice in illo
Natura est operans, ut limpidus inde fluat fons,

Qui fixum patrem cum vita & corpore mergit
Absorbetque, animæ vis donec redditur illi,
inque suo genetrix est facta volatilis illi
Aequalis regno. Majores corpore vires
Ille quidem obtinuit. Gnatusque ætate volantem
Exsuperat matrem propriam prius igne paratam.
Spiritus est genitor patris, constantque duobus
Spiritus atque anima & corpus, queis perficitur res
tota. Venit tantum re ex una, res quoque tantum est
unica. Prudenter fixum atque volatile jungas.
Sunt tria, sunt duo, sed sunt crede attamen unum.
Balneo aquæ imponas Adam, sibi continet in quo
Per similem Venus. Antiquus Draco quodque paravit
Quando suas vires amisit, quando vigorem.
Philosophus dicit: Nihil hoc est, quam duplicatus
Mercurius. Non plura tibi nunc profero. Dictum est.
Qui capit, hic certe felix est. Quærere in illo
Nunquam cessabis. Sic exitus acta probabit.

Rex igitur ex fonte est, juxta BERNARDVM *Trevisanum*,
Pater ex spiritu editus, juxta BASILIVM VALENTINVM. Ex
aëre procedit magnes, qui produxit chalybem, juxta SENDIVO-
GIVM, & magnes est chalybis vera minera, juxta PHILALE-
THAM. Ita omnes conveniunt in uno, qui est bifidus non litte-
ra, sed sensu. Utrumque igitur mercurii sophici principium
certo respectu & magnes dicitur, & chalybs. Quod sic intellige:
Primo spiritus mercurialis attrahit terram philosophicam magne-
tice in solutione physica, & sal extrahit, quod solvit & in
aquam sibi homogineam transmutat, & sic PHILALETHAE cha-
lybs re vera est in operatione magnes. Solutione autem perfecta
rota vertitur, & sal solutum spiritum mercurii vicissim attrahit, &
in ventre proprio occultat per veram unionem & coagulationem,

& sic quoque virtutem exercet magneticam. Qua quidem mutua utriusque principii actione & conversione virtus magnetica non perit, sed in immensum augetur. Utrumque enim coalescit in magnum illum Philosophorum magnetem, in aquam ponticam acerrimam, quæ ex auro facit merum spiritum, in mercurium inquam Philosophorum duplicatum, qui auri animam sive semen attrahit, exaltat, & in supremo virtutis gradu multiplicat. Et tamen adhuc hic ipse Philosophorum mercurialis magnes a SENDIVOGIO *chalybs* appellatur, de quo sic loquitur Tract. 9. *Unum datur metallum* (humidum radicale unctuosum metallicum intelligit,) *quod habet potentiam alia consumendi. Est enim vere ut aqua eorum, & fere mater. Unica tantum res, humidum radicale Solis videlicet & luna, resistit ei, & melioratur per illud, sed ut detegam, Chalybs vocatur. Si undecies coit aurum, cum eo emittit suum semen. Et debilitatur fere ad mortem usque. Concipit chalybs, & concipit filium patre clariorum; postea cum semen jam nati componitur in suam matricem, purgat illam, & facit millesies aptiorum ad pariendum optimos fructus.* Qua quidem periphrasi auri conjunctionem & perfectionem cum mercurio sophico indicat, cujus praxin *Epist. 37.* satis aperte docet, ut mirari subeat ignorantiam GLAUBERI, qui *Pharmacologia Spag. Part. VI. Cap. 17.* humidum hoc radicale, aurum perficiens, scribit esse peculiarem quendam antimonii Regulum, e chalybe probe confectum, qui hac gaudeat indole, ut si quando silex illi allidatur, scintillæ igneæ inde diffultent, haud secus atque ab indurato chalybe, quem & ideo a COSMOPOLITA putat chalybem esse appellatum. Qui enormis *Glauberi* error hic silentio non fuit prætereundus.

Re vera Mars infaustum sidus est omnibus Philosophiæ arcana indagantibus. Aries quidem domus Martis est, in qua Sol exaltatur, unde & in domo arietis (per quam nonnulli satis stolidè ani-

animalis hujus stabulum intelligunt, in cujus fimo chalybem quæ-
runt sophicum,) seu sub ejus signo, optimam chalybis Hermeti-
ci mineram reperiri volunt. Absit tamen ut hæc ad litteram de
chalybe metallico imprudenter intelligamus. Quemadmodum
enim magnetis vocabulum in Philosophia adepta terminus pure
est allegoricus, ita & chalybis, quod ex sequenti Capite magis
dilucescet.

CAPVT II.

Quod Introitus PHILALETHÆ aperti quartum est.

De Magnete Sophorum.

Et si PHILALETHA ad tyronum captum multo clarius scripsis-
set, si aliorum Philosophorum more per Sophorum magne-
tem eorum spiritum seu aquam indigitasset, & per chalybem sal
ipsum sive terram philosophicam; attamen cum quilibet sit in-
terpres suorum verborum, ac suæ Theoriæ dominus, in malam
partem illi imputari non potest, quod ad Sophistas confundendos,
iisque obtegendum artis arcanum, stylo penitus inverso principii
mercurialis naturam descripserit, sub cujus sciagraphia tales te-
nuit subtilitates, ut ne ingeniosissimus quidem eas intelligat, nisi
magnetem PHILALETHÆ præcognoverit. Pro hujus itaque
explicatione ea afferam, quæ ante me nullus. Præmittam au-
tem magnetis sophici & vulgaris parallelismum, ut pateat quam
apte hac denominatione tam veteres, quam neoterici Sophi mer-
curii sui indolem insinuarint.

Lapis magnes tres habet motus sui differentias, quas Sopho-
rum magnes in sua operatione perfecte imitatur. *Primus motus*
magnetis est, quo secundum certas corporis sui fibras, ex polo
in polum exporrectas coagmentatasque, vim suam magneticam
velut in longitudinem quandam propagat. Magnes sophicus
strias possidet longissimas, & fibras quandoque corporis in longi-

tudinem instar filorum extendit, ut per similitudinem *sal petra Philosophorum* audiat, quæ appellatio denuo innumeros duxit in errorem. *Alter motus* magnetis est radiationis, quo diffusis ex utroque polo radiis potentem activitatis sphæram obtinet longe præpotentem, intra quam chalybem philosophicum locatum movet, attrahit, solvit, fundit & perfectissime sibi unit, naturamque suam magneticam communicat. *Tertius motus* dispositionis est, quo se se ad telluris axem, tanquam ad principium sui conservativum, situat, ut si quandoque hunc extra situm violenter raptus fuerit, circulari motu ad eum reversus se accommodet, ibique tanquam loco naturæ maxime consentaneo requiescat. Magnetis philosophici perpetuo quoque ad suam terram est conversio, a qua licet violentia quadam in sublimatione philosophica abstrahatur, motu tamen circulari ad eam redit, unde RIPLAEVS Port. 9. scribit: *Sicut magnes, ut tu vides, ad se trahit ferrum, sic nostra terra per naturam trahit deorsum animam suam a se elevatam cum vento.* Et in terra tandem quiescit, & fixationem invenit, ut, teste HERMETE *vis ejus integra sit, si versus fuerit in terram.* Sapienter itaque & sincere concludit Fr. BASILIVS VALENTINVS his verbis, quæ cum *Philalethina* doctrinæ fundamento exacte quoque consentiunt: *Sal metallorum est corpus imperfectum, quod sit mercurius Philosophorum, seu aqua permanens, vel benedicta. Et est Magnes sapientum, qui amat Martem philosophicum, illi adheret, & cum eo manet, ita & nostrum aurum magnetem habet, qui magnes est prima radix & materia nostri lapidis. Si hunc vicum sermonem intelligis, coram toto mundo dives es. Sal metallorum, inquit, est magnes sapientum, quod idem est, quod hoc capite obscurissime PHILALETHA docet, ut nunc videbimus.*

Quemadmodum chalybs ad magnetem trahitur,

tur, magnesque sponte se ad chalybem convertit, sic & magnes Sophorum trahit illorum chalybem.

Hæc satis patent ex dictis: Oriri tamen non leve potest dubium lynceis oculis omnia rimanti, quomodo magnes Philalethinus, qui tamen pars compositi philosophici passiva est, dici possit trahere ejus chalybem, qui spiritus summe volatilis & activus & primum mobile & agens in arte, cui potius trahendi potentia, juxta dogma Sophorum, debetur. Respondeo, etiam sal metallorum (quo quidem vocabulo ad ductum Fr. BASILII VALENTINI magnes sophicus denominari potest) eminenter exercere vim magneticam, utpote a quo sola chalybs, seu spiritus Sophorum Philalethinus hanc consequitur, ut dicatur *Magnes aureus*. Solitarius namque chalybs, sive liquor saturniæ vegetabilis, sine metallico sale nullam in auro solvendo potestatem obtinet. Eleganter hoc nos docet prædictus Frater Tract. *de rebus natur. & supernatur.* ubi scribit, spiritum mercurialem esse artis principium, hunc autem ab igne spirituali iterum creari, & ad vitam excitari, ut quid fiat cœleste & per sal corpus, & tunc, ait, *principium hoc sit & maneat magnes, quemadmodum etiam est, & pro illo agnosci potest.* Sicuti vero magnes cum chalybe in radice convenit, uterque enim naturæ est martialis, & ejusdem influentiæ sidereæ soboles; ita, quod monet idem Frater l. c. aureus hic magnes auro cognatus est, eo quod hoc cum illo unam originem habeat, & Sol pater sit & auri, & aurei magnetis, unde inter utrumque iste amor sit & magnetismus. Et hanc dicit esse summam mundi sapientiam, & sapientiæ gradum. Causas addit, prolixius ibi legendas. Qui igitur bene distinguit, bene docet, & qui magnetis & Chalybis varios status, & in diversis operationibus diversas significationes novit, idioma intelligit philosophicum; ita

ita SENDIVOGIUS modo loquendi plane inverſo *Tr. 9.* aquam mercurialem, quam vocat *humidum radicale Solis & Luna*, ſcribit eſſe chalybem, eoque nomine ſe rem detegere, in quo quidem convenit cum PHILALETHA, qui ſpiritum ſuum eodem nomine donavit; poſtea vero cum de magnete Sophorum eſſet loquendum, eodem prædicato utitur: *Est & alius chalybs, qui aſſimulatur huic, per ſe a natura creatus, qui ſcit ex radiis Solis, mirabili vi & virtute elicere illud, quod tot homines quaſierunt & operis noſtri principium eſt.* Per quod idem ſal a PHILALETHA per Magnetem indicatum intelligit. Illius enim ſolius beneficio ex radiis Solis, id eſt auro, ſulphur elicitor, ſeu potius totum aurum in ſulphur ceu operis Hermetici verum principium, convertitur. Ex quo colliges, cum tantus ſit in metaphoris philoſophicis luſus, non facile unius ſcripta obſcura per alius dilucidari, niſi quis certo errorum periculo ſe velit exponere,

Quare ſicut chalybem docui eſſe auri mineram, pariter & magnes noſter eſt chalybis noſtri vera minera.

Chalybem auri mineram ſtatuit PHILALETHA; SENDIVOGLII autem phraſis eſt, quod illi ſit fere ut aqua & fere ut mater. Hæc igitur ſunt eadem. Jam ſi magnes eſt chalybis, & chalybs auri minera, ſequitur & magnetem quoque eſſe auri mineram, vel ſaltem chalybem eſſe auri matrem, magnetem vero aviam. Hæc vero ad litteram quis neſcit eſſe falſiſſima?

Gaudent mercurialiſtæ, quod occultioſiorem huius ſenſum interprete ſuo Saturno exacte calleant. Mercurius vulgi, ſecum muſſitant, quocumque res vertatur, eſt & manet operis philoſophici materia. Sed quod hic natura frigidus ſit & humidus, ſicque arti ineptus, hoc non ignoramus. Scimus vero illum reddere calidum & ſiccum, & quidem per auri ſulphur volatile, quod

in chalybe est, quod magnete nostro, sive magnesia antimoniatâ, dextre in Reguli fusione extrahemus, ipsique mercurio, mediante exacta amalgamatione, & multoties repetita abstractione, incorporabimus: Et sic verum obtinebimus PHILALETHAE & SENDIVOGII magnetem, ad quem illorum scripta collimant.

Non inficeta certe Speculatio, si praxis & eventus consentiret. Dicite mihi, si Mars est chalybs Sophorum, & antimonium est magnes, quomodo, cum magnes juxta PHILALETHAM sit chalybis sophici vera minera, antimonium vestrum sit martis vera minera? nam id consequenter ex dictis PHILALETHAE sequitur. Quid SENDIVOGIO respondebitis? Dicit is magnetem esse suum, quem ante chalybem vocarat. An ergo antimonium est chalybs & hæc antimonium? numquid hoc est quid pro quo ponere, & rerum naturas confundere? *Aër generat magnetem*, pergit COSMOPOLITA, *magnes vera generat vel facit apparere aërem vestrum*. Dicite quomodo aër generet antimonium, & quomodo hoc generet aërem? quæ in hisce est veritas? & tamen COSMOPOLITA subjungit: *Sancte tibi veritatem hic manifestavi*. Et certe manifestavit clarius, quam PHILALETHA. Vos autem explicare id etiam, si potestis, philosophice; nam sensum litteralem, tot absurda, ut jam ostendi, inferentem, ni fallor, abhorretis. Et comperietis, quomodo vobis aqua hæreat. Non ignoro postulatum quorundam Chymicorum (intelligo BRVCCES-CVM, qui de Marte in sensu philosophico scripsit eleganter), statuentium ferrum esse initium & fundamentum auri aliorumque metallorum, adeoque & metallicarum alterationum; (confer. BECHERI *Alphabet. Min. num. 36.*) sed eam speculationem illis lubens relinquo, alias noscens arboris metallicæ radices. Dico igitur, Chalybs sophicus auri dicitur minera, quia ejus est humiditas radicalis, ut omnes perhibent Hermetici. Sicut autem juxta Physicos magnes est minera quædam Martis; ita chalybis

sophici vera minera est Magnes noster metallico - salinus, idque non tropice, sed physice & realiter. Etenim docuit Philosophos experientia, in chalybe hoc per aërem generari magnetem, quod supra ostendimus ex SENDIVOGIO, & ex magnete, sive hoc sale, rursus extrahi aërem Philosophorum.

Notifico porro magnetem nostrum habere centrum occultum sale abundans, qui sal est menstruum in sphaera lunæ, qui novit calcinare aurum.

Non tantum magnes centrum habet occulte salinum, sed & ipsum est sal centrale, & aurum elementale Philosophorum, quod in sphaera lunæ, id est in spiritu seu aqua mercuriali, evadit illud solvens, quod ipso igne potentius aurum metallicum calcinat, est enim verum quasi Alcahest non sulphureo - quidem, sed salino-mercuriale. Appellatur vero spiritus iste *sphaera luna*, tum quia luna plena censetur esse ejus mater, unde SENDIVOGIVS Tr. II. inquit: *Aqua illa debet esse menstruum mundi ex sphaera luna, toties rectificatum, quod possit calcinare solem.*

Tum etiam, quia sphaera circulum seu orbem lunæ completum denotat, de quo senior ZADITH inquit: *Sphaera luna est figura luna plena, & hac semper est luna apud perfectionem & plenitudinem sui luminis;* ideoque & magnes sophicus salino-mercurialis tunc prius est menstruum aurum calcinans, quando per rectificationem multoties repetitam est luna plena, id est completus ac perfectus. Per se etenim sal illud non obtinet auri calcinandi potentiam, nisi a spiritu seu aëre philosophico illam acquirat, quo collimare videtur LVDOVICVS de COMITIBVS Tr. de metall. Lib. IV. Cap. 2. asserens: *Aëris vis tanta est, ut aurum etiam vulgare unico hoc duntaxat aëre seu vento dissolvi se levi negotio*

negotio patiatur. Quod arcanum addit non promiscue publice esse prostituendum.

Centrum hoc se convertit appetitu Archetico ad polum, in quo virtus chalybis est in gradu exaltata.

Magnes se convertit ad sidus polare, sub cujus influentiis est generatus; numquid enim filius aspiciat parentem? Quid ergo mirum, sal illud centrale se convertere ad polum, id est astralem sive soli polique universalem spiritum, quem patrem agnoscit. Si magnes ergo proles est, si polus pater, an quid insolens, virtutem filii in patre esse exaltatam? Suffocet neo-natus Hercules in cunis serpentem, certe in patre Herculis virtus & fortitudo ea erit exaltata. Sed hæc forte nimium subtiliter & speculative, explicabo igitur clarius. Notandum, aquam Philosophorum, seu chalybem Philalethinum vere dici polum, quia naturam habet celestem, ideoque a nonnullis metaphorice *agua de cælo descendens* fuit appellata. Hujus aquæ virtus in gradus mire exaltatur, fit magis calida seu ignea adurens, quando centrum Solis illi conjuncti extra versum archetico, id est archeali seu spirituali instinctu ad illum se convertit, tanquam conprincipium, illi se jungit & inseparabiliter copulat, interius nempe salis fixi centrum quoque salis volatilis polus ingreditur, in eo exaltatur & perficitur. Quæ quidem conversio appetitu fit archetico, ob homogeneitatem utriusque principii, qua centrum polo, fixam volatili & sal centrale spiritui astrali correspondet.

In polo est cor mercurii, qui verus est ignis, in quo requies est Domini sui.

Varias tibi dabo hujus explicationes, elige quam lubet. Sunt enim gryphi subtilissimi, a paucis intelligibiles. *In polo est cor*

mercurii, id est salis fixi centrum, sive cor, ab aqua mercuriali amatur atque deperitur. Modus loquendi similis est illi, quando vulgo dicimus: in persona amata esse cor amantis. Mercurius ille, sive aqua mercurialis, verus est ignis, tum quia juxta Poëtam *igneus est ille vigor & caelestis origo*; tum quia passim, juxta Philosophos, igneae spissitudinis est portio, unde & ipse mercurius apud SENDIVOGIVM ita loquitur: *Ignis sum intus, ignis est mihi cibus, vita vero ignis aër est, in quo est requies Domini sui*. Sedes scilicet & habitaculum salis fixi, quod in spiritum istum, seu mercurium, inspissando ac coagulando potentiam exercet, merito illius Dominus appellatur. Et talis sensus dilucescit magis ex ipsis mercurii dictis in Dialogo apud SENDIVOGIVM: *Centrum meum est cor fixissimum, immortale & penetrans: in illo est requies Domini mei*. Patet ergo PHILALETHAM legisse SENDIVOGIVM, & ex eo hanc parabolam desumpsisse.

Explicatur secundo. * In polo sive aqua philosophica est cor mercurii, sive substantia media mercurii, qui verus est ignis, in quo tandem sulphur solare, ceu mercurii dominus, requiem invenit. Nam anima auri in corde, seu meditullio mercurii, & ut LVLLIVS dicit, *in sphaera ignis quiescit & habitat*, ubi tunc quoque omnia elementa magno quiescunt amore, ut loquitur *Theorem. Testam. Cap. 51*. Videtur tamen hic ob stare SENDIVOGII dictum: *Centrum meum est cor omnium fixissimum*, ergo probabile magis est, per hoc intelligi sal fixum, substantiae mediae mercurii copulatum, uti enim idem LVLLIVS *l. c. cap. 36*. docet. Terra subtilis sulphurea artis nostrae appetit humidum mercuriale nostrum septies sublimatum, quae terra cum in primam substantiam argenti vivi philosophici fuerit conversa, ab eo appellatur mercurius & terra, *in qua opus est, quiescat fumus auri nostri*, quod plane est ad mentem PHILALETHAE. Terra enim in isto spiritu polari seu caelesti resoluta cor ejus est seu centrum
& ipsa

& ipsa forma ignea, in qua aurum, in vaporem redactum, facta fixatione tandem quiescit. Terra hæc, seu cor mercurii, fundamentum est, in quo omnia cetera artis elementa quiescunt.

Explicatur tertio. Spiritus iste mercurialis quoque dominus est, imperat enim toto operi, quia totum facit, & in eo velut corde principium motus est & actionis elementorum spiritualium, quæ verum polum & cælum philosophorum constituunt. Ipso autem in vero isto igne, sive sale centrali, quiescit & fixatur. Licet enim juxta LVLLIVM *Potestas Divitiar.* Lib. II. cap. 4. *Spiritus est locus proprius, ubi anima requiescit*; tamen si in illo non esset sal centrale (quod PHILALETHA appellat ideo *vinculum*), non posset in eo dominus sive anima auri requiescere, sed cum eo aufugeret. Cum vero sal illud sit fixum & auri sulphur fixum, cum duobus his fixis volatilis igneusque spiritus, licet sit subtilis vapor, tandem perfecte fixatur, & sic totum compositum in igne quiescit. Quod illud est, quod dicunt Philosophi, *si unum occidisti, cetera sunt mortua*, id est, si aquam mercurialem volatilem fixasti, omnia reliqua principia fixa sunt. Et hæc est vera requies philosophica, & ipsa quoque pro artifice optatissima quies, quæ utinam veris sapientiæ Candidatis, Deum amantibus, contingat, ut videant, ceu LVLLIVS loquitur, aurum & argentum delata in actionem elementorum spiritualium, in quibus quiescit & gaudet Quinta Essentia spiritus, qui totum facit.

Succedit tandem fictitia majestate suscipiendus PANTALEON, supercilio plus quam Hermetico sapientiæ proferens oracula, quando asserit, illud: *Cor meum omnium est fixissimum*, prolopo-pœsticos mercurium Solis de se effari, unde concludit: mercurium, ex quocunque metallo vel minerali eliciatur, esse heterogeneum, excepto mercurio Solis. Quem si pro genuino artis principio accipit, formalem ostendit ignorantiam. Nam etsi forsan artificium detur, aurum in mercurium currentem quasi conver-

tendi, id quod certe immensos sumtus & labores requireret (quamquam id sine terra salis sophici mercurificante fieri posse haud putem) mercurius tamen ejusmodi solaris operi sophico plane foret inutilis, ob plurimas rationes, quas hujus loci non est recensere. Patet saltem ex hoc postulato, eundem nec SENDIVOGIVM, nec PHILALETHAM, cujus Aristarchum agit, intellexisse, ut ut natum simulet sagacem. Sed pergamus via, qua cœpimus & PHILALETHAM jam mare ascendentem in Indias sequamur:

Navigans per mare hoc magnum ad utramque pertinet Indiam, cursus dirigat per adspectum astri septentrionalis, quod faciet tibi apparere magnes noster.

Verba hæc certe omnia mortua sunt, nisi a sana explicatione vitam accipiant. Opus igitur philosophicum mare magnum est, in quo Oriens Occidensque visitandus, unde FLAMMELLVS ait: *Aqua nostra occidit corpora & vivificat, ducit ea in Occidentem & postea reducit in Orientem,*

Per astrum autem septentrionale, id est putrefactionem (quam septentrionem & noctem appellant), dirigendus est cursus. Putrefactionis autem causa est terra a spiritu radicaliter soluta. Allegoriam hanc ex RIPLAEO desumpsisse videtur PHILALETHA, ille enim *Port. 2.* iter hoc sic describit: *Sciens ingressus suos in Occidente futuros, ulterius producendo in septentrionem, & ibi lunimaria omnino perdunt lumen suum, nam illic debent manere nonaginta noctibus in purgatorii tenebris absque lumine, tum vero quam primum cursum tuum in Orientem dirige, &c. & in Recapitulatione operis: Sicut Occidens erat principium hujus prætici & septentrio perfectum medium alterationis profunda, sic Oriens est principium speculative, sed sui cursus, mox in meridiem facit consummationem, ibi sunt elementa circulatione in*
aquam

aquam conversa. Eadem allegoria, ut plures taceam, utitur quoque *Calid. c. 10.* dum inquit: *Fili vade ad montes India & ad suas cavernas & accipe ex iis lapides, qui liquefiunt in aqua, quando commiscuntur, &c.* Ex quibus locis invicem collatis patet, per astrum septentrionale intelligi nigredinem, quæ in corporis radicali solutione sub putrefactione philosophica emergit, adeoque operationem hanc, de qua hic loquitur PHILALETHA, non esse manualementem, ut sibi persuadent, qui mercurii sophici præparationem mechanicis, cum Regulo antimonii, mercurio vulgi & argento, operationibus, abstractionibus, purificationibus, &c. absolvi autumant, sed mere physicam & philosophicam, quæ plurimum mensium tempus requirit. Uti autem navigantibus per mare magnæ ostendit septentrionale astrum; sic in sale philosophico per sale illorum solutum suscitatur in septentrione, id est, nocte & nigredine, astrum, quod pretiosus est in cælo Sophorum sublimatus eorum mercurius.

Sapiens gaudebit, stultus tamen hæc parvipendet, nec sapientiam discet, licet polum centralem extraversum conspexerit notatum signo omnipotentis notabili.

Tripudiant hic rursus cum sua stella signata artifices Regulini; observabile est, inquit, quod in Regulo per nitrum depurato, & cum sale alcali sulphurato regenerato, stella appareat, quæ centrum suum in acumen alte extrorsum eminens exhibeat, & hoc est, quod PHILALETHA noster per polum centralem extraversum indicare voluit. Sed quæso amici, an proin sapiens est, qui hujus conspectu gaudet, an stultus, qui illud vilipendit? Attendite! ego vobis offero aliud spectaculum, quo sapienti nequit obtingere majus gaudium. Hujus enim, & non stulti opus est, illum polum centralem extravertere, id est, interiorem salis philo-

lofophici effentiam mediante folutione & putrefactione extrahere & in apricum producere. Non enim nifi longiffimo tempore & difficultate maxima extravertitur. Ex centro facere circumferentiam, & hanc in centrum reducere, fapientis labor eft, fed ftultorum vexatio, quia, ut dicunt Philofophi, non egreditur anima una vice, fed multis vicibus & paulatim aliquid, ut inquit fenior ZADITH, donec in longo compleatur tempore. Quia difficillima eft principiorum radicalis mixtio, & unius in alterius naturam converfio. Dein pauciffimis datum eft confpicere fignum illud Omnipotentis notabile, non quidem in illo Antimonii Regulo, quod quilibet etiam GEBRI lixa indies poteft fpectare, fed in vero fubjecto philofophico, quod conftitui hic adumbrare.

Polus centralis extraverfus, qui vapor ficcus eft radicalis magneti inclufus, cum chalybis vapore humido deftillatur colore auri, unde & antiquiores Philofophi fuum aurum appellarunt. Sybilla apud VIRGILIVM vocat *aureum ramum fub opaca arbore latitantem*, fi quidem non datur arte *telluris operta* fubire, id eft, ejus interiora per folutionem philofophicam recludere *auricomum quam quis decerpferis arbore fructum*, id eft ejus ficcum vaporem coloris aurei deftillatione prolicuerit, qui tamen non fimul & femel, fed labore repetito rapiendus eft (quod fub parabola de aquilis indicatur), & tum *uno avulfo non deficit alter aureus*, quod multis aliis occultis gryphis occultarunt artis poffeffores: unde mireris quod in *Turba* dicatur, *coquas, quousque humiditas elevetur in alembicum, quoniam ipfa eft fudor fimilis auro*. LVLIVS *fumum folis noftri*, AVGVRELLYS *pellem inauratam* appellat. *Turba Philofophorum* mercurium in latebris deauratis quærendum & extrahendum præcipit. Et hoc fignum in chalybe notabile, de quo priori Capite fufius egi & peculiare duntaxat quoddam operis phænomenon effe oftendi.

Indicabimus nunc in chalybe fophico fignum Omnipotentis, quod

quod non est stella, ut Sophistæ putant, sed crux, verum illud signaculum, quo non tantum suos ab æterno ad gloriam cœlestem electos, sed & ad Adeptorum sortem destinatos signavit Omnipotens, nempe sal metallorum sophicum eleganter a natura signatur cruce duplicata, sive decussatim sibi imposita, quæ characterem constituit salis armoniaci Philosophorum. Neotericus quidam anonymus Auctor scalæ sapientum vir apprime doctus & laboriosus, acute subjectum hoc delineavit sub forma Cubi, quem dissectat in quinque segmenta quadrilatera, quæ juxta se posita crucem faciunt, notam subjecti philosophici. Sed non est opus ea subtilitate, ipse cubus signatur cruce, si duas lineas decussatim per centrum duxeris, sicut ostendit sal commune, quod coagulatione cubum formans, notam crucis præ se fert. Sal autem metallorum est sal a quocunque sale communi longe diversum, utpote fusile, cujus polus centralis est extraversus. In nullo quod memini scriptore adnotatum legi hoc signum, nisi in uno VRESVICIO, qui, etsi scientiam Hermeticam non adeptus, aliqua tamen acu tetigit. Hic satis emphatice in *Leone viridi* p. 133. ait: *Sal figura crucis formatum quilibet accipere poterit, qui metalla potest deducere in putrefactionem, tum enim hoc sal generari cernet, a natura cruce per corpus transversum signatum, coloris fusco-viridis valde pulchri, saporis in lingua adstringentis, juxta indolem vitriolorum.* Figuram crucis non tantum ad designandam materiam philosophicam, sed etiam ad totius operis processum explicandum, assumpserunt Adepti, de quo pluribus agit DEE Londinensis, & Ludov. de COMITIBVS, in *Cruce symbolica*, unde enatum illud: *In cruce sub sphaera latitat sapientia vera.*

Tam duræ sunt cervicis, quod, etsi signa viderint & miracula, non tamen sôphismata

*sua deponant, nec semitam rectam ingredi-
antur.*

In Sophistarum operibus rara apparent signa, rariora miracula: unde cum in labyrintho inextricabili non habeant filum Ariadnes, quid mirum, eos non ingredi rectam semitam? Per signa innotescit artifici quid agendum, quid mirum nil aut male agere Sophistam, quando signis destituitur. Videt quotidie mira in materiis Sophicis, etiam crudis, Chymistarum vulgus, eas non raro tractat manibus, sed tanquam inutiles projicit aut finistris manipulationibus deturpat, redditque arti ineptas. *Multi*, inquit SENDIVOGLIVS Tr. de Sulphure, *laborantes stramen pro tritico seminant, aliqui utrumque, multi vero id projiciunt, quod Philosophi amant, aliqui incipiunt & desinant, quod ex illorum inconstantia evenit.* Causa horum omnium est, quod signa non conspiciant, & licet aliquando occurrant, tamen non agnosceant. Afferunt quidem ipsi Sophi nonnulli signa, sed deceptoris; quid enim miraculi aut signi in eo est, quod in Regulo martis stella appareat? Nonnulli alias quasdam subjecti primi signaturas afferunt, sed pariter impostorias, inter quas, ut alias taceam innumeras, illa est præprimis huic faciens, quam adducit *Cyrenaus Philoponus PHILALETHA*, in Nucleo Alchymia, *quod proles saturni sit nigra, argenteis tincta venis, corpori permixtis, sulphurque connatum indicantibus*, per quod sat manifeste antimonium intelligit. Verum hic scriptor a nostro anonymo PHILALETHA diversus, artis quidem studiosus, non tamen adeptus, Introitum apertum Sophistarum more crassiori minerva explicat, & totum Philosophiaë Hermeticaë opus in confectione Reguli martialis stellati, ejusdem cum luna & venere (columbis Dianæ) colliquesfactione, cum mercurio vivo amalgamatione & crebra abstractione constituit, prout integrum processum parabola facile intel-

intelligibili ad longum proponit, ea quidem verisimilitudine, ut, nisi quis in veris Sophiæ Hermeticæ principiis aliter sit informatus, facile sibi persuadere possit, se hic ignem magicum, verum Sapientum sulphur, eorumque stellam signatam conspiceret; dum enim mars ab antimonio in præparatione Reguli absorbetur, numquid focii Cadmei devorantur a Dracone? dum ipsa antimonii substantia, separatò sulphure impuro, dividitur; numquid a Marte, ceu Cadmo, Draco vicissim transfoditur? numquid dum Regulus cum argento funditur, ut illo mediante fieri possit cum vulgi mercurio (cum quo alias non coit) intima mixtio, vera est lunaria? ut ceteras omittam analogias; ita certe videri posset, sed horum fallacia ex hoc tractatu satis patescit. Si verus ille foret operis Hermetici processus, jam nil restat, nisi ut quilibet vel in Chymia tyro fiat adeptus; sunt enim omnia clarissima, & nil superest nisi manus applicare. Verum jam tot viri expertissimi omnia ad præscriptum sensu litterali exactissime elaborantes, oleum & operam se speculationibus istis misere delusos perdidisse fatentur, inter quos primo loco pono famigeratissimum BECHERVUM, postulata hæc ex professo defendentem, & ipsum PANTALEONEM, & HERTODVUM, STARKEYVUM, TOLLIVM, HORNIVM, aliosque plures, qui in fine hoc processu se deceptos compererunt, sensui litterali nimium fidentes; nam, ut ab eodem authore superius allatæ subjecti primi signaturæ respondeam, non est magnetis neque chalybis sophici color niger, nisi in putrefactione, quam proin *nigrum nigrius nigro* LVLLIVS, & ob scintillantem colorem *antimonium* appellavit S. THOMAS de AQUINO. Quod latius explicatum vide apud MAIERVUM in *Septimana philosophica Aenigm. 110.*

Aliqua nunc signa, seu phaenomena, in principiorum mercurii præparatione apparentia, recensēbo.

Saturnia Philosophorum proles argentea splendet veste, nulla ne levissima intermixta nigredinis macula, ad nuptias tamen progrediens philosophicas chlamide aurato induitur.

Conjunctio magnetis & chalybis vulgaris pacate fit & summa in tranquillitate, secus contingit in unione philosophicorum. Conspexi enim ad contactum magnetis in chalybe, innumeras exurgere atomos sive bullulas, neque citra luctam & plurima effluvia utriusque fieri approximationem; unde cognovi, quare FR. BASILIVS VALENTINVS primam compositionem vocarit *aquam pugilum*, & sub analogia aquæ regalis ex serpente terreo & aquila admodum subtiliter & ingeniose adumbravit.

Levior quidem extra ignem contingit ista lucta, sed major in Balneo philosophico. Cadmei tamen focii a Dracone seu aqua nostra ignea plane devorantur, & tum præter aquam citrinam nihil apparet, quæ paulatim ad viriditatem & nigredinem inclinat.

Nondum radicalis est illa unio, quæ fit ante nigredinem; integris enim viribus magnes a chalybe abstrahi potest.

In chalybe sophico copiosum est sulphur, invisibile tamen, quod magnetis contactu facile separatur, ut proxime ad statum pristinae puritatis ac simplicitatis deducatur, nisi confestim in ejus locum aliud sulphur, nobilius tamen & penitus incombustibile, magnetice accederet, quod docent operationes & effectus.

Magnes sophicus naturæ rigida & duræ est, per chalybem tamen ita emollescit, ut instar ceræ fluat in metallo candente, sitque verum sal fusibile Philosophorum, arcaniori processu obtinendum. Cetera subjectorum & laborum Ortho-Chymicorum phænomena alii Libri pendent.

LIBRI SECUNDI FINIS.

IO. PHILIPPI BREYNI

DESCRIPTIO FRUCTVS

Cerei Americani majoris articulati;
flore maximo, noctu se aperiente & suavissi-
mum odorem spirante. Volckam.

Hesperid. l. p. 233. T. 234.

AD

VIRVM ILLVSTREM

CHRISTOPH. IAC.
TREW,

Med. Doct.

LONGE CELEBERRIMVM,

Amicum candidissimum veteranum.

REPUBLICAN PARTY

DISCUSS THE ISSUES

FOR A BETTER AMERICAN FUTURE
THE NATIONAL REPUBLICAN CONVENTION
WILL MEET IN PHOENIX, ARIZONA
ON SEPTEMBER 12-14, 1964

CHRISTOPHER LEE

U.S. SENATOR

1964-1970

REPUBLICAN PARTY

PHOENIX, ARIZONA

Cereum hunc quinque jam & quod excedit lustra in Horto meo, alias inter plantas exoticas & rariores, hic Gedani, & quidem non ingratum colui. Quippe qui singulis ferme annis Julio & Augusto Mensibus, flore suo, qui præ ceteris hætenus cognitis omnibus insigni amplitudine, structuræ elegantia, colorum præstantia, aureo videlicet, & candidissimo, odoris suavitate, mirisque proprietatibus, tantum me iudice eminet: quantum lenta solent inter Viburna Cupressi, oculos naresque non minus quam animum mire exhilaravit. Idque non singulari tantum, sed binis sæpe in eadem planta præstitit floribus; immo anno quadragesimo nono quatuor in eodem individuo & eadem vespera simul: iisque omnibus solitæ magnitudinis & elegantiæ, ad stuporem omnium, qui jucundissimum hoc & rarissimum spectaculum oculis lustrarunt.

Quo facilius vero planta hæc bene culta flores, eo parcius & rarius producit fructum: utpote quem in nostris terris, neque etiam in magis meridionalibus Europæ hætenus unquam maturuisse nec legi nec audiui. Quemadmodum & in meo Horto constanter post septem vel octo a florescentia dies, qualemcunque etiam adhibuerim curam, germen sive, sive ovarium, fructumve dixeris novellum, brevi carneum contrahens colorem & marcescens cum flore marcido simul, meo dolore defluxit. Fructus hic immaturus dissectus cavitatem ostendit ovalem & vacuam, seminum rudimentis circum circa, sicuum instar immaturorum, in copia præditam.

Tandem vero mihi inopinato & casu nescio quo felici melior accidit fortuna. Inter alios enim flores plantæ cujusdam multum annosæ, unicus d. 27. Julii anni 1748. florens fructum protulit. Hunc lentissime quamvis accretum, post integrum ferme annum die 24. Julii nimirum anni 1749. quia molliorem & digitis magis cedentem observabam, adeoque pro maturo habebam, cum portione sarmenti sive caulis, cui firmiter sine pediculo adhærebat abscidi.

Hunc a variis Amicis, inprimis vero a Te Illustris TREW Amicorum Principe rogatus, accuratius describere operæ pretium

tium fore duxi. Serena itaque fronte accipe eam quæ sequitur.

Erat fructus hic figuræ ovalis, duas uncias longus & parum supra unciam latus; coloris e carneo flavescentis, cutis instar humanæ nonnihil rubescentis; odoris expers. Superficies constabat ex meris papillis seu tuberculis quadrato rotundiusculis, in quincunce spirali ordine, prouti in Ananassæ fructu, positis. *Vid. Tab. X. fig. 1.* E centro uniuscujusque tuberculi prodibat vilus, seu fasciculus exiguus parvorum pilorum flavorum & incurvatorum, spinula una alterave intermixta; unde totus fructus villosus & nonnihil spinosus apparebat. Extremitati fructus firmiter adhuc adhærebat pars relicta tubi floris exsiccata, pariter villosa; qua discerpta vestigium in fructu, jure umbilicus dicendum, se ostendisset.

Die subsequente, præsentè Cl. KLEINIO cultro divisi fructum hunc secundum longitudinem; in quo *fig. 2.* apparebat cavitas ejusdem ovalis figuræ, verum non vacua; sed innumeris ferme seminibus nigerrimis, in pulpa alba & nonnihil diaphana, instar gelatinæ, perquam viscosa, saporis dulcis, odoris experti, nidulantibus repleta.

Pericarpium culmen circiter crassum consistebat e cuticula tenui, quæ omnia tubercula externe adeoque totum fructum tangebatur & cute nonnihil crassiori alba, quæ, intermedio parenchymate molliusculo flavescente, interne cavitatem investiebat.

Semen *fig. 3. 4.* oblongum parum compressum, altera extremitate rotundum, altera vero acuminatum, lineam longum & dimidiam latum, læve, nigerrimum & splendens reperiebatur. Quædam semina *fig. 5. 6.* in pulpa fructus jam radículas egerant; unum alterumve quoque plantulæ jam emiserant rudimentum; immo totam plantulam feminalem viridem, cum binis cotyledonibus *fig. 7. 8.* singula in naturali & aucta magnitudine depicta. Ex quibus fructum summum jam maturitatis gradum attingisse, immo superasse colligo; quemadmodum id in Malis Limoniis maturis, nimis diu in arbore relictis, aliquoties ipse & alii observarunt.

D. CHRISTOPHORI IACOBI
TREW

Brevis Historia & fusior Descriptio
Cerei serpentis vulgo sic dicti
Responsionis loco exarata

AD

VIRVM ILLVSTREM

IOANN. PHILIPPVM
BREYNIVM

Med. Doctorem & Cæsareæ N. C. Academiae
Regiæque Societatis Londinensis Sodalem
celeberrimum

*Fautorem atque Amicum maximopere
colendum.*

Humanitatem Tuam, Vir illustris, qua me olim, in itinere litterario aliquamdiu Gedani commoratum, quavis occasione excepisti, magna cum voluptate recordor, pioque animo nunquam non colo amicitiam Tuam ab eo tempore continuatam & suavissimo æque, ac fructuosissimo, litterarum commercio sæpissime declaratam. Præclare hoc vel maxime testantur binæ Tuæ Epistolæ publice ad me datæ, quarum prior, antecedenti horum Actorum tomo inserta, a veteribus jam celebratæ stirpis quam Musam vocant; posterior, nunc comparens, elegantissimæ Cerei sic dicti speciei cuiusdam historiam naturalem absolvit; testantur vero eadem simul, unacum reliquis Tuis lucubrationibus copiose cum orbe litterato communicatis, quo studio quaque accuratione naturæ producta examinare consueveris, & senex jam Dei gratia ex voto communi factus adhuc pergās. Excitavit autem me posterior modo memorata epistola, ut stirpis illius, ejus fructus hucusque non descriptus vel depictus ejus argumentum constituit, brevem historiam & fusiorem descriptionem, nonnullis observationibus propriis illustratam, pro virium & horarum succisivarum modulo exararem, Tibique, Fautori & Amicissimo opere colendo, gratiarum actionis loco inscriberem, sincere vovens, ut DEUS omnipotens senectutem Tuam juventuti Tuæ parem ulterius & quam diutissime reddat. Quod reliquum est, rogo, ut amicitiae Tuæ me porro habeas commendatissimum. Dabam Norimbergæ Idibus Januariis A. R. S. MDCCLII.

Sectio I. Historia.

Vt in limine statim pateat, de qua stirpe sermo nobis sit, ejus nomina, quibus hucusque cognita reddita fuit, præmittamus necessum duximus: est autem

Cereus Curassavicus amplexicaulis polygonus minor Herm. Par. Bat. Prodr. p. 322. *minimus* Ejusd. ibid.

Cereus scandens minor polygonus articulatus Herm. Par. Bat. p. 120. Raii Hist. T. III. Dendrol. p. 23. n. 9. Boerb. Ind. p. 181. n. 8. Ejusd. Ind. alt. P. I. p. 293. n. 11. Tili Hort. Pis. p. 37. Walth. design. Plant. p. 14. num. 7. Rand Hort. Chelf. p. 48. n. 10. Miller. Garden-diction. n. 11. Hort. Carolsruh. Cat. p. 15. n. 172.

Cereus Americanus major articulatus, flore maximo noctu se aperiente & suavissimum odorem spirante Volck. Hesp. T. I. Edit. Germ. & Lat. p. 238. tab. 234.

Cereus minor scandens, sive serpens Heist. Ind. Pl. H. Ac. Jul. 1730. p. 8. n. 3.

Cereus gracilis scandens ramosus plerumque sex-angularis, flore ingenti atque fragranti calyce aureo corolla argentea, fructu ex carneo flavescente nobis Plant. select. tab. XXXI. & XXXII.

Ficoides Americanum, seu Cereus minima serpens Americana Pluk. Almag. p. 148. Phytogr. tab. CLVIII. fig. 6. Volck. Flor. Norimb. p. 97. Sloan. Itin. Vol. II. p. 157. Weinm. Phytanthozaiiconogr. Vol. II. p. 116. tab. 354. seu *Cereus serpens* ἐλιόφυγας Pluk. mantiss. p. 76.

Cactus scandens angulis quinque Linn. H. Ups. p. 121.
 n. 11. *pluribusve obtusis* Ejusd. H. Cliff. p. 182. n. 10.
van Wachend. H. Vltraject. Ind. p. 66. n. 10. van Roy. Flor.
Leyd. Prodr. p. 280. n. 10.

Hujus stirpis habitus vilissimus, floris ejusdem e contrario, ob magnitudinem colorem & odorem excellentem magnificentia singularis, in admirationem semper rapuit spectatores attentos. Auget admirationem, quod is nunquam, nisi noctu sub tenebris perfecte se explicet, hincque interiora sua debili tantum lumini artificiali lustranda sistat, totum vero hoc spectaculum sole oriente claudat, ideoque per breve tantum temporis spatium concedat.

Superiori sæculo hoc naturæ miraculum Europæis adhuc fuit ignotum. *Cajababa* vel *Cabajaba* namque & *Mippi*, cujus a. 1605. mentionem fecit CLYSIVS *Exot. L. IV. c. XIV. p. 36* & ex hoc C. BAVHINVS in *Pin. p. 458. b. n. XIII.*, itemque JONSTONVS *Dendrol. p. 58.*, eandem, ex conjectura PLVKENETI *Mantiss. p. 76.*, esse stirpem, valde incertum est: quemadmodum etiam *Jamacaru*, cujus iconem & descriptionem a. 1648. evulgavit MARGGRAVIVS *Hist. nat. Brasil. p. 125.* & ex hoc a. 1658. PISO *de India utriusque re natur. & med. p. 189* non omnibus partibus convenit. *Euphorbium* vero *Cerei effigie caulibus tenuioribus falcatis sensim angustiores in apicem evadentibus, spinis minoribus munitum*, seu *Cereum polyclonum caulibus tenerioribus falcatis* &c. a JAC. BREYNIO in *Prodr. II. p. 45.* ex Horto Amstelodamensi a. 1689. recensitum, non esse hunc *Cereum*, ut suspicatus est BOERHAAVIVS *Ind. alt. I. pag. 293.*, sed veram *Euphorbii* speciem, certiores nos reddidit ill.

ejus filius JO. PHIL. BREYNIUS in altera hujus prodromi anno 1739. editioe p. 63. nota o. •

Quantum nos quidem invenire potuimus, sub finem elapsi seculi demum hæc stirps ex America in Europam traducta ibidemque culta est, cujus primam mentionem factam reperimus in PAVLI HERMANNI Paradisi Batavi prodromø, qui cum Schola Botanica TOVRNEFORTII a S. W. A. (SAMVELE WHARTONO Anglo, vel potius GVL. SHERARDO, notante JOANN. FRANCISCO SEGVIERIO *Biblioth. Bot. p. 194.*) conscriptus Amstelodami a. 1689. editus est; deinde a PLVKENET in Phytographiæ suæ altera parte Londini 1691. excusa, ubi tab. LVIII. fig. 6. addit, eam delineatam esse secundum exemplar Horti Regii Hamptoniæ; quæ vero figura, valde etiam imminuta, sine flore conspicitur. Major & ad naturæ normam propius accedens ejus icon, sed adhuc absque flore, paullo post, nempe a. 1698., in publicum prodiit in PAVLI HERMANNI opere posthumo, nempe Paradiso Batavo, ubi etiam describitur, & Cereus Curasavicus minor & minimus Prodromi citatus pro eodem declaratur, ceterum autem ingenue additur, de flore & fructu nil Auctori constitisse. Hic Norimbergæ hanc stirpem jam a. 1700. coluisse JO. GE. VOLCKAMERVM filium, testis est ejus Flora l. c. An. 1716. in publicum edidit RICHARDVS BRADLEY Historiæ plantarum succulentarum (Latino & Anglico sermone in columnis divisis expositæ) Decuriam I. (anno 1734. absque mutatione reculam) ubi p. 3. occurrit *Cereus Americanus hexangularis minor*, ejusque tab. 2. icon, quæ, cum descriptione collata, testatur, esse hanc speciem eandem, de qua nobis sermo est, licet tres caules ex uno provenientes erecti pingantur; addit enim, hanc plantam formæ columnaris emittere ramulos ad tantam altitudinem, ut se sustinere nequeant, sed deorsum

inclinando radices agant. Florem etiam non vidit Auctor. Anno 1725. prodiit splendidum illud opus Ill. HANS SLOANE titulo: *A Voyage to the Islands Madera, Barbados, Nieves, S. Christophers and Jamaica &c.* ubi Vol. II. p. 158. n. XVI. recensetur quædam species, inter cujus synonyma, præter Hermannianum, refertur & illud Plukenetianum supra citatum, sed reliqua synonyma addita, ut & ipsa descriptio (quam Latino redditam exhibet RAVS *Hist. T. III. Dendrol. p. 22. n. 2.*) satis respondere haud videntur. Ceterum & hunc auctorem tunc nondum vidisse florem, patet ex PLVKENET citatione,

Interea temporis hanc Cerei speciem plurimum hortorum Europæ alumnari esse factam, nullum est dubium; ubi vero primum excluderit florem, incertum est; nos invenimus sequentia annotata. Eadem stirps, quam indicavit PLVKENET, an. 1700. exclusit florem, ab eodem *Mantiss. l.c.* multis encomiis descriptum. Anno 1705. eadem fortuna gavisus est VOLCKAMERVS, qua occasione satis elegantem ejus imaginem ad naturalem magnitudinem parandam curavit, quam primus a. 1708. unacum descriptione Hesperidibus ita dictis inseruit frater ejus Germanus JO. CHRISTOPH. VOLCKAMERVS, qui mercaturæ quidem primariam operam navavit, a patre autem, JO. GEORGIO, Medico Norimbergensi & Academiæ hujus Cæsareæ olim Præsidente celeberrimo, ingenita ad stirpium exoticarum perscrutationem professione hortum simul coluit instructissimum. Lugduni Batavorum idem flos se conspiciendum & admirandum stetit an. 1709., quem BOERHAAVIVS in primo H. L. Batavi plantarum indice a. 1710. in 8. edito peculiari descriptione multisque excellentibus titulis exornare haud dedignatus est. Posthæc ad nostra usque tempora floris hujus singularis venustas & qualitas hinc inde in celebrioribus Germaniæ hortis cum admiratione visa in novel-

lis publicis celebrabatur, quarum relationum quædam leguntur in *denen Breslauischen Sammlungen* (i. e. Miscellaneis Vratislaviensibus) Vol. XVII. p. 297. XXIV. p. 654. XXXVI. p. 713. ; ubi vero plerumque hæc species cum Cereo Peruviano vel Surinamensi erecto confunditur. Interea temporis, nempe a. 1739., hujus stirpis florentis splendorem descripsit & vivis coloribus repræsentavit WEINMANNVS l. c., sed valde jejune, & ante biennium similiter, sed accuratius, picta ejus imago comparuit ea in collectione, quam chalcographus nostras, GE. WOLFG. KNORR, jam ante quatuor annos titulo *Regni Flora* edere cœpit, nunc autem titulo *Thesauri rei herbaria hortensisque universalis* continuat, cujus commentarius vero ad hujus stirpis descriptionem nondum accessit. Qui hujus stirpis flos in Horto Acad. Altorfino a. 1740. spectandum se stitit, a D. D. JO. JAC. KIRSTEN descriptus reperitur in *Actor. horum* Vol. VI. p. 473. Singulas denique hujus floris partes brevissime, sed more suo accuratissime, definiit LINNÆVS Hort. Cliffort. l. c. observationis occasionem a. 1737. nactus. Unica tamen pars pro caractere hujus stirpis generico absolvendo adhuc deficiebat, fructus nimirum ad perfectionem suam perductus, utpote a nullo, quantum scimus, hucusque descriptus. Jam a. 1734. quidem Parisiis accepimus elegantem hujus stirpis imaginem a celebri plantarum pictore, D. GE. DIONYSIO EHRET, qui ibidem tunc temporis degebat, paratam & fructu quoque ornatam, quam operis nostri, *Plantarum selectarum* titulo Augusti Vindelicorum prodeuntis, tab. XXXI. & secundum hanc etiam hujus Vol. tab. X. fig. 6. repræsentat; ut autem verum fateamur, incerti tunc relictii fuimus, num is plenam maturitatem consequutus fuerit, quia EHRETVS nec litteris id testatum fecit, nec interiorem structuram seminumque conditionem addidit. Omne autem dubium denique removit observatio ill. BREYNIi in præcedenti epistola exposita, atque præcipue

cipue eadem ejus figuræ, quas vivis coloribus pictas & Ehretianæ figuræ exacte respondententes nobiscum communicavit. Et quum hisce interior hujus fructus compages simul patefacta sit, soli huic laudato Viro debemus plenam nunc ejus cognitionem.

Sectio II. Descriptio.

Opportunum fore duximus, hæctenus recensitis subjungere totius hujus stirpis ejusque omnium partium fusiorem descriptionem idoneis figuris illustratam, præcipue quum alii eam nondum absolverunt & nosmetipsi ejusmodi stirpium plures per 20. jam annos in horto domestico aluimus hacque occasione repetitis vicibus nonnulla notatu digna observavimus.

Stirpem ipsam ad *scandentes* & vicinis stirpibus aliisque fulcris adhærentes pertinere, nullum est dubium: docet id non solum HERMANNVS I. c., verum etiam radicem ex costarum fulcis copiosus hinc inde proventus *tab. XI. fig. 1. a. a. a.*, unde etiam ab eodem caules appellantur radicosi; quando autem fulcrum quoddam non obtinet, tunc humi prosternitur & serpit, quare aliis, & plerumque hortulanis, communiter *serpens* audit: infirmus namque est & *gracilis* ita, ut caules, etiam cum costis, plerumque 6. vel 7. lineas (usi autem sumus pro mensurandis his & reliquis pede Rhinlandico geometricè i. e. in decem partes divisio) non superent, crassissimus vero pollicem diametro vix attingat, & sibi relictus nunquam recta ascendat, *Articulatus* a multis vocatur; sed accuratiore examineprehenditur, singulos caules absque intercepta crassitudine protendi, quamdiu tempesta favet, plerumque vero eorum apices altero anno emori & arescere *tab. XI. fig. 1. b. b. b.* indeque ulterius eorundem incrementum impediri, defectum autem hunc suppleri a novo caule propullulante, & quidem ut plurimum prope apicem

teramve lineam longæ rigidiores duriores nigricantes & satis atrociter tangentibus infensæ, *vid. tab. XI. fig. 1.* Ipsius stirpis *color* in iunioribus ramis est læte viridis, in adultioribus vero magis saturatus & obscurior: hæud raro etiam viridis hic color in purpurascentem transit *tab. XI. fig. 1. c. & fig. 4.*, quam coloris varietatē, & quidem largissime, pariter sistit figura ex KNORRII collectione citata. Ceterum in hac stirpe, uti in reliquis ejusdem generis speciebus, nullum *foliorum* vestigium vel simulacrum reperitur: tota namque, exceptis spinarum areolis seu tuberculis, obducta est membrana tenuissima glabra & transparente, quæ viridem suum colorem subjectæ *substantiæ* debet: *conf. tab. XI. fig. 5. 6.* Hæc ubique firma quidem, non tamen dura, sed carnosa & læte viridis in medio vero alba est, ubi medullam quasi constituit, quam ambit rotundus quidam torulus flavescens & lignescens, calamum scriptorium vix æquans *tab. XI. fig. 2. 6. a.* & aliquam huic stirpi firmitatē concilians, ex quo etiam ortum suum trahunt non solum rami *fig. 4. b.* verum etiam radices in libero aere provenientes *fig. 2. b.* immo ipse flos, cujus delapsi vestigium diu adhuc remanet *fig. 3. b.* Quoniam stirps nostris in terris non nisi per ramos depactos hucusque propagata est, *radices* quas *sub terra* agit, cum reliquis ex sulcis ramorum supra terram provenientiibus convenire, vero simile quidem videbatur; sed examen institutum id non confirmavit. Ut nempe circa has quoque nullum superesset dubium, illam ipsam stirpem, quam jam per 20. annos in fictili vase haud amplo coluimus, a. 1751. sub mēsis Martii finem a terra exemimus.

Haud supervacaneum nobis videtur, exempli loco brevibus exponere totum hujus stirpis habitum, quem illa nunc per tot annos conservata obtinet; illud tamen præmonendum est, interea temporis plures ramos pro novis stirpibus propagandis abscissos

scissos fuisse. Emimus hanc veterem stirpem a. 1730. ab hortulano quodam nostrate, qui eandem a pluribus annis jam colait, sed nunquam florentem vidit: ætatem ergo ejus integram definire haud possumus. E terra exenta, ejus truncum *tab. X. fig. 12. a. b.* deprehendimus 3. $\frac{1}{2}$. pollices longum & diametro octo lineas crassum *fig. 11.*, sed in utroque extremo putredine corruptum, ex quo ad pollicis largi intervallum in lateribus oppositis duo prodebant rami: unus *c.* simplex erat, alter *d.* mox tres & omnes proxime ad se invicem protrudebat ramos laterales *e. f. g.*; primarius autem ramus *d. b.* ulterius productus ante aliquot jam annos abscissus est. Ex ramis lateralibus tertius & paullo crassior *g. i.* post 2 $\frac{1}{2}$ poll. intervallum, proxime iterum ad se invicem, opposito tamen ex latere, duos ramos laterales *k. l.* excludebat absque sui ipsius incrementi ulterioris impedimento. Omnes hi rami æque, ac truncus, sub terra latebant, & ille quidem ad pedis dimidii profunditatem; num vero omnibus ramis indicatis jam instructus (quod vix credibile) an solus depactus fuerit & postea pedetentim sub terra hos ramos excluserit (quod vero similis), certo affirmare haud possumus. In trunco hoc, & in magna parte ramorum ipsi proxima, costarum vestigium vix amplius supererat, sed ex elevatis sulcis circumferentiæ apparebat potius convexa *fig. 10. 11.*, spinosorum tamen tuberculorum notas hinc inde adhuc exhibens, ceterum cortice fusco spongioso & scabro, in quem membrana mutabatur, tecta, sub qua caro latebat ubique pallidior seu flava potius, quæ circumdabat torulum lignosum multo crassorem & duriozem factum, in medio tamen medullam albidam adhuc alentem. Radices ubique deficiebant eousque, ut ne fibrillam detegere potuerimus. Quoniam vero inferius trunci extremum, uti jam indicavimus, putridum reperiebatur, aliam stirpem jam adultam a terra denudavimus atque invenimus, partem ejus, ad 4. pollices sub terra latentem & pa-

riter membrana crassiori & fusca seu cortice fungoso obductam, nullibi, nisi circa extremum ad pollicis circiter spatium *tab. X. fig. 13.* emisisse radices, easque circum circa quidem copiosas, sed breves tantum tenues mollesque, atque præterea ex ipsa carne ortas & ad torulum lignosum vix pertingentes, adeoque ab illis radicibus in libero aere ex fulcis tantum propullulantibus plane diversas, quare vero simile est, proprie dicendas radices subterraneas more aliarum similium stirpium succulentarum, nostro saltem sub cælo, quotannis regenerari, illis vero ex caulibus extra terram pronascentibus stirpem hanc aliam adhuc in usum ex creatoris providentia esse instructam, ut scilicet, si vel nutrimentum hauriant dum hæc stirps super alias stirpes scandit, eadem illarum cortices, vel saltem harum fissuras, penetrare possint. Forsan autem hæc fibræ, radicibus similes, clavicularum potius officium subeunt: BRADLEY enim l. c. tradit, hanc stirpem etiam in locis saxosis nasci: certe in *Cereo scandente minore trigono articulato fructu suavissimo Herm. Parad. Bat. p. 118.*, ejusmodi fibræ copiosissimis pariter instructo, eadem parietibus quoque murarum, quos attingunt, Hederæ arboreæ modo firmiter adhærent & haud raro palmulam quandam extremo suo formant. Quousque autem in stirpe, de qua nobis sermo est, harum fibrarum usus se extendat, ex eo modo, quo illa nostris in terris ab aliis stirpibus separata colitur, id satis patet, pro nutrimento hauriendo ipsi sufficere exiguas sane radículas atque præterea ex parva tantum ejus trunci parte collectas, & nihilominus eam in fruticem quasi satis amplum & succulentum excrescere. Stirpis namque, cujus descriptionem tradere cœpimus, superior ramus primarius *tab. X. fig. 12. c.* ad pedem unum & tres pollices excrescens prope apicem suam excludit ramum lateralem iterum unum pedem longum, ex cujus extremo in latere opposito duo proveniebant rami: alter 6. pollices longus

gus novum denuo ramum protrudebat brevem, alter vero 8. pol-
 lices altus pariter excludebat novum ramum pedem 1. & pollices
 3. longum, quorum singulorum apex ad ortum usque novorum
 ramorum arefcebat, & omnes hinc interruptum seu quasi arti-
 culatum caulem 4. pedibus longiorem formabant. Inferioris ra-
 mi primarii *d. b.* primus ramus lateralis *e.* continuam longitudi-
 nem omnium maximam, pedibus scilicet 3. majorem, acquire-
 bat, deinde in apice arefcens prope hunc novum protrudebat
 ramum vix digitum minorem crassitudine æquantem & 2. polli-
 ces longum, ad cujus apicem aridum novus excrefcebat, qui mox
 ordinariam 5. linearum diametri amplitudinem & 1. pedis longi-
 tudinem obtinebat. Secundus lateralis ramus *f.* pedis longitudi-
 nem superabat & deinde novum ramum formabat, qui vero us-
 que ad ortum suum unacum apice alterius brevi post arefcebat.
 Tertii rami *g. i.* lateralis ramus gracilior *k.* sesqui pedes longus
 apice quidem etiam exaruit, nullum vero ramum novum, neque
 etiam florem, hucusque exclusit; alter *l.*, ad ortum pariter di-
 gitum minorem tantum crassus, deinde omnium crassissimus (sci-
 licet diametri 7. linearum) & pedes 2. pollices 8. longus evade-
 bat, tunc autem in apice arefcebat, ad dimidium vero pedem
 infra hunc apicem rursus novum & paullo iterum graciliorem ra-
 mum excludebat, pedem 1. & pollices 4. longum, cujus apex
 pariter exaruit. Horum ramorum lateralium truncus autem i. ul-
 terius ad pedis ferme longitudinem excrefcebat & solus inter ome-
 nes 5. tantum angulis gaudebat, sed prope apicem hujus aridum
 novus prodibat 7. angulis distinctus. Patet ex his, truncum hujus
 stirpis tunc temporis, quo ejus examen suscepimus, explica-
 tum fuisse in 8. caules sæpius ex aliquot ramis compositos, quo-
 rum longissimus quatuor pedes cum dimidio, omnium autem
 longitudo computata 17. pedes æquabat, pro quibus progeneran-
 dis & alendis tam paucæ & exiguæ radices sufficiebant. His ad-

dimus, stirpem hunc, commodæ locationis gratia, ramis suis more consueto inter se contortis asservatum esse,

Ejusmodi stirps, tam parum ornata & tam parca sustentatione gaudens, generare insuper valet florem amplitudine & splendore nulli facile inferiorem, lento gradu proveniente, celeri vero passu pereuntem, ab omnibus cum admiratione visum, stirpem autem suam magis adhuc decorantem, quando cum uno alterove socio se sistit, quod nostra quoque in planta contigit, quæ aliquoties duos, & a. 1737. die 16. Augusti tres flores perfecte explicatos simul conspiciendos obtulit. Quo autem modo & ordine superbum hoc naturæ productum periodum suam absolvat, exempli loco iterum sint, quæ occasione primi floris ex stirpe hætenus descripta progeniti anno 1733. annotavimus.

Circa medium circiter rami cujusdam & proxime supra quendam spinarum fasciculum, anni jam 1732. æstivis mensibus observavimus tuberculum quoddam subrotundum, purpurascens, in medio dehiscens & exiguum glomum candidæ lanuginis manifestans. Hoc floris futuri vestigium parum mutabatur in alterum usque annum, ubi initio mensis Junii a. 1733. alabastrus prodibat villis candidis, plurimis, longissimis rigidisque involutus, similis illi *tab. XI. fig. 1. f.*, qui sensim sensimque *g. b.* trium ferme mensium spatio ad perfectam suam magnitudinem *fig. 7.* perveniebat. Ima ejus pars *a. a.* (*conf. simul tab. XII. fig. 1.*) subrotunda, quæ *ovarium* constituit & immediate trunco adhæret, per torulum tamen medullosum & album cum torulo caulis ligneo continua est *fig. 3. b.*, se distinguebat virore intensiore & exiguis papillis seu tuberculis undique exstantibus, quorum singulorum apex se terminabat in areolam caulium areolis, ex quibus spinæ proveniunt, quodammodo similem, sed villis undique refertam, partim candidis longis crispis & mollibus, partim subfuscis brevibus rigidis atque pungentibus, quos ad singula tubercula suffulciebat
seu

seu tegebat perexiguum folium satis firmum rigidum oblongum & acutum seu lanceolatum neutiquam tamen pungens. *Tubum* cum ovario continuum *b. b. c. c.* literæ $\curvearrowright$ transversim ductæ in latum flexum, ex viridi magis pallentem & pedetentim amplio rem redditum, formabant quasi angulosum lineæ per totum ejus longitudinem excurrentes, glabræ, parum elevata, obtusæ & ovarium versus inter se ferme contiguæ, superiora vero versus sensim sensimque magis a se invicem secedentes. Super his angulis elevatis per totum tubi tractum, sed ad digiti transversi circiter intervalla & alterno quasi ordine, conspiciebantur pariter, ac in ovario, exigua tubercula sericea, lanuginosa & setosa, singula iterum proprio suo foliolo lanceolato & inferius adnato tecta, quæ vero per gradus quasi majora & crassiora, omniaque exterius viridia erant. Ad tubi oras *c. c.* folia hæc subito longitudinem multo majorem acquirebant & colorem magis lutescentem induebant, non omnia autem floris apicem attingebant, quibus ceterum nulli amplius villi substrati erant. Extrema tandem folia, seu calycis segmenta, *c. c. d. d.* erant longissima & totius tubi longitudini facile paria.

Hoc in statu quum ad suam perfectionem pervenisset alabastrus, die 24. Augusti (quo Fahrenheiti. barometrum dig. 27. lin. 11. scr. 8. & thermometrûm gr. 35. part. 2. attingebat, ventus ex W. spirabat & tempestas nubila paullulumque ventosa erat) ante meridiem jam extrema calycis segmenta a se invicem dehiscabant seque elevabant. Post sextam horam pomeridianam, adeoque brevi ante solis occasum, omnia ejus segmenta tam celeriter se movebant & a se invicem recedebant, ut ad visum sensim sensimque se erigerent & reflecterent, simulque floris corollam, cujus segmenta eodem momento dehiscabant, detegerent, ubi jam *odor* fortis gratus & balsamicus, ad unius alteriusve passus etiam distantiam, percipiebatur, me judice cum inelle
 . recentis

recenti & balsamo Peruviano comparandus, quem tamen calycis segmenta fortius, quam illa corollæ, immo ipsius floris cavum, spirabant. Plena superbi hujus floris expansio lento magis gradu deinde succedebat, & circa mediam demum noctem ad eum perveniebat statum, quem *tab. XII. fig. 1.* a facie laterali & *tab. XIII.* a facie anteriori adumbrat.

Splendido hoc in statu, accuratius examinato, *calycis 60. segmenta* formabant quatuor quasi ordines hinc inde tamen inter se confusos, ex quibus illa primi ordinis *tab. XII. c. c. d. d.* omnium maxime & ad angulum cum tubo acutum se reflectebant, illa vero secundi & tertii ordinis *e. e.* recta magis se erigebant, sed illa quarti denique ordinis *f. f.* non adeo longe a corolla secedebant, pleraque tamen omnium ordinum magis minusve anteriora versus apice suo se curvabant, ex quibus interiora præterea teneriora deprehendebantur, omnia tamen satis firma & rigida persistebant. Ex ordine exteriori quædam *c. c.* breviora adhuc erant, reliqua vero *d. e. f.* pollices 3. vel 4. longitudine æquabant, hincque limbi expansi diametrum 9. ferme pollicum (de calycis ergo, non corollæ, diametro intelligenda est mensura 10. pollicum floris expansi a WEINMANNO l. c. indicata) constituebant; latitudo horum segmentorum lineis 2. æqualis, nonnullorum tamen interiorum paullo amplior erat, omnia autem in mucronem acutum, non tamen pungentem, se terminabant & interius quodammodo concava se repræsentabant. *Color* extimorum segmentorum in exteriori quidem superficie ex viridi & luteo obsoletus, in interiori vero penitus aureus splendensque comparebat, quo reliqua in utraque superficie fulgebant, adeoque coronam auream amœnissimam repræsentabant, cujus splendorem multum exaltabat candidus prorsus & argenti instar nitens corollæ color.

Hæc *corolla* autem campanam quasi referebat patentem regularem *tab. XIII.* ita tamen, ut ejus segmenta seu petala neque dissociata neque in planum expansa essent, sed circa tubi fauces, pollicem diametro vix superantes, imbricatim collecta paulatim eousque a se invicem secedebant, ut limbum 3. pollicum diametro formarent. Componebant autem hanc corollam 28. petala tenerrima, firmiter tamen expansa & erecta segmentisque calycis longitudine ferme æqualia *tab. XII.*, multo vero latiora *tab. XIII.*, ita tamen, ut ex angustiori basi sensim sensimque latefierent & in mucronem obtusum se terminarent, neque vero omnia amplitudine inter se convenirent, sed alia angustiora, alia latiora essent, hæc autem, ubi latissima, duas tertias pollicis partes circiter æquarent. Formabant hæc segmenta triplicem quasi ordinem, & quædam extimorum reliquis erant angustiora atque præterea a tergo aureo adhuc colore, sed quasi per fascias tantum (quas repræsentat figura Volkameriana ita, ut primo intuitu laciniata appareant) tincta, omnia autem per totum ambitum suum equidem non denticulata, aliqua tamen apicem versus hinc inde incisa reperiantur,

Aureum atque *argenteum* illum floris hujus amictum magis adhuc ornabat *smaragdinus* color, qui, talis saltem ex lumine transparente apparens, ex tubi cavo emicabat. Augebat porro splendorem innumerabilium ferme *staminum* duplicis ordinis copia: alia namque, 80. circiter, ipsis corollæ faucibus adhærebant ejusque segmentis proxime adstabant, eorum longitudine vix pollice breviora, & omnia, maxime in inferiori floris dimidio, sursum paullulum incurvata erant *tab. XIII.*, quadruplo plura autem, ultra 300, ex ipso tubi fundo proveniebant, non omnia tamen ejusdem longitudinis: siquidem illa tantum, quæ infimo floris lateri accumbebant, longissima & illis primi ordinis

æqualia, superiora vero multo & quasi gradatim breviora, immo extra tubi fauces vix prominentia se sistebant, omnia autem, in fasciculum quendam collecta, inferiori floris dimidio accumbant: singula namque constabant ex filamento tenuissimo adeoque pro tanta longitudine infirmo, & nihilominus tamen extremo suo arcus in modum fursum pariter se incurvabant *tab. XIII.*, omnia autem utriusque ordinis albida erant & singula in antheram, seu apicem rectum oblongum bilocularem & luteum se terminabant, cujus conformationem *tab. XI. fig. 8.* in magnitudine naturali & aucta distinctius repræsentat. Inter hæc stamina comparebat denique *stylus* non minus pulchre formatus & staminibus longitudine ferme æqualis, si excipias extremi sui fimbrias, quibus, adhuc protensis & nondum explicatis, extra stamina prominet: albidus etiam & satis quidem crassus est, sed pariter deorsum inclinatus. Extremum ejus in 21. lacinias seu fimbrias molles angustas & læceolatas magisque flavescens abibat, quæ pariter media demum sub nocte penitus & radiorum in modum se explicabant *tab. XI. fig. 9.*, simulque styli cavitatem orificio satis patulò manifestabant. Ad latera corollæ notabilis copia reperiebatur pulveris ab antheris explosi.

Flos hic, ut commodius & observari & depingi potuerit, in conclave translatus tam fortem spirabat odorem, ut non solum tabaci fumum, quo mecum tres amici ad spectaculum hoc tunc prima vice oblatum invitati interea conclave hoc mediocris spatii replebant, fragrantia sua superaret, verum etiam tam gravis tandem fieret, ut fenestras aperire necesse fuerit. Non possumus, quin hac occasione devota mente suspiciamus omnium rerum creatoris & conservatoris ineffabilem omnipotentiam: excrevit hæc stirps & insigne augmentum cepit, simulque quotannis tam ingentes & tam pulchre ornatos flores, qualitatibus præterea excellentibus præditos, produxit nutrita parvo volumine
terra

terræ per 20. annos non mutata, nec ullo additamento, si levem aquæ simplicis accessum excipias, imprægnata: dum nulla mortalium ars ne unicam cum odore tantum comparandam particulam ex pabulo hoc elicere valet; sed redeamus in viam.

Hactenus descriptus flos hic magnificus in conclavi in alterum diem relictus summo mane jam reperiebatur eousque mutatus, ut non solum calycis segmenta omnia iterum complicata corollam ut antea tegerent & cum hac, pariter tabida, cavum floris clauderent, verum etiam utraque splendorem suum amitteret, totaque floris facies non nisi tristis & flaccida, si tubum adhuc rigidum excipias, compareret & debilem tantum odorem reliquum spargeret, adeoque rerum mundanarum vanitatem graphice depingeret: hinc eleganter de hoc flore scripsit LINNAEVS H. Cliff. p. 182.: *Mirus naturæ lusus. In planta tam simplici, nulla, indigna, dejecta flores prognascentur de principatu cum omnibus certantes, hi sola nocte floreat pulcherrimi, odoratissimi, maxime colorati, unicâ nocte diu expectati:* itemque PLVKENET Mantiss. l. c.

Ostendunt terris hunc tantum fata;

Nec ultra esse sinunt.

Vix enim florens defloruit, vix olens exolevit.

Apparuit simul & aruit.

Quum fructus successuri spes exigua vel nulla, accuratius vero interiorum examen adhuc superesset, totum florem unacum ovario abscidimus & per longitudinis medium dividimus, atque hinc ea, quæ *tab. XI. fig. 10.* & *tab. XII. fig. 2. 3. 4.* delineata sistit, conspeximus: nimirum 1) *ovarii medium* formare

cavum quoddam (quod *tab. XI. fig. 10. a. a. tab. XII. fig. 2. a.* in naturali, *fig. 3.* in aucta magnitudine repræsentat) non tamen penitus vacuum, sed maxima ex parte, præcipue ad latera ejus, repletum peculiari substantia molliori & quasi fungosa, quæ lente optica examinata *fig. 3. 4.* innumerabilem copiam filorum ramiformum globulis onustorum oculo listebat; 2) *stamina secundi ordinis* oriri ex tubi lateribus ita, ut illa ad unum pollicem supra ovarium *tab. XI. fig. 10. b. b.* & duos pollices infra corollæ segmenta *c. c.*, & quidem inferiora densissime superiora paullo rarius provenientia, distingui potuerint; 3) *stamina primi ordinis* ad corollæ segmentorum ortum cum his quidem concreta esse *d. d.*, eorum vero progressum usque ad stamina secundi ordinis per lineas *e* clarissime patere, proindeque nullum dubium esse, quin omnia communicent cum receptaculo sic dicto & hoc in flore ad ovarii verticem se manifestante; 4) *corollæ continuationem* per integrum tubum ex candore suo distingui quidem posse, cæterum autem ejus compagè cum illa perianthii seu calycis arctissime & sine ulla divisionis nota cohærere; 5) *stylum* ex ovarii verticis seu receptaculi medio *f.* (*conf. tab. XII. fig. 2. 3. b.*) oriri, ad tubi flexionem se accommodare *g.*, extra hujus oras vero demum deorsum flecti *h.* & fimbrias sui extremi *i.* iterum contrahi; 6) totum tubum *humore viscoso* mellæ dulcedinis scatere & ejus partem inferiorem seu fundum eodem penitus repletum esse.

SECTIO III. Observaciones.

Quum postea quottannis minimum unus flos, sæpius plures, tum in hac stirpe tum in aliis interea depectis in conspectum venissent, ex iteratis observationibus quædam hactenus annotatorum ut ordinaria, nonnulla ut variantia, deprehendere licuit;

cuit, quæ sunt sequentia: 1) nunquam ex sulco, semper ex acie costæ provenit flos, & quidem nonnisi proxime supra quendam spinarum fasciculum; quum vero eodem in loco propullulent quoque rami seu novi caules: nondum invenire potuimus notam, ex qua cognosci posset, ubi vel ramus vel alabastrus prorupturus sit, licet villorum differentia utrumque prorumpentem statim distinguat. 2) Unum eundemque caulem & unam eandemque ejusdem costam plures producere valere flores, uti etiam caules laterales, certiores aliquando facti sumus, dum supra spinarum fasciculum secundum, sextum, duodecimum & decimum tertium ejusdem costæ uno eodemque anno flos prodiit & ad perfectionem pervenit hoc temporis intervallo, ut ordine secundus d. 5. Augusti primum, duo ultimi & sibi proximi simul d. 19. Augusti, primus vero denique d. 1. Septembris se explicaverint: ex quo concludere licet, hanc stirpem in patrio solo esse florum feracissimam & spinarum areolas magis ad flores quam novos caules producendos dispositas. 3) Junio & Julio mense, rarius jam Majo & rarissime Aprili, in conspectum venit alabastrus, exigui globuli villosi sub specie, qui trium circiter mensium spatio ad perfectionem suam perveniens spithamæ longitudinem attingit; quando autem serius prorumpit alabastrus, & autumnio appropinquante frigidior aura supervenit, hæc ejus perfectioni obstat, nisi caldarium succurrat, cujus exemplum sistit KIRSTENII observatio citata. 4) Tubus floris ab initio jam literæ $\searrow$ inversæ instar flexus est, talis etiam permanet, magis magisque tamen se extendit. 5) Quando alabastrus ad suam perfectionem pervenit, vespera accedente calycis segmenta magis magisque dehiscunt & extima a nexu suo solvuntur incurvanturque. Temperata sub tempestate jam ante solis occasum, sub æstuosa autem tardius, omnia tam calycis quam corollæ segmenta visibilem concipiunt motum & sensim sensimque se expandunt & erigunt, si-

mulque orificium ad interiora conspicienda per lentos gradus parant, quod jucundissimum spectaculum per duas tresve horas durat, usque dum penitus expansus sit flos. Anno 1738. d. 9. Julii, quo Farenh. barometrum ad 28. dig. 1. lin. & 2. scr., thermometrum ad 39. gr. 3. part. perveniebat, ventus ex W. flabat, tempestas vero ante meridiem nubila atque subpluvia, post meridiem subserena attamen non æstuosa contingebat, duo flores simul se expandebant sexta hora, adeoque duas ferme horas ante solis occasum, sub quem uterque jam penitus ferme expansus erat. 6) Status perfectæ expansionis vix tres quatuorve horas durat, tum autem & calyx & corolla iterum sensim sensimque se contrahunt simulque tabescunt, nisi aura frigidiuscula accedat, quæ contractionem diutius moratur. Ambo illi flores modo memorati usque in alterius diei horam antemeridianam decimam absque ulla mutatione expansi permanebant & sub meridiem demum se penitus clauderent, quo die barometrum ad 2. scrup. descendebat, in thermometro vero 35. grad. 2. part. tantum numerabantur, ventus ex W. quidem adhuc spirabat, sed tempestas frigidior & magis pluvia reddebatur. Hæc quum postea sub iisdem conditionibus sæpius observavimus, aliquando calidiori sub tempestate ejusmodi florem expansum post mediam noctem in cellam frigidiusculam ponendum curavimus & altero die deprehendimus, eundem post horam demum nonam matutinam vigorem suum perdere cœpisse. 7) In amplitudine & longitudine totius floris perfecti notabilem differentiam nunquam deprehendimus. 8) Calycis segmentorum numerum ultra 64. & infra 58., corollæ vero ultra 28. (KIRSTENIUS 34. indicat) & infra 22. nunquam numeravimus. 9) Corollæ orificii diameter inter pollices $2\frac{1}{2}$. & $3\frac{1}{2}$. differebat. 10) Styli extremi fimbriæ nunc 17. tantum, nunc plures, semel 23. reperiebantur. 11) Odor floris tunc demum insignis percipiebatur, quando aura paul-

paullulum refriguit, id quod pluribus floribus odoriferis commune est. 12) Sæpius reliquimus in stirpe, & libero aeri concedita & in caldario asservata, flores illæfos; sed omnes intra 14. dies, alii citius alii tardius, unacum ovario a stirpe sponte sua secedente perierunt, postquam flos intra octiduum jam contabuit & penitus exaruit, nunquam tamen (secus ac in Cereis Surinamensi contigit, & nos horum Actor. Vol. III. p. 401. annotavimus) se ab ovario separavit, sed huic firmiter adhuc junctus decidit, separationis tamen seu receptaculi locum monstravit hæc nota, quod ovarium succulentum perstitit, etsi nullum augmentum ceperit, nec ullam vel cavitatis suæ vel externæ conformationis mutationem subierit, si excipias colorem in pallide rubentem, adeoque illi fructus plenam maturitatem consequuti (quod mirum) valde similem, pedetentim mutatum.

SECTIO IV. Cerei triangularis brevis Historia.

Antequam ulterius progrediar, liceat hic inferere *Cerei triangularis vulgo dicti* brevem historiam atque imaginem *tab. X. fig. 14.* repræsentatam, quia porro dicenda non solum valde illustrat, verum etiam floris ejus icon a nullo, quantum scimus, hucusque in publicum producta est. Moneamus autem necesse est, eandem nobiscum benevole communicasse Excellentiss. D. D. & in Universitate Altorfina Professore celeberrimum JO. JAC. JANŦKE, qui ante paucos annos in horto Academico bona fortuna hunc florem ad perfectionem perductum observavit & vivis coloribus depingendum curavit. Singularis omnino est hæc observatio: nos a 20. jam annis ejusdem stirpis plures soboles æque ac alias Cerei species in horto domestico
alui-

aluimus; sed nunquam floris vestigium deprehendimus, id quod vero in hortis Europæ celeberrimis pariter hucusque contigit: in Anglia certe, ubi stirpes exoticæ summo studio coluntur, nondum hanc speciem flores exclusisse, testis est PHIL. MILLER *Gardeners Dictionary*,

Ex propria ergo observatione nihil addere possumus, & propterea id tantum nobis reliquum est, ut auctores primarios indicemus, qui hujus stirpis mentionem fecerunt & plura de eadem retulerunt. Occurrit autem apud eos hoc nomine:

Cereus Peruanus amplexicaulis articulatus, fructu rotundo maximo coccineo Herm. Par. Bat. Prodr.

Cereus scandens minor trigonus articulatus, fructu suavissimo Herm. Par. Bat. p. 118. Boerb. Ind. Alt. I. p. 293. Mill. dict. n. 9. cujus supra p. 188. iam mentionem fecimus.

Cereus Americanus triangularis radicosus Bradley Plant. succul. Dec. I. p. 4.

Cereus scandens minor, the Pryckly Pear - Vine Hughes natural history of Barbados p. 186.

Jamacaru Marggr. Brasil. hist. p. 23. & *Jamacaru* I. Pison. Ind. utriusque hist. nat. & med. p. 188.

Ficoides triangulare articulatum, amplexicaule, spinis brevioribus obsitum Pluk. Almag. p. 148.

Ficus Indica folio triangulari ensiformi profunde canaliculato stellatim aculeato Raii Hist. T. III. dendrol. p. 20. Sloane Itinerar. T. II. p. 155. n. 13.

Melocactus Americanus repens trigonus, flore albo, fructu violaceo Plum. pl. amer. catal. p. 19. Tournef. inst. R. H. p. 653.

Cactus triangularis scandens articulatus Linn. H.

Cliff. p. 182. n. 11.

Ab his auctoribus plura adhuc citantur synonyma, sed extra dubium nondum positum est, num omnia huic stirpi legitime competant. Ita v. gr. HERMANNVS *l. c.* ex relatione peregrinatorum addit, hujus stirpis fructus nomen apud Americanos esse *Pythabaya*, ejusque descriptionem convenire cum illa, quæ hoc nomine prostat apud JO. EVSEB. NIEREMBERGIVM *Hist. nat. L. XIV. C. LXXX. p. 326;* & JO. de LAET *Descr. Ind. Occid. L. IX. C. XII. p. 389.* BOERHAAVIUS vero *l. c.* hoc nomen absque hæsitatione ut synonymum huic speciei jungit. Sed peregrinatorum, nulla scientia botanica instructorum, comparationes stirpium valde erroneæ sunt, NIEREMBERGII descriptio imperfecta est, & de LAET præter nomen nil adducit, quam quod urinam tingat colore plane sanguineo, sine noxa tamen, qui effectus vero multis ejusmodi fructibus communis est, vid. *Raj. l. c.* Si porro icon, quam PARKINSON *Theatr. Bot. p. 1628.* ex OVIEDO *Pita baya Americanorum* nomine sistit consideratur, nulla sane comparatio cum hac stirpe locum habet, & quum *Melocactus foliosus & squamosus* Bobart. *Hist. Ox. T. III. p. 171.* eadem Oviedi icone *Seet. VII. tab. 7. fig. 6.* repræsentetur, facile apparet, quo jure hic etiam a SLOANE *l. c.* inter synonyma recensetur. BOERHAAVIO præterea & cum hoc LINNAEO idem quoque est *Ficoides Americanum sive Cereus erectus cristatus, foliis triangularibus profunde canaliculatis* Pluck. *Almag. p. 147. Phytogr. tab. XXIX. fig. 3.* sed hæc stirps non solum vi nominis erecta est, verum etiam talis pingitur, quæ figura nil plane commune habet cum nostra stirpe, præter tres cujusvis rami costas; accedit, hanc speciem a no-

stra differentem recenferi a MILLERO *l. c. n. 10.* & a RANDIO *Hort. Chelf. p. 48. n. 8.*

Nullus horum auctōrum iconem hujus stirpis exhibet, nisi BRADLEY, sed absque flore, & MARGGRAVIVS atque PISO, quæ eadem est, & hanc quidem onustam floribus & fructibus, sed valde rudi manu adumbratis nec cum descriptione eorundem auctōrum convenientibus. Quum vero hæc eadem descriptio cum imagine Altorfina proxime conveniat, eam illustrationis gratia transcribere liceat, & quidem ex MARGGRAVIO, quæ paululum differt ab illa PISONIS & integræ hæc est: *Jamacaru Brasiliensibus, Lusitanis Cardon.* Fruticibus aut arboribus adnascitur spinosa hac planta tenues radices habens, quibus se illis inserit. Folia ejus crassa, triangularia, vario modo sibi invicem apposita ut in Ficu indica: quodlibet folii latus digitum est latum, substantiâ solida instar Aloes sive Tuna. Folia viridia, succulenta succo viscido, haud manifesto tamen sapore præter herbaceum. In extremitatibus angularibus foliorum, sesqui digiti fere intervallo, spinula acuta juxta se posita sunt quatuor cinerea. Ad easdem etiam extremitates provenit fructus, cujus rudimento facto octo digitorum longitudine provenit in ejus summitate flos (suavis odoris, cæterum Nymphææ majori similis, Piso) exterius constans quadraginta circiter (multis, Piso) foliis, viridibus, angustis, (oblongis, Piso) tres aut quatuor digitos longis, interius autem circiter viginti albissimis, latioribus quam viridia illa, in medio copiosissimâ stamina flava, luteis apicibus, spongiformibus; & in medio horum columna flava rotunda, superius in multas partes scissa & diducta. Flos dulcis & nauseabundi odoris. Fert fructum ovalem magnitudine strobili & talis figura, (ovalis figuræ & plus minus magnitudinis, Piso) eminentiis triangularibus constantem. Totus fructus corticem obtinet cortici aurantii mali æqualem, interne & externe colore lactæ Florentinae humæ.

humectata, elegantissimo (triangulata autem eminentia seu acumina sunt ex viridi flava) seu lacca & cinnabarii mixtorum; intus continet carnem ex albo cineream, (albam, PISO) succulentam, sapidam, refertam seminibus nigris splendidissimis, magnitudine & colore seminibus Aquilegia similibus; quæ unacum carne comeduntur. Quibus PISO hæc addit: Præterquam quod ob delectabilem fructuum fragrantiam & ob succum ex acido dulcem, ab æstuantibus expetuntur: febricitantibus imprimis & biliosis conveniunt recentes, quod grato acore palatum afficiant, & sitim sedent, cor ac ventriculum mire reficiant. Succus denique ex hac planta extractus, febribus ex bile natis medetur.

Qui hanc descriptionem cum illa reliquorum auctorum citatorum confert, nonnullas differentias observabit. HERMANNVS in floribus ficcis quinque tantum petala e viridi pallentia numeravit. Quum PISO de Jamacaru I. affirmet, pulpam fructus esse candidissimam (albam tantum describit) HERMANNO vero relatum sit, Cerei, quem indicavit, fructum intus & extus elegantissime rubere, dubiam ipsi oritur, num Jamacaru Pisonis stirps sit una eademque. SLOANE hanc floris & fructus descriptionem suppeditat in latinum sermonem a RAIIO I. c. versam: Flores ut in aliis hujus generis e foliis egrediuntur; primo apparet tuberculum rotundum, lanuginosum, quod postea augetur, & folia multa oblonga e viridi rubentia ostendit, alia aliis squamatim incumbentia, plura pralonga alba petala includentia, medium occupantibus multis oblongis staminibus; totum hoc Liliæ albi aut potius Nymphaeæ albae florem refert. Fructus deinde qui subest intumescere incipit, & flore decidente augetur, donec Pomi mediocris magnitudinem assequatur, protuberantiis in superficie pluribus inæqualis, colore per maturitatem flavo cum levi tinctura rubri, aut ad Aurantiacum accedente; sub cute tenui albam, dulcem & jucundam pulpam includens, plurimis parvis nigricantibus

ribus seminibus intermixtis, ut spermatis ranarum similis videatur. Descriptio, quam HVGHES suppeditat, valde brevis est: *Florem* nominat rosaceum, longiusculo petiolo bulboso insistentem; petalorum numerat 16. duorum pollicum longitudine & apice obtuso, quæ adeo tenuia, ut illis supposita dignosci queant. Addit, hæc suffulciri ab aliis foliis viridibus calycinis, stylum esse longum & firmum, circumdatum copiosissimis albis staminibus, albidis apicibus coronatis. *Fructum* maturum obtinere figuram ovalem & magnitudinem ovo gallinæ indicæ æqualem; corticem, maturitatem plenam consequutum, sistere se exterius saturate purpureum & ad singulas dimidii pollicis distantias squamis triangularibus acutisque ut & fasciculis exiguarum, pungentium tamen, spinarum distinctum; interiora denique ejus repleta esse purpurascente solidaque pulpa exiguis maculis albidis varia, ceterum succulenta & grati saporis. Atque hæc sufficient.

SECTIO V. Cerei character.

Ad generis characterem cujusvis stirpis rite definiendum potissimum requiri floris & fructus conformationem cognitam factam, nostro ævo communis sententia est omnium auctorum systematicorum, licet circa regulas, secundum quas ex his formandi sint characteres, pauci consentiant.

Quum Cerei Surinamensis, a. 1731. altera jam vice apud nos flores edentis, descriptionem pararem, idem argumentum jam exposui: *vid. hor. Actør. Vol. III. p. 393. - 410.* Annotata, quæ ibidem leguntur, cum hætenus expositis collata, satis declarabunt, quousque hæc ambæ species notis genericis conveniant, & specificis differant.

Florem polypetalis adscribendum esse, communis est ferme opinio auctorum, quos *ibid. p. 395.* citavimus, & ad quos adhuc pertinet van ROYEN *l. c.* immo etiam LINNAEVS. Licet enim

enim hic *H. Cliff.* in hujus floris descriptione moneat: *Corolla alba, calyci adnata ita, ut flos polypetalus vel monopetalus dicendus vix constet*; pergit tamen hinc: *Petala itaque circiter viginti, duplici serie disposita, lanceolata, longitudine limbi calycis, sed duplo latiora, obtusa, sessilia, adnata calycis limbo*; & dum *Gener. Plantar. Edit. I. n. 390. Edit. II. n. 466.* hujus generis characteres definit, non solum inter characteres classis, quæ ipsi audit *icosandria* & ad quam hoc genus refert, ponitur *Corolla unguibus parieti calycis affixa*, verum etiam inter characteres hujus generis proprios recensentur *Petala numerosa, obtusiuscula, lata, exteriora breviora, interiora majora, conniventia.* Nonnullos tamen etiam hunc florem pro monopetalo declarasse, testis est *HEUCHERVS Ind. H. med. Ac. Vitemb. p. 22.*, *LVDWIGIVS Definit. Pl. p. 24. & edit. auct. p. 44. n. 162.* (ubi *petala plura inter se & cum calyce coalita* dicuntur & genus hoc refertur ad classem I., quæ *plantas flore perfecto, simplici, regulari, monopetalo* comprehendit) van *WACHENDORF l. c.* atque *HEISTERVS System. Pl. p. 10.*, ubi inter plantas *flore monopetalo multifido* occurrit, quibus accedit *DILLENIVS H. Eith. p. 73* ubi *Cereuni Scolopendrii folio brachiato* depingit & describit ejusque florem definit *ex herbaceo albicantem in plura (novendecim & viginti) segmenta oblonga, interiora breviora, angustiora & albidiora, exteriora longiora, latiora & viridiora, ad pedunculum usque, qui non nisi floris tubus est, divisam &c.* Atque omnino corolla accurate examinata clarissime demonstrat, non solum ejus segmenta ad tubi fauces absque ulla ulteriori divisionis nota inter se cohærere, verum etiam ad ovarium usque extendi, cum calycis tubo autem arctissime concreta esse, id quod fufius in specie Surinamensi *Vol. III. p. 401.* & in hac specie superiori pag. 196. exposuimus, itemque *tab. XI fig. 10.* ut & *Plantar. selectar. tab. XXXI. fig. 2.* demonstravimus atque præterea in *Cereo minimo articulato polygono spinoso Boerb. Ind. Alt. l. p. 294. n. 12.* deprehendimus & *Plantar. selectar. tab. XXX. fig. b.* in flore ejus pariter per longitudinem dissecto & depicto representavimus, ex quibus satis patere, persuasi sumus, nullo jure hujus generis flores polypetalis accenseri posse.

Quod ad *calycem* attinet, hunc monophyllum esse in segmenta plura supra tubum divisum, omnes consentiunt; hac occasione autem monemus, eum quidem in variis speciebus (v. gr. in serpente & triangulari, de quibus hactenus sermo præcipue fuit, ut & in *Cereo altissimo graciliori, fructu extus luteo intus niveo, seminibus nigris pleno Sloan. Itinerar. II. p. 158. & nostrar. Plantar. select. tab. XIV.*) & tubi & segmentorum colore, ut & horum figura, a corollæ segmentis penitus distingui; in nonnullis vero hanc differentiam minus observari. In *Cereo Surinamensi* figura & color segmentorum calycis ab illis corollæ non nisi per gradus ita mutatur, ut difficile sit utrorumque discrimen discernere, *vid. Vol. III. pag. 400. & conf. p. 404.* In *Cereo Boerhaavii* 12. supra citato color tubi ejusque & corollæ segmentorum idem pene est & horum figura ex angustiori in latiore expansionem iterum nonnisi per gradus observatur. Ita etiam DILLENIVS in specie supra indicata differentiam inter calycis & corollæ segmenta tam luculentam non invenit, quod ex verbis ejusdem ibidem citatis satis patet, figura quoque declarat. Propterea autem nemo huic flori calycem a corolla distinguendum denegabit, potius iis in speciebus, ubi distinctio dubia videtur, secundum differentiam, quæ in aliis manifesta est, dijudicabit. Alia porro varietas occurrit: in nonnullis enim speciebus (v. gr. in *Cereo Surinamensi Vol. III. p. 400, tab. VIII. fig. 1. D.*) calycis tubus est quidem angulosus, sed ubique glaber; in aliis vero (v. gr. *Cereo serpente, Cereo triangulari, Cereo fructu extus luteo intus niveo Select. Pl. tab. XIV. Cereo minimo ibid. tab. XXX, Cereo Scolopendrii folio Dill. sæpius citatis*) foliosus. Denique sub his foliolis in quibusdam speciebus prodeunt plures villi rigidæque setæ, quibus aliæ penitus carent. Foliola ergo tubi squamosa æque, ac ejus vel lævitas vel asperitas, non ad generis sed speciei notas pertinent.

In conformatione *staminum* nullam varietatem notabilem in speciebus hucusque examinatis invenimus, si excipias numerum & longitudinem in *Cereo Boerhaavii* 12. multo minorem, *Stylus* quoque, & præcipue ejus extremum in plures fimbrias seu stigmata divisum, in singulis ejusdem est structuræ, si iterum modo
citra-

citatam Boerhaavii speciem excipias, in qua styli extremum format capitulam nonnunquam simpliciter oblongum, sæpius vero trigonum *vid. Plantar. select. tab. XXX. fig. f. f*. g. b.* quæ species omnino magnitudine & omnium partium numero reliquis longe inferior est, ceterum autem, ob habitum totius stirpis itemque floris & fructus structuram valde similem, omni jure ad idem genus refertur.

Fructus denique adhuc novellus, seu ejus rudimentum primum, manifestam in medio suo ostendit cavitatem satis notabilem, cujus latera undique innumerabilis filorum, oblongis vesiculis onustorum, copia obsidet *vid. tab. XI. fig. 10. XII. fig. 2. 3. 4. & Vol. III. tab. VIII. fig. 3. 4. 5. ut & Plantar. select. tab. XXX. fig. b;* quam cavitatem etiam indicavit de JVSSEV *Mem. de l'Acad. Roy. des Sc. à 1716. edit. Paris. p. 149. edit. Amstel. p. 194. ut & LINNAEVS H. Cliff. l. c.* Ex his autem filamentis mirabili mutatione postea oriri substantiam continuam atque carnosam mollem, pulpæ plerumque similem, & permulta semina exigua foventem, docet *tab. X. fig. 2. ut & Plantar. select. tab. XIV. & tab. XXX. fig. p.* Eandem structuram in fructibus maturis aliarum specierum inveniri, asseruerunt jam HERMANNVS de omnibus Cerei speciebus in genere & de nonnullis sigillatim *Parad. Bat. p. 112. seqq. SLOANE Itinerar. Vol. II. p. 155. seqq. (& secundum hunc RAVS Hist. T. III. Dendr. p. 20. seqq.) DILLENIVS H. Elth p. 74. HUGHES l. c. p. 136. & 186. itemque BOERHAAVIVS Ind. Alt. P. I. p. 293. LINNAEVS Gen. Pl. edit. I. n. 390. II. n. 466. LVDWIGIVS Def. Gen. Pl. n. 162. & omnes, qui hos sequuti sunt. His ergo observationibus melius edoctus lubens meritoque agnosco hallucinationem meam *Vol. III. p. 405. & 410.*, ubi cavum in fructus rudimento observatum tanquam constans & in fructu maturo quoque permanens indicavi & ex hoc characterem differentiae inter *Cereum & Opuntiam* seu *Tunam* æque ac *Echinomelocactum* seu *Melocactum* deduxi. Licet autem, quoad hanc fructus structuram, inter hæc genera nulla omnino adsit differentia; reliqua tamen & potissimum exterior ejus facies satis superque differt. Ut enim fructus figuram ovalem & angulosam (conf. DILLENIVS l. c. p. 75.) vel tuberculis inæqualem Cerei, ubique vero æqualem Melocacti atque Opuntiae, & præterea hujus con-*

nes TOVRNEFORTII *tab. 122. 425.* HERMANNI *Parad. Bat. p. 136.*) taceam, Melocacti atque Opuntiae fructus manifesto umbilico excavatus est, qui in fructu quorundam Cerei specierum plane non (vid. DILL. l. c.) & in reliquis vix ejus vestigiumprehenditur. Quousque autem horum generum fructus structura inter se conveniat & naturalem affinitatem declaret: præter habitum totius stirpis, floris conformatio & figura eo usque se distinguunt, ut omnem comparationem excludat. Ceterum Cerei fructus notam haud genericam, sed specificam, pariter ac in floris tubo, suppeditat ejus vel lævitas (*in Cereo Surinamensi & Scolopendrii folio, itemque in Cereo erecto fructu rubro non spinoso Herm. Par. Bat. p. 114. 115.*) vel ex spinis (*in Cereo erecto maximo fructu spinoso rubro Herm. Par. Bat. p. 113. & erecto minori fructu spinoso costarum numero variante Ejusd. ibid. p. 117.*) aut setis rigidis (*in Cereo serpente hujus Vol. tab. X. fig. 1. minimo Plantar. select. tab. XXX. fig. o.*) aut saltem foliolis (*in Cereo fructu extus luteo intus niveo Plant. sel. tab. XIV.*) persistentibus asperitas.

Ex his præmissis nunc demum integer Cerei generis character definiri potest, qui est;

PERIANTHIUM I. *Calyx* tubulatus inflexus in plura segmenta divisus, ovario insidens & deciduus.

PERIANTHIUM II. *Corolla* ejusdem cum calyce figuræ, quoad tubum cum eodem concreta, & cum eodem decidua segmentis latioribus & plerumque colore distinctis.

STAMINA. *Filamenta* numerosa, longissima, filiformia, corollæ tubo inserta, ejusdem limbo plerumque breviora. *Antherae* oblongæ, biloculares, erectæ.

PISTILLUM. *Ovarium* infra calycis & corollæ tubum in medio cavum. *Stylus* staminum ferme longitudine, teres, cylindræus, secundum tubi flexuram curvatus. *Extremum* seu *stigma* plerumque multifidum.

PERICARPIUM. *Fructus* ovalis vel angulis vel tuberculis inæqualis, plerumque hispidus aut spinosus aut foliosus, non umbilicatus, unilocularis.

SEMINA plurima, subrotunda, parva, splendens, per integram fructus substantiam pulposam dispersa.

MEMORIA

VIRI EXCELLENTISSIMI ET EXPERIENTISSIMI

D O M I N I

GVILIELMI BERNARDI
NEBELII

Medicinæ Doct̄oris & Professoris Heidelbergens-
fis ordinarii Sereniss. Principis & Electoris
Palatini Medici aulici

Academiæ Naturæ Curiosorum

Achillis tertii

die XVIII. April. A. S. R. MDCCXLVIII.

præmatura morte e vivis erepti
amica manu delineata.

HORATIVS.

Multis ille bonis flebilis occidit.

Gründler. f. Halæ.

Quis talia fando Temperet a lachrymis?

De vitæ humanæ diuturnitate aliter plane judicat Christo sacra cohors, ac voluptatibus mancipata multitudo. *Hæc summæ felicitatis loco æstimat diu vivere, deliciis hujus vitæ, divitiis & honoribus diu frui, diu mirari alios quocunque bonorum genere in his terris beatos. Illos vero summe infelices judicat, qui ante diem morientes inviti desinunt impuris lassari amoribus, aut regna vini fortiri talis, aut proprio condere horreo, quicquid de Lybicus verritur areis, aut denique tergeminis fulgere honoribus. Illa contra se diu satis vixisse affirmat, si satis bene vixerit, & perfectam cum SENECA vitam judicat, si bene desinas, ubicunque desines. Gaudet hanc vitam*

esse ambulatoriam, instare finem peregrinationis, sedis in patria cœlesti quietæ initium. Eo itaque feliciores Christianos prædicat, quo breviori itinere ad domum patriam deferuntur, quo breviori stadio vitæ & cursus terminatur molestia, quo citius bene cursu sanctis affixa metæ corona traditur, æterno decore eorum ornatura verticem, qui, spreto voluptatum cœno, cœlestes solum immortalis animi delicias, purissima gaudia constanti anhelarunt desiderio. Præsertim illa gratiæ divinæ dispensatio, quæ nunc obtinet, quam novi fœderis vel testamenti vocare solemus, non permittit, vel ex brevitate vitæ fervoris divini, vel ex longævitate favoris, certa colligere indicia. Non enim externa hujus vitæ bona, nec vita corporis longæva, bona manent fœderalia, quæ fuerunt, cum Jacobidis, leges fœderis antiqui & externi servantibus, diurnam hæreditatis Cananæ possessionem promitteret Deus sapientissimus. Spiritualia & interna sunt novi fœderis bona, vita spiritualis his in terris inchoanda, consummanda in cœlis. Successit felicissime antitypo typus, fœderi antiquo, privilegiis, beneficiis terrenis & transitoriis successerunt cum fœdere novo privilegia & beneficia cœlestia & æterna. Ideo cum Patriarcharum tam sollicitè numerentur anni, & tam accurate definiatur longævitas, in tabulis novi testamenti nusquam descriptus reperitur vitæ terminus, ut quamdiu quis vixerit, satis constet. Jairi quidem Archi-Synagogi filia anno ætatis duodecimo mortua narratur Marci V, 42. Sed tamen vitæ per principem vitæ reddita fuit, neque quot deinde in his terris exegerit, constat. Longam annorum seriem, non certum esse gratiæ divinæ indicium, nec vitam breviorē poenæ semper loco esse habendam, exemplorum cumulo probat experientia. Optimos enim quosque præmatura morte obire, pessimos vero diurna frui vita, passim apparet. Horum vitam longiorem æque dignam esse lachrymis, quia diu nocere aliis possunt, qui diu pessime vivunt, ac illorum vitam breviorē, quæ Ecclesiæ ac Reipublicæ commodis serviendi

di diutius occasionem eripit, facile largientur æqui rerum arbitri. In horum numero fuit Vir Celeberrimus & Experientissimus, GVILIELMVS BERNARDVS NEBELIVS, Medicinæ Doctor & Professor Publicus in Alma & perantiqua Academia Heidelbergensi, ac Serenissimi & Potentissimi Principis Electoris, Domini CAROLI THEODORI, Medicus aulicus, plus vice simplici Archiatri Electoralis munere functus, quem sero in cœlum redire, diuque interesse musis populoque Palatino, diu succurrere languentibus, optabant omnes, quem præmatura morte terris valedixisse, lugent sine ullo ordinis, ætatis, sexus, locorumve discrimine quicumque raram hujus Viri doctrinam, modestiam, experientiam & pietatem vel proprio, vel aliorum usu cognitam habuere.

Natus enim *Marburgi*, anno superioris seculi penultimo, nono post nonagesimum, pridie Idus Julias, nondum dimidiam seculi partem vivendo explevit. *Marburgo* igitur, fœcundæ illi studiorum & eruditorum matri, inclytæ Musarum in Hassia inferiore sedi, debetur hæc gloria, quod utilissimum rei literariæ & publicæ civem peperit.

Si a soli natalis celebritate aliquid honoris trahunt cœlestes animi, quod negari nequit, sane plus gloriæ & fulgoris ab his in terram effunditur patriam. Neque unquam, quæ NEBELIO utrique, parenti & filio, debet Cattorum Parnassus dissimulabit. Uterque famam *Marburgi* insigniter auxit, ut dubium videri possit, utrum magis Academiam illustraverit patris doctrina, an civitatem filii nativitas?—Parens enim fuit Vir Excellentissimus ac Clarissimus DANIEL NEBELIVS, qui per annos complures summa cum laude in Academia Marburgensi docuit, quem deinde jure suo sibi vindicavit patria *Heidelbergæ*, primum in Academia patria tradentem artes medicas, deinde ad splendidissima aulæ munera *Archiatri Electoralis & Consilarii intimi* evectum. Dignus

filio parens, dignus parente filius! Sed nec indigna mater omni virtutum genere excultissima matrona, SARA CATHARINA, consummatissimi illius *Furium Professoris & Consiliarii Ecclesiastici Archi-Palatini* JOANNIS de SPINA, filia, paternarum virtutum ex affe hæres. Hæc duplici maritum prole beavit, filia nempe matrem, & filio patrem exacte referente, sed ita referente, ut indivulso semper nexu, connubio elegantissimo paternis cum maternis cohærent virtutes. Filium hunc unicum, quem DEO acceptum ferebant, DEO redditum & dicatum unice divino honori servire optabant pii parentes. Imprimis huc curæ omnes, vigiliæ, preces optimi patris dirigebantur, ut scopo creationis & redemptionis, id est, creatoris & redemptoris gloriæ cognoscendæ & celebrandæ aptum eum redderet sollicita & prudens educatio. Dotes ingenii ad studia tractanda idoneas dederat providum Numen studiis ergo sacratus est inde a pueritia GVILIELMVS parentum voluntate. Ad studia vero Medica & artes Machaonias excitabant ipsum & Patris & Majorum, quos Serenissimorum Electorum Principum Palatinorum FRIDERICI III. & V. & CAROLI LVDOVICI Archiatros fuisse constat, consummatissimum exemplar. Primum igitur in Parnasso *Heidelbergensi* præcepta styli & Historiæ, Matheseos, Physicæ ac Theologiæ naturalis ducibus Musagetis Clarissimis *Philippo Ludovico* PASTOIR, *Friderico Gerharo à* LEVNENSCHLOSS, *Joanne Christiano* KIRCHMEIER hausit, ac solidis his fundaminibus cura paterna scientiam Medicam superstruxit, Deinde *Argentoratum* concessit, ubi imprimis Clarissimum Medicinæ Professore, *Johannem* SALZMANNVM, audivit, & processibus Chymicis, sectionibus Anatomicis & demonstrationibus Chirurgicis quotidie interfuit. Pertraxit deinde *Basileam* famæ *Bernouilliana* & *Mathematicum* amor. Ita tamen adhæsit acutissimo BERNOVLLIO in abditissima *Matheseos* ac *Physices* penetralia ducenti, ut non neglexerit

Cele-

Celeberrima *Theodori* ZWINGERI, *Nicolai* HARSCHERI & *Benedicti* STEHELINI, qui artem medicam in *Rauracorum Academia* docuerunt, nomina. Ut publica doctrinæ affiduo labore parata documenta exhibuit *Dissertatio physica de Mercurio in vacuo lucente*, sub Præsidio *Johannis* BERNOVLLI summo cum applausu defensa; ita præmia doctorum frontium, lauream Philosophicam, alumno bene merito imposuit mater studiorum, *Academia Basileensis*. His decorus ornamentis, laurea triumphali potioribus, iter literarium suscepit, Viros in arte medica exercitissimos, MANGETVM, de FORT, CHENAUD, aliosque, *Academia Genevensis & Schola Lausavensis* præclara lumina, non salutavit tantum, sed & familiari usu, consultatione & imitatione totos in sua ac studiorum commoda convertit. Quem *Heidelberga* plantaverat *Medicinæ studiosum*, quem rigaverat *Argentina, Basilea, Geneva & Lausanna*, hunc per gratiam divinam provectum ad maturitatem perduxit *Heidelberga* eadem studiorum initium atque finis.

Parens idem, qui studii medici auctor, suavor, inceptor, fuerat, & brabeuta fuit. Hic enim, quæ rara est felicitas, lauream medicam, seu summos Doctoris in arte medica honores, consentiente inlyto Medicorum ordine, & *Dissertationem Botanico-Medicam* sine Præsidi defensam, *de plantis dorsiferis usualibus*, communi calculo approbante, publice, in numerofo *Academiam* non procerum & civium solum, sed & hospitem confessu filio optime merenti paterna largitus est manu. Studiorum hæc meta fuit, at non finis. Non potuit etiam domesticis parietibus circumscribi infatiabilis ad summa contendendi ardor. Denuo ad *Argentinesem Academiam* pellexit desiderium scientiæ Anatomicæ ad majorem perfectionis gradum evehendæ. Verum non licuit diu interesse musis *Argentinesibus*. Optimum Numen in NEBELIVM larga manu contulerat non solum discendi dotes, sed
& do.

& docendi dona. Non satis implent officia hominis & Christiani nec satisfaciunt creationis & redemptionis scopo, qui discunt ut discant. Hi sibi suæque utilitati consulunt, non aliorum, non Societatis, non Ecclesiæ aut Reipublicæ. Scientia discenda, ut doceas, emenda, ut reddas, imbibenda, ut vivi fontis instar largiter eructes. Scire tuum nihil est, nisi te scire, hoc sciat alter. Maledicere solemus agris, qui semina accipiunt semper, nunquam reddunt. Alia plane mens fuit NEBELII nostri. Primam quamque docendi, & quæ ipse avide hauserat aliis instillandi, occasionem arripuit. In *Academia Basileensi* Mathesin privatim tradidit jam diu ante, quam *Professio extraordinaria Physica experimentalis* ipsi cederetur in *Academia Heidelbergensi*. Cessit igitur *Heidelbergæ Argentina*, cessit discendi cupido desiderio juvandi aliorum commoda. Accepit lubentissime oblatam Spartam academicam. Cœpit esse *Parris Collega*, sed non desiit esse discipulus. Simul dabatur docendi & discendi occasio. Ita enim comparatum est cum omni vita eorum, qui in litteris tractandis versantur, discunt ut doceant, docent ut discant. Neque solum *Academia Heidelbergensis*, sed & inclyta *Academia CÆSAREA Naturæ Curiosorum* docendi dedit facultatem. Eodem enim tempore utraque dignum judicavit NEBELIVM, qui Collegii sui Sociis adjungeretur. Illa voce & scriptis, hæc scriptis docendi honorificentissimam dedit occasionem. Facile est judicatu, quantum *Nebeliano* nomini inde accesserit decus. Titulus *Doctoris* est summus, quem Respublica literaria dare potest, honos. Sed tamen & indignis eundem conferri, tristissima docet experientia. Manus *Professoris* academici à sapientissimis Collatoribus impositum, probat, non vanum sine re nomen jactari. Sed tamen sæpe proh dolor! non titulus & nomen datur rei, sed res titulo. Si vero Collegium toto orbe celebratissimum qualis est *Academia CÆSAREA*, si Collegæ, qui scientiæ Physicæ incrementa, ad

Crea-

quorum valetudinem non semel ut fidelissimis, ita & felicissimis consiliis iuvat, gratia & favore constantissime dum licuit, & ad extremum usque halitum vitæ usus sit.

Fasces academicos, unanimi Senatus inclyti consensu oblatos, bis sumsit, semel anno MDCCXXXVIII. iterum anno MDCCXLVI. qui novam Academiae vitam per nova eaque præclarissima a Serenissimo Principe Electore, CAROLO THEODORO, gratiosissimo Musarum statore & altore, concessa privilegia dedit, unde dulcis semper omnibus hujus Rectoratus memoria esse debet æternis Academiae fastis perpetuanda.

Bis in Rectoratus limine Orationem dixit omnium calculo dignam, priorem *de vera sapientia eorum, qui legibus obediunt*, posteriorem *de nexu pietatis & sapientie indivulso*. Sæpius in cathedra *Dissertationum* argumenta exquisitissima ita tractavit, ut non tam defenderet respondentem, quam Auditores erudiret & delectaret.

Quæcunque consummatum constituunt Medicum, quæ sparsim in multis; conjunctim in paucis deprehendis, in NEBELIO conspirabant omnia. Scientiis philosophicis non tinctus erat, sed penitus imbutus. Rerum naturalium dimensiones, causas, effectus & fines, vires herbarum, structuram corporis humani, morborum causas, signa & medicamina, Mathematicam, Physicam, Botanicam, Anatomiam, Physiologiam, Pathologiam, & quæcunque alia ad artes Machaonias feliciter tractandas & accurate tradendas faciunt, cognita intime & explorata habuit. Neque satis habuit doctrina medica suam & aliorum pascere mentem, sed usui practico quam maxime intentus, summis ac imis prodesse, omnium sanitatem læsam restaurare, debilem confirmare, restauratam & confirmatam conservare, allaboravit. Quo juvandi alios ardore id effecit, ut simul aliorum amorem beneficiis sibi conciliaret, & suam augeret usu & experientia quotidiana peritiam.

Nocuit

Nocuit tamen propriæ, dum aliorum consuluit valetudini. Quotidie præsentibus & opem implorantibus domi & foris, in urbe & rure, ad distitas quoque avocatus oras, voce manuque absentibus succurrere calamo & litteris studuit. Noctis tempora, quæ quieti natura destinavit, ipse scribendis pro ægrotorum salute litteris dicavit. Ita facis instar concussæ & quassatæ latissimam sparsit lucem, sed ita, ut aliis inserviando ipse consumeretur. Non sufficiebat enim illi dies dividendus inter curam ægrotorum & discipulorum, sciebat vitam mortalium arctioribus circumscriptam esse limitibus, quam ut satis diu votis omnium satisfacere possint periti Medici. Laboravit igitur in educandis & formandis Medicorum filiis, qui post fata Magistri communi hominum saluti servire possent. In medendo cautus, prudens, sagax, patient, ardens, constans fuit, non opes, sed salutem ægrotorum cupiens. In docendo perspicuitas, ordo, suavitas, acumen, varietas emicuit. Hinc neque in docendo fructus, neque in medendo successus, si modo medicamina ferret morbus, unquam defuit. Nihil tamen sibi suisque aut viribus, aut meritis, omnia Divinæ gratiæ accepta tulit. Cum sincere in quemcunque hominum, sine ordinis, ætatis, sexus, fortunæ ullo discrimine, amore firmo connubio copulata fuit pietas non fucata. Liberalis in egenos, in miseros misericors, in hostes mansuetus, fidelis erga amicos, in majores humilis, benignus in minores, lenis in pares. Vir fuit omnium consensu vere bonus, qui id semper egit, ut quibus potuit, prodesset, noceret nemini. Meruit igitur communem omnium amorem, non civium solum suorum, sed & Palatinæ gentis & finitimorum commune delictum. Rara hæc est felicitas, omnium frui amicitia, cum quibus versaris, nullius odio aperte peti, nullius prosciendi convitiis & calumniis. Hæc si ulli unquam obtigit, sane is est NEBELIVS. Publicam hanc felicitatem auxit privata & domestica. Contigit enim nostro digna Vi-

ro conjux, omnium virtutum choro decoratissima, MARIA ELISABETHA, quæ patrem habuit, Virum amplissimum & meritissimum *Johannem Wilhelum* WILHELMI, Consiliarium Electoralem in rebus ad militiam Palatinam spectantibus, & legationibus in aula Cæsaris obeundis præclare functum, prudentia, pietate, dexteritate, humanitate, fide nulli secundum. Patri similis filia non potuit esse dissimilis marito. Hinc suavissimus animorum concentus, hinc arctissima amoris mutui colligatio, hinc tam constans concordia, ut nunquam cum uxore in gratiam redierit maritus, neque cum marito uxor. Beatum matrimonium! in quo nullæ discordiarum nebulæ solem obfuscant. Nec prole caruit auspiciatissimum conjugium. Ex tredecim liberis intra annorum XXI. spatium susceptis quatuor supersunt, filius nempe unicus *Daniel Wilhelmus* & filiæ tres, *Maria Catharina*, *Christina Friderica*, & *Johanna Christina Wilhelmina*. Ille, in quo cari stetit unica cura parentis, patriæ & avitæ virtutis æmulus, divina favente gratia, in patriæ & illustris familiæ spem, lætus succrescit. Hæ felici, sed tamen vario gressu lectissimæ matris legunt vestigia. In omnibus optima fulget spes, omnium stat messis in herba. Nihil ergo ad conjugii conjunctissimi & felicissimi consummata gaudia deesse videbatur, quam diuturnitas, quam non conjugum modo & liberorum, sed & communia amicorum optabant vota, non audita tamen. In flore enim ætatis in medio virtutis & famæ curriculo obiit. In ipsa veluti meridie vitæ sol occidit. Hæc unica & ultima fuit optimæ conjugis querela, eo acerbior, quia sine querela exacta fuerunt conjugii tempora. Præmaturæ mortis causa fuit hydropisis pectoris, quam ante aliquot annos prælagiverat affectus asthmaticus. Accessit sexto fere ante obitum mense, tumor pedum, qui primum ædibus, dein lecto affixit ægotantem. Non desit tamen domi & in ipso lectulo aliorum curare valetudinem, qui suam in dies debili-

bilitari sentiebat. Affulsit etiam subinde aliqua restaurationis spes ægroto, quam tamen novi mox morborum insultus obfuscarunt. Tandem irruentibus in debile corpusculum aliis aliisque malis, ut hæmorrhagia pectoris, hæmorrhoidibus cæcis & fluentibus, & pleno quasi agmine quod supererat virium oppugnantibus, sub tanto morborum onere succubuit. Præsensit generosus & immortalitati unici intentus spiritus paulatim ultimum mortalis finem vitæ appropinquare. Nihil detinebat, quin præno cursu ad beatam vitæ Christianæ metam avolaret & in Servatoris fidissimi amplexus rueret, præter conjugis dulcissimæ & charissimorum liberorum, imprimis filii unici, quem propria manu formare & Reipublicæ ac orbis litterati commodis aptare vehementissime cupiebat, desiderium & amorem. Fatebatur tamen vota divinæ voluntati contraria minus esse christiana, minus conformia absolutissimo optimi Servatoris exemplo. Solabatur ipsum divinæ Providentiæ fides. Agnoscebat non cæco impetu res volvi humanas, sed pendere omnia nostra, imprimis ultimum vitæ exitum, ab arbitrio summi rerum Rectoris, non Domini tantum liberrimi, sed & optimi & amantissimi patris, qui tunc etiam optime consulit nostræ ac familiæ saluti, cum male nobiscum agi judicant imperiti. Cum affectu igitur humanæ debilitatis colluctatus victor tandem divina roboratus gratia evasit. Ut dolores ultimis vitæ diebus invalescebant, ita augebatur mirum in modum æternæ quietis cœlestis gloriæ desiderium. Huc omnes gemitus & suspiria dirigebantur. Maturari auxilium divinum, aperiri carcerem, solvi corporis vincula, animam JESU sanguine & spiritu purgatam in Canaanem cœlestem, hæreditatem sanctorum in luce purissima dandam, vota omnia precesque flagitabant. Obtinuit quæ ardentissime desideravit, impetravit gloriam gratiæ succedentem eamque consummatam ex promissione divina fallere nescia, spiritus integerrimus, per angusta præparatus ad augusta,

guſta. Dies fuit XVIII. Menſis Aprilis, anni hujus MDCCXLVIII. qui vitæ Nebelianæ labores ac dolores feliciffime terminavit, qui cœleſtis gloriæ, (ad quam occupandam per ſinceram mundi & ſui ipſius abnegationem, per pœnitentiam continuatam, per vivam fidem JESU CHRISTI merita & vulnera & mortem ſibi jugiter applicantem, per indefeſſum ſanctificationis ſtudium ſeſe accinxerat,) conſummatam poſſeſſionem, qui, pro labore quietem, pro doloribus gaudia, pro peregrinatione patriam, pro certamine coronam, pro vita corporis fluxa & evanida, immortalitatem conceſſit, qui pro conjugis, liberorum & amicorum conſortio, ſponſi cœleſtis, patris æterni, cœlitum omnium, tam angelorum, quam hominum dedit commercia, qui corporis vitam quidem finivit ad tempus aliquod, animæ autem vitam novo & nunquam pœnitendo exordio, novis donavit natalibus.

Deſine ergo lugere conjux mœſtiſſima, ponite modum lacrymis tristes liberi, abrumpite ſetum cognati & cognatis pares in amore amici! Vivit per Chriſtum NEBELIVS, vivit in Chriſto, vivit cum Chriſto. Vos exſpectat ſerius in cœlum ituros. Breve eſt intervallum. Manet amoris vinculum, ceſſat paululum uſus. Interruptus hic eſt non abruptus. Redintegrandæ erunt in cœli ſedibus vincula amoris, & dulciſſima conſortia per omnem æternitatem ſummis cum deliciis perpetuanda. Vivit etiã in liberis faciem non ſolum, ſed amores ac animum patris referentibus, beatus NEBELIVS. Hæc ſunt caræ matris ſolatia. Vivit idem in filio, optima quæque Reipublicæ & Academiae patriæ promittente. Hæc ſunt Parnalli lugentis ſolamina. Vivit denique in ſcriptis, quæ ſunt Reipublicæ litterariæ, optimi civis obitum præmaturum dolentis, levamina. Nam præter binas Diſſertationes inaugurales pro ſummis honoribus philoſophicis, de *Mercurio in vacuo lucente, Baſilea* MDCCXIX. alteram pro ſummis in Medicina honoribus obtinendis de *Plantis dorſiferis uſualibus.*

libus. Heidelbergæ MDCCXIII. editam & defensam, sequentes quoque luci publicæ exposuit :

De *Institutione Variolarum*. MDCCXXIX.

— *Angina*. MDCCXXX.

— *Abusu purgantium imprimis drasticorum*. eod.

— *Partu tredecimestri legitimo*. MDCCXXXI.

— *Curis morborum sympatheticis*. MDCCXXXIII.

— *Lapide nephritico novo*. eod.

— *Signis intoxicationis*. eod.

— *Purpura militari rubra, chronica, scorbutica*. MDCCXXXVII.

— *Spasmo*. MDCCXXXVIII.

— *Cardialgia hæmorrhoidali*. MDCCXXXIX.

— *Acmella Palatina*. eod.

— *Letalitate vulneris pericardii*. eod.

— *Corticis Peruviani modo operandi*. MDCCXL.

— *Sudoribus particularibus consuetis*. eod.

— *Synovia ejusque remediis specificis*. MDCCXLI.

— *Padarthrocæ*. MDCCXLV.

Scripta alia & majoris quidem momenti latent in scriniis, affecta, sed non perfecta, ut *Opus medico-practicum* & similia. Inprimis *Lexicon Botanicum* nova arte compositum molitus est Vir sagacissimus, ita adornandum, ut imperitissimus quisque, si modo attente herbarum folia, caules, flores & reliqua observaverit, nomina plantarum, ope numerorum in Indice evolvere & reperire potuisset. Opus sane utilissimum, quod Medicorum filiis & reliquis naturæ ruspatoribus non potest non esse gratissimum. Jam multum temporis & operæ in elaborando & perficiendo hoc invento posuerat Auctor, ut ultimam solum manum desiderare videretur. Eo magis dolenda est Viri optimi & ad commoda Societatis humanæ nati jactura.

Non invidemus tamen brevioribus laboribus suprema præmia, qui quo breviores, eo fuerunt inteniores. Gratulamur potius summos in Academia cœlesti honores, gratulamur ea nunc perfecte discendi & profitenti, quæ in terris imperfecte disci & doceri experiuntur omnes.

Denique *ossibus sepultis* beatam in die resurrectionis ultimæ, cum mente immortalis conjunctionem, *conjugi moesta, orbis Liberris*, abundantissima Sancti Spiritus solatia, *Reipublica litteraria* jacturam parentis in filio compensandam, *Academia* plures ex ordine successores antecessore dignos, *Serenissimo Principi Electori, Patri patriæ optimo* similes NEBELIO Medicos, vitam populo Palatino carissimam ad canos vegeti & virentis senii annos, ita jubente Supremo vitæ arbitro, provehentes, optamus & precamur.

Elogium sepulchrale.

Luge Viator!

GVILIELMI BERN. NEBELII

MEDICINAE DOCTORIS PROFESSORIS
AC MEDICI AVLICI

Sepulchrum flebile cunctis vides.

Luget aula Electoralis

Medicum doctrina, experientia, fide eximium.

Lugent

Lugent Musæ Palatinæ

Professorem clare docentem, præclare scribentem
Doctorem officio, animo patrem.

Lugent Academia Cæsarea Naturæ Curiosorum
Socium Societatis leges exacte servantem,
In minimis maxima magni
Opificis opera
Solícite eruentem, solide tradentem.

Lugent uxor conjugem conjugii solatia
Solo discessu turbantem.

Lugent liberi parentem sola morte desolantem
familiæ felicitatem.

Lugent omnes, divites æque ac pauperes
Virum bonum

Sine spe commodi, imo & cum suo incommodo,
omnium commoda pro virili
promoventem.

Luge Viator aulæ delictum, Academicæ Ornamen-
tum, familiæ fulcrum,
Amicorum decus, ægrorum
Asylum.

*Luge**Medio die nebulæ instar disparentem***NEBELIVM.***Mirare hujus nebulæ , dum conspectui parebat ,
fulgorem ,**Non mirare discessum ,**Nebula est ,**Quæ dum humectat & facundat subito
evanescit.**Abi Viator !**Memento te quoque nebulam esse mox
evanituram.**Ita vive ut appareas cum luce ,**Ut dispareas cum desiderio multorum , ut**Denuo compareas cum gloria**In die Jesu Christi glorioſo.**Composuit**Lugente animo , trepidante calamo , maden-
tibus oculis***CHRISTIANVS BRVNINGS****Th. D. & P. P.**

MEMORIA

VIRI

ILLVSTRIS, EXCELLENTISSIMI, EXPERIENTISSIMI
ATQVE DOCTISSIMI

DOMINI

D. GEORGII
DETHARDINGII

Augustiss. Danorum Regis Consiliar. Justitiæ,
Consistor. Reg. Adfessoris, Facult. Med. in Acad. Hafniensi
Profess. Primar. ejusdemque Facult. & Collegii Medici De-
cani perpetui ac Senioris, & Imperialis Academ. Naturæ
Curiosorum Collegæ,

Ann. MDCCXLVII. d. XXIII. Octobr.

pie defuncti,

ex funebri Rectoris Academiae Rostochiensis
Programmate
decerpta.

MEMORIA

ANNO

1781

DOMINI

D. GEORGI

DETHARDI

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

GEORGIUS DE THARDING

ACADEM. NAT. CURIOSOS.

ANDRONICVS II.

MEDICIN. IN ACAD. HAFN. PROF. PRIMAR.

COLLEG. MED. REG. ET FACULT. MED.

SENIOR ET DECANVS

NATVS BRALVINGAE

MDCLXXI. DIE XII. MAII

ACAD. NAT. CURIOS. COLLEG. S.

ADSCRIPTVS MDCCXIV.

DENATVS HAFNIAE

MDCCLXVII. DIE XXIII. OCTOBRE.

ANN. AETAT. LXXVII.

Gründer del. et sc. Hala.

Artis salutaris praestantiam plane eximiam esse, ipsa testatur experientia. Modo enim valetudinem adflictam restituit, modo turbatam restituit, modo malum oculis expositum tollit, modo latens in corpore vitium elicit, modo hominem, morti jam proximum, morbo liberat & ad vitam naturalem quasi reducit. Hæc omnia autem, quæ Medicorum scientia adfert, commoda non pharmacis tribui posse, sed a benedictione divina pendere, dubio carere existimo. Hinc arti medicæ justum omnino statuendum est pretium. Absit autem, ut minimam spem in ea ponamus. Quodsi hic recte posuerimus calculum, id debemus agere, quod in navigantibus, Deum vere timentibus, observamus. Hi quippè, exorta tempestate, clavum guber-

gubernatori permittunt, & quæ tempestatis ratio postulat, sollicitè faciunt; a summo tamen rerum omnium moderatore, Deo, omnibus precibus petunt atque contendunt, ut ex alto in portum ferrentur. Sic etiam ægroti Medici quidem opera uti debent; omnis tamen de recuperanda valetudine spes ipsis in DEO est collocanda. Quæ cum ita sint, præcipua quadam laude nobis quoque digni videntur illi morborum debellatores, qui in arte salutari eximia quadam scientia gaudent plurimisque eruditi sunt experimentis: interim tamen arti suæ non fidunt nimium, sed potius rem suam ex artis suæ præscripto diligentissime tractantes, primam, immo omnem de recuperanda ægrorum sanitate spem in auxilio divino reponunt, & valetudine ægris restituta, soli nomini divino laudem tribuunt atque gloriam. Hæc nobiscum agitamus, dum nobis renovanda est memoria Viri magni nominis & inter principes litterarum neutiquam reticendi, Medici vere experientissimi, Christiani veræ & haud fucata in Deum pietate præditi. Hoc autem nomine nobis jam est compellendus *Vir quondam Illustris, Excellentissimus atque doctissimus, Dominus GEORGIUS DETHARDINGIUS, Potentissimi Danorum Regis Consiliarius Justitiæ dexterrimus, Consistorii Regii Adessor gravissimus, Artis salutaris Doctor celeberrimus, Facultatis Medicæ in Academia Hafniensi Professor Primarius meritissimus, ejusdem Facultatis & Collegii Medici Decanus perpetuus & Senior venerabilis, Academia Naturæ Curiosorum Collega per longam annorum seriem famigeratissimus.* Quemadmodum vero pia & pridem inveterata consuetudine receptum est, Virorum, de orbe litterato & publica re insigniter meritorum, memoriam atque laudes conservare & æternitati consecrare: ita quoque nostrarum partium erit, vitæ curriculum, summam eruditionem, egregia merita, raram pietatem reliquasque virtutes DETHARDINGII nostri paullo diligentius considerare & in exemplum aliis imitandum proponere. Vitam autem DETHARDINGII memoria repetenti, primum

num se offerunt ea, quæ ad ejus ingressum in hunc mundum pertinent. *Stralsunda*, urbs Pomeraniæ citerioris celeberrima, cum nascentem gremio & sinu suo prima excepit, anno post ἐσάρχωνται τοῦ λόγου MDCLXXI. die 13. Maji. Vix hoc cœli depositum exofculati erant parentes optimi, dum prima eorum cura eo pertinuit, ut hic ipsorum filius salutaris baptismatis aqua ablueretur. *Patrem* veneratus est Noster Virum Prænobilissimum, Excellentissimum atque Experientissimum Dn. *Georgium* DETHARDINGIVM, qui primum apud Stralsundenses Medici ac Physici urbici officio per decennium magna cum laude præfuit. Deinceps a GVSTAVO ADOLPHO, Duce Megapolitano, immortalis memoriæ Principe, Medicus Aulicus ac Archiater electus, ab Amplissimo Gustroviensium Magistratu etiam Physici urbici sparta ornatus est. Silentio non est prætermittendum, hunc DETHARDINGIVM, civitatis Stralsundensis adhuc Physicum atque Medicum, aliquando gravissima vi morbi ita fuisse oppressum, ut omnes ipsum jam moriturum existimaverint. Sed precibus quorundam, præsertim D. *Bernhardi* GOSMANNI, Superintendentis, & *Henrici* PIPERI, heroica prorsus virtute & præclaro fidei specimine ad Deum fufis, mirum in modum a mortuis quasi revocatum, & suis divino redditum fuisse beneficio. Exemplum hoc *Christianus* SCRIVERVS, immortalis nominis Theologus, ostensurus, quid preces adhuc hodie valeant, & oratio efficiat, si sit ἐπιγυρεύειν, nominibus tam precantium, quam ægrotantis plane suppressis, in aureo libro, cui titulus: *Seelen-Schatz Part. IV. Homilia XVII. §. 24. p. m. 657.* adducit. Mater Nostro existit *Anna Catharina* NESEN, vidua Dn. *Conradi* SCHVCKMANNI, J. U. Doctoris & Antecessoris quondam in hac Alma celeberrimi, sexus feminei decus & ornamentum.

In linea paterna *Avus* ipsi fuit Dn. *Georgius* DETHARDINGIVS, Pharmacopœus aulicus Sedinensis & Amplissimi Sedinensium Scabinatus Adfessor, scriptis chemicis clarus, qui præsertim

ex scriptis polemicis, de auri aliorumque metallorum solutionibus haud spuris, cum D. AGRICOLA & HAVPTMANNO sociatis, magnam consecutus est nominis celebritatem. *Avia* stirpis paternæ Nostro contigit *Dorothea* REISIGS, *Andrea* REISIGS, Pharmacopœi Sedinensis, & *Elisabetha* MARSILIÆ filia, matrona omni virtutis laude ornatissima. *Proavus* stemmatis paterni fuit Dn. *Michael* DETHARDINGIVS, Medicinæ Doctor & Physicus apud Stralsundenses felicissimus, ob egregiam græcæ ac latinæ linguæ notitiam longe famigeratissimus. *Proaviam* in linea paterna habuit *Elisabetham* PETZENERS, feminam lectissimam, His adhuc jungimus Nostri *Abavum*, Dn. *Bartholdum* DETHARDINGIVM, Philosophiæ Magistrum & Rostochii ad ædem Mariæ Ecclesiasten vigilantissimum, cujus passim mentionem fecit celeberrimus quondam in hac Alma Theologus, Dn. *Zacbarias* GRAPIVS in *Rostochio Evangelico*. In primis p. 386. seqq. exhibet responsum theologicum, quod, in quibusdam de Magistratu Politico controversis, tres verbi divini ministri, qui tunc temporis cœtui Mariano præfuerunt, *Lucas* BACKMEISTERVS, *Lucas* RANDOVIVS & *Bartholdus* DETHARDINGIVS, a Visitatoribus Ducalibus jussi, anno 1566. die 20. Februarii dederunt. Silentio quoque prætermittendus non est Nostri *Atavus*, Dn. *Jodocus* DETHARDINGIVS, Presbyter Herfordiensis, qui inter primos renati Evangelii præcones in Westphalia magna nominis celebritate notus est; cujus etiam merita Dn. *Hermannus* HAMELMANNVS, in *Operibus Genealogico-Historicis* p. m. 1037. & alibi passim exponit. Ex hac familia majorum gloria & multis alijs ornamentis insigni uti sanguinem duxit Noster *ὁ μακαρίτης*, ita etiam statim ab ipso ætatis suæ principio eam vitæ rationem ingressus est, ut virtute sua conniteretur majorum suorum splendori incrementum addere & perpetuitatem. Indoles studiorum capacissima è jucundis puerilibus prudentiæ præludiis mature in eo cognoscebatur. Hinc aman-

tissimi parentes & alii non immerito augurabantur, ex ista herbescentis adhuc seque paullatim exferentis ingenii bonitate magnas aliquando virtutis & sapientiæ fruges esse exstituras. Quaspe incensus DETHARDINGII nostri Pater (mater enim huic filio suo, vix septem annos nato, morte erepta est præmatura), provide circumspexit Præceptores, quorum fidei hunc filium suum concrederet, Primum quidem *Stralsunda* litterarum rudimenta posuit. Deinde in Gymnasio, quod *Gustrovii* floret, litteris, quas humaniores vocant, est imbutus, præceptore imprimis *Thoma Ramsey*, Cantore ibidem bene merito. Parens, nullis parcens sumtibus, filium etiam peregre alere constituit. Hinc ipsum misit *Rostochium*, ubi in ædibus Dn. *Johannis SIBRANDI*, Decretal. Prof. Ducalis celeberr. hospitio usus est optimo. Hoc enim receptus domicilio, non solum ad studiorum incrementa, verum etiam ad vitæ morumque integritatem una cum laudati SIBRANDI filio, natu majore, *Foachimo Henrico SIBRANDO*, in Academia Varno-Balthica primum Moralis Philosophiæ, deinceps Institutionum Professore Publ. Ordin. & tandem Regii Tribunalis Wisuariensis Adessore gravissimo, formatus est quam diligentissime. Uterque tunc concreditus est præceptori domestico communi, primum quidem *Nicolao Sprengero*, in Holsatia ad munus Ecclesiasticum vocato; & deinde *Matthæo Kleinio*, qui postea apud Regiomontanos Advocatus dexterrimus exstitit. Quo autem DETHARDINGIVS noster in litteris humanioribus eo limatior redderetur, & prima caperet sanioris Philosophiæ elementa, Parenti ipsius placuit illum revocare *Gustrovium*, ubi per aliquod temporis spatium M. *Johannes Matthæus POLEMANN*, Gymnassii Gustroviensis Con- Rector meritissimus, in illo perpoliendo omnem navavit operam. Eos in elegantiorum litterarum studiis cum fecisset progressus, ut cum fructu posset majora auspicari, annuente Patre optimo *Academia Rostochiensi* nomen dedit.

A. R. S. MDCLXXXVIII. Excitatus exemplo majorum suorum , quorum plurimi in arte medica magnam nominis celebritatem consecuti sunt , ad artem salutarem omnes cogitationes suas omniaque studia contulit.

Jam domi ipsius Patris institutione tirociniis hujus scientiæ feliciter positis , in Academia Rostochiensis duces nactus est egregios, Dn. *Bernhardum* BARNSTORFIVM , & Dn. *Johannem* GERDESIVM , Facultatis Medicæ Professores quondam excellentissimos, qui in perpoliendo illo honestissima æmulatione concertarunt. His doctoribus dum Noster operam dedit assiduam , etiam Philosophorum, tunc in hac Alma docentium , præcepta avidè imbibit, prælusit eruditioni, quam litteratorum orbis deinceps est admiratus. Hac in musarum sede cum per anni & sex mensium spatium in studia strenue incubuisset, & variis locupletatus esset eruditionis opibus, noluit in patria diutius hære, sed peregrinandi impetum cepit. Primum *Batavos* adiens *Academiam* salutavit *Lugdunensem*, in qua Viri clarissimi *Carolus* DRELINCOVRT, *Jacobus* le MORT, *Burchardus* VOLDERVS, *Antonius* NVCKIVS , *Paulus* HERMANNVS, SENGVERDIVS, & alii eruditionis copias ipsi suffecerunt. Hic Noster in omnibus scientiæ medicæ partibus egregios fecit progressus. Profuit ipsi indefessa Professorum, ibi docentium, industria, splendidis maximeque certis salariis excitata, quæ discipulorum ardorem mirum in modum inflammare solet. Adhuc etiam in hoc eruditissimorum hominum seminario, alia subsidia & incitamenta, quæ Medicorum studiis egregie consulunt. Adest *hortus Botanicus*, herbis & floribus undique refertus. Adest *Laboratorium chymicum*, operationibus chymicis egregie aptum. Adest *Nosocomium*, magno ægrotorum numero repletum. Adhuc *sectiones anatomica publica* & quotidianæ. Hinc Noster ea, quæ ad Anatomiam pertinent, hic præsertim audivit, perspexit, cognovit intenteque obser-

observavit. Et multa ut paucis complectamur, in Academia Lugdunensi DETHARDINGIVS noster tempus suum ita collocavit, ut ipsi licuerit fructum ad conscientiam referre uberrimum. Sed alias etiam *Belgii confœderati regiones* peragravit, favorem celeberrimorum Virorum undique sibi conciliaturus. Inprimis *Ultrajectum* sibi putavit adeundum, ubi VALLANI & MÜNNINGEKII humanitatem varie est expertus. Horum enim benevolentia nactus est occasionem instructissimas perlustrandi bibliothecas, & alia, quæ Ultrajecti sua raritate se satis commendant, spectandi. At enim vero ex voluntate Parentis, litteris ipsi declarata, in Belgio non diutius commorari, sed iter etiam in alias Europæ regiones instituere debebat. Hinc anno MDCXCI, in *Galliciam* se recepit, & non solum *Lutetia Parisiorum*, verum etiam in quibusdam aliis amplissimi hujus regni urbibus celebribus ea, quæ observatu digna sunt, observavit, & ubique viros salutavit famigeratissimos. Digna ipsi quoque videbatur *Britannia*, quam adnavigaret. Quidquid *Londinum* artis unquam ac elegantia ostendat, quidquid *Oxonenses Athena* exteris in exemplum vix imitabile proponunt, hoc vidit & ex consuetudine eruditorum peregrinantium memoria prodidit. In hoc itinere adiit tot viros omnis eruditionis atque elegantia principes, quorum sermonibus, studiis ac moribus animum intendit. Vidit tot bibliothecas locupletissimas, ex quibus varia pro sua discendi cupiditate in usus suos convertit. His mercibus transmarinis jam locupletatus, ex Anglia solvit, & mense Septembri ejusdem anni MDCXCI, secundo ventorum flatu *Hamburgum* adpulit. Hoc quippe optimo Parenti erat in votis, ut filius Germaniæ redderetur & patrios etiam lares repeteret. *Gustrovium* itaque fausto sidere reversus, suo adventu venerandum Genitorem maxime exhilaravit. Ea etiam jam instructus erat doctrinae copia, ut Amplissimus *Gustroviensium* Magistratus Nostro officium Physici urbici ultro offerret

At DETHARDINGIVS, jucundas peregrinationis utilitates jam expertus, denuo in exteris terris & Academiis adhuc majora in arte salutari incrementa capere maluit, ut deinceps eo magis patriæ prodesse posset. Hinc ultra sex menses Gustrovii detineri non potuit, sed itineri iterum accingebatur.

Faustis itaque adclamationibus optimi Parentis & cognatorum suavissimorum, Deo duce, in viam se dedit. Primum quidem *Lipsiam* petiit, fœcundum eruditissimorum hominum seminarium. Hic per annum & quod excurrit, commoratus, eruditione & morum suavitate doctissimorum virorum sibi amorem conciliavit & existimationem. Præsertim vero cum *Joanne BOHNIO*, *Augusto Quirino RIVINO*, *Joanne Christiano SCHAMBERGIO* aliisque Medicis celeberrimis magna ipsi familiaritas atque consuetudo fuit. Hospitio exceptus Pharmacopœi & Chymici Lipsiensis peritissimi, Dn. LINCKII, adfinis sui, occasionem quoque nactus est rerum pharmaceuticarum notitiam sibi comparandi. Musis valedicens Lipsiensibus & visis in itinere aliis Academiis vicinis & circumiacentibus, ex voluntate parentis anno MDCXCIII. *Academiam* adiit *Altorfnam*, a D. *Mauritio HOFFMANNO*, D. *Jacobo Pancratio BRVNONE* & D. *Joanne Mauritio HOFFMANNO* humanissime receptus. In hac musarum sede DETHARDINGIVS noster invenit campum, in quo ejus eruditio excurreret & parta tot vigilis scientia, ceu in publico quodam theatro, spectaretur. Viri in Academia tunc temporis Altorfina celeberrimi, in intimam Nostri familiaritatem pervenientes, facile intellexerunt, DETHARDINGIVM veræ & solidæ eruditionis copia ac varietate jam præstare. Hinc gratiosa Facultas Medica ipsum non solum ad *examen*, quod *rigorosum* vocari solet, lubentissime admisit, verum etiam ipsi, ceu *Candidato eruditissimo atque dignissimo*, facultatem concessit, e disputantium cathedra disputationem defendendi inauguralem. Quo itaque in publico

lico eruditorum cœtu ostenderet, se summis in arte salutari honoribus dignissimum esse, anno MDCXCIII. die 1, Decembris *Disputationem inauguralem de calculis Microcosmi* absque Præside (quæ istius Academiae consuetudo est) successu felicissimo ventilavit. Absens pater filio, tale specimen publicum tunc edenti, gratulatus est scripto quodam, in quo *de Officio veri Medici* præcepit. Facultatem summos in arte salutari honores capessendi sibi hoc modo pepererat Noster. Antequam vero illis ornaretur; in *Austriam, Hungariam & Italiam* iter suscepit. Quapropter relicta Academia Altorfina anno MDCXCIV. *Noribergam* profectus est; & ulterius *Augustam Vindelicorum* adiit, ubi ex frequentiore aditu, quem celebratissimus Dn. *Lucas SCHROECKIUS*, Reipublicæ ejusdem Archiater, Comes Palatinus Cæsareus, & S. Rom. Imperii Nobilis, nec non Academiae Naturæ Curiosor. Leopoldino-Carolinæ Præses, ipsi concessit, fructus cepit uberrimos. Hic vero ultra tres menses commorari haud potuit, quoniam tempus visendi jam dictas regiones instabat. In itinere itaque progressus *Donauvertam* salutavit, ubi mox rapidis Danubii fluminibus se committens primum *Ratisbonam* venit, & ulterius in Hungariam descendit. Ea cum hic observavit, quæ scientiæ medicæ emolumento esse possunt, reditum maturans, *Viennam*, sedem Imperatoris Romano-Germanici nobilissimam, petiit, ubi multa observatu digna, quæ peregrinantium curiosorum animos admiratione complere solent, conspexit. Nactus in hac urbe comites exoptatos, mense Augusto anni jam dicti, iter in Italiam suscepit, primum *Venetias* opulentas adiens, & ulterius progressus per integram hiemem in celeberrima Venetorum Academia, quæ *Patavi* est, subsistens. Hic noster non sine insigni studiorum suorum incremento Medicos eximios, *Pompeium SACCIVM*, *BORRONÆVM*, *SPOLETVM*, *MARCHETTVM* & alios diligentissime consuluit, & sœtas ibi sectiones anatomicas magno cum fructu

adspexit. Iisdem autem finitis comites gente Germanos invenit, & his sibi junctis alia Italiæ loca, videlicet *Vincentiam, Veronam, Mediolanum, Florentiam, Sienam* & ipsam Pontificis Romani sedem, *Romam*, lustravit. Tantum aberat, ut peregrinationum fatietas eum caperet, ut potius inferiorem quoque Italiæ partem quodammodo peragrarè sibi jucundum existimaret. Adiit itaque *Neapolin* nobilissimam, & visitavit montem *Vesuvium*, ignium eruptione clarum. Iter autem reflectens salutavit *Lauretum*, multis fabulis inclutum, & *Anconam*, portu celebri notissimam. Et sic DEO duce, iterum *Venetias* pervenit.

Jam aderat tempus, ut DETHARDINGIVS Italos relinquens, Germaniæ provinciis redderetur. In reditu itaque *Tridentum*, Concilio clarum, & *Monachium*, Electoris Baviariæ sedem, visens *Augustam Vindelicorum* redibat. Hinc *Noribergam* profectus, tandem *Altorfium* repetiit, ubi anno MDCXCV. die 17, Novembris summis in arte salutari honoribus & privilegiis condecoratus est; cum jam antè biennium, exantlato examine & disputatione inaugurali, publicæ eruditorum *quæstiones* exposita, solemnia præstiterat. Ornaturus itaque, quem nactus erat, gradum, in hac Academia Altorfina, die 4. Decembris ejusdem anni Præsidis munere fungens, Disputationem Anatomico-Physiologicam de *Fontanella infantum*, Respondente *Ulrico Sigismundo NIMPSCH*, publice & magno cum adplausu ventilavit.

Tandem post tot annorum peregrinationem DETHARDINGIVS noster tendit in patriam, in qua ipsius ingenium, multa exercitatione subactum, & insignes eruditionis dotes diu haud delitescere potuerunt. Tales animi & doctrinæ opes etiam innotuere Medico celeberrimo Dn. *Joanni WOLFIO*, tunc iter in Daniam meditati, qui, cum A. O. R. MDCXCVI. tres hebdomades Gustrovii degeret, ab utroque DETHARDINGIO, Patre & Filio, humanissime est exceptus. Edebat quippe DETHARDINGIVS
noster

noster Gustrovii ea eruditionis specimina, præsertim in operationibus ad Anatomiam pertinentibus, ut de ipsius doctrina atque dexteritate per terras Megapolitanas rumor facile increbesceret. Præclarum & fide dignissimum hac de re testimonium adfert Celeb. Dn. *Andreas Daniel* HABICHORST, qui in *Rostochio* litterato vitam DETHARDINGII nostri describens *Part. 1. p. 157. seq.* hæc exhibet verba: *Denique anno 1696. mense Januario in patriam redux, quam sedulo hæctenus apud externos officio esset functus, adeo demonstratum iuit luculenter, ut publica statim specimina ederet. Suarum etiam partium esse ratus, qua ipse, neglecta studiorum ergo patria, e Germanorum eruditione, & sedulitate Batavorum, Italarumque experientia acceperat, mente illinita, propria manus industria rimari, Anatomiam singulis mensibus eodem anni 1696. Gustrovii, in presentia Ducalium Consiliariorum Ecclesiæque Ministrorum & aliorum, præviis programmatibus invitatoris, ita instituit, ut primo sub initium mensis Aprilis cerebri anatomiam; deinde sub ejusdem mensis finem oculorum sectionem, celebrare; porro mense Majo auditus structuram mense Julio linguam, mense Augusto pulmones, mense Septembri Cor, mense Octobri epas, mense Novembri ventriculum cum intestinis, mense Decembri renes; tandemque mense Januario sequentis anni 1697. arterias & venas evolvere non gravaretur. Sed & ulterius ad sectiones integumentorum corporis humani itemque osium processisset, nisi superioris ipsum hinc advocantis auctoritas intervenisset.*

Nondum ad finem perductæ erant operationes, quas adplaudentibus spectatoribus instituebat, anatomicæ, cum fama de DETHARDINGII dexteritate ac sedulitate ad aulam perferretur *verinensem*, in qua Serenissimus Princeps, tunc temporis Dux regnans Megapolitanus, Dn. FRIDERICVS WILHELMVS, nostro Anatomix ac Botanicæ, nec non Mathematicæ superiorum Professionem in hac

Alma Rostochiensis clementissime demandavit. Visum enim est Serenissimo Principi, alte memorato, ex bono publico & ex Academia dignitate fore, si DETHARDINGIVS repararet damnum, quod Alma nostra tunc, ex Dn. *Joannis* GERDESII abitu ad Gryphiswaldenses acceperat. Honorifice jam arcessitus Noster, Anatomiae artibus & Medicinae laudibus ornatissimus, in clarissimo Professorum Rostochiensium ordine elucere coepit. Spartam sibi demandatam *Rectore Academia*, Dn. D. *Bernhardo* BARNSTORFIO anno MDCXCVII. die 18. Februarii auspiciatus est *Oratione solemni*, in qua de idea veri *Anatomici* verba fecit,

Officio jam publico ornatus, DETHARDINGIVS etiam in eo erat, ut rebus suis domesticis consulere. Hinc eodem MDCXCVII. die 13. Octobris matrimonium iniit, tori sociam sibi eligens Virginem praenobilissimam & omni virtutum genere ornatissimam, *Mariam* REVSCHEN, Illustris Dn. *Christophori* REVSCHII, Serenissimi Ducis Megapolitani, Dn. GVSTAVI ADOLPHI, Consilarii Ecclesiastici dextrissimi, & *Dorotheae Grundgreifferiae* filiam dilectissimam. Hoc conjugium uti vera in Deum pietate & numquam interrupta animorum conjunctione Deo gratum fuit, & in exemplum aliis imitandum potuit proponi, ita etiam multis cumulatam est divinis beneficiis. Adnumeramus his merito liberos, quos, Deo clementissime benedicente, DETHARDINGIVS Noster ex Coniuge sua dulcissima procreavit.

I. Filius primogenitus est Vir Praenobilissimus, Excellentissimus atque Experientissimus, Dn. *Georgius Christophorus* DETHARDINGIVS, Philosophiae ac Medicinae Doctor, nec non Anatomiae & Botanices, ut & Mathematicarum Superiorum Professor in Alma Rostochiensis Ducalis Publicus Ordinarius longe celeberrimus: qui quemadmodum optimo Parenti in officio hic successit, ita etiam ipsi Patris felicitatem & benedictionem precamur uberrimam, Hic vero in hujus vitae lucem prodiit anno post natum Christum

MDCXCIX.

MDCXCIX. die 10. Aprilis, & ea usus est fortunæ indulgentia, ut à Parente Medico solidissimo non solum in doctrina ac praxi fuerit institutus & perpolitus, verum etiam exteris Academiis salutatis, itineribus confectis & eruditionis speciminibus editis, gradu doctoris sit condecoratus.

II. Filius secundo-genitus Vir Prænobilissimus, & Consultissimus, D. *Georgius Wilhelmus* DETHARDINGIUS, anno MDCCI. die 18. Januarii suavissimam hujus vitæ lucem primum adspexit, & jam est J. U. Doctor famigeratissimus & caussarum Patronus apud Lubecenses dexterrimus.

III. Tertium in ordine locum tenet filia *Anna Dorothea*, anno MDCCIII. die 20. Junii nata, quam formæ elegantia & virtutum ornamentis commendatissimam anno MDCCXX. in matrimonium duxit Vir Prænobilissimus, Excellentissimus atque Experientissimus, Dn. *Joannes Christophorus* HEINZE, Medicinæ Doctor & Practicus apud Gustavovienses felicissimus, & Serenissimi Ducis Megapolitani Consiliarius Aulicus dexterrimus, qui vero omni expectatione citius catarrho suffocativo lethali correptus, d. III. Septembr. MDCCXLVII. diem obiit supremum.

IV. *Georgius Fridericus* anno MDCCVI. die 15. Augusti natus, naturæ debitum reddidit anno MDCCVII. die 5. Septembr.

V. *Georgius Fridericus*, beati fratris nomine insignitus, anno MDCCIX. die 12. Septembr. in hujus mundi theatrum productus est; nondum autem quatuor annos natæ fabulæ vitæ suæ catastrophæ addidit, anno videlicet MDCCXIII. die 27. Febr.

VI. *Maria Louisa* anno MDCCXII. die 10. Februarii felici partu exclusa est. Hæc omnibus, quæ sexum femineum condecorare solent, virtutibus ac ornamentis conspicua, a. MDCCXXXI. die 22. Junii nuptiis juncta est Dn. *Johanni Henrico Roggenbau*, Senatori Rostochiensi prudentissimo & mercatori primario atque florentissimo.

VII. Ultimo genitus, Vir Prænobilissimus & Consultissimus, Dn. *Georgius Augustus* DETHARDINGIVS, anno MDCCXVII. die 9. Februar. hujus vitæ lucem adspexit. Huic uti ab ineunte ætate fuit ingenium ad omnes honestas disciplinas docile, & ad eas percipiendas ita factum, ut non tam accipere a magistris, quam ipse ex se parere, & earum quodammodo reminisci, ex illa *Platonis* sententia, videretur; ita ipse quoque jam egregia eruditionis specimina litteratorum orbi exhibuit. Anno MDCCXXXIX. in hac Academia Rostochiensi summis in Philosophia honoribus ornatus est. Jam vero Potentissimi Danorum Regis Adfessor Cancellariæ dexterrimus, & in Gymnasio academico, quod *Christianai* nomine *Altonavia* floret, Juris Publici & Historiarum Professor meritissimus existit.

Jam recensum agam tam *Disputationum*, quam aliorum *Scriptorum*, quæ DETHARDINGIVS Noster, *Rostochii* in officio constitutus, in lucem emisit publicam.

Anno MDCCIII. Disput. de ingressu aëris per poros cutis.

Anno MDCCV. Disput. de salubritate aëris Rostochiensis.

Anno MDCCVI. Disput. de vano ecclipsium metu. *Quæstionem sistens: An expediat peste mori? Specimen Anatomia jucunda & utilis.*

Anno MDCCXIII. Disp. de Operatione medicamentorum evacuantium.

Ann. MDCCXIV. *Scrutinium Commercii anima & corporis, ac, qui inde fluunt, adfectuum animi, methodo mathematica factum.* Dissert. epistolar. ad *Lucam SCHROECKIVM*, de methodo subveniendi submersis per *Laryngotomiam*.

Ann. MDCCXV. Disp. de Operatione medicamentorum adstringentium.

Ann. MDCCXVII. Disp. de subactione alimentorum in ventriculo

triculo. Oratio secularis, de meritis LUTHERI in artem medicam, die 3. Novembr. in Auditorio maximo publice recitata.

Ann. MDCCXVIII. *Disp. de Carminatione sanguinis in pulmonibus. De differentia ingenii & iudicii in Medico Clinico. De Anasthesia.*

Progr. de connubio Theoria & Praxeos.

Ann. MDCCXIX. *Disput. de necessitate Medicina ex natura termini vita. De Erotomania.*

Progr. de Ethica & Medicina connubio.

Ann. MDCCXX. *Palastra medica, exhibens themata physiologica, in alma Rostochiensi XXX. Dissp. publice ventilata.*

Ann. MDCCXXI. *Quaestio problematica: An homo adultus, ceteroquin, citra cibum & potum per quadraginta dies & quadraginta noctes, solius natura viribus, vitam trahere possit? occasione jejunii quadragesimalis Generosi Viri de Bernhard. Disp. de Obsessione eademque spuria.*

Ann. MDCCXXII. *Disput. de Ethica dolentium.*

Ann. MDCCXXIII. *Scrutinium physico-medicum, quo indoles intellectus anima insiti, ab adventitio probe discernendi, eruitur, & ad ulteriorem indaginem omnibus Philosophis, Theologis, Jureconsultis, inprimis vero Medicis, sedulo commendatur. Disp. de Cynanche. Disp. de cura mortis. Resp. Georgio Christoph. Dethardingio. Hoc ipso anno hæc disp. formam tractatus induens, prodiit sub titulo: Georgii Christophori DETHARDINGII, Philosophiae Magistri & Medicinae Licentiatii, Meditatio academica de Morte. Progr. de praestantia Medicorum a parentibus Medicis prognatorum.*

Ann. MDCCXXIV. *Manuductio ad vitam longam, tradens regulas diateticas sub regimine circa aërem, cibum & potum, motum & quietem, somnum & vigilias, superfluum exclusionem, animi adfectus, Medicum & medicamenta hominibus facile observandas, subnexis monitis Ethico-Medicis.*

Ann. MDCCXXV. Disp. exhibens *Specimen Ethica dolentium sub doloribus partus.*

Ann. MDCCXXVI. Disp. de *Hæmoptysi ex infausta consolidatione ulcerum pedum.* Progr. de *natura sollicitudinibus sub schematicismo morborum.*

Ann. MDCCXXIX. *Disput. adstruens, voluntatem Medici habendam esse pro effectu.* Disp. de *Calculo vesica friabili.* Progr. de *calculi genesi recte cognoscenda.* Disp. de *morbis a spectrorum adparitione oriundis.* Progr. de *medicamentis temporis accommodatis.* Disp. de *Colica sanguineo-spasmodica & venesectione in illa pro specifico habenda.* Progr. de *Venesectionis utilitate.*

Ann. MDCCXXXI. Disp. de *morbo Regis Forami.* Progr. de *concordia, inter studium Theologicum & Medicum stabilienda.* Disp. de *tribus impostoribus I. potu Théæ & Coffeæ; II. commoda vita; III. de officinis domesticis.*

Ann. MDCCXXXII. *Quæstio problematica: An sub depressione cranii, hujus elevatio per manualem operationem chirurgicam sit necessaria?*

Ex scriptis, quæ jam commemoravimus, facile colligi potest, DETHARDINGIVM nostrum in scientiis, ad artem medicam & reliquam eruditionis supellectilem pertinentibus, tantam adhibuisse industriam, quanta illa esse, cum summa est, solet. Ad ornandas reliquas officii demandati partes, omnes quoque cogitationes omniaque studia contulit. Ex quo publicum docendi munus in Academia Varno-Balthica ipsi demandatum est, statim lectionibus tam publicis, quibus experimenta anatomico-physiologica in numerosiori spectatorum corona proposuit; quam privatis, quibus humanæ generationis ac formationis negotium explicuit, officium suum ornare cœpit. In eodem stadio postea cursum continuavit, & totus in eo fuit, ut eruditionis thesauros exponeret, & docendo disputandoque juvenes quotidie redderet doctio-

doctiores. Hoc modo de Academia præclare meritus est, orbique litterato magna nominis celebritate innotuit. Hinc quoque jam anno MDCCXIV. Collegis *Academia Naturæ Curiosorum* celeberrimis ANDRONICI nomine adscriptus est. Varias itaque observationes medico-physicas, ab Ipso profectas, Ephemeridibus *Academiæ Naturæ Curiosorum* passim insertas legimus, e. g. de *anatomia tympanitici; de arthritide a lumbricis terrestribus remissiori; de equo docili; de methodo Timaano curandi febrem quartanam; de fascinatione; de læsione rami in carpo manus dextra*. Ut alias ipsius lucubrationes, in his Ephemeridibus exhibitas, jam silentii peplo involvamus. Hoc autem fileri nullo modo potest, DETHARDINGIVM nostrum, Decani, Procancellarii, aut Rectoris Academici munere fungentem, sæpenumero in celeberrima Panegyri animos audientium Orationibus exquisiti argumenti demulsiſſe. Hic Rostochii in splendido templo, Virgini Dei- paræ sacro, ipsum audivimus publice, memoriter & suavissime dicentem de quæstione: *Quare balbutientes omnium lubentissime confabulentur?* Alia occasione acroateria nostra candidissima illius voce ita personarunt, ut Orationum istarum non sine oblectatione recordemur. Modo ipsi *de multitudine Medicorum in Republica, modo de vi & efficacia amoris sui ipsius, modo de prolixitate in studio medico, quatenus ea vel laudanda vel taxanda, modo de methodo regiminis academici, ad methodum medendi inflexa*, peroranti aures attentas præbuimus, magna perfusi voluptate.

Rectoris Academici officio in hac alma functus, id semper egit, ut animo pro salute ac dignitate *Academiæ* excubaret. In ultimo, quem hic Rostochii, anno MDCCXXXII. gessit, Rectoratu academico, DETHARDINGII præsertim consiliis atque auspiciis factum est, ut Bibliotheca ex pristino loco satis obscuro in ædem transportata fuerit Jacobæam, in qua ipsi locus est concessus

ad gloriam & incrementum ejus valde commodus. Inter notatu digna hoc ultimum est, quod B. Nolter sua manu matriculæ academicæ inferuit.

Annos triginta quinque DETHARDINGIVS in Academia Rostochiensis spartam Professoris Publici & Ordinarii egregie ornaverat. Spes etiam erat, fore, ut reliquum vitæ spatium hic quoque consumeret. Sed providentiæ divinæ aliter visum est. Auspiciis enim Augustissimi Danorum Regis CHRISTIANI VI. Nolter vocatus est in Academiam Hafniensem, ut celeberrimo Dn. FRANKENAU in officio succederet. Provida Dei cura in hac vocatione signis plane admirandis se manifestavit. Hinc vocanti Regi clementissimo morem gessit DETHARDINGIUS, & anno MDCCXXXIII. annum ætatis sexagesimum tertium agens, relicto Rostochio, Hafniam se contulit. Demandati officii partes cum in se recepit, auspicatus est spartam sibi concreditam publica Disputatione *de facie divina Medicorum*. Jam regno præsidens Potentissimus Rex FRIDERICUS V. tunc Princeps in spem regni genitus, præsentia sua gloriosa hunc actum solemnem ornavit quam clementissime. Quemadmodum vero DETHARDINGIUS, novum in Academia Hafniensi officium auspicatus, eruditionis & diligentia suæ specimina edidit; ita etiam in reliquo vitæ spatio sui fuit quam simillimus, hoc est exemplar virtutis, pietatis, diligentia & eruditionis perfectissimum. Primum quidem ea, quæ diligentiam & eruditionem ejus commendare possunt, perpendemus. Quapropter nobis præsertim commemoranda sunt publica doctrinæ specimina, quibus in Academia Hafniensi nominis sui celebritati incrementum addidit & perpetuitatem. Præter Disputationem jam laudatam in ista celeberrima Musarum sede DETHARDINGIUM auctorem agnoscunt scripta, quæ jam sequuntur:

Anno MDCCXXXIII. *Oratio Jubilæa de morbis Ecclesia redi-
viviis,*

vivis, more majorum in Regia Academia Hafniensi in Auditorio majori die 31. Octobris habita.

Anno MDCCXXXIV. Disput. *de hamorrhagiis ventriculi. Specimen fatorum Medicinae, in morbo sanabili, medicabili quidem, sed vix tollendo, Podagra.* Disp. *de casibus fortuitis funestis in praxi clinica. Elementa diætæ, sive Regula Physico-medica ad auro cariorem sanitatem conservandam, vacillantem fulciendam, deperditam vero cito, tuto & jucunde recuperandam; in usum eruditorum Daniae & Norvegiae.* Quæstio problematica: *Utrum studiosus, imprimis Medicinae, citra vivam Doctoris vocem propria industria sufficientem sibi comparare possit scientiam?* Disput. *de methodis medendi in Medicina & Chirurgia suspectis.*

Anno MDCCXXXV. Disp. *de febribus, Eiderostadenses corripientibus, vulgo Stoppel-Fiebern.* *Fundamenta scientiæ naturalis, quibus in rebus naturalibus & ad oblectamentum & ad utilitatem hæctenus delecta brevibus Aphorismis exponuntur. Fundamenta Physiologica, sive Positiones hominis statum sanum, ad officia, sibi in hoc mundo expediunda, necessarium delineantes; in usum auditorum.* Disp. *de Operationibus medicamentorum rescipientium & adjuvantium.*

Anno MDCCXXXVI. Disput. *de prerogativis sanitatis infantum plebeiorum præ sanitatem infantum nobilium.* Progr. *qui fiat, quod natorum paucissimi aetatem attingant; plurimi e contrario mundum vix ingressi huic iterum valedicendum habeant.* Progr. *de conjugio diætæ & pharmacie, ut maris vices diætæ, pharmacie autem femina expleat.* Decas Theorematum ad Diæto-
logiam Biblicam spectantium. *Scrutinium causæ materialis Podagræ, quæ abstrusissima habetur.*

Anno MDCCXXXVIII. *Enodatio questionum quarundam spinosarum, ad historiam medicam pertinentium, de missionibus sanguinis artificialibus.* Disput. *exhibens Centuriam thesaurum miscell-*

cellanearum qua dubia vexata ex omnibus partibus Medicina proponunt. Disput. de novo specifico in quartana.

Anno MDCCXXXIX. Disput. de Peste variolosa in Grœnlandia, & Decas porismatum, ad historiam Variolarum medico-clinicam spectantium. Fundamenta Pathologica sive Positiones, hominis statum morbidum, officia sibi in hoc mundo expediunda impediens, delineantes. Disput. de necessaria motus & patus combinatione.

Anno MDCCXL. Nova scrutatio negotii Physico-medici, per virgulam vacillantem detegendi occulta. Disput. exhibens Centuriam thesum ex medicina morali, clinica & forensi. Disput. de medicamentis Norvegia sufficientibus, una cum methodo medendi. Fundamenta Semiologia Medica, sive Axiomata fida pro informando Medico de morbis presentibus & futuris.

Anno MDCCXLI. Disput. de praesidiis sanitatis & vita longa e Decalogo.

Anno MDCCXLII. Decas Aphorismorum Hippocratis nova luce illustrata. Disquisitio physica vermium in Norvegia, qui novi visi, una cum tabulis aeneis.

Anno MDCCXLIII. Fundamenta methodi medendi, sive manu ductio generalis & fida ad praxin clinicam tuto, cito & jucunde, quantum datur, exercendam, in usum Auditorum. Decem & septem Aphorismi Hippocratis è Sect. I. depromti & nova luce illustrati. Continuatio Aphorismorum Hippocratis ad finem Sect. I.

Anno MDCCXLIV. Aphorismi Hippocratis XI. è Sect. II. depromti, nova luce illustrati.

Anno MDCCXLV. Nova luce illustrati XV. Aphorismi Hippocratis ex horum Sect. II. depromti. Disput. exhibens Observationes de morbis, advenas in America vexantibus, speciatim in Insulis S. Thomæ & S. Crucis. Resp. Carolo Adolpho Mallerbach. Operæ pretium est hic adjicere, modo memoratum Dn. Mal-
lerba-

lerbachium sex annos in *Insulis S. Thomæ & S. Crucis* vitam degisse. Hinc observationibus, ab ipso hic exhibitis, eo majorem habendam esse fidem, merito existimamus.

Disput. de *Specifico prophylactico oculorum.*

Anno MDCCXLVII. *Epitome Erotematica Physices. Continuatio I. Aphorismorum Hippocratis enucleatorum, ex horum Sect. II. desumptorum. Continuatio II. Aphorismorum Hippocratis enucleatorum ad finem Sect. II.* Nolo silentio præterire, ad finem perductum esse laborem, quem DETHARDINGIUS Noster in Hippocratis Aphorismos enixus est. Quæ adhuc in manuscripto sunt in *Hippocratem* lucubrationes, dum ad hæredes doctos perveniunt, primo quoque tempore lucem adspicient publicam, ut ejusmodi opus edecumatum, dum absolutum est, arti salutari operam navantibus eo majorem adferre queat utilitatem. Taceo jam alios partus ingenii numerosos. Paucis ut me expediam. DETHARDINGII merita ipsum immortalem præstabunt, & nunquam interitura sunt incomparabilis doctrinæ ipsius monumenta. Quot Viri, eruditionis & artis salutaris jam cumulatifsimi, ipso duce ad solidam cognitionem pervenerunt, tot viva ac spirantia gloriæ suæ simulacra sibi consecravit. Ipse etiam in vita ex documentis multis & apertissimis cognoscere potuit, magnum suis meritis atque virtutibus statui pretium. Missis jam aliis, unum tantummodo adducam. Inter ea, quibus de Academia Hafniensi præclare meritus est Noster, hoc inprimis in censum venit, quod ipsius cura atque auspiciis theatrum anatomicum & Musæum naturæ, incendio quondam deletum, denuo exstructum est. Hoc ipsum indicat inscriptio, quæ in honorem Nostri perennem vergit & prope ingressum in hoc ædificium his exhibetur verbis.

*En**Phœnicen**Ex cineribus repullulantem,**In quos vorax flamma cum cæteris**Universitatis ornamentis**Quarto Calend. Novembr. An. MDCCXXVIII.**Redegerat**Hic**Auspice Regum optimo***CHRISTIANO SEXTO***in**Musæo naturæ & Theatro Anatomico**Lætus & nitidior**Resurgit**Opera & Cura**Ætate Phœnicis, Arte Chironis,**Facult. Med. & Collegii Medici**Hafniensis**Decani Perpetui***GEORGII DETHARDINGII***A. P. C. N. MDCCXXX.*

Hactenus ea potissimum adtigi, quæ DETHARDINGII nomen orbi erudito inprimis commendarunt. Nunc etiam mentio injicienda est eorum, quæ ad privatam vitæ rationem magis pertinent. Silentio præterire non possum diligentiam ipsius nunquam delassatam. Licet enim in praxi clinica multorum ægrotorum valetudini consuleret; nihilo tamen secius quatuor minimum horas lectionibus, in usum auditorum institutis, quotidie destinavit. Ad restituendam ægrotantium salutem cum iter ipsi erat faciendum, nonnulli libri semper Ei comites fuerunt, ex quibus pro suo discendi ardore optima quæque notavit & in usus suos convertit. Quoties libraria suppellex, quam sibi magno studio magnisque comparaverat sumtibus, ipsum possidebat, toties totus in eo fuit, ut eruditionis suæ opes augetet. Hinc in arte medica quanta quanta est insignes scientiæ thesauros sibi collegerat. Ipsum inprimis in historia litteraria medica plane eximium fuisse, non solum ejus scripta docent, sed etiam Collectanea, quæ reliquit, testantur. Dicendum etiam hic est de vera in DEUM pietate, quam domi & in publico cœtu ecclesiastico exercuit. Primam utique laudem hominis Christiani in vera & DEO placente pietate sitam esse, ex vero judicabat; hinc prima ipsi & antiquissima cura erat, Christo Salvatore suo frui, illius meritis sordes peccatorum expiare, efficacissima Spiritus Sancti gratia emendare animum, pie DEUM colere, puras & sanctas preces ad ipsum fundere, & ita vitæ suæ rationem componere, ut DEO placeret, & in statu gratiæ perstaret. Hinc etiam familiæ exemplo suo æque ac præceptis ad pietatem profuit. Nec desunt publica documenta, quibus DETHARDINGIUS Noster indicavit, veræ pietatis studium sibi maxime cordi esse. Jam an. MDCCXII. quædam Megalandri nostri LVTHERI scripta, eaque rariora collegit, & Gustrovii typis exprimi curavit. Deinceps etiam libellum, cui

titulus: *Kennzeichen eines wiedergeborenen Menschen*, consentiente & adprobante summe Rev. Facultate Theologica Rostochiensis, in lucem emisit publicam. Hic liber jam quatuor vicibus in lingua germanica typis exscriptus est, cum præfatione Theologi etiam post fata celeberrimi, Dn. *Joannis Francisci* BUDDÉI, qui in præfatione, editioni A. R. S. MDCCXXXIV. præmissa, istum ceu exiguæ quidem molis, ingentis tamen pretii librum his commendat verbis: *Man hat gegenwartige kleine Schrift abermahl zum Druck befördert, damit selbige mehreren mächte bekannt vverden; vveil in derselben die Lehre von der Wiedergeburch so deutlich, kräftig und gründlich, zugleich aber mit aller gehörigen Behutsamkeit vortragen worden, dass man wol wenig dergleichen antreffen vverd.* In Danicam quoque linguam anno MDCCXXXVIII. hic libellus est translatus. Mitto jam collectiones precum ardentissimarum & meditationum sacrarum, nec non varia in N. Testam. adnotamenta, quæ in manuscripto reliquit: ut itaque celeberrimus Dn. *Jo. Henricus a SEELEN* in *Meditat. Exeget. P. II. Exercit. XXII. de Medicorum meritis in sacram Scripturam* agens §. XXI. pag. 742. seq. DETHARDINGIUM nostrum illis merito adnumeret Medicis, qui in explicatione Scripturæ sacræ locorum operam & industriam suam collocarunt.

Restat, ut ea adjiciam, quæ ad DETHARDINGII nostri beatum è vita discessum pertinent. De prodromo mortis si dicendum, provoco ad ea, quæ *filius B. Nostri primogenitus*, Vir Prænobilissimus, Excellentissimus atque Experientissimus, Dn. *Georgus Christophorus* DETHARDINGIUS, Medicinæ Doctor & Professor famigeratissimus, Fautor atque Collega noster honoratissimus, ex litteris, Hafnia ad ipsum perscriptis, cognovit, & his exhibet verbis:

„Uti-

„ Utinam debitum hocce pietatis filialis officium quam diu-
 „ tissime adhuc fuisset prorogatum ! Utinam spes, quam de
 „ longævitate desideratissimi nunc Parentis mei, non absque
 „ insigni oblectamento, mihi conceperam, haud ex improvise
 „ me sefellisset ! Sane, vivida & animi & corporis indoles,
 „ qua summum Numen eundem donaverat, quamque debito
 „ circa diætam regimine, ad senium usque tantum non sem-
 „ per conservaverat inconcussam, ut imbecillitates, ætatem se-
 „ nilem presso pede ceteroquin concomitantes, vix ac ne vix
 „ quidem senserit, certissimum mihi, aliisque existit argu-
 „ mentum, fore, ut annos ultimos a DEO mortalibus conces-
 „ sos, sit emetiturus.

„ Expleverat, raro satis exemplo, jamiam annum quin-
 „ quagesimum in matrimonio cum Matre mea suavissima; hinc
 „ *Jubilæum gamicum* cum liberis suis, nepotibus, neptibus, &
 „ pronepote, Rostochii celebrasset, nisi fontica impedimenta
 „ Eundem Hafniæ detinuisent, hocce propositum in futurum
 „ annum, si DEO ita placuisset, sibi reservantem. Disposuit
 „ vero pie veneranda providentia divina de hocce instituto,
 „ illum Jubilæis cœlestibus, iisdemque æternis destinando. En
 „ ergo modum, quo finem istum est assecuta.

„ Ex Auditorio, in quo ab hora undecima ad duodecimam
 „ lectiones haud interrupta serie, pro officii ratione, habue-
 „ rat, redux factus mensæque accumbens, cibum capturus,
 „ subito affectu hemiplectico correptus impotentiam quandam
 „ sinistrum latus movendi sensit, ne terrorem adfidentibus in-
 „ cuteret, brevi illam terminaturam pollicitus. Ingravescen-
 „ te vero per momenta morbi vehementia, in lectum se de-
 „ portandum, & venam sibi tundendam jussit. Voti quidem

„ compos, ea, qua fieri potuit, promptitudine redditus, ad-
 „ cerfitus simul in coadjutorium Illustris Dn. D. LAUB, Regiæ
 „ Majestati Daniæ & Norvvegiæ a Consiliis Status & Archiater
 „ primarius, qui ex amore, quo beatum meum parentem sem-
 „ per profecutus est, singulari, promptissimum se exhibuit,
 „ omnem lapidem movendo, ut auxiliatrices ægrotanti ad-
 „ ferret manus; at sævitia morbi hujus, qui senibus utpluri-
 „ mum feralis esse solet, quantacunque illusit adhibita reme-
 „ dia, maritatus potius supervenienti catarrho suffocativo,
 „ sicque conjuncta gravitate, corpus viresque penitus frangen-
 „ do, auctor exstitit, ut tertio post invasionem morbi die
 „ adamantissimus Parens animum non fractum, sed cœlitus
 „ potius evectum, & quod singulari clementiæ divini tribu-
 „ endum, ad ultimam aeris usuram admodum lætabundum,
 „ Creatori suo placide reddiderit. Memoria ejus maneat in
 „ benedictione!

Cognoscimus ex hoc testimonio, fide dignissimo, quod-
 nam morbi genus desideratissimo Nostro DETHARDINGIO fi-
 nem vitæ adtulerit. Nunc etiam, quo animo Noster *idv in a7101c*
 imminentem mortem expectaverit, perpendemus. Quemad-
 modum DETHARDINGIUS in perpoliendis juvenum ingeniis
 quotidie laboravit, ita etiam hoc ipsi fuit negotium, cum ad-
 propinquavit vitæ terminus. Lectione ultima, quam suis ha-
 buit auditoribus, considerationem *linguæ* instituit, eosdem
 omni, quo potuit, modo cohortatus, ne lingua peccarent,
 sed nobilissimo hoc instrumento ad deprædicandam DEI glo-
 riam uterentur quam diligentissime. Vix interjecto horæ spa-
 tio, insultu correptus hemiplectico, usu linguæ libero privatus
 est. Ex morbi hujus pertinacia B. Noster prælagiit, non longe
 abfore decreterium tempus, quod animam, exuviis corporis
 crep-

ereptam, Christo Salvatore esset adducturum. Hinc, posthabitis omnibus cogitationibus terrenis, id tantum egit, ut animam suam DEO amatam, Deoque devotam cælo, unde acceperat, redderet. Inprimis explicata fronte & hilari mente, quamvis motu linguæ voluntario ex parte impedito, innumera DEI beneficia in se collata deprædicavit, & omnes, qui adfuerunt, ad easdem laudes, DEO decantandas, excitavit. Qui defuncto per id tempus, quo insultus iste hemiplecticus eum lecto adfixum tenuit, adfuerunt, testantur, eundem maximam cepisse lætitiâ ex illo, quo per integrum vitæ spatium etiâ maxime delectabatur, cantico sacro: *Solt ich meinem Gott nicht singen*, &c. Ad excitandam & corroborandam fidem à Confessionario suo, Summe Reverendo, Religiosissimo atque Doctissimo Dn. ROHNIÛ, sacram cœnam sibi porrigi desideravit. Hoc salutari animæ epulo confortatus, Conjugi suæ amantissimæ & integræ Familiæ dilectissimæ benedictionem a DEO expetiit uberrimam, & omne, quod adhuc reliquum erat vitæ tempus ardentissimis precibus, ad DEUM fufis, & sacris cantionibus consumpsit, magnaque fidei *πληροφῆρα* ac *παρηγορία* animam suam in manus Domini commendavit. Accepimus etiâ, Viros, munerum dignitate & meritorum gloria celebratissimos, Dn. BLUHMIUM, Dn. REUSSIUM, Dn. BLOCKIUM & Dn. HAUBERUM alternis vicibus B. Nostro frequenter adfuisse & sacras suggessisse meditationes. Sic DETHARDINGIUS Noster, in vestibulo, ut Ebræi ajunt, se præparavit, ut comtus atque ornatus in triclinium intrare pouterit. Quem autem tantopere efflagitaverat vitæ finem, hunc anno superiori MDCCXLVII. die 23. Octobr. circa horam matutinam quintam, benedictione sacerdotali, moribundis impertiri solita, a Confessionario suo venerabili accepta, inter singultus

gultus & lacrumas exoptatissimæ Conjugis, cognatorum & amicorum adstantium in vulneribus dulcissimi Salvatoris beatum obtinuit. Gratulamur Tibi desideratissime DETHARDINGI, qui certamen bonum certasti, cursum confecisti & fidem servasti. Reposita Tibi nunc in cælo est corona justitiæ. Triumphas jam inter spiritus beatissimos ineffabili lætitia summaque ac sempiterna perfrueris beatitudine.

MEMORIA

VIRI ILLVSTRIS ET EXPERIENTISSIMI

D O M I N I

D. ERNESTI GOTTHOLD
STRUUVII

Cæsareæ Celsitudinis, Magni Ducis Ruffiæ, &
Principis regnantis Slesvici & Holfatiæ Confiliarij
Status atque Archiatri

in Academia Kilonienfi Medicinæ Professoris ordinarii
& Imperialis Leopoldino - Carolinæ Academia Naturæ
Curioforum Collegæ

qui Petropoli d. XXI. No-vembr. st. v. An. MDCCXLIII.
vita confecit cursum

ex funebri Pro - Rectoris & Senatus Academiae
Kilonienfis

Programmate
decerpta.

TACITUS *Annal. Lib. XVI, Cap. XVI.*

Detur hoc illustrium virorum posteritati, ut
quemadmodum exsequiis a promiscua sepultura
separantur; ita in traditione supremorum
accipiant habeantque propriam
memoriam.

Gründler del. et sc. Hala.

ARAS, primus Septentrionum Historicus, qui sibi multiscii, sive Polyhistoris nomen induit, in libello, quem de Isländia composuit, cum majoribus suis populis aquilonaribus veterrimis superstitione opinatur, aut temere sustinet, rem esse defunctis longe gratissimam, eorumque manes maxima voluptate perfundi, quoties superstites amici vitæ ipsorum quod confecere curricularum, & varios, quos experti sunt casus, commemorando renovant, & in memoriam reducant.

Nos quidem ad hanc opinionem haudquaquam abimus. Non possumus tamen, quia vitæ cursum pie demortui Viri Illustris, ERNESTI GOTTHOLDI STRUVII, *Cæsar. Celsitud. Magni Ducis Rufforum, & Principis regnantis Slesv. & Hols. Consilia-*

rii Status atque Archiatri, & in Academia nostra Professoris Medicina ordinarii, Collega quondam nostri multum conjunctissimi, cujus peracerbus interitus animos nostros habet sollicitos, & magnum nobis omnibus dolorem commovet, reminiscendo quodammodo recognoscamus. Non possumus quin modum & rationem, qua viam sibi ad virtutis & doctrinæ perfectionem munivit summam exponere adnitamur. Quidni nos habeat STRUVIUS si non amplificatores decoris sui, conservatores tamen & propagatores? Neque enim cum vitæ tempore est dimittenda commemoratio neminis tam insignis. Etsi non ejus, sed nostra interest, litteris ut exquisita merita custodiantur, post fata etiam STRUVIANA eruditæ juventuti, & nobis, cives nobilissimi, præter cæteros profutura. Ad virtutem & doctrinam plurimum utique confert, in vitam Viri præcipua quadam & hujus & illius gloria commemorabilis, tamquam in speculum acri & intento animo intueri. Hujusmodi exemplum egregiam indolem allicit, & generosos animos ad imitationem invitat. Hujusmodi documenti ad æmulationem propositi major est efficacia, quam regularum & præceptionum. Nostra igitur ratio est ea circumscripte persequi, quæ ad animi & ingenii decora, ad virtutem atque eruditionem adjumenta importare, & consulere commodis vestris, salutique servire possunt. Nostrum officium est, quomodo STRUVIUS noster, laude, honore & imitatione vestra dignissimus, viam virtutis & doctrinæ in Marchia Ukerana Brandenburgica celeriter ingressus, in Saxonia & Cimbria strenue persecutus, & in Ingria feliciter emensus sit, verbis minimum tribus recensere.

In hanc vitam Primislaviæ ingressus est STRUVIUS Anno post natum Christum MDCCXIV. III. Id. Aprilis. *Pater* illius ejusdem nominis est adhuc superstes Amplissimus & Experientissimus Vir, ERNESTUS GOTTHOLDUS STRUVIUS, qui filii gloria

gloria suaque floret Primislavia, Doctor inibique Medicinæ & Augustæ Borussia Regis Physicus provincialis territorii Marchiæ Ukeranæ & Stolpiricæ genitore prognatus Viro Illustri GEORGIO ADAMO STRUVIO, Consiliario intimo Saxonico, Regiminis & Consistorii Præsidente, Judicii Aulici Assessore, & Facultatis Jurid. Jenens. Ordinario. Mater STRUVII nostri egregiis sexus sui laudibus atque ornamentis cumulata Matrona, *Dorothea Elisabetha* BERCHELMANNIA, filia est Juris consultissimi *Conradi Julii* BERCHELMANNI, Consulis quondam urbis Brandenburgi, & Adfessoris Scabinatus longe dignissimi. Hi parentes, quibus meliores non poterat optare, & pietatis initia, & optimarum artium rudimenta infanti suo mature ipsi instillarunt, ab iisque tenellus ejus animus ad virtutem & doctrinam rectis studiis credibili celerius præcultus & præparatus est. Utque merita majorum suorum in tempore posset referre, optimæ spei puero magister domesticus, sed etiam publici adhibiti sunt, qui scholam patriam, Viris eruditis & disciplina optima id temporis florentem, præcipue ornabant. In iis erat DOEBBELINVS, nunc Orator sacer disertissimus, quem gratus disciplinæ alumnus præ reliquis prædicavit mirifice. Inprimis cito se prodebat indoles STRUVII incredibilis & prope singularis, qua puerulus in Poëticam ferebatur. Veteres Poëtas, ut cum iis loquamur, non modo diurna sed etiam nocturna versabat manu. Carmina *Virgilii* pastoralia memoriter poterat recitare. *Item* Odas nonnullas *Horatianas*, & libros *Tristium Nasonis*, germanicis versibus vertit. Quocirca valde adolescentulus non modo magistrorum suorum studium, sed etiam Virorum maximæ existimationis promeruit admirationem. Ex illis LANGIVS sanctissimarum litterarum Doctor Primislaviensis, & sermonibus suis litteratis, & supellectile sua erudita non parum auxit doctrinam STRUVII nostri, & locupletavit.

Ejusdem inclinatio ad Medicas artes animus in prima etiam ætatula sese exseruit. Quæ quidem propensio, quantum anni, crescebat quotidie magis, exemplo patrio accendente illam & inflammante. Prius enim quam peteret urbes litteratas, filiolum pater usum plantarum herbarumque & corporis humani fabricationem accuratissima edocuit diligentia. Filius etiam præsto erat, quoties pater Physicus provincialis corpora incidebat demortua, & viscera scrutabatur atque intestina. Qui domum redux ex hoc viæ comite sciscitabatur, an omnia satis percepisset, & fideli retineret memoria? Bene multi cives in patriam relicta Academia revertuntur, quum minus sunt docti, quam STRUVIUS erat anno ætatis suæ quinto & decimo, quò in rempublicam aliquam eruditam se poterat recipere. Pater autem, Vir prudentissimus, præstare utique judicabat, ut & ætas & studia litterarum, etsi illotis manibus haud tractabat, majorem prius adsequerentur maturitatem, quam in urbes litteratas concederet.

Idcirco filium in ludum *Halensem* misit, ut ad morem & instituta *Glauchæ* usitata academicis inibi disciplinis aptaretur. Hic anno in prima classe exacto, in eam quam dicunt *selectam*, receptus, ex institutione scholæ id temporis Inspectoris, nunc sanctissimarum litterarum Professoris celebratissimi, *Sigismundi Jacobi* BAVMGARTENI, fructum maximum cepit. Hunc & in disciplinis philosophicis & theologis secutus est duces, atque ex docto illius ore potissimum pependit. Pulverem tamen eruditum Mathematicorum etiam attigit, & Doctoribus antiquitates, aut historiam litteratam profitentibus toto animo adhæsit. Neque negligebat solutæ & vincæ orationis ornatus, sed erudito & patrio sermone & Orationes, & Poëmata horis subsæcis elaborabat. Hujusmodi enim exercitationes animi, quas homines hebetes, & politioris humanitatis expertes impedimenta vocant altiorum disciplinarum, ingenii cotes facesque dicebat. Sine illis,
& sine

& sine philosophicis studiis nemo ad ullam rem illustriorem satis ornatus potest accedere. Ab his instructus præsiidiis atque instrumentis, cathedram relictis subsellis poterat conscendere STRUVIUS noster. Qui, duce eruditi certaminis BAUMGARTENO, complures disputationes, omnibus auditoribus plaudentibus & acclamantibus propalam tutatus est. Quæ quidem concertationes pereruditæ inter scriptiones pie defuncti manu exaratas adfervantur. Habita deinde Oratione, *de veritate reditus Christi in vitam*, ludo Halensi valedicente, ad quam invitarat BAVMGARTENVS, non sine laudatione alumnum dimissurus, urbi literatæ Halensi auspicato adscriptus est anno MDCCXXXI. ætatis suæ septimo & decimo.

Quum Medicinæ se tum ex voto parentum, tum ex animi consecrasset sententia, bina illius fulcra, Anatomem & Physicam, præeunte CASSEBOHMIO & LANGIO, Viris fama meritisque suspiciendis, intentissima cura excolebat. Præter hos ALBERTVM, JUNCKERVM, SCHVLZIVM & BASSIVM, magni nominis Professores, frequenter convenit, politissimasque eorum prælectiones capaci pectore complexus est. Quumque doctore mathematicum LANGIO viam docendi demonstrativam sibi reddidisset familiarem, hacratione non unas commentationes & medicas contexuit & philosophicas. Genus hoc scribendi demonstrativum STRUVIUM nostrum perfecte calluisse, inprimis documento est liber, præcocis ejus ingenii præcipuus fructus, quem inscripsit: *Ideam Medici & Medicinæ*. Quæ exercitatio omnibus adfluit eruditionis & scientiæ demonstrativæ laudibus. Itaque non solum optimi parentis, cui diligentia suæ academicæ rationem redditurus, eam dicavit, sed lectorum omnium plausus tulit. Suafores illi & impulsores & patri & filio fuere, ut divulgaret meditationem luce dignissimam. Sed non defuere rationes scriptori, cur eam foras emittere noluerit. Idem industriam suam

academicam alio declaravit modo, dum suafione doctorum, quibus alius etiam civis litteratus præsto fuerat, eidem domi exponeret dilucidius audita atque explanaret. Occasio igitur STRUVIO aperiebatur recognoscendi recitationes istas, meditationibusque indulgendi, & cogitatis suis ordine propositis eodem prope tempore officia & studia discipuli exequendi & magistri.

Diu latere non poterant tam præclaræ dotes virtutesque STRUVIANÆ omnium Halensium sermone celebratæ. Quocirca Confiliarius intimus *Fridericus* HOFFMANNVS, Medicus Principum & princeps Medicorum sui temporis, STRUVIO de hospitio accommodavit. Neque solum supellectili suæ eruditæ illum præfecit, sed commercium etiam litterarum suarum ejus potissimum concedidit fidei. Quis nescit primarios & principes viros medica HOFFMANNI responsa consuluisse ut oracula? Is STRUVIO, quem habuit operum suorum consortem, & per complures annos adiutorem, curam hanc delegebat, ut nodos expedire prope inexplicabiles, & in perarduis, qui haud raro incidebant, casibus, ægrotis ferre disceret adjumentum. Idem, quum natu jam grandis, eos qui in morbo erant convenire semper & invisere non posset; remedium STRUVIO copiam faciebat, quibus omnis generis pelleret morbos. Num poterat STRUVIUS modum invenire aptiorem & magis convenientem ad fores amicitia præcipuarum splendidissimarumque familiarum sibi aperiendas? Nonne omnes medendi vias hac didicit ratione? Quo pacto animum præcipui doctoris sui sibi quotidie magis & magis poterat conciliare? Idcirco quemadmodum HOFFMANNI institutioni & privatæ & publicæ præter ceteras perfectam artis medicæ cognitionem; sic ejusdem commendationi & privatæ, & publicæ salutem & fortunam suam potissimum retulit acceptam. Domesticum certe hujus Æsculapii sui usum, & quotidianam consuetudinem sibi peropportunam fuisse, ex eaque fructum se uberrimum cepisse,

cepisse, grato animo atque beneficiorum memore non solum ingenuè confessus est, sed & semper & prædicavit libenter.

Etsi autem STRUVIUS in Academia Halensi & HOFFMANNO & aliis, quos nominavi, Professoribus diurnas horas; nocturnas tamen demortuis doctoribus, & apparatus litterato Galeni sui tribuit. Neque solum aperta occasione vernacula, sed latina etiam publicavit poemata. Quibus Viro clariss. LANGIO juniore, Societatis germanicæ, quæ Halæ floret, Præsidi ita se probavit, ut anno MDCCXXXIII. illius evaserit membrum, habita Oratione germanica, qua *perspicuitatem & soliditatem proprias Orationis & præcipuas virtutes esse* arcte tenuit. Quum emitteret illam, & Regis Borussiae intimo status Ministro de ARNIM consecraret, auctorem non solum eloquentiæ, sed etiam philosophiæ consultum esse docti & intelligentes existimatores judicarunt.

Eruditas etiam concertationes id temporis minimæ neglexit. Et refellere sine pertinacia, & refelli sine iracundia, nec contentionis cupidior erat, quam veritatis. Non autem solum medicis, sed philosophicis etiam disputationibus animum exercuit, nec modo fortis oppugnatoris, verum etiam strenui defensoris officio frequenter functus est. Proinde duorum magnæ existimationis Virorum, qui ad Doctoris medici honores adspirabant, solemnes disputationes ita elaboravit, ut duci eruditi illius certaminis HOFFMANNO satisfacere cumulate. Nec minus eidem probavit indicem librorum *Hoffmannianorum* omnium, cum observationibus suis divulgatum. Quo quidem thesauro litterato auro contra non caro ita doctrinam suam locupletarât, ut omnibus præsidiis instructus, & omnibus virtutibus, quæ in quoque Medico laudantur, instructus esset.

Disquisitionem igitur ex more in Academiis recepto pro obtinenda Doctoris medici dignitate, de *Convalescentia statu ejusque impedimentis atque præsidiis*, anno MDCCXXXV. laudabili

consilio elucubravit, & absente id temporis Decano HOFFMANNO, sine moderatore felici successu solus tutatus est. Commutationem hanc rerum novarum illius anni indices litterati prædicarunt honorificentissime. Et nos eandem scriptionem & longe doctissimam & multo fructuosissimam omnibus iis, quibus bonitas valetudinis, integritas corporis, & vitæ salus curæ cordique est, diligentissime commendamus.

Vix dum Doctor artis salutaris sollempni ritu renuntiatus erat STRUVIUS, Decani partes suscipiente JUNCKERO, dignitatis STRUVIANÆ amplificatore, quum S. R. Imperii Comes TRUCHSES de WALDBURG, qui secundum locum Imperii bellici Regis Borussiae tenebat, HOFFMANNUM Medicum aliquem itineris sui socium posceret. Is non modo Illustriss. Comiti, sed etiam matronæ generosissimæ & in summa familia natæ, Thermas petitoris Carolinas, protectionis istius comitem STRUVIUM suum adiunxit. Qui quum in itinere res raras & visu dignas Dresdæ oculis subiecisset, in Bohemia complures offendit fontium Carolinorum hospites, qui HOFFMANNI remediis & consiliis adsueta, ex illius suasionem STRUVIUM in consilium adhibuere. Eodem tempore & loco janua illi patefacta est ad amicitiam & congressus doctissimorum Medicorum, qui istas aquas hospitibus propinabant.

Halam redux, a fautoribus suis proposita sibi virtutis & doctrinæ præmia, meritorumque ornamenta detrectavit, nec, nisi optimi parentis sui consensione, honoribus voluit adfici. Quae de causa, ut Primislaviae venerandum suum genitorem conveniret, & ejus sententiam coram sciscitaretur, Berolinum se contulit. Inibi supellex litteraria regia, hortus medicus, theatrum anatomicum, & aliæ res notabiles oculos ejus moratae sunt. Medicis etiam regalibus, Consiliario intimo HORCHIO, & Consiliario aulico ELLERQ, commendatrices, quibus cum abeuntem HOFFMAN-

MANNVS comitabatur, coram reddidit. Qua benevolentia & humanitate ab iis & ab aliis Berolinensibus Consiliariis & Medicis acceptus, habitus & dimissus sit, haud potuit STRUVIUS dicendo satis celebrare.

Primislaviæ apud parentes quum moraretur, quod animo intenderat, nequii perficere. Quod venit in deliberationem respuit, & vitam academicam reliquis vitæ generibus longe antecellere dijudicavit. Qua de causa, retro ad Academiam Halensem se retulit, ex consensione & consilio Ordinis medici scholas inibi medicas aperturus. Prius autem quam his recitationibus operam dare cœpit, ad urbem eruditam *Erfurtensem* iter continuavit, & in doctorum ejus familiaritatem venit. Inprimis ad Professoris medici JUCHII, & ad Præsidis Academiæ Naturæ Curiosorum, Professoris celebratissimi BÜCHNERI se adgregavit amicitiam in eamque penitus intravit.

Erfurto redux prælectiones suas diæteticas inchoavit, & disciplinam de conservanda valetudine tradidit. Quas quidem scholas eruditi cives ex omni ordine magno frequentabant numero. Potiorem tamen temporis & curarum suarum partem aut legendis doctorum meditationibus, aut visitandis ægrotis utiliter impendit. In iis Eques, qui urbis hujus litteratæ Holsaticæ quondam fuerat civis, auctor STRUVIO & impulsor erat, ut *Kilonium* se conferret, atque in Holsatia in artis suæ incumberet exercitationem. Retinebant autem ad hanc mutationem propensum & ægrorum, quorum saluti Halæ prospiciebat, & auditorum, quos ibi instruebat, multitudo. Uterque numerus, ut virtute & doctrina parta STRUVII existimatio, crescebat in dies. Idcirco non tantum solitas prælectiones magna animi contentione continuavit, sed doctas etiam proposuit contentiones, & certaminis illius moderator conquisitis rationibus disputavit.

Quas quidem exercitationes Regis Borussiae Consiliarius intimus *de* ARNIM interrupit. Cujus persuasum & inductum STRUVIUS, ad itinera facienda promptus & paratus, ad Aquisgranenses aquas se praebuit comitem. Interea dum abest STRUVIUS, ad Virum Illustr. HOFFMANNUM Onolsbacenses litterae committunt, & ex eo sciscitantur, an Virum probe adfectum ad munus Medici principalis Principibus commendare queat? Non poterat HOFFMANNUS non in mentem venire STRUVII sui. Illud sibi laudatum Aula Onolsbacensis clementissimo vocatu, praemio amplissimo oblato, sibi vindicatura erat.

Coelestibus autem auspiciis usum venit, ut litterae *Kilonio* Halam missae ad Medicorum Principem HOFFMANNUM, de eo exquirant, an laudare huic Academiae velit multa doctrina, & plurimo usu rerum doctorem, qui hic ad ductum *Hoffmannianum* artem salutarem publice profiteatur. HOFFMANNUS arbiter, si quis alius, intelligens ac prudens, STRUVIUM ad medicas artes, & ad vitam academicam natum factumque de meliori nota commendat. Adsciscebatur igitur Academiae suae STRUVIUM venerandae aeternum memoriae Princeps CAROLUS FRIDERICUS, & an. MDCCXXXVI. aetatis suae tertio & vicesimo ad partes medicinae Professoris extra ordinem suscipiendas auspiciato evocabatur. Quod munus feliciter adgressus est, habita Oratione solemnibus, *de vario vita genere summo sanitatis praesidio*, ad illuminandum CELSI locum, quem legas libro & capite primo. Non ita multo post, *de spasmo pharyngis cum lingua nigredine, ex passione hypochondriaca* propalam disputavit. Quam descriptionem suam Viro Perillustri & generosissimo *de* WESTPHALEN, Equiti, Cancellario aulae & Senatus intimi, hujusque Consiliario, supremi Consist. eccles. Praesidi, & Academiae Kiloniensis Curatori, sermone numeris latinis illigato despondit. His aliisque ingenii monumentis

animos Patronorum suorum in se convertit, atque anno MDCCXXVII. Professor Medicinæ ordinarius, & anno sequenti Adfessor Collegii medici, auspiciis Patriæ Patris clementissime dedicati, præclaris in rem academicam meritis suffragantibus, auspiciato evasit.

Eodem anno, ætatis suæ quarto & vicesimo, de matrimonio cogitare cœpit. Delegit vitæ sociam & fortunarum participem omnium, Viri magnifici, illustris & consultissimi D. *Friderici Gottl. STRUVII*, Consiliiarii Justitiæ, & Ordinis sui Professoris primarii, & id temporis Academiæ Prorektoris filiam *Charlottam Magdalenam STRUVIAM*, matronam exquisitis & sexum suum superantibus ornamentis dotatissimam. Amore illi & studio incredibili se complexi sunt semper, & quem sibi promiserant uterque vitæ ceperunt fructum. Hæc erant vota ab eloquentiæ consulta Societate, quæ Halæ & latina floret & germanica, atque ab aliis fautoribus & amicis publice nuncupata, quum nuptiis atque fœdere amicitiae omnium arctissimæ undecimo Aprilis die, Sponsi natali, feliciter hic jungerentur. Hi conjuges quinque liberos, tres filios & filias duas susceperunt. Unum filiolum, filiulamque unam fata terris tantum ostenderunt, turbatoque illi mortalitatis ordine demortuum patrem præcessere. Altera vero filiola vix vita functum genitorem suum secuta est. Superfunt beneficio cœlesti optimi moris & optimæ spei filii *Ernestus Fridericus & Fridericus Gottholdus*, quorum ille MDCCXXXIX. hic MDCCXLII. uterque primo anni mense Januarii in hanc vitam ingressi sunt.

Kilonii vix in eam introierat major natu filius, quum STRUVIUS pater, Cancellariæ, quam vocant, Consiliiarius Principis nostri clementissimi declaratus est. Eodem anno sceptrum academia præfidi huic & moderatori urbis nostræ litteratæ delata sunt, & vicem suam Rector Academiæ Magnificentissimus ei demandavit. Quod magnificum munus habita Oratione sollemni, de rara

Medicorum practitorum concordia, suscepit. Paulo post Ordinis sui Decanus anno MDCCXXXI. Virum clariss. *Joan. Gasparum Schræderum*, Medicum Hamburgensem, qui de *Idea mali hypochondriaci ejusque cura præservatoria*, publice disputarat, artis salutaris Doctorem ex more in Academiis recepto renuntiavit.

Ex voto fluere id temporis omnia videbantur, nec loci mutationem, aut meliorem sortem animo circumspiciebat STRUVIUS noster. Neque enim tantum litteratus, sed ordo etiam equester illi studebat mirifice. Uterque scientiam ejus artis medicæ, virtutesque valetudini suæ salutare suspiciebat. Ex iis vir Illustriss. & Excellentiss. S. R. I. Comes de BRUMMER, summus aula præfectus sive supremus Marschallus Cæsarei Principis nostri, Eques Cæsar. Russici Ordinis S. Andreae & Alexandri, & Ordinis aurati Slesvic. Holsat. plane singularis suæ de STRUVIO existimationis significationem idemtidem luculenter dedit.

Dum ita gratia sua prope inusitata valetudinis suæ custodem hunc fidelissimum complectitur, fato singulari accidit, ut ELISABETHA, sexus, ordinis & sæculi sui facile Princeps, Imperium Russicum dudum natalibus & meritis suis debitum, suffragante prudentia & virtute sua heroica, factò omnibus sæculis commemorando, sibi vindicaret. Augustissima hæc Matertera Principis nostri, hunc sororis suæ filium unicum arcessit, & ad sedem suam Imperatoriam Petropolitanam litteris manu sua scriptis invitat. Itaque generosissimus BRUMMERUS STRUVIUM ex jussu Serenissimi Principis sui adducit, ut hujus itineris se velit dare comitem, & valetudinis Principis habere rationem. STRUVIUS clementissimum Ducem & Dominum suum ad Imperatoriam sedem *Petropolin* nulla interposita mora comitatur. Petropoli in arce cæsarea, quoties Imperatricem convenit Princeps, convenit autem quotidie, toties inibi apparet, & obsequium suum Imperatrici præstat longe demississime. Hæc Principum heroinarum
omnium

omnium nunc Princeps anno MDCCXXXII. quo cum Principe nostro, PETRI *Magni* nepote, in alteram Imperii splendidissimam sedem se recipiebat, perspecta indole & vi mentis STRUVII, ex omnibus aulae suae Cæsareae Medicis, non alium præter unum hunc itineris Moscovitici comitem multo clementissime deligit. In ista profectioe imperatoriis epulis accumbebat STRUVIUS, & quum leviter ægrotaret, consiliis ejus & remediis Imperatrix utebatur. Moscoviæ, ubi, perinde ut Petropoli, in Imperatorio palatio STRUVIUS commoratus est, diadema cæsareum Imperatrici sollempni ritu & pompa imponi spectavit, & in maxima illa celebritate osculis imperatoriam dextram appetiit subjectissime.

Fidem suam Cæsareo Principi nostro STRUVIUS obstrinxerat, itineris Moscovitici se comitem futurum. Quum igitur illo feliciter confecto, instaret demississime, ut Academiam Kiloniensem sibi liceret repetere; Imperatrix juxta ac Magnus Dux Russiae, quorum gratiam permagnam sibi STRUVIUS collegerat, ut ejus petitioni concederent haud poterant induci. Ut igitur hunc valetudinis suae custodem retinerent diutius, commoda illi minime contemnenda obtulere. *Archiater Cæsarei Principis* declaratus, & annuo atque invidendo emolumento ac præmio auctus est, munere, quod Kilonii susceperat, professorio servato. Principis etiam permisso in Holsatiam revertit, ut & adducere familiam suam in Russiam, & negotia sua domestica ibi ordinare posset. Ante discessum facilis illi aditus ad Imperatricem patebat; quæ clementiam suam Cæsaream STRUVIO, in patriam ad brevissimum tempus abituro, muneribus magnæ pecuniæ munifice & large declaravit.

Credi vix potest quanta celeritate Primislaviam, & ad Kiloniensem se retulerit Academiam. Quum fautoribus & amicis suis vale hic dixisset, privatis rebus suis dispositis, promissi memor, cum familia sua Russiam, unde venerat, repetiit quam citissime.

Prius tamen quam illud ingressus est iter, Reverendissimo & Serenissimo Episcopo & Administratori, Regio Principi ADOLPHO FRIDERICO, Regni Sueciæ nunc Hæredi, reverentiæ suæ cultus Utini coram adhibuit demississime. Principum hic mansuetissimus STRUVIUM & *Archiatrum principalem*, & *Medicinæ Professorem secundum* Academix Kiloniensi constituit. Quid præterea? diploma, quo *Consiliarium Status* eum declaraverat, principali, qua subscripserat, manu ipse eidem tradidit clementissime. Novis hisce honorum auctus incrementis, Primislaviæ parentes suos optimos, & fratres carissimos salvere iussit & valere. Patria relicta, per Gedanum, Regium Montem & Petropolin in Moscoviam citatis passibus iter suum direxit. In Curonia quum ageret, illud navi vectoria sive pontone continuaturus, in discrimen extremum cum tota familia sua vocabatur. Cui, singulari summi Numinis providentia, magno negotio denique ereptus est.

Moscoviæ STRUVIO tam fortunato esse licuit, ut & ab Augustissima Imperatrice ELISABETHA, & a Magno Duce & Hærede Imperii Russici, PETRO FOEDEROWITZ, multo clementissime haberetur. Quos Principes suos, Moscovia relicta alteram Imperii sedem repetentes, secutus est. Præter istos Dominos suos, alios etiam Principes, e quibus hic tantum nominamus *Landgravium Hasso-Homburgicum*, Petropoli sibi habuit faventes STRUVIUS, eorumque gratiam anno sequenti MDCCXLIII. summo studio sibi conciliavit. Eodem nondum vertente duas filias gemellas, parentis amores & delicias, Petropoli suscepit. Quas quum primis Christianorum sacris Orator divinus initiaret, & Augustissima Imperatrix, & Magnus Dux Imperii Russici præsto erant sponsores.

Sed, quæ est humana fors & mortalium conditio, fortuna ab inconstantia sejungi non potest. Gaudia illa adfectio, & spes timor

mor improvise excepit, & STRUVIVS post serenitatem fortunæ, illius fulmina nec opinato expertus est. Singulari enim fato accidit, ut, quum vix dum secunda mater, quæ puerperio per menstruum cubarat spatium, ædem sacram rursus adiret; auctus hisce liberis gemellis & hac insolita lætitia genitor, gravissimo morbo æstuque jactaretur. Sanguinis ille missione, vena tersecata, aliorumque usu remediorum valetudini & saluti suæ consulere adnitebatur. Sed irrito conatu. Non semper integris est sensibus & integra mente. Archiatri quidem Cæsarei & aulici SANCHEZIUS & BOERHAAVIUS, quibus ipsa Imperatrix valetudinis suæ curam committit, & qui fraterno amore ægrotum prosequuntur, & omnes medendi vias perspectas habent, experiuntur omnia, & nihil relinquunt intentatum. Vi autem morbi incrementa in dies sumente, nono ægrotationis & decimo mensis Novembris die, post horam octavam matutinam, quum novem & viginti annos tantummodo natus esset, extremo respiravit.

Etsi igitur vitæ STRUVII nostri brevis fuit cursus; gloriæ tamen sempiternus est. Nunc si non spiritu, at præcocis pietatis & doctrinæ laude vivit, & vivere non desinet. Vivit non solum in duobus, quos reliquit, in optima spe repositis filiis, sed etiam in fratribus fratri haud infitiandis, quorum unus in Kiloniensi Academia præsto est clarissimus & experientissimus Medicinæ Doctor, qui ad fraternæ laudis decus magnis passibus contendit, & in apertum lucemque, ut speramus, propediem proferet librum, multo eruditissimum fraterna manu scriptum, & quum remove se poterat a negotiis publicis, dedita opera absolutum *). Qui

App. Act. Med. 1^h. Vol. IX. mm vivas

*) Titulus Libri est: *Dialogia, sive de vita & sanitate conservanda per reatum rerum non-naturalium usum scientia, ex principiis philosophicis, physicis, chemicis atque medicis eruta, & methedo demonstrativa adornata.*

vivus voce sua profuit vivis, hac scriptione post fatalem diem prodesse poterit posteris. Commentatio hæc eruditos morabitur oculos, eamque litteratis versabunt manibus Medicinæ cultores, & pleno ore laudabunt, & in utilitatis suæ materiam convertent. In hoc, & in aliis ingenii & gloriæ suæ monumentis, quæ non numero & mole, sed instar gemmarum pretio & splendore suo æstimamus, superstes erit STRUVIUS noster. Hæc scripta auctorem suum prædicabunt mirifice, & solidis honestissimisque laudibus ferent. Quibus omnibus enumerandis nos modo non insumimus operam, sed hoc tantum subijcimus: Omnes, quotquot ab amore virtutis, & eruditionis observantia censerī volunt, lecta hac vitæ recensione brevissima, merito dubitare, utrum animi & ingenii ornamenta minime vulgaria, & virtutis atque doctrinæ insignia præmia STRUVIO nostro nulla fere interposita mora cumulate delata, plus laudare & admirari, an vitæ illius brevem cursum, & repentinum ex ea excessum lugere nos oporteat & lamentari.

MEMORIA

VIRI

PRAENOBILISSIMI atque CELEBERRIMI

DOMINI

GEORGII FRIDERICI RICHTERI

in Academ. Lipsiensi Moral. & Polit. Prof. Publ.
Ordinar. Mathemat. Extraord. Minor. Princip Collegii
Collegiat. & Academ. Bibliothecar. Illustr. Acad. Cæs.
Naturæ Curiofor.

N I C E T A E,

conscripta

A

JOANNE HENRICO ZOPFFIO,

Med. Doct. & Practico Greizenfi.

Duplex esse solet ad exstruenda, viris de re publica literaria bene meritis, monumenta publica, incitamentum: Vel enim veremur, ne laudes illorum ex ingratae posteritatis memoria sensim sensimque excidant, tandemque tetrae oblivionis tenebris prorsus immergantur; Vel si jam adeo bene ipsi famae prospexerint suae, ut pari confidentia de utilissimis aequae doctissimis ingenii sui foetibus in publicam lucem emissis, ad exemplum suavissimi NASONIS, justissime sperare possint, quod illos

nec Jovis ira, nec ignis,

Nec possit ferrum, nec edax abolere vetustas.

Si inquam suis sustentata meritis laete floreat tam clarorum virorum fama, ut nulla unquam oblivio sit metuenda; nihilo tamen minus grati animi leges, quas erga tam egregios viros ipsa nobis dicitat cognationis & amicitiae ratio, hoc nobis interdum imperant, imo inculcant, ut & nos, plurimis, quibus jam immortale illorum nomen splendet affixum, columnis, unam alteramve memoris devinctique animi tesseram addamus. Non unam tantummodo, sed plures interdum statuas heroibus olim suis & aliis bene meritis civibus ponere consueverant Athenae, quarum numerum interdum pro re nata insigniter augebant. Sic *Demetrio Phalereo* unico plebiscito ultra trecentas decreverunt. Quid igitur impedit, quo minus & nos multis illis perquam honorificis monumentis, quae ipsi sibi constituerunt tam clari viri, unicum adhuc apponere studeamus, cui praecipua vitae illorum laudabiliter gestae momenta inscribantur, ut sera olim sciat posteritas, quis fuerit? quae fata is habuerit? quem ob tot solida eruditione plena scripta admiretur. An superfluum suscipere laborem videamur? Minime. Raro enim permittit autorum modestia, ut simul cum operibus suis etiam vitae curricula tradantur perenni-

tati. Magis adhuc ad ejusmodi monumenta excitamur conficienda, quando occasionem nanciscimur illa in loco paulo eminentiori splendidiorique collocandi, atque sic illorum quasi æternitati prospiciendi. Insigni jam honori sibi ducebant Romani heroes, quando statuarum, ipsorum nominibus, rebus gestis, & imaginibus etiam, ornatarum, publice ponebantur; sed accessio quædam erat gloriæ, illis in palatio positis. Chartacea quoque literatorum hominum monumenta, quæ tamen durabilitate vel marmora superant, longe majorem nanciscuntur splendorem, quando in opere aliquo celebriori conservantur ab injuria temporum. Quis vero locus ad inferenda clarorum virorum vitæ curricula honoratior facile, & ab edacî vetustate tutior esse possit, quam Ephemerides Illustris Academiæ Cæsareæ Naturæ Curiosorum? Nemini hic locus conceditur, quam membris Academiæ insigniter meritis. Hæc fere sunt præcipua argumentorum pondera, quæ & mihi in præsentî scribendi consilium inspirant conformantque. Postulare enim ejusmodi officium a me videtur reverentia illa, qua cineres adhuc prosequor *Avunculi mei*, Viri Celeberrimi nunc inter cœlites versantis

GEORGII FRIDERICI RICHTERI

in Acad. Lipsiensi Moral. & Polit. P. P. Ordinar. Mathemat. Extraord. Minor. Princip. Colleg. Collegiat. & Acad. Biblioth. Acad. Cæsar. Nat. Curios. Niceta.

Integri jam quinque præterlapsi sunt anni, a quibus ex hac vita migravit & a republica literaria cœpit desiderari. Per omne hoc tempus anceps hæsitavi, arripere me calamam ad ejus vitam conscribendam, nec ne? Causæ quidem superius adductæ eo valentius id a me exigebant, quo propius illi conjunctus eram propinquitate. Altera tamen ex parte cavillatorum dentem metui, qui consuetæ suæ dicacitate objicere mihi fortassis potuissent, me laudandæ familiæ causâ, cum qua mihi vinculum intercedit, ad

argumentum illud descendisse. Sed contemsi hoc maledicentiæ genus, & cum subiret animum, etiam inter Academ. Cæsar. Nat. Cur. membra splendere beatum *Avunculum*, & non solum lege cautum esse in ejusdem Illustris Societatis statutis, ut Collegæ statim a primo in illam ingressu præcipua vitæ suæ momenta ad Scrinia Academiæ transmittant, imo hortari quoque Academiam propinquos defunctorum Collegarum optime meritorum, ut illorum vitas paulo accuratius curent concinnandas, quo Actis academicis sub calcem adjungi possint; ambabus manibus arripui tam honorificum locum ad conservandam beati *Avunculi* memoriam, atque sic insigniter in proposito confirmatus, animum tandem ad scribendum lætus applicavi. Hæc præfaminis loco monere necessarium duxi. In sequentibus, benevole Lector, non præconem, sed merum audies historicum.

In montanis Misniæ regionibus, qua versus Bohemiam atque Varisciam spectant, situm est oppidum, ex metalli fodinis suis, quibus Saxoniam ditavit olim, celebre. *Schneberga* illi nomen est, procul dubio quoniam ibi locorum nivibus raro liberantur montes. Ibi RICHTERUS Noster, anno reparatæ Salutis millesimo sexcentesimo nonagesimo primo, septimo Calend. Novembr. stili veteris, primum duxit spiritum. Pater, quem ibi venerabatur, GEORGIUS RICHTERUS tunc temporis Pastor primarius Ecclesiæ Schnebergenfi præerat, successu temporis non solum Doctoris S. S. Theologiæ dignitate auctus, sed etiam Ecclesiis Ricobacensibus, hinc Ossitiensibus Antistes datus est. Hic illum ex JOANNA MARIA, GEORGH PINCKERT armamentarii Electoralis Saxonici custodiarum Præfecti (Zeug-Lieutenant) filia, sustulit. Actum agerem si tum paternæ, tum maternæ gentis longævam enumerare vellem gloriam, quippe quæ celeberrimis Saxonie urbibus, Dresdæ, Lipsiæ, Misniæ, utilissimos meritissimosque dederunt cives. Sed missis hisce omnibus, ad *Georgium*
Fride-

Fridericum Nostrom revertor. In hoc optime educando beati parentes insigniter laborarunt, hinc tenellam ejus ætatem exquisitæ probitatis præceptoribus inter privatos parietes dederunt instituendam, præ ceteris *Hoffmanno*, qui postea scholæ Schnebergensis Rector est constitutus, *M. Feistio* deinde Pastori primario & Inspectori Lichtensteinensi, & *M. Behmio*, variis etiam ecclesiasticis muneribus successu temporis ornato, aliisque. Cum paululum adolesceret, vel privati subinde Magistri deficerent, scholam publicam Schnebergensem frequentavit, tunc Rectore *Urbano Godofredo* SIBERO, postremum Theol. Doctore, antiquitatum sacrarum Professore Lipsiensi, & Pastore Templi Thomani. In hac ducibus maxime usus est *M. Behrio*, *Unlauf*, & *Hoffmanno*. Accidit vero ut Anno 1703. sedem fortunarum & familiæ Ricobacum transferret Pater, & Nostrom ibidem cum reliqua sobole *M. Behmii* institutioni, ut antea Schnebergæ, committeret. Verum anno 1704. cum annum ætatis decimum tertium attigisset Noster, Pater summe Reverendus, docile, quod in *Georgio Friderico* suo animadvertibat, ingenium, lætiores profectus in extera quadam incluta literarum sede facturum esse judicabat. Splendebat illo tempore præ multis Plaviensæ Lycæum præstantissimis eruditione, fide, industria, præceptoribus. Hinc nullus dubitavit optimus Pater, quin hoc potissimum Lycæum filii sui ingenio foret quam maxime accommodatum. Quapropter statim dicto anno Rector Raviensis scholæ ECKHARDUS Nostrom in domum suam mensamque recepit, & ad annum usque 1706. quo obiit, in capacissimi hujus ingenii agellum large sparsit doctrinarum semina. Ex eo autem tempore hospitem Noster habuit *Joannem AVENARIUM*, S. S. Theol. Doct. & Ecclesiarum Plaviensis diocæseos Antistitem longe meritissimum, ex cujus etiam ore atque doctrina affatim hausit quæ ejus ingenium ulterius perficerent. Inter communia mensæ jura etiam ex *salomone* DEYLINGIO
pro-

profecit, tunc Archidiacono Ecclesiæ Plaviensis, hodie Theol. Doctore, Professore, Pastore ad ædem S. Nicolai & Antistite apud Lipsienses celeberrimo. Speciatim vero *J. G. Birckhanii*, Rectoris Scholæ, post mortem *Eckhardi*, ut & *Wendleri* Con-Rectoris, in se collatos labores, grato animo sæpenumero solebat commemorare. Tam clarorum virorum institutionibus ita per integrum lustrum usus est, ut non solum omnia, quæ vulgo ad Scholastica referri solent studia, cito apprehenderet, sed & varias scientias, quæ Academiis ut plurimum reservantur, ita prægustaverit Plaviæ, ut non literarum & Philosophiæ tantum, sed & docentibus AVENARIO, & BIRCKHANIO, Theologiæ & linguæ in primis sanctæ egregiam notitiam secum auferret in Academiam.

Ann. Chr. 1708. Summe Reverendus Pater, ad insignia & privilegia Doctoris Theologiæ accipienda Lipsiam proficiscebatur, ibique Nostrum, quem simul secum adduxerat, in numerum Studiosorum recipi curabat, Rectore *Jo. CYPRIANO*, Theologiæ Doctore & Professore. Cum Patre redux Plaviam reversus est, ibique anno demum 1709. die 11. Martii, Præceptoribus & scholæ publice valedixit, habita solenni oratione, *de Richterorum seu Pratoriorum familia*. Ineunte igitur vere Lipsiam petiit totusque in studiis fuit. Quam strenuus & attentus interfuerit doctissimorum Academiæ Philuræ luminum prælectionibus, nominatim *D. Joannis SCHMIDII*, hospitis sui, *Dr. Joannis & Godofredi OLEARIORUM*, *Dr. Jo. Georg. ABICHTI*, *LEHMANNI*, *JUNII*, *JENICHENII*, *FUNCKII*, *STARKII*, aliorumque, vel exinde intelligere est, quod sub finem ejusdem anni, cum academia tertium solenne Jubilæum celebraret, inter illos apparere non metueret, qui solidæ eruditionis præmium, lauream nempe philosophicam, petere poterant confidenter. Nec dubitavit ordo Philosophorum honoribus suis condecorare Nostrum, rigorosa quippe examina cum laude sustinentem. Tunc *L. Christ. LUDOVICI*
Decani

differtationem habuit, atque sic locum in Facultate more confue-
to laudabiliter promeruit. Eo enim factum est, ut An. 1714. inter
Adjunctos facultatis reciperetur, a quo tempore eo alacrius in col-
legiis, quæ in Commilitonum usum hætenus habuerat, perrexit,
atque etiam honesto semper incitatus est applausu. Cum dicto
anno iter in Varisciam fecisset, ibique de calore solis illum inter &
Fo. Frid. ACKERMANNUM affinem, quæstio incidisset variis ar-
gumentis agitata, Lipsiam redux rem penitus enodaturus sub
initium anni 1715. edidit *Commentationem epistolarem ad Fo.
Frid. ACKERMANNUM Pastorem ecclesie Walakirchensis, de Sole,
quod causa caloris vulgo tributi non sit*, illique strenæ loco trans-
milit. Paradoxa fateor, primo intuitu videri potest hæc senten-
tia, sed argumentis mathematico-physicis eam ita communivit,
ut meo quidem iudicio in illius partes cedere difficile non sit.
Verbulo attingam quomodo illis occurrat, qui caloris æstivi at-
que frigoris hiberni causam a solis radiis, vel ad perpendicularum,
vel oblique incidentibus, deducere solent. Tria potissimum con-
tra illos monet: 1) Etiamli radius obliquus in se reflectitur, alios
tamen in illum reflecti, & ipsum in alios: cum vero radii omnes
æqualem secum ferant calorem, non satis patere, cur illi potius
calefaciant, qui in se reflexi duplicantur, quam qui aliis æque ca-
lidis roborantur. 2) Radios a terra reflexos vel omnino non, vel
saltem debilissime calefacere, quod probat Oceanus: Omnes op-
tici fatentur, aquam plurimos radios transmittere, paucissimos re-
percutere, attamen calorem manere eundem. 3) Si etiam refle-
xio radiorum valeret, valituram esse tunc demum, quando terra
figura gauderet exacte spherica; cum vero tam inæquale &
asperum sit corpus, radios confuse reflecti & dissipari &c.

Circa idem tempus varias observationes in Miscellanea Lip-
sienfia curavit inserendas. Huc referendæ sunt 1) Observatio-
nes de *Phoronomia Herrmanniana*, quæ extant in Tom. II. 2) *Ob-
serv.*

serv. de Atomis, in Tom. III. 3) *de geometricis & mechanicis constructionibus*, in Tom. V. 4) *de Maclesi nova methodo Grammatica hebraica*, in Tom. VI. & alia.

Attingenda nunc etiam sunt illa scripta, quæ in celebri illa controversia, quæ illum inter & subtilem Philosophum *Andr. RÜDIGERUM*, orta est, mox cum insigni gloria *RICHTERI* Nostri terminata. Nec opus est multa de illa controversia facere verba, si hoc tantum dixerò, quod *Physicam RÜDIGERI*, quæ tunc admirationi erat, hodie vero a plerisque ingeniosis commentis adnumeratur, impugnaverit. Initium fecerunt *RICHTERI* Nostri objectiones contra *RÜDIGERI* *Physicam*, quas Lipsiæ 1717. sub nomine *R. G. F. S.* edidit. Quarum statim editioni *RÜDIGERUS* notas suas adspersit, fassus tamen simul, quamvis acerbius dicta convelleret, se vim ingenii & dictionis in adversario agnosce-re. Nec cunctatus *Clar. RICHTERUS* in *Vindiciis objectionum* suarum 1718. in 4. editis expresso jam nomine respondit *RÜDIGERO*, qui non nisi in præfatione ad editionem alteram *de sensu veri & falsi* A. 1722. pauca regellit & arrosit. Imo in pretio habere cœpit solidam adversarii & masculam eruditionem, ejusque amicitiam, prima quæ se obtulit occasione, ambire. Nempe collegium philosophico-mathematicum offerens Studiosis, induxit *RICHTERUM* Nostrium, ut in auditorio *RÜDIGERIANO* *Mathesin* ad ductum *Elementorum Illustris WOLFFII* docendam susciperet. Extat programma *Rüdigerianum*, quo ad conjunctos utriusque labores invitatur Anno 1723. Lipsiæ typis impressum, unde patet, quanti fecerit mathematicarum rerum scientiam in *RICHTERO* Nostro deprehensam. Sed alia, cui non ita multo post implicabatur, controversia nunc sibi poscit locum, quapropter a *Rüdigeriana* est recedendum.

Per varios jam annos inter illos fuerat Noster, qui in conscribendis *Actis Eruditorum Lipsiensibus* Latinis fuerant occupati.

Hac occasione aliquoties cum celeberrimo Italo RIZZETTI de principiis Optices Newtoni subtiliter disputavit. Inferuit enim in Tom. VIII. Supplementorum ad Acta Eruditorum, primum, *disquisitionem de iis, quæ Opticæ Newtonianæ opposuerat RIZZETTUS*, & cum disquisitioni respondisset ille, Noster Anno 1725. in ipsa Acta Eruditorum *defensionem disquisitionis suæ contra RIZZETTUM* curavit imprimendam, nec ita multo post novum ad huc *monitum de Schediasmate RIZZETTI* in Tom. VIII. Supplem. ad Act. Erud. publicavit. Pertæsus tandem longarum controversiarum RIZZETTUS omnem rem Societati Regiæ Londinensi decidendam tradidit, quæ vero ejus experimenta non satis accurata judicavit, ut Newtonianis opponi possent, Itaque etiam hæc lis in non mediocrem Nostri gloriam cessit.

Nova inter hæc literaria latina Lipsiensia per aliquot annos insertis suis doctissime elaboratis locupletavit. Sic in iis multa ab ejus manu & curatius scripta reperiuntur.

- 1) Anno 1720. *de motu & velocitate liquorum fluentium.*
- 2) Anno 1721. *de motu hydrargyri in barometro.*
- 3) Eodem Anno, *descriptio luminis borealis &*
- 4) *supplementum ad luminis borealis descriptionem.*
- 5) Anno 1723. *de Placitis Gravesandii & patrum Trivoltinorum circa perpetuum motum mechanicum, &*
- 6) *de æstimatione virium Leibnitiana contra Lowvillium*, omnes certe insigni rerum mathematicarum & physicarum notitia exornatæ disquisitiones.

Post id tempus inclaruit celebrato a plurimis libello physico, quem de *natalibus fulminum* Anno 1725. in 8. prodire jussit.

Famigeratissimus ille rerum physicarum in Italia perscrutator, illustrissimus Marchio Scipio MAFFEI, primus ex raris & accuratis observationibus de tonitruum & fulgurum ortu, agendi que modo, hanc stabilivit sententiam, quam ulterius explanavit,

confirmavit, & Germaniæ nostræ per novas demonstrationes & experientias exploratiorem reddere, dicto libello studuit Clariss. RICHTERUS. Rarissima felicitate contigerat MAFFEO, ut fulminum natales ex propinquo potuerit illæsus adspicere. Orta enim in pavimento conclavis, ubi confederat, flammula cœrulea, prope humerum ejus transferat, ante quam in sublime raperetur, quo factò horrendum audivit fragorem & varias in domo læsiones vidit, quæ non dubitare siverunt, verum se vidisse fulgur.

Ex tam periculoso, at egregio experimento nova nascebatur fulgurum theoria, quam Clar. RICHTERUS hoc opusculo nobis ob oculos sistit. Confert etiam cum MAFFEI experimento, alia ejusdem fere generis. Inprimis adducit Abbatem LIONIUM, qui cum strenue assensum negaret, & MAFFEO contradicere decrevisset, ipsis suis convictus est oculis; sed vidit paulo aliter. Flammam enim, quam MAFFEUS terræ insipientem viderat, ille duos circiter pedes supra terram emicantem, atque statim cum fragore in altum abientem, vidit. Hinc fere apparet fulgura certe pleraque, quæ feriunt, non intra nubes, ut vulgo creditur, sed vel in terra, vel prope terram nasci, nec a superioribus regionibus deorsum agi, sed ab inferioribus ad superiora eniti. Terræ enim aptissimum ad accendenda fulgura pabulum continens, sulphuris, nitri, chalcanti effluvia affatim exhalat, quorum graviora non relinquunt terræ confinia, paucissima paulo altius feruntur. Quando igitur causa accendens, quæcunque sit, adveniat, facile comprehendi potest, illas regiones, ubi illa effluvia cumulatiùs hærent, omnium primas, sub majori attritu, in ignes abituras, atque deinde superiores, ubi parcius illa sunt dispersa, pulveris pyrii in modum, sed sensim languidius, accensuras. Ideo exhibet Cl. RICHTERUS antiquam Cereris imaginem jaspide expressam, in qua sedens Ceres sive Terra, fulmen manu tenet. Ex qua imagine suspicio oriri possit, Veteres jam hujus sententiæ aliquam

habuisse notitiam. Sed diutius jam iusto per illos tonitruum sedes vagatus sum, quapropter abrumpo, & multa egregia argumenta, quibus fulcire novam sententiam studet Noster, ex ipsis fontibus suis petenda Lectoribus relinquo. Age! igitur ad alia progrediar.

LEIBNITZIUM in plerisque suis placitis secutus est, præcipue quod istius methodum vires corporum dimetiendi attinet, quam aliquoties, & in Actis Eruditorum, & in Novis litterariis Lipsiensibus latinis, contra aggressores ejus strenue defendit. Laudabiliter etiam de LEIBNITZIO meruit, quod germanicam *Theodicea* suæ editionem, valde mutilam, denuo correxit, atque prorsus immutatam, emendatam, notisque selectissimis ditatam, An. 1726. 8. Hanoveræ edidit.

Eodem anno incepit tandem ad munera academica admove-ri. Clementissime enim delatam sibi mathemata extra ordinem docendi provinciam die 14. Junii, habita solenni Oratione inaugurali, *de magnitudinis apparentis mensura dogmatica & empirica*, & præmissis consueto programme, *de magnitudine & figura telluris*, feliciter auspicatus est. Varia circa hoc tempus in exteris Academiis munera illi offerebantur professoria, quæ tamen accipere dubitavit, satiusque duxit patriæ servire, atque Lipsiæ, quæ illum per tot annos aluerat, etiam in posterum ingenii vires, sua studia atque officia devovere.

Edidit paulo ante ingressum dicti muneris *P. M. Salvat. RUFFI descriptionem historicam horrendi terra motus, qui contigit Pannoni in Sicilia*, ex Itala in latinam linguam translata, adjecta tabula ænea & præfatione, Lipsi. in 4to. Nec ita multo post eundem libellum typis linguæ vernaculæ curavit excubendum.

Præterea quoque anno dicto mortuus erat Clar. JUNIUS, qui hactenus in conficiendis Calendariis quæ Regio jussu & privilegio quotannis prædeunt Lipsiæ, desudaverat. Novum igitur
signum

signum RICHTERO Nostro data Aula Dresdensis, quam commendata sibi sit illius in ejusmodi rebus accurata notitia, etiam hanc illi provinciam benigniter demandavit, cui etiam se abunde parem esse successu temporis egregie comprobavit.

Neque inter tot labores, totque controversias exercitia academica intermisit. Disputavit enim An. 1728. d. 25. Sept. *de libertate & causarum nexu*. Quam dissertationem germanus Frater *Ge. Gottfr. RICHTER*, qui nunc Pastor primarius de Ecclesia Zœrbingensi optime meretur, sub ejus præsidio defendit. Anno 1730. cathedram iterum conscendit *de machina & spiritu* disputans. Respondebat *Frider. Ackermannus*, illius *Foannis Friderici*, ad quem superius allegatam *Commentationem epistolarem de sole quod causa caloris vulgo tributi non sit*, scripserat, filius natu major.

Hübnerianum quoque *Lexicon Natura & Artis* egregie autum atque repurgatum bis prelo commisit Anno 1727. & 1731. 8. maj.

Illustri Academia Cæsarea Naturæ Curiosorum in numerum Collegarum An. 1730. sub nomine NICETÆ recepit Nostrum. Extat quoque in Vol. III. Actorum inclytæ hujus Societatis observatio *Niceta* Nostri, *de lapide in trunco betula reperto*. Sed dolendum certe est, quod cumulati nimis labores impediverunt Nostrum, quo minus desiderio suo potuerit facere satis, & crebriores observationes physicas, in Acta Academiae inferendas, communicare. Incumbebat enim humeris ejus magna laborum pars circa Acta Eruditorum Lipsiensia exaranda. Accedebant controversiæ cum Viris spectatissimis subinde ortæ, quarum pleasque in Actis Eruditorum expedire solebat. Non enim erat ex illis, quibus moris est tumultuariis recensionebus Auctorum vix e limine inspectorum defungi, de nullo libro recensione inferere solebat, nisi quem accurate perlegere ac pertentare licuerat.

cuerat. Nemini publice contradicebat, nisi penitius evoluta, & in toto suo, ut ita dicam, ambitu perspecta ejus sententia. Quo factum est, ut illi labores, quos Acta Eruditorum ei imponebant, pene totum poscerent. Insevit in illa, præter innumeras librorum recensione, multa proprio labore enucleata, inter quæ refero.

- 1) *Methodum novam computandi series figuratas.* In Supplementis ad Acta Erudit. Tom. IX.
- 2) *de errore in æstimando motu composito,* ibid.
- 3) *Observat. Meteorolog. ad An. 1728.* In Act. Erud. 1729.
- 4) *de æstimandis viribus corporum juxta quadrata celeritatum,* ibid.
- 5) *Obs. meteor. ad ann. 1729.* In Act. Erud. 1730.
- 6) — — — 1730. — — 1731.
- 7) *Additamentum ad Schediasma KUHNII de numeris polygonis.* In Act. Erud. 1731.
- 8) *Additamentum ad Schediasma de motu composito.* In Act. Erud. 1732.
- 9) *de Methodo intercalandi Leopoldi PILATI & Clar. HAMBERGERI,* ibid. 1735.
- 10) *Diarium meteorol. ad ann. 1731.* In Supplement. Act. Erud. Tom. X.
- 11) *De demonstratione JURINI Virium mensura Leibniziana opposita.* In Act. Erud. 1735.
- 12) *De proportionibus harmonicis.*
- 13) *De vera virium corporearum natura & varietate.*

Anno 1732. ex Natione Misnica in Saxoniam transit, ut faciliorem sibi ad munera academica faceret accessum. Superius jam annotavi, maluisse Nostrum honores atque emolumenta Ordinarii Professoris in academia Lipsiensi expectare, quam in exteris Academiis (ut Gœttingæ 1734.) oblatos, paulo citius capessere.

peffere. Aduit tandem fortuna votis, licet paulo cunctantior. Cum enim per integros viginti annos solidam eruditionem, assidua studia, indefessos labores, abunde satis ostendisset Proceribus academiæ, laudes ejus etiam ad *Augustissimi Regis* aures aduolarunt. Nosse bonos Viros clementiæ Potentissimi FRIDERICI AUGUSTI sufficit, ut illis gratiæ suæ documenta exhibeat luculentissima. Noster etiam hanc optimi Principis benignitatem largiter expertus est.

Non solum enim anno 1734. cum munus Professoris Metaphysices Ordinarii in alium æque celebrem Virum esset translatum, Regio jussu Salarium Nostri insigniter auctum, sed etiam anno subsequenti, cum mortuo L. JENICHEN ordo Philosophorum Celeberrimi hujus Viri jacturam idoneo rursus successore sarcire cuperet, Sapientissimus Rex neminem Candidatorum a Facultate commendatorum RICHTERO Nostro judicavit digniorem, proptereaque munus Professoris Moralium & Politices Ordinarii clementissime illi demandavit. Provinciam hancce diu promeritam Noster more majorum, habita solenni oratione, *de vera virtutis indole & præstantia*, (quæ paulo post etiam typis exscripta fuit) auspiciatus est. Ad audiendam vero hanc inauguralem Orationem vulgato Programmate, quod *de virtute hominum morali* conscripserat, decenter, & ex more academico, invitavit.

Sed recedamus paulisper ab historia literaria Nostri, ut rem domesticam ejusdem breuiter recensere possimus. Vitam hactenus per annos XLVI. cælebs duxerat, & animum literarum pascere studiis, non alios in illum amores admittere consueverat. Sed sensit tandem sociæ vitæ opportunitates, nec tam morosam esse moralem philosophiam, ut honesti conjugii delicias fastidiat, sed has potius inter vitæ solatia & curarum levamina ponat. Virtutum admiratores eo lubentius sumus, quo amabilius splendent illæ in pulchriori sexu. Accidit idem RICHTERO No-

stro. Eminēbat tunc præ ceteris omni virtutum genere, quibus pulchrior sexus exornari solet, lectissima Virgo, *Joanna Sophia Bærneria*, Viri summe Venerabilis *Christiani Friderici BOERNERI*, S. S. Theol. D. atque Professoris primarii in Academia Lipsiensi, totius Academia Senioris, Capituli Misnensis Custodis, Consistorii Assessoris, & Academia Decemviri Filia, natu major, ex priori conjugio, quæ primam lucem adspexerat Lipsiæ anno 1721. die 24. Junii. Nil certe amabilius dare potuisset Nostro divina clementia, quam cum Magnum Parentem, & dignam eo prolem moveret, ut flagitationibus RICHTERI Nostri annuerent, & ille generum, ista maritum, in familiares amplexus prompta voluntate admitterent, quo factum est, ut anno 1737. die 30. Septembris, felicissimis auspiciis sacra conjugalia celebrarentur. Quo animorum consensu hunc & insequentem annum transegerint, cogitatione facilius, quam descriptione adsequi licet.

Anno 1738. augebatur numerus munerum RICHTERI Nostri, summe enim Venerabilis Socer, tot munerum amplitudine gravis, partim in levamentum oneris, partim ex favore in generum, curam Bibliothecæ Academicæ, quam antea gesserat, consentientibus reliquis Academiae Proceribus, ei tradidit, quam ille non solum libenter in se suscepit, sed etiam ad mortem usque ornavit. Hoc etiam anno additamenta ad nova literaria Lipsiensia exaravit.

Initio anni sequentis 1739. optima conjux Nostri die 25. Januarii filiolam partu edidit, *Fridericam Sophiam*. Sed o carum pignus! nimis magno pretio redemptum! Visum ita divinæ providentiæ, ut, dum filiolam Noster acciperet, conjugem amitteret. Die quinto enim Februarii, qui vix duodecim a partu erat, purpura invasit puerperam & sustulit e viventium numero. Filiolæ teneræ, matre in vitæ primordio carentis adspectus, quid nisi luctus crebro renovati causa esse potuit? Hic prima
vice

vice constans RICHTERI Nostri animus vacillare cœpit. Diffluentem enim lacrymis viduum nec cognatorum, nec amicorum omnis generis, blanda & consolationis plena alloquia sopire poterant, donec tandem prima eaque acerbissima doloris sævitia tempore & ratione mitigata, ad nutum divinæ providentiæ, etiam inter vulnera salutaris, obmutuit, & venerabundus agnovit, illam non nisi bene ac sapienter nobiscum agere posse.

Dicto anno 1739. ad fastigium honorum academicorum Rectoris nempe dignitatem, collectis consuetis Nationum suffragiis, evehctus est. Illustre hoc magnificumque munus more consueto solenni oratione suscepit, quam *de vi legum obligante*, argumento ad talem occasionem quam maxime accommodato, habuit.

Initio anni 1740. invenit tandem luctibus, quibus conjugem defunctam hactenus profecutus erat, congruentissimam medicinam. Monstrabat illi fortunæ favor ornatissimam virginem *Augustam Gertrudam*, Viri Illustris atque Excellentissimi *Augusti LEIDENFROSTII*, *Reg. Polon. & Elect. Sax. Consiliiarii Austriaci* Filiam natu maximam. De qua ut paucis multa prædicem, sufficit dixisse, fuisse illam dotibus virtutum amissæ conjugii simillimam. Arbitrabatur igitur Noster nullam opportunius in locum ereptæ successuram esse. Postquam, quid optaret, ingenue declarasset Noster, lubenter sese illi despondit, consentiente Optima Matre tunc sola superstite, quæ cum Nostro ut sanguinis, ita amoris vinculo dudum juncta erat, cum matres utriusque germanæ sorores essent. Celebrarunt etiam non multo post die 2. Februar. 1740. sacra conjugalia Martisburgi in domo paterna, atque hinc Lipsiam reversi, duos integros annos conjunctissime dulcissimeque exegerunt. Nec poterat non gratulari sibi de ejusmodi conjugè RICHTERUS Noster, quæ formæ & morum venustate tanquam perpetuis illecebris irretitum tenebat, & non

solum flagrantissimo illum amore complectebatur, sed etiam literarum elegantiorum dulcedine ita delectabatur, ut, quidquid temporis a domesticis negotiis superesset, vel exquisitorum librorum lectioni, vel poematum compositioni, qua arte insigniter excellabat, cum successu & laude ingenii impenderet. Luculentissimo hujus rei testimonio fuerunt multæ epistolæ, vel gratulatoriæ, vel alius argumenti, poetice ad maritum scriptæ, tenerrimum ubique amoris & virtutis sensum spirantes, quas perlegere a beato *Avunculo* mihi interdum concessum est. Suscepit ex hac dulcissima conjugè Anno 1741. optatissimum filium *Georgium Augustum*, qui vero post flebilem utriusque parentis mortem, in domo aviæ maternæ Martisburgi variolis iterum occubuit anno 1744. velut soror in ædibus Avi Lipsiæ, eodem morbo, ita ut nullam ex utroque conjugio prolem nostra ætas superstitem habeat.

Anno 1741. Pro-Cancellarii Facultatis philosophicæ spartam nactus est Noster, cui provinciæ ut faceret satis, die illo solenni, quo Ordo Philosophorum honores Magisterii exploratis ingeniis distribuere solet, ante consuetum proclamationis ritum orationem habuit, *de pœnarum & præmiorum usu*. Nec omnittendum, quod eodem anno locum inter minoris Principum collegii collegiatos nactus sit.

Anno subsequenti etiam Decani ordinis sui dignitas munusque ipsi conferebatur, & cum tempus creandis Magistris destinatum rediret, hæcce solennia indicavit programme Decanali, in quo *de loco PLATONIS in Protogora: Cur voluptates quedam mala sint?* varias doctorum virorum sententias dijudicavit. Prodiit hoc Lipsiæ 1742. 4. 2. plag. At ipsam operam die constituto, qui erat octavus Februarii, XIII. dignissimis candidatis insignia, honores privilegiaque Magistrorum consueto ritu conferendi,

rendi, transtulit in Collegam Cel. *Kappium*, quippe recentissimo luctu domestico oppressus.

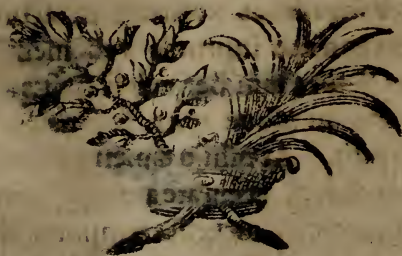
Nam dulcis vitæ & curarum socia *Leidenfroftia*, gravi & lento morbo, qui omnia in corpore coctionum præsidia subvertisse visus est, extabescens, spem etiam novæ graviditatis abortu effudit. A quo cum virium aliquot colligere videretur & post dies quosdam e pacato somno evigilans, pituitæ aliquid, quod in trachea sensit, extrudere vellet, subito cum stupore adstantium, & in auxilium inani molimine advolantium, suffocatur, sive quod crassior moles vias æris interciperet, sive vires partium expellentes paralysis corripere. Ita die 27. Januarii extincta miserum maritum quasi Jovis fulmine ictum in novum luctuum labyrinthum præcipitavit. Percussus tanta calamitate, latentem morbum suum, quocum jam ante conficiatus fuerat, immaniter augeri sensit, cujus initia, progressum, lugubrem denique finem breviter recensēbimus.

Per multos jam jam annos ad dirum illum Mathematicorum morbum, quem hypochondriacum dicunt Medici, proclivis fuerat Noster, qui fere semper, sed hieme præcipue, & quidem quotannis gravior, illum solebat infestare. Tussis equidem molesta cum sputo tenaci tetroque præcesserat; sed anno 1737. copiosi, iique graveolentes nocturni sudores jungebantur, atque morbi genium magis adhuc declarabant. Initio anni 1738. dictus affectus tam atrociter invadebat Nostrum, ut actum de illo quidam crederent, superveniente inprimis vehementi febre catarrhali. Propulsavit tamen Natura tam periculosi hostis aggressionem, & ab hoc tempore ad annum usque 1741. se satis fortiter contra novos illius insultus defendit. At nihilo tamen minus lente serpens consumptio nimis proh dolor! accurate a rerum peritis notari poterat. Maculæ quoque hepaticæ, iussu temporis semper majores copiosioresque, non optimam suggerebant prognosin. Hisce omni-

294 *Memoria Georgii Friderici Richter.*

bus ætate 17, 1. nova quædam, at prioribus affinia, & ex eodem malorum fonte emergentia symptomata accedebant. Molestissima nempe molimina hæmorrhoidalia, paulo post etiam sanguinis mictio, ut & insignis dolor tumorque partium adjacentium morbum exacerbabant. Attamen adhibitis medicaminibus ita adspiravit Numen, ut ex tetris hisce symptomatibus præter inimicissimam inveteratamque tussim, paulo post nihil superesset. Siluit hinc inde morbus, donec initio anni 1742. mors præmatura dilectissimæ Conjugis ita vires naturæ opprimeret, morbi vero restaret, ut invincibili prorsus sævitia in jam debilitatum fractamque corpus, novum impetum faceret, & acerbissimis doloribus dorsi, & hypochondriorum inprimis, intolerabilibus anxietatibus, colliquativis sudoribus, insanabili abdominis duritie, alvo pertinacissime clausa, œdemate pedum indies aucto, & denique, ut eo perfectior fiat idea, *Morbi nigri Hippocratis*, colore nigricante, aliisque quibus bilis atra terribilis est, symptomatibus, ita excruciaverit miserum, ut tandem inter summos dolores, quos tamen constantia, non Stoica, sed philosophum Christianismi præceptis imbutum decente, perferebat, die 23. Junii hora secunda post meridiem spiritum Deo ter optimo maximo commendatum redderet. Vixit in hac terrarum miseria annos L.

Menses VII. dies XXIX.

MEMORIA
VIRI
EXCELLENTISSIMI, EXPERIENTISSIMI
atque DOCTISSIMI
DOMINI
JOANNIS ADAMI
KULMI,

Artis salutaris Doctoris, Physici civitatis Gedanensis ordinarii, Medicinæ ac Physices in Athenæo ibidem Profess. Publ. ordinar. Academ. Imperial. Nat. Curiosor. Collegæ, & Regiæ Berolinens. Societat. Scientiar. Sodalis,

Die XXII. Kal. Julias A. S. R. MDCCXLV.

placida morte extincti,

ex funebri Rectoris Athenæi Gedanensis

Programmate

depromta.

Quo conjunctius atque amantius cum *Jo. Adamo KULMO* nostro viximus, eo dolentius festinata ejus, nuper extincti, morte afficimur. Multa cum eo uno amisimus, amicum fidelem, communem Medicum, Collegam concordiae appetentissimum, in consiliis sapientem, in communi vita jucundum, in exsequendis munerum officiis perindustrium, virum denique eruditum, qui collegio nostro ornamento & erat, & esse existimabatur. Multis profecto iisque illustribus eminuit virtutibus, de quibus cum *Vobis* notæ sint, *Cives*, nihil adderemus, nisi easdem, elogio nostro commendatas, etiam posteritati notas esse expediret.

Nihil ei deerat eorum, quæ in bono Medico requiruntur. Non artis peritia, non patientia, sive in visendis ægris, sive in vincendis pertinacissimis morbis. Non prudens sagacitas, qua non præsentis modo, sed futuros etiam morbos depulit. Non circumspectio in ancipitibus ambiguisque malis. Non usus, quippe tot annorum exercitatione acquisitus. Non denique fortuna, quæ præcipua Medici dos est, quamque Noster in curatione quorumlibet morborum adeo habuit fautricem, ut non dubitemus, suffragante tota civitate, felicissimum Medicum nuncupare. In tuendis munerum suorum partibus & omni re administranda ita versatus est, ut dubium sit, magisne fides an industria ejus laudari debeat. Erat quidem in ea adhuc viriditate ætatis, quæ laboribus subeundis apta videretur, tantis tamen quotidie urgebatur negotiis, ut valentissimus quilibet alius videri potuisset impar eis sustinendis. Ipse sustinuit incredibili diligentia. Quodvis munus obibat ut solerter, ita alacriter, nunquam remissus, aut modici etiam otii, nunquam suscepti negotii pertæsus, nunquam labore fractus.

Ad industriæ artisque gloriam accedebat morum integritas, facilitas, suavitas, qua cunctos ad sui amorem allexit, ut non minus

minus apud principes civitatis graciosus esset, quam infimis carus. Fortuna sua aut doctrina, licet potuisset, nunquam se efferebat, nunquam eum sensimus inani aut insolenti gloriatione vanum. Inter familiares sic se gerebat, ut consuetudine sua æque prodesset ac delectaret. Adamabat sermones aut eruditos, aut de publicis rebus, in quibus, cum multarum rerum haberet usum, multa solebat memoriter & jucunde narrare. In colloquiis erat urbanus ac facetus, animo semper a morositate & asperitate averso, nulli tamen molestus aut illiberali joco, aut aculeato. Quid memoremus liberalitatem ejus in pauperes, quos non solum juvit arte sua sine præmio, sed etiam suis fortunis. Quid dicamus de bonitate in suos, maxime de pietate in fratrem natu majorem, quem semper parentis loco reveritus est, & a quo recepta beneficia tam immortaliter retinuit memoria, ut perpetuo gratus esset, gratiamque, quam fratri non poterat, liberis fratris abunde rependeret. Longum esset ire per cætera, multa eaque spectata Viri decora. Id dixisse sufficiat, fuisse & clarum virum & bonum.

Tali igitur Collega nunc carentes, non possumus non commoveri, neque id est nostræ humanitatis. Vestra quoque causa angimur, O *Cives*, qui, qualem doctorem amiseritis, novimus, & quam graviter feratis dolorem, quem accepistis cum summi Viri tum Vestrum amantissimi decessu. Cum igitur medicina & consolatione egeatis, non profecto refricaremus vulnus Vestrum longiore commemoratione, nisi eandem & ad Vestros usus pertinere, & nonnihil quoque solaminis secum ferre crederemus. Dedit enim Noster vita sua exempli documentum, unde Vobis capiatis, quod in vita studiisque vestris imitemini. Quare digna nobis res tum omnium cognitione, tum nostra necessitudine videtur, imaginem vitæ ejus, quantum ejus ad nostram notitiam pervenit, exprimere.

Natus est *Wratislavia* VII. Kal. Aprileis anni MDCLXXXIX. ex *Adamo* KULMO, & *Maria* FLEHELIA, civibus *Wratislaviensibus*, qui pueri animum, a natura jam bene informatum, cum in ludo privato, tum in *Gymnasio Mariae Magdalenae* primis litterarum disciplinarumque ac virtutum rudimentis alendum curarunt. Patrem mature amisit, cum vix decem annos haberet, matrem paulo serius, qua similiter orbatus, alterum parentem reperit in fratre natu majore, JOANNE GEORGIO, artis *Apollinae* Doctore quondam inelyto. Hic juvenem, parentibus facultatibusque carentem, ad se *Gedanum* accivit anno MDCCVI. & perliberaliter institutione, consiliis, domicilio, convictu, libris opibusque suis adjuvit, cunctaque fecit, quae ab homine benevolentissimo in juvenem bonae frugis proficisci possunt. Hujus suafu Noster dedit se in disciplinam eorum, qui tum in *Athenaeo* nostro docebant. Audivit SCHELGUIGIUM, WILLENBERGIUM, quo postea Collega usus est familiarissime, GLOSEMEIERUM, GRODDECKIUM, SARTORIUM, REUSSIUM & PAULUM PATREM. Ab his magistris animus ejus, discendi cupidissimus, quavis doctrina liberali fideliter expolitus est. Maxime tamen se, hortatu fratris, ad salutaris artis disciplinam accommodavit, cumque ea, ut par erat, conjunxit physiceae ac mathesein. Attigit quoque poëticen, ad quam cum natura aptissimus esset, propter ingenii jucunditatem, in ea sic profecit, ut probabilis Poëta cuilibet videretur.

Sic institutus spei praeclarae juvenis flagrat jam cupiditate majoris doctrinae aliis in locis hauriendae. Adit primo *Halas Magdeburgicas*, (anno hujus seculi undecimo) novam tum, sed florentissimam Academiam, ibique pendet ab ore optimorum Medicorum, *Frid.* HOFFMANNI, STAHLII, & *Michaelis* ALBERTI. Adest quoque *Christ.* WOLFFIO, illustrissimo viro, in scholis mathematicis & physicis, ab eoque cultum amoenissimae scien-

scientiæ accipit. Hic tres annos moratus cogitat *Francofurtum ad Viadrum*, eoque proficiscitur. Sed mutato justam ob causam consilio, confert se *Lipsiam*, ad emporium bonorum artium in Germania facile princeps. Hic doctores nactus fama meritisque clarissimos, *Fo. BOHNIUM & Aug. Quir. RIVINUM*, facile perficit, quod adhuc in studiis litterarum perfectionem desiderare videbatur. Inde peragrata magna Germaniæ parte, lustratisque in itinere *Fenensibus & Altorffinis Athenis*, venit *Argentoratum*, & non modo anatomicas atque chirurgicas auditiones *Fo. SALZMANNI & HENNINGERI* frequentat, sed etiam his ducibus ipse in nosocomiis periculum artis suæ facit. Neque Germaniæ finibus ardorem discendi concludi passus, excurrit *Basileam* ad Helvetios, ibique multum non sine fructu utitur institutione & consuetudine *ZWINGERORUM & Eman. KOENIGII*, Medicorum celeberrimorum, itemque *Fo. BERNOULLII*, Mathematicorum suæ ætatis primarii. Horum sententia Noster dignus summis in arte medica honoribus judicatus, *Basilea* anno quindecimo hujus seculi laurea Apollinea condecoratur, ejusque potiundæ causa solus publice *de harmonia morum atque morborum* disputat. His ornamentis condecoratus, statuit in *Batavos* peregrinari, tum cognoscendæ gratia regionis, amplissimis urbibus consistæ, tum fama excitus virorum summorum *RUYSCHII, RAVII, BOERHAAVII*, quorum illis temporibus maxima erat admiratio. Quos omnes ille observantia & consuetudine sic sibi devinxit, ut eis perpetuo carus esset, & nonnunquam eorum epistolis cohonestaretur. Ab iisdem, haud invitis, in adyta reconditorum artium, quæ tum primum proferebantur, intromissus, sic postea illorum doctrinam & virtutes sibi proposuit æmulandas, sic vestigia eorum persequenda, ut, feliciter assecutus, mortuos illos erudito orbi reddidisse videatur. Quicquid denique in Batavia ab audiendis alloquendisque eruditis viris ac salutandis amicis temporis

supereſt, id omne dat hortis medicis perluftrandis ac xenodochiis noſocomiisque viſitandis. Quæ res quanto uſui fuerit, poſtea expertus eſt, cum in urbe noſtra ejus opera in ejuſmodi domibus deſideraretur.

Hac ratione cum magnarum rerum atque artium ſcientia inſtructus eſſet, omnibus cum naturalis philoſophiæ, tum medicæ ſapientiæ ſpatiis feliciter conſectis, cum ſatis honoribus ditatus & voluptate tot viſarum urbium ſatiatus eſſet, ad ſuos redire parat. Iter facit per *Westphalos & Saxones inferiores*, apud eoſque contemplatus locupletiffimam Guelpherbytanam bibliothecam ac Salinarum vallem. Redux Gedanum factus, fratris impulſu, qui eadem in eum voluntate ſemper fuit, hic potius, quam in patria, ſedem ac domicilium ſibi collocat, eodemque autore recitationes anatomicas & chirurgicas privatim facit, & nonnullis ſcriptis induſtriam æque ac doctrinam declarat.

Tulit laborum ſuorum fructum. Namque anno vigefimo quinto Magnificus Senatus munus medicinam & phyſicem publice docendi, quod olim ab EICHSTADIIS, SEGERIS, HEYSEIS, GLOSEMEIERIS ornatum hucdum vacaverat, communi decreto ei detulit. Quod cum ille, habita ſolemni Oratione, *de connubio philoſophiæ naturalis cum reliquis ſcientiis*, auſpicato adiiffet, exſpectationem Patrum non tam explet, quam ſuperat. Neque enim mandatas modo partes pro virili exſequitur, commentando ac diſputando frequenter, ſed inſuper mathematicis & aſtronomiſis præceptionibus juventutem noſtram ſua ſponte inſtituit. Quanta autem induſtria, quanta dexteritate in Vobis erudiendis uſus fuerit, noſtis. Docet enim, delectat, afficit. Graviffimam diſciplinam rerum, quas ex naturæ ſinu depromit, tanta facilitate Vobis aperit, ut nemo ſit, utique attentus, quin fiat arcanorum naturæ intelligentiôr. Si aciem intendit in arduarum ac retruſarum rerum, quas natura occultat, cognitionem, nunquam ingenio

genio deest aut lumen exempli, quo illustret, aut experientia, qua confirmet. Neve difficultas abstrusæ & interdum incertissimæ scientiæ discentium laborem frangat, semper gratiæ quid ac suavitatis inspergit. Industriæ autem ejus nullum majus proferre possumus testimoniū, quam quod perpauca ante mortem diebus, cum jam a morbo tentari se sentiret, vos docuerit. Non enim ab officio isto, quod semper, cum valeret, libentissime usurpavit, abduci aut incommodo suo aut præensione morbi potuit. Sæpe alias justam habere potuit excusationem subterfugiendi laboris, propter infinitas occupationes suas, quæ vix idoneum tempus relinquebant, quantum voluisset, studiis obsequendi suis, nunquam tamen officium suum intermisit, ratus, ægroto- rum causâ inique negligi sanos.

Neque solum audientes docuit, sed legentes quoque, plurimis, quæ ætatem ferent, editis conscriptionibus, in quibus ingenium Viri, doctrina varia, exquisitissima artis medicæ peritiâ & observationum novarum elegantia clarissime exsplendescunt. Earum hæc singularis dos est, quod a tironibus æque ac doctis cum fructu legi possunt: nam quicquid ab eo scriptum est aut traditum, non cincinnis expolitum & calamistris, sed distincte, plane ac dilucide scriptum esse miramur. Operæ pretium faciemus recensendo ea, quæ concinnavit atque emisit, non omnia tamen, sed, omissis minutioribus scripturis, præcipua. Primo loco nominemus *Tabulas anatomicas*, aureolum atque utilissimum libellum, in quo cum notitiam dat autorum, qui vel de Anatome, vel corporis totius fabrica, vel singulis membris scripserunt, tum ipsum corporis humani mirifice a Deo fabrefacti systema succincte describit, omniumque ejus partium naturam, compositionem, formam, usum sigillatim explicat, tam facili methodo, quam absoluta enarratione, ut vix credendum sit, tantas res tam breviter potuisse declarari. Adjunxit, quod perne-

cessarium videbatur, figuras eleganter in æs incisas, quas sua delineaverat manu. Erat enim picturæ scientissimus. His quantum pretium fuerit ab eruditis habitum, ex eo judicari potest, quod non modo octies jam sunt prelo excusæ, Gedani, Lipsiæ, Augustæ Vindelicorum, Norimbergæ, Amstelædami typis nitidissimis, quinquies ab ipso, ter invito eo atque indignante, sed etiam in gallicam linguam translata; ipse enim germanice primum anno XXII. scriptas post latine edidit. Non nescit Gedanum nostrum, quanto iste Vir sibi fuerit decori, qui celebritate famæ non suis solum civibus, sed disjunctissimarum quoque terrarum eruditis notus, tanti æstimatur, ut ejus libros ter & quater recudendos putent. Idem *libros fastorum annuos* confecit inde ab obitu PAULI PATRIS, qui ex privilegio Regio eos ante scripserat, i. e. anno seculi præsentis XXVI. usque ad annum XXXIII. Idem dedit *descriptionem aurora borealis anno XXI. inspecta, descriptionem anatomico-physiologicam fetus monstrosi, cui aducitur observatio de viro in aqua suffocato, Elementa philosophiæ naturalis, cum figuris æneis. Fasciculum exercitationum physicarum.* Jam laudavimus supra Dissertationem ejus inauguralem, *de harmonia morum & morborum.* Reliquæ, quibus ipse publice præsedet, hæ fere sunt. *De tendine Achillis disrupto & arteriis in osseam substantiam degeneratis. De litteris in ligno fagi repertis.* Hanc cum eo defendit Jo. Ern. KULMUS, Vir experientissimus, fratris filius, qui & medicæ artis scientiam, & virtutum morumque præstantiam a patre & patruo velut hæreditate relictam sic tuetur, ut ipse superstes tam amissi utriusque jacturam magna ex parte resarciat, quam acerbissimum dolorem nostrum leniat. Denique disputavit noster *de præjudiciis quibusdam medicis. De uteri delapsu suppressionis urina & subsequuta mortis causa. De exostosi (teatomatode clavícula ejusque felici sectione. De accessu aëris per pulmones in*
sanguini-

sanguinem valde dubio. An sol aquam attrahat. An magnes ferrum attrahat. An astra gaudeant influxu. An obscuratio Solis tempore passionis Christi fuerit eclipsis naturalis. An iris non apparuerit ante diluuium. An in dentibus dentur vermiculi dolorum causa. An vena sectio prima instantem mortem prævertat. An ignes fatui sint spectra. An monstra humana necare liceat. De partu infantis post matris obitum. De circulatione sanguinis medicina universalis. Præterimus illas Dissertationes, quas auditores, tali magistro digni, suo Marçe elaboratas, in cathedra publica a dissentientibus vindicarunt, eo moderante. Quælis est illa, *de religione Medici*, scripta a *Christ. SENDELIO*, viro medicinæ & elegantiorum litterarum consultissimo. *Programmata* elucubravit tria, unum aditiale *de vera felicitate, mentis eruditione & corporis sanitate*; alterum *in memoriam secularem inventa circulationis sanguinis ab Harvæo, anno XXVII.* tertium funebre, *ad exsequias Gottl. SCHELGUIGII.* Tacemus *observationes* ejus, tum *Ephemeridibus Academia Nat. Curiosorum*, tum *D. KANOLDI Collectionibus Wratislaviensibus historia naturalis* insertas. Redeamus ad vitam ejus, & utinam ad vitam solum.

Facta posthac est Nostro non unius honoris accessio. Namque Cæsarea Academia Naturæ Curiosorum, fama meritisque Viri permota, & Societas Regia Berolinensis Scientiarum, præclaras ingenii ejus facultates suspiciens, eum sponte in Collegia sua cooptaverunt, illa quidem anno XXII. hæc A. XXXV. Magnificus autem urbis nostræ Senatus, perspecta ejus tot documentis & sanandi morbos & de eorum causis acute judicandi facultate, duumviratum medicum in urbe gerere jussit anno XXXVI.

Tali modo cum non minus dignitate, quam gratia & fortuna crevisset, tanta prosperitate usus valetudinis, ut annos plures medicina non indignisset, ab qua & consilio abstinebat, & quia potiones medicatas sumere nequibat. Nuper subito nactus est

morbum, qui tanta vi in omnes artus prorupit, ut die quinto post, quam in lecto se cohibuerat, III. Kal. Junias vitam cum morte commutaret admodum placide. Moriendi enim sensum & celeritas abstulit & ipsa vehementia febris, quæ omnes sensus repente occupaverat ita, ut fere citius conficeretur, quam periculose ægrotare inciperet. Hac ratione Noster pro mortali conditione immortalitatem consecutus est, habiturus etiam immortalitatem famæ, cum ætatis annum LVI. compleisset, satisque sibi, satis forsân naturæ, verum non satis urbi, non orbi erudito, non suis, non Vobis, non bonis omnibus vixisset. Immortale Numen supplices veneramus, ut detrimentum illud, quod decessu Viri amantissimi accepimus, provida Patrum Patriæ cura auspicato reconcinnetur & KULMO sufficiatur vir KULMO quam simillimus. Nos vero operam demus, ut quicquid in Optimo illo Viro amavimus, quicquid in ejus doctrina moribusque suspeximus, sempiterna memoria, æmulandi studio, perenni veneratione complectamur.

I N D E X.

Asteriscus numeris præfixus indicat
Appendicis paginas.

A.

A bdominis musculorum ab- scessus, 379. gravidæ mira expansio. * 63	Anasarca cum febre quartana duplici in gravida curata. 167
Abies præbet cedriam. 244. 246	Anatomicum theatrum Hafnien- se recens exstructum. * 250
Abortum præcavere potest ven- tris debita cinctura. 322	Anginæ diagnosi & prognosis 107. seqq. remedium 133. in pulmonum inflammationem metaptosis. 104
Abscessus musculorum abdomi- nis. 379	Ani defectus in puella feces per genitalia reddente. 24. 26
Achates ex ligno petrefacto. 402	Anodynorum effectus in spas- mis. * 20
Acidissima aqua ex regno vege- tabili sine fermentatione pa- rata. 247	Anthelmintica virtus asæ foeti- dæ. 41
Adiposi polypi cordis. 359	Antimonii crudi usu interno rheumatismus sublatus. 213
Adstringentium noxa in hæ- morrhagiis. * 41. seqq. 54	reguli martialis stellæ structu- ra & genesis. 253. sulphuris aurati vires. 201
Aeris frigidi & humidii noxæ. * 102	Antispasmodica mixtura oleosa. 131
Ajuga. * 11	Apoplectico. suffocativus affe- ctus. 286
Albus infans parentibus æthio- pibus natus. 390	Apoplexia cum delirio. 349. sanguinea & serosa tertiam admittit speciem mixtam. 222
Alvi obstructio contumax rese- rata. 410	ex veneris abusu in senio. ibid.
Alvus adstricta cuius morbo ac- cedens. 382	Apoplexiæ historia. 218
Amygdalarum dulcium oleum correctum. 130	q q
<i>Act. Med. Ph. Vol. IX.</i>	Appe-

I N D E X.

- Appetitus integer**, si non: ex-
 dens, in paralyticis, 220
Aqua cedriata, vide: cedriata
 aqua.
 — pugilum, 172: ignea: *ibid.*
Aquæ frigida potus: reficiens.
 & excellens remedium. * 15
Aquarum ante partum proflu-
 vium: innoxium: unde. 313.
 — medicatarum Seidschützen-
 sium: abusus: noxius. 397
Aquila philosophi: * 172
Archiatri in: Russia: definitio.,
 341
Arnicae effectus, 4: florum: usus,
 in pleuritide, 198: vires: æmu-
 latur dulcamara., 132
Arsenici: noxia applicatio in: fa-
 vo capitis. 165
Arteriæ læsæ pericula: 178
Arteriotomia in: temporibus: ef-
 frenæ: cephalalgia: remedium.,
 366.
Arthritidis: causa: * 111
Asæ foetida: virtus: anthelmin-
 tica.: 411
Ascites a casu: ab: alto: paracen-
 tefi solutus.: 287
 — uteri: explicatur.: 370
 — — gravidis: minus: no-
 xius.: 307
Asthma convulsivum curatum,
 370: flatulentum.: 45
Astrum septentrionale: sopho-
 rum.: * 166
Aurium cum variis partibus con-
sensus, 367: irritationis: effe-
 ctus: atrocissimus, 379: scarifi-
 catio, v. scarificatio aurium.
Aurium tinnitus a flatibus &
 vermibus: quare: oriatur. 368

B.

Balsamo de mecha accedens re-
sina: 250
Becchica mixtura oleosa. 133
Betæ rubrae succi vires contra
odontalgiam. 33
Betulae oleum nigrum. 252
Bilis defectus 396: effusio: secun-
 dum ætatem: varia, 387: piceæ
 quasi: substantiæ. 290
 — loco: reperta: aqua in: vesi-
 cula. 387
Bingiana forceps: * 59. 90
Brachii integri resolutio in: fœ-
 tu: septimestri: contingens.
 360
Brubier, (Joh. Jac.) ejusque in-
 stituti: fit: mentio. * 60

C.

Cactus est Cereus: * 180
Cadmei socii philosophi. * 172
Cajahaba & Cahajaba. * 180
Calculi fellei quæ mala excitent
 * 32: copiosi: reperti.: 396
Calomela est mercurius dulcis
 sexies: sublimatus. 244
Caloris æstivi atque hybarni
 vulgo: tributi: causa: non: est:
 soli. * 292

Cam

I N D E X.

- Camphora laudatur in variolis. 242
- Camphoratorum virtus in affectibus ex terrore subortis, 171. in pleuritide, 198. 200. in febris acuta. 205
- Cancrosi tumores cur in glandulis potissimum oboriuntur. 179
- Cancroforum ulcerum indoles diversa. 183
- Cancrosum ulcus penis & glandulæ inguinalis. 179
- Capitis dolor conf. cephalalgia.
- Carbunculi minores ex gutta rosacea retrocedente in scroto prorumpentes. 413
- Carbunculosi menses. 373
- Cardialgia cum enormi ventriculi sensibilitate indeque nata hectica stomachica. 150
- Cardialgiæ remedium. 131
- Caries ossis maxillaris ex singulari causa orta. 395
- Carnes assatæ præ elixis majorem salium copiam subministrant. * 11
- Caro vitulina assa podagram provocat. * 11
- Carotidis internæ peculiaris canalis osseus observatus. 223
- Cataracta, ex ophthalmia, incipiens curata. * 62. 68
- Catarrhorum cum podagra vicissitudo. * 13. 21
- Cedria quomodo differat a pice navali, 245. duplex 246. nobilior 249. 251. ejus præparatio 244. examen. 246. oleum album 247. rubrum 248. fuscum. 251
- Cedriata aqua 245. 248. 250. ejus usus mechanicus & medicus 251
- Cephalalgia ex clavis pedum recisus, 364. decennalis per setaceum curata, 366. cum vermicibus complicata. 377
- Cerebri fungus quomodo præcavendus, 318. plenus defectus in monstro humano. 352
- Cerebrum in scorbuticis semper integrum & sanissimum repertum. 278
- Cerei serpentis historia, descriptio & character, * 179. fructus maturus primum descriptus. * 175
- Chalybs sopherum, * 144. sequ. est idem ac magnes. * 155. ejus signum. * 168
- Chamæpitys. * 11
- Chamarum rugosarum simulacra in lapide fissili. 405
- Chamberlayniana forceps. * 59
- 77
- Claudicante in muliere singularia observata. 235
- Clavi pedum quotannis decedentes. 364
- Clysterum frequentissimus usus soluit herniam incarceratam. 408. alui obstructionem pertinacem. 412

I N D E X.

<i>Collao</i> urbis regni Peruviani inversio. * 138	Dens piscis petrefactus. 116
Conceptio sine menstruo fluxu unquam experto, 212. post uteri hæmorrhagiam & putridæ materiæ profluvium. 347.	Dentitio difficilis. 201
Conchylia bivalvia in lapide filifili. 405	<i>Dethardingii</i> (Ge.) memoria. * 227
Contractura finistri pedis ex suppressis lochiis. 163	<i>Deventer</i> laudatur. * 60
Convulsivo - epilepticorum motuum species diversæ. 157	Diæta lactis in podagra. * 4
Cor semicartilagineum. 357	Dianæ columbæ. * 170
Cordis situs quasi horizontalis. 17	Diaphragma perforatum. 17
Cornua Ammonis. 404. 405	Diarrhœa sine noxa puerperæ superveniens. 381
Cosmeticum remedium. 27	Diluvia particularia. * 135
Cranii in cavo peculiaris canalis osseus pro transitu arteriæ carotidis observatus, 223. os sium mira conformatio in monstro humano. 352	Diluvii universalis documenta. * 128 130
Crisis anticipata febrim acutam solvens. 203	Dolores externarum partium rebelles e profundioribus ulceribus. 302 seqq.
Criticorum dierum ratio nostris in regionibus habenda. 204	Dorsi spinæ defectus in monstro humano. 355
Crux duplicata, salis sopherici signum. * 169	Draco philosophicus. * 172
Cynoglossæ plantæ vires, * 19 confer. pilul. de Cynoglossa.	Dulcamara arnicæ vires æmulatur. * 32
<i>D.</i>	Duræ matris in processu sagittali ossiculum repertum. 224
Deglutitionis difficilis remedium. 133	<i>E.</i>
Delirium ex apoplexia. 349	Electrici ignis causâ. 399
	Emplastri de spermate ceti usus peculiaris 300. compositio. 301
	Empyema sanatum. 329
	Epilepsia cursoria, 361. somnifera. <i>ibid.</i>
	Epilepsiæ remedia. 362
	Epileptica in muliere singularia observata. 235
	Epi-

I N D E X.

- Epileptico. convulsivorum motuum species diversæ.** 157
Equorum ossium medulla interne assumta scorbuti remedium. 272
 — verrucarum pulveris effectus in epilepsia. 362
Errhinus liquor Dr. *Kozack.* 33
Erysipelas ad pulmones recedens. 108. 110
Erysipelatis remedium 252. peculiaris casus. 182
Euphorbii plantæ species. * 180
 — gummi soluti vires contra odontalgiam. 33
Expellens remedium aquæ frigidæ potus. * 15
- F.**
- Faciæ consensus cum visceribus pectoris atque abdominis unde.** 367
Fames canina gravissima podagræ juncta. * 4. 14
Febres intermittentes cum macularum eruptione. 97
Febris acuta crisi anticipata quinto die soluta. 203
 — — catarrhalis inflammatoria pecudum. * 120
 — — vesiculoso-erysipelacea. 57
 — intermittens funesta ex regiminis vitio. 215
 — malignæ ortus. 257
- Febris marasmus curata.** 48
 — putrida puerperarum unde. 327
 — quartana duplex cum anasarca in gravida curata. 167
 — quotidiana intermittens cum ictero complicata. 216
Febrium intermittentium remedium utile & necessarium venæsectio. 378
Felis figura, idolum. 120
Fellea vesicula, vide vesicula fellea
Femoris utriusque articulatione præternaturalis in claudicante. 236
 — ossis fractura sine violentia externa, 342. obliqua lethalis. 345
Fibrarum tensio determinata. 8
Ficoides americanum Cereispecies. * 179
Fistula ani completa sine sectione curata. 390
Flatus unde tinnitum aurium excitent, 368. pellens remedium. 131
Fluor albus in vetula. 375
Fœtus albus parentibus æthiopicis natus. 390
 — octimestris cum secundinis morbosus. 347
Foliorum arborum fruticumque simulacris refertus topus albescens. 403
Forcipes pro extrahendo foetu examinantur. * 76, seqq.

I N D E X.

- Fercipis Bingiana* præstantia. * 59. 90
 — *Chamberlayniana* præstantia. * 59. 77
 — *Gregoriana* comparatio cum *Bingiana*. * 92
 — *Levretiana* præstantia. * 59. 76. 83.
Fossilia Agri Coburgensis, 401. *Giengen-
 sis*, 120. 125. *Wernigerodensis*. * 126
Frigidorum jusculorum usus. 151
Fructuum horæorum usus largissimus. * 8
Fulgurum ortus. * 285

G.
Gemmarum phosphorescentia. 398
Genitales circa partes muliebres varia singularia observata. 227
Geometriæ campestris novæ problemata. 58
Gibbosa puella hujusque mali causa. 229
*Giengen-
 sis agri historię naturalis subterraneę specimen*. 120
Glandulæ inguinalis cancrösium ulcus. 179
 — *œdematosis in corporibus gypsea materia factæ*. 232
Glirium rex. 336
Gravida semper mensium fluxum & sæpius hæmoptysin experta 365. *anasarca & febri quartana duplici laborans curata* 167. *cibis salitis & acidis abutens quas noxas foetui induxerit*. 348
Gravidæ abdomen mire expansum * 63. *hæmorrhagia uteri noxia* 19. *status summe morbosus devictus*. 172
Gravidarum fluxus menstruus periculosus 322. *venter prætumens cingendus*. 321
Graviditas operosa. * 69 sqq.
Graviditatem & hydropem discernendi cautelæ. 315
Graviditatis ineuntis fallax indicium 308. *peculiare criterium ex mensium fluxu sæpius & extra ordinem redeunte*. 20
Graminis limo ex inundatione conspurcati noxæ. * 106. 113
Gregoriana forceps. * 92
Gutta rosacea sublata quas noxas induxerit 363. *retrocedens produxit carbunculos minores in scroto*. 412
H.
Hæmoptyses in curatione timiditatis noxa * 33. *definitio* * 37. *prognosis* * 38. *exempla*. * 39; 57
Hæmoptysis in gravida orta. 365
Hæmorrhagia naris sinistra ex qua causa 101. *narium larga, purpura rubra soluta* 55. *uteri gravidæ & foetui noxia*. 19
Hæ-

I N D E X.

- Hæmorrhagiæ enormes non le-
 thales. * 43. seqq.
 Hæmorrhoidibus ex cæcis ad
 vesicam translatis ischuria le-
 thalis. 164
 Hafniense museum naturæ &
 theatrum anatomicum recens
 exstructum. * 250
 Halecis muriæ in passione iliaca
 vires. 376
 Hæctica stomachica. 150
 Hepar mole sua non pari gradu
 cum reliquis visceribus aug-
 mentum capit. 386
 Hepatis conformatio mira in
 monstro humano 354. con-
 sensus cum auribus unde 368.
 læsi signa. 57
 — ligamentum suspensorium.
 384
 — lobus præternaturalis. 15
 Hernia incarcerata sectione cu-
 rata 12. sine sectione curata
 405. scrotalis lethalis. 144
 Herniarum ex interna causa or-
 tarum salutaris effectus. 145
 Hydrocele variolis accedens. 243
 Hydrocephali partus quomodo
 juvandus. * 86
 Hydrocephalus post primum
 ætatis annum lethalis ejusque
 sectio anatomica. 23
 Hydropem & graviditatem dis-
 cernendi cautelæ. 315
 Hydropico tympaniticorum re-
 medium. 132
 Hydropis omne genus viam ad
 lethum sternit. 218
 Hydrops ascites, vid. Ascites.
 Hymenis membranæ peculiaris
 & paullo rarior constitutio.
 233
 Hyosciami vires. * 19
 Hypochondriaci spasmi unde
 tinnitum aurium excitent. 368
 Hypochondrii dextri gravis-
 simæ contusionis symptoma-
 ta. 1
 Hypochondriorum constrictio
 in gravidis & puerperis quas
 noxas inducat. * 322. 325.
 326. 328
 Hystericæ mulieres difficulter
 proliferæ fiunt. * 68
 Hysterici mali remedium. 251
 Hystricis lapis, vide lapis hystri-
 cis.
- K.
- Jamaru. * 180
 Icterus lethalis 148. cum febre
 quotidiana complicatus. 216
 Jecur; vide hepar.
 Ignea aqua. * 172
 Iliaca passio sine vomitu leth-
 lis 282. ex vermibus. 376
 Iliaci vomitus remedium. 131
 Infantes recens nati cingendi.
 319. seqq.
 Intestini cæci cum appendice
 vermiformi & valvula Bauhi-
 ni defectus 16. ejus processus
 vermiformis amplitudo pe-
 culiaris. 226
 Inte-

I N D E X.

Intestini coli prope rectum inflexiones insolitæ. 235	Lapis fissilis cinerei coloris testaceorum bivalvium simulacra exhibens. 405
— duodeni amplitudo præternaturalis. 15	— hystricis ejusque vires medicæ. * 25. 30
Intestinum ileum erosum & perforatum 14. in hernia incarcerata gangræna affectum & curatum 12. ejus ruptura a subita & violenta corporis distensione. 8	Laryngis mirus nexus cum pulmonibus in monstro humano 353. vulnus. 203
Ischuria lethalis ex hæmorrhoidibus cæcis ad vesicam translatis. 164	Legali in foro num medici an chirurgi fides major. 2
Ischuriæ senilis remedium. 132	Lenta febris, conf. tumor singularis.
Ivæ arthriticæ usus in podagra. * 11	Levreti forceps. * 59. 76. 83
Juguli dissectio. 203	Lien male affectus ejusque symptomata. 101
Jusculo gallinæ non deplumata referata alvi obstructio contumax. 410	Lienis naturalis moles & structura. 293. seq.
Jusculorum frigidorum usus. 151	— tumor sacculus 288. ejusque moles enormis. 291. 295. seq.
K.	Lienteria imminens sedata. 152
Kozack Dris errhinus liquor. 33	Ligamentum hepatis suspensorium. 384
Krakatiza, Zoophytum marinum. 335	Lima regionis Peruvianæ subversio. * 138
Kulmi (Jo. Ad.) Memoria. * 295	Lithoxylum Coburgense. 402
L.	Lochiorum ex suppressione contractura sinistri pedis 163. defectus aut nimius fluxus unde 326. defectus plenarius in quinque puerperiis. 161
Lactis diæta in podagra. * 4	Lues bovina in Circulo Prignicensi a. MDCCXLVI. annotata. * 101
Lapidei polypi cordis. 360	Lumbaris regionis ex contusione gravissima symptomata. 1
Lapidum phosphorescentia. 389	Lumbrici conf. Vermes.
Lapis calcarius albus 403. mytilis refertissimus. 404	

I N D E X.

Lumbricorum latorum & cucurbitinorum specificum antidotum. 34. 40
 Lunæ sphaera sopherum. * 162

M.

Maculae petechiis similes. 87
 Magnes sopherum * 157. est chalybs sopherum * 155. 172. est sal metallorum * 158. 172. comparatur cum magnete vulgari. * 157
 Mala tumor singularis in phthi- sicis v. tumor singularis &c.
 Malvacei generis plantae ubi- que copiose proveniunt. 135
 Mammarum affectio p. n. post ab- lactationem praecoccupan- da. 297
 Maniacus furor post defectum lochiorum in quinque puer- periis plenarium. 161
 Manus monstrosae. 24
 Marasmodes febris curata. 48
 Marrubii albi efficacia. * 57
 Martialis usus contra lumbric- os. 36. 37
 Medulla ossium animalium in- terne sumta scorbuti reme- dium. 265. 272
 Mellis usus prophylacticus con- tra scorbutum. 275
 Melones Hostienses. * 9
 Melonum largissimus usus. * 9
 Memoria Det hardingiana * 227.
 Kulmiana * 295. Nebeliana
Act. Med. Ph. Vol. IX.

* 209. Richteriana * 275.
 Struviana. * 257
 Menses carbunculosi 373. Vi- ridefcentes. 388
 Mensium in utero restagnatio- nes. 308
 — ad XXVII. ætatis annum defectus hujusque noxae 366. defectus perpetui exempla rariora. 211
 — ex fluxu sæpius & extra or- dinem redeunte graviditatis criterium. 20
 — fluxus intercepti & restitu- ti causa & effectus 363. ex- tra graviditatem nullus 365. in gravidis periculosus. 322
 Menstrua moleste excernenti- bus quomodo subveniendum. 328
 Menstruatae vetulae. 159
 Mercurii dulcis atrox effectus. 362
 — sopherici delarvati Lib. II. * 141. seqq. principia * 142. principiorum in praeparatione apparentia signa. * 172
 — vivi cum saccharo triti vi- res contra lumbricos. 36
 Mercurius in cancris affecti- bus nil juvat. 183
 Mesenterii glandulae in tumores duros mutatae. 235
 Mespilorum scrupuli copiosius deglutiti causa lethalis ob- structionis. 14. seqq.
Metal.

I N D E X.

Metallorum sal fophticum est magnes fophtorum * 158. 172. ejus signa. * 169	Nautilitæ. 404. 405
Metaptosis morborum 104. ejus exempla plura. 113	<i>Nebelii</i> (Guil. Bern.) Memoria. * 209
Mippi, planta. * 180	Nephriticorum dolor. reme- dium. 134 * 10
Mixturæ oleosæ polychrestæ. 128	Nephriticis ex doloribus alvi obstructio contumax refera- ta. 410
Molæ annosæ & prægrandis ex- emplum singulare. 20	Nervorum quinti paris nexus cum intercostali quas partes in consensum trahat. 367
— sanguineæ. 308	Nicotiana fumo hausta & masti- cata scorbuti remedium præ- servativum. 269
Molarum a sarcomate differen- tia earumque genera. 69. sq.	Noduli in partibus musculosis. 370
Mœconii expulsio unde depen- det & promovetur. 320	Novilunii effectus in paralyti- co. 221
Monstrum humanum sine collo & sine dorfi spina. 350	Nuchæ vulnus cum insigni pe- ctoris tumore complicatum. 214
Morborum metaptosis vid. me- taptosis.	O.
Musculi albi. 388	Obesitas morbofa. 396
Musculosarum partium noduli. 370	Obstetricum Germaniæ igno- rantia accusatur. * 75
Museum naturæ Hafniense re- cens extractum. * 210	Oculi suffusio, v. cataracta.
Myrrha laudatur in variolis. 243	Oculorum vitia emendans re- medium. 30
Mytilis refertissimus lapis cal- carius 404. fissilis. 405	Odontalgicum remedium. 32.
N.	33
Nævus gravissimus cum septi- mestri foetu a matre commu- nicatus. 360	Oedematosis in corporibus glandulæ gypsea materia far- ctæ. 232
Naris sinistra hæmorrhagiæ caussa. 101	Oedematosis tumor pedis scari- ficatus. 345
Naturalis historiæ subterraneæ agri Giengensis specimen. 120	Olei animalis Dippelii commen- datio

I N D E X.

<p>datio 370. virtutes in epilep- sia. 362</p> <p>Oleosæ mixturæ polychrestæ. 128</p> <p>Oleum amygdalarum dulcium correctum. 130</p> <p>— betulæ nigrum. 252</p> <p>— cedriæ, v. Cedriæ oleum.</p> <p>— templinum præstantius. 250</p> <p>Omentum scirrhosum in her- nia. 10</p> <p>Onopordi succi vires. 180</p> <p>Opiatorum usus in hæmorrhagiis. * 55</p> <p>Opticæ tabulæ striatæ. 135</p> <p>Os frontis ad duorum digitor. latitudinem divisum in fœ- tu. 348</p> <p>— sacrum cum occipitis osse concretum & dorsi spinæ vi- ces præstans. 355</p> <p>Officulum in processu sagittali duræ matris repertum. 224</p> <p>Ossis femoris fractura, v. femo- ris ossis fractura.</p> <p>Ossium corruptio enormis ex scorbuto. 276</p> <p>— fractura a levi causa. 343</p> <p>Ostraceo - piscis. 119</p> <p>Ostrearum simulacra in lapide fissili 405</p> <p>Ovaria in tumores duros muta- ta. 235</p> <p>Ovarii conformatio præterna- turalis 227</p> <p>Ovulorum sine concubitu excre- tio. * 70</p>	<p style="text-align: center;">P.</p> <p>Pædarthrocace, vid. Spina ven- tosa.</p> <p>Palatum piscis petrefactum. 116</p> <p>Paragomphosis capitis fœtus in partu singularis ejusque ad- ministratio. * 63</p> <p>Pariendi difficultas varia. * 74</p> <p>Partum promoventia remedia. * 63</p> <p>Parturientibus sustentatio abdo- minis utilis. 322</p> <p>Parturientium uteri orificii sta- tus varius. * 73</p> <p>Partus alterius gemellorum ter- tio die. 174</p> <p>— instantis signum ex uteri orificii relaxatione incertum. * 73</p> <p>— difficilis remedium. 132</p> <p>— dolorum causæ. * 73</p> <p>Passio iliaca, v. iliaca passio.</p> <p>Pecoribus inserviens remedium prophylacticum. 252</p> <p>Pecudum febris acuta catarrha- lis inflammatoria. * 120</p> <p>Pectoris infarctus dentitioni dif- ficili juncta 201. tumor in- signis ex nuchæ vulnere. 214</p> <p>Penis ulcus cancrosum 179. am- putatio. 181</p> <p>Pericardii concretio cum pleu- ra. 277</p> <p>Peripnevmonia ex anginæ me- taptosi exemplum. 106</p> <p>Perspirationis excessus tempe- ratus. * 9</p>
---	--

I N D E X.

<p>Pesti facile se associat scorbutus 269. ejus & scorbuti phænomenorum comparatio. 270</p> <p>Pestis quædam Atheniensis fuit scorbutus. 278</p> <p>Petechiarum mendacium historia & a sinceris differentia. 87</p> <p>Petrefacta, vide fossilia.</p> <p>Petrefactam, dentem seu palatum piscis referens. 116</p> <p>Petrefactionis theoria 121. seqq. * 131</p> <p>Petroselinii usus contra mammarum indurationes. 298</p> <p>Pharyngica mixtura oleosa. 133</p> <p>Phosphorescentia lapidum & gemmarum 398. ejus causa. 399</p> <p>Phthiſeos remedium. 135</p> <p>Phthiſi quæ ætas obnoxia. * 49</p> <p>— juncta pleuritis periculosa sanata. 197</p> <p>Phthiſis conf. tumor singularis. — absque notabilioribus symptomatibus letalis 17. quomodo contagiosa * 110. pulmonalis ex febris catarrhali in lue bovina observata. * 106 114</p> <p>Phyſica Rudigeri oppugnata. * 283</p> <p>Pilulæ de cynoglossa laudantur in podagra. * 6. 7. 12. 15. 17 26. reprobantur 18. vindicantur. 19</p> <p>Pineæ Moluccianæ sunt grana Ricini. 37</p>	<p>Pinus præbet Cedriam. 244. 246. 250</p> <p>Piscis ex Orbium genere descriptus. 117</p> <p>Piscium usus in scorbuto. 268. 274</p> <p>Pix liquida & solida quomodo differant. 245</p> <p>— navalis quomodo differat a Cedria. 245</p> <p>Placenta uterina conf. Secundinæ. — Gemellorum communis. 174</p> <p>— post partum remanens quomodo tractanda. 323</p> <p>Placentæ situs irregularis causæ & sequelæ. * 72. seq.</p> <p>Pleuritis periculosa in phthiſico sanata 197. per institutam sexto demum die VSnem sublata. 199</p> <p>Podagræ historia * 1. remedium specificum * 23. retrogressæ fatalis effectus. * 32</p> <p>Polii montani usus in podagra. * 10</p> <p>Polus sulphorum. * 163</p> <p>Polypi cordis insignes mortis non adeo subitæ causæ. 281</p> <p>Polypus cordis adiposus 359. lapideus 360. membranosus. 317</p> <p>Potarga quid sit. 340</p> <p>Primarum viarum cruditates unde tinnitum aurium excitent. 368</p> <p style="text-align: right;">Pro-</p>
---	---

I N D E X.

Processus vermiformis, v. intestinum cœcum.	Rheumatismus interno antimoni usû sublatus.	213
Prognosis infida ex timiditate.	<i>Richters</i> (Ge. Frid.) Memoria.	* 275
Ptyalismus symptomaticus.	Rosæ falicum, v. falicum rosæ.	
Puerpera purpura extincta.	Rubia tinctorum tingit ossa.	389
	Rudera terræ mutationum particularium testes.	* 123
Puerperæ post partum ingendæ.	S.	
	Saccharum theæ infusum subito nigrum reddens.	399
Pugilum aqua sopherum.	Sal Armoniacum philosophorum.	* 169
Pulmonum mira conformatio in monstro humano.	Salia arthritidis & podagræ causa.	* 11. 12. 21
— concretio cum hepate.	Salicum rosæ 187. variæ excrementiæ.	193
— cum diaphragmate & pleura.	Salisophici metallorum signum & differentia a reliquis salibus.	* 169
	Sanguinis color unde fervor temperatus.	* 9
Purpura extincta puerpera.	Sarcoma uteri notabilis molis	* 59. 65. 67. 71. differentia a molis.
— cum variis symptomatibus complicata.	Saturnia philosophorum proles.	* 172
— & cum diarrhœa & cum alvo adstricta feliciter superata.	Scabiei Ortus 257. retropullæ effectus.	184
Purpuræ rubræ cura.	Scarificatio aurium guttam rosaceam tollens & surditatem temporariam inducens.	363
— hæmorrhagiâ narium largâ solutio.	Sceletum monstri humani singulare.	356
Purpuram ad præcavendam vomitorii efficacia.	Scirrhusæ secundinæ.	347
Pylorus amplus.		
Q.		
Quarcum phosphorescens.		
R.		
Reficiens remedium, aquæ frigidæ potus.		
Resina, balsamo de Mecha accedens.		
Rheumatici dolores cum vermibus complicati.		

I N D E X.

Scirrhosum omentum in her- nia. 10	Sternutatio nimia a scabie retro- pulsa. 184
Scorbuti historia, effectus, præ- servatio & cura. 256. seqq.	<i>Struvii</i> (Ern. Gottlob) Memo- ria. * 257
Scorbutica humorum dyscrasia exploditur. 87	Suffocativo - apoplecticus affe- ctus. 286
Secundinæ pinguedine obductæ & glandulis scirrholis reple- tæ. 347	Suffusio oculi, v. Cataracta.
— conf. placenta.	Sulphur fophicum. * 172
Sedi vermicularis usus in scor- buto. 265	Sulphuris antimonii aurati vi- res. 201. 371
Sempervivi fucci usus noxius in puerpera. 162	Surditas temporaria. 363
Septentrionale astrum sopho- rum. * 166	Sustentaculorum varius usus. 316
Serpens terreus sophorum. * 172	T.
Setaceum cephalalgiam decen- nalem tollit. 366	Tabulæ opticæ striatæ. 135
Singultus hystericus ex terro- re. 170	Tellinarum simulacra in lapide fissili. 405
Solanum scandens, v. Dulcama- ra.	Terebinthinæ usus in podagra & nephritide * 10. ejusque effectus peculiaris * 16. usus prophylacticus contra scor- butum. 275
Sophorum astrum, chalybs, magnes, mercurius, sulphur &c. v. Mercurius sophorum.	Terræ motus universales * 132. seqq. particulares notabilio- res. * 134. seqq.
<i>Spar-Kalch.</i> 403	— mutationes particulares. * 123. 126. 129
Spinæ ventosæ exempla, causa, & therapia. 206. seqq.	Terrifico ex insomnio singultus hystericus. 170
Sputatio largior in podagra. * 13. 14. 15. 16. 17.	Terroris effectus sedantur cam- phoratis. 171
Stercoraceo - urinosum cosme- ticum & odontalgicum re- med. 27	Testacea bivalvia in lapide fissili. 405
Sterilitatis feminarum causæ. * 69	<i>Theer-Wasser.</i> 245
	Theæ infusum subito nigrum redditum. 399
	Tho-

I N D E X.

- Thoraces comprimentes dam-
 nantur. 318, 319
 Tibiæ fractura lethalis. 175
 Tilli granorum usus. 37, 40
 Timiditatis noxa in curatione
 hæmoptyseos. * 33
 Tinea capitis retropulsa quas
 noxas peperit. 329
 Tophus albescens arborum fru-
 ticumque foliorum simulacris
 refertus. 403
 Tormina sedans remedium. 131
 Transpiratio viscerum periphe-
 rica. 132
 Tremor universalis ex vermi-
 bus. 146
 Tubæ Fallopiæ cum ovariis
 concretæ. 228
 Tumor singularis malæ sinistrae
 in phthisi & lenta febris extin-
 ctis observatus. 393
 Tussis catarrhalis remedium.
 133
 Tympanitico - hydropticorum
 remedium. 132
 V:
 Variolæ cum hydrocele & urinæ
 retentione conjunctæ. 242
 — spinæ ventosæ causa. 208
 — verminosæ. 244
 Variolarum remedium 252. ci-
 catrices quomodo præcaven-
 dæ. 27. seq.
 Venæ umbilicalis situs. 384
 — sectionis in alvo pertinaci-
 ter adstricta effectus 376. in
 febribus intermittentibus uti-
 lis & necessaria 378. in hæ-
 moptysi usus * 45. seqq. 55.
 57
 Venarum jugularium læsio. 203
 Venerea lues spinæ ventosæ
 causa. 207
 Venereæ luis ortus. 257
 Venereum miasma cum aliis
 morbis complicatum 372. qui-
 bus modis communicari que-
 at aliis. ibid.
 Veneris ex abstinentia nimia ve-
 sicæ spasmus. 284. abusus in
 senio apoplexiæ causa. 222
 Ventriculi cruditates unde au-
 rium tinnitum excitent 368.
 sensibilitas enormis. 150
 Ventriculus admodum tenuis &
 pellucidus 395. perforatus re-
 pertus. 16
 Ventus septentrionalis provocat
 podagram. * 13. 14
 Vermes aurium tinnitum unde
 excitent 368. causa cephalal-
 giæ & rheumaticorum dolo-
 rum 377. passionis iliacæ 376.
 tremoris universalis 146. in
 variolis exsiccatæ reperti. 244
 — conf. lumbrici.
 Vermium symptomata. 159
 Vertebrarum omnium defectus
 in monstro humano. 355
 Vesicæ spasmus lethalis. 284
 Vesicatoriorum usus in pleuri-
 tide. 198 200
 Vesicula fellea vacua reperta. 16
 Vesiculæ felleæ situs 385. extra-
 ordi-

I N D E X.

ordinaria magnitudo 15. 387.	Umbilicalis vena, v. Vena um-
parvitas, 388	bilicalis.
Vesiculæ felleæ duæ in commu-	Umbilici vulnus sanatum. 279
ni hepatis sulco. 382	Vomitorii efficacia ad purpuram
— — calculi copiosi cum	præcavendam. 56
eorum unico propria mem-	Vomitibus frequentioris causa
brana cincto. 396	395. iliaci remedium. 131
— — ductus hepatico-cysti-	Urinæ retentio variolis acce-
ci & cystico hepatici nulli	dens. 243
observati. 383	— equinæ vires contra odont-
Vetulæ menstruatæ. 159	algiam. 32
<i>Vinbrulé</i> quomodo paratur * 18	Urinam provocans remedium.
Vinosâ diætâ in podagra. * 22.	131
24	Urinoso - stercoreum cosmeti-
Viscerum transpiratio periphe-	cum & odontalgicum reme-
rica. 132	dium. 27
Vitrioli albi usus. * 115	Uteri ascites, v. Ascites uteri,
Vitulinâ caro assâ podagram	Sarcoma, v. Sarcoma uteri.
provocat. * 11	Uterus ulcere affectus describi-
Ulcera partium externarum la-	tur. 228
titantia. 304. seqq.	Vulnerarium remedium. 252
Ulcerum remedium. 252	
Ulcus in genu aliis morbis re-	X.
spondens. 381. 382	Xylo - achates. 402
Umbilicalis funiculi ex ligatura	
negligenter factâ, hæmorrh-	Z.
gia. 280	Zoophytum marinum. 335

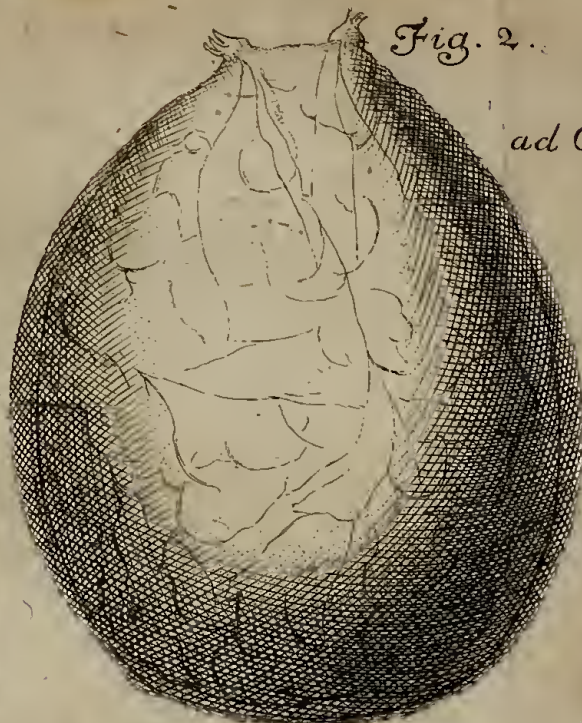
E R R A T A

Pag. 19. l. 10. temperantibus, p. 42. l. ult. emensus, pag. 81. l. 20. pro b. leg. h. pag. 82. l. 25. pro lfn leg. lfd. p. ead. l. ult. pro gph leg. gpb. p. 84. l. 20. pro fxa leg. fxa, p. 111. l. ult. corrivata, p. 117. l. 22. digested, pag. 137. l. 11. Tab. VI. p. 138. l. 24. Tab. VII. p. 139. l. 7. Tab. VII. ib. l. 31. Tab. VII. p. 140. l. 7. Tab. VI. ib. l. 11. Tab. VII. ib. l. 21. pro numero leg. figura, ib. l. 22. pro num. leg. fig. ib. l. ult. Tab. VII. p. 142. l. 2. Tab. VII. ib. l. 19. pro Onb leg. Oab, ib. l. 26. Tab. VII. ib. l. 32. Tab. VII. ib. l. ult. Tab. VII. p. 143. l. 12. Tab. VII. ib. l. 16. VII. p. 158. l. 3. dat. ib. l. 27. quam, p. 173. lin. 17. post verba: *cinnabar. nativ. depur. ana* ℞. sequentia sunt inferenda: Misceantur, & interdum duo vel tria cochlearia exhibeantur. Rec. Aquæ Meliss. c. vino, Carbunc. ana ℥iij. spir. liliior. convall. Lavend. ana ℥iij. p. 180. l. 25. pro gangrænosum leg. canerosum, pag. 190. l. 23. leg. gallarum, p. 198. l. 30. erumpebat, p. 225. l. 7. hemisphærium, p. 226. l. 1. LVIII. p. 234. l. 23. coalitus, ib. l. 24. confirmantibus, p. 238. l. 11. viris, p. 254. l. 4. Tab. VIII. p. 311. l. 1. ascite, p. 312. l. 10. sanescere, p. 335. l. 8. Magistrum, p. 339. l. 14. Tab. VIII. ib. l. 15. Tab. IX. p. 340. l. 25. Tab. IX. p. 346. l. 17. Tab. VIII. p. 351. l. 21. Tab. IX. p. 354. l. 20. Tab. IX. p. 355. l. 12. Tab. IX. p. 356. l. 2. IX. p. 359. l. 18. Tab. VIII. p. 360. l. 14. Tab. VIII.

In Appendice.

p. 24. l. 10; animo, p. 85, liz, pen, reliquis, p. 87. l. 3. fufius.

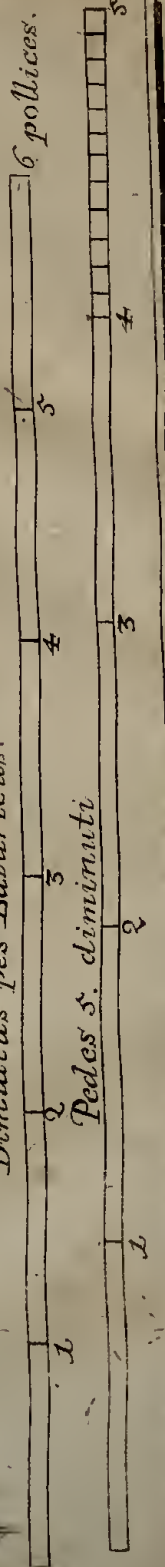

Fig. 2.

*ad Observ. IX.
pag. 21.*

Fig. 1.

*ad Observ.
pag. 23.*

Fig. 3.

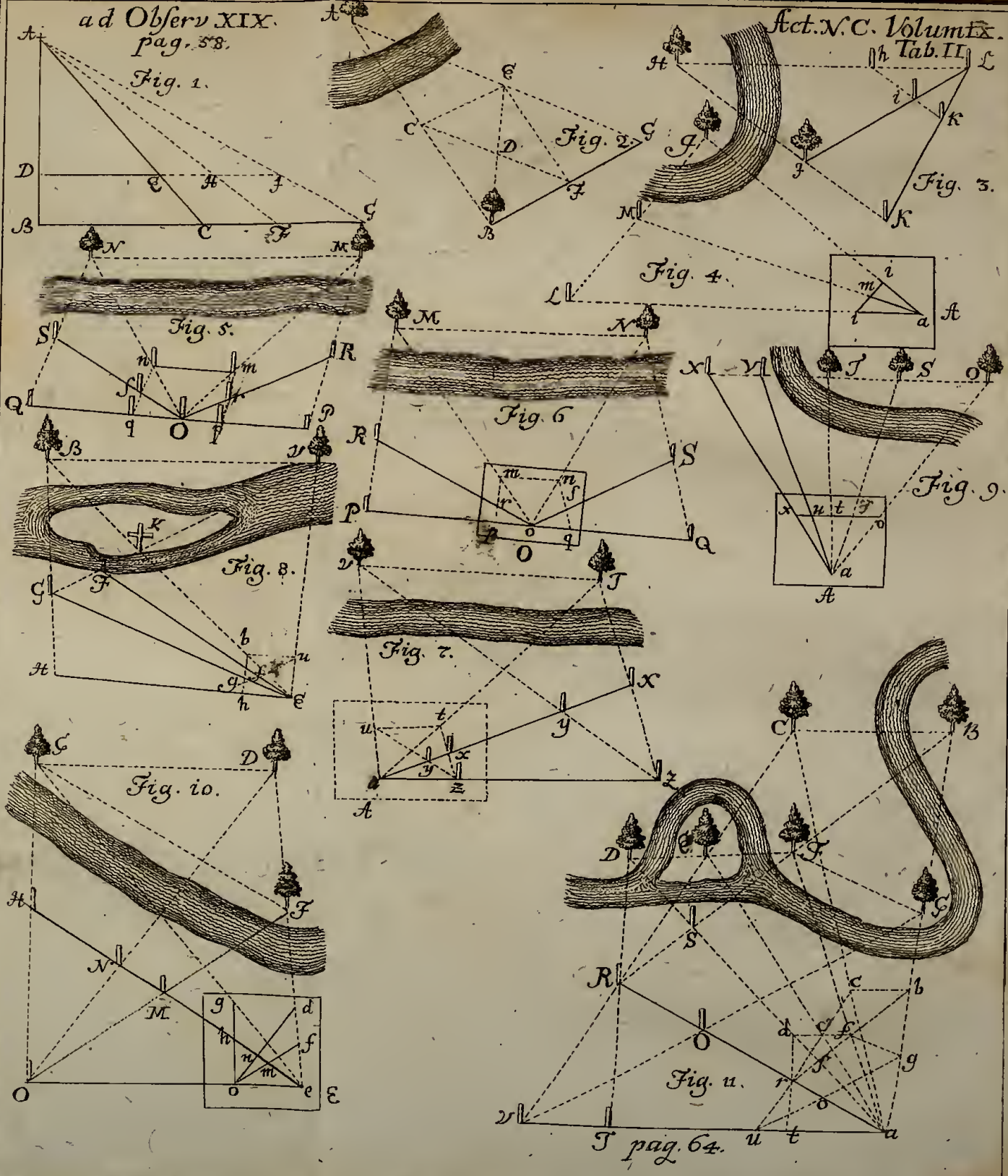

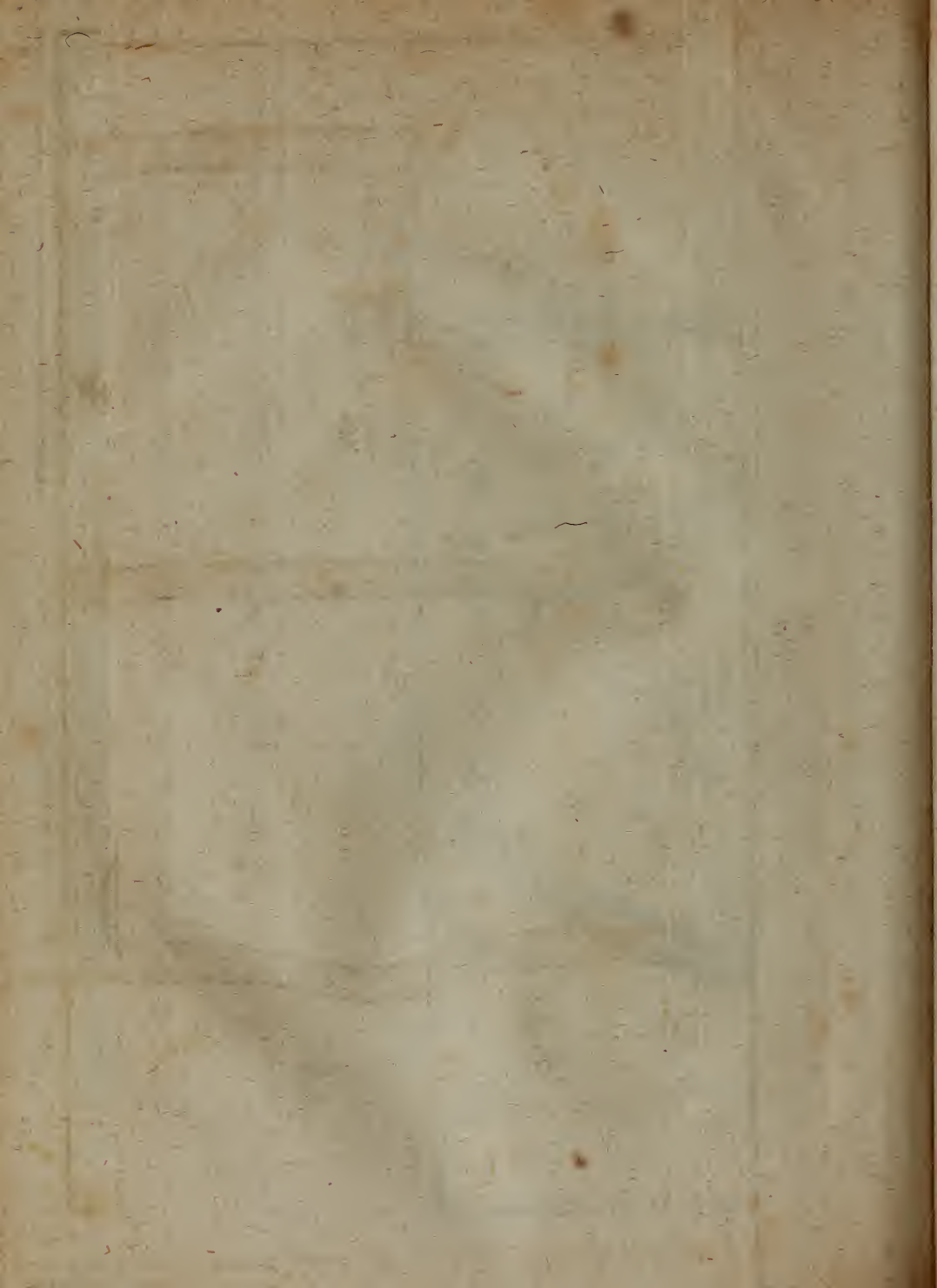
Dimidius pes Bavaricus.

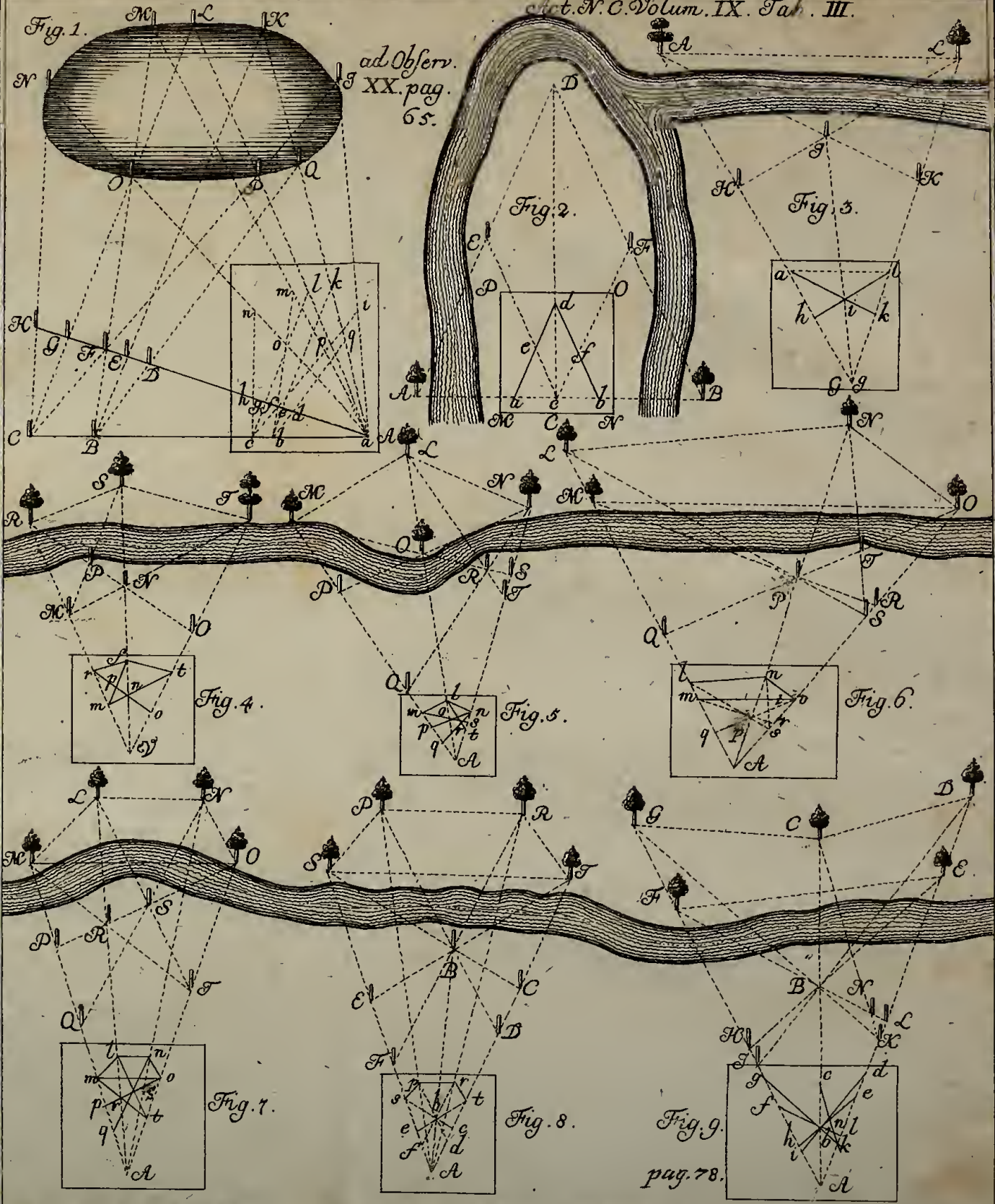
Pedes s. diminitu

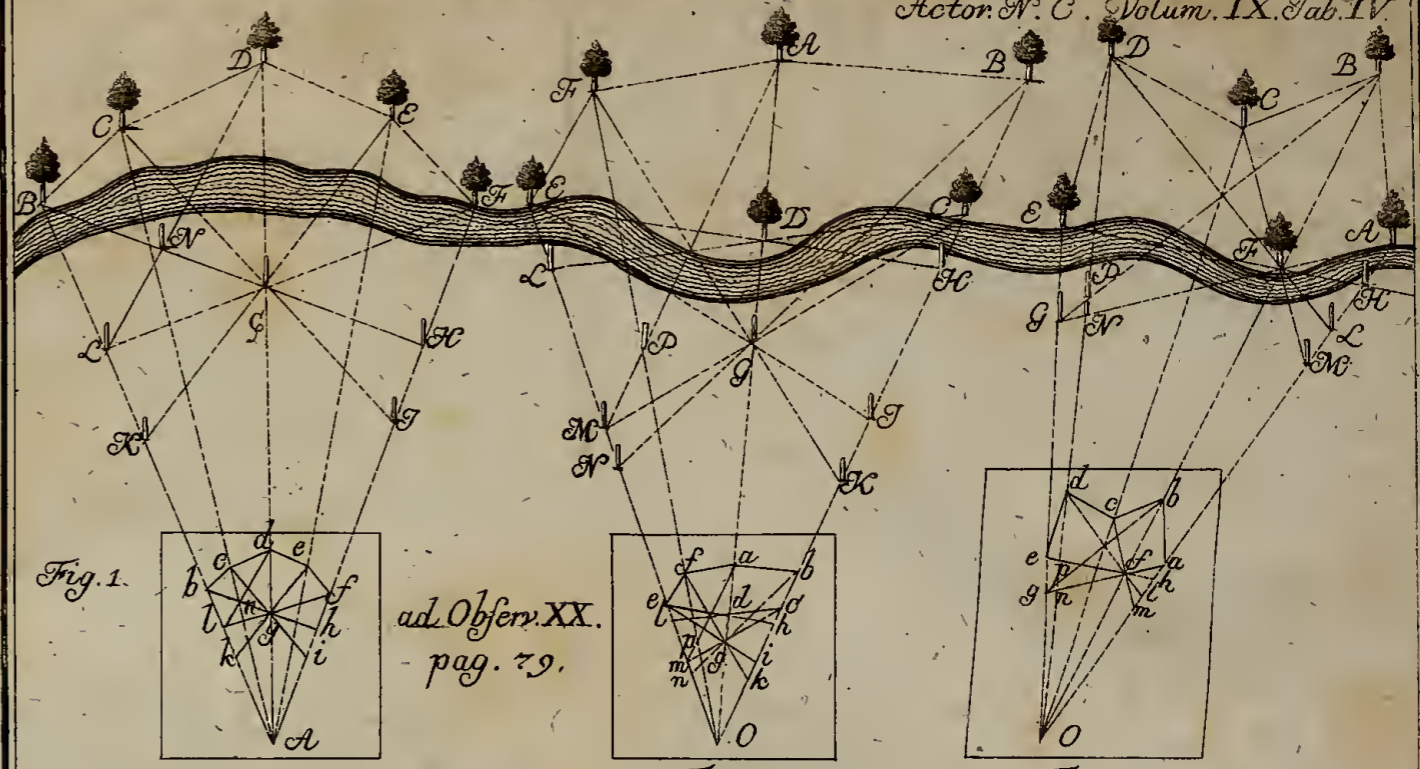
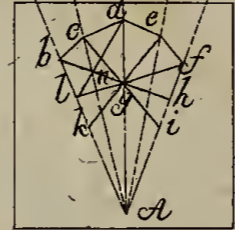

Fig. 1.

ad Observ. XX.
pag. 79.

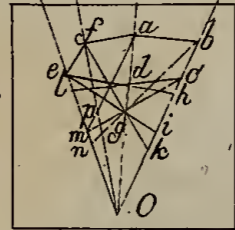

Fig. 2.

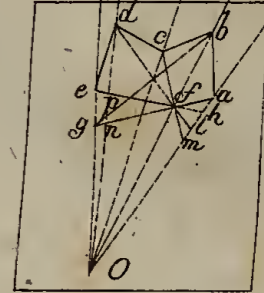

Fig. 3.

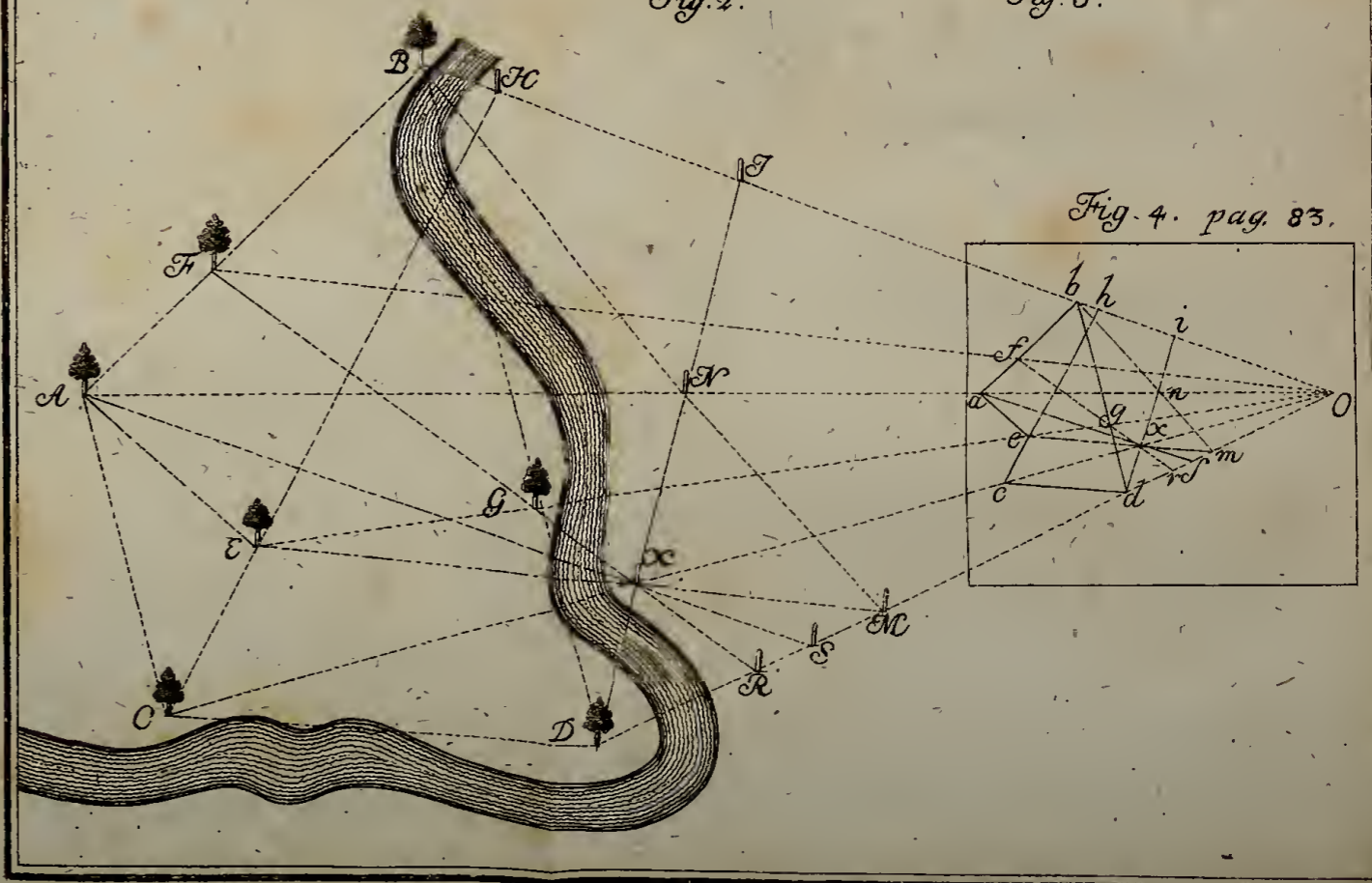
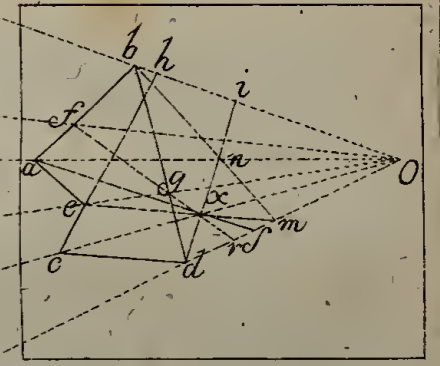

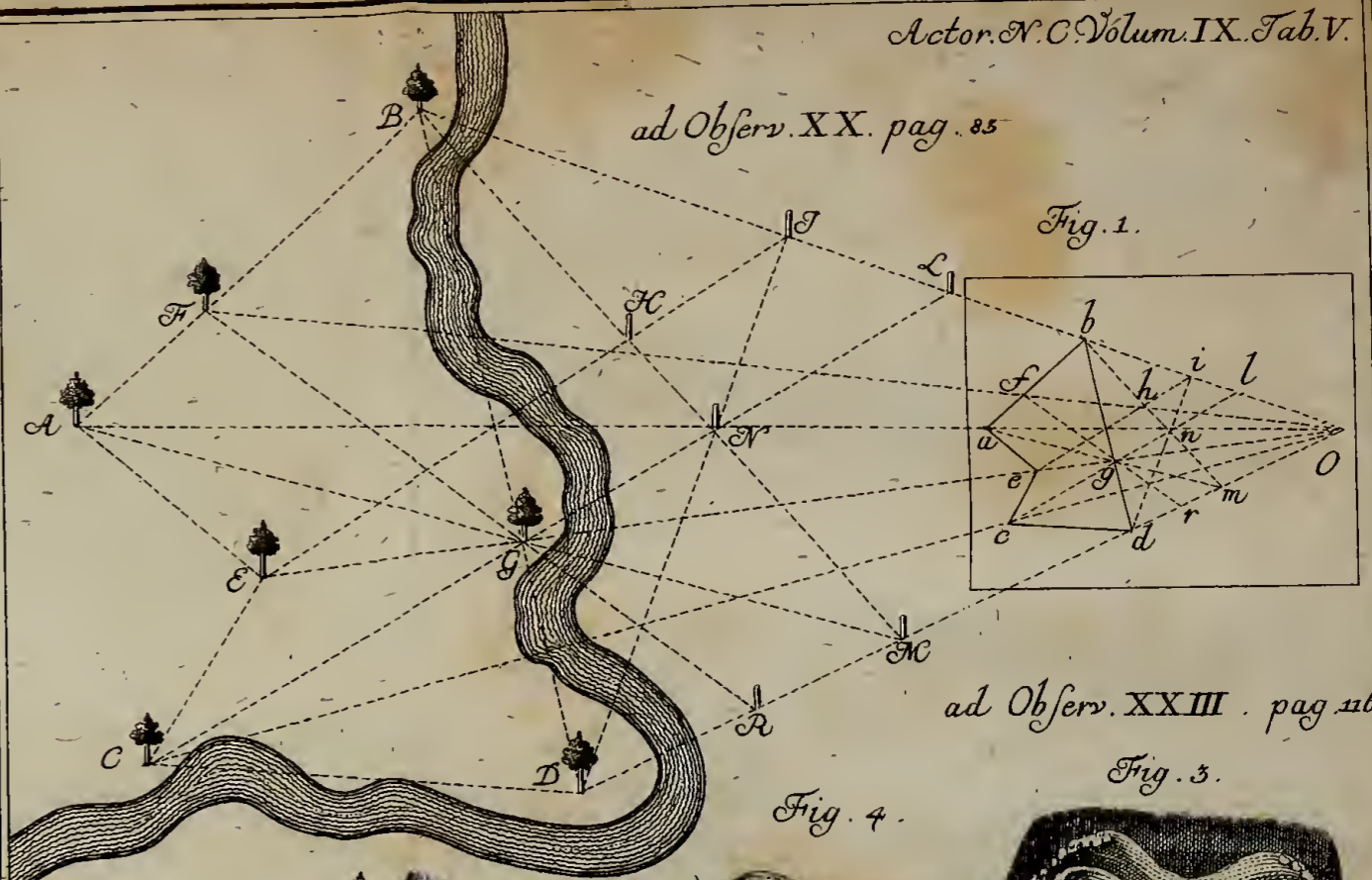
Fig. 4. pag. 83.

ad Observ. XX. pag. 85

Fig. 1.

ad Observ. XXIII. pag. 116.

Fig. 3.

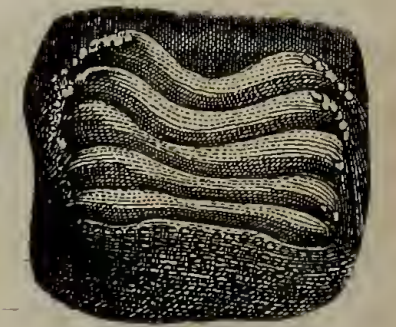

Fig. 4.

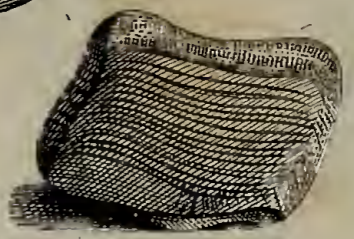
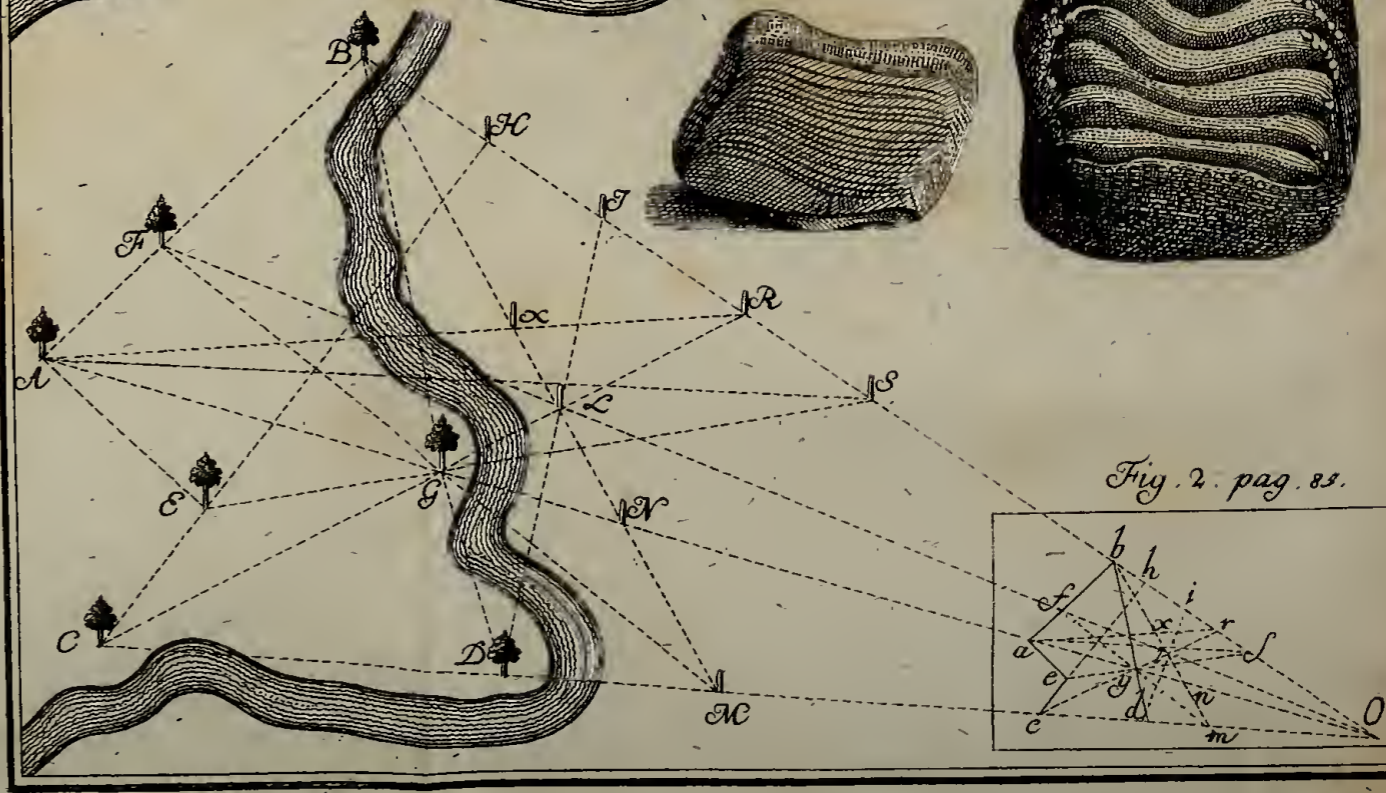
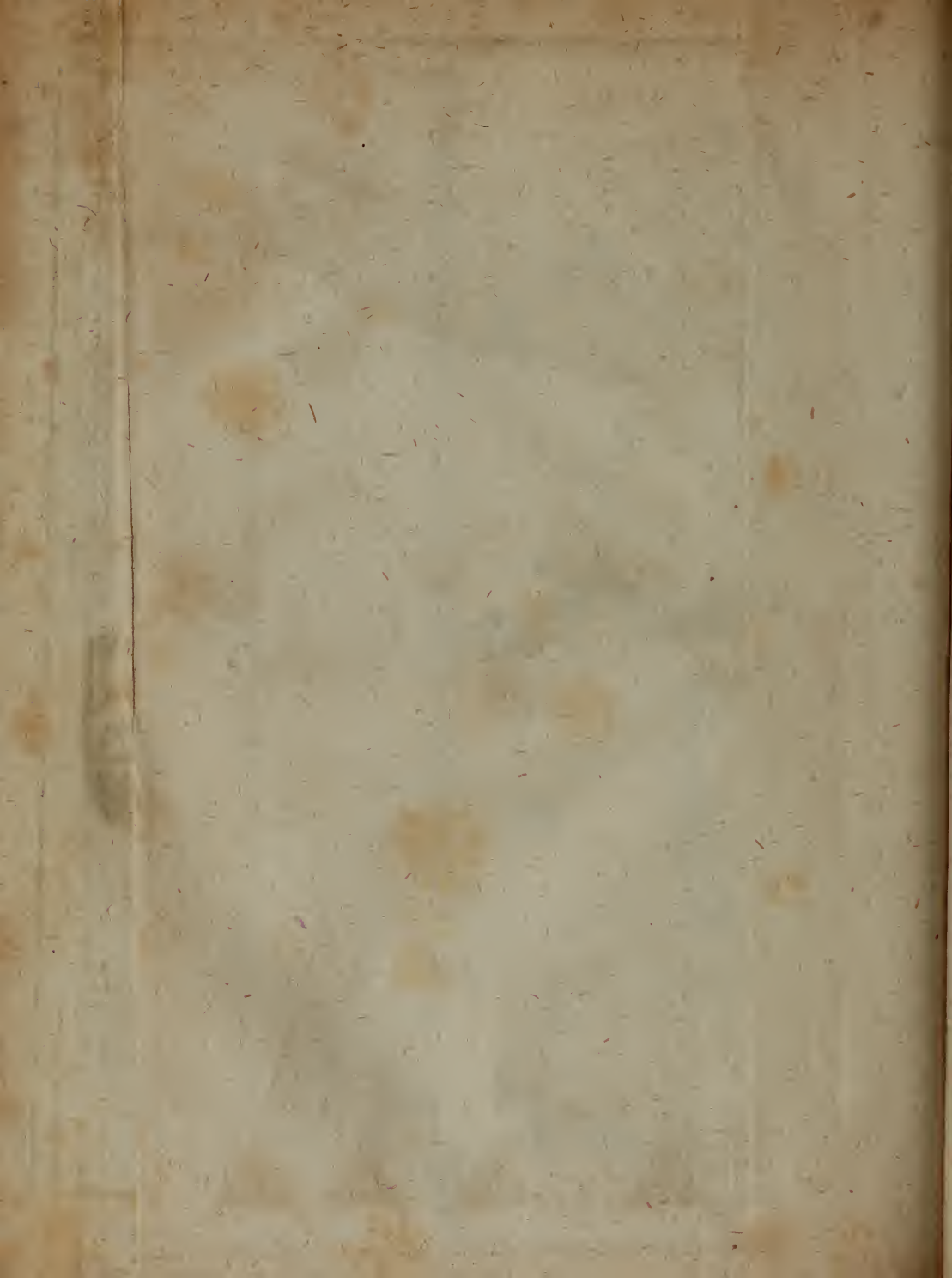

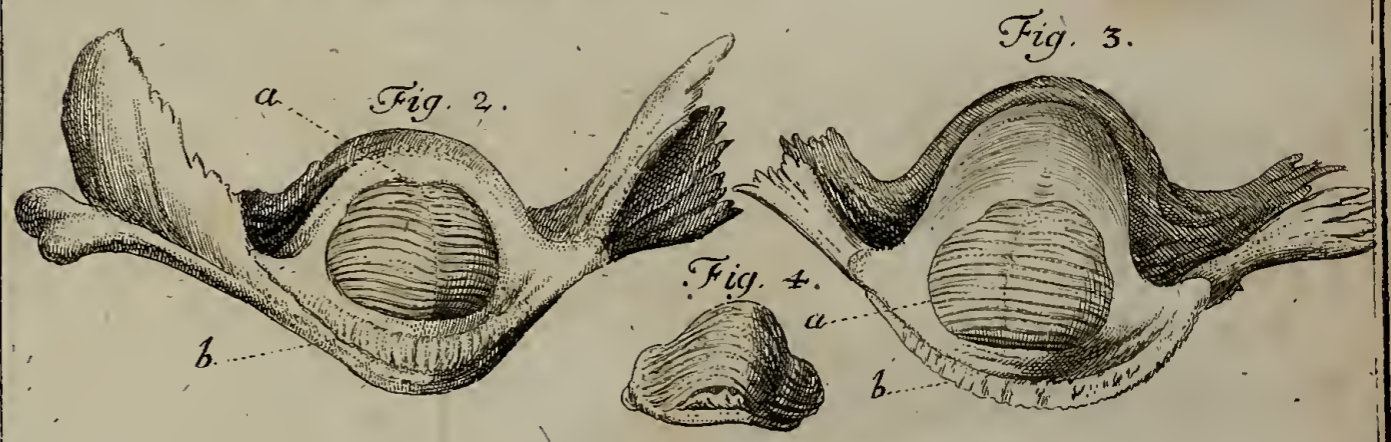
Fig. 2. pag. 85.

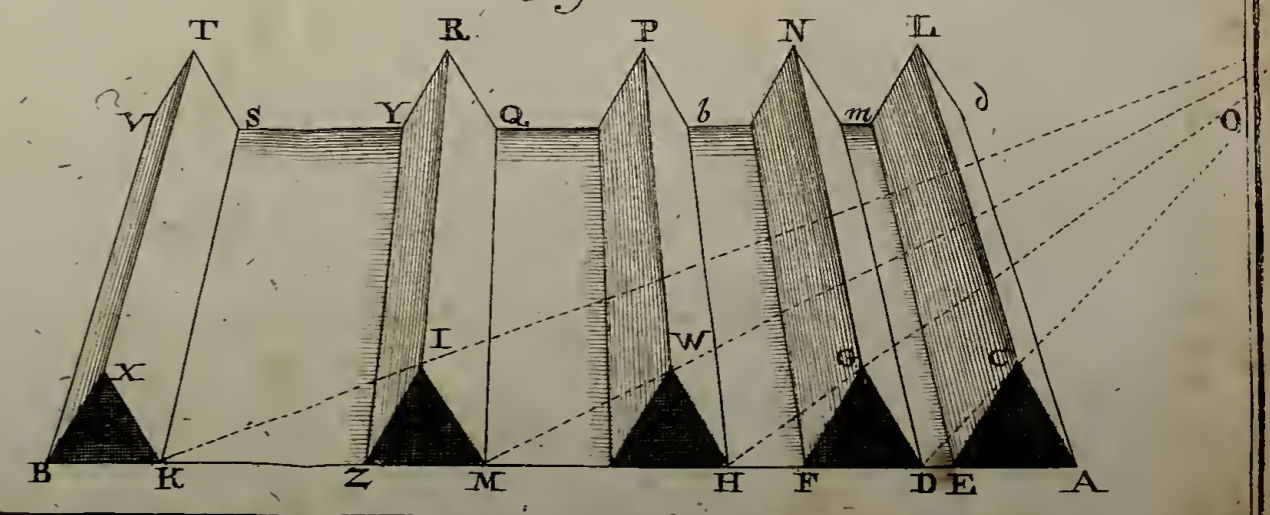

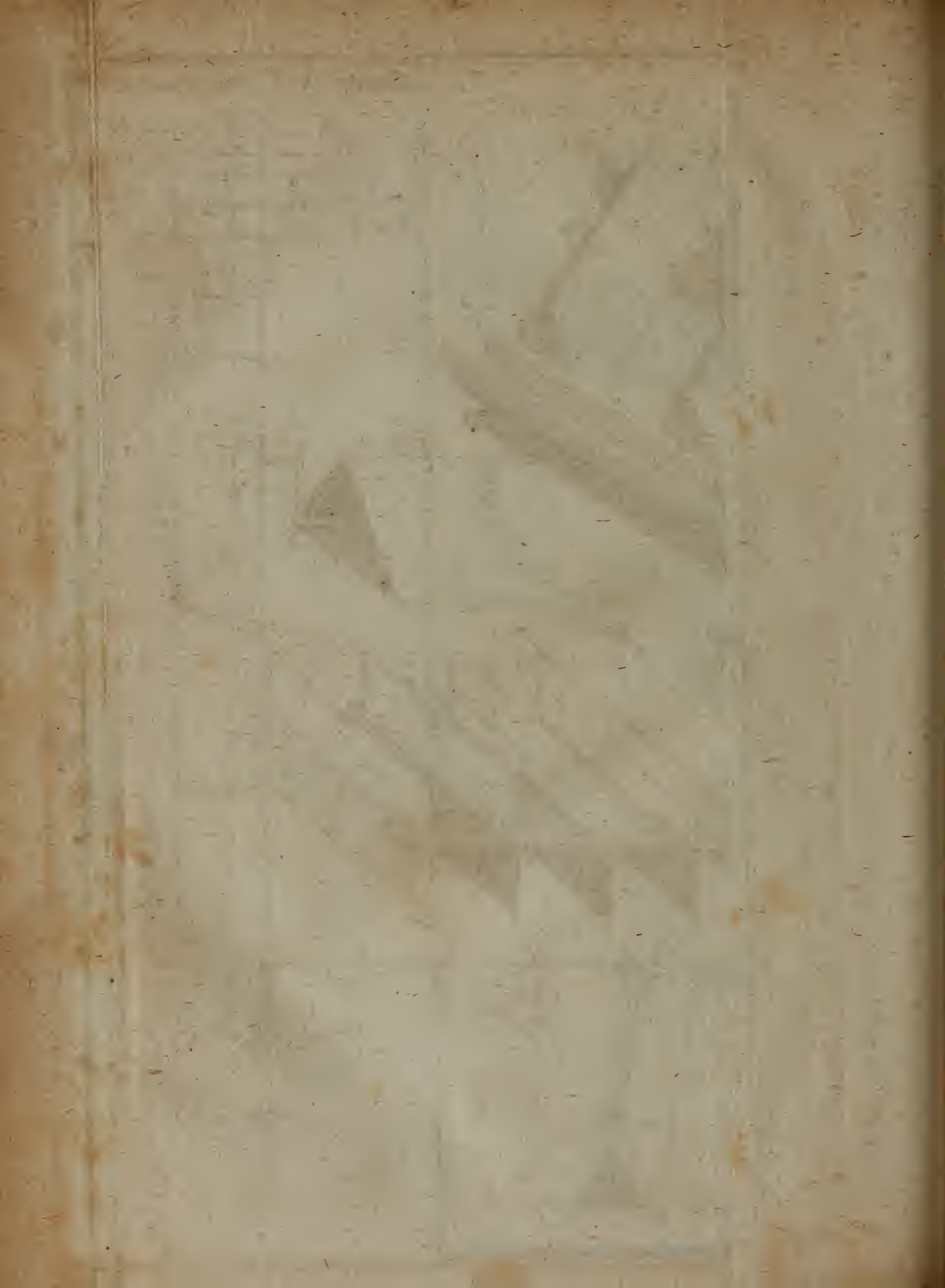

Fig. 1 ; *ad Observ. XXIII.*
pag. 119.

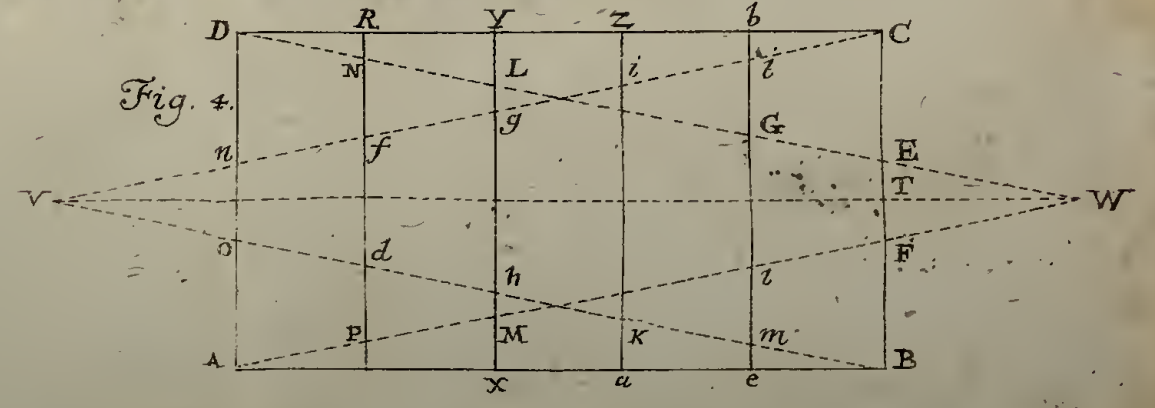
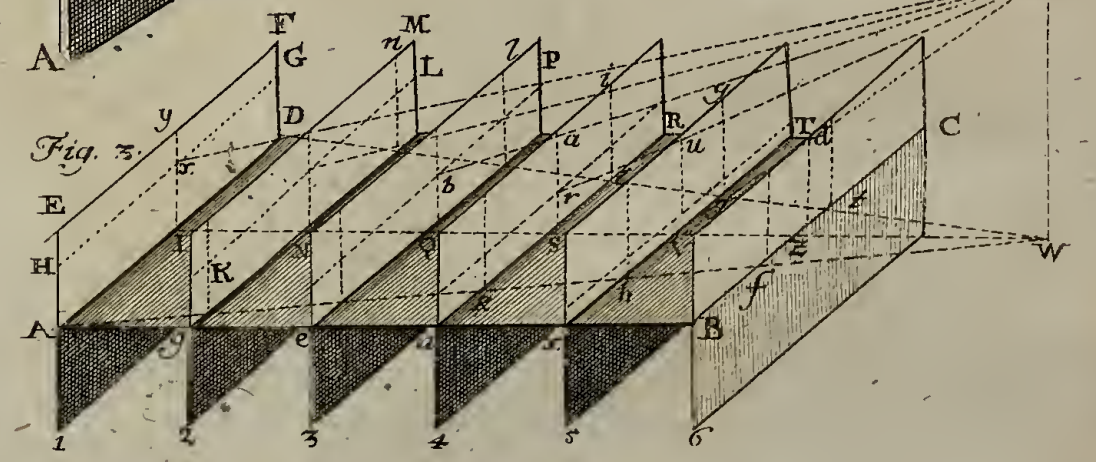
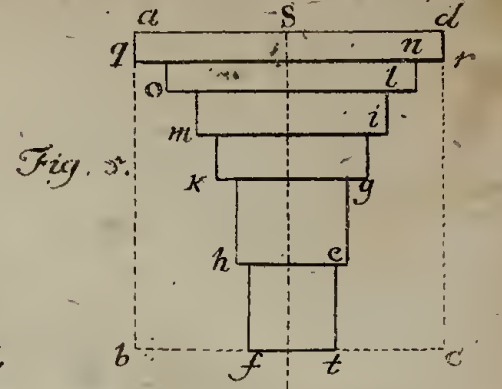
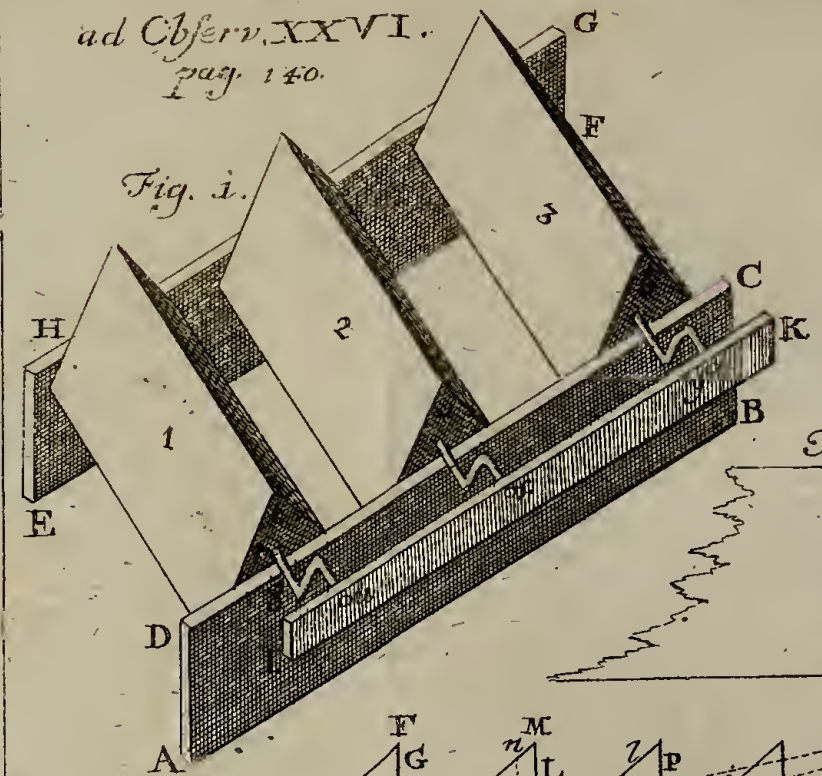

ad Observ. XXVI. pag. 137.
Fig. 5.

ad Observ. XXVI.
pag. 140.

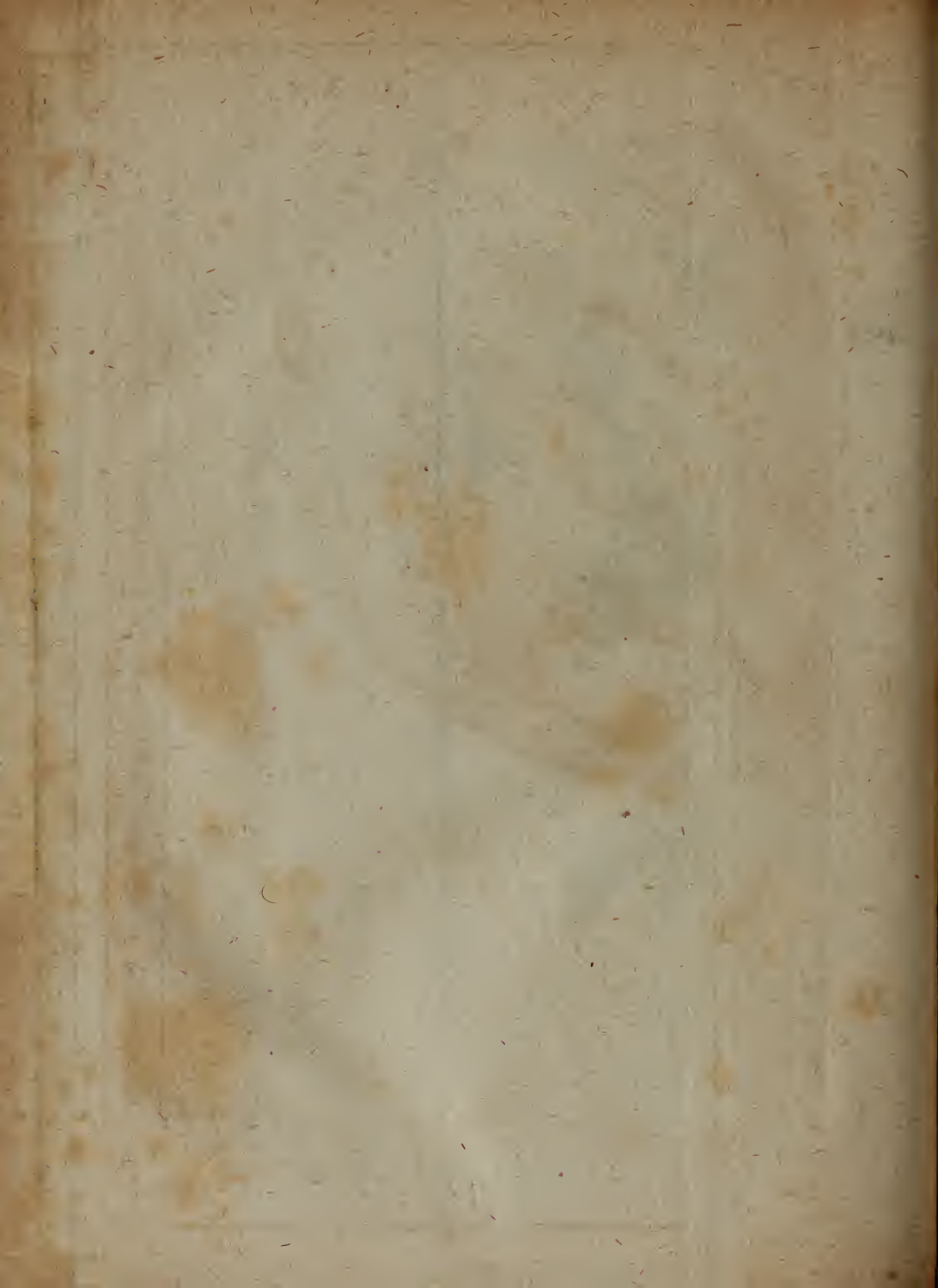

Fig. 1.

ad Observ. LXXXIX. pag. 339.

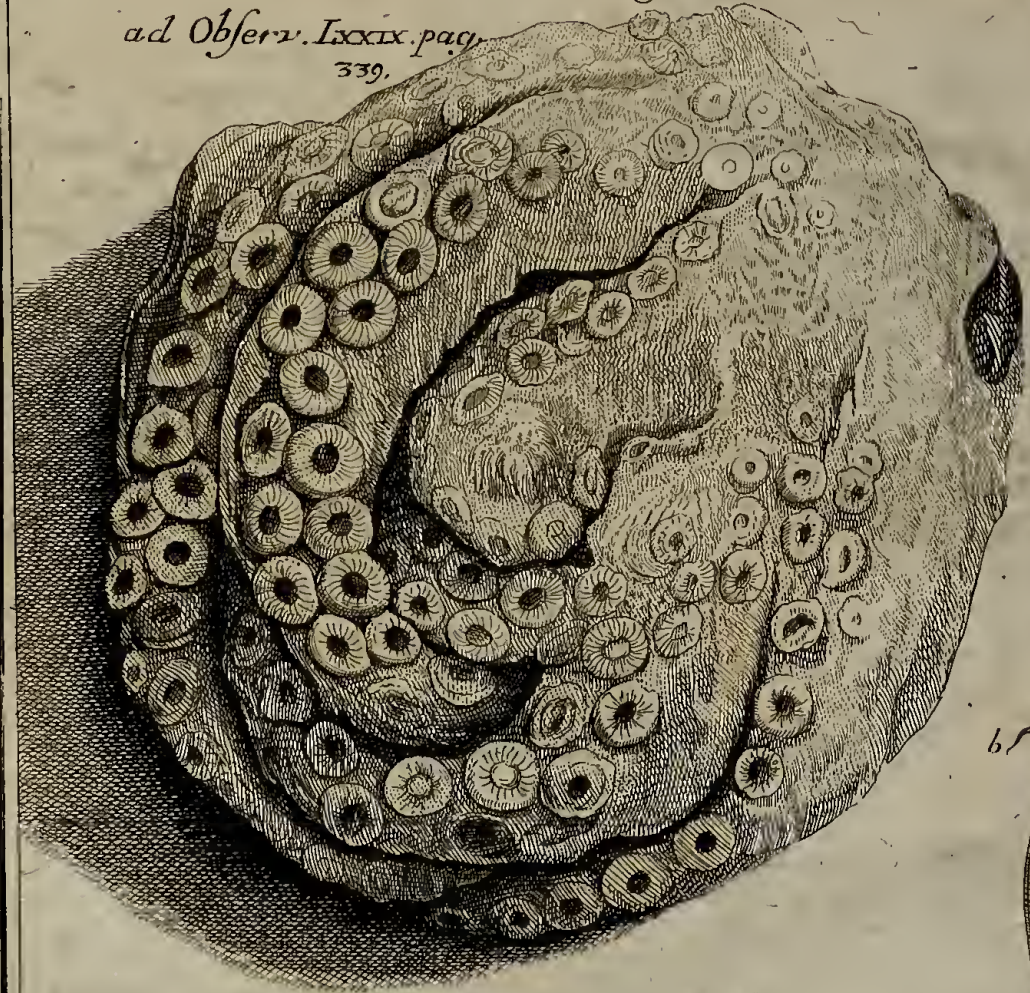
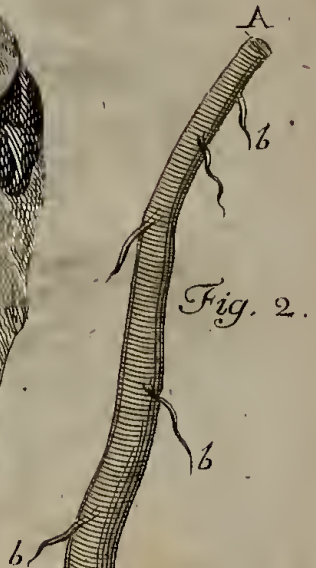
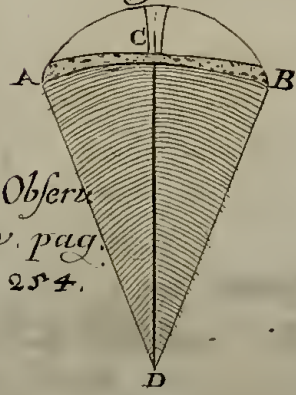

Fig. 2.

ad Observ. LXXXV. pag. 357.

Fig. 3.

ad. Observ. LXV. pag. 254.

Fig. 4.
ab Observ. LXXXI. pag. 346.

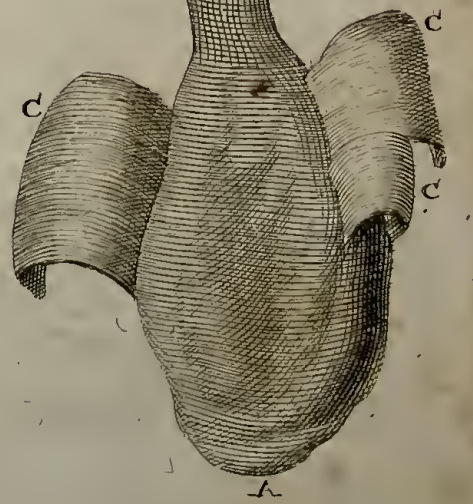
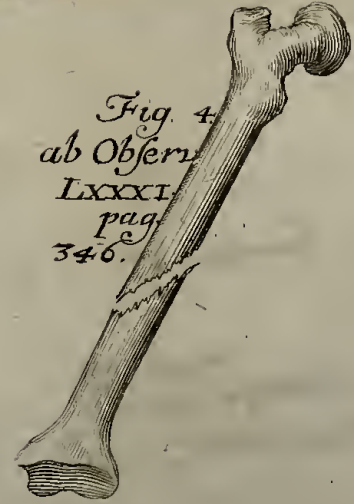

Fig. 1.

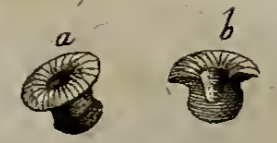

Fig. 2.

ad Observ. LXXXIV pag. 350.

Fig. 3.

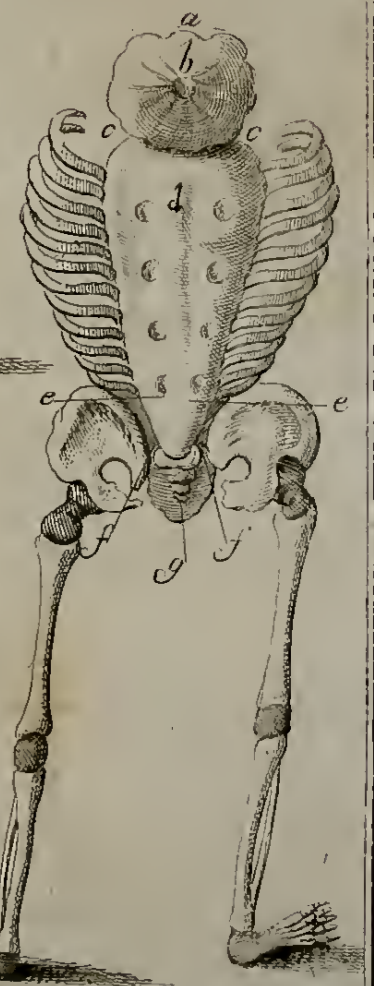
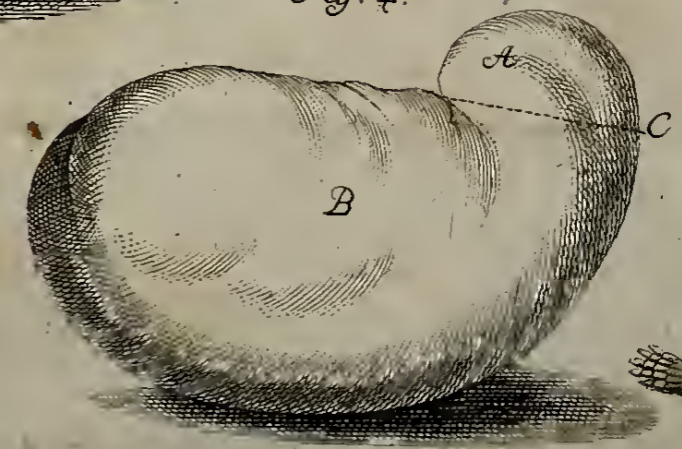

Fig. 4.

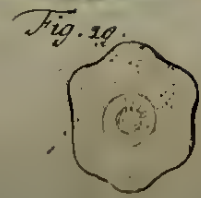
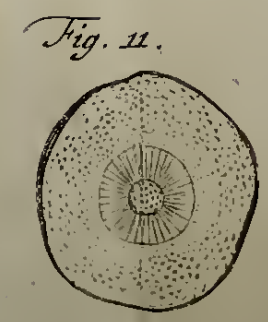
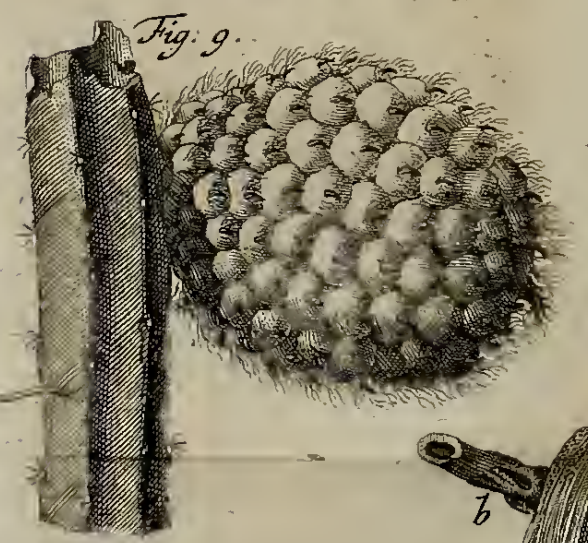
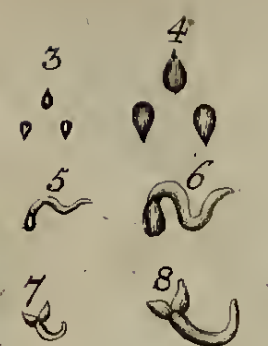

Fig. 7.

Fig. 10.

Fig. 8.

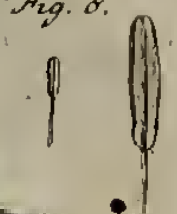

Fig. 9.

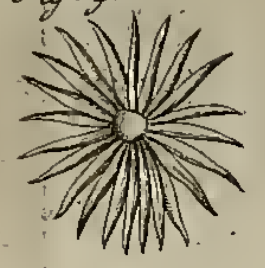

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 6.

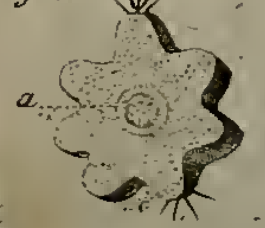
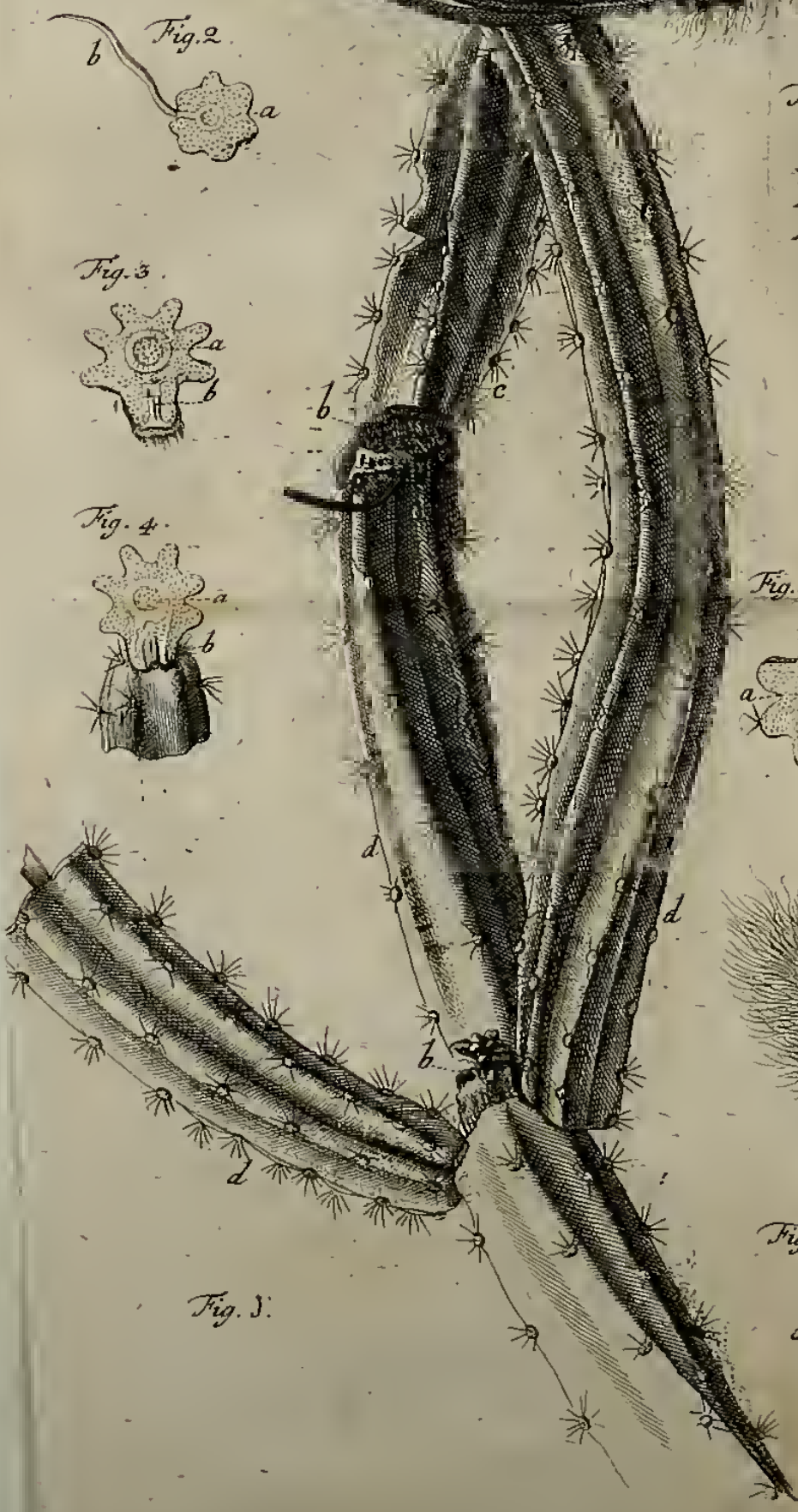

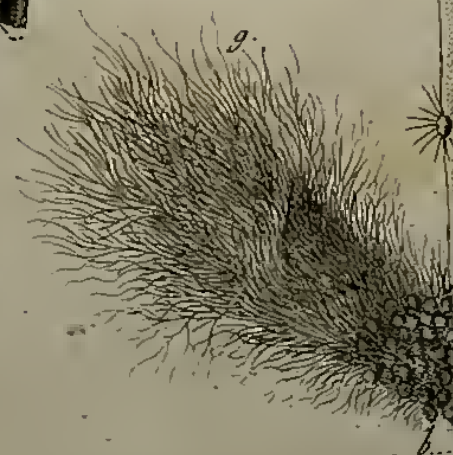
Fig. 1.

ad Fig. 3.

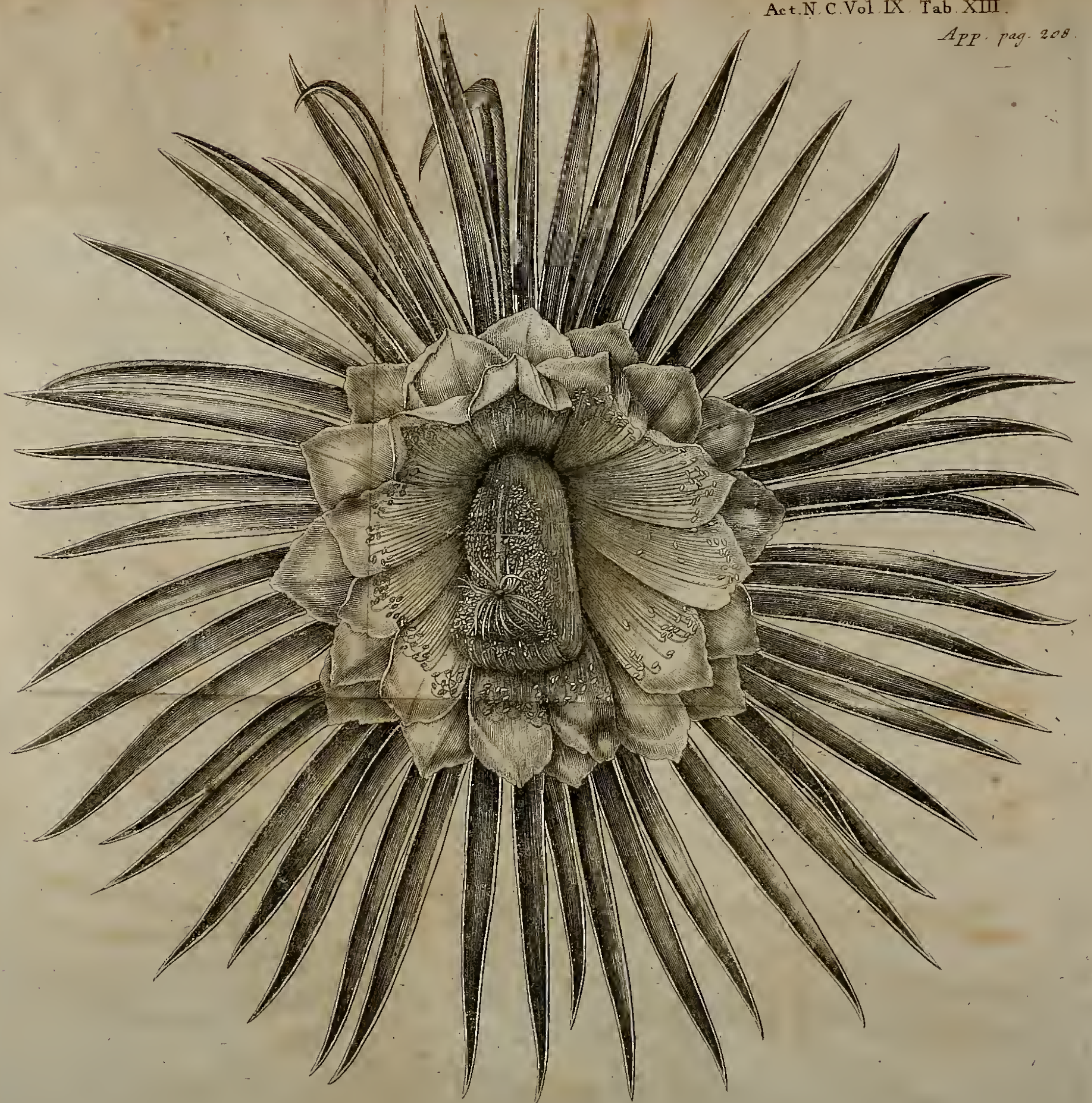
g.

10

17

